Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

18

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

18.

KÖTET

1912 április—1913 március

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1955

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)

В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ

ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 18. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1952.

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

Lenin Műveinek tizennyolcadik kötete azokat a munkákat tartalmazza, amelyeket Lenin az 1912 áprilistól 1913 márciusig terjedő időszakban, az új oroszországi forradalmi fellendülés időszakában írt.

A kötetbe felvett munkák zömét azok a művek alkotják, amelyekben Lenin elemzi az új oroszországi forradalom érlelődésének szociális-gazdasági és politikai okait; kidolgozza a bolsevik párt taktikáját az új forradalmi fellendülés viszonyai között; leleplezi a liberális burzsoázia ellenforradalmiságát, valamint a likvidátor mensevikeknek, a trockistáknak és a vperjodistáknak a munkásmozgalomban játszott áruló szerepét. Ebbe a tárgykörbe tartoznak a következő cikkek: „A forradalmi fellendülés", „Az oroszországi politikai pártok", „Az OSzDMP jelenlegi helyzetéhez" c. brosúra, „A likvidátorok a párt ellen", „Hogyan leplezi le P. B. Akszelrod a likvidátorokat" stb.

Számos munka — „A IV. duma választási hadjárata és a forradalmi szociáldemokrácia feladatai", „A reformisták platformja és a forradalmi szociáldemokraták platformja", „A választások eredményei", „A munkásképviselők egyes felszólalásainak kérdéséhez" stb. — a IV. Állami Duma választási hadjáratával, a választások eredményeinek és a szociáldemokrata duma-frakció munkájának értékelésével foglalkozik.

„Az «oroszországi agrárkérdés» lényege", „A sztolipini és a narodnyik agrárprogram összehasonlítása", „Az utolsó szelep" című cikkeiben és más írásaiban Lenin feltárja a sztolipini agrárpolitika lényegét, és kimutatja e politika elkerülhetetlen csődjét.

Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártmunkásokkal tartott „februári" tanácskozásán hozott határozatokban, amelyek ebben a kötetben találhatók, Lenin irányelveket ad az oroszországi szociáldemokrata munka valamennyi fontosabb kérdésével kapcsolatban.

A kötet tizenöt olyan munkát tartalmaz, amely először szerepel Lenin Műveiben. Ezek a művek a likvidátorok elleni harccal és a bolsevik párt taktikai kérdéseinek kidolgozásával foglalkoznak.

A „Levél I. V. Sztálinnak" c. írásában Lenin irányelveket ad a IV. duma bolsevik képviselőinek.

„A duma munkásképviselőinek és nyilatkozatuknak a kérdéséhez" c. dokumentum nyilatkozat-tervezet a IV. duma szociáldemokrata frakciója számára.

Több munkában — „Illegális párt és legális munka", „Válasz a likvidátoroknak", „«Az OSzDMP jelenlegi helyzetéhez» című brosúrához fűzött utóirat első tervezete", „Lehet-e ma az «egyesülési szabadság» jelszava a munkásmozgalom alapja?", „Levél a svájci munkásokhoz", „A likvidátorsághoz való viszonyról és az egységről. Tézisek", „«A forradalmi sztrájk és az utcai tüntetések fejlődése» című cikk utóiratának első változata" — Lenin megbírálja a likvidátoroknak és a teljesen a likvidátorokat támogató Trockijnak a nézeteit.

„A kadetok és a nagyburzsoázia", valamint „Az alkotmány-illúziók csődje" c. cikkekben Lenin leleplezi az ellenforradalmi liberális burzsoázia pártjának, a kadet pártnak a dumabeli taktikáját.

A „Felkelések a hadseregben és a hajóhadban", „A munkások és a «Pravda»", „Régen és most" c. munkákban Lenin elemzi a forradalmi mozgalom fellendülését és a legális bolsevik sajtó fejlődését.

Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártmunkásokkal tartott „februári" tanácskozásáról kiadott „Közlemény" összegezi a tanácskozás eredményeit.

A IV. DUMA VÁLASZTÁSI HADJÁRATA ÉS A FORRADALMI SZOCIÁLDEMOKRÁCIA FELADATAI

A politikai sztrájkok és a lénai vérfürdővel kapcsolatban elkezdődött tüntetések azt mutatják, hogy Oroszországban a munkástömegek forradalmi mozgalma erősödőben van. Ebben az egyre feszültebbé váló forradalmi légkörben éles fény világítja meg a pártnak a választási hadjárattal kapcsolatos feladatait és szerepét egyaránt.

A válság új helyzetben érlelődik. A fekete duma, amely a földbirtokosoknak hatalmat, a burzsoáziának alkudozási területet, a proletariátusnak parányi szónoki emelvényt ad, szükséges kelléke ennek a helyzetnek. Szükségünk van erre az emelvényre, szükségünk van a választási hadjáratra *azért*, hogy forradalmi munkát végezzünk a tömegek közt. Szükségünk van az illegális pártra, hogy *vezessük* ezt az egész munkát a Tauriai Palotában is, a Kazáni téren is, a munkások tömeggyűlésén is, sztrájk idején is, a szociáldemokrata munkások kerületi gyűlésén is, a szakszervezet nyilvános gyűlésén is. Menthetetlenül vaknak kell lennie annak, aki még most sem látja, milyen dőreség, mennyire végzetes a munkásosztályra nézve az otzovizmus és a likvidátorság, az ellenforradalom diadalának időszakában megindult bomlásnak és oszlásnak ezek a termékei. A narodnyikok példája szemléltetően megmutatta, milyen botrányos *nulla* keletkezik abból, ha összeadják a „trudovikoknak", valamint a „Russzkoje Bogatsztvo"[1] és a „Szovremennyik"[2] legális munkatársainak *likvidátorságát* és a szociálforradalmárok „pártjának" *otzovizmusát*.

Foglaljuk most össze, mit mutatott meg a politikai erők választás előtti mozgósítása. A *három* tábor vilá-

gosan megmutatkozott: 1) A *jobboldaliak* a kormány mellett — Puriskevicstől Gucskovig. A feketeszázas földbirtokos és az óhitű kereskedő szívvel-lélekkel a kormány mellett áll. 2) A *liberális* burzsoák — a „progresszisták“ és a kadetok a különféle „nemzetiségiek“ csoportjaival együtt — a kormány ellen *és* a forradalom *ellen*. A jelenlegi történelmi helyzet egyik fő sajátossága a liberalizmus ellenforradalmisága. Aki nem látja a „művelt“ burzsoáziának ezt az ellenforradalmiságát, az mindent elfelejtett, az semmit sem tanult, az jogtalanul használja a demokrata nevet, a szocialista névről nem is szólva. A trudovikok és a „mi“ likvidátoraink pedig rosszul látnak és rosszul értenek! 3) A demokrácia tábora, amelyben *csak* a forradalmi szociáldemokraták, az antilikvidátorok bontották ki egybeforrottan, szervezetten, megingathatatlanul és félreérthetetlenül *saját* forradalmi zászlajukat. A trudovikok és likvidátoraink a liberalizmus és a demokrácia *között*, a legális ellenzék és a forradalom között ingadoznak.

Az osztálygyökerek, amelyek az első és a második tábort elválasztják, világosan láthatók. De a liberálisoknak sikerült sokakat megtéveszteniük, Vodovozovtól kezdve egészen Danig, azokat az osztálygyökereket illetően, amelyek a második tábort választják el a harmadiktól. A liberális „stratégiája“, amelyet Blank naivul kifecsegett a „Zaproszi Zsiznyi“-ben[8], elég átlátszó: a kadetok — ellenzéki centrum, a rudasló; a lógós lovak („szárnyak“) — jobbról a progresszisták, balról a trudovikok és a likvidátorok. Ezen a „trojkán“ szeretnének Miljukov úrék győzelmesen „bevonulni“ a „felelős ellenzék“ szerepében.

A liberálisok hegemóniája az orosz felszabadító mozgalomban *mindig* a mozgalom vereségét jelentette, és mindig is azt fogja jelenteni. A liberálisok Puriskevicsék monarchiája és a munkások meg a parasztok forradalma közt lavíroznak, s elárulják a forradalmat *minden* komoly helyzetben. A forradalomnak az a feladata, hogy *kihasználja* a liberálisoknak a kormány elleni harcát, és *semlegesítse* a liberalizmus ingadozását és árulását.

A forradalommal ijesztgetni, és ilyen úton megosztani a hatalmat Puriskeviccsel és Romanovval, együtt fojtogatva a forradalmat — ez a liberálisok politikája.

És ezt a politikát a burzsoázia osztályhelyzete diktálja. Ezért játsszák meg az olcsó „demokratizmust“ a kadetok, és ezért fognak össze *reálisan* a Jefremovok, Lvovok, Rjabusinszkijok és társaik igen mérsékelt „progreszszizmusával“.

Kihasználni a harcot, amelyet a liberálisok a hatalom megosztásáért a Puriskevicsek ellen vívnak, *korántsem* engedve meg, hogy a nép „hinni“ kezdjen a liberálisban, kihasználni ezt a harcot arra, hogy fejlesszük, fokozzuk, erősítsük a tömegek forradalmi nyomását, amely megdönti a monarchiát, s még az írmagját is kiirtja a Puriskevicseknek és a Romanovoknak — ez a proletár párt taktikája. A választásokon: összefogni a demokráciát a jobboldaliak *ellen és* a kadetok *ellen*, s a szavazások megismétlésekor, a sajtóban, a gyűléseken „kihasználni“ a liberálisok és a jobboldaliak közti harcot. Ezért van szükség olyan forradalmi platformra, amely már most túlmegy a „legalitás“ keretein. Ezért adjuk ki a köztársaság jelszavát, szemben azzal a játékkal, amelyet a liberálisok űznek az „alkotmányos“ jelszavakkal, a „raszputyini-trescsenkovi alkotmány“ jelszavával. Az a feladatunk, hogy előkészítsük a forradalmi harcosok hadseregét mindenütt, mindig és mindenhol, a munka minden ágában, a tevékenység minden területén, minden körülmények között, bármilyen fordulat elé állítson is bennünket a reakció győzelme, vagy a liberalizmus árulása, vagy a válság elhúzódása stb.

Vegyük szemügyre a trudovikokat. Ezek narodnyik likvidátorok sans phrases*. Forradalmárok vagyunk, „célozgat“ Vodovozov úr, *de* . . . elvégre nem dacolhatunk a 129. cikkellyel[4], teszi hozzá. Száz évvel Herzen születése után a sokmilliós parasztság „pártja“ nem tud kiadni még egy röpiratot sem — akárha csak sokszorosítottat! — a 129. cikkellyel dacolva!! A trudovikok, akik „elsősorban“ a szociáldemokratákkal kívánnak egy blokkot alkotni, nem tudnak világosan beszélni a kadetok ellenforradalmiságáról, nem tudnak megalapítani egy *köztársasági* parasztpártot. Pedig az 1905—1907-es és 1908—1911-es

---

* — frázisok nélkül. — *Szerk.*

évek tanulsága éppen így vetette fel a kérdést: vagy harcolnak a köztársaságért, vagy Puriskevics talpát nyalják, Markov és Romanov deresén fekszenek. Más választásuk nincs a parasztoknak.

Vegyük szemügyre a likvidátorokat. Akárhogy csűrjék-csavarják, akárhogy ügyeskedjenek Martinovék, Martovék és társaik, minden lelkiismeretes és értelmes olvasó elismeri, hogy R — kov[5] *éppen az ő* nézeteiket összegezte, mikor azt mondta: „Ne ringassuk magunkat illúziókban: készül a fölöttébb mérsékelt burzsoá progresszizmus diadala." Ennek a szállóigének *objektív* értelme a következő: a forradalom — illúzió; a „progresszisták" támogatása — valóság. Hát nem látja-e most már mindenki, aki nem húnyja be szándékosan a szemét, hogy *éppen ezt* mondják kissé más szavakkal Danék és Martovék, amikor kiadják ezt a jelszót: „tépjük ki a dumát (a negyedik dumát, a földbirtokosok dumáját) a reakció kezéből"? amikor százszor is a két tábor eszméjére lyukadnak ki? amikor azt kiáltják, hogy „ne akadályozzátok" a liberális burzsoák progresszív munkáját? amikor a „baloldali blokk" ellen hadakoznak? amikor a „Zsivoje Gyeló"-ban[6] öntelten fittyet hánynak „a senki által sem olvasott külföldi irodalomra"? amikor a *valóságban* beérik legális platformmal, a szervezet ellen elkövetett legális merényletekkel? amikor likvidátor „kezdeményező csoportokat" alakítanak[7], szakítva a forradalmi OSzDMP-vel? Vajon nem világos, hogy ugyanazt a nótát fújják a Levickijek is, akik filozofikusan elmélyítik a jogért folytatott harc liberális eszméit, meg a Nyevedomszkijok is, akik újra „felülvizsgálják" Dobroljubov eszméit hátulról előre, a demokratizmus*tól* a liberalizmus*hoz*, meg a Szmirnovok is, akik a „progresszizmusra" kacsingatnak, meg a „Nasa Zarja"[8] és a „Zsivoje Gyelo" összes egyéb lovagjai is?

Valójában a demokraták és a szociáldemokraták sohase tudnák, még ha akarnák se tudnák „megakadályozni" a „progresszisták" győzelmét a földbirtokosok és a burzsoák körében! Ez merőben üres frázis. A komoly nézeteltérések nem itt vannak. A *liberális* és a *szociáldemokrata* munkáspolitika közti különbség nem ebben

rejlik. A liberális munkáspolitika az, hogy „támogatják" a progresszistákat, mert véleményük szerint a progresszisták „győzelmeivel" „a művelt burzsoá közeledik a hatalomhoz".

Szerintünk, szociáldemokraták szerint a progresszisták „győzelme" a demokratikus fellendülés *közvetett* megnyilvánulása. A progresszisták és a jobboldaliak összetűzéseit ki kell használnunk, de a progresszisták támogatásának puszta jelszava egymagában nem fogadható el. A mi feladatunk az, hogy fejlesszük a demokratikus fellendülést, ápoljuk az új Oroszországban új módon növekvő új forradalmi demokráciát. Ha ez az új forradalmi demokrácia nem tud megerősödni és győzni a liberálisok ellenére, akkor a progresszisták és a kadetok *semmiféle* választási „diadala" se fog semmi lényeges változást előidézni az oroszországi helyzetben.

Hogy a demokratikus fellendülés tény, az most már vitathatatlan. Nehezebben, lassabban, bonyolultabban halad, mint szeretnénk, de halad. *Ezt* kell „támogatnunk" és fejlesztenünk mind a választási, mind minden egyéb munkával. Feladatunk az, hogy megszervezzük a forradalmi demokráciát; a narodnyik likvidátorság és a narodnyik otzovizmus kíméletlen bírálatával kikovácsoljuk a köztársasági parasztpártot; elsősorban és legfőképpen pedig tisztítsuk meg „saját házunk táját" a likvidátorságtól és az otzovizmustól; fokozzuk a forradalmi szociáldemokrata munkát a proletariátus körében, és erősítsük az illegális szociáldemokrata munkáspártot. Hogy a növekvő forradalmi válság kibontakozása hogyan alakul, az nem tőlünk függ, hanem ezer októl, az ázsiai forradalomtól és az európai szocializmustól; de az igenis tőlünk függ, hogy következetesen és fáradhatatlanul munkálkodjunk a tömegek közt a marxizmus szellemében, és csak ez a munka nem vész el *sohase* nyomtalanul.

„Szocial-Demokrat" 26. sz.
1912 május 8 (április 25).

A LIKVIDÁTOROK A PÁRT ELLEN

A legkülönbözőbb árnyalatú likvidátorok az orosz legális sajtóban olyan veszett hajszát folytatnak a pártkonferencia ellen, hogy könnyed szemérmetlenségét akár a Bulgarinok és Burenyinek[9] is megirigyelhetnék. A „Zsivoje Gyelo" cikkei — amelyek nyíltan vallatóra fogják a küldötteket, hogy *ki* küldte őket, és amelyek a cenzúra védelme alatt támadják azt, amit a legális sajtóban nem lehet védelmezni, s amelyek iskolapéldái annak, hogy egy újság mennyire megfeledkezhet az irodalmi becsület elemi szabályairól — szükségképpen késztették tiltakozásra a konferencia híveit, sőt, undorral töltöttek el minden egyenes jellemű, becsületes politikust is. A „Vorwärts"[10] névtelen informátorának cikkei pedig annyira bűzlenek a pimasz hangú kérkedéstől és a frázispufogtató hazugságtól, hogy nem lehet kétséges: az e cikkeket igénylő likvidátor megrendelés tapasztalt kezekbe került*.

A likvidátorok sarokba szorított csoportjai és körei azonban nem szorítkoznak a párt ellen indított rágalomhadjáratra. Külön konferenciát próbálnak összehívni. Természetesen mindent elkövettek, hogy a Szervező Bizottságnak[11], amely ezt a konferenciát összehívja, látszatra „pártszerű", „frakción kívüli", „egyesítő" jellege legyen. Hiszen ezek a szavak annyira kapóra jönnek, ... amikor arról van szó, hogy a likvidátorok kelepcéjébe

* Hogy a német elvtársak is megismerhessék az OSzDMP-ben fennálló tényleges helyzetet, a Központi Lap szerkesztősége német nyelven kiadott egy külön brosúrát, amely egyebek közt a „Vorwärts" névtelen cikkírójának fogásait is leleplezi. (Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 477—489. old., oroszul. — *Szerk.)*

csaljanak mindenkit, aki valamilyen okból elégedetlen a pártkonferenciával. Trockijt megbízták, hogy énekelje meg a Szervező Bizottság és az előkészületben levő likvidátor konferencia minden erényét: kire is bízták volna másra, mint a „hivatásos egyesítőre". És meg is énekelte... a bécsi nyomda rendelkezésére álló összes betűtípusokkal: „a vperjodisták, a goloszisták, a pártigenlő bolsevikok, a pártigenlő mensevikek, az úgynevezett likvidátorok és a frakción kívüliek — Oroszországban és külföldön egyaránt — határozottan támogatják"... a Szervező Bizottság munkáját („Pravda"[12], 24. sz.).

Szegény feje megint... hazudott, és megint elszámította magát. A blokk, amelyben a likvidátoroké a hegemónia, és amely olyan nagy dérrel-durral készült fel az 1912-es konferencia ellen, minden eresztékében recseg-ropog, és azért recseg-ropog, mert a likvidátorok túlságosan kimutatták a foguk fehérét. A lengyelek kijelentették, hogy nem vesznek részt a Szervező Bizottságban. Plehanov a Szervező Bizottság képviselőjével való levélváltás után tisztázott néhány érdekes részletet: 1) hogy „alapító" konferenciát terveznek, vagyis nem az OSzDMP konferenciáját, hanem valamilyen új pártét, 2) hogy a konferenciát „anarchista" elv alapján hívják össze, 3) hogy „a konferenciát a likvidátorok hívják össze". Miután Plehanov elvtárs ezeket a körülményeket tisztázta, már nem is csodálkoztunk azon, hogy az úgynevezett békítgető bolsevikok (?!) összeszedték minden bátorságukat, és jónak látták fejére olvasni Trockijnak, hogy ... hazudott, amikor a Szervező Bizottság hívei közé sorolta őket. „Ez a Szervező Bizottság mostani összetételében, azzal a szemmellátható törekvésével, hogy az egész pártra ráerőszakolja a likvidátorokkal kapcsolatban elfoglalt tulajdon álláspontját, a szervezeti anarchiának azokkal az elveivel, amelyek alapján állományát kiegészíti, egyáltalán nem biztosíték egy valóban általános pártkonferencia összehívására" — így nyilatkoznak most a Szervező Bizottságról nekibátorodott „pártigenlőink". Hogy hol vannak most a legbaloldalibbak a baloldaliak közt, a vperjodisták, akik annak idején siettek rokonszenvükről biztosítani a Szervező Bizottságot, azt nem tudjuk, de nem is fontos:

a fontos az, hogy a Szervező Bizottság által összehívandó konferencia likvidátor jellegét Plehanov megcáfolhatatlan világossággal megállapította, és hogy a „békítgetők“ államférfiúi elméi kénytelenek voltak meghajolni e tény előtt. Ki maradt hát meg? A nyilvánvaló likvidátorok meg Trockij ...

A blokk alapja világos: a likvidátorok teljesen szabadon „változatlanul“ követhetik irányvonalukat a „Zsivoje Gyeló“-ban és a „Nasa Zarjá“-ban, Trockij pedig — külföldről — leplezi őket for-r-radalmi frázissal, amely neki semmibe sem kerül, amazokat pedig semmiben sem köti.

Ebből a históriából leszűrhetnek egy kis tanulságot azok, akik külföldön sóhajtoznak az egység után, s akik nemrég megszülték a „Za Partyiju“[13] című párizsi lapot. Ahhoz, hogy valaki pártot építsen, nem elég, ha tudja ezt kiabálni: „egység“, még fel kell mutatnia valamilyen *politikai* programot, politikai akcióprogramot is. A likvidátorok, Trockij, a vperjodisták, a lengyelek, a pártigenlő bolsevikok (?), a párizsi mensevikek stb. stb. stb. blokkja eleve csúfos kudarcra volt ítélve, mert elvtelenségre, képmutatásra és üres frázisra épült. A sóhajtozók pedig jól tennék, ha végre eldöntenék magukban ezt a roppant bonyolult és nehéz kérdést: kivel akarnak egységet? Ha a likvidátorokkal, akkor miért nem mondják meg ezt kertelés nélkül; ha viszont ellenzik a likvidátorokkal való egyesülést, akkor milyen egység után sóhajtoznak?

A januári konferencia és az általa választott szervek — ezek és csakis ezek egyesítik most valóban az OSzDMP valamennyi pártmunkását Oroszországban. Ezenkívül nincs más, csak a bundistáknak meg Trockijnak az ígérete, hogy összehívják a Szervező Bizottság likvidátor konferenciáját — meg a likvidátor kábulatban élő „békítgetők“.

„Szocial-Demokrat“ 26. sz.
1912 május 8 (április 25).

HERZEN EMLÉKÉRE

Száz év telt el Herzen születése óta. Az egész liberális Oroszország ünnepli őt, de gondosan megkerüli a szocializmus komoly kérdéseit, s óvatosan eltitkolja, miben különbözött a *forradalmár* Herzen egy liberálistól. Megemlékezik Herzenről a jobboldali sajtó is, mely hazugul azt állítja róla, hogy élete alkonyán megtagadta a forradalmat. A külföldi liberális és narodnyik szónokok Herzenről szóló emlékbeszédeiben pedig hemzseg a frázis.

A munkáspártnak nem a nyárspolgári magasztalás kedvéért kell megemlékeznie Herzenről, hanem azért, hogy tisztázza saját feladatait, tisztázza annak az írónak igazi történelmi jelentőségét, akinek nagy része volt az orosz forradalom előkészítésében.

Herzen a múlt század első felének nemesi, földesúri forradalmár-nemzedékéhez tartozott. A nemesség adott Oroszországnak Bironokat és Arakcsejeveket, rengeteg „részeges katonatisztet, párbajhőst, kártyást, vásári lovagot, kutyapecért, krakélert, botoztatót, háremtartót" meg széplelkű Manyilovokat. „És köztük nőttek fel december 14-ének férfiai — írta Herzen —, a hősök falanxa, akiket mint Romulust meg Remust, farkas teje táplált . . . Tetőtől talpig tiszta acélból kovácsolt legendás vitézek ők, hős harcostársak, akik tudatosan vállalták a biztos pusztulást, hogy új életre ébresszék az ifjú nemzedéket, és megtisztítsák a zsarnokság és meghunyászkodás levegőjében született gyermekek lelkét"[14].

E gyermekek közé tartozott Herzen is. A dekabristák felkelése felébresztette és „megtisztította" őt. A XIX. század negyvenes éveinek feudális Oroszországában olyan

magaslatra tudott emelkedni, hogy egy színvonalra került korának legnagyobb gondolkodóival. Elsajátította Hegel dialektikáját. Felismerte, hogy ez „a forradalom algebrája“. Tovább ment Hegelnél, a materializmushoz, Feuerbach nyomán. Az első „Levél a természet tanulmányozásáról“, az „Empíria és idealizmus“, amelyet 1844-ben írt, olyan gondolkodót mutat be nekünk, aki még most is egy fejjel kimagaslik a mai empirikus természetbúvárok nagy tömegéből és a mostani idealista és félidealista filozófusok végeláthatatlan seregéből. Herzen egészen közel jutott a dialektikus materializmushoz, és megtorpant — a történelmi materializmus előtt.

Éppen ez a „megtorpanás“ okozta Herzen szellemi összeomlását az 1848-as forradalom veresége után. Herzen már elhagyta Oroszországot, és közvetlen közelről szemlélte ezt a forradalmat. Akkor demokrata, forradalmár, szocialista volt. „Szocializmusa“ azonban egyike volt a polgári és kispolgári szocializmus 48 korszakában virágzott számtalan formájának és válfajának, amelyeket a júniusi napok végérvényesen elsöpörtek. Lényegében ez egyáltalán nem szocializmus volt, hanem émelygős frázis, jámbor álmodozás, amelybe *akkori* forradalmiságát öltöztette a polgári demokrácia, valamint a proletariátus, amely még nem szabadult ki a polgári demokrácia befolyása alól.

Herzen szellemi összeomlása, 1848 után kialakult mély szkepticizmusa és pesszimizmusa a szocializmussal kapcsolatos *polgári illúziók* összeomlása volt. Herzen szellemi drámája annak a világtörténelmi korszaknak a következménye és visszatükrözése volt, amikor a polgári demokrácia forradalmisága *már* elhalóban volt (Európában), a szocialista proletariátus forradalmisága pedig *még nem* érett meg. Ezt nem értették és nem is érthették meg az oroszországi liberális szájhősök, akik most azzal palástolják ellenforradalmiságukat, hogy színpompás frázisokat pufogtatnak Herzen szkepticizmusáról. E szájhősök szótárában, akik elárulták az 1905-ös orosz forradalmat, akik elfelejtettek még gondolni is a *forradalmár* nagy hivatására, a szkepticizmus egy bizonyos fajta átmenet a demokráciáról a liberalizmusra, arra a szolgalelkű, aljas, mocskos és vadállati liberalizmusra, amely 48-ban

halomra lövette a munkásokat, visszaállította a ledöntött trónokat, tapsolt III. Napóleonnak, és amelyet Herzen *megátkozott*, bár osztálytermészetét nem tudta megérteni.

Herzen szkepticizmusa átmenet volt az „osztályfeletti" polgári demokratizmus illúzióiról a proletariátus kemény, törhetetlen, legyőzhetetlen osztályharcára. Bizonyíték: a „Levelek egy régi társamhoz", melyeket egy évvel a halála előtt, 1869-ben írt Bakuninhoz. Herzen szakít az anarchista Bakuninnal. Igaz, Herzen még csak taktikai nézeteltérést lát ebben a szakításban, nem pedig az osztálya győzelmében bizonyos proletár és a reménységvesztett kispolgár világszemlélete közti szakadékot. Igaz, Herzen itt is újra elismétli az olyan régi polgári demokratikus frázisokat, hogy a szocializmusnak egyformán kell hirdetnie „igéit a munkásnak és a munkáltatónak, a földművesnek és a kispolgárnak". De mégis, amikor Herzen szakít Bakuninnal, tekintetét nem a liberalizmusra, hanem az *Internacionáléra* függeszti, arra az Internacionáléra, amelyet Marx vezetett, arra az Internacionáléra, amely hozzáfogott, hogy „*összegyűjtse seregeit*", a proletariátus seregeit, egyesítse a „*munkásvilágot*", „amely szakít a munka nélkül dőzsölők világával"![15]

Herzen nem ismerte fel az egész 1848-as mozgalomnak és a Marx előtti szocializmus valamennyi formájának polgári demokratikus lényegét, s még kevésbé tudta megérteni az orosz forradalom polgári jellegét. Herzen az „orosz" szocializmus, a „narodnyikság" megalapítója. Herzen a „szocializmust" a parasztoknak a *földdel együtt* való felszabadításában, az obscsina-földtulajdonban és a „földhöz való jog" paraszti eszméjében látta. Ezzel kapcsolatos kedvenc gondolatait számtalanszor kifejtette.

Valójában Herzennek ebben a tanításában, éppúgy, mint az egész orosz narodnyikságban — beleértve a mostani „szociálforradalmárok" kifakult narodnyikságát is — *nincs szikrányi* szocializmus sem. Herzen tanítása ugyanolyan émelygős frázis, ugyanolyan jámbor álmodozás, az oroszországi polgári paraszti demokrácia *forradalmiságát* burkoló álmodozás, mint a „negyvennyolcas szo-

cializmus“ különféle formái Nyugaton. Minél több földet kaptak volna a parasztok 1861-ben, és minél olcsóbban kapták volna, annál erősebben rendült volna meg a feudális földesurak hatalma, annál gyorsabban, szabadabban és szélesebben fejlődött volna a kapitalizmus Oroszországban. A „földhöz való jognak“ és a „föld egyenlő felosztásának“ eszméje nem egyéb, mint a földesúri hatalom teljes megdöntéséért, a földesúri földtulajdon teljes megsemmisítéséért harcoló parasztok forradalmi egyenlőségi törekvéseinek megfogalmazása.

Az 1905-ös forradalom teljesen bebizonyította ezt: egyrészt, a proletariátus teljesen önállóan lépett fel a forradalmi harc élén, s megalakította a szociáldemokrata munkáspártot; másrészt, a forradalmi parasztok (a „trudovikok“ és a „Parasztszövetség“), akik a földesúri földtulajdon megszüntetésének különféle formáiért küzdöttek, „a föld-magántulajdon megszüntetését“ is beleértve, éppen mint tulajdonosok, mint kisvállalkozók harcoltak.

Jelenleg a földhöz való jog stb. „szocialista jellege“ körüli szócsaták csak arra szolgálnak, hogy *elhomályosítsák* és elleplezzék a valóban fontos és komoly történelmi kérdést, azt a kérdést, hogy milyen *érdekkülönbség* van a liberális burzsoázia és a forradalmi parasztság közt az orosz *polgári* forradalomban; más szóval, a forradalomban megnyilvánuló liberális és demokratikus, „kiegyező“ (monarchista) és köztársasági tendencia kérdését. Éppen ezt a kérdést vetette fel Herzen „Kolokol“-ja[16], ha a lényeget, nem pedig a frázisokat nézzük, ha az osztályharcot vizsgáljuk mint az „elméletek“ és a tanok alapját, nem pedig fordítva.

Herzen megteremtette külföldön a szabad orosz sajtót, s ez nagy érdeme. A „Poljarnaja Zvezda“[17] felelevenítette a dekabristák hagyományait. A „Kolokol“ (1857—1867) szívvel-lélekkel kiállt a parasztok felszabadításáért. Megtört a szolgai hallgatás.

De Herzen a földbirtokosi, úri körökhöz tartozott. 1847-ben hagyta el Oroszországot, nem látta a forradalmi népet, és nem tudott hinni benne. Ezért apellál liberális módra a „felső körökhöz“. Ezért írta a „Kolokol“-ban számtalan émelygős levelét a Hóhér II. Sándornak, ame-

lyeket most nem olvashatunk undor nélkül. Csernisevszkijnek, Dobroljubovnak, Szerno-Szolovjevicsnek, akik a vegyesrendű forradalmárok új nemzedékét képviselték, ezerszeresen igazuk volt, amikor szemrehányásokat tettek Herzennek ezekért a demokratizmustól a liberalizmus*hoz* hajló kilengésekért. Az igazság kedvéért azonban meg kell mondanunk, hogy bármennyit ingadozott is Herzen a demokratizmus és a liberalizmus közt, a demokrata mégis felülkerekedett benne.

Mikor Kavelin, a liberális arcátlanság egyik legundorítóbb típusa, aki a „Kolokol"-ért annak előtte éppen *liberális* tendenciái miatt lelkesedett, fellépett az alkotmány ellen, kifakadt a forradalmi agitáció ellen, fellépett az „erőszak" és az erőszak hirdetése ellen, s türelmet kezdett prédikálni, Herzen *szakított* ezzel a liberális bölccsel. Herzen megtámadta Kavelin „vézna, ostoba, ártalmas pamfletjét", amelyet „a liberáliskodó kormány számára bizalmas kalauzul" írt, ízekre szedte Kavelin „szentimentális politikai szentenciáit", amelyek „az orosz népet baromnak, a kormányt pedig a bölcsesség megtestesítőjének" tüntették fel. A „Kolokol" közölte a „Gyászbeszéd" című cikket, amely ostorozta „a professzorokat, akik fennhéjázóan szövik jelentéktelen kis eszméik rothadt pókhálóját, az exprofesszorokat, akik egykor jóhiszemű emberek voltak, de aztán felbőszültek, látva, hogy az egészséges fiatalság nem rokonszenvezhet görvélykóros nézeteikkel". Kavelin azonnal magára ismert erről az arcképről.

Mikor Csernisevszkijt letartóztatták, Kavelin, az aljas liberális azt írta: „A letartóztatásokban nem látok semmi felháborítót... a forradalmi párt minden eszközt jónak tart, hogy megdöntse a kormányt, a kormány pedig a maga eszközeivel védekezik." Herzen pedig mintha csak ennek a kadetnak felelt volna, amikor a Csernisevszkij-pör alkalmával így írt: „Itt pedig nyomorult emberek, emberdudvák, emberpuhányok azt mondják, hogy ne szidjuk a rablóknak és himpelléreknek ezt a bandáját, amely kormányoz bennünket."

Mikor a liberális Turgenyev magánlevélben biztosította II. Sándort alattvalói hűségéről, és két aranyat

adományozott a lengyel felkelés leverésekor megsebesült katonák javára, a „Kolokol" cikket közölt „az őszhajú (hímnemű) Magdolnáról, aki azt írta az uralkodónak, hogy álmatlan éjszakáin azon gyötrődik, hogy az uralkodó nem tudja, milyen bűnbánat tölti el őt". És Turgenyev azonnal magára ismert.

Mikor az orosz liberálisok egész hada elfordult Herzentől, mert Herzen Lengyelország védelmére kelt, mikor az egész „művelt társadalom" hátat fordított a „Kolokol"-nak, Herzen nem ingott meg. Tovább védelmezte Lengyelország szabadságát, és ostorozta II. Sándor rendcsinálóit, pribékjeit, hóhérait. Herzen mentette meg az orosz demokrácia becsületét. „Megmentettük az orosz név becsületét — írta Herzen Turgenyevnek —, és ezért kínozott meg bennünket a meghunyászkodó többség."

Mikor a „Kolokol" közölte azt a hírt, hogy egy jobbágyparaszt megölte földesurát, mert az megbecstelenítette mátkáját, Herzen hozzáfűzte: „Jól tette!" Mikor közölték, hogy a „nyugodt" „felszabadítás" céljából rendszeresítik a katonai parancsnokok intézményét, Herzen azt írta: „Az első értelmes ezredes, aki osztagával a parasztokhoz csatlakozik, ahelyett, hogy fojtogatná őket, a Romanovok trónjára fog ülni." Mikor Rejtern ezredes Varsóban főbelőtte magát (1860), mert nem akart segédkezet nyújtani a hóhéroknak, Herzen azt írta: „Ha agyon kell lőni valakit, akkor azoknak a tábornokoknak jár a golyó, akik fegyvertelenekre lövetnek." Mikor Bezdnában ötven parasztot félholtra vertek, vezérüket, Anton Petrovot pedig kivégezték (1861 április 12-én), Herzen azt írta a „Kolokol"-ban:

„Óh, ha szavam eljuthatna hozzád, te, az orosz föld robotosa, mártírja!.. de megtanítanálak, hogy gyűlöld lelkipásztoraidat, akiket a pétervári szinódus és a német cár helyezett föléd... Gyűlölöd a földesurat, gyűlölöd a hivatalnokot, félsz tőlük — és teljesen igazad van; de még hiszel a cárban és a püspökben .. ne higgy nekik. A cár velük van; ők meg a cár emberei. Őt látod most, te, a Bezdnában megölt ifjú atyja, te, a Penzában megölt apa gyermeke... Lelkipásztoraid — tudatlanok, mint te, szegények, mint te... Ilyen volt Antonij (nem Antonij püspök, hanem a bezdnai Anton),

aki érted szenvedett Kazánban... Szentjeid teteme nem művel negyvennyolc csodát, a hozzájuk mondott imától nem áll ki a fájás a fogadból; de élő emlékük művelhet egy csodát — a te felszabadításodat."

Ebből láthatjuk, milyen aljasan és arcátlanul rágalmazzák Herzent liberálisaink, akik bevették magukat az alázatosan hajbókoló „legális" sajtóba, mikor felnagyítják Herzen gyenge oldalait, de hallgatnak erős oldalairól. Herzennek nem bűne, hanem baja az, hogy a negyvenes években nem láthatta a forradalmi népet magában Oroszországban. Mikor a *hatvanas* években meglátta, félelem nélkül kiállt a forradalmi demokrácia mellett a liberalizmus ellen. Herzen azért harcolt, hogy a nép legyőzze a cárizmust, nem pedig azért, hogy a liberális burzsoázia kiegyezzen a földesúri cárral. Felemelte a forradalom zászlaját.

Most, amikor Herzenre emlékezünk, világosan látjuk azt a három nemzedéket, azt a három osztályt, amelyek az orosz forradalomban szerepet játszottak. Kezdetben — a nemesek és a földesurak, a dekabristák és Herzen. Szűk a köre ezeknek a forradalmároknak. Roppant távol állnak a néptől. De ügyük nem veszett el. A dekabristák felébresztették Herzent. Herzen megindította a forradalmi agitációt.

A vegyesrendű forradalmárok, kezdve Csernisevszkijjel és végezve a „Narodnaja Volja" hőseivel, átvették, kiszélesítették, megszilárdították, megedzették ezt a forradalmi agitációt. Kitágult a harcosok köre, szorosabb lett kapcsolatuk a néppel. „A közelgő vihar fiatal kormányosai" — mondta róluk Herzen. De ez még nem volt maga a vihar.

A vihar — maguknak a tömegeknek a mozgalma. A proletariátus, az egyetlen következetesen forradalmi osztály, élére állt a tömegeknek, és elsőnek vezette nyílt forradalmi harcba a parasztok millióit. A vihar először 1905-ben zúgott végig az országon. A következő vihar fellegei most, a szemünk láttára kezdenek gyülekezni.

Most, amikor Herzenre emlékezünk, a proletariátus

Herzen példájából tanulja megérteni a forradalmi elmélet nagy jelentőségét; — tanulja megérteni azt, hogy a forradalom iránti önfeláldozó hűség, a néphez intézett forradalmi szó nem vész kárba akkor sem, ha egész évtizedek választják el a vetést az aratástól; — megtanulja, hogyan határozza meg a különböző osztályok szerepét az orosz és a nemzetközi forradalomban. A proletariátus e tanulságokkal gazdagodva utat fog törni magának, hogy szabad szövetségre lépjen az egész világ szocialista munkásaival, és eltapossa azt a csúszómászót, a cári monarchiát, amely ellen Herzen elsőként emelte fel a harc nagy zászlaját, mikor *szabad orosz szóval* fordult a tömegekhez.

„Szocial-Demokrat" 26. sz.
1912 május 8 (április 25).

A FÖLDBIRTOKMEGOSZLÁS EURÓPAI-OROSZORSZÁGBAN

A 30 millió parasztot sújtó éhínség újra meg újra napirendre tűzte az oroszországi parasztság helyzetének kérdését. E kérdés taglalása során rendszerint éppen a legfontosabb dolgot tévesztik szem elől, nevezetesen a nagybirtok, főleg a nemesi földesúri földtulajdon és a parasztság helyzete közti összefüggést. Most erre a legfontosabb mozzanatra szeretnénk felhívni az olvasók figyelmét.

A belügyminisztérium 1907-ben kiadta „Az 1905-ös földbirtokstatisztika" című kiadványt. A kiadvány hivatalos adataiból, amelyek cseppet sem gyanúsíthatók a parasztok iránti elfogultsággal, eléggé pontos képet alkothatunk az éhínségek egyik legfőbb okáról.

A kormánystatisztika szerint Európai-Oroszország 50 kormányzóságában összesen 395 millió gyeszjatyina föld van. De ez a szám nem tükrözi a tényleges helyzetet, mert magában foglalja a távoli észak, Arhangelszk, Olonyec és Vologda kormányzóság több mint 100 millió gyeszjatyina kincstári földjét is. Mezőgazdasági célokra ezek a földek nagyrészt alkalmatlanok: tundrák és távolészaki erdőségek. Ezekre a földekre rendszerint csak azért hivatkoznak, hogy *elhomályosítsák* annak a földnek valóságos megoszlását, amely felhasználható mezőgazdasági célokra.

Ha ezt a földterületet levonjuk, marad összesen 280 millió gyeszjatyina (kikerekítve) mezőgazdasági célokra felhasználható föld. Ebből magántulajdon 101 millió gyeszjatyina, osztásföld 139 millió gyeszjatyina. Külön kell választanunk a nagybirtokot és a kisparaszti földbirtokot.

A nagybirtokokról a kormánystatisztika a következő adatokat közli:

Magánszemélyek földtulajdona Európai-Oroszországban:

A birtokok nagysága	A birtokok száma	Földterület gyeszjatyinában	Egy birtok átlagos területe gyeszjatyinában
500— 2 000 gyesz.	21 748	20 590 708	947
2 000—10 000 «	5 386	20 602 109	3 825
10 000 gyesz.-n felül	699	20 798 504	29 754
Összesen	27 833	61 991 321	2 227

Ezek az adatok nem teljesek, mivel nem foglalják magukban sem az uralkodóház birtokait, sem a nagy kereskedelmi társaságok stb. földjeit. De a *legfontosabbat* az orosz földesúri földtulajdonról ezekből az adatokból is megtudhatjuk. *Hétszáz* földbirtokosnak *21* millió gyeszjatyina, vagyis *fejenként csaknem harmincezer gyeszjatyina* földje van.

Nem egészen 28 000 földbirtokosra **62** millió gyeszjatyina, vagyis átlagosan *mindegyikre 2200 gyeszjatyina föld jut.* Ehhez még hozzá kell számítanunk az uralkodóház földjeit — ez több mint *ötmillió* gyeszjatyina. Továbbá több mint *három és fél* millió gyeszjatyina van 272 „ipari, kereskedelmi, üzemi stb." társaság tulajdonában. Ezek kétségtelenül nagybirtokok, zömük Perm kormányzóságban összpontosul; ebben a kormányzóságban *kilenc* ilyen társaságnak *csaknem másfélmillió* gyeszjatyina földje van (pontosan: 1 448 902).

Tehát összesen semmiképp sem kevesebb, hanem bizonyára több mint *70 millió* gyeszjatyina földjük van a legnagyobb földbirtokosoknak. E nagybirtokosok száma nem éri el a *30 000-et.*

Lássuk most a parasztok földbirtokát. A kormánystatisztika adatai szerint a legkisebb birtokú parasztok osztásföldjének megoszlása a következő képet mutatja:

Osztásföld:

Az osztásföldek nagysága	A gazdaságok száma	Földterület gyeszjatyinában	Egy gazdaság átlagos területe gyeszjatyinában
5 gyesz.-n alul ..	2 857 650	9 030 333	3,1
5—8 «	3 317 601	21 706 550	6,5
8—15 «	3 932 485	42 182 923	10,7
Összesen	10 107 736	72 919 806	7,0

Szóval összesen mintegy 13 millió parasztcsalád közül *tízmillió* parasztcsaládnak *73 millió gyeszjatyina földje* van. Egy gazdaságra átlag *hét* gyeszjatyina jut. Ehhez még hozzá kell adnunk a magántulajdonban levő kisbirtokokat: a statisztikában 409 864 tíz gyeszjatyinán aluli birtokos szerepel, összesen 1 625 226 gyeszjatyina földdel, vagyis átlag kevesebbel, mint négy gyeszjatyinával gazdaságonként. A végösszeg tehát közel *tíz és fél millió* parasztcsalád *75 millió* gyeszjatyina földdel.

Most már szembeállíthatjuk ezeket a legfőbb adatokat, amelyekről a parasztkérdés taglalása során igen gyakran megfeledkeznek, vagy amelyeket a valóságnak meg nem felelően tüntetnek fel:

Földesúri nagybirtok: *30 000* birtokos — 70 millió gyeszjatyina föld.

Paraszti kisbirtok: *tíz és fél millió* birtokos — 75 millió gyeszjatyina föld.

Magától értetődik, hogy ezek összesített adatok. A parasztok helyzetének és a nagybirtokok jelentőségének részletesebb tanulmányozásához külön meg kell vizsgálnunk az egyes területek vagy vidékek, sőt olykor egyes kormányzóságok adatait. De a kormánynak, a liberálisoknak, sőt részben a narodnyikoknak a táborához tartozó közgazdászok is igen gyakran éppen azzal *ködösítik el* a földkérdés *lényegét*, hogy egyes területekre vagy a kérdés egyes részleteire hivatkoznak. Hogy tisztázzuk a földkérdésnek és a parasztok helyzetének *sarkalatos* jelentőségét, nem szabad szem elől tévesztenünk az idézett fő adatokat, és nem szabad megengednünk, hogy a részletek elhomályosítsák a lényegeset.

Példákat ilyen elhomályosításra majd következő cikkünkben idézünk*. Most viszont vonjuk le az első döntő következtetést. Európai-Oroszországban a föld úgy oszlik meg, hogy a legnagyobb, 500 gyeszjatyinán felüli birtokosoknak 70 millió gyeszjatyina földjük van, s e földbirtokosok száma nem éri el a 30 000-et.

A parasztok óriási többségének viszont, vagyis tíz és fél millió parasztcsaládnak az összesen 13 millió parasztcsalád közül, 75 millió gyeszjatyina földje van.

A nagybirtokok átlagos nagysága — *2200 gyeszjatyina*. A kisparaszti parcella átlagos nagysága — *hét* gyeszjatyina.

Ha a harmincezer nagybirtokos földje a tízmillió parasztgazdaság kezébe menne át, ezeknek a gazdaságoknak a földbirtoka *csaknem megkétszereződne.*

Hogy a gazdaságot illetően a földnek ebből a megoszlásából milyen viszonyok alakulnak ki a földbirtokosok és a parasztok közt, azzal legközelebb foglalkozunk.

„Nyevszkaja Zvezda" 3. sz.
1912 május 6.
Aláírás: R. Szilin.

---

* Lásd ebben a kötetben 60—64. old. — *Szerk.*

A TRUDOVIKOK ÉS A MUNKÁSDEMOKRÁCIA

A IV. duma választásaival kapcsolatban kibontakozó választási hadjárat kissé megélénkítette a légkört, és fokozta az érdeklődést a politikai kérdések iránt. A lénai események nyomán támadt nagyszabású mozgalom ezt az élénkülést komollyá, az érdeklődést pedig különösen behatóvá tette. Ezért ma időszerűbb, mint valaha, hogy megvitassuk azt a kérdést, milyen a viszonyuk a munkásdemokráciához a trudovikoknak, vagyis a parasztdemokráciának.

V. Vodovozov úr „A trudovik csoport és a munkáspárt" című cikkében („Zaproszi Zsiznyi", 17. sz.) kifejti a trudovikok álláspontját ebben a kérdésben, válaszolva a „Zvezdá"-ban[18] „A liberalizmus és a demokrácia" címmel megjelent cikkeimre*. A vita az Oroszország lakossága *kilenctizedének* érdekeit képviselő két politikai irányzat voltaképpeni lényege körül folyik. Ezért minden demokratának kötelessége, hogy a lehető legnagyobb figyelemmel kísérje a vitát.

I

A munkásdemokrácia az osztályharc álláspontján áll. A bérmunkások a modern társadalom meghatározott osztályát alkotják. Ennek az osztálynak a helyzete gyökeresen különbözik a kistulajdonosok, a parasztok osztályának helyzetétől. Ezért szó sem lehet arról, hogy ezek egy pártban egyesüljenek.

A munkásoknak az a céljuk, hogy a burzsoázia ural-

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 510—518. old. (oroszul). — *Szerk.*

mának megszüntetése útján megszüntessék a bérrabszolgaságot. A parasztoknak viszont demokratikus követeléseik vannak, amelyek megszüntethetik a feudalizmust, a feudalizmus minden szociális alapját és megnyilvánulását, de még csak nem is érinthetik a burzsoázia uralmát.

Közös feladataik Oroszországban a mai korszakban közelebb hozzák egymáshoz a parasztdemokráciát és a munkásdemokráciát, amelyek nem mehetnek másképp, mint külön, de amelyek együttműködhetnek — és a siker érdekében együtt is kell hogy működjenek — minden ellen, ami ellenkezik a demokratizmussal. Ha a cselekvésnek ez az együttessége vagy közössége nem valósul meg, ha a parasztdemokrácia nem szabadul ki a liberálisok (a kadetok) gyámsága alól, szó sem lehet számottevő demokratikus átalakulásokról Oroszországban.

Ezek a munkásdemokraták, a marxisták nézetei, amelyeket „A liberalizmus és a demokrácia" című két cikkemben kifejtettem.

A trudovikok, akiknek a nézeteit Vodovozov úr fejti ki, „osztályok felett álló" pártot akarnak lenni. Meggyőződésük szerint egyetlen párt „teljességgel kiszolgálhatná a három társadalmi osztály érdekeit": a parasztság, a munkásosztály és a „dolgozó értelmiség" érdekeit.

Én azt mondtam, hogy ez a „meggyőződés" ellenkezik 1) a gazdaságtudomány valamennyi igazságával, 2) az Oroszország mai korszakához hasonló korszakokon átment országok minden tapasztalatával, 3) Oroszországnak az orosz történelem különösen fontos, különösen válságos időszakában, 1905-ben szerzett tapasztalataival. Kinevettem azt a színtiszta kadet nekibuzdulást, hogy „átölelik" a különböző osztályokat, és emlékeztettem rá, hogy a kadetok Maklakov úrékat nevezik „dolgozó értelmiségnek".

Vodovozov úr nem idézi teljes egészükben és összefüggően ezeket az érveimet, kiragadott foszlányok alapján próbál vitába szállni velem. Az első érv ellen például azt mondja: „A parasztság olyan tömeg, amely saját munkájából él; érdekei a munka érdekei, és a parasztság ezért a munka nagy hadseregének egyik osztaga, ahogyan a másik osztag a munkásság."

Ez nem marxista, hanem polgári gazdaságtan: a munka érdekeiről mondott frázissal elpalástolja a kistulajdonos és a bérmunkás helyzete közti gyökeres különbséget. A munkásnak nincs semmilyen termelési eszköze, és önmagát, a kezét, a *munkaerejét* adja el. A parasztnak vannak termelési eszközei — vannak szerszámai, haszonállatai, van saját vagy bérelt földje, — és mint kistulajdonos, kisvállalkozó, kispolgár eladja gazdaságának *termékeit*.

A parasztok Oroszországban ma is legalább *2 millió* mezőgazdasági bérmunkást alkalmaznak gazdaságaikban. Ha pedig az összes földesúri földeket megváltás nélkül megkapnák, sokkal több bérmunkást alkalmaznának.

A föld ilyen átadása a parasztok kezébe közös érdeke az egész parasztságnak, valamennyi bérmunkásnak, az egész demokráciának, mert a földesúri földtulajdon olyan típusú földesúri politikai hatalomnak az alapja, amellyel különösen jól megismertette Oroszországot Puriskevics, majd Markov II. és sok más „harmadik-dumás", nacionalista, októbrista stb.

Látjuk tehát, hogy a parasztok és a munkások elé most kitűzött közös cél nem tartalmaz az égvilágon semmi szocialista elemet, bármennyire is ez a véleményük a tudatlan feketeszázasoknak, sőt olykor a liberálisoknak is. Ez a cél kizárólag demokratikus cél. E cél elérése azt jelentené, hogy kivívtuk a szabadságot Oroszországnak, de még korántsem jelentené a bérrabszolgaság megszüntetését.

A különböző osztályok közös akcióinak komoly megszervezése, ezeknek az akcióknak tartós és igazi sikere végett világosan kell látnunk, miben egyeznek meg és miben különböznek ezeknek az osztályoknak az érdekei. Minden tévedés, minden „félreértés" ezzel kapcsolatban, a lényegnek frázisokkal való minden elkenése szükségképpen csakis végzetes lehet, meghiúsíthatja a sikert.

II

„A földművelő munka különbözik a gyári munkától; de elvégre a gyári munka is különbözik a kereskedősegéd

bolti munkájától, s a «Zvezda» mégis egyre azt bizonygatja a kereskedősegédeknek, hogy *egy* osztályt alkotnak a munkásokkal, hogy ezért képviselőjüknek kell tekinteniük a szociáldemokráciát..."

Így válaszol Vodovozov úr azokra az érvekre, amelyek a kistulajdonosok és a bérmunkások mély osztálykülönbségét bizonyítják! Vodovozov úr érvelését ezúttal is a polgári politikai gazdaságtan hagyományos szelleme hatja át. A tulajdonos földművelő egy *osztályba* tartozik a gyárossal vagy a tulajdonos kisiparossal, a tulajdonos kereskedővel; ez a különbség itt nem osztályok, hanem *szakmák* közti különbség. A mezőgazdasági bérmunkás egy osztályba tartozik a gyári és a kereskedelmi *bér*munkással.

Ezek a marxizmus szempontjából a legelemibb igazságok. És Vodovozov úr hiába gondolja, hogy ha az „én" marxizmusomat „rendkívül leegyszerűsítettnek" nevezi, ezzel eltakarja a *dolog lényegét*, nevezetesen azt, hogy a trudovikok a marxista politikai gazdaságtanból folytonfolyvást beletévednek a polgári gazdaságtanba.

Ugyanilyen jellegű és ugyanilyen irányú tévelygést tapasztalunk Vodovozov úrnál, amikor én a kistulajdonosok és a bérmunkások közti mély osztálykülönbség kérdésében valamennyi ország tapasztalataira és Oroszország tapasztalataira hivatkozom, ő pedig azzal próbál rámcáfolni, hogy olykor egy osztályt különböző pártok képviselnek vagy megfordítva. A munkások Európában olykor a liberálisokat és az anarchistákat, a klerikálisokat stb. követik. A földbirtokosok néha különböző pártok közt oszlanak meg.

De mit bizonyít ez? Csak azt, hogy az *osztály*különbségeken kívül más különbségek, például vallási, nemzeti stb. különbségek is hatnak a pártok alakulására.

Ez a tény való igaz, de mi köze van a *mi* vitánkhoz? Meg tudja-e mutatni Vodovozov úr Oroszországot illetően azokat a sajátos történelmi feltételeket, vallási, nemzeti vagy más feltételeket, amelyek a *szóban forgó esetben* az osztálykülönbségekhez *járulnának?*

Vodovozov úr egyáltalán semmi hasonló feltételt nem mutatott és nem is mutathatott meg. A vita kizárólag akörül folyt, hogy lehetséges-e nálunk olyan „osztályok

felett álló" párt, amely „kiszolgálja a három osztály érdekeit" (nem beszélve arról, hogy a „dolgozó értelmiséget" nevetséges osztálynak nevezni).

Erre a kérdésre az elmélet világos választ ad: nem lehetséges! Ugyanilyen világosan válaszolnak az 1905-ös tapasztalatok, amikor az orosz történelem egyik rendkívül fontos fordulópontján a lehető legnyíltabb, legnagyobb tömegakciókban különösen kidomborodtak az *összes* osztály-, csoport-, nemzeti stb. különbségek. A marxizmus elméletét *igazolták* 1905 tapasztalatai, amelyek megmutatták, hogy Oroszországban egységes paraszt-munkás párt *lehetetlenség*.

Mind a három duma ugyanezt igazolta.

Mire való tehát itt arra hivatkozni, hogy különböző európai országokban előfordult, hogy egy osztály megoszlott több párt között, vagy különböző osztályok egyesültek egy párt vezetése alatt? Ennek a hivatkozásnak itt semmi helye sincs. Vodovozov úr ezzel csak elkanyarodik — és az olvasót is igyekszik elvonni — a tárgyalt kérdéstől.

Az orosz demokrácia sikere érdekében rendkívül fontos, hogy ismerje erőit, hogy józan szemmel nézze a helyzetet, hogy világosan lássa, milyen *osztályokra* számíthat. A legnagyobb mértékben káros, ha illúziókban ringatja magát, frázisokkal elkendőzi az osztálykülönbségeket, jámbor óhajokkal igyekszik túltenni magát rajtuk.

Kertelés nélkül el kell ismerni az oroszországi parasztok és munkások mély osztálykülönbségét, amely a kapitalista társadalom keretei közt, a piac uralmának keretei közt kiküszöbölhetetlen. Kertelés nélkül el kell ismerni, miben egyeznek meg *most* az érdekeik. Össze kell fogni mindegyik osztályt, tömöríteni kell erőiket, fejleszteni kell tudatukat, és meg kell határozni ezt a közös feladatot.

Egy „radikális" (Vodovozov úr kifejezését használom, bár nem találom szerencsésnek) parasztpárt — hasznos és szükséges dolog.

De minden olyan kísérlet, hogy „osztályok felett álló" pártot alakítsanak, *egy* pártban egyesítsék a parasztokat és a munkásokat, s külön osztálynak tüntessenek fel valamilyen nem létező „dolgozó értelmiséget", minden

ilyen kísérlet rendkívül káros, végzetes az orosz szabadság szempontjából, mert *nem vezethet semmi másra*, mint csalódásra, erővesztességre, az öntudat elhomályosodására.

Ezért, bár egy *következetesen* demokratikus parasztpárt alakításának gondolatával teljesen rokonszenvezünk, kötelesek vagyunk harcolni az említett kísérletek ellen. A munkások kötelesek harcolni a demokratikus parasztságra gyakorolt *liberális* befolyás ellen is.

III

A liberálisoknak a polgári demokráciához, a kadetoknak a trudovikokhoz való viszonyáról a trudovikok konferenciája semmi világosat és határozottat nem mondott[19]. A trudovikoknál nem látjuk annak megértését, hogy éppen a demokratikus parasztságnak a liberálisoktól való függése volt az egyik fő oka az 1905—1906-os felszabadító mozgalom kudarcának, hogy e mozgalom sikere *lehetetlen*, ha a parasztság széles és vezető rétegei nem ismerik fel a demokratizmus és a liberalizmus közti különbséget, nem szabadulnak ki a liberálisok gyámsága és uralma alól.

Vodovozov úr csak futólag és egyáltalán nem kielégítően érintette ezt a sarkalatos fontosságú kérdést. Azt mondja, hogy „a kadet párt főleg a városi lakosságot szolgálja ki". Ez nem igaz. A kadet párt osztálygyökereinek és politikai szerepének ez a meghatározása teljesen elhibázott.

A kadet párt a liberális-monarchista burzsoázia pártja. E párt szociális alapja (éppúgy, mint a „progresszistáké" is) a burzsoázia gazdaságilag haladóbb (az októbristákhoz képest haladóbb) rétegei, kiváltképpen pedig a polgári értelmiség. A városi és a falusi kispolgárság egy része viszont csak hagyományból (vagyis egyszerűen szokásból, a tegnap vak utánzásából) és amiatt követi még ezt a pártot, mert a liberálisok egyenesen becsapják.

Amikor a kadetok demokratáknak nevezik magukat, becsapják önmagukat és becsapják a népet. A kadetok a valóságban ellenforradalmi liberálisok.

Ezt Oroszország egész története, különösen a XX.

század, s legkiváltképpen az 1905—1906-os évek története teljesen *bebizonyította*, a „Vehi"[20] című könyv pedig különösen szemléltetően, világosan, összefüggően *megmutatta*, leleplezte. És hiába élnek a kadet diplomaták bármiféle „fenntartással" a „Vehi"-vel kapcsolatban, ez mit sem változtat a tényen.

Az oroszországi felszabadító mozgalom első szakasza, a XX. század első évtizede megmutatta, hogy a lakosságnak még nagy tömegei vonzódnak ugyan a demokráciához, de nem elég tudatosak, *nem tesznek különbséget* a liberalizmus és a demokratizmus közt, alávetik magukat a liberálisok vezetésének. Amíg ez nem változik meg, és ha nem változik meg, kár beszélnünk Oroszország bármiféle demokratikus átalakításáról. Ez csak üres fecsegés lenne.

Milyen ellenvetése van Vodovozov úrnak e kiinduló tételek ellen, amelyekre cikkem épült? „A trudovikok — írja — a mai körülmények közt rendkívül nagyfokú tapintatlanságnak tartják (!!), ha túlságosan sokat emlegetik a kadetok ellenforradalmiságát..."

Ezt jól megmondta! Mire való itt a „tapintat"? mire való itt a „túlságosan sokat"? Ha igaz, hogy a kadetok ellenforradalmi liberálisok, akkor kötelességünk megmondani az igazságot. Hogy sokat vagy keveset emlegetjük-e az ellenforradalmi jobboldaliakat és az ellenforradalmi liberálisokat, ez egyáltalán nem komoly probléma: *minden esetben*, amikor a publicista a jobboldaliakról beszél, minden esetben, amikor a liberálisokról beszél, köteles megmondani az igazságot. A trudovikok igazat mondtak a jobboldaliakról. Ezért megdícsérjük őket. A liberálisokról a trudovikok *maguk* kezdtek beszélni — és *nem mondták ki az egész igazságot!*

Csak ezért teszünk szemrehányást a trudovikoknak.

„Túlságosan sokat" vagy túlságosan keveset — ez itt egyáltalán nem lényeges. Semmi kifogásunk nem lesz az ellen, ha a trudovikok ezer sort szentelnek a jobboldaliaknak, s ötöt a liberálisoknak. És mi nem is ezért emeltünk kifogást a trudovikok ellen. Mi azt kifogásoltuk, hogy ebben az „öt sorban" (—magára vessen, Vodovozov úr, ha már belekeverte a vitába ezt a szerencsétlen „túlságosant"! —) *nem* mondták meg az igazat a liberálisokról.

Vodovozov úr kitért az érdemi válasz elől: ellenforradalmiak-e a kadetok vagy sem?

Nagy hiba, hogy a trudovikok kitérnek e kérdés elől, s ez a *valóságban* annak a jele, hogy a demokraták és az egykori marxisták egy része a *liberalizmustól* függ.

Ezt a kérdést a XX. század első évtizedének története visszavonhatatlanul napirendre tűzte.

Most Oroszországban mindenütt, a legkülönbözőbb néprétegekben *új* demokratikus elemek nőnek fel. Ez tény. Ezeket a növekedő demokratikus elemeket a *következetes* demokratizmus szellemében kell nevelnünk. Ez a nevelés lehetetlen, ha nem magyarázzuk meg a liberálisok igazi lényegét, akiknek a kezében sokszáz szerv van, akiknek vagy száz mandátumuk van a dumában, s akik ily módon állandóan összehasonlíthatatlanul több emberre hatnak *hamis*-demokratikus irányban, mint ahány emberhez mi agitációnkkal eljutunk.

A demokráciának tömörítenie kell erőit. A trudovikokat mindig dicsérni fogjuk azért, hogy demokratikusan beszélnek a jobboldaliakról. De a trudovikok demokratizmusa következetlen lesz, ha *akkor*, amikor a liberálisokról beszélnek, *liberálisan* fognak beszélni, ahelyett, hogy demokratához méltó nyelven beszélnének.

Nem két, hanem három tábor harcol a választásokon. Ne keverjék össze, trudovik urak, a második (a liberális) tábort a harmadik (a demokratikus) táborral. Ne kendőzzék el a köztük levő különbséget — erről a csúnya dologról „*túlságosan sokat*“ gondoskodnak a liberálisok.

„Pravda“ 13. és 14. sz.
1912 május 8. és 9.
Aláírás: P. P.

AZ OROSZORSZÁGI POLITIKAI PÁRTOK

Az Állami Duma választásai az összes pártokat agitációjuk fokozására, erőik összefogására készteti, hogy „saját“ pártjuknak minél több képviselőjét juttassák be a dumába.

A választási hadjárat során éppúgy, mint minden más országban, nálunk is teljesen gátlástalan választási reklámot csapnak. Az összes burzsoá pártok, vagyis azok a pártok, amelyek a kapitalisták gazdasági kiváltságait óvják, ugyanúgy reklámozzák pártjaikat, ahogy az egyes tőkések reklámozzák áruikat. Nézzük meg bármelyik újság üzleti hirdetéseit, s meglátjuk, hogy a tőkések a „leghatásosabb“, rikító, divatos neveket találják ki áruikra, és teljesen fesztelenül, az égvilágon semmilyen hazugságtól és csalafintaságtól vissza nem riadva magasztalják portékájukat.

A közönség — legalábbis a nagyvárosokban és a kereskedelmi központokban — már rég megszokta az üzleti reklámot, és tudja, mit ér. A politikai reklám sajnos hasonlíthatatlanul több embert vezet félre, leleplezése sokkal nehezebb, a csalás itt sokkal szívósabban tartja magát. A pártok nevét — Európában és nálunk is — olykor közvetlenül reklám céljából választják ki, a pártok „programjait“ lépten nyomon kizárólag azért írják, hogy bolonddá tegyék a közönséget. Minél nagyobb a politikai szabadság egy kapitalista országban, minél teljesebb a demokratizmus, vagyis a nép és a népképviselők hatalma, gyakran annál szemérmetlenebbül bontakozik ki a pártok reklámja.

Hogyan igazodjunk el hát ilyen körülmények közt a

pártok harcában? Nem jelenti-e ez a csalással és reklámmal folyó harc, hogy általában haszontalanok, sőt károsak a képviseleti intézmények, a parlamentek, a népképviselői gyűlések, ahogy a vad reakciósok, a parlamentarizmus ellenségei igyekeznek elhitetni az emberekkel? Nem. Ha nincsenek képviseleti intézmények, *még sokkal több* a csalás, a politikai hazugság meg mindenféle szélhámos suskus, és a népnek sokkal kevesebb eszköze van rá, hogy leleplezze a csalást, kiderítse az igazságot.

Ha a pártok harcában el akarunk igazodni, ne higygyünk a szónak, hanem tanulmányozzuk a pártok valóságos történetét, tanulmányozzuk nem annyira azt, amit a pártok magukról mondanak, mint inkább azt, amit *tesznek*, tanulmányozzuk, hogyan oldják meg a különböző politikai kérdéseket, hogyan *viselkednek* azokban az ügyekben, amelyek a különböző társadalmi osztályok, a földbirtokosok, a tőkések, a parasztok, a munkások stb. létérdekeit érintik.

Minél nagyobb a politikai szabadság az országban, minél szilárdabbak és demokratikusabbak képviseleti intézményei, annál könnyebben eligazodhatnak a néptömegek a pártok harcában, és annál könnyebben *tanulhatják a politikát*, vagyis leplezhetik le a csalást, és deríthetik ki az igazságot.

A társadalomnak politikai pártokra való megoszlása a mély, az egész országot megrázó válságok idején ütközik ki a legvilágosabban. A kormányok ilyenkor kénytelenek támaszt keresni a társadalom különböző osztályaiban; a komoly harc félrelök minden frázist, minden kicsinyes, mellékes ügyet; a pártok minden erejüket megfeszítik, a nép*tömegekhez* fordulnak, és a tömegek, helyes ösztönüktől vezérelve, a nyílt harc tapasztalataiból okulva azokat a pártokat követik, amelyek ennek vagy annak az osztálynak az érdekeit fejezik ki.

Az ilyen válságok korszakai mindig sok évre, sőt évtizedekre meghatározzák az illető ország társadalmi erőinek pártcsoportosulását. Németországban például ilyen válság volt az 1866-os és az 1870-es háború; Oroszországban az 1905-ös események. Nem érthetjük meg politikai pártjaink lényegét, nem állapíthatjuk meg világosan, mi-

lyen *osztályokat* képvisel ez vagy az a párt Oroszországban, ha nem térünk vissza ennek az évnek az eseményeihez.

Az oroszországi politikai pártok rövid ismertetését a szélsőjobboldali pártokkal kezdjük.

A szélsőjobbszárnyon az Orosz Nép Szövetségét találjuk.

E párt programját a következőképpen fejti ki az Orosz Nép Szövetségének közlönye, a „Russzkoje Znamja“, amelyet A. I. Dubrovin ad ki:

„Az Orosz Nép Szövetsége, amely 1907 június 3-án abban a megtiszteltetésben részesült, hogy a trón magasságából a cár által felhivatott, hogy szilárd támasza legyen a trónnak, s mindenkinek és mindenben a törvényesség és a rend példaképéül szolgáljon, kinyilatkoztatja, hogy a cári akarat csak abban az esetben valósulhat meg, ha 1) a kánonok szerint felépülő oroszországi pravoszláv egyházzal elválaszthatatlanul és életre-halálra összekapcsolt cári egyeduralom teljesen megmutatja erejét; 2) ha az orosz nemzetiség uralkodik nemcsak a belső kormányzóságokban, hanem a végvidékeken is; 3) ha fennáll az Állami Duma, amely kizárólag oroszokból áll, s amely az egyeduralkodó legfőbb segítője államépítő munkájában; 4) ha teljesen tiszteletben tartatnak az Orosz Nép Szövetségének a zsidókat illető alapelvei és 5) ha az állami szolgálatból eltávolíttatnak a cári egyeduralommal szemben álló hivatalnokok.“

A *jobboldaliaknak* ezt az ünnepélyes nyilatkozatát egyrészt azért másoltuk le ilyen pontosan, hogy közvetlenül az eredetivel ismertessük meg az olvasót, másrészt pedig azért, mert az itt kifejtett alaptételek érvényesek a III. duma többségéhez tartozó valamennyi pártra, vagyis mind a „nacionalistákra“, mind az októbristákra. Ezt meg fogjuk látni a további fejtegetésből.

Az Orosz Nép Szövetségének programja lényegében megismétli a hűbériség idejének régi jelszavát: pravoszláv egyház, önkényuralom, népiség. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, amelynek alapján az Orosz Nép Szövetségét rendszerint elválasztják az utána következő pártoktól, nevezetesen, hogy elismeri-e vagy tagadja az „alkotmányos“ elveket az orosz államrendben, különösen fontos

megjegyeznünk, hogy az Orosz Nép Szövetsége *egyáltalán* nem ellenzi a képviseleti intézményeket általában. Az idézett programból láthatjuk, hogy az Orosz Nép Szövetsége kívánatosnak tartja az Állami Dumának mint „segítőnek“ a fennállását.

Az orosz — ha szabad ezzel a kifejezéssel élnem — alkotmány sajátosságát a dubrovinista helyesen is fejezte ki, vagyis a valóságos helyzettel összhangban. A nacionalisták és az októbristák egyaránt ezen az állásponton vannak tényleges politikájukban. E pártok „alkotmányvitája“ jórészt csak szavak körül folyik: a „jobboldaliak“ nem ellenzik a dumát, csak azt hangsúlyozzák különös buzgalommal, hogy a dumának „segítőnek“ kell lennie jogainak minden meghatározása nélkül, a nacionalisták és az októbristák pedig semmilyen szigorúan meghatározott joghoz nem ragaszkodnak, egyáltalán nem is gondolkoznak a jog reális biztosítékain. És az októbrizmus „konstitucionalistái“ békésen kiegyeznek az „alkotmány ellenfeleivel“ a június harmadiki alkotmány alapján.

A feketeszázasok programja kertelés nélkül, világosan és határozottan kimondja, hogy üldözik a más nemzetiségűeket és különösen a zsidókat. A feketeszázasok mint mindig, ezúttal is durvábban, kevesebb teketóriával, kihívóbban mondják ki azt, amit a többi kormánypárt többé-kevésbé „szemérmesen“ vagy diplomatikusan véka alá rejt.

Valójában, amint ezt tudja mindenki, aki csak kicsit is ismeri a III. duma tevékenységét, az afféle lapokat, mint a „Novoje Vremja“, a „Szvet“, a „Golosz Moszkvi“[21] stb., a más nemzetiségűek üldözésében részt vesznek a nacionalisták is, az októbristák is.

Mi mármost a jobboldaliak pártjának társadalmi alapja? melyik osztályt képviseli? melyik osztályt szolgálja?

Ez a párt visszatér a feudalizmus jelszavaihoz, védelmébe veszi az orosz élet minden régi, középkori jelenségét, teljesen meg van elégedve a június harmadiki — *földesúri* — alkotmánnyal, síkraszáll a nemesség és a hivatalnokok kiváltságai mellett, s mindez világos választ ad kérdésünkre. A jobboldaliak — a feudális földesuraknak, az Egyesült

Nemesség Tanácsának pártja. Elvégre nem ok nélkül játszott éppen ez a tanács olyan tekintélyes, sőt vezető szerepet a második duma szétkergetésében, a választási törvény megváltoztatásában és a június 3-i államcsínyben.

Hogy tiszta képet alkothassunk arról, milyen gazdasági erőt képvisel ez az osztály Oroszországban, elég megemlítenünk a következő döntő tényt, amelyet a *kormány*, a belügyminisztérium által kiadott 1905-ös földbirtokstatisztika adatai bizonyítanak.

Európai-Oroszországban nem egészen 30 000 földbirtokosnak 70 000 000 gyeszjatyina földje van; *ugyanennyi* földje van a legkevesebb osztásfölddel bíró 10 000 000 parasztcsaládnak. Egy nagybirtokosra tehát átlag mintegy 2300 gyeszjatyina föld jut; egy szegényparasztra pedig — egy családra, egy gazdaságra — 7 gyeszjatyina.

Egészen természetszerű és elkerülhetetlen, hogy a paraszt ilyen „parcellán" nem élhet meg, legfeljebb lassan éhenhalhat. A milliók állandó éhínsége — amilyen például az idei éhínség — továbbra is minden rossz termés után visszaveti az oroszországi parasztgazdaságot. A paraszt kénytelen a földesúrtól földet bérelni — mindenféle *ledolgozások* fejében. A földért a paraszt saját lovával, saját szerszámaival a földbirtokosnak dolgozik. A régi úrdolga ez, csak hivatalosan nem nevezik jobbágyságnak. 2300 gyeszjatyinás birtokokon a földbirtokosok nagyobbrészt nem is tudnak más gazdálkodást folytatni, mint szolgaságon alapuló, ledolgozásos, azaz úrbéri gazdálkodást. Bérmunkásokkal ezeknek az óriásbirtokoknak csak egy részét műveltetik meg.

Továbbá, ugyanez a nemesi-földesúri osztály adja az államnak a legfelső és középső hivatalnokok nagy többségét. A hivatalnokok kiváltságai Oroszországban — a földbirtokos nemesség kiváltságainak és a földbirtokon alapuló hatalmának másik oldala. Érthető tehát, hogy az Egyesült Nemesség Tanácsa és a „jobboldali" pártok nem véletlenül, hanem elkerülhetetlenül, nem egyes személyek „rosszindulatából", hanem egy iszonyúan erős *osztály érdekeinek* nyomására védelmezik a régi feudális hagyományok politikáját. A régi uralkodó osztály, a

földesúri sarjak osztálya, megmaradt uralkodó osztálynak, s megfelelő pártot alakított magának. Ez a párt az „Orosz Nép Szövetsége“, vagy az Állami Duma és az Államtanács „jobboldala“.

De ha már vannak képviseleti intézmények, ha már nyíltan kiléptek a politikai színtérre a *tömegek*, ahogy kiléptek nálunk 1905-ben, minden párt számára elengedhetetlenül szükségessé válik, hogy ilyen vagy olyan keretek közt a néphez apelláljon. Mivel apellálhatnak, mivel fordulhatnak a néphez a jobboldali pártok?

Azt persze nem mondhatják meg nyíltan, hogy a földbirtokos érdekeit védelmezik. Beszélnek hát általában a régi szép idők fenntartásáról, minden erejükből igyekeznek szítani a bizalmatlanságot a más nemzetiségűek, kivált a zsidók iránt, igyekeznek az egészen fejletlen, egészen tudatlan embereket pogromokba, „zsidóüldözésbe“ hajszolni. A nemesek, a hivatalnokok és a földbirtokosok kiváltságait úgy igyekeznek leplezni, hogy azt mondják, hogy a más nemzetiségűek „elnyomják“ az oroszokat.

Ez tehát a „jobboldaliak“ pártja. Puriskevics, e párt tagja, a jobboldaliak egyik vezérszónoka a III. dumában, igen sokat és igen eredményesen munkálkodott azon, hogy *megmutassa* a népnek, *mit* akarnak a jobboldaliak, *hogyan* cselekszenek, *kit* szolgálnak. Puriskevics — tehetséges agitátor.

A „jobboldaliaknak“ a III. dumában 46 képviselőjük van, s mellettük ott vannak a *„nacionalisták“* — 91 képviselő. Egészen jelentéktelen, árnyalati különbség van köztük és a jobboldaliak közt: lényegében ez nem két, hanem egy párt, amely megosztotta egymás közt a más nemzetiségű, a „kadet“ (a liberális), a demokrata stb. üldözésének „munkáját“. Az egyik durvábban, a másik finomabban *teszi* ugyanazt. Meg aztán a kormánynak is *előnyös*, ha a „szélső“-jobboldaliak, akik kaphatók minden botrányra, pogromra, a Herzensteinek, Iolloszok, Karavajevek meggyilkolására, kissé félrehúzódnak, mintha *ők* jobbról „bírálnák“ a kormányt... Komoly jelentőséget a jobboldaliak és a nacionalisták közti különbségnek nem tulajdoníthatunk.

Az *októbristáknak* a III. dumában 131 képviselőjük van, természetesen közéjük számítva a „jobboldali októbristákat“ is. Az októbristák mostani politikájukban semmi lényegesben nem különböznek a jobboldaliaktól, csak abban, hogy a földbirtokoson kívül ez a párt kiszolgálja még a nagytőkést, az óhitű kereskedőt, azt a burzsoáziát is, amely annyira megrémült attól, hogy a munkások, majd utánuk a parasztok is önálló életre ébredtek, hogy teljesen a régi rend védelmére kelt. Vannak olyan tőkések Oroszországban — és nem is kevesen —, akik cseppet sem bánnak jobban a munkásokkal, mint a földbirtokosok az egykori jobbágyokkal; a munkás, a kereskedősegéd — számukra ugyancsak cselédség, szolga. Ezt a régi rendet senki sem tudja jobban védelmezni a jobboldali pártoknál, a nacionalistáknál és az októbristáknál. Vannak olyan tőkések is, akik 1904-ben és 1905-ben a zemsztvó- és a városi kongresszusokon „alkotmányt“ követeltek, de a munkások *ellen* készek teljesen megbékélni a június harmadiki alkotmánnyal is.

Az októbristák pártja a földbirtokosok és a tőkések fő ellenforradalmi pártja. Ez a III. duma vezető pártja: a 131 októbrista a 137 jobboldalival és nacionalistával a III. duma szilárd többségét alkotja.

Az 1907 június harmadiki választási törvény ***biztosította*** a többséget a földbirtokosoknak és a nagytőkéseknek: *valamennyi* kormányzósági választó gyűlésen, amely képviselőket küld a dumába, a földbirtokosok és az I. városi (vagyis nagytőkés) kúriához tartozó elektorok vannak többségben. 28 kormányzósági gyűlésen meg éppen csakis földbirtokosi elektorok vannak többségben. A június 3-i kormány egész politikáját az októbrista párt segítségével hajtotta végre, a III. duma minden vétkéért és bűntettéért ez a párt felelős.

Szóban, programjukban az októbristák az „alkotmányt“, sőt... a szabadságot védelmezik! A valóságban ez a párt támogatott minden intézkedést, amely a munkások ellen (akár csak a biztosítási törvényjavaslatot említsük, — emlékezzenek Thiesenhausen báróra, a munkáskérdés dumabeli bizottságának *elnökére*!), a parasztok ellen, az önkény és a jogfosztottság korlátozása ellen

irányult. Az októbristák ugyanúgy kormánypárt, mint a nacionalisták. Ezen a körülményen mit sem változtat az, hogy időről időre — és különösen választások előtt! — az októbristák „ellenzéki“ beszédeket tartanak. Mindenütt, ahol vannak parlamentek, régi és állandó jelenség, hogy a burzsoá pártok *mímelik az ellenzékiséget*, — ez a játék rájuk nézve ártalmatlan, mert hiszen nincs az a kormány, amely komolyan venné, néha viszont nem haszontalan a választó előtt, akit meg kell „vesztegetni“ ellenzékiséggel.

Az ellenzéki játék igazi szakértője és virtuóza azonban a harmadik duma legfőbb ellenzéki pártja, a kadet párt, az *alkotmányos* „*demokraták*“, a „népszabadság“ pártja.

Mímelés már maga a párt neve is, mert ez a valóságban *egyáltalán nem* demokratikus párt, *korántsem* népi párt, nem a szabadság, hanem a félszabadság, ha ugyan nem a negyedszabadság pártja.

A valóságban ez a párt annak a liberális-monarchista burzsoáziának a pártja, amely sokkal jobban fél a népi mozgalomtól, mint a reakciótól.

A demokrata bízik a népben, bízik a tömegek mozgalmában, minden módon segíti ezt a mozgalmat, ha néha (mint például a polgári demokratáknak, a trudovikoknak) téves elképzelése van is arról, mi a jelentősége ennek a mozgalomnak a kapitalista rend keretei közt. A demokrata őszintébben törekszik arra, hogy leszámoljon *mindennel*, ami középkori.

A liberális fél a tömegek mozgalmától, fékezi ezt a mozgalmat, és *tudatosan* védelmezi a középkor bizonyos, mégpedig legfőbb intézményeit azért, hogy legyen támasza a tömegekkel, különösen a munkásokkal szemben. A hatalom megosztása Puriskevicsékkel — korántsem Puriskevicsék hatalma valamennyi alapjának megszüntetése —, erre törekszenek a liberálisok. Mindent a népért, mindent a néppel — mondja a demokratikus kispolgár (így a paraszt és a trudovik is), aki őszintén törekszik a puriskevicsi rendszer valamennyi alapjának megszüntetésére, és nem érti a bérmunkások és a tőke közti harc jelentőségét. Ezzel szemben a liberális-monarchista burzsoázia igazi

célja a munkások *fölötti* és a kistulajdonosok *fölötti* hatalom megosztása Puriskevicsékkel.

A kadetok az I. és a II. dumában többségben voltak, vagy legalábbis a helyzet urai voltak. Ezt a többséget értelmetlen és dicstelen *játékra* használták fel: jobbfelé a lojalitást és a miniszterképességet játszották meg (mi, úgymond, képesek vagyunk minden ellentmondást békés úton megoldani, a muzsikot sem elrontani, Puriskevicset sem megbántani), balfelé pedig a demokratizmust. E játék eredménye az volt, hogy végül is jobbról belerúgtak a kadetokba. Balról meg elérték, hogy jogosan a népszabadság árulóinak nevezték őket. A két első dumában folyvást harcoltak nemcsak a munkásdemokrácia ellen, hanem a trudovikok ellen is. Elég megemlítenünk, hogy a helyi földbizottságok trudovik tervét (I. duma), ezt az elemien demokratikus, ábécésen demokratikus tervet a kadetok *megbuktatták*, mert azért szálltak síkra, hogy a földrendező bizottságokban a földbirtokosé és a hivatalnoké legyen a *döntő szó* a paraszttal *szemben!*

A III. dumában a kadetok megjátszották a „felelős ellenzéket", őfelsége ellenzékét. Ennek érdekében több ízben megszavazták a kormány költségvetéseit (a „demokraták"!), megmagyarázták az októbristáknak „kényszer"- (a parasztokra nézve kényszer-) megváltásuk veszélytelenségét és ártalmatlanságát — emlékezzünk Berezovszkij I.-re, felküldték Karaulovot a szónoki emelvényre, hogy tartson „ájtatos" beszédeket, megtagadták a tömegek mozgalmát, a „felső rétegekhez" fordultak, és *elhallgattatták* az alsó rétegeket (a kadetok harca a munkásképviselők *ellen* a munkásbiztosítás kérdésében) stb. stb.

A kadetok — az ellenforradalmi liberalizmus pártja. A kadetok azzal, hogy igényt tartottak a „felelős ellenzéknek" a szerepére, vagyis az elismert, törvényes, az októbristákkal való konkurrálásra *jogosult* ellenzéknek, nem a június harmadiki rendszerrel szemben álló ellenzéknek, hanem a június harmadiki rendszer talaján álló ellenzéknek a szerepére, ezzel véglegesen eltemették magukat mint „demokratákat". A Rozanov és volhiniai Antonij csókjától megihletett kadet ideológusok, Sztruve úr, Izgojev úr

és társaik szemérmetlen vehista demagógiája és a „felelős ellenzék“ szerepe a III. dumában — ugyanannak az éremnek két oldala. A Puriskevicsek által megtűrt liberális-monarchista burzsoázia Puriskevics mellé akar ülni.

A kadetok és a „progresszisták“ blokkja ez idő szerint, a IV. duma választásán újra és még jobban igazolta a kadetok mélyen gyökerező ellenforradalmiságát. A progresszisták egyáltalán nem tartanak igényt a demokratizmusra, egy szót sem szólnak a június 3-i rendszer elleni harcról, álmukban sem jut eszükbe semmiféle „általános választójog“. Mérsékelt liberálisok ők, akik nem titkolják az oktobristákkal való rokonságukat. A kadetok és a progresszisták szövetsége még a legelvakultabb „kadet kontrásoknak“ is fel kell hogy nyissa a szemét a kadet párt igazi lényegére.

A *demokratikus polgárságot* Oroszországban a különféle árnyalatú narodnyikok képviselik, kezdve a legbaloldalibb eszerektől egészen a népi szocialistákig és a trudovikokig. Mindannyian szívesen mondogatnak „szocialista“ frázisokat, de öntudatos munkás nem engedheti megtéveszteni magát e frázisok jelentőségét illetően. Valójában semmiféle „földhöz való jogban“, a föld semmiféle „egyenlősítő elosztásában“, a föld semmiféle „szocializálásában“ nincs *szemernyi* szocializmus sem. Ezt meg kell értenie mindenkinek, aki tudja, hogy az árutermelést, a piac, a pénz, a tőke hatalmát nemcsak nem érinti, hanem ellenkezőleg, még jobban kibontakoztatja a föld-magántulajdon megszüntetése és a föld új, akár „legigazságosabb“ elosztása.

De a „munka-elv“ és a „narodnyik szocializmus“ frázisai kifejezik a demokratának azt a mély hitét (és őszinte törekvését), hogy meg lehet és meg kell szüntetni *minden* középkori maradványt a földbirtoklásban, s ezzel együtt a politikai rendben is. A liberálisok (a kadetok) arra törekszenek, hogy osztozzanak Puriskevicsékkel a politikai hatalomban és a politikai kiváltságokban, a narodnyikok viszont éppen azért demokraták, mert jelenleg arra törekszenek és arra is kell, hogy törekedjenek, hogy megszüntessék a földbirtok *minden* kiváltságát és *minden* politikai kiváltságot is.

Az orosz parasztság óriási többségének helyzete olyan, hogy nem is álmodhat semmiféle kompromisszumról Puriskevicsékkel (amely teljesen lehetséges, megengedhető és *rokonszenves* a liberális szemében). A kispolgárság demokratizmusának ezért e tömegben még elég hosszú időre gyökerei vannak Oroszországban, és a sztolipini agrárreform, Puriskevicséknek ez a muzsikellenes burzsoá politikája, eddig még nem ért el semmi tartós eredményt, kivéve... a 30 millió paraszt éhezését!

Az éhező kistulajdonosok millióinak szükségképpen törekedniük kell egy *másféle*, demokratikus agrárreformra — amely a kapitalizmus keretei közül nem léphet ki, a bérrabszolgaságot nem szüntetheti meg, de a *középkort* az orosz föld színéről el *tudja* söpörni.

A trudovikok a III. dumában iszonyúan gyengék, de a *tömegeket* képviselik. A trudovikoknak a kadetok és a munkásdemokrácia közti ingadozása elkerülhetetlenül következik a kistulajdonosok osztályhelyzetéből, s emellett a kistulajdonosok összefogásának, megszervezésének és felvilágosításának különös nehézsége azt okozza, hogy a trudovikok mint párt rendkívül meghatározatlanok és alaktalanok. Ezért mutatják a trudovikok — a baloldali narodnyikok ostoba „otzovizmusának" közreműködésével — a likvidált párt szomorú képét.

A trudovikok a mi csaknem-marxista likvidátorainktól abban különböznek, hogy az előbbiek gyengeségből likvidátorok, az utóbbiak pedig rosszindulatból. A munkásdemokráciának az a feladata, hogy segítsen a gyenge kispolgári demokratáknak, szakítsa ki őket a liberálisok befolyása alól, tömörítse a demokrácia táborát az ellenforradalmi kadetok ellen, s nemcsak a jobboldaliak ellen.

Ami a munkásdemokráciát illeti, amelynek frakciója volt a III. dumában, ezúttal csak keveset mondhatunk róla.

A munkásosztály pártjai Európában mindenütt úgy alakultak ki, hogy kiszabadultak az általános demokratikus ideológia befolyása alól, megtanulták elválasztani a bérmunkásoknak a tőke elleni harcát a feudalizmus elleni harctól, egyebek közt éppen ennek az utóbbi harcnak a fokozása kedvéért, ennek az utóbbi harcnak az ingadozás-

tól és a félénkségtől való teljes megszabadítása kedvéért. Oroszországban a munkásdemokrácia teljesen elkülönült mind a liberalizmustól, mind a polgári demokráciától (a trudovikoktól), óriási hasznára a demokrácia ügyének általában.

A munkásdemokrácia likvidátor áramlatának („Nasa Zarja“ és „Zsivoje Gyelo“) megvan az a gyengéje, mint a trudovikoknak, magasztalja az alaktalanságot, vonzódik a „megtűrt“ ellenzék helyzetéhez, megtagadja a munkások hegemóniáját, a „nyílt“ szervezetről hangoztatott *szavakra* szorítkozik (és ócsárolja a nem nyílt szervezetet), s liberális munkáspolitikát hirdet. Ennek az áramlatnak az ellenforradalmi idők bomlásával és dekadens hangulatával való összefüggése szemmellátható, a munkásdemokráciától való elszakadása pedig nyilvánvalóvá válik.

Az öntudatos munkások nem likvidálnak semmit, hanem tömörülnek a liberális befolyások ellen, szerveződnek mint osztály, fejlesztik a szakmai stb. tömörülés legkülönfélébb fajtáit, s fellépnek mind a *bér*munka képviselőiként a tőke ellen, mind a következetes demokrácia képviselőiként Oroszország egész régi rendje ellen és minden engedmény ellen, amelyet e rendnek tesznek.

Az illusztráció kedvéért közöljük a III. Állami Duma pártösszetételére vonatkozó adatokat a duma 1912. évi hivatalos „Tájékoztatója“ alapján.

A III. Állami Duma összetétele pártok szerint

Földbirtokosok:

Jobboldaliak	46
Nacionalisták	74
Független nacionalisták	17
Jobboldali októbristák	11
Októbristák	120
Kormánypártok összesen	*268*

Burzsoázia:

Progresszisták	36
Kadetok	52
Lengyel kolo	11
Lengyel—litván—belorusz csoport	7
Muzulmán csoport	9
Liberálisok összesen	*115*

Polgári demokrácia:

Trudovik csoport	14

Munkásdemokrácia:

Szociáldemokraták	13
Demokraták összesen	*27*
Pártonkívüliek	27
Összesen	*437*

A III. Állami Dumában két többség volt: 1) a jobboldaliak és az októbristák = 268 a 437 közül; 2) az októbristák és a liberálisok = 120 + 115 = 235 a 437 közül. Mindkét többség ellenforradalmi.

„Nyevszkaja Zvezda" 5. sz.
1912 május 10.
Aláírás: V. Iljin.

A NAGYTŐKE SZERVEZETEINEK ÖSSZEÍRÁSA[22]

A Birodalmi Orosz Műszaki Társaság ipari-gazdasági osztálya adatgyűjtést rendezett „az oroszországi kereskedő-iparos osztály társadalmi szervezeteiről“, helyesebben a nagytőke szervezeteiről. Az adatgyűjtés eredményeit most ismerteti Guska úr[23] „Az oroszországi kereskedő-iparos osztály képviseleti szervezetei“ című könyvében (Szentpétervár 1912). Mind a könyvben közölt anyag, mind a szerző által eléggé határozottan levont következtetések nagy figyelmet érdemelnek.

I

A Műszaki Társaság adatgyűjtése voltaképpen a tőkések „képviseleti“ szervezeteire terjedt ki, vagyis az összes szervezeteknek mintegy 80 százalékára. Mintegy 15 százalék kartell, tröszt, szindikátus; körülbelül 5 százalék munkáltató szövetség; a többi tőzsdei bizottság, kongresszusi tanács stb. Ezek az utóbbiak legszívesebben maguk is „képviseleti“ szervezeteknek nevezik magukat. Feladatuk, hogy befolyásolják a hatalmi szerveket.

A munkáltatók szövetségei, Guska úr véleménye szerint, „közvetlen“ osztályharcot folytatnak a bérmunkások ellen, a képviseleti szervezetek pedig „közvetett“ osztályharcot, „harcot más osztályok ellen az államhatalomra és a közvéleményre gyakorolt nyomás segítségével“.

Ez a kifejezésmód természetesen helytelen. Rögtön rávilágít egyikére azoknak a fő fogyatékosságoknak,

amelyekben Guska úr osztozik a „professzori“, polgári politikai gazdaságtan képviselőinek többségével. Mintha elfogadná az osztályharc fogalmát, mintha azt tenné meg a kutatás alapjává. A valóságban azonban leszűkíti és eltorzítja ezt a fogalmat. Valójában Guska úr úgy tünteti fel a dolgot, hogy a fennálló politikai rend keretein belül a tőkéseknek a bérmunkások ellen vívott harca „közvetlen“ osztályharc, az a harc pedig, amely *magáért a politikai rendért* folyik, „*közvetett*“ osztályharc! Hová tartozik akkor az a harc, amely magáért az „államhatalomért“ folyik?

De Guska úr „világszemléletének“ e fő hibájáról a maga helyén kell majd beszélnünk. Munkájának jelentőségét nem az elméletben, hanem a tények összesítésében kell keresnünk. A domináló típusú szervezeteket felölelő adatok mindenképpen komoly figyelmet érdemelnek.

A nagytőke „képviseleti“ szervezeteinek száma Oroszországban 1910-ben az adatok szerint 143 volt. Ezek közül 71 tőzsdei társaság a bizottságaikkal együtt. Ezután következik 14 kereskedelmi és manufaktúra-bizottság, 3 kereskedelmi iroda, 51 „összevont“ kategóriájú szervezet (kongresszusok, ezek tanácsai, tanácsadó irodák stb.) és 4 meghatározatlan kategóriájú szervezet. A kérdőívre mindössze 62 szervezet, vagyis kevesebb mint a szervezetek fele válaszolt. A legérdekesebb „összevont“ csoport 51 szervezete közül 22 válaszolt a kérdőívre.

Jellemzők a szervezetek alakulásának idejére vonatkozó adatok. A 32 tőzsdei bizottság közül, amelyek válaszoltak a kérdőívre, 9 az 1800-tól 1900-ig terjedő 100 év alatt; 5 az 1901-től 1904-ig terjedő négy év alatt; 9 *a forradalom két éve alatt*, 1905—1906-ban, és 9 1907—1910 folyamán jött létre.

„Ebben egészen világosan megmutatkozik — írja Guska úr —, mekkora lökést adott a viharos 1905-ös esztendő társadalmi mozgalma a tőkések szervezkedésének.“

Az összevont csoport 22 szervezete közül csak 7 alakult 1870 és 1900 között; 2 — 1901 és 1904 között; 8 *a forradalom két éve alatt*, 1905 — 1906-ban; és 5 — 1907 és 1910 közt. Általában az ipar képviselőinek, a bányaipari,

olajipari stb. stb. vállalkozóknak mindezek a „kongresszusi tanácsai“ főleg a forradalmi és ellenforradalmi korszak termékei.

Iparáganként a szervezetek a következőképpen oszlanak meg. A tőzsdei bizottságok csoportjában a vegyes ágak dominálnak; ezek a bizottságok rendszerint valamely helység iparának és kereskedelmének valamennyi ágát egyesítik. A kereskedelmi és manufaktúra-bizottságok csoportjában a textilipar nyomul előtérbe. A legfőbb csoportban, az összevont csoportban a szervezeteknek csaknem a fele az iparra, nem pedig a kereskedelemre jut, nevezetesen a bányászatra és a kohászatra.

„Az iparágaknak ez a csoportja (a bánya- és kohóipar) a jelenlegi oroszországi ipari «gárda» szervezeteinek gazdasági alapja“ — írja Guska úr, akinek megvan az az ártatlan szenvedélye, hogy szeret „fennkölt stílusban“ beszélni kutatása tárgyáról.

Az egyes szervezetek egész kereskedelmének és iparának forgalmát, illetve termelését csak a szervezetek egy részénél sikerült megállapitani. Az összeredmény 1570 millió rubel, ebből 1319 millió rubel a szervezetek tagjaié. Tehát a szervezett forgalom, illetve termelés 84 százalék. A szervezetek 3134 tagjának forgalma 1121 millió rubel volt, ami 1 tagra számítva átlag 358 000 rubel. A szervezetek 685 tagjánál dolgozó munkások száma mintegy 219 000 (a szerző hibásan 319 000-et számít a 111. oldalon), vagyis a szervezet egy tagjára átlag több mint 300 munkás jut.

Világos, hogy éppen a *nagy*tőke, sőt, helyesebben, a *legnagyobb* tőke szervezeteiről van szó. Guska úr teljesen tisztában van ezzel, amikor például rámutat arra, hogy a tőzsdei bizottságok, valamint a kereskedelmi és manufaktúra-bizottságok tagjai közé csak a nagy- és legnagyobb kereskedők és ipari vállalkozók kerülnek be, — hogy az ipar és a kereskedelem képviselői kongresszusainak szervezete a „legnagyobb“ kapitalista vállalatokból áll.

Ezért indokolatlanul beszél a szerző könyvének címében „az oroszországi kereskedő-iparos *osztály*“ szervezeteiről. Ez nem felel meg a valóságnak. Ez megint csak az osztály fogalmának szűkítése. Guska úr könyvében a

valóságban *rétegről*, nem pedig osztályról van szó. Igaz, a legnagyobb tőkések rétege gazdaságilag természetesen uralkodik valamennyi többi fölött, az előbbiek forgalmuk nagyságával feltétlenül elnyomják az utóbbiakat; mindez kétségtelen. De ez akkor is réteg, nem pedig osztály. Roppant távolság választja el például e réteg képviseleti szervezeteinek politikai szerepét e réteg politikai uralmától, s e réteg politikai uralmát a kereskedő-iparos osztály politikai uralmától.

Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk Guska úr következő gondolatmenetét: „Mi Oroszországban megszoktuk — írja —, hogy igen nagy mértéket alkalmazzunk annak meghatározására, mit nevezünk nagy vagy kis vállalkozásnak, mivel nálunk, mint ismeretes, rendkívül nagy a tőke koncentrációja, még nagyobb, mint Németországban..."

Helytelenül hasonlítja Oroszországot Németországhoz. Nálunk például az uráli bánya- és kohóiparban egészen sajátos okokból nincsenek kisüzemek, vagy ha vannak, nagyon kicsiny a számuk: ennek oka az, hogy hiányzik az ipar teljes szabadsága, fennmaradtak a középkor csökevényei. És vajon a mi hivatalos (vagy ami egyre megy, narodnyik) statisztikánk, amely megkülönbözteti a gyáripart és a „kusztár"-ipart, nem teszi-e ipari statisztikánkat összehasonlíthatatlanná a német statisztikával? vajon ez nem téveszti-e meg lépten-nyomon a megfigyelőt az oroszországi „rendkívüli koncentráció" tekintetében, elpalástolva a rengeteg paraszti kisüzem „rendkívüli" *szétforgácsoltságát?*

II

Érdemes megemlítenünk az összeírás néhány adatát a legnagyobb tőke képviseleti szervezeteinek tevékenységére vonatkozólag. A szerző például összesíti a képviseleti szervezetek költségvetéseire vonatkozó adatokat. Az összevont csoport 22 szervezetének költségvetése 3 950 000 rubel jövedelmet mutat ki, az összes szervezetek bevételének végösszege pedig 7,25 millió rubel. „Az 56 említett szervezetnek ez a 7,25 milliós évi költségvetése —

írja Guska úr — valószínűleg másfél-kétszeresre növekednék, ha hozzáadnánk az összeírásunkban nem szereplő más szervezetek pénzügyi jelentéseit."

De ennek a költségvetésnek nagyobbik felét, vagyis négy és fél millió rubelt, gazdasági és jótékonysági célokra fordítják. Az 56 szervezet merőben képviseleti funkcióira 2,7 millió rubelt költenek. „A válaszok, illetve a pénzügyi jelentések túlnyomó része e képviseleti kiadások közt előtérbe helyezi az alkalmazottak fizetését, továbbá a helyiségbéreket. A szervezetek 64,4 százaléka a kiadások nagyobbik részét az alkalmazottak fizetésére, 26,7 százaléka pedig helyiségbérre fordítja."

Ezek a számok, a megvizsgált kapitalista szövetségek 1319 millió rubeles forgalma mellett, fölöttébb szerény kiadásokról tanúskodnak, úgy hogy Guska úr szónokias következtetése — a kiadások költségvetése „az oroszországi kereskedő-iparos burzsoázia képviseleti szervezeteinek *pénzügyi erejét mutatja*" (a szerző kiemelése)! — megint csak arra vall, hogy a szerző túlságosan kedveli a „nagy szavakat".

A szerző a „harmadik elemnek", vagyis a kapitalista szövetségek szolgálatában álló értelmiségnek, könyve 9. fejezetét szenteli. Kiderült, hogy 29 tőzsdei bizottság a harmadik elemnek 77 képviselőjét vallotta be, akik alkalmazottként működnek ezekben a bizottságokban; továbbá az összevont csoport 22 szervezete 180 ilyen alkalmazottat vallott be. Szervezetenként többnyire 2—4 harmadik elemhez tartozó értelmiségit vallottak be. Minthogy a kapitalista szövetségek gyakran kisebb számokat vallanak be, a szerző valószínűnek tartja azt a következtetést, hogy „a tőke képviseleti szervezeteinek szolgálatában, felelős állásokban egész értelmiségi hadsereg (!!) van, *legalább ezer fő*", mint titkár, könyvelő, statisztikus, jogtanácsos stb.

Nem kell sok ahhoz, hogy Guska úr mindjárt „hadseregről" kezdjen beszélni.

A kapitalista szövetségek kiadói tevékenységét a következő számok jellemzik. Válaszul az adatgyűjtési felhívásra a kitöltött kérdőíveken kívül egy 288 kötetes kisebb könyvtárat is beküldtek — a kongresszusok jegyzőkönyveit,

memorandumokat, alapszabályokat, jelentéseket, amelyek egyáltalán nem is kerültek könyvárusi forgalomba.

Kilenc szervezet ad ki időszaki folyóiratokat: „Bányászat“, „Ásványolaj“, „Ipar és Kereskedelem“, „A Szeszgyárosok Oroszországi Társaságának Tudósítója“ stb. E kiadványok megjelent számait a szerző összesen 2624 „kötetben“ állapítja meg, s hozzáadva ehhez 452 kötet „jegyzőkönyvet“, évi zárszámadást és egyebeket, valamint 333 kötet nem időszaki kiadványt, Guska úr a végeredményt 3409 „kötetben“ állapítja meg, és ezt „tekintélyes számnak“ nevezi. A kiadványok száma összesen valószínűleg 4—5000-re tehető.

„Ebben a könyvtárban — túlzás nélkül — egész kincs rejtőzik, lelkendezik Guska úr, rendkívül gazdag anyag az oroszországi nagyburzsoázia — ha szabad azt mondanom — anatómiájának és fiziológiájának tanulmányozásához . . . Ennek az értékes anyagnak a tanulmányozása nélkül nem alkothatunk helyes képet Oroszország uralkodó társadalmi erőinek mérlegéről, többek közt az orosz államhatalom 1905 előtti és utáni szociális természetéről és szerepéről.“

Guska úr igen gyakran tesz efféle kiruccanásokat az orosz államhatalom szociális természete és szerepe kérdésének területére. Érdemes ezeket külön megvizsgálnunk, minthogy a kérdés fontos, s a kérdést meghamisítja a szerző, aki mértéktelenül túloz, és éppen ezért égre-földre esküdözik, hogy „túlzás nélkül“ beszél.

III

„A megvizsgált szervezetek mint képviseleti szervezetek, azaz mint az iparos-kereskedő osztály érdekképviseletét szolgáló szervezetek tevékenységének súlypontja — írja Guska úr — természetszerűen abban van, hogy *megfogalmazzák* ez osztály képviselőinek *álláspontját* az osztály érdekeit érintő különböző kérdésekben, és különböző úton-módon *megvédik ezt az álláspontot*.“

Kétségtelen, hogy a „súlypont“ éppen itt van. A kérdőívekben nagy figyelmet fordítottak arra, hogy milyen

kérdéseket tárgyaltak meg a kapitalisták szervezetei, és milyen kérelmeket nyújtottak be. A kapott válaszok összesítése alapján a szerző különválasztja a szerinte „*általános* jellegű kérdések" hosszú listáját. A legfontosabb kérdések csoportjai a következők: a) munkásbiztosítás, ünnepi munkaszünet stb.; b) jövedelemadó, ipari adó stb.; c) vámpolitika; d) közlekedés; e) részvénytársaságok, hitel stb.; f) külképviseletek, statisztika, bányaigazgatóság szervezése; g) a kereskedő réteg részvétele a zemsztvo-intézményekben, az Államtanácsban, a kormány törvényjavaslatainak előzetes megvizsgálásában stb.

Guska úr ezzel kapcsolatban az alábbi következtetést vonja le: „Mindenesetre, mint a kérdések és kérelmek felsorolt csoportjaiból láthatjuk, szervezeteink működési területe nagyon tág..." E következtetés olvasásakor önkéntelenül megállunk, és megnézzük, nem maradt-e ki véletlenül a *nem* szócska. Mert nyilvánvaló, hogy a szerző által megjelölt működési terület nagyon *nem* tág. De itt korántsem nyelvbotlásról, hanem a szerző alapvető „koncepciójáról" van szó. „Nehéz megemlíteni az ország közéletének olyan többé-kevésbé lényeges területét — véli Guska úr —, amelyre ne terjedne ki a tőke képviseleti szervezeteinek működési köre."

Hihetetlen, de tény: Guska úr teljesen komoly képpel tálal fel ilyen kirívó valótlanságot, és tucatnyi változatban hajtogatja!

„Nehéz megemlíteni..." Hát a választójogi törvény? s az agrárkérdés? Avagy ezek nem „lényeges területei az ország közéletének"?

Guska úr a *kereskedők* pozíciójának keskeny kis pénztárablakán át szemléli „a közéletet". Sehogy se tudja megérteni, hogy bizonyító fejtegetése éppen hogy arról tanúskodik, hogy ez a terület szűk, nem pedig tág. Szűk keretekre korlátozódnak a kereskedők által felvetett kérdések, mert *csak* a kereskedőket érintik. Az *általános politikai* kérdések *szintjére* a tőkések *nem* emelkednek fel. „Az ipar és a kereskedelem képviselőinek beengedése" bizonyos helyi vagy központi intézményekbe — ez kérelmeik „merészségének" netovábbja. Azon *nem tudják* törni a fejüket, hogy *általában* hogyan kell megszervezni

ezeket az intézményeket. Elfogadják a mások utasításai szerint kialakult intézményeket, és ezekben kunyerálnak helyet maguknak. Szolgai módon ráállnak arra az állami talajra, amelyet nem az ő osztályuk teremtett, és ezen a talajon „kérelmeznek" *saját* rendjük, *saját* csoportjuk, *saját* rétegük érdekében, s még itt sem emelkednek fel az egész *osztály* érdekeinek átfogó megértéséig.

Guska úr a tényeket kirívóan meghamisítva valósággal magasztaló hangot üt meg. „Erélyes és állhatatos nyomás a hatalmi szervekre", írja. „Szervezeteink" „ezt maguk is kitűnően (!!) tudják"... „A nagytőke szervezetei valóságos *elődumává* alakultak, amely valójában alighanem nagyobb hatással van a törvényhozásra, mint az Állami Duma, annál is inkább", próbál szellemeskedni a szerző, „mert a kapitalista parlamentre nem vonatkozik a 87. törvénycikk[24], és a tőke szervezeteit még egyszer sem oszlatták fel önkényesen három napra..."

Ez a szellemesség szemléletesen mutatja, milyen határtalan az iparmágnás uraknak és Guska nevű magasztalójuknak sajátságos korlátoltsága. Egy apróságot, egy egészen jelentéktelen apróságot Guska úr szem elől téveszttett: a duma az egész államigazgatás és valamennyi osztály kérdéseit veti fel az egész állam intézményei szempontjából, a nagyfejű kereskedők szervezetei ellenben azt tartják bátorságnak, ha olyan kérdéseket vetnek fel, amelyek *csak* kereskedőket érintenek, *csak* a kereskedők jogait érintik.

Guska úr nem átallja idézni az ufai tőzsdei bizottság 1905—1906. évi jelentésének szavait: „maga a kormány a tőzsdei intézmények gyökeres megreformálásán kívül kijelöli... *méltó segítőit is*", és ezeket a szavakat „helyeseknek" minősíti, dőlt betűkkel írja őket, „a kormánnyal való élénk és aktív együttműködésről" beszél.

Amikor ilyen dolgokat olvas az ember, önkéntelenül eszébe jut ez a német szó: Lobhudelei — csúszómászó tömjénezés vagy tömjénező csúszásmászás. Öntelt képpel ki meri jelenteni, hogy 1905—1906 folyamán „gyökeresen megreformálták" a „tőzsdei intézményeket"! Hiszen ez annak a lakájnak az álláspontja, akinek a ház ura megengedi, hogy „tanácskozzék" a szakáccsal az ebéd megrendezése stb. tárgyában, „méltó segítőinek" nevezve őket.

Hogy mennyire közeledik Guska úr ehhez az állásponthoz, látható a szervezetek kérelmeinek eredményeiről szóló XV. fejezetnek abból az alfejezetéből, amelynek ezt a címet adta: „Elvesztett hadállások". „Tagadhatatlan — olvassuk ebben az alfejezetben —, hogy van *néhány terület*, amelyen a tőke képviselőinek kérelmei és követelései csakugyan a kormány ellenállásába ütköznek." Ezután példák következnek ilyen sorrendben: 1) a kincstári erdők területe; a kincstár maga is faipari vállalkozó; 2) a vasúti díjszabás területe; a kincstár maga a vállalkozó; 3) a zemsztvo-képviselet kérdése és 4) az Állami Dumában és az Államtanácsban való képviselet kérdése. „Mindkét esetben — mondja a szerző a két utóbbiról — természetesen az mutatkozik meg, hogy a bürokrácia meghitt közelségben van a másik uralkodó osztállyal — a földbirtokos osztállyal."

„De ha figyelmen kívül hagyjuk ezt a néhány említett kérdést — folytatja az elégedett Guska úr —, azt kell mondanunk, hogy összeírásunk adatai minden egyéb területen... megnyert hadállásként mutatják be a kereskedő-iparos osztály hadállását..."

Ugyebár, gyöngyszem ez a javából! Elvesztett pozíciók: az erdő, a vasút, a zemsztvo és a parlament. „De ha figyelmen kívül hagyjuk a néhány említett kérdést", akkor megnyert pozíció!

És könyve „befejezésében", hadakozva a „hagyományos előítélet" ellen, mely szerint a kereskedő-iparos osztály megalázó, jogfosztott helyzetben van, Guska úr mondhatni a patetikus Lobhudelei magasságába emelkedik:

„Nem jogfosztott, megalázott osztályként foglalja el helyét a kereskedő-iparos burzsoázia az oroszországi államiság asztalánál, hanem az államhatalom szívesen látott vendégeként és munkatársaként, «méltó segítőjeként» lép fel, s előkelő helyet foglal el a kialakult szokások szerint is, a törvény, az írott jog szerint is, és nem is tegnap óta."

Ez teljesen beleillik holmi Kresztovnyikovnak, Avdakovnak, Thiesenhausennek és más ilyen népségnek valami

miniszteri banketten mondott hivatalos beszédébe. Minden orosz ember jól ismeri az effajta, éppen ilyen nyelven megfogalmazott beszédeket. Csak az a kérdés, minek nevezzük azt a „tudóst“, aki igényt tart egy komoly összeírás „tudományos“ feldolgozására, s aki „az összeírásból levont következtetések“ gyanánt átviszi az irodalomba a talpnyaló kereskedők pohárköszöntőit?

„A régi szép időkből — folytatja Guska úr — ránk maradt az az előítéletté szilárdult nézet, amely szerint a kapitalista Oroszországban megfigyelhető az az ellentmondás, hogy a nagyburzsoázia bár *gazdaságilag* uralkodik, *politikailag* továbbra is el van nyomva. Összeírásunk egész anyaga érezhető rést üt ezen a hagyományos felfogáson.“

Határtalanul el kell sekélyesíteni a marxizmust, amelynek terminusaival Guska úr kacérkodik, ahhoz, hogy valaki a tőkések szervezeteinek összeírását olyasminek tartsa, ami „anyagot“ tud adni ahhoz a kérdéshez, hogy az abszolutizmus és a földbirtokosság politikailag elnyomja-e a burzsoáziát. Azt az anyagot, amely valóban választ ad erre a kérdésre, a szerző alig érintette, és a szóban forgó összeírás keretei között maradva nem is érinthette.

Az összeírás, amely burzsoáziánk életének egyik oldalára vonatkozik, ellenkezőleg, *igazolja* a burzsoázia politikai elnyomottságát. Az összeírás kimutatja, hogy a burzsoázia gazdaságilag előrenyomul, — hogy a burzsoázia egyes, részleges jogai kibővülnek, — hogy a burzsoázia fokozódó mértékben osztállyá szerveződik, — hogy egyre nagyobb szerepet játszik a politikai életben. De éppen azért, mert ezek a változások folyamatban vannak, *még mélyebbé* válik az ellentmondás egyrészt aközött, hogy a politikai hatalom $^{99}/_{100}$-ad része az abszolutizmus és a földbirtokosság kezében van, másrészt aközött, hogy a burzsoázia gazdaságilag erősödik.

A marxista terminusokkal kacérkodó Guska úr a valóságban a tucat-szociálliberalizmus álláspontjára helyezkedik. Oroszország egyik speciális sajátossága, vagy ha akarják, betegsége, hogy marxista frazeológiával átmázolják ezt a liberalizmust. Guska úr, aki a liberalizmus

álláspontján áll, belebotlott az orosz államhatalom szociális természetének kérdésébe, de még megközelítően sem értette meg e kérdés teljes nagyságát és teljes jelentőségét.

Az orosz államhatalom osztálytermészete 1905 után jelentősen megváltozott. Ez a változás burzsoá irányban történt. A harmadik duma, a „vehista“ liberalizmus és több más jel amellett szól, hogy régi hatalmunk újabb „lépést tesz a burzsoá monarchiává való átalakulás útján“. De hasztalan tesz még egy lépést ezen az új úton, mégis a *régi marad*, és a politikai ellentmondások összege ennek következtében csak növekszik. Guska úr belebotlott egy komoly kérdésbe, s elárulta, hogy képtelen megoldani.

IV

Az eléggé speciális összeírás anyagának feldolgozása során Guska úr érintett még egy roppant fontos elvi kérdést, amellyel külön kell foglalkoznunk. Ez pedig „1905 szerepének“ kérdése, mint Guska úr könyvében a XIII. fejezet egyik alfejezetének címe mondja.

A kérdőív 41. kérdése — évenként hány ülést tartott a szervezet végrehajtó szerve az utóbbi öt év folyamán — azt akarta tisztázni, milyen mértékben fokozódott a szervezetek tevékenysége 1905-ben. Az összeírás révén begyűjtött anyag „szervezeteink életében — Guska úr szavai szerint — nem mutatott ki ilyen jelenséget“, vagyis nem mutatta ki a tevékenység észrevehető fokozódását.

„És ez érthető is“, jegyzi meg Guska úr.

Mivel magyarázza Guska úr ezt a jelenséget?

A „munkáltatók“ szövetségei — okoskodik — kénytelenek voltak fokozni tevékenységüket 1905-ben a sztrájkharc fokozódása következtében.

„A merőben képviseleti típusú szervezetek viszont — folytatja Guska úr — bizonyos mértékig fordított helyzetben voltak: fő partnerük — a kormányhatalom — éppen 1905 folyamán védekező erő volt, amely a legkevésbé hitt magában és a legkevésbé keltett bizalmat másokban. Abban

az «őrült» évben, «amikor a felsőbbség távozott», mindenki — köztük az ipari vállalkozók is — úgy vélte (különösen az év végén), hogy a régi «felsőbbség» már nem is jön vissza többé. A tőke képviseleti szervezeteinek ezért akkoriban nem volt miért fokozniuk képviseleti tevékenységüket a kormányhatalom szerveivel szemben."

Ez a magyarázat hajítófát sem ér. Ha valóban „távozott a felsőbbség", a régi politikai felsőbbség távozásának elkerülhetetlenül fokoznia kellett volna az új gazdasági felsőbbség tevékenységét, s új politikai felsőbbséggé kellett volna változtatnia azt. Ha a hatalom főleg védekezett, hogyan tehette meg e hatalom „munkatársa és méltó segítője" (Guska úr állít ki ilyen bizonyítványt a kereskedő-iparos burzsoáziáról), hogy ne fokozza *saját* tevékenységét, védelmezve ezt a hatalmat és önmagát? Szerzőnk egyáltalán nem gondolkozott azon, amit mond, csupán arra szorítkozott, hogy összeszedte a legdivatosabb, legmegszokottabb szavakat. Talán érezte, hogy rendkívül fontos kérdésről van szó, amelynek a megoldásától függ, vagy amelynek a megoldásával szoros kapcsolatban van, hogy milyen választ ad a burzsoázia politikai szerepének általánosabb kérdésére, és úgyszólván visszahőkölt a fontos kérdés komoly vizsgálatától, megszökött előle. Gondolkozzunk a szerzőnek ugyancsak az 1905-ös esztendő szerepére vonatkozó ponttal kapcsolatos következő okfejtésén:

„... A tőke szervezeteinek nem volt kedvük ahhoz sem, hogy gyakran összeüljenek, és megfogalmazzák álláspontjukat az akkoriban az egész országot foglalkoztató társadalmi-politikai kérdésekkel kapcsolatban: a népi mozgalom hatalmas hulláma háttérbe szorította őket, s ezért jobbnak látták, hogy egyelőre kivárják a körülöttük forrongó harc eredményeit; végül pedig, mikor a «felsőbbség» félreérthetetlenül jelét adta, hogy hajlandó ismét «elfoglalni» régi helyét, a kereskedő-iparos osztály szervezetei is fokozatosan visszatértek képviseleti tevékenységük megszokott formájához és szokásos intenzitásához."

„A tőke szervezeteit háttérbe szorította a népi mozgalom hatalmas hulláma..." Nagyon jó! Ámde Guska

úr megint nem gondolkozik azon, amit beszél. Ki ellen irányult a népi mozgalom hatalmas hulláma? — A régi hatalom ellen. Hogyan szorulhatott *háttérbe* e hatalom „munkatársa és méltó segítője"? Ha valóban munkatárs és méltó segítő volt, annál erélyesebben kellett *előtérbe* nyomulnia, minél nagyobb a gazdasági ereje, amely nem függ a politikai hatalom régi szervezetétől.

Hogyan kerülhetett a régi hatalom „munkatársa és méltó segítője" olyan helyzetbe, hogy „jobbnak látta kivárni"?

Guska úr hadat akart indítani a gazdaságilag uralkodó burzsoázia politikai elnyomásáról szóló elmélet ellen, de alig látott hozzá, menten belezavarodott! Ellenkezőleg, azt az „elméletet", amelynek a szétzúzását megígérte, megerősíti az 1905-ös események menete.

A kereskedelmi-ipari nagytőke és az orosz burzsoá liberalizmus nemcsak „kivárt" 1905-ben, hanem meglehetősen határozott ellenforradalmi álláspontot is elfoglalt. A tények, amelyek emellett tanúskodnak, túlságosan közismertek. De nem kétséges, hogy az abszolutizmus és a földbirtokos osztály erőihez képest a nagytőke bizonyos mértékig *„háttérbe szorult"*.

Hogyan történhetett meg, hogy a polgári forradalomban a „népi mozgalom hullámának" legnagyobb emelkedése leginkább a burzsoáziát szorította háttérbe?

Azért történhetett meg, mert csak a „polgári forradalom" fogalmának teljes kiforgatásával alakulhat ki olyan nézet, hogy a polgári forradalom gyengül, amikor a burzsoázia visszatántorodik. Ennek így kellett történnie, mert az oroszországi polgári forradalom fő hajtóereje a proletariátus és a parasztság, a burzsoázia pedig ingadozik. A burzsoázia, amelyet politikailag elnyom a földbirtokosság és az abszolutizmus, a munkásmozgalom erősödésének hatására ellenforradalmi álláspontot foglal el. Ez az oka annak, hogy a burzsoázia ingadozik, visszahúzódik a „háttérbe". Ellene is van a régi rendnek, meg mellette is. Kész segíteni a régi rendnek a munkások ellen, de képes teljesen „berendezkedni", sőt, fokozni és kiterjeszteni uralmát mindenféle földbirtokosok nélkül is, a régi politikai rendszer minden maradványa nélkül is: ezt vilá-

gosan tanúsítja olyan országok tapasztalata, mint Amerika stb.

Megérthetjük tehát, hogy „a népi mozgalom hatalmas hullámának" legnagyobb emelkedése és a régi hatalom maximális gyengülése miért idézheti elő a kereskedő-iparos burzsoázia fokozott visszahúzódását a „háttérbe". Ez az osztály az, amely semlegesíthető az új és a régi, a demokrácia és a középkor harcában, mert bár otthonosabban, nyugodtabban, jobban érzi magát a régi mellett, de uralkodhat az új legteljesebb győzelme esetén is.

V

Ha már a Birodalmi Orosz Műszaki Társaság adatgyűjtéséről beszélünk, nem hagyhatjuk említés nélkül A. Jermanszkij úrnak a likvidátor „Nasa Zarja" 1—2. és 3. számában megjelent cikkeit. Jermanszkij úr rendkívül részletesen ismerteti Guska úr munkáját, de egyetlenegyszer sem él olyan fenntartással, hogy nem ért egyet vele! Mintha olyan ember, aki magát a marxisták közé sorolja, szolidaritást vállalhatna a kereskedelmi és ipari nagyfejűek magasztalójának vékonydongájú liberalizmusával!

Jermanszkij úr még tovább is megy Guska úrnál az enyhén marxista színűre festett Brentano- és Sombart-féle szociál-liberalizmus útján.

„A képviseleti típusú szervezetek — írja Jermanszkij úr — az osztályharc szervezetei, mégpedig a teljes egészében kibontakozó és össznemzeti (sőt, részben nemzetközi) méretekben vett osztályharc szervezetei. Az összeírás adatai a szervezetek által megtárgyalt kérdések csaknem határtalan területének képét tárják elénk. Szervezeteink tevékenysége kiterjed csaknem valamennyi összállami jelentőségű feladatra, mint a jekatyerinoszlavi tőzsdei bizottság helyesen megfogalmazza." Ezt fejtegeti Jermanszkij úr egy olyan folyóiratban, amely igényt tart a marxista névre! Ez a fejtegetés szemenszedett és rikító hamisítás. Az osztályharc marxi fogalmát kicseréli

itt az osztályharc *liberális* fogalmával. Éppen azt jelenti ki össznemzetinek és összállaminak, amiből hiányzik az *össz*nemzeti és az *össz*állami legfőbb ismérve: az államhatalom szerkezete és az „összállami" kormányzásnak, az összállami politikának egész területe stb.

Figyeljük meg, milyen hajmeresztő dolgokat mond Jermanszkij úr vakbuzgóságában. Vitába száll azzal a nézettel, hogy „az oroszországi kapitalista burzsoázia" (kereskedő-iparos nagyburzsoáziát akar mondani) lomha, fejletlen stb., s keresi azt a „korszerű formulát", amely kifejezi „az oroszországi nagyburzsoázia tényleges helyzetét".

És mit talál? Jermanszkij úr ilyen formulának elfogadja Avdakov szavait, amelyeket a bányaipari tanácsban mondott el akkor, mikor (jól figyeljenek!) azon vitatkoztak, hogy áttérjenek-e *a bányaipari kongresszusok új szervezetére*, s *mondják-e ki*, *hogy ezeknek a kongresszusoknak választott elnökeik legyenek*. A gyakorlat (az orosz gyakorlat) olyan — mondta Avdakov —, „hogy eddig bennünket soha senki semmiben sem korlátozott".

„Ez az a formula — írja Jermanszkij úr —, amely a legjobban kifejezi a kor szellemét."

De még mennyire! Nem korlátozták az agyalágyult, a földbirtokos állami kiváltságainak jármát megadással viselő kereskedőket a bányaipari kongresszusok megszervezésében! Ahelyett, hogy alaposan kigúnyolná a fellegekben szárnyaló Kit Kitics Avdakovot, Jermanszkij úr majd megfeszül nagy igyekezetében, annyira el akarja hitetni velünk, hogy Avdakov nem Kit Kitics, hogy Avdakov megfogalmazta azt a „korszerű formulát", amely kifejezi „az oroszországi nagyburzsoázia tényleges helyzetét"! Kit Kitics Avdakov pedig szakasztott olyan, mint az elhájasodott szobainas, aki gondolni sem mert arra, hogy teljes gazda legyen a ház ura *helyett*, s aki meghatódik attól, hogy az úr engedélyével a cselédszobában tárgyalhat a szobalánnyal, a szakáccsal stb.

Az alább következő tiráda, amelyet szó szerint idézünk Jermanszkij úr cikkéből, megmutatja, hogy éppen

azt nem akarja megérteni, mi a különbség a szobainas és az úr helyzete közt:

„Itt sem árt, ha mindjárt egy összehasonlítást teszünk: — írja — mindannyian emlékszünk rá, milyen határozottan és úgyszólván országszerte nevezték «értelmetlen ábrándoknak» a zemsztvo-képviselőknek «a belső kormányzás ügyeiben való részvételre» irányuló törekvéseit; másrészt, a pétervári tőzsdei bizottság már az alkotmány előtti időkben kijelentette, hogy «minél jobban ki kell terjeszteni a tőzsdei társaságok jogát (ezt jegyezzék meg!) a kormányzás ügyeiben való részvételre», s teljes joggal hozzátette: «A tőzsdei társaságoknak ez a joga nem újdonság, mivel a tőzsdei társaságok részben már élnek is vele». Ami mások számára «értelmetlen ábránd» volt, az nem ábránd, hanem valóság, a reális alkotmány eleme volt a nagytőke képviselői számára."

Hiszen itt két különböző dologról van szó, Jermanszkij úr! Az ön „összehasonlítása" elárulja, hogy ön képtelen vagy nem is akarja megkülönböztetni azt a törekvést (a földbirtokos osztály törekvését), hogy maga legyen a *korlátlan* úr, attól a törekvéstől (Fegyka vagy Vanyka, a megtollasodott falubíró törekvésétől), hogy tanácskozzék az úr *más szolgáival*. Ez „két egészen különböző dolog".

Egészen természetes, hogy Jermanszkij úr következtetései teljesen Larin szellemét tükrözik. A nagytőke képviselői — írja Jermanszkij úr — „Oroszországban már rég elfoglalták az uralkodó osztály helyét e szó teljes értelmében".

Ez merő hamisítás. Elfelejtette a szerző az önkényuralmat *is*, meg azt *is*, hogy a hatalom és a jövedelem változatlanul a feudális földbirtokosok kezében marad. Nincs alapja Jermanszkij úr azon nézetének, hogy önkényuralmunk „*csak* a XIX. század végén és a XX. század elején" „vetkőzte le a *kizárólagosan* feudális jelleget". Ez a „kizárólagosság" nem volt meg már II. Sándor idejében sem, ha I. Miklós idejéhez hasonlítjuk. De azt a feudális rendszert, amely elveszti a *kizárólagosan* feudális rendszer tulajdonságait, s lépéseket tesz a burzsoá monarchia felé, semmiképp sem szabad összetéveszteni „a nagytőke képviselőinek teljes uralmával".

VI

A „Nasa Zarja“ szerkesztősége szokása szerint „fenntartást“ biggyesztett Jermanszkij úr cikkéhez: a szerző, úgymond, „lebecsüli a politikai hatalomban való közvetlen részvételnek a jelentőségét (mármint e részvétel jelentőségét a nagyburzsoázia szempontjából)“.

A fenntartások rendszere erősen meghonosodott a likvidátoroknál. Jermanszkij számos cikkben liberális szellemben fejti ki igen részletesen az osztályharcra vonatkozó nézeteket. A folyóirat egész propagandája liberális propaganda... A marxizmus „szép napjaira való emlékezést“ pedig eldugják két soros megjegyzésekben! A „Nasa Zarja“ olvasóit a marxizmus helyére becsempészett liberalizmus szellemében nevelik, a szerkesztőség pedig „kimenti magát“ — egy fenntartással, akárcsak a kadet „Recs“[25] szokta.

Korántsem csak az a baj, hogy Jermanszkij úr „lebecsüli“ a kérdés valamelyik oldalát. A baj az, hogy teljesen helytelen nézetet vall az osztályharcról. A baj az önkényuralom szociális szerkezetének megítélésében elkövetett sarkalatos hibája. Mi már régen hangoztattuk és ma is fáradhatatlanul hangoztatjuk, hogy *ezt* a kérdést *nem lehet megkerülni* az „1908-as“ (vagy 1912-es) „válaszokon“ való csúfolódással stb. Valamirevaló publicisztikában *nem lehet* mellőzni ezt a kérdést.

Egyfelől Jermanszkij és Larin, másfelől a „Nasa Zarja“ szerkesztősége közti nézeteltérés az őszinte, a maguk módján becsületes likvidátorok és a likvidátorság diplomatái közti nézeteltérés. Ezzel kapcsolatban ne ringassuk magunkat illúziókban.

Larin azt írta: a hatalom országunkban már burzsoá hatalommá vált. Ezért a munkásoknak nem a forradalomra való várakozás jegyében kell szervezkedniük (és nem is a „forradalomra“, fűzte hozzá), hanem arra, hogy részt vegyenek az ország alkotmányos megújításában. Jermanszkij *másik* oldalról nyúlva a kérdéshez, lényegében megismétli Larin *első* kiindulási tételét, a következtetésekre azonban csak céloz, nem beszél róluk nyíltan.

Martov ugyanúgy „helyreigazította“ Larint, ahogy a „Nasa Zarja“ szerkesztősége helyreigazítja Jermanszkijt: a hatalom, úgymond, még nem burzsoá hatalom, és „elég“, ha a munkások belekapaszkodnak az alkotmányosság és az abszolutizmus közti ellentmondásba.

Ily módon a következtetésekben Martov (valamint a „Nasa Zarja“ szerkesztősége) és Larin—Jermanszkij közt összhang jön létre, ami egészen természetes, mikor egyetértenek a munkáspolitikáról vallott liberális nézet alaptételeiben.

Mi viszont megmaradunk abban a hitünkben, hogy ez a nézet gyökerében helytelen. Nem az a lényeg, hogy „lebecsüli“-e Jermanszkij, vagy „túlbecsüli“-e Martov a Gucskovok, a Rjabusinszkijok és társaik „balratolódását“. Nem az a lényeg, hogy „lebecsüli“-e Jermanszkij, vagy „túlbecsüli“-e Martov „a politikai hatalomban való közvetlen részvétel jelentőségét a *burzsoázia* szempontjából“. A lényeg az, hogy *mindkettő* nemcsak „lebecsüli“, hanem valójában *nem érti*, mi a „politikai hatalomban való közvetlen részvétel“ jelentősége a *munkásosztály* és az őt követő, a liberalizmus jelenlegi ingadozásaitól mentes polgári demokrácia számára! Mindketten csak az *egyik* „politikai hatalomra“ gondolnak, megfeledkezve a *másikról*.

Mindketten felfelé pislognak, és nem látják az alsó régiókat. De ha tíz Rjabusinszkij és száz Miljukov morog és liberális módra elégedetlenkedik, ez *azt jelenti*, hogy a kispolgárok és a különféle „kisemberek“ tízmilliói elviselhetetlenül rosszul érzik magukat. És ez a sokmilliós tömeg ugyancsak lehetséges forrása a „politikai hatalomnak“. Ezeknek a demokratikus elemeknek össze kell fogniuk a jobboldaliak ellen, a liberálisok ingadozásaitól függetlenül, mert csakis ilyen összefogás „oldhatja meg“ azokat a kérdéseket, amelyeket a történelem a XX. század elején Oroszország előtt felvetett.

„Proszvescsenyije“ 5—7. sz.
1912 április—június.
Aláírás: V. Iljin.

AZ „OROSZORSZÁGI AGRÁRKÉRDÉS" LÉNYEGE

„Agrárkérdés" — ha ezt a szokásos, közkeletű kifejezést használjuk — van minden kapitalista országban. De Oroszországban az általános kapitalista agrárkérdésen *kívül* van egy *másik*, „tősgyökeresen orosz" agrárkérdés is. Hogy röviden megvilágítsuk a két agrárkérdés közti különbséget, utalunk arra, hogy egyetlen civilizált kapitalista országban sem folyik valamelyest is széleskörű demokratikus mozgalom a kisbirtokosok körében a nagybirtokok földjeinek megszerzéséért.

Oroszországban van ilyen mozgalom. És a marxisták ennek megfelelően Oroszországon kívül egyetlen európai országban sem követelik, hogy a földtulajdon szálljon át a kisbirtokosokra, és nem is támogatnak ilyen követelést. Az orosz agrárkérdés természetéből elkerülhetetlenül következett, hogy *valamennyi* marxista elismerte ezt a követelést, függetlenül azoktól a nézeteltérésektől, amelyek azzal kapcsolatosak, *hogyan* kell megszervezni az átadott föld birtoklását és a vele való rendelkezést (felosztás, municipalizálás, nacionalizálás).

Miből fakad ez a különbség „Európa" és Oroszország között? Vajon nem Oroszország sajátos fejlődéséből, vagy abból, hogy Oroszországban nincs kapitalizmus, illetve hogy a mi kapitalizmusunk különösen reménytelen, különösen kiút nélküli? Ezt gondolják a különböző árnyalatú narodnyikok. Ámde ez a nézet gyökerében helytelen, és az élet ezt már régen megcáfolta.

Az „Európa" és Oroszország közti különbség Oroszország rendkívüli elmaradottságának következménye. Nyugaton a polgári agrárrendszer már teljesen kialakult,

a feudalizmust már régen elsöpörték, maradványai jelentéktelenek, nem játszanak számottevő szerepet. Nyugaton a mezőgazdaságban a fő társadalmi viszony a *bérmunkás* viszonya a vállalkozóhoz, a bérlőhöz vagy a föld tulajdonosához. A kisbirtokos nyugaton közbülső helyet foglal el, mert egyrészt a munkavállalóknak, a munkaerő eladóinak osztályába megy át (a paraszt úgynevezett alkalmi munkáinak vagy mellékkereseteinek számos formája), másrészt pedig a munkáltatók osztályába (a kisbirtokosok sokkal több bérmunkást alkalmaznak, mint rendszerint gondolják).

Oroszországban már kétségtelenül megszilárdult és megállíthatatlanul fejlődik a mezőgazdaság ugyanilyen kapitalista rendszere. Mind a földesúri, mind a parasztgazdaság éppen ebben az irányban fejlődik. De a tisztán kapitalista viszonyokat nálunk még *roppant nagy* mértékben elnyomják a *feudális* viszonyok. A lakosság tömegének, s elsősorban általában a parasztság tömegének harca éppen e viszonyok ellen — ez az orosz agrárkérdés sajátossága. Nyugaton *ez* a „kérdés“ annak idején mindenütt felvetődött, de már régen megoldották. Oroszországban elkéstek megoldásával, a 61-es agrár-„reform“ nem oldotta meg, a sztolipini agrárpolitika a jelenlegi körülmények közt *nem tudja* megoldani.

„A földbirtokmegosztás Európai-Oroszországban“ című cikkünkben („Nyevszkaja Zvezda“[26], 3. sz.)* ismertettük azokat a főbb adatokat, amelyek tisztázzák a jelenlegi orosz agrárkérdés lényegét.

Körülbelül 70 millió gyeszjatyina föld a 30 000 legnagyobb földbirtokos és körülbelül ugyanannyi föld 10 millió parasztgazdaság birtokában — ez a kép alaptónusa. Milyen gazdasági viszonyokat mutat ez a kép?

A harmincezer legnagyobb birtokos főleg a régi nemesség és a régi feudális gazdaság képviselői közül kerül ki. Az 500 gyeszjatyinánál nagyobb birtokok 27 833 birtokosa közül nemes 18 102, vagyis csaknem *kétharmad*. A birtokukban levő óriási latifundiumok — átlagosan számítva e legnagyobb földbirtokosok mindegyikére több

---

* Lásd ebben a kötetben 17—20. old. — *Szerk.*

mint 2000 gyeszjatyina föld jut! — nem művelhetők meg a birtokos felszerelésével és bérmunkásokkal. Ilyen körülmények közt jelentős mértékben elkerülhetetlen a régi robotrendszer, vagyis az, hogy a nagy latifundiumokon kisüzemi termelés, kisüzemi gazdálkodás folyjon, s a földesúr földjét a kisparaszt felszerelésével műveljék meg.

Mint ismeretes, éppen ez a robotrendszer terjedt el különösen széles körben Európai-Oroszország központi, „ősi orosz" kormányzóságaiban, mezőgazdaságunk *szívében*. Az úgynevezett ledolgozás nem más, mint a gazdálkodás robotrendszerének egyenes folytatása és csökevénye. A gazdálkodás lehetetlen kiuzsorázó módszerei, mint például a téli szegődtetés, a lehasított földek fejében végzett munka, az „együttes ledolgozás" stb. stb., mindez megfelel a régi robotnak. A paraszti „parcella" ilyen gazdasági rendszerben arra való, hogy biztosítsa a *földesúrnak* a munkaerőt, és nemcsak a munkaerőt, hanem a felszerelést is, amely bármennyire szegényes, a földesúri föld megművelésére szolgál.

A parcellájukhoz kötött és belőle megélni képtelen parasztok tömegeinek hallatlan nyomora, a földművelési technika hallatlan kezdetlegessége, az ipar belső piacának hallatlan fejletlensége — ezek ennek az állapotnak a következményei. És a 30 millió paraszt mostani éhezése a legmeggyőzőbb bizonyíték arra, hogy ez a helyzet alapjában, lényegében napjainkig sem változott. Csak a szolgaságba hajtott kisgazdák tömegének jobbágyi elnyomottsága, elhagyatottsága és tehetetlensége *vezethet* ilyen szörnyű tömeges éhínségre a gyorsan fejlődő és viszonylag máris magas színvonalon álló (a legkorszerűbb kapitalista gazdaságokban magas színvonalon álló) földművelési technika korszakában.

A legfőbb ellentmondás, amely ilyen szörnyű, a nyugateurópai parasztság számára a középkor óta ismeretlen csapásokra vezet, az iparunkban erősen fejlett, mezőgazdaságunkban pedig jelentősen fejlett kapitalizmus és a ma is középkori, feudális *földbirtoklás* közti ellentmondás. A régi földbirtok radikális lerombolása nélkül nem kerülhetünk ki ebből a helyzetből.

Nemcsak a földesúri, hanem a paraszti földbirtok is feudális jellegű birtok. Az előbbit illetően ez annyira nyilvánvaló, hogy ebben senki sem kételkedik. Csak annyit jegyzünk meg, hogy ha megszüntetjük a feudális latifundiumokat, mondjuk az 500 gyeszjatyinánál nagyobb gazdaságokat, ezzel nem rendítjük meg a mezőgazdasági nagyüzemi *termelést*, hanem ellenkezőleg, erősítjük, fejlesztjük. Mert a feudális latifundium egyáltalán nem a nagyüzemi termelésnek, hanem a függőségi viszonyon alapuló *kisüzemi* mezőgazdaságnak a támasza. Oroszország legtöbb vidékén az 500 gyeszjatyinánál nagyobb óriási földdarabokon csaknem lehetetlen vagy legalábbis igen nehéz a *nagyüzemi gazdálkodás*, az egész föld megművelése a földbirtokos felszerelésével és szabad bérmunkával. Az ilyen birtokok nagyságának *csökkentése* egyik feltétele annak, hogy a függőségi viszonyon alapuló kisüzemi földművelés elpusztuljon, és átadja helyét a nagyüzemi kapitalista termelésnek a mezőgazdaságban.

Másrészt Oroszországban a paraszti osztás-földbirtok is középkori, feudális jellegű mind a mai napig. És nemcsak jogi formájában, amelyet most megváltoztat az obscsina erőszakos módszerekkel történő lerombolása és a föld-magántulajdon meghonosítása, hanem *tényleges* jellegében is, amelyet nem érint az obscsina semmiféle lerombolása.

A javarészt a földesúri földek közé beékelt és a legrosszabb talajú (ami annak következménye, hogy 1861-ben a feudális földesurak irányításával végezték el a paraszti földek tagosítását, és hogy a föld kimerült) paraszti „parcellákból" (= apró földdarabokból) álló kis- és törpegazdaságok óriási tömege tényleges helyzete folytán elkerülhetetlenül függőségi viszonyba kerül a latifundiumot öröklés jogán birtokló földesúrral, a régi „urasággal".

Csak képzeljék el ezt a képet szemléletesebb formában: az egyenként 2000 gyeszjatyinás latifundiumok 30 000 birtokosával szemben 10 000 000 parasztgazdaságnak „átlag" hét gyeszjatyinás parcellája van. Világos, hogy az obscsina semmiféle lerombolása, a földmagántulajdon semmiféle megteremtése *nem lesz még képes* változtatni a szolgai függésen, a ledolgozáson, a roboton.

a jobbágyi nyomoron és a függésnek ebből eredő feudális formáin.

Az e helyzetből fakadó „agrárkérdés“ lényege az, hogy ki kell küszöbölni a hűbériség maradványait, amelyek Oroszország kapitalista fejlődésének tűrhetetlen kerékkötőjévé váltak. Az oroszországi agrárkérdés lényege az, hogy radikálisan le kell rombolni a régi, középkori földbirtokot, mind a földesúri földbirtokot, mind a paraszti osztás-földbirtokot, — ez elengedhetetlenül szükségessé vált e földbirtok teljes elmaradottsága következtében, s azért, mert ez a földbirtok egyáltalán nem felel meg a tőkés gazdasággá vált nemzetgazdaság egész rendszerének.

S radikálisan kell lerombolni, mert ez a meg nem felelés túlságosan éles, mert a régi túlságosan régi, mert „a betegség túlságosan előrehaladott stádiumban“ van. A lerombolásnak mindenképpen és minden formájában szükségképp polgári jellegűnek kell lennie tartalmát tekintve, minthogy már Oroszország egész gazdasági élete polgári, és a földbirtok feltétlenül aláveti magát neki, feltétlenül alkalmazkodni fog a piac törvényeihez, a mai társadalmunkban mindenható tőke nyomásához.

De ha a lerombolás csakis radikális, csakis polgári lehet, az még nincs eldöntve, hogy a két közvetlenül érdekelt osztály, a földbirtokos és a paraszti osztály közül *melyik* hajtja végre vagy irányítja ezt az átalakítást, határozza meg formáit. Ezzel az „eldöntetlen kérdéssel“ fog majd foglalkozni „A sztolipini és a narodnyik agrárprogram összehasonlítása“ című következő cikkünk*.

„Nyevszkaja Zvezda“ 6. sz.
1912 május 22.
Aláírás: R. Sz.

---

* Lásd ebben a kötetben 134—140. old. — *Szerk.*

A VÁLASZTÁS ELŐTTI MOZGÓSÍTÁS NÉHÁNY EREDMÉNYE

Az Állami Duma választásán részt vevő politikai erők már csaknem mind végérvényesen megszervezték soraikat. Legalábbis a pártok fő csoportosulásai annyira határozottan kialakultak, hogy számottevő és lényeges változásról szó sem lehet.

A kormány már régen megindította a választási hadjáratot. A jobboldaliak, a nacionalisták, az oktobristák a közigazgatás nyilvánvaló segítségével „dolgoznak". A „Recs" nemrég közölte és sok más lap is átvette a kormányzóknak a kerületi rendőrfőnökökhöz intézett körlevelét, mely szerint az utóbbiaknak „rendszabályokat" kell foganatosítaniuk, hogy a „baloldali" jelölteket ne választhassák meg se meghatalmazottaknak (különösen paraszti meghatalmazottaknak), se elektoroknak; ez a körlevél kissé föllebbenti a fátylat a belügyminisztérium „választási" gépezetéről. Kétségtelen, hogy erről a részről minden lehetőt — és lehetetlent — el fognak követni az ellenzék ellen. Nemhiába hangsúlyozta Kokovcov miniszterelnök a moszkvai kereskedők gyűlésén mondott beszédében olyan erélyesen, hogy mennyire ártalmas az „ellenzék az ellenzék kedvéért".

De ha már nem kételkedhetünk a kormány és a rendőrség választási buzgalmában, ugyanilyen kétségtelen az is, hogy a választók hangulatában erős változás ment és megy végbe — „balfelé". A kormány semmilyen fondorlattal sem tud változtatni ezen a tényen. Ellenkezőleg, a fondorlatok és az „intézkedések" csak fokozhatják az elégedetlenséget. És könnyen megérthetjük, hogy ha ezt az elégedetlenséget a nagyburzsoázia körében Subinszkij

„ellenzéki“ beszéde, vagy Rjabusinszkijnak a „kulturált kormányzási módszerek“ kívánatos voltára tett „óvatos“ célzása, vagy a kadet „Recs“-nek a kormány ellen irányuló mérgezett tűszúrásai fejezik ki, akkor a Rjabusinszkijéktól, Golovinéktól és a többiektől függő „kisemberek“ nagy tömegében az elégedetlenség sokkal akutabb és komolyabb.

Melyek hát a kialakult politikai csoportosulások az ellenzéknek, az elégedetlenség politikai kifejezőjének táborában? Kialakult a kadetok és a progresszisták „felelős“, liberális-monarchista ellenzéke. Blokkjuk világosan jelzi, hogy a kadetok sokkal „jobboldalibbak“, mint amilyennek látszanak.

Kialakult a munkásdemokrácia, amely nem azt tűzte ki feladatául, hogy „támogassa“ a kadet-progresszista ellenzéket, hanem azt, hogy *felhasználja* a demokrácia felvilágosítására és megszervezésére a kadet-progresszista ellenzék és a jobboldaliak (s köztük a nacionalisták és az októbristák) között támadt konfliktusokat. Kialakult végül a polgári demokrácia is: a trudovikok konferenciáján a polgári demokrácia állást foglalt a megegyezés mellett — „elsősorban a szociáldemokráciával“, de nem adta ki a kadetok ellenforradalmi liberalizmusa elleni harc semmilyen határozott jelszavát, vagyis gyakorlatilag változatlanul ingadozik a szociáldemokraták és a kadetok között.

Milyen következtetések adódnak tehát a pártok e választás előtti „politikai mozgósításából“? Az első és legfőbb következtetés, amelyet a munkásdemokrácia már régen levont: a harcban nem két, hanem *három* tábor van. A liberálisok mindenáron szeretnék úgy feltüntetni a dolgot, hogy lényegében két tábor harcol egymással, és a likvidátorok, mint több ízben kimutattuk volt, állandóan átsiklanak erre a nézetre. Alkotmány mellett vagy alkotmány ellen? — így fogalmazzák meg a kadetok a két tábor nézeteltérését. A valóságban ez a megfogalmazás az égvilágon semmit sem határoz meg, mert hiszen az októbristák is bizonygatják alkotmánypártiságukat, és egyáltalán nem is arról kellene beszélni, mit lehet alkotmánynak nevezni és mit nem, hanem arról,

mi az ismeretes liberális vagy demokratikus követelések pontos tartalma.

A három tábort éppen a követelések tartalma, az osztálytörekvések reális különbsége határozza meg: a jobboldali tábor vagy a kormány tábora; a liberális tábor vagy az ellenforradalmi talajon álló liberális-monarchista burzsoázia tábora; és a demokratikus tábor. A kérdés itt nem annyira az, hogy milyen „esélyeik“ vannak e táboroknak a mostani választási rendszer keretei között, nem, a kérdés gyökerei sokkal mélyebbre nyúlnak, a választási politikai agitáció egész jellegéről, a választási hadjárat egész eszmei-politikai tartalmáról van szó.

A liberálisok „stratégiája“ ilyen körülmények közt állandóan arra irányul, hogy kezükbe kaparintsák a hegemóniát az „egész“ ellenzéki mozgalomban. És a liberális „Zaproszi Zsiznyi“ kifecsegte e stratégia „titkát“, amelyet a „Recs“ gondosan takargatott. „A progresszisták — írja R. B. úr[27] a „Zaproszi“ 13. számában — sokat ígérő sakkhúzással nyitották meg hadjáratukat(!), megalakították az úgynevezett «pártonkívüli haladó blokkot», amely már megalakulásának első napjaitól kezdve nagy vonzóerőt gyakorol a kadetoktól jobbra álló ellenzéki politikai körökre.“ S viszont, „a trudovik csoport választási platformja, bármennyire szétfolyó is — részben talán éppen azért — megfelel a demokratikus értelmiség széles köreiben felmerülő igényeknek“. „Bizonyos körülmények közt a trudovik csoport a kadetoktól balra betölthetné ugyanazt a szerepet, melyet a kadetoktól jobbra a progresszisták csoportja vállalt magára. Az ellenzéki front ebben az esetben mozgékony és ingadozó, de rugalmas szélső szárnyakból és mozdulatlan, de szívós centrumból állna, aminek stratégiai szempontból a politikai harcban is megvannak az előnyei.“

Ami Miljukov és Singarjov úréknak az eszében, az R. B.-nek a nyelvén! A kadetoknak éppen két „rugalmas“ szárnyra van szükségük: a progresszistákra a június harmadika talaján álló burzsoá választó megfogására és a „bizonytalan“ demokratákra a demokratikus érzelmű közönség megfogásához. Ez a „stratégia“ valóban magának a kadet pártnak a természetéből fakad. A kadet párt

az ellenforradalmi liberálisok pártja, amely csalás segítségével magával von egyes demokratikus rétegeket, mint például a kereskedősegédek, a kishivatalnokok egy részét stb. Éppen ilyen pártnak van szüksége a „pártonkívüli progresszistára“ igazi osztálytámaszul és a bizonytalan demokratára divatos cégérül.

A progresszista típusának tekinthetjük a földbirtokos Jefremovot és a milliomos Rjabusinszkijt. A bizonytalan demokrata típusa — a trudovik a narodnyik táborból és a likvidátor a marxista táborból. Tekintsenek végig a kadet párt egész történetén, és meg fogják látni, hogy ez a párt *mindig* úgy járt el, hogy szavaiban demokratizmus legyen, tetteiben pedig „jefremovi és Rjabusinszkijnak megfelelő“ liberalizmus. Kezdjük akár a helyi földbizottságok tervének kudarcával 1906-ban, s végezzük a költségvetés megszavazásával a III. dumában vagy Miljukov „londoni“ jelszavaival[28] stb., mindenütt a kadet pártnak éppen ezt a *természetét* és hazug demokratikus *mezét* látjuk.

A „Zaproszi“ munkatársa, R. B. úr annyira ügyetlen, hogy akaratlanul kimondta az igazságot, amelyet a liberálisok buzgón titkolnak a demokraták előtt és összezagyválnak. A progresszisták programja, ismeri be, „szilárd, reális talajra helyezi a kérdést“! Pedig hát ebben a programban merőben októbrista szabású általános frázisokon kívül (például: „az október 17-i kiáltvány teljes megvalósítása“) semmi sincs. Szilárd és reális talajnak nevezi annak a burzsoá liberalizmusnak a talaját, amely annyira mérsékelt, gyámoltalan és erőtlen, hogy valósággal nevetséges bármilyen reményt fűzni hozzá. Szilárd és reális talajnak nevezi azokat, akik 1907-ben „békés megújulás pártiak“ voltak, — akik a III. dumában a kadetok és az októbristák közt helyezkedtek el!

A milliomos Rjabusinszkij progresszista. Ezeknek, illetve az effajta progresszistáknak az „Utro Rossziji“ a szócsövük. És nem más, mint a „*Recs*“, a progresszistákkal blokkban levő kadetok lapja írta: „Mindenkinél elégedettebb (Kokovcov beszédével) az «Utro Rossziji», a moszkvai ipari vállalkozók lapja... Elismétli Kresztovnyikov mondókáját: «A kereskedők és iparosok Moszkvája

jogosan elégedett lehet.»" És a „*Recs*" ehhez még hozzátette: „Amennyiben ez a «Golosz Moszkvi»-tól és az «Utro Rossziji»-től függ, ők készek rá, hogy ne kövessenek semmilyen irányvonalat, és elégedettnek érzik magukat."

Kérdezzük, hol vannak az adatok arra vonatkozóan, hogy Jefremovnak vagy más progresszistáknak *van* „irányvonaluk"? Nincsenek ilyen adatok. Az effajta progresszizmus támogatása, egyre megy, hogy progresszizmusnak vagy kadetizmusnak nevezik, nem más, mint a demokrácia hadállásainak feladása. Más dolog a burzsoázia és a földbirtokosok, a liberálisok és a jobboldaliak közti konfliktusok kihasználása. Egy demokrata csakis így tűzheti ki feladatait.

Ahhoz, hogy ezt a feladatot teljesíthessük, hogy politikailag felvilágosítsuk és megszervezzük azokat a rendkívül nagy tömegeket, amelyek gazdaságilag a Jefremovoktól és Rjabusinszkijoktól függenek, világosan tudatában kell lennünk annak, hogy a kadetok és a progresszisták liberalizmusa ellenforradalmi liberalizmus. A trudovikok és a likvidátorok közös fő fogyatékossága, hogy híján vannak ennek a világos tudatnak. A trudovikoknál színét sem látjuk a liberalizmus osztályjellemzésének, a likvidátorok pedig olyan frázisokat pufogtatnak, hogy „ki kell tépni a *dumát* a reakció kezei közül", hogy a kadetok és a progresszisták közelednek a hatalomhoz, hogy a kadetok és a progresszisták történelmileg haladó munkát végeznek (lásd: Martov és Dan), s ha mindezt összeadjuk, eredményül megkapjuk a kadet „szárnynak" éppen azt a szerepét, amellyel annyira elégedett R. B. is.

A trudovikok és a likvidátorok szubjektív óhajai természetesen nem ilyenek, de nem az ő szubjektív terveiken, hanem a társadalmi erők objektív csoportosulásán fordul meg a dolog. Ez a csoportosulás pedig, a két tábor eszméjének összes hívei ellenére, a munkásdemokrácia dezorganizáltságáról károgó kárörvendők ellenére (lásd R. B. úr már említett cikkét) világosan mutatja, hogy a harmadik tábor megalakult. Irányvonala világosan ki van jelölve, és mindenki ismeri. A likvidátorellenes munkások követik ezt az irányvonalat, tömörítve a demokratákat

mind a jobboldaliak, **mind** a liberalizmus elleni harcban. A munkások egyáltalán nem ringatják magukat illúzióban a kadetok erőtlen, minden lényeges kérdésben a reakció előtt hajbókoló liberalizmusát illetőleg, de kihasználják a közte és a reakció közt támadt összeütközéseket saját céljaikra, saját osztályszervezetük céljaira, saját demokráciájuk céljaira, amely most csendben érlelődik a Jefremovok és Rjabusinszkijok járma alatt nyögő néptömegek sűrűjében.

A jobboldaliaknak a „felelős" ellenzék elleni harca hozzá kell hogy járuljon és hozzá is fog járulni — a munkások likvidátorellenes taktikája révén — ahhoz, hogy fejlődjék az öntudata és önálló szervezete annak az „ellenzéknek", amely nem tart igényt a nem túlságosan megtisztelő „felelős" címre.

„Nyevszkaja Zvezda" 6. sz.
1912 május 22.
Aláírás: B. G.

GAZDASÁGI ÉS POLITIKAI SZTRÁJK

1905 óta a kereskedelmi és iparügyi minisztérium hivatalos sztrájkstatisztikája állandóan különbséget tesz gazdasági és politikai sztrájkok között. Ennek a felosztásnak a bevezetését az élet tette szükségessé, amely létrehozta a sztrájkmozgalom *sajátos* formáit. Ennek a sajátosságnak egyik fő vonása a gazdasági és a politikai sztrájk összekapcsolása. És most, amikor a sztrájkmozgalom megélénkül, a tudományos érdekek, az események tudatos elbírálásának érdekei megkívánják, hogy a munkások figyelmesen szemügyre vegyék az orosz sztrájkmozgalomnak ezt a sajátos vonását.

Először is idézzünk néhány fontosabb adatot a kormány sztrájkstatisztikájából. Az 1905-től 1907-ig terjedő három év folyamán az orosz sztrájkmozgalom olyan magas színvonalon állt, amilyet eddig még *nem látott a világ*. A kormány statisztikája csak a gyárakat öleli fel, úgy, hogy a bányaüzemeket, a vasutakat, az építkezéseket és a bérmunka sok más területét nem veszi figyelembe. De csak magukban a gyárakban is 1905-ben 2 863 000 munkás, vagyis kis híján 3 millió, 1906-ban 1 108 000 munkás, 1907-ben 740 000 munkás sztrájkolt. Az 1894-től 1908-ig terjedő tizenöt év alatt, amikor Európában megkezdték a sztrájkstatisztika rendszeres kidolgozását, a legtöbb sztrájkoló egy év alatt Amerikában volt: 660 000 fő.

Az orosz munkások tehát a *világon először* fejlesztettek ki olyan tömeges sztrájkharcot, amilyet az 1905—1907-es években láttunk. Most a gazdasági sztrájk terén az angol munkások újabb nagy lökést adtak a mozgalomnak. Az orosz munkások élenjáró szerepének nem az a magyarázata,

hogy erősebbek, szervezettebbek, fejlettebbek a nyugateurópai munkásoknál, hanem az, hogy Európában nem voltak még olyan nagy nemzeti válságok, amelyekben a proletár tömegek önállóan részt vettek. Ha majd ezek a válságok bekövetkeznek, Európában még erősebbek lesznek a tömegsztrájkok, mint Oroszországban voltak 1905-ben.

Milyen volt hát az arány a gazdasági és a politikai sztrájkok közt abban az időszakban? A kormány statisztikája a következő választ adja erre:

A sztrájkolók száma (ezerben):

	1905	1906	1907
gazdasági sztrájkokban	1439	458	200
politikai sztrájkokban	1424	650	540
Összesen	2863	1108	740

Ebből világosan látszik a sztrájk két fajtájának szoros és megbonthatatlan kapcsolata. A mozgalom legnagyobb fellendülését (1905) a harc legszélesebb *gazdasági* alapja jellemzi: a politikai sztrájk ebben az évben a gazdasági sztrájk szilárd, biztos bázisán nyugszik. A gazdasági sztrájkok részvevőinek száma *nagyobb* a politikai sztrájkok részvevőinek számánál.

A mozgalom hanyatlása arányában, 1906-ban és 1907-ben, a gazdasági bázis *gyengülését* látjuk: a gazdasági sztrájkok részvevőinek száma 1906-ban az összes sztrájkolók számának $^4/_{10}$-ére, 1907-ben $^3/_{10}$-ére csökken. A politikai és a gazdasági sztrájk tehát kölcsönösen támogatja egymást, egyik a másiknak erőforrása. A sztrájk e két fajtájának szoros kapcsolata nélkül nem lehetséges valóban széleskörű, valóban tömeges, és emellett az *egész nép számára* jelentős mozgalom. A mozgalom megindulásakor a gazdasági sztrájknak gyakran megvan az a tulajdonsága, hogy felébreszti és megmozgatja az elmaradókat, a mozgalmat általánossá teszi, s magasabb fokra emeli.

1905 első negyedében például a gazdasági sztrájk észrevehetően túlsúlyban volt a politikai sztrájkkal szemben: gazdasági sztrájkban 604 000 munkás, politikai

sztrájkban pedig csak 206 000 munkás vett részt. 1905 utolsó negyedéden viszont megfordult az arány: gazdasági sztrájkokban 430 000, politikai sztrájkokban pedig 847 000 fő vett részt. Ez azt jelenti, hogy a mozgalom megindulásakor sok munkás a gazdasági harcot helyezte előtérbe, a legnagyobb fellendülés idején viszont — fordítva. De a gazdasági és a politikai sztrájk *kapcsolata egész idő alatt* fennállt. E kapcsolat nélkül, ismételjük, nem lehetséges valóban nagyarányú és nagy célokat megvalósító mozgalom.

A munkásosztály a politikai sztrájkban az egész nép élenjáró osztályaként lép fel. A proletariátus ilyen esetekben nem egyszerűen a polgári társadalom egyik osztályának szerepét, hanem a hegemón, vagyis a vezető, az élharcos, a vezér szerepét játssza. Azok a politikai eszmék, amelyek a mozgalomban megnyilvánulnak, az egész nép eszméi, vagyis az egész ország politikai életének legfontosabb, legmélyebben gyökerező feltételeit érintik. A politikai sztrájknak ez a jellege — mint az 1905—1907-es korszak tudományos kutatói mind egybehangzóan megállapítják — érdekeltté tette a mozgalomban az öszszes osztályokat és persze különösen a legszélesebb, legnagyobb számú demokratikus néprétegeket, a parasztságot és így tovább.

Másrészt a dolgozók tömege gazdasági követelések nélkül, anyagi helyzetének közvetlen és azonnali javulása nélkül sohasem lesz hajlandó elképzelni az ország általános „haladását". A tömeg bekapcsolódik a mozgalomba, erélyesen részt vesz benne, nagy becsben tartja a mozgalmat, és hősiességet, önfeláldozást, állhatatosságot és a nagy ügy iránt hűséget tanúsít, de csak akkor, ha javul a dolgozó gazdasági helyzete. Másképp ez nem is lehet, mert a munkások életkörülményei „közönséges" időben hihetetlenül nehezek. Miközben a munkásosztály életkörülményeinek javításáért küzd, morálisan is, szellemileg is, politikailag is fejlődik, képesebbé válik nagy felszabadító céljainak megvalósítására.

A kereskedelmi és iparügyi minisztérium sztrájkstatisztikája teljességgel igazolja, hogy az általános élénkülés korszakában a munkásság gazdasági harca óriási

jelentőségű. Minél erősebb a munkások nyomása, életüknek annál nagyobb mértékű javulását vívják ki. Mind a „társadalom rokonszenve", mind az életkörülmények javulása a harc magas fejlettségi színvonalának eredménye. Ha a liberálisok (és a likvidátorok) azt mondják a munkásoknak: akkor vagytok erősek, amikor rokonszenveznek veletek a „társadalomban", a marxista mást mond a munkásoknak: akkor rokonszenveznek veletek a „társadalomban", amikor erősek vagytok. Társadalmon ebben az esetben az összes lehetséges demokratikus néprétegek értendők, vagyis a kispolgárság, a parasztok, a munkásság életével közeli kapcsolatban levő értelmiség, az alkalmazottak stb.

A sztrájkmozgalom 1905-ben volt a legerősebb. És mit látunk? Azt látjuk, hogy a munkások éppen ebben az évben harcolták ki életük legnagyobb mértékű javulását. A kormány statisztikája kimutatja, hogy 1905-ben 100 sztrájkoló közül *csak* 29 fejezte be úgy a harcot, hogy *semmit* sem ért el, vagyis teljes vereséget szenvedett. 10 év alatt (1895—1904) 100 közül 52 sztrájkoló fejezte be úgy a harcot, hogy semmit sem ért el! A mozgalom tömegjellege tehát a harc *eredményességét* roppant mértékben fokozta, csaknem megkétszerezte.

Mikor pedig a mozgalom hanyatlásnak indult, csökkenni kezdett a harc eredményessége is: 1906-ban 100 sztrájkoló közül 33 fejezte be úgy a harcot, hogy semmit sem ért el, vagy helyesebben vereséget szenvedett, 1907-ben pedig 58; 1908-ban meg 69 a száz közül!

A statisztika tudományos adatai tehát évek hosszú során át teljességgel igazolják azt, amit magunk is tapasztaltunk, és minden öntudatos munkás is megfigyelt, hogy egyesíteni kell a gazdasági és a politikai sztrájkot, és hogy ez az egyesítés elkerülhetetlen egy valóban széleskörű és általános népi mozgalomban.

A sztrájkmozgalom mostani hulláma hasonlóképpen teljességgel igazolja ezt a következtetést. 1911-ben a sztrájkolók száma megkétszereződött 1910-zel szemben (100 000 az 50 000-rel szemben), de ez mégis rendkívül kicsiny szám volt; a tisztán gazdasági sztrájkok viszonylag „szűk" körre korlátozódtak, még nem mozgatták meg az

egész népet. Most ellenben mindenki látja, hogy az idei sztrájkmozgalom az ismert áprilisi események után *éppen ilyen* jelentőségűvé vált.

Ezért rendkívül fontos, hogy kezdettől fogva visszautasítsuk a mozgalom jellegének azt az *eltorzítását*, amelyet a liberálisok és a liberális munkáspolitikusok (a likvidátorok) igyekeznek elkövetni. A liberális Szeverjanyin úr a „*Russzkije Vedomosztyi*"-*ban*[29] megjelent cikkében az *ellen* harcol, hogy a május elseji sztrájkba gazdasági vagy „valamilyen" (no nézd csak!) „követeléseket" „keverjenek", a kadet „*Recs*" pedig, telve rokonszenvvel, szintén közölte e cikk főbb részeit.

„A legtöbb esetben indokolatlanul kapcsolják össze ezeket a sztrájkokat — írja a liberális úr — éppen május elsejével... Valahogy furcsa is ez: a nemzetközi munkásünnepet ünnepeljük, és ebből az alkalomból 10 százalékos pótlékot követelünk ilyen meg ilyen fajtájú pamutkelmékért" („Recs", 132. sz.).

A liberálisnak „furcsa" az, ami a munkás számára teljesen érthető. Csak a burzsoáziának és mértéktelen profitjának védelmezői űzhetnek gúnyt a „pótlék" követeléséből. A munkások ellenben tudják, hogy éppen a pótlék követelésének *átfogó* jellege, éppen a sztrájkok *sokoldalú* jellege vonzza leginkább az új részvevők tömegét, biztosítja leginkább a nyomás erejét és a társadalom rokonszenvét, biztosítja leginkább mind maguknak a munkásoknak a sikerét, mind mozgalmuk általános népi jelentőségét. Ezért erélyesen harcolnunk kell a liberális torzítás ellen, amelyet Szeverjanyin úr, a „*Russzkije Vedomosztyi*" és a „*Recs*" hirdet, és minden erőnkből óvnunk kell a munkásokat az effajta rossz tanácsadóktól.

A likvidátor V. Jezsov úr a „Nyevszkij Golosz"[30] című likvidátor lapnak mindjárt az első számában ugyanilyen merőben liberális torzítással jelentkezik, bár kissé más oldalról nyúl a kérdéshez. V. Jezsov úr különösen azokkal a sztrájkokkal foglalkozik, amelyeket a május elseje megünnepléséért kirótt bírságok idéztek elő. A szerző helyesen mutat rá a munkások elégtelen szervezettségére, ebből a helyes megállapításból azonban a leg-

hibásabb és a munkásokra nézve legártalmasabb következtetéseket vonja le. A szervezetlenséget Jezsov úr abban látja, hogy az egyik gyárban egyszerűen a tiltakozás kedvéért sztrájkoltak, a másikban gazdasági követeléseket stb. fűztek hozzá. De a valóságban a sztrájkok formáinak ebben a *változatosságában* még nincs semmi szervezetlenség: ostobaság a szervezettséget feltétlenül egyhangúság formájában elképzelni! A szervezetlenség korántsem ott van, ahol Jezsov úr keresi.

De még sokkal rosszabb *következtetése:*

„Ennek következtében" (mármint a sztrájkok változatosságának és a gazdaság meg a politika összekapcsolása különböző formáinak következtében) „a tiltakozás elvi jellege (elvégre nem garasokért sztrájkoltak) igen sok esetben elmosódott, azt gazdasági követelésekkel komplikálták..."

Ez igazán felháborító, keresztül-kasul hazug és keresztül-kasul liberális okoskodás! Aki azt hiszi, hogy a „garas" követelése *képes* „elmosni" a tiltakozás elvi jellegét, az lesüllyed a kadet színvonalára. Ellenkezőleg, Jezsov úr, a „garas" követelése nem gúnyt, hanem teljes elismerést érdemel! Ellenkezőleg, Jezsov úr, ez a követelés *nem* „elmossa", hanem *erősíti* „a tiltakozás elvi jellegét"! Először is, az élet megjavításának kérdése *szintén* elvi kérdés, mégpedig igen fontos elvi kérdés, másodszor pedig, nem gyengítem, hanem erősítem tiltakozásomat, amikor az elnyomásnak nem egy, hanem két, három stb. megnyilvánulása ellen tiltakozom.

Minden munkás méltatlankodva visszautasítja Jezsov úrnak ezt a felháborító liberális torzítását.

Pedig Jezsov úrnál ez korántsem nyelvbotlás. A következőkben még felháborítóbb dolgokat ír:

„A munkásoknak saját tapasztalatuk alapján fel kellett volna ismerniük, hogy célszerűtlen gazdasági követelésekkel komplikálni tiltakozásukat, mint ahogy célszerűtlen a közönséges sztrájkot is elvi követeléssel komplikálni."

Nem igaz és ezerszeresen nem igaz! Szégyen a „Nyevszkij Golosz"-ra, hogy ilyen dolgokat közöl. Teljesen

célszerű az, amit Jezsov úr célszerűtlennek vél. Minden munkás *saját tapasztalata*, és igen sok orosz munkás közelmúltbeli tapasztalata egyaránt éppen az *ellenkezőjét* mondja annak, amit Jezsov úr tanít.

Csak liberálisok tiltakozhatnak akár a „legközönségesebb" sztrájknak „elvi követelésekkel" való „komplikálása" ellen; ez első megjegyzésünk. Másodszor pedig likvidátorunk mélységesen téved, amikor a mostani mozgalmat a „közönséges" sztrájkok mércéjével méri.

És hiába próbálja Jezsov úr idegen lobogóval leplezni liberális csempészáruját, hiába zavarja össze a gazdasági és a politikai sztrájk *összekapcsolásának* kérdését mind az egyik, mind a másik *előkészítésének* kérdésével! Persze fölöttébb kívánatos előkészíteni és felkészülni, mégpedig minél alaposabban, minél egységesebben, minél egybeforrottabban, minél megfontoltabban, minél szilárdabban. Ez nem lehet vitás. De előkészíteni, Jezsov úr ellenére, éppen a sztrájk két fajtájának *összekapcsolását* kell.

„A gazdasági sztrájkok időszaka következik — írja Jezsov úr. — Helyrehozhatatlan hiba lenne, ha ezek a sztrájkok egybefonódnának a munkások politikai megmozdulásaival. Ez az összekeveredés káros kihatással lenne a munkások gazdasági harcára és politikai harcára egyaránt."

Ennél mélyebbre süllyedni aligha lehet! Ezekből a szavakból a napnál is világosabban láthatjuk, hogy a likvidátor lezuhant a tucat-liberális színvonalára. Mindegyik mondat hibás! Mindegyik mondatot *éppen* visszájára kell fordítanunk, hogy megkapjuk az igazságot!

Nem igaz, hogy a gazdasági sztrájkok időszaka következik. Éppen ellenkezőleg. Nem csak a gazdasági sztrájkok időszaka következik. A politikai sztrájkok időszaka következik. A tények, Jezsov úr, erősebbek az ön liberális hamisításainál, és ha ön megkaphatná a sztrájkok statisztikai kartotékjait, amelyeket a kereskedelmi és iparügyi minisztériumban összegyűjtöttek, *még* ez a kormánystatisztika *is* tökéletesen megcáfolná önt.

Nem igaz, hogy az „egybefonódás" hiba lenne. Éppen ellenkezőleg. Helyrehozhatatlan hiba lenne, ha a munkások nem értenék meg éppen ennek az „egybefonódás-

nak" egész sajátosságát, egész jelentőségét, szükségességét és elvi fontosságát. De a munkások szerencsére kitűnően megértik ezt, és megvetéssel ellökik maguktól a liberális munkáspolitikusok prédikációját.

Nem igaz, végül, hogy ez az összekeveredés „káros kihatással lenne" a sztrájk mindkét formájára. Éppen ellenkezőleg. *Hasznos* hatással van mindkettőre. Erősíti mindkettőt.

Jezsov úr kioktat valamilyen általa felfedezett „forrófejűeket". Figyeljék meg:

„Szervezetileg rögzíteni kell a munkástömegek hangulatát . . ." — Szent igazság! — „. . . Fokozni kell az agitációt a szakszervezetekért, új tagokat kell toborozni a szakszervezetekbe . . ."

Nagyon igaz, *de* . . . de, Jezsov úr, nem szabad a „szervezeti rögzítést" csak a szakszervezetekre *korlátozni !* Ezt jegyezze meg, likvidátor úr!

„. . . Ez annál is inkább szükséges, mert a munkások körében most jócskán akadnak olyan forrófejűek, akik a tömegmozgalom bűvkörébe estek, és a gyűléseken az állítólag haszontalan és fölösleges *szakszervezetek ellen* beszélnek."

Ez a munkások liberális megrágalmazása. Nem „a szakszervezetek ellen" beszéltek a munkások, akik a likvidátorok életét eléggé megkeserítették és a jövőben is meg fogják keseríteni. Nem, a munkások az ellen beszéltek, hogy a szervezeti rögzítést csak a „szakszervezetekre" akarják *korlátozni*, ami világosan kiderül Jezsov úr imént idézett mondatából.

A munkások nem a „szakszervezetek ellen" beszéltek, hanem harcuk jellegének ama liberális meghamisítása ellen, amely Jezsov úr egész cikkét áthatja.

Az orosz munkás politikailag eléggé érett ahhoz, hogy megértse mozgalmának nagy, általános népi jelentőségét. Eléggé érett ahhoz, hogy meglássa a liberális munkáspolitika hazug voltát, silányságát, és ezt a liberális munkáspolitikát mindig megvetéssel fogja ellökni magától.

Megjelent: „Nyevszkaja Zvezda" 10. sz.
1912 május 31.
Aláírás: Iv. Petrov.

AZ ÁTTELEPÍTÉS KÉRDÉSE

Mint ismeretes, a kormány és az ellenforradalmi pártok különösen nagy reményeket fűztek a parasztok áttelepítéséhez. Az ellenforradalmárok elgondolása szerint az áttelepítésnek a rendeltetése lett volna, hogy ha nem is radikálisan megoldja, de legalább jelentősen tompítsa és ártalmatlanná tegye az agrárkérdést. Éppen ezért az áttelepítést különösen reklámozták és propagálták éppen abban az időben, amikor Európai-Oroszországban közeledett, majd fejlődésnek indult a parasztmozgalom.

Amit a kormány képviselői és az előrelátóbb politikusok, például egyes októbristák gondolnak, azt az olyan leplezetlen reakciósok, mint például Markov II., a kurszki ősreakciós, ki is mondják. Ez a képviselő az áttelepítés kérdésének tárgyalása során a dumában nyíltan, dicséretes őszinteséggel kijelentette: „Igen, a kormánynak éppen az áttelepítéssel kell megoldania az agrárkérdést" (I. ülésszak).

Nem kétséges, hogy az áttelepítés, ha helyesen szerveznék meg, játszhatna bizonyos szerepet Oroszország gazdasági fejlődésében. Magától értetődik, hogy ezt a szerepet nem szabad túlbecsülnünk, még ma sem, amikor a parasztok helyzete annyira elviselhetetlen, hogy az orosz muzsik kész nemhogy Szibériába, de akár a világ végére is elmenni; még ma sem, amikor a kevés földdel rendelkező és a föld nélküli parasztokat, hogy megszabadítsák őket attól a kísértéstől, amelybe a földesúri latifundiumok szemlélése viszi őket, minden módon buzdítják az áttelepülésre és kitelepülésre; amikor a november 9-i rendelet[31] rendkívül megkönnyítette az áttelepülők

számára otthoni gazdaságuk maradványainak felszámolását; még ma sem szabad túlbecsülni, hiszen a természetes szaporulat apostolainak is el kell ismerniük, hogy olyan kicsi az áttelepülés, hogy csak azokban a kormányzóságokban, amelyekben a legnagyobb az áttelepülők százaléka (Oroszország déli, nyugati és a feketeföldövezethez tartozó középső része), ott egyenlő vagy valamivel nagyobb a kitelepülők száma, mint a természetes szaporulat.

Ennek ellenére Szibériában még jelentős mennyiségű telepítésre alkalmas szabad föld van. Igaz, még nagyon keveset tettek azért, hogy legalább megközelítő pontossággal meghatározzák a mennyiségét. Kulomzin már 1896-ban 130 000 személyenkénti részben állapította meg a telepítési földtartalék nagyságát. Azóta felhasználtak tízszer annyit, de a tartalék még nem merült ki. Ellenkezőleg, a telepítési igazgatóság számításai szerint 1900-ban az áttelepítésre alkalmas földtartalék 3 millió személyenkénti rész volt 6 millió telepesre. Amint látjuk, a számok rendkívül különbözők; ingadozásuk diapazonja eléggé jelentős.

Akárhogy van is, még ha levonunk is az utóbbi számokból bizonyos százalékot a szokásos bürokratikus nemtörődömség figyelembevételével, mégis kétségtelen, hogy Szibériában még van földtartalék, és hogy következésképp az oda irányuló áttelepítésnek még lehetne némi jelentősége mind Szibéria, mind Oroszország szempontjából, persze ha célszerűen szerveznék meg.

A mostani kormány éppen ezt a conditio sine qua non-t* nem tartja meg. Az áttelepítés mostani szervezése újra megmutatja és bebizonyítja, hogy „régi rendünk" teljesen képtelen kielégíteni a lakosság legelemibb gazdasági szükségleteit; az áttelepítés rossz megszervezése újra igazolja, hogy a helyzet jelenlegi urai képtelenek bármit is tenni az ország gazdasági haladása érdekében.

Az áttelepítési igazgatóság költségvetésének tárgyalása során a szociáldemokrata képviselők beszédei minden évben az áttelepítési politika irányának, jellegének és megvalósításának tisztázásával foglalkoztak.

---

* — elengedhetetlen feltételt. — *Szerk.*

Mi a kormány célja a parasztok áttelepítésével? Ez a fő kérdés, amely meghatározza valamennyi többit, mert a kormány áttelepítési politikájának célja meghatározza e politika egész jellegét.

Vojlosnyikov képviselő, aki a duma 2. ülésszakán a szociáldemokrata frakció nevében szólalt fel, a következőképpen jelölte meg azokat a célokat, amelyeket a kormány a parasztok áttelepítésével el akar érni. „Az áttelepítési politika — mondta Vojlosnyikov képviselő — a kormány agrárpolitikájának egyik láncszeme. Amíg a földbirtokosoknak szükségük volt a gyenge és kistehetségű parasztokra mint olcsó munkaerőre, a kormány minden erejéből igyekezett fékezni az áttelepülést, és azon volt, hogy a népességfölösleget visszatartsa. De ez még nem minden: erélyesen harcolt az önkéntes áttelepülés ellen, és ezzel igyekezett elzárni ezt a biztonsági szelepet; de a lakosság természetes szaporulata akkoriban tovább növekedett, változtak az idők; az eget elsötétítette a proletariátus és az éhező parasztság viharral terhes fellege minden következményével együtt. A kormány és a földbirtokosok kapva kaptak az áttelepítésen, s a november 9-i rendelettel együtt ezt tették meg agrárpolitikájuk alapjává, de a november 9-i rendelet végrehajtása során az erős és tehetős parasztokra összpontosították figyelmüket, arra, hogy a gyenge parasztoktól elvegyék és erős parasztoknak adják át a földet, most pedig arról van szó, hogy minél több gyenge parasztot kitessékeljenek Szibériába, és bár az utóbbi időben az áttelepülők közt a jómódúak aránya általában emelkedőben van, a zömöt, Sztolipin kifejezése szerint, továbbra is a gyenge parasztok alkotják. Ebben a fokozott ütemű kiszivattyúzásban részt vesznek a tagosító bizottságok is, vagy — jobban mondva — ezeket is bevonták a munkába.

A tagosító bizottságokra hárul az a feladat, hogy kiutalják és az áttelepülők nevére írják a parcellákat, és így leszámoljanak az egykori rendetlenséggel a birtokviszonyok terén. Szóval, uraim, a november 9-i rendelet, az áttelepítés fokozott reklámozása, a gyenge parasztok fokozott ütemű kitelepítése Szibériába, és a tagosító bizottságok — ez ugyanannak a kérdésnek, ugyanannak a

politikának két szorosan összefüggő oldala. Könnyű észrevenni, hogy a november 9-i rendelet végrehajtása hozzájárul ahhoz, hogy a gyenge parasztok rovására a tehetős és erős parasztok telepedjenek meg az osztásföldeken, és ezzel elő fogja segíteni, hogy ezeket a gyenge, telepítésre kevéssé alkalmas elemeket kiszorítsák a számukra idegen végvidékekre. A kormány áttelepítési politikája mind az obscsina tekintetében, mind az áttelepítés tekintetében csakis a maroknyi feudális földbirtokosnak az érdekeit, általában a munkásságot és a dolgozó parasztságot elnyomó uralkodó osztályoknak az érdekeit tartotta szem előtt. A kormány egyáltalán nem törődik az ország és a nemzetgazdaság elemi szükségleteivel" (2. ülésszak, 77. ülés).

A dolognak ezt az oldalát a legteljesebben Csheidze képviselő tárta fel (az Állami Duma 2. ülésszakán mondott beszédében), amikor pontos képet festett a kaukázusi áttelepítési politikáról.

A szociáldemokrata szónok először is tényekkel és számokkal bebizonyította, hogy a kaukázusi szabad földekről kiadott valamennyi hivatalos közlemény szöges ellentétben áll az igazsággal. Külön hangsúlyozzuk, hogy Csheidze képviselő az elfogultság és a hamisítás vádját elkerülendő végig hivatalos adatokra és kormányhivatalnokok jelentéseire támaszkodott. Olyan adatok szerint, amelyeket még a nyolcvanas években gyűjtött össze az állami javak akkori minisztere, „csupán az állami parasztok között, akiket kaukázusi kincstári földeken telepítettek le, a négy kaukázusontúli kormányzóságban 22 000 teljesen föld nélküli volt, 66 000-nek a földje kisebb volt egy gyeszjatyinánál, 254 000-nek a földje egy—két gyeszjatyina volt, 5013-nak volt kettő—négy gyeszjatyinája — összesen tehát mintegy 1 000 000 főnek volt kisebb a földje, mint a Kaukázusban letelepített áttelepülők minimális juttatási normája. Kutaiszi kormányzóságban 29 977 porta közül föld nélküli és egy gyeszjatyinánál kisebb volt 2541, egy—két gyeszjatyinás 4227, két—három gyeszjatyinás 4016, három—öt gyeszjatyinás 5321 porta volt. A legújabb adatok szerint a négy kaukázusontúli kormányzóságban mintegy 46 százalék az olyan településeknek az

aránya, amelyeknek egyáltalán nincs kincstári földjük vagy csak kevés ilyen földjük van, Kutaiszi kormányzóságban pedig a porták mintegy 33 százalékának nincs földje. A bakui bizottságnak a mezőgazdasági ipar szükségleteiről szóló jelentéséből tudjuk, hogy az ilyen kevés földdel rendelkező településekből kiválnak a föld nélküliek, akik a jelentős mennyiségű földdel rendelkező parasztokhoz települnek, és ilyen függő helyzetben vannak évekig. S Kuzminszkij szenátor legalázatosabb jelentésében a következőket mondja: «Megállapítást nyert, hogy olykor az áttelepülők állománya olyan személyekből tevődik össze, akik abbahagyták a földművelést, és haszonbérletbe adták a telepítési célokra kapott földet falubelieknek vagy a szomszédos település odavalósi parasztjainak». Eszerint a Kaukázusontúl az állami parasztok közt, akiknek, azt hiszem, jobb sorban kell lenniük, mint a parasztok más kategóriáinak, már 25 évvel ezelőtt több százezer olyan állami paraszt volt, akiket túlzás nélkül béreseknek nevezhetünk. A helybeli parasztok már 25 évvel ezelőtt kénytelenek voltak haszonbérletbe venni azokat a földeket, amelyeket az áttelepülőknek adtak."

Ezeknek az adatoknak az alapján képet alkothatunk magunknak arról, hogyan vannak ellátva földdel az állami parasztok a Kaukázusban.

„Ami az úgynevezett ideiglenesen elkötelezett parasztokat illeti — folytatta a szónok —, a hivatalos okmányokból kitűnik, hogy Tiflisz kormányzóságban teljesen föld nélkül hagytak 1444 portát, és 386 porta nem kapott még kertet sem. Ez Tiflisz kormányzóság földesúri parasztjainak 13 százaléka. Kutaiszi kormányzóságban a föld nélküli parasztok száma a reform idején még nagyobb volt. Még ha a Tiflisz kormányzósági arányt vesszük, Kutaiszi kormányzóságban akkor is összesen 5590 porta, illetve 25 000 lélek nem kapott egy talpalatnyi földet sem a kaukázusi parasztok felszabadítása során. Húsz évvel a reform után, 1895-ben — folytatja a kötelezettségi viszonyok felszámolásáról szóló jelentés szerzője — Jeliszavetpol kormányzóságban föld nélküli volt 5308 porta, illetve 25 000 lélek, férfi és nő vegyesen. Baku kormányzóságban 3906 porta, illetve 11 709 lélek — férfi és nő vegyesen — volt föld nélküli. Most pedig nézzük az adatokat azoknak az ideiglenesen elkötelezett parasztoknak a földdel való ellátottságáról, akik

nem váltották meg osztásföldjüket, de akiknek van valamilyen gazdaságuk. Tiflisz kormányzóságban 0,9 gyeszjatyina, Kutaiszi kormányzóságban pedig 0,6 gyeszjatyina jut egy lélekre. Azoknak a parasztoknak a csoportjában, akik megváltották az osztásföldet, egy lélekre Tiflisz kormányzóságban 1,7 gyeszjatyina, Kutaiszi kormányzóságban pedig 0,7 gyeszjatyina jut. Így vannak ellátva földdel azok a parasztok, akiknek van valamilyen gazdaságuk. A kaukázusi parasztok gazdasági helyzetéről általános képet nyújt a Kutaiszi kormányzósági bizottságnak a mezőgazdasági ipar szükségleteiről összeállított jelentése. A különböző hivatalos kutatásokból merített adatok szerint Kutaiszi kormányzóságban a súlyos nyomorban élő parasztok száma eléri a 70 százalékot. Sőt, itt még azt is megemlítik, hogy Kutaiszi kormányzóságban a nemesek 25 százaléka is súlyos nyomorban van.

Az ilyen földek birtokosai — folytatja a jelentés — csak abban az esetben őrizhetik meg gazdasági önállóságukat, ha van mellékkeresetük, s ezeknek egyáltalán nincs módjuk arra, hogy javításokra, felszerelésre és talajtrágyázásra költsenek. A nagy kereslet szükségképpen hatással volt a föld-haszonbérlet értékére, a bérlet összege a feles rendszerben eléri a teljes jövedelem 60 százalékát, olykor pedig, amikor természetben adják a föld termékeinek meghatározott mennyiségét, a bérlet összege rossz termésű években meghaladja a teljes jövedelmet. A földet pénzért csak ritkán adják haszonbérletbe, de a bérlet összege ilyenkor eléri az évi 30 rubelt gyeszjatyinánként. Ezek az adatok Kutaiszi kormányzóságból valók. Lássunk most néhány adatot arról, hogyan vannak földdel ellátva a parasztok Jeliszavetpol kormányzóság négy kerületében. Itt az uradalmi földeken élő összes parasztokra vonatkozó adatok szerint Jeliszavetpol kormányzóság négy kerületében, nevezetesen a dzsibraili, zangezuri, susai és dzsevansiri kerületben 0,6 gyeszjatyina föld jut egy lélekre. Kuzminszkij szenátor számítása szerint Baku kormányzóság lenkorani kerületében az uradalmi földeken letelepített telepesek férfi tagjaira átlag 0,5 gyeszjatyina föld jut. A kubini kerületben 0,9 gyeszjatyina. Így fest, uraim — fejezte be a szónok —, a parasztok földdel való ellátottsága a Kaukázusontúl."

Ha a földszűke tekintetében a kaukázusi parasztok helyzete alig különbözik az oroszországi parasztok helyzetétől, akkor, kérdezzük, hogyan alakul ki a Kaukázusban telepítési földalap, és miért irányul oda a kitelepítés, ahelyett, hogy széttelepítenék az odavaló parasztokat?

A telepitési alap úgy jön létre, hogy a legdurvábban megsértik a helybeli parasztok földjogait, Oroszországból pedig a kitelepités ugyanannak a nacionalista elvnek, a „végvidékek oroszositásának“ dicsőségére történik.

Csheidze képviselő ugyancsak hivatalos forrásokból meritett adatokat idézett arra vonatkozóan, hogyan üldözték ki ősi lakóhelyeikről az odavalósiak egész falvait a telepitési földalap kialakitása kedvéért, hogyan rendeztek valóságos pöröket csak azért, hogy igazolják a hegylakók földjének kisajátitását (Cereteli herceg nemesi elöljáró jelentése a belügyminiszternek a kutaiszi kerület Kiknaveleti nevű hegyi falujáról) stb. És mindezek nem szórványos és kivételes tények, hanem „tipikus esetek“, mint Kuzminszkij szenátor is megállapitja.

Ennek következtében az áttelepülők valósággal ellenséges viszonyba kerülnek a helybeli parasztokkal. Mikor például az alari községet elkergették földjéről, „kitelepítették“, mint Kuzminszkij szenátor mondja, „anélkül, hogy földet adtak volna neki, a sorsára hagyták“, a földjeit megszálló áttelepülőket a kincstár költségére felfegyverezték: a helyi kerületi elöljárókat utasitották, hogy „gondoskodjanak a Muganiban újonnan alakult települések parasztjainak, s köztük a Pokrovszkojéból valóknak, berdan-fegyverrel való felszereléséről, 10 puskát számitva 100 portára“. Figyelemre méltó illusztráció a jelenkori politika „nacionalista irányvonalának“ jellemzéséhez.

Ennek ellenére az Állami Duma jobboldali képviselői diadalmasan kijelentették, hogy van 1 700 000 gyeszjatyina telepitési földalap, mint a kaukázusi helytartó közli. De mint maga a helytartó is tanúsitja, ennek az alapnak csaknem a felét már elfoglalták az áttelepülők, jelentős része pedig olyan vidéken van, ahol, mint megint maga a helytartó igazolja, a viszonyokhoz nem szokott gazda fizikailag képtelen gazdálkodni.

Csheidze képviselő azt is elmondta, hogyan helyezi el a kormány az új telepeseket. „A telepitési célokra felhasznált földek elégtelen vizellátása és öntözése — olvassuk a helytartó jelentésében —, főleg a Kaukázusontúl keleti vidékein, egyik fő oka annak, hogy a már letelepedett parasztok ismét visszatelepülnek onnan. A Fekete-tenger

partvidékéről azért menekülnek az új telepesek, mert nincsenek tengelyes közlekedésre alkalmas utak nemcsak az egyes telepek közt, de az egyes településeken belül sem. Ehhez még hozzá kell tennünk, hogy az áttelepülők számára kedvezőtlen, szokatlan éghajlati viszonyok a Kaukázus sok vidékén olyan maláriás megbetegedésekkel járnak együtt, amelyek nemcsak az embereket, hanem az állatokat is pusztítják, s emellett utak sincsenek, úgy hogy a kevésbé kitartó új telepesek elmenekülnek a határvidékről. A fenti okok következtében szakadatlanul folyik a kitelepülés Jeliszavetpol és Baku kormányzóságból, valamint Dagesztán területről, továbbá Tiflisz kormányzóságból és a Fekete-tengeri kormányzóságból."

Végül is maga a helytartó a következőképpen jellemzi a kaukázusi áttelepítés eredményeit. „Nem tűrhető tovább az a bánásmód, amelyben a kaukázusi lakosságot a földügyekben mindmostanáig részesítették" — mondja a helytartó —, „már csak azért sem, mert kétségtelen, hogy ennek a bánásmódnak eléggé jelentős szerepe van a falusi lakosság forradalmi hangulatában."

Szakasztott ilyen céljai vannak a kormánynak és az uralkodó osztályoknak a parasztoknak Szibériába való áttelepítésével is; ebben az esetben is politikai célokat követnek, s egyáltalán nem számolnak sem az áttelepülők érdekeivel, sem a helybeliek jogaival.

Azokon a helyeken, ahonnan kitelepítés folyik, Oroszországban, most a tagosító bizottságokra, a kerületi elöljárókra és a kormányzókra bízták az áttelepítés intézését. A tagosító bizottságok, amelyeknek alapos érdekük fűződik ahhoz, hogy csökkentsék a helybeli földszegény és föld nélküli parasztság számát, hogy csak olyan mértékben hagyják meg eredeti lakóhelyén, amilyen mértékben a nagybirtoknak szüksége van rá (mint bérmunkásokra), olyan erélyesen „telepítették ki" a szegényparasztokat, hogy még a telepítési igazgatóság is felzúdult. „A tagosító bizottságok" — tiltakozott az egyik telepítési hivatalnok — „a kitelepített csoportokat valósággal koldusokból állítják össze, akik úti segélyre szorulnak, meg kölcsönre, de nem házépítéshez, hanem élelemre; de ha kivételképpen akad is olyan áttelepülő, akinek van

némi pénztartaléka, ezt a pénzt is teljesen felemészti az út és az élelem."

És az „erősekre való támaszkodást" jelszóként hirdető földpolitikának ezeket a „gyenge" mostohagyermekeit seregesen szállítják Szibériába felszerelés nélküli marhavagonokban, amelyek zsúfolva vannak öregekkel, gyermekekkel, terhes asszonyokkal. Az áttelepülők ezekben a marhavagonokban (amelyeken ott díszlik a híres felirat: 40 ember, 8 ló) főznek, mosnak, ugyanitt fekszenek a sokszor fertőző betegek, akiket az áttelepülők rendszerint elrejtenek, attól való félelmükben, hogy kirakják őket és így elmaradnak csoportjuktól. A végállomásokon és átszálláskor az állomásokon kiszállítják az áttelepülőket, s a jobbik esetben külön erre a célra épített sátrakban, a rosszabbik esetben pedig a szabad ég alatt helyezik el őket, kitéve a napnak és az esőnek. Vojlosnyikov képviselő elmondta a dumában, hogy a szretyenszki gyűjtőhelyen saját szemével látott tífuszos betegeket, akik védelem nélkül áztak az esőben. És az áttelepülők utazásának fent említett körülményeit két miniszter (Sztolipin és Krivosein) „tűrhetőknek" találta: „az áttelepülők utazásának egészségügyi feltételei tűrhetők" — jelentik alattvalói alázattal — „sőt, sokan számukra szokatlanul kényelmes viszonyok között utaznak". Csakugyan nincs határa a bürokratikus nemtörődömségnek!

De hiába jutnak el ilyen viszontagságok közepette az „ígéret földjére", mert a szerencsétlen áttelepülők nem találják meg a boldogságot Szibériában sem. Vojlosnyikov képviselő hivatalos jelentésekből vett idézetekkel a következőképpen ismertette például az áttelepülők elhelyezését új lakóhelyükön.

Egy hivatalnok (a telepítési igazgatóság különleges megbízatású hivatalnoka) így ír: „A földparcellák nagy része szét van szórva a roppant erdőségekben, víz nélkül, szántóföld nélkül, legelő nélkül." Egy másik megtoldja: „A pénzkölcsönzés teljesen elvesztette azt a jellegét, hogy a gazdaság berendezésére van szánva; a kölcsönök önmagukban véve túlságosan kicsinyek ahhoz, hogy lényeges segítséget nyújtsanak a berendezkedéshez. A kölcsönfolyósítás kialakult gyakorlata ezt az ügyet merő jó-

tékonysági akcióvá változtatta, 150 rubel kölcsönből berendezkedni és két évig megélni nem lehet."

A példa kedvéért most idézzük még ugyanazokból a hivatalos jelentésekből az új telepesek egészségügyi helyzetének leírását.

„A tífusz után — írja az egyik hivatalnok* — nem kisebb méreteket öltött itt a skorbut; majd minden telepen, majd minden parasztházban vannak skorbutosok vagy olyanok, akik előbb-utóbb megkapják ezt a betegséget. Gyakran előfordul, hogy egy-egy parasztházban van tífuszos is, meg skorbutos is. Okur-Saszkoje telepen a következőket láttam: a házigazda otthon tífuszban fekszik a hámlás időszakában, várandós felesége rendkívül gyenge a hiányos táplálkozás miatt; 12 éves fiának duzzadtak a mirigyei, skorbutos; az asszony nővére skorbutos, járni képtelen, szopós csecsemője van; tízéves fia skorbutos, folyik az orra vére, és gyengeséget érez a lábában; az egész családban csak ennek az asszonynak a férje egészséges.

A skorbut és a tífusz után a farkasvakság következik. Akadnak olyan telepek, ahol a szó szoros értelmében kivétel nélkül minden telepes vak. A Jemna folyó mentén a parcellacsoportokat csupa erdőségből hasították ki, ahol nincs se szántó, se szénakaszáló, és az új telepesek két-három év alatt alig tudták beültetni kertjüket és felépíteni nyomorúságos viskóikat. Saját termésű gabonáról szó sem lehetett; kizárólag kölcsönből táplálkoztak, és amikor az utolsó kopeket is felélték, szörnyű kenyérhiány támadt; sokan a szó szoros értelmében éheztek. A kenyérhiányhoz még hozzájárult az ivóvízhiány is."

Ilyen jelentésekkel lépten-nyomon találkozunk. De bármilyen szörnyűek is ezek a hivatalos jelentések, minden jel szerint mégsem mondják el mindazt, ami van, és így szépítik a valóságot. Például Lvov herceg, aki, mint ismeretes, mérsékelt nézeteket valló ember, s aki mint az országos zemsztvo-szervezet megbízottja utazott a Távol-Keleten, a következő képet festi az Amur-vidéki telepítésről:

„Az áttelepülő el van vágva a világtól, mintha csak egy lakatlan szigeten élne, a komor tajga mocsaras zsombékjai

* „Memorandum", 8. old.

között, mocsaras völgyekben és ingoványos dombokon szörnyű életkörülmények, munkafeltételek és élelmezési viszonyok közt, természetes tehát, hogy ez nyomasztóan hat a kevés lelkierővel rendelkező, nyomorult áttelepülőre. Az ilyen telepes apátiába esik, miután kevés energiáját felhasználta a zord természettel vívott harcnak mindjárt az elején, amíg felépítette szegényes viskóját. A skorbut és a tífusz a kimerült szervezetet megtámadja és a sírba viszi. Sok telepen 1907-ben valósággal hihetetlen a halálozási arányszám, 25—30 százalék. Ahány porta, annyi fejfa, és meglehetősen sok olyan telep van, amelynek választania kell: vagy más vidékre költözik, vagy a temetőbe. Mennyi keserű könnyet hullatnak a szerencsétlen családok, milyen drága temetéseket rendeznek állami költségen a távoli végvidéken telepítés helyett! Nem állnak egyhamar talpra a tavalyi erős telepes hullám maradványai, akiket legyőzött a tajga. Sokan meghalnak még, sokan megszöknek, visszaköltöznek Oroszországba, rossz hírét költik a vidéknek, mert elmondják viszontagságaikat, elijesztik az embereket, és fékezik a további telepítést. Nem csoda, hogy az idén hallatlan méretű visszaözönlés folyik a Tengermelléki területről, és egyötödre csökkent a beáramló áttelepülők száma."

Lvov herceg jogosan szörnyülködik, látva, mennyire el van zárva a világtól és el van hagyatva az áttelepülő a beláthatatlan szibériai őserdőkben, különösen figyelembe véve Szibéria elmaradott közlekedési viszonyait. Képzelhetjük, milyen ragyogóan halad most ott az egyes tanyagazdaságok terpeszkedése és a tanyák területének kihasítása, mert az agrárpolitikának ugyanazok a vezetői kijelentették, hogy „döntő fordulatra (!) van szükség a szibériai földpolitikában", „meg kell teremteni és meg kell szilárdítani a magántulajdont", „az 1906 november 9-i rendelet alapján a parasztok nevére kell írni parcelláikat", „magántulajdonba kell adni az áttelepülők parcelláit, lehetőleg tanyákra elosztva a földet"* stb.

Egészen természetes, hogy a telepítés ilyen körülményei között, a telepítési igazgatóság adatai szerint az 1903—1905 folyamán letelepültek 10 százalékának nem volt egyetlenegy igásállata sem, 12 százaléknak csak egy igásállata volt, 15 százaléknak nem volt tehene és

* „Memorandum", 60, 61, és 62. old.

25 százaléknak nem volt ekéje (Gajdarov képviselőnek az 1. ülésszakon mondott beszédéből, amelyet akkor a szociáldemokrata frakció nevében mondott el). Vojlosnyikov képviselőnek tehát minden joga megvolt rá, hogy ugyanazokra a hivatalos jelentésekre támaszkodva a következőkben foglalja össze a telepítési politika 1906—1908. évi eredményeit.

„Három év alatt, 1906-ban, 1907-ben és 1908-ban, 1 552 439 főt — férfiakat és nőket vegyesen — telepítettek az Urál mögé, felerészben koldusokat, akiket a kormány reklámja csábított az ismeretlen vidékekre; s itt aztán sorsukra hagyták őket. Közülük letelepült — mint a telepítési igazgatóság írja — 564 041 fő, visszatért 284 984 fő — férfiak és nők. A telepítési igazgatóság adataiból tehát 849 025 főről tudunk, hová lettek vajon a többiek? Hol van 703 414 ember? Uraim, a kormány jól ismeri ezeknek az embereknek szomorú sorsát, de nem beszél róluk; egy részük behúzódott a régi falvakba, másik részük feltöltötte a szibériai proletariátus sorait, és koldulni jár.

De igen sokuknak a kormány drága temetést rendezett, és ezért hallgat róluk."

Így válnak be Markov II. reményei, hogy áttelepítés útján „oldjuk meg az agrárkérdést". E tények láttán még a nagytőke októbrista képviselői is kénytelenek voltak elismerni „az áttelepítés defektusait". Az októbristák már az 1. ülésszakon kifejezték azt az óhajukat (és a duma elfogadta ezt az óhajt), hogy „változtassanak és javítsanak az áttelepülők költözésének feltételein", „teremtsék meg a telepítési vidékeken a kulturális-gazdasági fejlődésükhöz szükséges feltételeket", „a földek kiosztása és az áttelepülők elhelyezése során tartsák tiszteletben a helybeli parasztság és a más nemzetiségű lakosság érdekeit és jogait". Magától értetődik, hogy ez a sok óvatos és szándékosan kétértelmű óhaj mindeddig „pusztába kiáltott szó" maradt. És az októbrista szajkók évről évre türelmesen ismételgetik őket...

„Nyevszkaja Zvezda" 11. sz.
1912 június 3.
Aláírás: V. I.

A FORRADALMI FELLENDÜLÉS[32]

Az oroszországi proletariátus nagyszabású májusi sztrájkja és a vele kapcsolatos utcai tüntetések, a forradalmi kiáltványok, valamint a munkások tömegei előtt mondott forradalmi beszédek világosan megmutatták, hogy Oroszország a forradalmi fellendülés szakaszába lépett.

Ez a fellendülés egyáltalán nem váratlanul következett be. Nem, ezt a fellendülést az orosz életviszonyok már régóta előkészítették, s a lénai vérfürdővel és a május elsejével kapcsolatos tömegsztrájkok már csak végérvényesen rögzítették bekövetkeztét. Az ellenforradalom ideiglenes diadala elválaszthatatlanul összefüggött a munkások tömegharcának hanyatlásával. A sztrájkolók számát bár csak hozzávetőlegesen ismerjük, de ez is feltétlenül objektív és pontos képet nyújt e harc méreteiről.

A forradalmat megelőző tíz esztendő alatt, az 1895-től 1904-ig terjedő időszakban évente átlag (kikerekítve) 43 000 ember sztrájkolt. 1905-ben 2¾ millió, 1906-ban 1 millió, 1907-ben ¾ millió volt a sztrájkolók száma. A forradalom három esztendejét a proletariátus sztrájkharcának *a világon sehol sem tapasztalt* fellendülése jellemzi. Ennek a harcnak 1906-ban és 1907-ben kezdődött hanyatlása véglegesen 1908-ban alakult ki: 175 000 ember sztrájkolt. Az 1907 június 3-i államcsíny, amely visszaállította a feketeszázas földbirtokosok, valamint a kereskedelmi és iparmágnások dumájával szövetkezett cár önkényuralmát, a tömegek forradalmi energiája hanyatlásának elkerülhetetlen következménye volt.

Az 1908-tól 1910-ig terjedő három év a feketeszázas ellenforradalom tobzódásának, a liberális-burzsoá renegát-

ságnak, a proletariátus csüggedésének és bomlásának korszaka volt. A sztrájkolók száma egyre csökken, s 1909-ben 60 000-re, 1910-ben pedig 50 000-re esik.

De 1910 végén észrevehető fordulat kezdődik. A liberális Muromcev és Lev Tolsztoj halálával kapcsolatos tüntetések, valamint a diákmozgalom világosan mutatják, hogy más szelek fújnak, hogy a demokratikus tömegek hangulatában bizonyos fordulat állt be. 1911-ben a munkástömegek lassan *támadásba* mennek át: a sztrájkolók száma eléri a százezret. Számos helyen olyan jelek mutatkoznak, melyek amellett szólnak, hogy az ellenforradalom diadala szülte fáradtság, dermedtség múlófélben van, hogy újra *vonz* a forradalom. Az OSzDMP 1912 januári összoroszországi konferenciája a helyzet megítélését összefoglalva megállapította, hogy „a demokrácia széles köreiben és mindenekelőtt a proletariátus soraiban politikai élénkülés kezdete észlelhető. Az 1910—1911. évek munkássztrájkjai, a meginduló tüntetések és proletárgyűlések, a városi polgári demokrácia soraiban meginduló mozgalom (a diáksztrájkok) stb. — mindezekben a június 3-i rendszerrel szembeforduló tömegek forradalmi hangulatának erősödése nyilvánul meg." (Lásd a konferenciáról kiadott „Közlemény"-t, 18. old.*)

Ez a hangulat már ez év második negyedében annyira megerősödött, hogy a tömegek cselekvésében is megmutatkozott, és *forradalmi fellendülést* idézett elő. Az elmúlt másfél év eseményeinek menete szemmelláthatóan mutatja, hogy ebben a fellendülésben nincsen semmi véletlen, hogy bekövetkezése teljesen törvényszerű, és elkerülhetetlenül következik Oroszország előző fejlődéséből.

A lénai mészárlás volt a közvetlen oka annak, hogy a tömegek forradalmi hangulata a tömegek forradalmi fellendülésébe ment át. Nincs hazugabb valami annál a liberális koholmánynál, melyet a likvidátorok nyomán Trockij is megismételt a bécsi „Pravdá"-ban, s amely szerint „az egyesülési szabadságért folyó harc az *alapja* a lénai tragédiának is, meg a tragédia hatalmas, országos visszhangjának is". A lénai sztrájkban az egyesülési szabadság egy-

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 418. old. (oroszul). — *Szerk.*

általán nem szerepelt, sem különös, sem fő követelésként. A lénai mészárlásban egyáltalán nem éppen az egyesülési szabadság hiánya mutatkozott meg, hanem az, hogy az ország nem szabad — a provokációktól, az általános jogfosztottságtól, az általános önkénytől.

A lénai mészárlás, mint a „Szocial-Demokrat"[33] 26. számában már kifejtettük, igen hű tükre volt a június 3-i monarchia *egész* rendszerének. A lénai eseményeket egyáltalán nem az jellemzi, hogy a harc a *jogok* egyikéért folyt, még ha a proletariátus számára legsarkalatosabb, legfontosabb jogokról van is szó. Ezeket az eseményeket az jellemzi, hogy még a legelemibb törvényesség is teljesen hiányzik *minden* vonatkozásban. A jellemző az, hogy a provokátor, a rendőrkém, az ohrana embere, a cári szolga minden politikai indok nélkül a tömeggyilkosság útjára lép. Éppen az orosz életre jellemző általános jogfosztottság, éppen az egyes *jogokért* való harc reménytelensége és lehetetlensége, éppen a cári monarchiának és egész rendszerének ez a javíthatatlansága ütközött ki olyan világosan a lénai eseményekből, hogy *meggyújtotta a forradalmi* lángot a tömegekben.

A liberálisok teljes erejükből igyekeztek és igyekeznek most is, hogy a lénai eseményeket és a májusi sztrájkokat szakszervezeti mozgalomnak és „jogokért" folyó harcnak tüntessék fel, de mindenki számára, akit nem vakítottak el a liberális (és likvidátor) viták, világos másvalami. Világos a tömegsztrájk *forradalmi* jellege, amelyet külön hangsúlyoz a szociáldemokraták különböző csoportjainak (sőt egy eszer munkáscsoport is van köztük!) május elseje előtti pétervári kiáltványa, amelyet teljes terjedelmében közlünk a hírrovatban, és amely megismétli azokat a jelszavakat, amelyeket az OSzDMP 1912 januári összoroszországi konferenciája adott ki.

S még csak nem is a jelszavakban rejlik a lénai és a májusi sztrájkok forradalmi jellegének legfőbb igazolása. A jelszavak *megfogalmazták* azt, amiről a tények beszélnek. A tömeges, kerületről kerületre átcsapó sztrájkok ténye, — rohamos növekedésük, — terjedésük gyorsasága, — a munkások merészsége, — a gyűlések és forradalmi beszédek gyakoribbá válása, — a május elseje megünneplése

miatt kirótt bírságok eltörlésének követelése, — a politikai és a gazdasági sztrájknak az első orosz forradalomból jól ismert összekapcsolása — mindez szemmelláthatóan mutatja a mozgalom igazi jellegét, amely *a tömegek forradalmi fellendülésében* rejlik.

Idézzük emlékezetünkbe 1905 tapasztalatait. Az események azt mutatják, hogy a forradalmi tömegsztrájk *hagyománya elevenen él* a munkások körében, és hogy a munkások rögtön felfrissítették, felélesztették ezt a hagyományt. A világon páratlanul álló 1905. évi sztrájkhullám idején az első negyedévben 810 000, az utolsó negyedévben pedig 1 277 000 volt a sztrájkolók száma, s a gazdasági sztrájk politikai sztrájkkal párosult. Hozzávetőleges számítás szerint a lénai sztrájkokban körülbelül 300 000, a májusiakban körülbelül 400 000 munkás vett részt, de a sztrájkok még egyre nőnek, növekednek. Az újságok minden egyes száma — még a liberálisoké is — arról ír, hogyan terjed a sztrájk tüze. Az 1912-es év második negyede még nem múlt el teljesen, de már most határozottan kirajzolódik az a tény, hogy a forradalmi fellendülés kezdete 1912-ben a sztrájkmozgalom méreteit tekintve *nem kisebb*, *hanem inkább nagyobb*, mint 1905-ben volt!

Az orosz forradalom fejlesztette ki legelőször nagy méretekben az agitációnak, a tömegek felrázásának, tömörítésének és harcba vonásának ezt a proletár módszerét. S a proletariátus most újból és még keményebb kézzel alkalmazza ezt a módszert. Nincs a világon olyan erő, amely megvalósíthatná azt, amit a proletariátus forradalmi élcsapata ezzel a módszerrel megvalósít. Egy hatalmas, 150 milliós ország, roppant területen szétszórt, szétforgácsolt, elnyomott, jogfosztott, tudatlan lakossággal, melyet a hatóságok, a rendőrség, a rendőrspiclik hada szigetel el „a káros befolyásoktól“, — ez az ország *teljes egészében* forrásnak indul. A munkásság és a parasztság legelmaradottabb rétegei egyaránt közvetlen és közvetett érintkezésbe kerülnek a sztrájkolókkal. Egyszeribe a forradalmi agitátorok százezrei lépnek a porondra, akiknek befolyását végtelenül növeli az, hogy elválaszthatatlan kapcsolatban vannak az alsó rétegekkel, a tömegekkel, a tömegek soraiban maradnak, *minden* munkáscsalád legelemibb szükség-

leteiért harcolnak, és ezzel a létfontosságú gazdasági szükségletekért vívott közvetlen harccal egyesítik a politikai tiltakozást és a monarchia elleni harcot. Mert az ellenforradalom beleoltotta a milliókba és tízmilliókba a monarchia elleni izzó gyűlöletet, a monarchia szerepének kezdeti felismerését, s most az élenjáró fővárosi munkások jelszava — éljen a demokratikus köztársaság! — ezernyi csatornán keresztül jut el minden sztrájk nyomán mindjobban az elmaradt rétegek közé, a távol eső vidékre, a „nép" közé, „Oroszország belsejébe".

Szerfelett jellemző a liberális Szeverjanyinnak a sztrájkra vonatkozó elmélkedése, amelyet a „Russzkije Vedomosztyi" szívesen fogadott, a „Recs" pedig — rokonszenve jeléül — újra leközölt.

„Van-e a munkásoknak valami okuk arra, hogy a május elseji sztrájkba gazdasági vagy valamilyen más (!) követeléseket keverjenek?" — kérdezi Szeverjanyin úr, és így válaszol: „Merem állítani, hogy nincs. Minden gazdasági sztrájkot csak az esélyek komoly mérlegelése után lehet és szabad megkezdeni... Ezért a legtöbb esetben indokolatlanul kapcsolják össze ezeket a sztrájkokat éppen május elsejével... Valahogy furcsa is ez: a nemzetközi munkásünnepet ünnepeljük, és ebből az alkalomból 10 százalékos pótlékot követelünk ilyen meg ilyen fajtájú pamutkelmékért."

Így gondolkodik a liberális! És ezt a határtalan banalitást, aljasságot és ocsmányságot szívesen fogadják a „legjobb" liberális lapok, amelyek igényt tartanak a demokrata névre!

A burzsoá legdurvább önzése, az ellenforradalmár leghitványabb gyávasága rejtőzik a liberális hatásvadászó frázisai mögött. Neki az kellene, hogy a munkáltatók zsebét ne érje semmi kár. Neki „illedelmes" és „ártalmatlan" tüntetés kellene az „egyesülési szabadság" érdekében! A proletariátus meg ehelyett a tömegeket *forradalmi* sztrájkba vonja, mely a politikát elválaszthatatlanul egybekapcsolja a gazdasággal, olyan sztrájkba, amely a munkások életének azonnali megjavításáért vívott harc sikerével a legelmaradottabb rétegeket is magához vonzza, és egyidejűleg mozgósítja a népet *a cári monarchia ellen.*

Igen, az 1905-ös esztendő tapasztalatai megterem-

tették a tömegsztrájkok mélyen gyökerező és nagyszerű hagyományát. És nem szabad elfelejtenünk, mire vezetnek ezek a sztrájkok Oroszországban. A kitartó tömegsztrájkok elválaszthatatlan kapcsolatban vannak nálunk *a fegyveres felkeléssel*.

Ne magyarázzák félre ezeket a szavakat. Ez egyáltalában nem *felhívás* a felkelésre. Ilyen felhívás a legnagyobb oktalanság volna a jelen pillanatban. Egyszerűen csak megállapítom, hogy Oroszországban a sztrájk és a felkelés *kapcsolatban* van egymással.

Hogyan *nőtt* a felkelés 1905-ben? Először is, a tömegsztrájkok, a tüntetések és a gyűlések mind gyakoribbá tették a tömeg összeütközéseit a rendőrséggel és a katonasággal. Másodszor, a tömegsztrájkok a parasztságot számos részleges, elaprózott, félig ösztönös felkelésre serkentették. Harmadszor, a tömegsztrájkok igen gyorsan átcsaptak a hadseregre és a flottára, ahol gazdasági okokból fakadó összeütközéseket („borsólázadások" stb.), majd felkeléseket idéztek elő. Negyedszer, az ellenforradalom *maga* indította el a polgárháborút a pogromokkal, a demokraták bántalmazásával stb.

Az 1905-ös forradalom korántsem azért végződött vereséggel, mert „túlságosan messzire" ment, mert a decemberi felkelés „mesterséges" volt, ahogy a liberális renegátok stb. gondolják. Ellenkezőleg, a vereség oka az, hogy a felkelés *nem elég messzire ment*, hogy szükségességének tudata a forradalmi osztályokban nem terjedt el elég széles körben, és nem szilárdult meg eléggé, hogy a felkelés nem volt egyöntetű, határozott, szervezett, egyidejű, támadó.

Most pedig nézzük meg, észlelhetők-e jelenleg a *felkelés növekedésének* jelei? Hogy ne essünk forradalmi túlzásba, hívjuk tanúul az *októbristákat*. Az októbristák pétervári német szövetsége nagyobbrészt az úgynevezett „baloldali" és „alkotmányos" októbristák közé tartozik, akiket különösen kedvelnek a kadetok, és akik leginkább képesek (a többi októbristához és kadethoz mérten) „objektíven" figyelni az eseményeket, anélkül, hogy a felsőbbséget forradalommal akarnák ijesztgetni.

Ezeknek az októbristáknak a lapja, a „St.-Peters-

burger Zeitung" május 6-i (19-i) heti politikai szemléjében a következőket írta:

„Beköszöntött a május. Ez a hónap az időjárástól függetlenül rendszerint nem valami kellemes a főváros lakosai számára, mert a *proletár «ünneppel»* kezdődik. Az idén, amikor a munkások még a lénai tüntetések hatása alatt állnak, május elseje különösen veszélyes volt. A mindenféle sztrájk- és tüntetéshírekkel telített fővárosi levegőben tűzvész szaga érződött. Hűséges rendőrségünk észrevehető izgalomban volt, házkutatásokat rendezett, egyes személyeket letartóztatott, az utcai tüntetések megakadályozására nagy osztagokat helyezett készenlétbe. Hogy a rendőrség semmi okosabbat nem talált ki, mint a munkáslapok szerkesztőségeinek átkutatása és szerkesztőinek lefogása, ez a körülmény nem arról tanúskodik, hogy nagyon jól ismeri azokat a szálakat, amelyeknek segítségével a munkások bábezredeit mozgatták. Pedig vannak ilyen szálak. Erre vall a sztrájk fegyelmezettsége és sok más körülmény. Éppen ezért olyan félelmetes ez a májusi sztrájk — az eddigiek közül a legnagyobb —, amelyben nagy- és kisüzemek 100 000, sőt 150 000 munkása vett részt. Ez csak békés díszszemle volt, de figyelemre méltó ennek a hadseregnek az egybeforrottsága. Annál is inkább, mert a munkások nemrégi felbuzdulásán kívül más riasztó jelenségek is mutatkoztak. Hajóhadunk egyes egységein *matrózokat* tartóztattak le forradalmi propaganda miatt. A sajtóba beszivárgott hírekből ítélve, amúgy is kisszámú hajóinkon nem valami jól állnak a dolgok... Riasztó gondolatokat keltenek a *vasutasok* is. Igaz, hogy sehol se került sor még csak sztrájkszervező kísérletekre sem, de a letartóztatások — különösen az olyan feltűnést keltők, mint A. A. Usakovnak, a Miklós-vasút helyettes állomásfőnökének letartóztatása — azt mutatják, hogy itt is van bizonyos veszély.

Az éretlen munkástömegek forradalmi kísérletei természetesen csak káros hatással lehetnek a duma-választások kimenetelére. Ezek a kísérletek annál is inkább meggondolatlanok, mert... a cár kinevezte Manuhint, az Államtanács pedig elfogadta a munkásbiztosítást!!"

Így gondolkodik egy német októbrista. Mi a magunk részéről megjegyezzük, hogy a matrózokat illetően pontos értesüléseket kaptunk a helyszínről, s ezek azt bizonyítják, hogy a „Novoje Vremja" túlozza és felfújja a dolgot. Az ohrana nyilvánvalóan provokációs módszerekkel „dol-

gozik". Elhamarkodott felkelési kísérletek a legeslegnagyobb mértékben ésszerűtlenek volnának. A munkás élcsapatnak meg kell értenie, hogy az időszerű — vagyis győzelmes — fegyveres felkelésnek Oroszországban az a fő feltétele, hogy a munkásosztályt a demokratikus parasztság támogassa, és hogy a hadsereg aktívan részt vegyen a felkelésben.

Forradalmi korszakokban a tömegsztrájkoknak megvan a maguk objektív logikája. Ezek a sztrájkok minden irányban százezer és millió szikrát szórnak szét, — köröskörül pedig ott van a legnagyobb elkeseredésnek, az éhség hallatlan kínjainak, a legsötétebb önkénynek, a „koldus", a „muzsik", a közkatona legarcátlanabb és legcinikusabb megcsúfolásának gyúlékony anyaga. Vegyük mindehhez még a feketeszázasok képtelenségig felszított zsidóellenes pogromuszítását, amelyet suttyomban a korlátolt és vérszomjas Romanov Miklós udvari bandája táplál és irányít ... „Így volt — így lesz"[34], — ezeket a prófétikus szavakat mondta Makarov miniszter, s ezek magának, osztályának és földesúri cárjának fejére szállnak majd!

A tömegek forradalmi fellendülése nagy és felelősségteljes kötelességeket ró minden szociáldemokrata munkásra, minden becsületes demokratára. „A párt teljes mértékben megvalósítandó jelszavainak zászlaja alatt mindenképpen támogatni és szélesíteni kell a tömegek kezdődő mozgalmát (most már így kell mondani: a tömegek *megkezdődött forradalmi* mozgalmát)" — így határozta meg az OSzDMP összoroszországi konferenciája ezeket a kötelességeket. A párt jelszavainak — demokratikus köztársaság, nyolcórás munkanap, az összes földesúri földek elkobzása — az *egész* demokrácia jelszavaivá, a *népi* forradalom jelszavaivá kell válniuk.

A tömegek mozgalmának támogatása és kiszélesítése céljából *szervezni és szervezni* kell. Illegális párt nélkül ezt a munkát nem lehet elvégezni, és semmi értelme, hogy a levegőbe beszéljünk róla. A tömegek előnyomulásának támogatása és kiszélesítése során figyelembe kell vennünk 1905 tapasztalatait, és amikor megmagyarázzuk a tömegeknek a felkelés szükségességét

és elkerülhetetlenségét, óvnunk kell és vissza kell tartanunk őket az effajta elhamarkodott kísérletektől. A tömegsztrájkok növekedése, más osztályok bevonása a harcba, a szervezetek állapota, a tömegek hangulata — mindez maga megmutatja majd a pillanatot, amikor minden erőnek össze kell fognia a forradalomnak a cári monarchia ellen indított összpontosított, erélyes, támadó, önfeláldozóan merész rohamában.

Győzelmes forradalom nélkül nem lesz szabadság Oroszországban.

Ha a proletár- és parasztfelkelés nem dönti meg a cári monarchiát, nem lesz győzelmes forradalom Oroszországban.

„Szocial-Demokrat" 27. sz.
1912 június 17 (4).

AZ OSzDMP 1912 JANUÁRI ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁNAK JELSZAVAI ÉS A MÁJUSI MOZGALOM

Lapunk e számának más helyén az olvasó megtalálja annak a kiáltványnak teljes szövegét, amelyet a pétervári munkások az immár nevezetessé vált május elseji tüntetés előtt kinyomattak és városszerte terjesztettek. Ezzel a kiáltvánnyal nagyon is érdemes foglalkoznunk, mert ez rendkívül fontos dokumentuma az oroszországi munkásmozgalom történetének és pártunk történetének.

A kiáltvány tükrözi a szociáldemokrata párt fővárosi dezorganizáltságának *ismert* állapotát, mert a kiáltványt nem a Pétervári Bizottság írta alá, hanem egyes szociáldemokrata csoportok, sőt egy szociálforradalmár munkáscsoport is. Oroszország legtöbb vidékén pártunk állapota valóban olyan, hogy a vezető bizottságokat és központokat állandóan letartóztatják, s ezek a bizottságok és központok állandóan újra megalakulnak, ami a különféle üzemi, szakszervezeti, alkerületi és kerületi szociáldemokrata csoportoknak, éppen azoknak a „sejteknek" köszönhető, amelyek mindig gyűlöletet ébresztettek a liberálisok és a likvidátorok szivében. Ez urak folyóiratának legutóbbi számában („Nasa Zarja", 1912. 4. sz.) az olvasó újra meg újra megfigyelheti, hogy V. Levickij úr tehetetlen haragjában tajtékozva és a szitkokat csak úgy *ontva magából* hogyan sziszeg „a pártnak a politikailag halott sejtek mesterséges felélesztése útján való feltámasztása" ellen.

A szóban forgó kiáltványt éppen az a körülmény teszi különösen tipikussá, különösen figyelemre méltóvá, hogy a Pétervári Bizottság letartóztatása folytán éppen a *sejteknek* kellett színre lépniük, amelyek a rendőrség jóvoltából megszabadultak a likvidátorok szemében annyira

gyűlöletes „vezető központtól“. Ennek a minden forradalmár szemében szomorú körülménynek a következtében a sejtek *önálló* élete felszínre került. A sejteknek sebtében, a rendőrség veszett üldözése közepette — a rendőrség valósággal őrjöngött május elseje előtt — kellett összeszedniük erejüket, kiépíteniük a kapcsolatokat, helyreállítaniuk az *„illegalitást“*. A kiáltványt aláíró csoportok, képviselők stb. — éppen ezek alkotják az *illegalitást*, amelyet annyira gyűlölnek a liberálisok és a likvidátorok. Mialatt a likvidátoroknak ugyanaz a vezére, Levickij úr — a „Nasa Zarja“ és a „Zsivoje Gyelo“ nevében — természetesen habzó szájjal támadja az *„illegalitás kultuszát“* (lásd a folyóirat említett számának 33. oldalát), a pétervári kiáltvány olyan pontos és teljes dokumentumot ad kezünkbe, amely megmutatja nekünk ennek az illegális szervezetnek a létezését, életképességét, munkájának *tartalmát* és jelentőségét.

A Pétervári Bizottságot elsöpörték a letartóztatások — most válik el tehát, milyenek az illegális sejtek önmagukban, mit tesznek és mit tehetnek, melyek azok az eszmék, amelyeket valóban elfogadtak és nagyra neveltek magukban, nem pedig csak átvettek a felső pártfórumtól, mely eszmék élvezik valóban a munkások rokonszenvét.

A kiáltványból láthatjuk, milyen munkát végeznek a sejtek: folytatják az ideiglenesen lerombolt (az illegalitás különféle ellenségeinek örömére lerombolt) Pétervári Bizottság munkáját. Folytatják a május elseji ünnep előkészítését. Sietve helyreállítják a kapcsolatokat a *különböző* illegális szociáldemokrata csoportok között. Eszer munkásokat is bekapcsolnak, mert jól tudják, milyen fontos a proletár egyesülés az eleven forradalmi munkában. Ezeket a különböző szociáldemokrata csoportokat — sőt egy „eszer munkáscsoportot“ is — *meghatározott* harci jelszavak körül tömörítik. És ekkor kirajzolódik a mozgalom igazi *jellege*, a proletariátus igazi *hangulata*, az OSzDMP-nek és *januári* összoroszországi konferenciájának igazi *ereje*.

A letartóztatások folytán nincs olyan hierarchikus fórum, amely elrendelhetné, hogy éppen ilyen, nem

pedig másmilyen jelszavakat kell kiadni. Tehát egyesíteni a proletár tömeget, egyesíteni a szociáldemokrata munkásokat, sőt, a szociálforradalmárok egy részét *csakis* olyan jelszavakkal lehet, amelyek a tömeg számára valóban vitathatatlanok, csakis olyan jelszavakkal, amelyek nem „felülről kiadott rendeletből" merítik erejüket (mint a demagógok és a likvidátorok mondják), hanem maguknak a forradalmi munkásoknak a *meggyőződéséből*.

És mi történt?

Az történt, hogy a Pétervári Bizottság lerombolása *után*, amikor a bizottságot lehetetlen volt azonnal helyreállítani, az egyik munkáscsoportnak a másik munkáscsoportra gyakorolt kizárólag eszmei, nem pedig szervezeti befolyása eredményeképpen *elfogadták az OSzDMP 1912 januárjában összeült összoroszországi konferenciájának jelszavait*, annak a konferenciának a jelszavait, amely valósággal ádáz, vad gyűlölettel tölti el a liberálisokat, a likvidátorokat, Libert, Trockijt és társaikat!

„Legyen jelszavunk — írták a pétervári munkások kiáltványukban — az alkotmányozó gyűlés, a nyolcórás munkanap, a földesúri földek elkobzása." És a kiáltvány a következőkben kiadja a harci kiáltást: „Le a cári kormánnyal! Le a június 3-i önkényuralmi alkotmánnyal! Éljen a demokratikus köztársaság! Éljen a szocializmus!"

Látjuk ebből a tanulságos dokumentumból, hogy a pétervári proletariátus az OSzDMP konferenciájának *valamennyi* jelszavát magáévá tette, és hogy ezek a jelszavak az új orosz forradalom első lépéseit jelentik. A januári konferencia mindenféle rágalmazói és becsmérlői folytathatják, amennyire csak kedvük tartja, piszkos munkájukat. Pétervár forradalmi proletariátusa megfelelt nekik. A rendőrség minden üldözése, a fékevesztett május előtti letartóztatások és a forradalmárok ellen indított hajsza, a liberális és a likvidátor sajtó hazugságáradata és szitkozódása ellenére meghozta gyümölcseit az a munka, amelyet a forradalmi szociáldemokrácia — mely a *népi* forradalom vezérének szerepére szólítja a proletariátust — már jóval a legutóbbi konferencia előtt elindított.

A pétervári proletariátus százezrei, s nyomukban

Oroszország valamennyi szegletének munkásai nem a burzsoá társadalom egyik külön osztályaként, nem csak „saját“ szakmai jelszavaikkal szervezték meg a sztrájkot és az utcai tüntetéseket, hanem hegemónként, aki felemeli a forradalom zászlaját az egész nép*ért*, az egész nép *nevében*, *azért*, hogy felébressze és bevonja a harcba *valamennyi* osztályt, amelynek szüksége van a szabadságra, amely képes harcolni érte.

Az oroszországi proletariátus forradalmi mozgalma magasabb fokra hágott. Ez a mozgalom 1905-ben tömegsztrájkokkal és a Gapon-féle megmozdulással kezdődött, 1912-ben viszont pártunk szervezeteinek rendőri lerombolása ellenére tömegsztrájkokkal és *a köztársasági zászló felemelésével* kezdődik! Az egyes „sejtek“, a munkások szétszórt „csoportjai“ elvégezték feladatukat a legsúlyosabb, legnehezebb feltételek ellenére is. A proletariátus megalakította „májusi bizottságait“, és olyan *forradalmi* platformmal kelt harcra, mely méltó ahhoz az osztályhoz, amelynek az a küldetése, hogy felszabadítsa az emberiséget a bérrabszolgaság alól.

A májusi mozgalom azt is megmutatja, mit érnek némely *szavak* az „egyesülésről“, és hogyan megy végbe a *valóságban* a munkások egyesülése. Rubanovics, az eszer párt tagja azt írja Burcev „Buduscseje“[35] című párizsi lapjában, hogy „külön kell hangsúlyoznunk az idei május elseje következő figyelemre méltó vonását: az előkészítő gyűléseken a pétervári munkások nem voltak hajlandók különbséget tenni a különféle szocialista csoportok között; ... a megegyezési törekvés dominált“. A lapunkban közölt kiáltvány világosan mutatja, milyen *tények* szolgáltattak okot erre a következtetésre. Az a tény tudniillik, hogy a szociáldemokrata sejtek, miután elvesztették a vezető központot, helyreállították a kapcsolatot valamennyi és mindenféle csoporttal, bevontak minden munkást, bárhogy gondolkodik is, és pártjuk jelszavait *hirdették valamennyi munkásnak*. És pártjuknak ezeket a jelszavait éppen azért, mert helyesek, mert megfelelnek a proletariátus forradalmi feladatainak, mert magukban foglalják az egész nép forradalmának feladatait, *valamennyi* munkás elfogadta.

Az *egyesülés* annak eredményeként jött létre, hogy az OSzDMP januári konferenciája elvetette a külföldi csoportok üres egyezményesdijét, elvetette a forradalmi párt likvidátorai körüli üres udvarolgatást, és *idejében* kiadta a világos és szabatos harci jelszavakat. A proletariátus egyesülése a forradalmi megmozdulásban nem a proletár (szociáldemokrata) és nem proletár (eszer) párt megegyezései, nem a szociáldemokrata párttól elszakadt likvidátorokkal való egyezkedés révén jött létre, hanem úgy, hogy az orosz szociáldemokrata szervezetek pártmunkásai összefogtak, és helyesen mérték fel a helyzetből fakadó feladatokat.

Jó lecke ez azoknak, akik a bundista liberálisok és a bécsi Trockijok fecsegésének hatására még tudnak hinni a — likvidátorokkal való „egyesülésben". Liber, Trockij és a likvidátorok hírhedt „Szervező Bizottsága" az egész világot telekürtölte az „egyesüléssel", de a valóságban nem tudott kiadni és nem adott ki *egyetlenegy olyan jelszót sem*, amely ténylegesen egyesítette volna a munkások forradalmi harcát. A likvidátorok kiadták *saját* nem forradalmi jelszavaikat, a liberális munkáspolitika jelszavait, — a mozgalom pedig kikerülte őket. Ez az alapja az „egyesülésről" költött trockista dajkameséknek!

Április 23-án (május 6-án) Bécsben Trockij égre-földre esküdözött, hogy ő „egyesít", s a konferenciát ezerszer elátkozva azzal hitegette a jámbor lelkeket, hogy „az egyesülési szabadságért vívott harc az *alapja*" (!!) a lénai eseményeknek és utórezgéseiknek, hogy „ez a követelés áll ma és áll majd a jövőben is a proletariátus forradalmi mozgósításának *középpontjában* (!!)". Alig telt bele egy hét, és a likvidátorok e kontrásának szánalmas frázisait pehelyként söpörték el — „Szentpétervár összes szervezett munkásainak képviselői", „az Egyesülés szociáldemokrata csoport", „a központi szociáldemokrata városi csoport", „egy eszer munkáscsoport", „egy szociáldemokrata munkáscsoport" és „a májusi bizottságok képviselői".

Pétervár szociáldemokrata proletariátusa megértette, hogy nem az egyik jog nevében, még ha az a munkásosztály leglényegesebb, legfontosabb joga is, hanem az *egész nép szabadsága* nevében kell megkezdődnie az új forradalmi harcnak.

Pétervár szociáldemokrata proletariátusa megértette, hogy összefognia kell a követeléseket, nem pedig részekre darabolnia, — hogy a köztársaság foglalja magában az egyesülési szabadságot, nem pedig megforditva, — hogy a közepébe kell belevágni, a baj forrására kell rárontani, s le kell rombolni a feketeszázas cári Oroszország egész rendszerét, egész rendjét.

Pétervár szociáldemokrata proletariátusa megértette, hogy nevetséges és ostoba dolog egyesülési szabadságot követelni *Romanov Miklóstól, a fekete dumától*, nevetséges és ostoba dolog azt feltételezni, hogy Oroszország jelenlegi államrendje, „június 3-i abszolutisztikus alkotmányunk" *összeegyeztethető* az *egyesülési szabadsággal*, — hogy az általános és teljes jogfosztottság országában, ahol a hatóságok teljes önkénye és provokációja uralkodik, abban az országban, ahol nincs „szabadság" még az éhező tízmilliók egyszerű megsegítésére sem, ilyen országban csak liberális fecsegők és liberális munkáspolitikusok állíthatják „a forradalmi mozgósítás középpontjába" az egyesülési szabadságot.

Pétervár szociáldemokrata proletariátusa megértette ezt, és kibontotta a *köztársaság* zászlaját, követelve a nyolcórás munkanapot és a földesúri földek elkobzását mint a forradalom valóban demokratikus jellegének egyedüli biztosítékait.

„Szocial-Demokrat" 27. sz.
1912 június 17 (4).

A LIKVIDÁTOROK A FORRADALMI TÖMEGSZTRÁJK ELLEN

E számunk vezércikkét már nyomdába adtuk, mikor megkaptuk a likvidátor „Nyevszkij Golosz" 1. számát. V. Jezsov, az ismert likvidátor, a „Nasa Zarja" munkatársa, rögtön megajándékozta az új lapot egy olyan gyöngyszemmel, hogy az ember összecsapja kezét a csodálkozástól! Tessék:

„Ennek következtében" (mármint a sztrájkok változatossága következtében, azért, mert a sztrájk hol csupán tiltakozik a május elseji munkaszünetért kirótt bírság ellen, hol pedig gazdasági követelésekkel toldja meg ezt a tiltakozást stb.) „a tiltakozás elvi jellege (elvégre nem garasokért sztrájkoltak) igen sok esetben elmosódott (!??!), azt gazdasági követelésekkel komplikálták...

A munkásoknak saját tapasztalatuk alapján fel kellett volna ismerniük, hogy célszerűtlen (!!) gazdasági követelésekkel komplikálni tiltakozásukat, mint ahogy célszerűtlen a közönséges sztrájkot is elvi követelésekkel komplikálni (!?).

Szervezetileg rögzíteni kell a munkástömegek hangulatát. Fokozni kell az agitációt a szakszervezetekért, új tagokat kell toborozni a szakszervezetekbe. Ez annál is inkább szükséges, mert a munkások körében most jócskán akadnak olyan forrófejűek, akik a tömegmozgalom bűvkörébe estek, és a gyűléseken az állítólag haszontalan és fölösleges *szakszervezetek ellen* beszélnek.

A gazdasági sztrájkok" (csak?) „időszaka következik. Helyrehozhatatlan hiba lenne, ha ezek a sztrájkok egybefonódnának a munkások politikai megmozdulásaival (!!!). Ez az összekeveredés káros (!!??) kihatással lenne a gazdasági harcra és a politikai harcra egyaránt."

Íme teljes nagyságában a liberális Szeverjanyin úr,

akit lemásolt a likvidátor! Teljes meg nem értése annak, hogy a *forradalmi* tömegsztrájk *szükségszerűen* egyesíti magában mind a gazdasági, mind a politikai sztrájkot, — korlátoltság, a fellendülés forradalmi jellegének szörnyű meghamisítása, és kísérlet arra, hogy ezt a fellendülést a „közönséges sztrájkok“ mércéjével mérjék, — a minden ízében reakciós tanács, hogy „ne komplikáljuk“ a politikát a gazdasággal és ne „fonjuk egybe“ őket, — Sztruvéhoz és Maklakovhoz méltó kifakadás a legális sajtóban a forradalmi szociáldemokrata munkások ellen: „a forrófejűek“, úgymond, „a szakszervezetek ellen“ beszélnek!

A liberális *nem tudja* másképp látni a forradalmi szociáldemokratát, mint olyasvalakinek, aki a „szakszervezetek ellen“ beszél. De a munkások a gyűléseken természetesen nem „a szakszervezetek ellen“ beszéltek, hanem a forradalmi jelszavaknak liberális jelszavakkal való *felcserélése* ellen, amivel Jezsov úr és társai foglalkoznak. Nem az egyesülési szabadság a mi jelszavunk, mondták a munkások, nem csak a „szakszervezetekkel“ és nem főleg a „szakszervezetekkel“ lehet „szervezetileg rögzíteni“ mozgalmunkat. A mi jelszavunk: a köztársaság (lásd a pétervári munkások kiáltványát), mi *illegális* pártot építünk, amely képes vezetni a tömegeknek a cári monarchia ellen irányuló forradalmi rohamát. Ezt mondták a munkások a gyűléseken.

Liber és Trockij urék pedig azzal hitegetik a munkásokat, hogy lehetséges a szociáldemokrata proletariátusnak és pártjának „egyesülése“ olyan liberálisokkal, mint Jezsov úr, Potreszov úr és társaik!

„Szocial-Demokrat“ 27. sz.
1912 június 17 (4).

„EGYESÍTŐK"

A likvidátorok teljes erejükből „egyesülnek". A napokban kis híján „egyesültek" az LSzP-sekkel[86] — az úgynevezett „balszárnnyal", a lengyel szociálnacionalizmus egyik frakciójával.

A szociáldemokrácia Lengyelországban több mint tíz esztendeje harcol a Lengyel Szocialista Párt szociálnacionalizmusa ellen. Ennek eredményeképpen az LSzP egy részének (a „balszárnynak") a fejéből sikerült kivernie számos nacionalista előítéletet. De a harc folytatódik. A lengyel szociáldemokrata munkások *ellenzik* az LSzP említett frakciójával mint szervezettel való egyesülést, mert az a véleményük, hogy ez káros lesz az ügyre nézve. Egyes munkások és egyes csoportok a „balszárnyból" átállnak a szociáldemokrácia soraiba, nem óhajtanak megállni az LSzP-féle nacionalizmus elveinek csupán felemás felülvizsgálásánál. És ekkor veszik fejükbe likvidátoraink, hogy „egyesülnek" az LSzP balszárnyával!

Ez éppen olyan, mintha az orosz szociáldemokraták a Bund megkerülésével „egyesülni" kezdenének mondjuk az úgynevezett „cionista szocialistákkal" vagy a lett szociáldemokrácia megkerülésével az úgynevezett „lett szociáldemokrata szövetséggel" (amely valójában eszer) . . .

A dolog formai oldaláról ne is beszéljünk. A Lengyel Szociáldemokrácia a stockholmi kongresszuson az OSzDMP-vel szerződést kötött, amelynek értelmében Lengyelországban bármilyen csoport csak akkor tartozhat az OSzDMP-hez, ha belép a Lengyel Szociáldemokrácia szervezetébe. Az OSzDMP 1908 decemberi összoroszországi konferenciája pedig nagy szótöbbséggel elvetette a „balszárnnyal" való egyesülés kérdésének még a megvitatását is[87].

Egészen világos, hogy Trockij és barátai, a likvidátorok a valóságban csak *elmélyítik a szakadást* Lengyelországban, amikor állandóan az „egyesülésről“ kiabálnak. Az OSzDMP-nek az a szerencséje, hogy ez az egész likvidátor kompánia a nyomában kullogó „békülékenyekkel“ együtt teljesen képtelen valamit is tenni a *valóságban*, többek közt Lengyelországban is. Különben a likvidátoroknak az LSzP-vel való egyesülése természetesen a legélesebb szakadást idézné elő Lengyelországban.

Miért vállalkoztak hát a likvidátorok ilyen nyilvánvaló kalandra? Annyi biztos, hogy nem „jódolgukban“. Elvégre kell valakivel egyesülniük, kell valamilyen „pártot“ teremteniük. Nem tartanak velük a szociáldemokraták, a Lengyel Szociáldemokrácia, — kénytelenek elfogadni a szociáldemokraták helyett az LSzP tagjait, akiknek pártunkhoz semmi közük. Nem tartanak velük az orosz városokban régi pártszervezeteink, — kénytelenek elfogadni a szociáldemokrata sejtek helyett a likvidátorok úgynevezett „kezdeményező csoportjait“, amelyeknek az OSzDMP-hez semmi közük.

„Jódolgában nem kapkod fűhöz-fához az ember...“ Nem volna-e ideje, likvidátor urak, hogy az eszerekkel (az eszer *likvidátorokkal)* is egyesüljenek? Elvégre ezek az urak is „egyesülésre“ törekszenek. Micsoda „széleskörű“ pártjuk lesz akkor. Maga Larin is meg lesz vele elégedve...

* * *

Amíg a likvidátorok a „külföldi hatalmakkal“ „egyesülnek“, tovább tart az alkudozás köztük és a „békülékenyek“ közt akörül, hogy milyen feltételekkel „egyesüljön“ maga ez a likvidátor-békítgető tábor. V. Levickij úr a „Nasa Zarjá“-ban egy cikket, egy kiáltványt intéz „valamennyi áramlathoz“, amely hajlandó harcolni az OSzDMP legutóbbi konferenciája ellen.

Levickij úr ilyen címet adott cikkének: „Az egyesülésért — a szakadás ellen“. Nos, miben különbözik ez Trockijtól? Mióta a pártigenlők alaposan a körmére koppintottak a likvidátoroknak *minden* munkaterületen, Levickij és társai igen „békülékenyre“ fordították hang-

jukat. Óh, ők szívvel-lélekkel az „egység" mellett vannak. Csak a következő négy szerény feltételét kötik ki az „egyesülésnek":

1) Harc az OSzDMP konferenciája ellen, amely maroknyi ingadozó kivételével egyesítette az összes szociáldemokratákat.

2) A párt helyett „*központi kezdeményező csoport*" megalakítása (a dőlt betű Levickij úrtól, „Nasa Zarja", 4. sz., 31. old.). (Hogy miféle azok a likvidátor „kezdeményező" csoportok, nemrég Plehanov magyarázta meg a sajtóban: lásd „Dnyevnyik Szocial-Demokrata"[38] című lapjának 16. számát. A Bund is, Trockij is eltitkolja olvasói előtt Plehanov magyarázatát a likvidátorok kedvéért. Ne titkolózzanak, uraim!)

3) Ne keltsük új életre „*a politikailag halott sejteket*" (ugyanott, 33. old.).

4) Ismerjük el ezt a jelszót: „*az illegalitás kultusza ellen*" (ugyanott, 33. old.).

A programot felvázolták, ha nem is olyan nyíltan és magabiztosan, mint hajdanában, de mégis elég világosan. És Levickij itt azon melegében meglehetősen részletesen megmagyarázza az összes Trockijoknak: hiszen nincs más választásuk, uraim. Fogadják el feltételeinket, ennek fejében mi (mármint Levickij és társai) szíves-örömest beleegyezünk a következőbe: „vigasztalásul" önök (azaz Trockij és a hasonszőrűek) azt mondhatják, hogy nem önök futottak a likvidátorokhoz, hanem a likvidátorok önökhöz.

A „Nasa Zarjá"-nak ugyanabban a számában Martov idejekorán megfenyegeti a IV. duma leendő szociáldemokrata frakcióját, hogy ha az is likvidátorellenes lesz, mint rosszindulatú elődje, akkor „a Belouszov-féle esetek[39] már nem kivételek lesznek, hanem szabállyá válnak", vagyis egyszerűbben, a likvidátorok *kettészakítják* a dumafrakciót. Rossz álom . . . likvidátor urak. Ha erejük lenne hozzá, már régen megalakították volna saját likvidátor duma-frakciójukat . . .

Az „egyesülés" ügye biztos kezekben van — szó se róla . . .

A likvidátor-trockista „egyesítősdi" szánalmas ko-

médiája eltaszítja még a legkevésbé válogatós embereket is. Az egyesülés meg fog történni, csakhogy nem a likvidátorokkal, hanem a likvidátorok *ellen*.

* *
*

Trockij, Liber (a „Bund"), a likvidátorok és hírhedt „Szervező Bizottságuk" hihetetlenül arcátlan kérkedésével kapcsolatban nézetünk szerint elég lesz, ha felhívjuk az olvasók figyelmét — akik komolyan és megfontoltan, dokumentumok alapján akarják ellenőrizni a vitás kérdéseket, s nem hisznek a puszta szónak — a következő *tényekre*:

1911 júniusában, miután Liber és Igorjev eltávozott a központi bizottsági tagok gyűléséről, Párizsban megalakult a Külföldi Szervező Bizottság. A KSzB az oroszországi szervezetek közül legelőször *Kievhez* fordult. Ezen még Trockij szerint sem lehet vitatkozni. 1911 októberében Kiev részvételével megalakult az Oroszországi Szervező Bizottság. 1912 januárjában ez a bizottság hívta össze az OSzDMP konferenciáját.

1912 januárjában összeült a Bundnak, a lettek Központi Bizottságának és a Kaukázusi Területi Bizottságnak (mindhárom csoport likvidátor) a tanácskozása. A lengyelek *azonnal* eltávoznak, kijelentik, hogy az egész ötlet likvidátor jellegű. Azután *megtagadják a csatlakozást* a „békülékenyek" és Plehanov, aki a „Dnyevnyik Szocial-Demokrata" 16. számában kijelentette, hogy *ezt* a konferenciát a *likvidátorok hívják össze*. Most 1912 júniusában vagyunk, és sem a Bund, sem Trockij *senkit* sem „egyesített" a goloszisták és a vperjodisták kivételével, *egyetlen* komoly és *vitathatatlan* oroszországi szervezetet sem nyertek meg, egyetlen szót sem válaszoltak Plehanovnak érdemben, a likvidátorok agitációján a „Nasa Zarjá"-ban és egyéb lapokban jottányit sem változtattak!

Ellenben frázis és dicsekvés az „egyesítés" körül van vég nélkül.

„Szocial-Demokrat" 27. sz.
1912 június 17 (4).

A LIBERÁLISOKKAL FOLYTATOTT VITÁNK JELLEGÉRŐL ÉS JELENTŐSÉGÉRŐL

Prokopovics úr, a revizionizmus és a liberális munkáspolitika ismert képviselője a „Russzkije Vedomosztyi"-ba cikket írt „Veszedelem előtt" címmel. A veszedelem e politikus véleménye szerint abban van, hogy a IV. Állami Duma választásait a kerületi rendőrfőnökök fogják rendezni. A veszedelem elleni harc eszköze: „az ország összes alkotmányos elemeinek egyesülése", vagyis mind a szociáldemokraták és a trudovikok, mind a kadetok és a progresszisták egyesülése.

A jobboldali kadet „Russzkije Vedomosztyi" külön szerkesztőségi cikkben jelenti ki, hogy *„örül"* Prokopovics úr cikkének. „Nézetünk szerint — írja a lap — az ellenzéki erőknek erre az egyesülésére ma égető szükség van."

A „Recs", a kadet hivatalos lap, ismerteti Prokopovics úr cikkének tartalmát és a „Russzkije Vedomosztyi" véleményét, majd a maga részéről megjegyzi:

„Ha azonban a szociáldemokrata irányzatú lapokat olvassuk, amelyek minden erőfeszítésüket leginkább az ellenzék elleni harcra összpontosítják, aligha tulajdoníthatunk valamilyen reális jelentőséget ennek (vagyis az „egyesítő") felhívásnak."

Újra meg újra felvetik tehát azt a fontos kérdést, milyen legyen a választás előtti taktika és a munkások viszonya a liberálisokhoz. Újra meg újra meg kell győződnünk róla, hogy a liberálisok nem mint komoly politikusok, hanem mint házasságközvetítők vetik fel ezt a kérdést. Nem az igazság tisztázása, hanem az igazság elpalástolása a céljuk.

Csakugyan, gondolkozzunk a következő körülményen. Pártok fuzionálását értik-e a liberálisok „egyesítésen"? Szó sincs róla. Prokopovics úr is, a „Russzkije Vedomosztyi" is, a „Recs" is kórusban kijelenti, hogy nem.

Tehát egyesítésen azt értik, hogy közös akciókat kell indítani a jobboldaliak ellen, Puriskevicstől Gucskovig? Azt hinné az ember, hogy igen!

Kérdezzük: tagadja-e valaki a „baloldaliak" közül az ilyen közös akciókat?

Senki sem tagadja. Ez köztudomású.

A liberálisok és a demokraták megegyezése abban, hogy a jobboldaliak ellen szavaznak — éppen ez a demokraták és a liberálisok választási „egyesülése". Mivel elégedetlenek hát a liberálisok? Miért hallgatják el, hogy a „baloldaliak" teljesen határozottan és félreérthetetlenül elismerték az egyezményeket? Miért hallgatják el szégyenlősen azt a tényt, hogy *éppen a liberálisok nem fejtettek ki* semmi világos, határozott, félreérthetetlen és hivatalos álláspontot a baloldaliakkal, a demokratákkal, a marxistákkal való megegyezésekről? Amikor a választási taktikáról beszélnek, miért *nem mondanak* egy szót sem a kadet konferencia ismert határozatáról, amely megengedhetőnek nyilvánította a blokkokat a „baloldali októbristákkal"?

A tények beszélnek, uraim, és itt semmiféle kibúvó nem segít. Éppen a baloldaliak, éppen a marxisták azok, akik világosan, félreérthetetlenül és hivatalosan állást foglaltak a liberálisokkal (s köztük mind a kadetokkal, mind a progresszistákkal) való megegyezés *mellett*, a jobboldaliak ellen. *Éppen a kadetok* tértek ki a baloldaliakat illetőleg a teljesen félreérthetetlen és hivatalos válasz elől!

Prokopovics úr nagyon jól ismeri ezeket a tényeket, és ezért teljesen megbocsáthatatlan, hogy meghamisítja az igazságot, amikor elhallgatja a marxisták félreérthetetlen döntését és a kadetok mellébeszélését.

Mi az oka ennek a hallgatásnak? Ez világosan látható a „Recs"-nek abból az általunk idézett kijelentéséből, mely szerint mi „minden erőfeszítésünket leginkább az ellenzék elleni harcra összpontosítjuk".

A „Recs" mondata úgy van megfogalmazva, hogy el-

kerülhetetlenül következik belőle: a demokratáknak a liberálisokkal való egyesülés végett *nem kell* az ellenzék elleni harcra „összpontosítaniuk minden erőfeszítésüket". Mondják meg hát világosan, uraim! Szabják meg világosan, hivatalosan a feltételüket! Hiszen éppen az a bajuk, hogy *nem tudják* ezt megtenni. Mindenki nagyot kacagna, ha önök ilyen feltétel megfogalmazásával próbálkoznának. Hiszen ennek a feltételnek a kikötésével önmagukat cáfolnák meg, mert önök mindannyian egybehangzóan elismerték, hogy *„mélyen gyökerező nézeteltérések"* vannak a liberálisok és a demokraták közt (a marxistákról nem is szólva).

Ha pedig vannak nézeteltérések, s ha ezek a nézeteltérések mélyen gyökereznek, hogyan kerülhető el a harc?

A liberalizmus fonáksága éppen abban rejlik, hogy egyrészt elveti a fúziót, elismeri a mélyen gyökerező nézeteltéréseket, hangsúlyozza, hogy „egyik párt sem mondhat le programjának alaptételeiről" („Russzkije Vedomosztyi"), másrészt pedig *panaszkodik* „az ellenzék elleni harc" miatt!!

De nézzük meg közelebbről a dolgot. Először is, igaz-e, hogy azok az újságok és folyóiratok, amelyekről a „Recs" beszél, *minden* erőfeszítésüket *leginkább* az ellenzék elleni harcra összpontosítják? Nem, egyáltalán nem igaz. A liberálisok egyetlenegy olyan kérdést sem tudnak mutatni, amelyben a demokraták ne a jobboldaliak elleni harcra irányítanák *leginkább minden* erőfeszítésüket!! Tegyen próbát, aki ellenőrizni akarja szavainkat. Vegyék elő a marxisták bármelyik újságjának bármelyik számát, mondjuk három egymásután következő számot. Próbaképpen vegyenek három politikai kérdést, és hasonlítsák össze az *okmányszerű* adatokat, ki ellen „irányul" leginkább a marxisták harca az önök által kiválasztott kérdésekben, az önök által kiválasztott újságszámokban!

Önök nem teszik meg ezt az egyszerű és mindenki által elvégezhető próbát, liberális urak, mert *minden* ilyen próba megmutatja, hogy nincs igazuk.

De ez még nem minden. A második és különösen fontos meggondolás még meggyőzőbben tanúskodik önök ellen. *Hogyan folytatják* harcukat a liberálisok ellen ál-

talában a demokraták és különösen a marxisták? Úgy és csakis úgy folytatják, hogy a liberálisoknak szóló minden, határozottan és feltétlenül minden szemrehányásban és vádban eleve bent foglaltatik a *még határozottabb* szemrehányás, *még súlyosabb* vád a jobboldaliak ellen.

Ez a dolog lényege, itt a kérdés kulcsa! Néhány példa szemléletesen megvilágítja gondolatunkat.

Ellenforradalmisággal vádoljuk a liberálisokat, a kadetokat. Mutassanak akár csak *egyet* ilyen természetű vádjaink közül, amely ne irányulna még nagyobb erővel a jobboldaliak ellen.

„Nacionalizmussal“, „imperializmussal“ vádoljuk a liberálisokat. Mutassanak akár csak egyet ilyen természetű vádjaink közül, amely ne irányulna még nagyobb erővel a jobboldaliak ellen.

Szemrehányásokat tettünk a liberálisoknak azért, mert félnek a tömegek mozgalmától. No és? Meg tudják-e találni lapjainkban ennek a vádnak olyan fogalmazását, amely ne irányulna a jobboldaliak ellen is?

Szemrehányásokat tettünk a liberálisoknak azért, mert védelmeznek „bizonyos“ középkori intézményeket, amelyek „működhetnek“ a munkások ellen. Amikor a liberálisokat *ezzel* vádoljuk, ez azt jelenti, hogy *egyszersmind* ugyanezzel és még többel vádoljuk az összes jobboldaliakat is.

Ezeknek a példáknak a száma tetszés szerint növelhető. Mindig és mindenütt, kivétel nélkül mindenütt azt fogják látni, hogy a munkásdemokrácia kizárólag azért vádolja a liberálisokat, mert közel állnak a jobboldaliakhoz, mert határozatlan és *fiktív* a jobboldaliak elleni harcuk, mert felemások, s *egyszersmind* a jobboldaliakat már nem „fél bűnnel“, hanem „az egész bűnnel“ vádolja.

A demokratáknak és a marxistáknak „a liberálisok elleni harca“ mélyrehatóbb, következetesebb, tartalmasabb, a tömegeket jobban felvilágosító és tömörítő harc, mint *a jobboldaliak elleni harc.* Ez a helyzet, uraim!

És hogy ne hagyjunk semmi kétséget ezirânt, hogy eleve elhárítsuk a liberálisok ellen vívott harcunk értelmének és jelentőségének ostoba meghamisítását, hogy eleve visszautasítsuk például az „egységes reakciós tömeg“ ostoba elméletét (vagyis azt az elméletet, amely a liberá-

lisokat és a jobboldaliakat egyetlen fogalomban, a reakciós tömb, reakciós tömeg egyetlen politikai fogalmában keveri össze), hivatalos nyilatkozatainkban mindig *másképp* beszélünk a jobboldaliak elleni harcról, mint a liberálisok elleni harcról.

Prokopovics úr, mint általában minden művelt liberális, jól tudja ezt. Tudja, hogy például amikor meghatározzuk a különféle pártok szociális természetét, osztálytermészetét, mindig hangsúlyozzuk a középkort a jobboldaliaknál, a burzsoá jelleget a liberálisoknál. Ez „két nagyon különböző dolog". A középkort meg lehet (és meg is kell) semmisíteni még a kapitalizmus keretei között is. A burzsoá jelleget e keretek közt nem lehet megsemmisíteni, de lehet (és kell is) „apellálnunk" a polgári földbirtokostól a polgári paraszthoz, a polgári liberálistól a polgári demokratához, a polgári félszabadságtól a teljes polgári szabadsághoz. Éppen ilyen apellálásokban, csakis ilyen apellálásokban áll a liberalizmusról mondott bírálatunk a mai oroszországi helyzetben, vagyis a helyzet legközelebbi és soron levő feladatai szempontjából gyakorolt bírálatunk.

Nézzük például Prokopovics úr következő frázisát: „Megteremteni a néptömegek politikai életének egészséges feltételeit — ez az a legközelebbi cél, amely egyesíti jelenleg a baloldaliakat és az ellenzéket."

El sem lehet képzelni tartalmatlanabb, üresebb, csalárdabb valamit, mint ez a frázis. Ezt a frázist aláírja az októbrista is meg az ügyes „nacionalista" is, minthogy nincs benne semmi világos mondanivaló. Egyszerű ígéret, üres szavalás, a gondolatok diplomatikus eltitkolása ez. De ha Prokopovics úrnak, mint sok más liberálisnak is, azért adatott a nyelv, hogy eltitkolja gondolatait, mi megpróbáljuk teljesíteni kötelességünket: felfedjük azt, amit itt rejtegetnek. Óvatosság kedvéért vegyünk minél szerényebb, minél egyszerűbb példát.

A kétkamarás rendszer egészséges feltétele-e a politikai életnek? Úgy véljük, nem. A progresszisták és a kadetok úgy gondolják, hogy igen. Ilyen nézetek miatt vádoljuk a liberálisokat antidemokratizmussal, ellenforradalmisággal. És amikor megfogalmazzuk ezt a vádat a

liberálisok ellen, ezzel még nagyobb mértékben vádoljuk az összes jobboldaliakat.

Kérdezzük továbbá, mi történjék ebben az esetben „a baloldaliak és az ellenzék egyesülésével"? Lemondunk-e e miatt a nézeteltérés miatt arról, hogy egyesüljünk a liberálisokkal a jobboldaliak ellen? Nem, korántsem mondunk le róla. A liberálisoknak e kérdéssel kapcsolatos, valamint a politikai szabadság valamennyi hasonló, *sokkal fontosabb kérdésével* kapcsolatos ellenforradalmi nézeteit régóta ismerjük, 1905 óta, ha nem régebben, s 1912-ben mégis újra hangsúlyozzuk: mind a szavazások megismétlésekor, mind a választások második szakaszában megengedhető a liberálisokkal való megegyezés a jobboldaliak ellen. Mert a burzsoá monarchista liberalizmus minden felemássága ellenére egészen más, mint a feudális reakció. Egészen rossz munkáspolitika lenne, ha nem használnók ki ezt a különbséget.

De menjünk tovább. *Hogyan* használjuk ki? *Milyen* feltételekkel lehetséges „a baloldaliak és az ellenzék egyesülése"? A liberális így válaszol erre a kérdésre: beszélni sem érdemes az egyesülésről, ha a baloldaliak állandóan harcolnak az ellenzék ellen. És a liberális meg is magyarázza gondolatát, mégpedig ilyeténképpen: minél szerényebb a követelés, annál többen értenek egyet vele, annál teljesebb az egyesülés, annál több olyan erő akad, amely képes megvalósítani ezt a követelést; a „tűrhető" alkotmány mellett, amelyben benne van a kétkamarás rendszer (és még néhány... hogyan fejezzem ki enyhébben magam?.. kisebb eltérés a demokratizmustól), felsorakozik majd valamennyi demokrata és valamennyi liberális; ez nagyon sok; ha viszont makacsul ragaszkodunk a „tiszta" demokratizmushoz, akkor a progresszisták menten kiválnak, „eltaszítunk" sok kadetot is, elszakadnak és legyengülnek az „alkotmányos elemek".

Így okoskodik a liberális. De mi másképp okoskodunk. A tömegek öntudatossága nélkül szó sem lehet semmiféle javulásról. Ez legfőbb kiinduló tételünk. A liberális a felső rétegekre függeszti tekintetét, mi pedig „lefelé" tekintünk. Ha lemondunk arról, hogy megmagyarázzuk a kétkamarás rendszer káros voltát, vagy akár csak jottányit is gyengít-

jük a „harcot“ az e kérdéssel kapcsolatos különféle antidemokratikus nézetek ellen, akkor „megnyerjük“ a liberális földbirtokost, kereskedőt, ügyvédet, professzort — ők mindannyian édestestvérei Puriskevicsnek, és semmi komoly lépést nem tehetnek Puriskevicsék ellen. Őket „megnyerjük“, de eltaszítjuk magunktól a tömegeket — abban az értelemben is, hogy a tömegek, amelyek számára a demokratizmus nem diplomáciai cégér, nem tetszetős frázis, hanem életbevágó, szent ügy, élet-halál kérdése, elvesztik a kétkamarás rendszer híveibe vetett bizalmukat; — abban az értelemben is, hogy a kétkamarás rendszer ellen irányuló támadások gyengülése a tömegek elégtelen öntudatosságát jelenti, ha pedig a tömegek öntudatlanok, álmosak, határozatlanok, nem lehetséges *semmilyen* javulás.

A liberálisokkal folytatott polémiájukkal éket vernek a baloldal és az ellenzék közé, mondják nekünk a kadetok és Prokopovics úrék. Erre az a válaszunk, hogy a következetes demokratizmus eltaszítja tőlünk a legingatagabb, legmegbízhatatlanabb liberálisokat, akik legtürelmesebbek a Puriskevics-féle rendszer iránt; ez csak maroknyi csoport; viszont megnyer milliókat, amelyek most ébrednek új életre, „egészséges politikai életre“, — s ezen a szón mi egyáltalán nem azt, korántsem azt értjük, amit Prokopovics úr.

A kétkamarás rendszer helyett vehetjük példának akár a földrendező bizottságok összetételét is: adjuk-e a befolyás egyharmadát a földbirtokosoknak, másik harmadát a parasztoknak, harmadik harmadát a hivatalnokoknak, ahogy a kadetok javasolják, vagy pedig tartsunk teljesen szabad választást *teljesen* demokratikus választójog alapján? Mit értsünk ebben a pontban „a néptömegek politikai életének egészséges feltételein“, nos, Prokopovics úr? Kit taszítunk el és kit nyerünk meg, ha ebben a kérdésben a következetes demokratizmus álláspontján állunk?

És ne éljen most a „Russzkije Vedomosztyi“ olyan ellenvetéssel, hogy „most valamennyi többi programpont fölött uralkodik egy pont, amelyben egyetért valamennyi haladó párt: a politikai szabadság megvalósításának követelése“. Éppen azért, mert ez a pont *uralkodik* — ez

teljesen vitathatatlan, ez szent igazság —, szükséges, hogy a legnagyobb tömegek, a milliók meg milliók megkülönböztessék a félszabadságot a szabadságtól, és megértsék a politikai demokratizmus és az agrárátalakítások demokratizmusa közti elválaszthatatlan kapcsolatot.

A tömegek érdekeltsége, öntudatossága, tettrekészsége, cselekvőkészsége, határozottsága és önállósága nélkül az égvilágon semmit sem tehetünk sem az egyik, sem a másik téren.

„Nyevszkaja Zvezda" 12. sz.
1912 június 10.
Aláírás: V. I.

A KAPITALIZMUS ÉS A „PARLAMENT"

A demokratizmus igazságainak nem szabad elhomályosítaniuk azt a körülményt — amelyet a polgári demokraták gyakorta szem elől tévesztenek —, hogy a képviseleti intézmények a tőkés országokban elkerülhetetlenül létrehozzák annak a befolyásnak sajátos formáit, amelyet a tőke gyakorol az államhatalomra. Nekünk nincs parlamentünk — de parlamenti kretenizmus a liberálisok körében, *parlamenti korrupció* az összes polgári képviselők körében van bőven.

Ezt az igazságot a munkásoknak jól meg kell jegyezniük, ha meg akarják tanulni, hogyan kell kihasználniuk a képviseleti intézményeket a munkásosztály öntudatának, egybeforrottságának, ütőképességének, aktivitásának fejlesztése *érdekében*. A proletárellenes szociális erők — a „bürokrácia", a földbirtok, a tőke — már felhasználják ezeket a képviseleti intézményeket a munkások *ellen*. Tudnunk kell, hogyan teszik ezt, — hogy megtanuljuk védelmezni a munkásosztály önálló érdekeit és önálló fejlődését.

A III. duma elhatározta, hogy prémiumokat kell adni a hazai gépgyárosoknak. Miféle hazaiaknak? — Akik Oroszországban „dolgoznak"!

Ha jobban szemügyre vesszük a dolgot, kiderül, hogy éppen külföldi tőkések helyezték át gyáraikat Oroszországba. A vámtarifák magasak, a profit beláthatatlan — tehát a külföldi tőke átteszi székhelyét *magába Oroszországba*. Egy amerikai tröszt — milliomos tőkések szövetsége — például óriási mezőgazdasági gépgyárat épített Moszkva mellett Ljuberciben. Harkovban pedig Mehlhose

tőkés, Bergyanszkban John Greaves tőkés gyárt mezőgazdasági gépeket. Nemdebár jó sok „tősgyökeresen orosz", „hazai" vonás lehet ezekben a vállalkozókban?

De persze az orosz tőkések sokoldalú segítsége nélkül a külföldiek egyáltalán *nem tudnának* működni Oroszországban. Kéz kezet mos. Az amerikai, az angol, a német tőkések a profitot az orosz tőkések segítségével szerzik meg, s ennek a segítségnek a fejében a profit meglehetősen tekintélyes hányadát átengedik az oroszoknak. Példaképpen csak a lénai aranytelepeket vagy az uráli bányaüzemeket említjük meg. Hány millión osztoztak itt a külföldi és az orosz tőkések!

A duma ezen a téren igen hasznos szolgálatot tesz a nagyiparos uraknak. A tőkéseknek a dumában is, az Államtanácsban is elég sok képviselőjük van, no meg a földbirtokos sem megy sokra manapság tőke nélkül. A duma mind a tőkések, mind a földbirtokosok számára kész apparátus, amely törvényeket hoz a „prémiumokról" *(sajátmaguk* „prémiumairól"), a vámvédelemről (vagyis a sajátmaguknak juttatott prémiumok másik formájáról), a koncessziókról (a sajátmaguknak juttatott prémiumok harmadik formájáról) és így tovább *vég nélkül.*

A liberális „Szkeptik" a liberális „Recs"-ben igen értelmes dolgokat írt erről. Olyan mély érzéssel írt a „nacionalisták" ellen (akik saját maguknak „prémiumokat" utaltattak ki a Greaves, Mehlhose, Elworthy urak és egyéb társaságok „hazai" gépgyártásának ösztönzésére), hogy kissé engem is megfertőzött szkepticizmusával.

Igen, a „nacionalistákat" elég jól leleplezi a liberális „Szkeptik" úr. De miért hallgat a kadetokról? Amikor például Golovin koncessziót szerzett, vajon nem volt-e segítségére ebben a hasznos és jövedelmező foglalatosságban az a körülmény, hogy ő *duma-képviselő* és a duma volt elnöke?

Amikor Maklakov a „Tagijev-üggyel" kapcsolatban bezsebelte a honoráriumot, vajon duma-képviselői mandátuma nem segített-e neki abban, hogy ilyen „jövedelmező" megbízásokhoz jusson?

És még ezenkívül hány kadet földbirtokos, kereskedő, kapitalista, pénzember, ügyvéd, üzletember terjesztette ki műveleteit, szilárdította meg „összeköttetéseit", intézte

el „ügyeit“ a képviselői címnek és a képviselői cím nyújtotta előnyöknek, könnyebbségeknek a segítségével?

És mit látnánk vajon, ha statisztikát készítenénk a duma-képviselők pénzügyi műveleteiről és a duma-képviselők segítségével végrehajtott pénzügyi műveletekről?

Igen ám, de minden kapitalista országban megtették a kellő intézkedéseket, hogy az „üzleti titok“ sértetlen maradjon, hogy *egyetlenegy* „parlament“ se engedje meg ilyen statisztika elkészítését.

A munkásképviselők azonban kétségkívül sokat tudnak erről a kérdésről, és ha nem sajnálják a fáradságot, utánajárnak, összeszedik az adatokat, összegyűjtik az anyagot, keresgélnek a lapokban, érdeklődnek a tőzsdén stb., maguk is igen tanulságos és igen hasznos „statisztikát“ készíthetnek a duma-képviselők *üzleti* műveleteiről és az ő részvételükkel lebonyolított üzleti műveletekről.

Az európai parlamentekben ezek a műveletek közismertek, és a munkások állandóan le is leplezik őket az üzletezők nevével együtt — a nép okulására.

„Nyevszkaja Zvezda“ 13. sz.
1912 június 17.
Aláírás: Egy nem liberális szkeptikus.

A VÁLASZTÁSOK ÉS AZ ELLENZÉK

A marxisták már régen leszögezték elvi álláspontjukat a választásokkal kapcsolatban. A jobboldali pártok, Puriskevicstől Gucskovig, a liberális-monarchista burzsoázia (a kadetok és a progresszisták) és a demokrácia (a munkásdemokrácia és a polgári demokrácia, azaz a trudovikok) — ez a *három* fő tábor küzd a választásokon. E táborok közt alapvető különbség van: különböző osztályokat képviselnek, egész programjuk és egész taktikájuk különbözik egymástól. Világosan meg kell értenünk mindegyik tábor politikájának elvi alapját, mert csakis így vonhatunk le helyes gyakorlati következtetéseket a választási hadjáratot illetően.

Mióta a marxisták körülbelül egy fél évvel ezelőtt teljesen világosan leszögezték ezeket a tételeket*, igazságukat különösen szemléletesen megerősítették a liberális ellenzék fellépései. „Jobboldali szomszédaink és ellenségeink", jóllehet korántsem értenek egyet nézeteinkkel, dicséretes buzgósággal e tételek helyességének legjobb igazolását szolgáltatták nekünk. *Törvényként* jelenthetjük ki: a kadet politikai tevékenységének és politikai nézeteinek fejlődése kitűnően megerősíti a marxisták nézeteit. Vagy másképp: amikor a kadet beszélni kezd, biztosak lehetünk benne, hogy nem egy marxistánál jobban megcáfolja a liberális munkáspolitikusok nézetét.

Egyebek közt ezért kétszeresen is hasznos, ha a munkások figyelmesen szemügyre veszik a kadet politikát: először is, jól megismerik a liberális burzsoát, másodszor

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 328—332. old. (oroszul). — *Szerk.*

pedig, világosabban látják a munkásosztály némely hívének hibáit.

Minden valószínűség szerint éppen ilyen kettős haszonnal jár a „*Recs*“ legújabb megnyilatkozása is, amely a „*Russzkije Vedomosztyi*“*-ban* megjelent fontos választási kijelentésekkel van kapcsolatban. Ezek a kijelentések egy régi „ökonomistától“, azaz az 1897—1902-es évek opportunistájától, Akimov úrtól (Vl. Mahnovectől) származnak. Ezek a kijelentések nyíltan védelmükbe veszik a „haladó blokkot“, amelynek a „platformját“ (mellesleg megjegyezve: ezt a platformot *nem* hozták nyilvánosságra!) Akimov úr, aki szociáldemokratának akarja nevezni magát, „a szociáldemokrácia számára teljesen elfogadhatónak“ tekinti.

Sok politikai csecsemő (Párizstól Krasznojarszkig) és sok tapasztalt diplomata (Bécstől Vilnáig) mondotta és ma is azt mondja nekünk[40], hogy a liberális munkáspolitika „madárijesztő“. Tekintsenek hát Akimov úrra, kedves opponenseink! Ezúttal bizonyára nem tagadhatják a liberális munkáspolitika világos jellegét. És azt sem mondhatják, hogy Akimov „unikum“, vagyis elszigetelt jelenség, egyedülálló a maga nemében, utánozhatatlan ritkaság. Mert bármennyi utánozhatatlan tulajdonsága van is Akimov úrnak, nincs ő egyedül; szemenszedett hazugság volna, ha ezt állítanák. Akimov úr Prokopovics úr után és vele együtt nyilatkozott meg. Talált magának egy elterjedt liberális lapot — igen megfelelő szószéket, ahonnan messze földön is meghallják beszédeit. Talált magának „jó sajtót“ a liberális újságírók körében. Óh, nem, nincs ő egyedül. Nem számít, hogy már régóta nem tartozik semmilyen csoporthoz. Nem számít, hogy teljesen fiktív a szociáldemokrata névre való joga. De képviselője egy olyan politikai *irányvonalnak*, amelynek gyökerei vannak, amely él, és bár gyakran elrejtőzik, *mindig* előbukkan, valahányszor a legkisebb politikai élénkülés támad.

A „*Recs*“ „a legnagyobb elismeréssel adózik annak a józan realizmusnak“, amely Akimov úr megfontolásait jellemzi, s különös szeretettel hangsúlyozza Akimov úrnak azt a véleményét, hogy „a szociáldemokraták ez idő szerint politikai feladataiknak azt a részét helyezzék elő-

térbe, amely eléggé nagy és politikailag eléggé erős néprétegekben talál támogatásra".

No persze, még hogy a „Recs" ne örülne ennek! Azt, amit a „Nasa Zarja" rengeteg köntörfalazással és csűrés-csavarással nyög ki, fenntartást fenntartásra halmozva, eltüntetve a nyomokat és régen kifakult álmarxista szólamokkal kérkedve, azt Akimov úr kivágja kereken, nyersen, egyszerűen és együgyűen,... akár egy szent.

A „Nasa Zarjá"-nak és a „Nyevszkij Golosz"-nak formailag természetesen minden lehetősége megvan rá, hogy ne vállaljon semmi felelősséget Akimov úrért. De ténylegesen az olvasóközönség széles körei, amelyek a finomságokban nem járatosak és a finomságokkal nem törődnek, ezekből a likvidátor kiadványokból éppen az „akimovizmust" és csakis azt veszik át. „Ne gáncsoljuk" a progresszisták ügyét — írta Martov. „Helyezzük előtérbe a feladatoknak azt a részét", amely a *progresszisták* támogatására talál — írja Akimov, természetesen előrebocsátva, hogy a progresszisták pártonkívülisége minden pártnak megkönnyíti önállósága megőrzését (papiron). Ha a feladatoknak *nagyobb részét helyezzük előtérbe*, mint az a progresszistáknak kellemes, akkor „gáncsoljuk" ügyüket: így fejtette meg Martov jelszavát az élő politikai harc, az a *tömeg*, amelyet Akimov oly kitűnően képvisel.

A kadetok és a progresszisták Akimov meggyőződése szerint „nagy és politikailag erős néprétegek". Éppen ez az a liberális lódítás, amelyet nemrég a „Nyevszkaja Zvezda" tett szóvá a liberálisokkal folytatott marxista vita jellegéről és jelentőségéről szóló cikkében*. A valóságban viszont a liberális-monarchista burzsoázia, egészében véve, beleértve a kadetokat, a progresszistákat és még másokat is, bizony nem valami nagy népréteg és feltűnően nem erős politikailag.

A burzsoázia sohase lehet a nép nagy rétege. Politikailag erős lehet, és számos kapitalista országban az is — de nem erős Poroszországban, nem erős Oroszországban. Ezekben az országokban meglepő, rendkívüli, csaknem hihetetlen politikai erőtlenségét teljesen megmagyarázza az, hogy ez a burzsoázia sokkal jobban fél a forra-

* Lásd ebben a kötetben 112—119. old. — *Szerk.*

dalomtól, mint a reakciótól. A politikai erőtlenség ebből elkerülhetetlenül következik. És a burzsoázia „politikai erejére“ vonatkozó okoskodások, amelyek megkerülik az oroszországi helyzetnek ezt az *alapvető* sajátosságát, gyökerükben hamisak és az égvilágon semmit sem érnek.

Akimov úr mint a legőszintébb és legmérsékeltebb liberális szólalt meg: önöket, kadet és progresszista urak, úgymond, mi erőnek tekintjük, platformjukat teljesen elfogadjuk (jóllehet nincs ilyen platform!), mi magunk ez idő szerint a feladatoknak *azt a részét* helyezzük előtérbe, amely az önök támogatását élvezi, s önöktől csak egyet kérünk: „hogy a (progresszista) blokk listájára vegyék fel a szociáldemokratákat is“. Így, szó szerint így írta Akimov! Mindenre, mindenre hajlandó vagyok — csak vegyenek fel a liberális listára!

A „Recs“ valósággal szívtelen volt, hogy még ezt az oly mérsékelt kérést is *elutasította*. Elvégre is a június harmadiki választókról van szó — emlékeztetik Akimovot a kadetok. S mit érnek *ezek* körében a szociáldemokraták? Semmit — „kivéve a nagyvárosokat, amelyekről most utóvégre nincs szó“. És a kadet hivatalos lap leereszkedően kioktatja az engedelmes és szolgálatkész Akimovot: „a végvidékek kivételével nekik (a szociáldemokratáknak) csaknem mindenütt nem saját jelöltek állítására kell irányt venniük, hanem arra, hogy a haladó blokk legyőzze a nép elnyomóinak fekete blokkját“.

A liberális munkáspolitikus alázatosan odanyújtott jobbját a liberális durván ellökte magától! Megérdemelt jutalom ez azért, hogy lemondtak a harcról a nagyvárosokban. A nagyvárosok azért a mieink, mert erősek vagyunk — mondják a kadetok —, Oroszország többi része pedig azért a mienk, mert erősek a június harmadikások és erős június harmadiki törvényük, amely biztosítja nekünk az ellenzék monopóliumát.

A válasz nem rossz. Az Akimovnak adott lecke kegyetlen, de hasznos lecke.

„Nyevszkaja Zvezda“ 14. sz.
1912 június 24.
Aláírás: K. F.

A PÉTERVÁRI VÁLASZTÁSOK JELENTŐSÉGE

A lapokban olvassuk, hogy a IV. Állami Duma összehívása és a duma-választások időpontjának kérdése kormánykörökben számos kételyt támasztott. Egyesek azon a véleményen voltak, hogy halasszák el az Állami Duma összehívását januárig, mások október mellett szálltak síkra. Most, amint hírlik, a kérdést az utóbbi vélemény javára döntötték el.

Szóval, a választások már egészen közel vannak, alig 7—9 hetünk van még hátra addig. Ideje, hogy *megtízszerezzük* energiánkat az egész választási munkában.

Ebben a cikkben szeretnék foglalkozni egy speciális kérdéssel, amely azonban a munkásdemokrácia számára rendkívül fontos és általános jelentőségűvé vált. Ez pedig a pétervári választások szerepének kérdése.

A IV. Állami Duma választásával kapcsolatos *egész* választási hadjárat középpontja a pétervári 2. városi kúriában tartandó választás.

Csupán Pétervárott van valamennyire is tűrhetően működő munkássajtó, amely minden elkeseredett üldözés, bírságolás és szerkesztőinek letartóztatása ellenére, helyzete ingatagsága, a cenzúra által támasztott korlátok ellenére ha gyengén is, de tükrözni tudja a munkásdemokrácia nézeteit.

Napisajtó nélkül a választás homályos ügy marad, és jelentősége a tömegek politikai felvilágosítása tekintetében felére csökken, ha ugyan nem veszít még többet jelentőségéből.

A pétervári választásoknak ennélfogva az a jelentőségük, hogy *mintaképévé* válnak annak a választási had-

járatnak, amely a hihetetlenül nehéz orosz viszonyok között a munkásdemokráciára vár. Másik olyan választási hadjáratot, amely mindenki számára *látható*, a munkások sehol sem tudnak folytatni. A munkáskúriában a választások természetesen rendkívül fontosak, de a munkások itt nem mérhetik össze erejüket a lakosság más osztályaival, s ezért nem tudják *eléggé* szélesen kifejteni azokat az *általános népi* követeléseket, az *általános politika* feladataira vonatkozó azokat a nézeteket, amelyeket az élenjáró, a proletár demokrácia *azért* dolgozott ki, hogy irányelvül szolgáljanak általában az egész demokrácia számára.

Pétervárott a választás közvetlen. Ezért itt a választás előtti küzdelem sokkal határozottabban, világosabban, pártosabban bontakozhat ki, mint másutt. A többi nagyvárosnak ugyanolyan nagy jelentősége lenne, mint Pétervárnak, de a vidéken a közigazgatási nyomás *még* erősebb, mint a fővárosban, úgyhogy a munkásdemokrácia bajosan tud utat törni magának, bajosan tudja hangját hallatni.

Péterváott végül a második kúriában a liberálisok és a demokrácia közt kell kibontakoznia a küzdelemnek. A kadetok a *magukénak* tekintik a második kúriát. Pétervárt Miljukov, Rogyicsev és Kutler képviseli.

Mondanunk sem kell, hogy semmiképp sem tekinthetjük normálisnak, hogy liberálisok képviseljék a demokratikus választók meglehetősen nagy tömegét. A II. duma választásai megmutatták, hogy a kadetok „uralma" a városi demokratikus választók körében nagyon távol van attól, hogy szilárd legyen. Péterváott a II. duma választásán a „baloldali blokk", vagyis a munkásdemokrácia és a polgári demokrácia (a narodnyikok) blokkja nemcsak *győzhetett volna*, hanem *bizonyosan győzött volna is*, ha akkor a mensevikek, mint például Dan és társai, nem bontották volna meg a munkások választási hadjáratának egységét, és nem idéztek volna elő ezzel az ügyre nézve rendkívül káros ingadozást és tétovázást a narodnyikok soraiban. Elég emlékeztetnünk arra, hogy a II. duma választásán még a „szociálforradalmárok" is az utolsó pillanatig a mensevikekkel tartottak, s védték a kadetokkal való blokkot!

A „Nyevszkaja Zvezda" c. lap 1912 július 1-i, 15. számának első oldala Lenin „A pétervári választások jelentősége" és „A sztolipini és a narodnyik agrárprogram összehasonlítása" c. cikkeivel

Kisebbítve

A mostani választási törvény szerint lehetséges a szavazás megismétlése, úgyhogy az első szakaszban semmiféle blokk nem szükséges és nem engedhető meg. Pétervárott a munkásdemokrácia és a liberálisok közt kerül majd sor küzdelemre. A narodnyikoknak aligha lesz annyi erejük, hogy önállóan induljanak: túlságosan buzgón „likvidálták" magukat, a mi likvidátoraink irányvonalán haladva. Ezért a polgári demokrácia (a trudovikok és a narodnyikok) támogatása csaknem bizonyosan biztosítva van a munkásdemokratáknak, ha nem is a választások első szakaszán, de a szavazás megismétlésekor mindenesetre.

A liberálisok Pétervárott vezérüket, Miljukov urat jelölik képviselőnek. A liberálisoknak eddig nagy többségük volt. A liberális-monarchista burzsoáziától kapott pénz, a két napilap formájában rendelkezésükre álló agitációs eszközök, a ténylegesen megtűrt, de facto csaknem legalizált szervezet — mindez óriási előnyöket biztosít a kadetoknak.

A munkások pártján vannak a munkástömegek, a következetes és becsületes demokratizmus, az energia, valamint a szocializmus és a munkásdemokrácia ügye iránti hűség. A munkások *győzhetnek*, ha *ezekre* az erőkre támaszkodnak, és ha van munkás-napilapjuk. A munkásoknak Pétervár képviselői mandátumaiért vívott harca kétségkívül óriási és *országos* jelentőségre tesz szert a IV. duma egész választási hadjáratában.

Mindazok, akik annyira szeretnek csevegni az egész ellenzék „egyesüléséről" — kezdve a progresszistáktól és a kadetoktól egészen az óvatosan köntörfalazó likvidátor Martovig és az otrombán együgyű Prokopovicsig és Akimovig —, mind igyekeznek megkerülni vagy homályban hagyni a pétervári választások kérdését. Megkerülik a politikai központot, és szívesen beveszik magukat, hogy úgy mondjuk, a politikai perifériákra. Sokat, lelkesen és ékesen beszélnek arról, hogy mi lesz helyénvaló a választások második szakaszában, vagyis amikor a választási hadjárat leglényegesebb, legfőbb, döntő része már befejeződött, — és „sokatmondóan hallgatnak" Pétervárról, amelyet elhódítottak a kadetok, és amelyet *vissza kell*

hódítanunk tőlük, amelyet vissza kell szereznünk a demokráciának.

Pétervárnak nem volt demokrata képviselője sem az 1905 december 11-i törvény alapján[41], sem az 1907 június 3-i törvény alapján[42] tartott választások eredményeképpen, úgyhogy a „visszaszerezni" szó pontatlannak látszik. De Pétervár a demokráciáé az oroszországi felszabadító mozgalom egész menete alapján, és e mozgalom fejlődésének bizonyos fokán *még* a június harmadiki választási törvény iszonyúan magas gátja *sem* tudja majd visszatartani a „demokratikus árvizet".

A 2. kúria választóinak többsége kétségkívül a demokratikus néprétegekből kerül ki. A kadetok úgy viszik magukkal ezt a többséget, hogy *ténylegesen becsapják* őket, s magukat, a liberális-monarchista burzsoá pártot tüntetik fel a demokráciának. Ezt a csalást kultiválta és kultiválja a világ *minden* liberálisa mindenfajta parlamenti választáson. És a világ munkáspártjai egyebek közt azon mérik le sikereiket, mennyire sikerül kiragadniuk a kispolgári demokráciát a liberálisok befolyása alól.

Ezt a feladatot világosan, határozottan és ellentmondást nem tűrően ki kell tűzniük az orosz marxistáknak is. A nagyvárosokat illetően ezért világosan megmondták ismeretes januári határozataikban, hogy itt, mivel ezekben a városokban nyilvánvalóan nem fenyeget feketeszázas veszély, blokkok *csakis* a demokratákkal köthetők a liberálisok ellen*. Ez a határozat „szarvánál ragadja meg a bikát". Egyenes választ ad a választási taktika egyik legfontosabb kérdésére. Meghatározza az *egész* választási hadjárat *szellemét*, irányát és jellegét.

Ezzel szemben súlyos hibát követnek el azok a likvidátorok, akik szeretnek úgy beszélni a kadetokról, mint a „városi demokrácia" „képviselőiről". Az ilyen beszéd *meghamisítja* a dolgot: a *liberálisoknak* a demokraták *fölött* aratott választási győzelmeit, a liberálisoknak a demokratikus választók *feje fölött* űzött választási mesterkedéseit ily módon a kadetok „demokratizmusának"

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 421. old. (oroszul). — *Szerk.*

bizonyítékául tüntetik fel. Mintha Európából nem ismernénk tucatnyi példát arra, hogyan vezették pórázon *anti*demokratikus pártok éveken át a különböző demokratikus rétegeket, amíg az igazi polgári demokraták, s leggyakrabban a szociáldemokraták ki nem szabadították ezeket a rétegeket a szellemükben tőlük *idegen* politikai pártok befolyása alól.

A pétervári választási küzdelem a liberálisok és a munkásdemokrácia közt azért folyik, hogy melyiküké legyen a hegemónia az egész oroszországi felszabadító mozgalomban.

A pétervári választásoknak ebből a rendkívül fontos szerepéből egyebek közt két gyakorlati következtetés adódik számunkra. Akinek sok adatott, attól sokat kérnek számon. A pétervári munkásoknak a pétervári 2. városi kúriában az *egész* oroszországi munkásdemokrácia nevében kell folytatniuk a választási hadjáratot. Nagy és nehéz feladat hárul rájuk. Őket veszik mintaképül. Nekik kell kifejteniük a legtöbb kezdeményezést, a legtöbb energiát, nekik kell a legállhatatosabbnak lenniük. A pétervári munkások meg is tették ezt a munkás-napilappal. Folytatniuk kell ezt a nagyszerűen megkezdett munkát a választásokon is.

Egész Oroszország figyelme a pétervári választási küzdelemre összpontosul. Egész Oroszország *segítségének* is ide kell áramlania. Ha nem érkezik a legsokoldalúbb segítség Oroszország minden szegletéből, a pétervári munkások egymaguk nem tudják legyűrni az „ellenséget“.

„Nyevszkaja Zvezda“ 15. sz.
1912 július 1.
Aláírás: F. F.

A SZTOLIPINI ÉS A NARODNYIK AGRÁRPROGRAM ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az előző cikkekben (lásd a „Nyevszkaja Zvezda“ 3. és 6. számát)* ismertettük Európai-Oroszország földbirtok-viszonyainak fő adatait, és körvonalaztuk az oroszországi agrárkérdés lényegét. Meg kell szüntetni a középkori viszonyokat a *földbirtoklásban* — ebben foglalható össze az agrárkérdés lényege.

Az egész világon és nálunk, Oroszországban is uralkodó kapitalizmus és a középkori *földbirtok* — mind a földesúri, mind a paraszti osztás-földbirtok — között kibékíthetetlen az ellentmondás. A régi, középkori földbirtokot feltétlenül le kell rombolni, s minél radikálisabban, kíméletlenebbül és merészebben romboljuk le, annál jobb Oroszország egész fejlődése szempontjából, annál jobb a munkások és a parasztok szempontjából, akiket most a kapitalizmuson *kívül* töméntelen középkori csökevény is nyom és fojtogat.

Mármost hogyan lehet ilyen körülmények közt összehasonlítani a sztolipini és a narodnyik agrárprogramot? Vajon nem szöges ellentéte-e az egyik a másiknak?

De igen, csakhogy e mellett az ellentét mellett van egy lényeges *hasonlatosság* is a sztolipini és a narodnyik agrárprogram között. Ez a hasonlatosság abban áll, hogy *mindkettő* elismeri a régi földbirtok lerombolásának szükségességét. A régit le kell rombolni, mégpedig minél előbb és minél radikálisabban — mondják a sztolipini „földrendezés“ bajnokai —, de úgy kell lerombolni, hogy a lerombolás minden terhe a többségben levő legszegényebb,

* Lásd ebben a kötetben 17—20. és 60—64. old. — *Szerk.*

legelesettebb parasztok vállára nehezedjék. A földesuraknak semmit sem szabad veszteniük. Ha nem lehet elkerülni, hogy elveszítsék földjeik egy részét, akkor azt kizárólag a földbirtokosok önkéntes beleegyezésével és a földbirtokosok szempontjából „igazságos" becslés alapján kell elidegeníteni. A jómódú parasztokat támogatásban kell részesíteni, attól meg nem kell visszariadni, hogy a „gyengék" tömege tönkremegy.

Ez a sztolipini agrárprogram lényege. Az Egyesült Nemesség Tanácsa, amely Sztolipinnak ezt a programot előírta, úgy járt el, mint a reakciósoknak — nem holmi fecsegőknek, hanem a tett embereinek — igazi képviselője. Az Egyesült Nemesség Tanácsa teljesen hű volt osztályérdekeihez, amikor az erősekre tette a tétet. És csakugyan, kilencszázöt után világossá vált, hogy a puszta rendőri, bürokratikus védekezés a parasztokkal szemben nem elegendő.

Ugyan hol is kereshetett még szövetségest az Egyesült Nemesség Tanácsa? Csakis a jómódú parasztság, az elenyésző kisebbségben levő „kulákok", „szipolyozók" körében. A faluban nem találhatott más szövetségest. És a reakciósok, hogy saját oldalukra állítsák az „új földesurakat", nem riadtak vissza attól sem, hogy *az egész falut* a szó szoros értelmében kiszolgáltassák kényükre-kedvükre.

Ha már elkerülhetetlenül rombolni kell valamit, akkor romboljuk le az *osztás*-földbirtokot a *mi* javunkra és az *új földesurak* javára — ez annak az agrárpolitikának a lényege, amelyet az Egyesült Nemesség Tanácsa diktált Sztolipinnak.

De ha tisztán elméleti szempontból nézzük a dolgot, feltétlenül el kell ismerni, hogy egy *másik oldalról* is lehetséges a nem kevésbé radikális, sőt sokkal radikálisabb rombolás. Minden botnak két vége van. Ha például a 30 000 földbirtokos 70 millió gyeszjatyina földje átszállna a 10 millió parasztgazdaságra ráadásul 75 millió gyeszjatyina földjükhöz, ha ezt *összekevernék* amazzal, és azután elosztanák a jómódú és középparasztok között (a szegényparasztságnak úgysem volna mivel szántania, vetnie, trágyáznia, ápolnia a földet), ugyan mi volna az eredménye ennek az átalakításnak?

Tegyék fel ezt a kérdést merőben gazdasági szempontból, vizsgálják meg ezt az elvi lehetőséget a kapitalista gazdaság világszerte tapasztalható általános viszonyainak a szempontjából, s meg fogják látni, hogy az általunk javasolt átalakítás *következetesebben*, radikálisabban, kíméletlenebbül rombolná le a *középkori* földbirtokot, mint az az átalakítás, amelyet Sztolipin programja javasol.

Miért éppen a középkorit és miért csak a középkorit? Azért, mert a *kapitalista* földbirtokot már a dolog lényegénél fogva *nem lehet megszüntetni*, sem azzal, hogy a föld gazdát cserél, sőt még azzal sem, ha az egész föld az állam kezébe megy át (a föld úgynevezett „nacionalizálása" a politikai gazdaságtanban). A kapitalista földbirtok azt jelenti, hogy a föld annak a birtokában van, akinek van tőkéje és a legjobban alkalmazkodik a piachoz. Bárkinek a tulajdonában van is a föld, akár a régi földesúr, akár az állam vagy a földhöz juttatott paraszt tulajdonában — a föld így sem, úgy sem kerülheti el a *gazda* kezét, aki mindig bérbe veheti. A földbérlet terjed *minden* kapitalista országban, jóllehet a földbirtok formái egészen különbözők. Semmilyen tilalom sem akadályozhatja meg a tőkést, a tőkével rendelkező és a piacot ismerő gazdát abban, hogy földet kaparintson a kezébe, ha már a piac uralkodik az egész társadalmi termelésen, vagyis ha a termelés kapitalista termelés marad.

Sőt. A földbérlet a tiszta kapitalizmus szempontjából, a piachoz való legteljesebb, legszabadabb, „legideálisabb" alkalmazkodás szempontjából *még megfelelőbb is*, mint a földtulajdon. Miért? Azért, mert a föld-magántulajdon *megnehezíti*, hogy a föld kézről kézre vándoroljon, *fékezi* a földhasználatnak a piaci viszonyokhoz való alkalmazkodását, *rögzíti* a földet egy bizonyos család vagy személy és annak örökösei kezében, akármilyen rossz gazdák is azok. A bérlet — rugalmasabb forma, amely lehetővé teszi, hogy a földhasználat a legegyszerűbben, a legkönnyebben, a leggyorsabban alkalmazkodjék a piachoz.

Mellesleg ez az oka annak, hogy Anglia nem kivétel a többi kapitalista ország között, hanem a kapitalizmus szempontjából a legtökéletesebb agrárrendszert képviseli, mint erre Marx rámutatott Rodbertus-bírálatában[43]. S mi-

ből áll Anglia agrárrendszere? Régi földbirtok, landlordizmus, új, szabad, merőben kapitalista földbérlettel.

És ha ez a landlordizmus landlordok nélkül állna fenn, vagyis ha a föld nem a landlordok, hanem az állam tulajdonában volna? A kapitalizmus szempontjából ez *még tökéletesebb* agrárrendszer volna: a földhasználat ugyanis még szabadabban alkalmazkodhatnék a piachoz, még könnyebb volna a földnek mint a gazdálkodás tárgyának a mobilizálása, még szabadabb, még átfogóbb, még világosabb és határozottabb volna az osztályharc, amely jellemző minden kapitalista földbirtokra.

És minél jobban elmaradt valamely ország a világkapitalizmustól, minél nagyobb erőfeszítéssel kell utolérnie szomszédait, minél jobban „elhanyagolta" „betegségét", a középkori földbirtok és a kiuzsorázott kisgazdaság betegségét, minél égetőbb szüksége van az illető országnak arra, hogy *radikálisan* lerombolja *összes* földbirtok-viszonyait, egész agrárrendszerét — annál természetszerűbb, hogy ebben az országban a földművelő népesség körében megszületnek és széltében elterjednek a föld nacionalizálásának mindenféle eszméi és tervei.

Kilencszázöt is, a két első duma is kétségbevonhatatlanul bebizonyította — a harmadik duma pedig közvetve, „parasztképviselői" (a földesúri rostán megrostált parasztképviselői) révén megerősítette —, hogy az orosz földművelő népesség körében rendkívül elterjedtek a föld nacionalizálásának különféle eszméi és tervei. Mielőtt helyeselnők vagy helytelenítenők ezeket az eszméket, fel kell tennünk a kérdést: *miért* terjedtek el olyan széles körben, *milyen* gazdasági szükségesség hívta létre őket?

Nem elég ezeket az eszméket abból a szempontból bírálni, hogy megvan-e bennük a belső egység, a következetesség, vagy hogy elméletileg helyesek-e. Annak a gazdasági szükségességnek a szempontjából kell bírálni őket, amelyet ezek az eszmék visszatükröznek, bármilyen „szeszélyes", helytelen, „torz" is néha ez a visszatükrözés.

Az a gazdasági szükségesség, amely a XX. század elején az orosz parasztság körében létrehozta a föld nacionalizálásának eszméit, a régi földbirtok radikális lerombolásának szükségessége. Az egész föld „egyenlősítő el-

osztásának" eszméi — az *egyenlőség* eszméi, amelyeket elkerülhetetlenül világra hoz a feudalizmus maradványai elleni harc, s amelyeket *elkerülhetetlenül* átvisznek a földre akkor, amikor 30 000 „hűbérúr-ivadéknak" 70 millió gyeszjatyinája, 10 millió szolgaságba döntött parasztnak pedig 75 millió gyeszjatyinája van.

Egyáltalán nem utópikus az a gondolat, hogy az előbbi földek átmennek a második kategóriába, helyesebben a második kategóriához tartozó birtokosok kezébe. Csak az az álmodozás utópikus, hogy a piac uralmának viszonyai között lehetséges a gazdák egyenlősége, az az álmodozás utópikus, hogy a tőkés viszonyok között minden „állampolgárnak nemre való tekintet nélkül" (még a gazdaságnélkülieknek is) „*joga* van földre". De azért, mert *ezek* az eszmék utópikusak, még nem szabad elfelejtenünk azt a legigazibb, élő realitást, amely *a valóságban* mögöttük rejtőzik.

Abban sincs semmi utópikus, hogy megszüntetik a földbirtoklás *valamennyi* középkori különbségét — a földesúri földbirtokot, az osztás-földbirtokot stb. Nincs semmi utópikus abban, hogy szakítanak a régi földbirtokviszonyokkal. Ellenkezőleg, éppen a kapitalizmus fejlődése a legparancsolóbban követeli *ezt* a szakítást. Kapitalizmusban sem a föld „egyenlősítő elosztása", sem „szocializálása" *nem lehetséges.* Ez utópia.

A föld nacionalizálása a kapitalizmusban gazdaságilag teljes mértékben lehetséges, és *reális* jelentősége mindenképpen — vagyis függetlenül attól, hogy hogyan, ki, milyen feltételekkel, következetesen és huzamos időre, vagy pedig következetlenül és rövid időre hajtotta végre — reális jelentősége mindenképpen az lenne, hogy a lehető legnagyobb mértékben kiküszöbölne minden középkori csökevényt az orosz földbirtoklásból és az orosz agrárviszonyokból, s *a legszabadabban* alkalmazná az *új* földhasználatot és az új földbirtokot a világpiac új feltételeihez.

Képzeljük el egy pillanatra, hogy megvalósul a baloldali narodnyikok terve, akár csak olyan formában hogy minden földet egyenlő arányban elosztanak az állampolgárok közt nemre való tekintet nélkül. Az ilyen

felosztás a kapitalizmus viszonyai között a legnagyobb képtelenség. A kapitalizmusban nem tartaná, nem tarthatná magát egy évig sem. De azt jelenti-e ez, hogy eredménye egyenlő volna a semmivel vagy éppenséggel negatív lenne? Egyáltalán nem! Óriási *előnnyel* járna — de egyáltalán nem azzal az előnnyel, amelyet a baloldali narodnyikok várnak tőle, hanem a legreálisabb előnnyel. Ez az előny az lenne, hogy a földbirtok mostani rendi és kategóriák szerinti formái között eltüntetne minden néven nevezendő különbséget. Ez óriási nyereség volna az egész nemzetgazdaság, a kapitalizmus és a proletariátus számára egyaránt, mert hiszen semmi sem károsabb Oroszország fejlődésére nézve, mint a mai elavult földbirtok. Mind a földesúri, mind az osztás-földbirtok — *minden ízében* feudális formája a földbirtoknak.

Egyenlősítő felosztásuk nem tarthatná magát, de lehetetlen volna *a visszatérés a régihez!* Az egyszer eltüntetett mezsgyéket semmilyen „restauráció" sem támaszthatná fel. Nincs a világon olyan politikai erő, amely megakadályozhatná, hogy olyan *új* mezsgyék, határok és földhasználati formák alakuljanak ki, amelyek megfelelnek a piac *új* követelményeinek.

„El kell távolítani a földről a «kerítéseket»" — mondta egy baloldali narodnyik, ha jól emlékszem, a II. dumában. Azt képzelte, hogy ez az „egyenlősítő földhasználatra", vezet. Tévedett. De az *ő hangja* — ez a sors iróniája! — a legkövetkezetesebb és legrettenthetetlenebb radikális *burzsoá* hangja volt, aki érzi „osztás-földbirtokunk", „nemesi", „egyházi" stb. stb. földbirtokunk *régi*, középkori „kerítéseinek" ostoba voltát, érzi, hogy *mindezeket* a kerítéseket le kell *dönteni* a föld *új* elosztása érdekében. Csakhogy ez a földosztás nem „fejenként" történik majd, mint a narodnyik álmodja, hanem *a tőke szerint*, ahogy *a piac megszabja*.

A narodnyikok alkotó tervei utópiák. De alkotó terveikben megvan a középkor lerombolásának eleme. S ez az elem egyáltalán nem utópia. Ez a legélőbb valóság. Ez a legkövetkezetesebb és leghaladóbb valóság a kapitalizmus és a proletariátus szempontjából.

Foglaljuk össze röviden nézeteinket. A sztolipini és

a narodnyik agrárprogram reális hasonlatossága abban áll, hogy *mindkettő* a régi, középkori földbirtok radikális *lerombolását* követeli. És ez nagyon is rendjén van. Ez a földbirtok nem érdemel egyebet, mint azt, hogy lerombolják. A *leg*reakciósabbak a „*Recs*"-*nek* és a „*Russzkije Vedomosztyi*"-*nak* azok a kadetjai, akik szemrehányásokat tesznek Sztolipinnak ezért a rombolásért — ahelyett, hogy a még következetesebb és radikálisabb rombolás szükségességét bizonyitanák. A következő cikkben meg fogjuk látni, hogy a sztolipini rombolás *nem tudja*, a narodnyik rombolás ellenben *ki tudja küszöbölni* az uzsorát és a ledolgozást*.

Egyelőre csak annyit jegyzünk meg, hogy a sztolipini rombolás egyetlen teljesen reális eredménye a 30 millió paraszt éhezése. És még nem tudjuk, nem tanítja-e meg az orosz népet a sztolipini rombolás arra, *hogyan kell* végrehajtania egy radikálisabb rombolást. Hogy tanít rá, az kétségtelen. Hogy megtanít-e rá — majd elválik.

„Nyevszkaja Zvezda" 15. sz.
1912 július 1.
Aláírás: R. Sz.

---

* Lásd ebben a kötetben 241—246. old. — *Szerk.*

AZ OSzDMP BELSŐ HELYZETE ÉS A PÁRT LEGKÖZELEBBI FELADATAI

Az OSzDMP átvészelte a dühöngő ellenforradalom hallatlanul nehéz éveit, és jelenleg a helyes úton halad afelé, hogy helyreállítsa szervezetét, megacélozza erőit és megszilárdítsa vezető befolyását az oroszországi proletariátus körében, amely 1905-ben hatalmas csapásokat mért az önkényuralomra, és amely az eljövendő forradalomban meg fogja dönteni az önkényuralmat.

A nehéz 1908—1911-es évek a szakadás évei voltak; éppen ebben az időben vált külön az OSzDMP-től annak a lengyel és litván szociáldemokráciának mostani Központi Vezetősége, amely 1906-ban lépett be pártunkba, és velünk, bolsevikokkal együtt harcolt a mensevik opportunisták ellen.

A lengyel szociáldemokrata munkásoknak kritikával kell megítélniük a mostani Központi Vezetőségnek az OSzDMP-től való különválását. Ezért igen nagy örömmel teljesítem Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája *Varsói Bizottságának* azt a kérését, hogy a „Gazeta Robotniczá"-ban[44] röviden ismertessem a pártszakadás okait és azt a szomorú szerepet, amelyet ebben a mostani Központi Vezetőség játszott, és ismertessem egész Oroszország szociáldemokrata proletariátusának legközelebbi feladatait.

I

A lengyel munkás elvtársak ismerik azokat a nézeteltéréseket, amelyek az 1905-ös forradalom idején a bolsevikok és a mensevikek között fennálltak. Lengyelország és

Litvánia Szociáldemokráciájának számos kiváló képviselője, mint például Rosa Luxemburg, előbb, 1904-ben, a mensevikek pártján állt, de a forradalom hamarosan rávilágított tévedésükre, mivel világosan bebizonyította a mensevikek opportunizmusát.

Az 1908—1911-es ellenforradalommal új szakasz kezdődött Oroszország történelmében. A régi önkényuralom újabb lépést tett a burzsoá monarchia felé. Megszületett a földbirtokosok és a nagyburzsoázia dumája. A cárizmus még nem szabadult meg a feudális jellegtől, de burzsoá agrárpolitikát folytatott, amelynek az volt a célja, hogy a parasztok millióinak hallatlan tönkretétele és pusztítása árán minél gyorsabban meghonosítsa a föld-magántulajdont. A burzsoá liberalizmus éles fordulatot tett az ellenforradalom irányában, és valóságos renegát orgiákat rendezett. Az értelmiség körében általában példátlan szakadás és viszálykodás uralkodott. A forradalomért bosszút szomjazó cárizmus üldözése és a renegátok rágalmainak áradata zúdult a proletariátusra.

Az OSzDMP-nek az volt a feladata, hogy megőrizze a munkásosztály *forradalmi* szociáldemokrata pártját, s *alkalmazkodjék az új* munkafeltételekhez.

Az OSzDMP-ben már az e feladat megoldása érdekében tett első lépések nyomán újabb proletárellenes áramlatokra derült fény, amelyek a pártnak *magát a létét* veszélyeztették. Ellenforradalmunk történelmi helyzete hívta életre őket. Ezek a burzsoá áramlatok: *a likvidátorság és az otzovizmus.*

A likvidátorok, akiket magával ragadott a burzsoá renegátság hulláma, megtagadták a forradalmat. A maguk részéről eltemették az illegális pártot, megkeresték maguknak az egyedül legális talajt az állítólag „alkotmányos" június 3-i (16-i) kormányrendszerben, és e rendszer alkotmányos megújítását hirdették. „Nyílt munkáspárt" és *alkotmány-reformokat* hirdető jelszavak — ez politikájuk lényege. Ez nem szociáldemokrata, hanem liberális munkáspolitika volt.

Világos, hogy egyszerűen nevetséges a likvidátorokat a nyugat-európai szociáldemokrata munkáspártok opportunistáihoz hasonlítani (ahogy Tyszka befolyására a mostani

Központi Vezetőség teszi). A mi likvidátoraink nem ismerik el a pártot illegális, azaz mostani formájában, és *új*, legális pártot szerveznek. Ez nem párton belüli áramlat, hanem kiválás a pártból. A likvidátorok a párttól való szemmellátható elfordulásukkal és a párt rombolásával magukat a mensevikeket is éles tiltakozásra késztették. A mensevik munkások Oroszországban *nem* követték a likvidátorokat, külföldön pedig a mensevik Plehanov állt a „pártigenlő" mensevikek (antilikvidátorok) élére. Plehanov most a sajtóban nyíltan és félreérthetetlenül megállapította, hogy a likvidátorok *új* pártot *szerveznek*.

A lengyel munkások tájékoztatására hozzátesszük, hogy a likvidátorok fő lapjai a következők: külföldön a „Golosz Szocial-Demokrata"[45] (Martov, Dan, Akszelrod és más „goloszisták"); Oroszországban — a „Nasa Zarja" (Potreszov, Levickij, Cserevanyin és mások). Az „otzovisták" (ebből a szóból: „otozvaty" [ami annyit jelent, mint „visszahívni" — *Ford.*] a szociáldemokrata képviselőket a III. dumából) bojkottálták a III. dumát, mert nem értették meg, hogy a duma szószékét és minden „legális lehetőséget" fel kell használnunk a forradalmi szociáldemokrata munkára. Az 1905-ös forradalmi taktika jelszavait tartalmatlan frázisokká változtatták. Az élet csakhamar megmutatta, hogy a III. duma bojkottálása ostobaság, amely az orosz szociáldemokrata bojkottistákat még akaratuk ellenére is az anarchizmus útjára vezeti. A bolsevikok többsége még 1907 nyarán a bojkott híve volt, de már 1908 tavaszán meg tudta érteni a tapasztalatokból levonható tanulságot, s Pétervárott és Moszkvában igen erélyesen visszautasította az „otzovisták" agitációját. Miután Oroszországban ily módon teljes vereséget szenvedtek, az otzovisták és védelmezőik külföldön tengődtek a teljesen tehetetlen „Vperjod" csoport alakjában (Lunacsarszkij, Alekszinszkij és mások).

Fölösleges hozzátennünk, hogy az oroszországi szervezetek többségének gyengesége, a külföldi csoportoknak az oroszországi munkától való elszakadása következtében e csoportok többsége teljesen „szabadon" rombolta és bomlasztotta a pártot, mert nem ismert el egyáltalán semmiféle fegyelmet, s nem volt megbízatása egyetlen

oroszországi szervezettől sem lap szerkesztésére, brosúrák és kiáltványok kiadására. E különböző elvi nézeteket valló csoportokon kívül — ahogy az már lenni szokott — létrejöttek egyes teljesen elv nélküli csoportocskák is, amelyek a párt „kibékítésének" és „egyesítésének" örvén ügynökösködéssel, kicsinyes diplomatizálással és intrikálással igyekeztek politikai tőkét kovácsolni maguknak. Ezen a téren nagy mester volt Trockij a bécsi „Pravdá"-val és Tyszka a Központi Vezetőséggel.

II

Az OSzDMP előtt felmerült a kérdés, hogyan teremtse újjá a pártot.

Világos, hogy a párt újjáteremtésében nem lehetett *együttműködni* sem azokkal, akik *likvidálni* akarták a pártot, sem azokkal, akik bojkottálták a dumát és a legális lehetőségeket; két választás volt: vagy a külföldi csoportok, amelyek ezt a burzsoá politikát folytatják, lemondanak erről a politikáról, s alávetik magukat az oroszországi szervezetek, csoportok és körök többségének, vagy Oroszország teremti újjá a pártot e külföldi csoportok *ellenére*.

1910 januárjában utolsó ízben ült össze az OSzDMP Központi Bizottságának teljes ülése, amely megpróbálta megmenteni s a pártmunka útjára téríteni a szociáldemokráciától elszakadó likvidátorokat és otzovistákat. A két elhajlás értelmetlensége és nem szociáldemokrata jellege annyira szemmellátható volt, hogy *senki sem* szánta rá magát védelmezésükre. Az ülés *egyhangúlag* elismerte, hogy ezek *burzsoá* áramlatok, s hogy csak megtagadásuk teremtheti meg a párt újjáélesztésének feltételeit.

De az egyhangú határozat még nem elég, ha nem követi az egységes cselekvés. A likvidátorok és az otzovisták viszont a Központi Bizottság ülésének határozatai ellenére nem gyengítették, hanem *fokozták* romboló munkájukat. A helyzet tehát úgy alakult, hogy a *pártért* másfél éven át (1910 januárjától 1911 júniusáig) harcolt a párt Központi Lapja a bolsevikok és a lengyelek vezetésével, a

mensevik Plehanov pedig erélyesen segédkezett a likvidátorok elleni harcban.

A párt *ellen* teljes erőből „dolgoztak" a likvidátorok, a vperjodisták, Trockij és a Bund. A lettek ingadoztak, gyakrabban a likvidátorok pártjára álltak.

A likvidátorok odáig mentek romboló munkájukban, hogy megsemmisítették a párt Központi Bizottságát! A teljes ülés határozatilag kimondta, hogy újjá kell alakítani a Központi Bizottságot Oroszországban, és új tagokat kell kooptálni, de a likvidátorok nem voltak hajlandók még csak megjelenni sem egyetlen ülésen sem, s „ártalmasnak" nyilvánították mind az illegális pártot, mind az illegális Központi Bizottságot. Hát lehet ezek után a likvidátorokat a nyugat-európai opportunistákhoz hasonlítani, ha csak nem intrikálni akar valaki?

A párt Központi Bizottság nélkül maradt. A párt széthullása elkerülhetetlen volt. Újjáteremtésére csak az *oroszországi*, azaz Oroszországban működő szervezetek voltak képesek. És ekkor mutatkozott meg teljes pompájában Tyszka képmutató intrikus politikája, aki a Központi Vezetőségben majorizálta az elvibb politika híveit, s odáig juttatta a Központi Vezetőséget, hogy az szakított az OSzDMP-vel, s hogy a Központi Vezetőség a párt likvidátorai és a párt *közé* került.

Hogy megérthessük ezt a politikát, amely sok kárt okoz a lengyel szociáldemokrata mozgalomnak, először is elmondunk egy esetet a pártunkban folyó *eszmei* harc területéről.

A Központi Bizottság teljes ülése, mint már fentebb mondottuk, egyhangúlag elítélte a likvidátorságot. De a legfontosabb határozat egyik részét (úgynevezett 1. pontját) homlokegyenest ellenkező értelemben szerkesztették; ez a pont a likvidátoroknak kedvezett. Ebben a pontban az a vélemény fejeződött ki, hogy a szociáldemokrácia jelenleg, azaz az ellenforradalom idején alkalmazza *első ízben* teljes egészükben a nemzetközi szociáldemokrácia módszereit. Ezt a pontot, amely rést hagyott a renegát elméleteknek, Tyszka javasolta, aki lavírozni próbált a likvidátorok és a párt között. Természetes, hogy a likvidátorok lelkesen támogatták ezt a pontot, s „győzelemre"

segítették Tyszkát; a bolsevikok egy része, az úgynevezett „békítgető" (azaz ténylegesen trockista) csoport szintén a likvidátorok pártjára állt.

A teljes ülés után Plehanov ragyogóan és élesen kigúnyolta ezt a pontot (bár nem tudta, ki a szerzője), mondván, hogy ez a pont „puffadt", szétfolyó és zagyva. Plehanov után én is cikket írtam, s beszámoltam arról az eredménytelen harcról, amelyet Tyszkának a „békítgetőkkel" és a likvidátorokkal kötött szövetsége ellen folytattam*. A Központi Vezetőség nagyszámú irodalmára közül két év alatt *senki sem* szólt *egyetlen szót sem* e pont védelmében.

Tyszka lavírozása csak a párt nézeteinek likvidátori meghamisítására vezetett.

Még szomorúbb következményei voltak ennek a politikának szervezeti téren.

Központi Bizottság nincs. A pártot csak az oroszországi szervezetek konferenciája teremtheti újjá. De hogyan hívjuk össze a konferenciát? Nyilvánvaló, hogy *nem azokkal együtt*, akik likvidálják a pártot, hanem *nélkülük*.

Tyszka balanszíroz, lavíroz, és „pártegyesítősdit" játszik azokkal, akik a pártot likvidálják. Először Tyszka és a „békítgető" csoport (teljesen tehetetlen külföldi csoport, amely az oroszországi szervezetektől egy álló esztendőn át egyetlen rendelést sem kapott sajtótermékeire) csatlakozik a bolsevikokhoz, vállalja a konferencia összehívásának *ellenőrzését*, pénzt ad az összehívással foglalkozó megbízottaknak, szétküldi ezeket a megbízottakat, azt állítva, hogy ezek a megbízottak „egyesítik" a pártot (ezt az állítást mind a likvidátorok körében, mind minálunk homéroszi kacaj fogadja).

Ezek a megbízottak körutazásukat *Kievvel* kezdik, ahol a szervezet annyira vitathatatlanul mensevik volt, hogy még olyan esküdt ellenségeink is, mint Trockij és a lettek, elismerték ezt a sajtóban. Minthogy a likvidátorok veszettül támadják konferenciánkat, a lengyel munkásoknak tudniuk kell, hogy éppen a fent említett szervezet rész-

---

* Lásd *Lenin* Művei. 5. kiad. 16. köt. 204—209. old. (oroszul). — *Szerk.*

vételével alakult meg (1911 októberében) az Oroszországi Szervező Bizottság a konferencia összehívása végett. És éppen ennek a szervezetnek (Kievnek) a küldötte volt a konferencián a mandátumvizsgáló bizottság elnöke!

Világos, hogy az Oroszországi Szervező Bizottságban a bolsevikok vannak többségben a „pártigenlő" (azaz antilikvidátor) mensevikek egy részével együtt. Más csoportoknak a Szervező Bizottságban nem volt képviseletük, mivel ezek csak külföldi fikciók oroszországi kapcsolat nélkül.

S ekkor Tyszka kétségbeesésében, hogy nem lehet közvetíteni és intrikálni, úgy, hogy egyesítősdit játszik a likvidátorokkal, kilépett az Oroszországi Szervező Bizottságból, és nem ment el a konferenciára, jóllehet *háromszor is* meghívták.

Ehelyett részt vett a *likvidátorok* tanácskozásán[46], amely azt a kérdést tárgyalta meg, hogy összehívnak egy másik (likvidátor) konferenciát, és . . . otthagyta a tanácskozást azzal, hogy ott likvidátorok vannak!! Hát nem komédiás az effajta „békítgető"?*

III

Az OSzDMP januári konferenciája egyesítette az oroszországi szervezetek többségét: Pétervárt, Moszkvát, a Volgát, a Kaukázust, a Délvidéket, a nyugati területet. A konferencia megállapította, hogy a likvidátorok (a „Nasa Zarja") kirekesztették magukat a pártból. A konferencia elhárított magáról minden felelősséget a külföldi csoportokkal kapcsolatban, amelyek cselekedeteikkel bomlasztják a pártot.

A konferencia huszonhárom ülésén részletesen megtárgyalta az összes taktikai kérdéseket, számos határozatot

* A Központi Vezetőség a „Vorwärts"-ben Trockijt a likvidátorok megbízottjának nevezi, a „Krasznoje Znamjá"-ban pedig bebizonyítja, hogy lehetetlen az egyesülés nem csak az LSzP likvidátor balszárnyával, hanem a likvidátor Bunddal is Lengyelországban!! Tyszka meg azt ígéri, hogy egyesíti az OSzDMP-t az orosz likvidátorokkal.

hozott a Központi Lap és valamennyi vezető pártfórum előző négy évi munkájának szellemében. A konferencia legfelsőbb pártfórumként alakult meg, és megválasztotta a Központi Bizottságot.

Teljesen érthető, hogy a likvidátorok és velük együtt az összes tehetetlen külföldi csoportok habzó szájjal támadják a párt konferenciáját. A konferencia elítélte őket. Minden elítéltnek jogában áll huszonnégy óráig szidni bíráit.

De Oroszországban *nincs* sem más Központi Bizottság, sem más szociáldemokrata párt. Tyszka és a Központi Vezetőség, amikor kitért e konferencia elől, és amikor azzal hitegeti a lengyel munkásokat, hogy lehetséges (közvetítők révén) a párt „egyesülése“ a likvidátorokkal, becsapja a munkásokat. E becsapás megfosztotta a lengyel munkásokat attól a lehetőségtől, hogy tanácskozzanak az orosz elvtársakkal, velük közösen megtárgyalják a taktikát és a jelszavakat egy olyan fontos időpontban, mint az áprilisi és májusi napok forradalmi fellendülése, valamint a IV. duma választásai.

A forradalmi fellendülés erősödése az orosz proletariátus körében szemmellátható. Segítenünk kell ezt az erősödést, meg kell szilárdítanunk az illegális szervezetet, helyes forradalmi jelszavakat kell adnunk a mozgalomnak, vissza kell utasítanunk a legalista likvidátorok opportunizmusát, át kell itatnunk a legális szervezeteket likvidátorellenes szellemmel és ebben az irányban kell tevékenykednünk a IV. duma választásain — ezek azok a legközelebbi feladatok, amelyeket az OSzDMP ez idő szerint gyakorlatilag megvalósít, s amelyekkel kapcsolatban az elméleti álláspontot a januári összoroszországi konferencián meghatároztuk.

A lengyel forradalmi szociáldemokrata munkások munkájuk irányát tekintve velünk tartanak. Bátorkodom tehát végezetül kifejezni azt a meggyőződésemet, hogy Lengyelország proletariátusa szervezetileg is egyesülhet majd velünk, az OSzDMP-vel a mostani Központi Vezetőség elvi ingadozása ellenére.

Megjelent: „Gazeta Robotnicza“
15—16. sz. 1912 július 16.
Aláírás: N. Lenin.

VÁLASZ A LIKVIDÁTOROKNAK[47]

A „Nyevszkij Golosz" likvidátorai majd megszakadnak igyekezetükben, hogy a pétervári választásokon *megbontsák* a munkások egységét. Ez nem fog nekik sikerülni. Az „egység" körül csapott képmutató kiabálás *(a likvidátorok részéről!!)* nem fog félrevezetni senkit.

A munkásdemokrácia egysége biztosítva van.

A munkások nem követik azokat, akik likvidálják a munkásdemokráciát és csak annyit ígérnek, hogy helyette megteremtik . . . a liberális munkáspolitika nyílt „pártját". Az öntudatos munkások a munkástömegek egységét akarják, nem pedig a „megegyezést" a likvidátorok értelmiségi szakadár köreivel ennek az egységnek a rovására. A *„Pravda"*[48] is ezt a jelszót követi.

Bennünket nem hoznak zavarba méltatlan kirohanásaikkal a likvidátorok, akik *nyíltan* kérdezik, *hol* „keressék" azt, ami „rejtve akar maradni" . . . Csak írogassák, uraim, „nyílt" platformjukat, csak építsék új, „nyílt" pártjukat, sok szerencsét!

P. S.* Nyomatékosan kérem, hogy haladéktalanul vagy minél előbb válaszoljanak nekem az itt felvetett kérdésre. *Nem lehet hallgatni.* Mindent elronthatunk, és kiválthatjuk a *baloldali* munkások tiltakozását, ha hallgatunk erről. Szembe kell szállnunk a likvidátorokkal. *Nem lehet* úgy folytatni a választásokat, hogy eltitkoljuk, *kinek az érdekében* folyik ez a munka (nem a

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

likvidátorok érdekében-e?). Ha nem akarják kiélezni a dolgot és nem akarnak *mindent* elrontani a „baloldalon", akkor közöljék ezt a „választ a likvidátoroknak". Ha *nem* közlik, *haladéktalanul* küldjék vissza nekem ezt a lapot. Ez számomra *fontos!*

A megírás ideje: 1912 július.
Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXV. köt. 1933.

SVÁJCBAN

Svájcot a helybeli szocialisták a „lakájok köztársaságának" nevezik. Ez a kispolgári ország, amelynek egyik legfontosabb gazdasági ága már régóta a vendéglátó ipar, túlságosan függött a gazdag semmittevőktől, akik milliókat dobálnak ki a nyári hegyi túrákra. A svájci burzsoá legelterjedtebb típusa egészen a legutóbbi időkig a gazdag turista előtt hajbókoló kistulajdonos volt.

Most megváltozik a helyzet. Svájcban fejlődik a nagyipar. Ebben az ipari fellendülésben nagy szerepe van annak, hogy felhasználják a vízeséseket és a hegyi patakokat közvetlenül villamosenergia termelésére. Gyakran „fehér szénnek" nevezik a víz esésének ezt az erejét, amely helyettesíti a kőszenet az ipar számára.

Svájc iparosodása, azaz az ipar, a nagyipar fejlődése véget vetett a munkásmozgalom egykori pangásának. A tőke és a munka harca kiéleződik. Az az álmos, kispolgári szellem, amely egykor gyakran uralkodott egyes svájci munkásegyletekben, eltűnik, és helyét elfoglalja az erejét felismerő, öntudatos, szervezett proletariátus harcos hangulata.

A svájci munkások tökéletesen tisztában vannak azzal, hogy köztársaságuk polgári köztársaság, s hogy ez a polgári köztársaság ugyanazt a bérrabszolgaságot védelmezi, amely kivétel nélkül valamennyi tőkés országban fennáll. De a svájci munkások kitűnően megtanulták, hogyan használhatják fel köztársasági intézményeik szabadságát a nagy munkástömegek felvilágosítására és szervezésére.

E munka gyümölcsei szemmelláthatólag jelentkeztek

a július 12-i (az új időszámítás szerint június 29-i) zürichi általános sztrájk idején.

A következőképp történt a dolog. A zürichi szobafestők és lakatosok már hetek óta sztrájkoltak, bérük emelését és a munkanap rövidítését követelték. A munkaadók megdühödtek, és elhatározták, hogy megtörik a sztrájkolók konokságát. A polgári köztársaság kormánya, hogy kedvében járjon a tőkéseknek, segítségükre sietett, és hozzálátott a külföldi sztrájkolók *kitoloncolásához!* (Svájcban sok külföldi, különösen olasz munkás dolgozik.) De ez a durva erőszak nem segített. A munkások egységesen kitartottak.

Ekkor a tőkések más módszerhez folyamodtak. Hamburgban (Németország) Ludwig Kochnak van egy külön vállalata, amely sztrájktörők szállításával foglalkozik. A zürichi tőkések — hazafiak és republikánusok, ez nem tréfa! — megrendelték ettől a cégtől a sztrájktörőket, köztük köztudomásúan mindenféle bűnözőket, akiket Németországban elítéltek kerítésért, verekedésért stb. Ezeket a csavargókat, vagyis ezt az aranyszázadot (lumpenproletárokat) a tőkések revolverekkel szerelték fel. Ez az elvetemült sztrájktörő banda bevette magát a munkásnegyed kocsmáiba, és hallatlan garázdálkodást vitt véghez. Mikor a munkások összeverődtek, hogy eltávolítsák a rendzavarókat, egyikük *lelőtt* egy sztrájkoló munkást.

A munkások türelmének vége szakadt. A gyilkost agyonverték. Elhatározták, hogy a zürichi városi tanácsban interpellációt terjesztenek be a rendzavarók garázdálkodása ügyében. Mikor pedig a városi elöljáróság a tőkéseket védelmezve megtiltotta a sztrájkőrségeket, a munkások *egynapos általános sztrájkot* hirdettek ki tiltakozásuk jeléül.

Valamennyi szakszervezet egyhangúlag állást foglalt a sztrájk mellett. Az egyetlen szomorú kivétel a nyomdászok szakszervezete volt. A nyomdászok ellenezték a sztrájkot, és a zürichi munkásszervezetek 425 képviselőjének gyűlése a nyomdászok döntését ezzel a harsány kiáltással fogadta: „gyalázat!“ A sztrájkot elhatározták, bár a politikai szervezetek vezetői ellene voltak (a kispolgári, opportunista svájci vezetők régi szelleme!).

Tudván, hogy a tőkések és a közigazgatás igyekeznek majd meghiúsítani a békés sztrájkot, a munkások a bölcs szabály szerint jártak el: „ha háború, akkor legyen háború". A háborúban nem tudatják az ellenséggel, *mikor* indul a támadás. A munkások csütörtökön szándékosan kijelentették, hogy a sztrájk kedden vagy szerdán lesz, de valójában *péntekre* tűzték ki. A tőkéseket és a közigazgatást ez meglepetésszerűen érte.

A sztrájk ragyogóan sikerült. Kora reggeltől 30 000 német és olasz nyelvű röplapot osztottak szét. Mintegy 2000 sztrájkoló elfoglalta a villamoskocsi-színt. Leállt a forgalom. A város egész élete megbénult. A péntek vásári nap Zürichben, de a város kihalt volt. A sztrájkbizottság megtiltotta az alkohol (mindenféle szeszesital) fogyasztását, és a munkások szigorúan tiszteletben tartották ezt a döntést.

Délután 2 órakor nagyszabású tömegtüntetést rendeztek. A beszédek elhangzása után a munkások békésen, éneklés nélkül szétszéledtek.

A kormány és a tőkések, akik szerették volna erőszakos cselekményekre provokálni a munkásokat, kudarcuk láttán most valósággal tombolnak dühükben. Külön rendelettel az egész zürichi kantonban megtiltották nemcsak a sztrájkőrségeket, hanem a szabad ég alatti gyűléseket és tüntetéseket is. A rendőrség megszállta a zürichi népházat, és letartóztatott számos munkásvezért. A tőkések, hogy bosszút álljanak az általános sztrájkért, háromnapos munkáskizárást hirdettek ki.

A munkások nyugodtan viselkednek, szigorúan bojkottálják a pálinkát és a bort, és így beszélgetnek egymással: „miért ne pihenjen a munkásember is három napot egy évben, mikor a gazdagok egész évben pihennek."

„Pravda" 63. sz.
1912 július 12.
Aláírás: B. Zs.

DEMOKRÁCIA ÉS NARODNYIKSÁG KÍNÁBAN

Szun Jat-szennek, a kínai köztársaság ideiglenes elnökének cikke, amelyet a „Le Peuple"* című brüsszeli szocialista újságból veszünk át, számunkra, oroszok számára rendkívül tanulságos.

A közmondás szerint: idegen szem jobban látja. Szun Jat-szen rendkívül figyelemre méltó „idegen", mert bár európai műveltségű ember, nyilván egyáltalán nem ismeri Oroszországot. És most a harcos és győzelmes kínai demokráciának ez az európai műveltségű képviselője, annak az országnak a képviselője, amely kivívta a köztársaságot, merőben orosz kérdéseket tesz fel nekünk — teljesen függetlenül Oroszországtól, az orosz tapasztalatoktól, az orosz irodalomtól. Az élenjáró kínai demokrata szakasztott úgy gondolkodik, akár egy orosz. Annyira hasonlít az orosz narodnyikhoz, hogy alapgondolatai és gyakran egyes kifejezései is teljesen olyanok, mintha csak egy narodnyik írta volna őket.

Idegen szem jobban látja. A nagy kínai demokrácia platformja — mert Szun Jat-szen cikke éppen ilyen platform — arra késztet bennünket, illetve kiváló alkalmat ad arra, hogy az újabb nemzetközi események szemszögéből ismét megvizsgáljuk azt a kérdést, milyen viszonyban van egymással a demokratizmus és a narodnyikság Ázsia jelenkori polgári forradalmaiban. Ez az egyik legkomolyabb kérdés azok között, amelyek Oroszország előtt az 1905-ben megkezdődött forradalmi korszakában fel-

* — „A Nép". — *Szerk.*

merültek. És nemcsak Oroszország előtt, hanem egész Ázsia előtt is, mint a kínai köztársaság ideiglenes elnökének platformjából láthatjuk, különösen ha összevetjük ezt a platformot az oroszországi, törökországi, perzsiai, kínai forradalmi események fejlődésével. Oroszország igen sok szempontból és igen lényeges szempontokból kétségkívül egyike az ázsiai államoknak, mégpedig a legbarbárabb, középkori, szégyenletesen elmaradott ázsiai államoknak.

Az orosz polgári demokrácia narodnyik színezetű — kezdve távoli és magányos ősétől, a nemes Herzentől egészen a tömegek képviselőiig, az 1905-ös Parasztszövetség tagjaiig, s az 1906—1912-es évek három első dumájának trudovik képviselőiig. Most azt látjuk, hogy ugyanilyen narodnyik színezetű Kína polgári demokráciája is. Nézzük meg hát Szun Jat-szen példáján, miben rejlik azoknak az eszméknek a „szociális jelentősége“, amelyeket a kapitalista világcivilizáció áramába most végérvényesen bekapcsolódó száz- és százmilliók mélyről feltörő forradalmi mozgalma szült.

Harcos, őszinte demokratizmus hatja át Szun Jat-szen platformjának minden sorát. Szun Jat-szen teljesen tisztában van azzal, hogy a „faji“ forradalom nem elegendő. Nyoma sincs nála az apolitizmusnak, vagy akár csak a politikai szabadság lebecsülésének, s még a gondolatát sem engedi meg annak, hogy a kínai abszolutizmus összeegyeztethető a kínai „szociális reformmal“, a kínai alkotmány-reformokkal stb. Teljes demokratizmust hirdet a köztársaság követelésével. Nyíltan felveti a tömegek helyzetének, a tömegek harcának kérdését, forrón rokonszenvez a dolgozókkal és kizsákmányoltakkal, hisz igazukban, erejükben.

Amit itt látunk, az valóban nagy ideológiája egy valóban nagy népnek, amely nemcsak siránkozik évszázados rabszolgasága fölött, nemcsak álmodozik a szabadságról és az egyenlőségről, hanem *harcolni* is tud Kína évszázados elnyomói ellen.

Önként kínálkozik az összehasonlítás egyrészt a barbár, élettelen, ázsiai Kína ideiglenes köztársasági elnöke, másrészt Európa, Amerika, az élenjáró kultúrájú országok különféle köztársasági elnökei között. Az *ottani*

köztársasági elnökök csupa üzletemberek, ügynökök vagy sakkfigurák a keresztül-kasul, tetőtől talpig rothadt burzsoázia kezében, amely sárral és vérrel van befröcskölve, nem padisahok és császárok vérével, hanem munkások vérével, akiket sztrájkokért végeztek ki a haladás és a civilizáció nevében. Az ottani elnökök annak a burzsoáziának a képviselői, amely réges-régen megtagadta összes ifjúkori ideáljait, amely teljesen prostituálta magát, utolsó porcikájáig eladta magát a milliomosoknak, a milliárdosoknak, az elburzsujosodott hűbéruraknak stb.

Emitt az ázsiai ideiglenes köztársasági elnök forradalmi demokrata, telve nemeslelkűséggel és hősiességgel, annak az osztálynak tulajdonságaival, amely nem hanyatlóban, hanem emelkedőben van, amely nem fél a jövőtől, hanem hisz benne, és önfeláldozóan harcol érte, amely gyűlöli a múltat, és le tudja rázni a múlt hullaszagú és minden élőt fojtogató rothadását, amely nem ragaszkodik görcsösen ahhoz, hogy kiváltságainak megőrzése kedvéért fenntartsa és visszaállítsa a múltat.

Mi következik ebből? Vajon nem jelenti-e ez azt, hogy a materialista Nyugat elrothadt, és hogy csak a misztikus, vallásos Keletről sugárzik a fény? Nem, éppen ellenkezőleg. Ez azt jelenti, hogy a Kelet végérvényesen a Nyugat útjára lépett, hogy ezentúl újabb *száz- meg százmilliók* fognak harcolni azokért az ideálokért, amelyekig a Nyugat eljutott. Elrothadt a nyugati burzsoázia, amely előtt már ott áll sírásója, a proletariátus. Ázsiában viszont *még* van olyan burzsoázia, amely képviselni tudja az őszinte, harcos, következetes demokráciát, amely méltó társa a XVIII. század végi Franciaország nagy apostolainak és nagy politikusainak.

Ennek a történelmileg haladó tettre még képes ázsiai polgárságnak a fő képviselője vagy fő szociális támasza a paraszt. Mellette már ott van a liberális burzsoázia, amelynek a képviselői, Jüan Si-kajhoz hasonlóan, mindenki másnál könnyebben kaphatók az árulásra: tegnap még reszkettek a császártól, tegnap még hajlongtak előtte; azután — mikor meglátták a forradalmi demokrácia erejét, mikor megérezték a forradalmi demokrácia győzelmét — cserben hagyták a császárt, holnap pedig a demokratákat

fogják elárulni, hogy kiegyezzenek valami régi vagy új „alkotmányos“ császárral.

Magasba csapó, őszinte demokratikus fellendülés nélkül, amely lángot gyújt a dolgozó tömegekben, és csodákra teszi képessé őket, s amely sugárzik Szun Jat-szen platformjának minden mondatából, ilyen fellendülés nélkül lehetetlen volna a kínai nép valóságos felszabadítása az évszázados rabszolgaság alól.

De a harcos demokratizmusnak ez az ideológiája a kínai narodnyiknál párosul, először is, szocialista ábrándokkal, azzal a reménnyel, hogy Kína kikerülheti a kapitalizmus útját, elháríthatja a kapitalizmust, másodszor pedig egy radikális agrárreform tervével és hirdetésével. Éppen ez a két utóbbi eszmei-politikai áramlat jelenti azt az elemet, amely a *narodnyikságot* alkotja e fogalom sajátos jelentésében, vagyis a demokratizmustól eltérően, a demokratizmust kiegészítve.

Honnan erednek ezek az áramlatok, és mi a jelentőségük?

A kínai demokrácia a tömegek roppant szellemi és forradalmi lendülete nélkül nem tudta volna megdönteni a régi rendet Kínában, és nem tudta volna kivívni a köztársaságot. Ennek a lendületnek feltétele és következménye a legőszintébb rokonszenv a dolgozó tömegek helyzete iránt, a legizzóbb gyűlölet a tömegek elnyomói és kizsákmányolói iránt. Európában és Amerikában pedig, ahonnan az élenjáró kínaiak, az *összes* kínaiak, amennyiben átélték ezt a lendületet, átvették szabadság-eszméiket, már a *burzsoáziától* való megszabadulás, azaz a szocializmus van napirenden. Ebből elkerülhetetlenül következik, hogy a kínai demokraták rokonszenveznek a szocializmussal, elkerülhetetlenül következik *szubjektív* szocializmusuk.

A kínai demokraták szubjektíve szocialisták, mert ellene vannak a tömegek elnyomásának és kizsákmányolásának. De Kínának, az elmaradott, félfeudális agrárországnak az *objektív* feltételei olyanok, hogy ennek a csaknem félmilliárdos népnek az életében ennek az elnyomásnak és kizsákmányolásnak csak egy meghatározott, történelmileg sajátos fajtája van napirenden, nevezetesen a feudalizmus. A feudalizmus a földművelésben kialakult

életforma és a naturális gazdaság uralmán alapul; a kínai paraszt feudális kizsákmányolásának forrása az volt, hogy ilyen vagy olyan formában *röghöz kötötték;* politikai kifejezői ennek a kizsákmányolásnak a hűbérurak voltak, mindannyian együtt és külön-külön, élükön a császárral, mint a rendszer fejével.

És kiderül, hogy a kínai demokrata szubjektív-szocialista elképzeléseiből és programjaiból a valóságban olyan program lesz, amely *csupáncsak* az „ingatlan tulajdon" „összes jogi alapjainak megváltoztatását", *csupáncsak* a feudális kizsákmányolás megszüntetését követeli.

Ez a *lényege* Szun Jat-szen narodnyikságának, a polgári demokratikus agrárátalakítások általa vázolt haladó, harcos, forradalmi programjának és állítólag szocialista elméletének.

Ez az elmélet, ha a doktrina szempontjából vizsgáljuk, a kispolgári reakciós-„szocialista" elmélete. Mert hiszen teljesen reakciós az az ábránd, hogy Kínában „elhárítható" a kapitalizmus, hogy Kínában — elmaradottsága folytán — könnyebb a „szociális forradalom" stb. És Szun Jat-szen utánozhatatlan, mondhatnánk, szűzi naivitással maga zúzza ízzé-porrá reakciós narodnyik elméletét, amikor elismeri azt, aminek elismerésére az élet kényszeríti, nevezetesen: hogy „Kína óriási ipari" (vagyis kapitalista) „fejlődés küszöbén áll", hogy Kínában „a kereskedelem" (vagyis a kapitalizmus) „roppant nagy mértékben ki fog fejlődni", hogy „50 év múlva sok Sanghájunk lesz", azaz számos sokmillió lakosú központja lesz a kapitalista gazdagságnak és a proletár nyomorúságnak és ínségnek.

De felmerül a kérdés — és ez a dolog lényege, ez a legérdekesebb pont, amely *előtt* gyakran megtorpan a körülmetélt és kiherélt liberális kvázi-marxizmus —, vajon a reakciós gazdasági elmélet alapján Szun Jat-szen valóban reakciós agrárprogramot védelmez-e?

Éppen arról van szó, hogy nem. A kínai társadalmi viszonyok dialektikája éppen abban rejlik, hogy a kínai demokraták, akik őszintén rokonszenveznek az európai szocializmussal, reakciós elméletté alakították át ezt a szocializmust, és a kapitalizmus „elhárításáról" szóló e

reakciós elmélet *alapján tisztán kapitalista*, maximálisan kapitalista agrárprogramot hirdetnek!

Csakugyan, mi a lényege annak a „gazdasági forradalomnak", amelyről Szun Jat-szen olyan fellengzősen és ködösen beszél cikke elején?

A földjáradék átadása az államnak, vagyis a föld nacionalizálása valami egységes adó segítségével Henry George szellemében. Az égvilágon semmi más *reális* tartalma nincs annak a „gazdasági forradalomnak", amelyet Szun Jat-szen javasol és hirdet.

A parasztok lakta istenhátamögötti vidéken levő föld értéke és a Sanghájban levő föld értéke annyiban különbözik egymástól, amennyiben a földjáradék nagysága különbözik egymástól. A föld értéke a tőkésített földjáradék. Ha a föld „értékének növekedését" „a nép tulajdonává" teszik, az azt jelenti, hogy átadják a földjáradékot, azaz a földtulajdont az államnak, vagy más szóval: nacionalizálják a földet.

Lehetséges-e ilyen reform a kapitalizmus keretei között? Nem csak lehetséges, hanem ez a legtisztább, maximálisan következetes, eszményien tökéletes kapitalizmus. Marx kimutatta ezt „A filozófia nyomorá"-ban, részletesen bebizonyította a „Tőke" III. kötetében, és különösen szemléletesen kifejtette Rodbertusszal folytatott vitája során az „Értéktöbblet-elméletek"-ben[49].

A föld nacionalizálása lehetővé teszi az abszolút földjáradék megszüntetését, s csak a különbözeti földjáradékot hagyja meg. A középkori monopóliumok és a középkori viszonyok legteljesebb kiküszöbölése a mezőgazdaságból, a föld kereskedelmi forgalmának legteljesebb szabadsága, a mezőgazdaságnak a piachoz való legkönnyebb alkalmazkodása — ezt jelenti Marx tanítása szerint a föld nacionalizálása. A történelem iróniája, hogy a narodnyikság a mezőgazdaságban tért hódító „kapitalizmus elleni harc" nevében olyan agrárprogramot hirdet, amelynek a teljes végrehajtása a kapitalizmus *leggyorsabb* fejlődését jelentené a mezőgazdaságban.

Miféle gazdasági szükségesség az oka annak, hogy Ázsia egyik legelmaradottabb paraszti országában a legfejlettebb polgári demokratikus agrárprogramok ter-

jedtek el? Az a szükségesség, hogy lerombolják a feudalizmust minden formájában és megnyilvánulásában.

Minél inkább elmaradt Kína Európától és Japántól, annál jobban fenyegette a feldarabolás és a nemzeti bomlás veszélye. „Új életre kelteni“ Kínát csak a forradalmi néptömegek hősiessége tudta, amely a politika terén képes megteremteni a kínai köztársaságot, az agrárviszonyok terén pedig képes a föld nacionalizálása révén biztosítani a leggyorsabb kapitalista haladást.

Hogy sikerül-e ez és milyen mértékben, az más kérdés. A különböző országok a maguk polgári forradalmaiban a politikai demokratizmus és az agrárdemokratizmus különböző fokait valósították meg, mégpedig a legtarkább párosításban. Minden a nemzetközi helyzettől és a kínai társadalmi erőviszonyoktól függ. A császár bizonyára egyesíteni fogja a hűbérurakat, a bürokráciát, a kínai papságot, és restaurációt fog előkészíteni. Jüan Si-kaj, annak a burzsoáziának a képviselője, amelynek alig volt érkezése liberális-monarchista burzsoáziából liberális-köztársasági burzsoáziává vedleni (vajon mennyi időre?), a monarchia és a forradalom közti lavírozás politikáját fogja folytatni. A forradalmi polgári demokrácia, amelynek Szun Jat-szen a képviselője, jó helyen keresi Kína „megújhodásának“ útját, amikor igyekszik kifejleszteni a paraszti tömegek legnagyobb öntevékenységét, határozottságát és bátorságát a politikai és agrárreformok terén.

Végezetül, ha Kínában növekedni fog a Sanghájok száma, növekedni fog a kínai proletariátus is. S a kínai proletariátus minden bizonnyal meg fog alakítani valamilyen kínai szociáldemokrata munkáspártot, amely Szun Jat-szen kispolgári utópiáit és reakciós nézeteit megbírálva bizonyára gondosan különválasztja, megóvja és fejleszti majd politikai és agrárprogramjának forradalmi-demokratikus magvát.

„Nyevszkaja Zvezda“ 17. sz.
1912 július 15.
Aláírás: Vl. I l j i n.

AZ OLASZ SZOCIALISTÁK KONGRESSZUSA

Reggio városában (Emilia tartomány) a napokban fejeződött be az olasz szocialista párt XIII. kongresszusa.

Az olasz szocialista pártban a belső harc az utóbbi években különösen kiéleződött. Kezdetben két fő irányzat állt szemben egymással: a forradalmárok és a reformisták. Az előbbiek a mozgalom proletár jellegét védelmezték, és harcoltak az opportunizmusnak, azaz a mérséklet szellemének, a burzsoáziával való paktálgatásnak, a munkásmozgalom végcéljairól (azaz szocialista céljairól) való lemondásnak minden megnyilvánulása ellen. Osztályharc: ez eme irányzat nézeteinek sarkalatos elve, alapja. A reformisták a reformokért, azaz a politikai és gazdasági helyzet részleges javításáért folytatott harcban minduntalan megfeledkeztek a mozgalom szocialista jellegéről, síkraszálltak a burzsoáziával való blokkokért és szövetségekért, s egészen odáig mentek, hogy megengedhetőnek nyilvánították a szocialisták belépését a burzsoá kormányba, lemondtak a következetesen köztársasági meggyőződésről (a monarchista Olaszországban a köztársasági propagandát önmagában véve nem tekintik törvényellenesnek), védelmezték a „gyarmatpolitikát", a gyarmatszerzésnek, a bennszülöttek elnyomásának, kifosztásának és kiirtásának politikáját stb.

Ez a két fő irányzat, amely ilyen vagy olyan formában megvan *valamennyi* szocialista pártban, Olaszországban további két szélsőséges irányzatot hozott létre, amelyek teljesen eltávolodtak a szocializmustól, és ennek folytán el is szakadtak a szocialista munkáspárttól. Az egyik ilyen nem szocialista szélsőség a *szindikalizmus*, amely

egy időben „divat“ volt Olaszországban. A szindikalisták az anarchizmus felé hajlottak, forradalmi frázisokat pufogtattak, rombolták a munkásság harci fegyelmét, lemondtak arról, hogy a szocialisták felhasználják a parlamenti szószéket, vagy védelmezték ezt az álláspontot. Az anarchisták befolyása mindenütt gyenge, és a munkásmozgalom gyorsan kilábal ebből a betegségből.

Az olasz szindikalisták (vezérükkel, Arturo Labriolával az élükön) jelenleg már *nincsenek* a szocialista párt soraiban. Szerepük a munkásmozgalomban jelentéktelen. A forradalmi marxisták Olaszországban éppúgy, mint más országokban, nem ismernek kíméletet a proletármozgalmat bomlasztó anarchista hangulattal és irányokkal szemben.

A reformisták kevésbé szilárdak, mint azok a szélsőjobboldali reformisták, akik a liberális munkáspolitika útjára tévedve végérvényesen átállnak a liberálisok táborába, és átpártolnak a burzsoáziához. Ezért ritka eset, hogy a munkásügy eme árulói elkülönülnének a szocialista párttól anélkül, hogy a forradalmi marxisták ne vívnának rendkívül kíméletlen harcot az *összes* reformisták ellen. Ez történt például Franciaországban, amikor az opportunista és reformista Millerand végleg lepaktált a burzsoáziával, és belépett a burzsoá kormányba.

Ez a helyzet Olaszországban is. A reformisták kettészakadtak baloldali reformistákra (élükön Turatival) és jobboldali reformistákra (élükön Bissolatival). A Reggio Emilia-i kongresszus ennek az elszakadásnak utolsó aktusa.

A kongresszuson három irányzat volt: 1) a forradalmárok (mintegy 12 500 szavazatuk volt a kongresszuson a pártban levő híveik száma szerint); 2) a baloldali reformisták (mintegy 9000 szavazatuk volt) és 3) a jobboldali reformisták (mintegy 2000 szavazatuk volt). A forradalmárok javasolták, hogy zárják ki a pártból Bissolatit és még három szélsőjobboldali reformistát. A baloldali reformisták egyharmada ugyancsak megszavazta ezek kizárását, de „enyhébb“ indokolással, kétharmad pedig a kizárás ellen foglalt állást, s pusztán feddést javasolt.

A forradalmárok, mivel, mint az imént idézett számokból látható, többségben voltak, győztek, és Bissolatit társaival együtt kizárták.

Melyek voltak Bissolati nézetei és tettei, amelyek szükségessé tették a pártból való kizárását? Bissolati a párt többszöri határozata ellenére odáig merészkedett a burzsoá kormány támogatásában, hogy maga is csaknem „tárca nélküli miniszterré“ vált (azaz bár nem volt miniszter, úgy viselkedett, mint a burzsoá kormány híve és tagja).

Jóllehet az olasz szocialisták szigorúan ragaszkodnak köztársasági meggyőződésükhöz, Bissolati kezdett a Quirinálba járni, meglátogatta a királyt, és tárgyalásokat folytatott vele! Bissolati odáig süllyedt, hogy védelmezte a mostani olasz—török háborút, jóllehet az *egész* párt kategorikusan elítélte ezt a háborút mint szégyenletes burzsoá rablást és szennyes ügyet, mint a tripoliszi afrikai bennszülöttek kegyetlen mészárlását korszerűsített pusztító fegyverek segítségével.

Bissolati és társai kizárása után az *összes* jobboldali reformisták kiléptek a pártból, és *külön* pártot alapítottak, amelyet „szocialista reformpártnak“ neveztek el. E cégér mögött *a valóságban* a liberális-monarchista „munkás“-politikusok „pártja“ rejtőzik.

A szakadás nehéz, fájdalmas dolog. Olykor azonban szükségessé válik, és ilyenkor minden gyengeség, minden „szentimentalizmus“ (ezt a szót honfitársnőnk, Balabanova használta Reggióban) vétek. A munkásvezérek nem angyalok, nem szentek, nem hősök, hanem emberek, mint mindenki. Hibákat követnek el. A párt helyreigazítja ezeket a hibákat. A német munkáspártnak még olyan nagy vezérek opportunista hibáit is helyre kellett igazítania, mint Bebel.

De ha a hibához ragaszkodnak, ha a hiba védelmére csoport alakul, amely lábbal tiporja a párt valamennyi határozatát, a proletár hadsereg egész fegyelmét, akkor a szakadás elengedhetetlen. És az olasz szocialista proletariátus pártja helyes útra lépett, amikor eltávolította soraiból a szindikalistákat és a jobboldali reformistákat.

„Pravda“ 66. sz.
1912 július 15.
Aláírás: I.

„SZÓLÁSSZABADSÁG“ OROSZORSZÁGBAN

Az „Amit akartok“ című lap, amelyet köznapi nyelven „Novoje Vremjá“-nak hívnak, közli méltó társának, a „Petyerburgszkije Vedomosztyi“-nak egy ivanovo-voznyeszenszki tudósítását.

„Gyárvárosunkban a trágár beszéd — írják a lapnak — kiszorította az utcákról az emberi szót. Káromkodnak a gyári munkások, szitkozódnak a kocsisok, a jól öltözött emberek, s a rendőrök szolgálati kötelességük teljesítése közben.“

És a „Novoje Vremja“ az erkölcsök e rajzához hozzáfűzi:

„Szerencsés munkásváros, ahol megvalósultak a teljesen korlátlan szólásszabadság legmerészebb szociáldemokrata álmai.“

Nemdebár, tanulságos ez az arcátlan kirohanás?

Ki nem tudja, uraim, a kormányt híven szolgáló lap szerkesztői, hogy éppen a kormányhoz legközelebb álló jobboldali pártok „valósították meg“ a III. dumában a szólásszabadságot a trágár beszédet illetőleg? Ki nem tudja, hogy Puriskevics, Markov úrék meg az *ő* kollégáik szereztek maguknak ezzel országos hírnevet?

Bizony, nem valami elővigyázatos, nem valami óvatos a „Novoje Vremja“! Ügyesebben is teljesíthette volna lakáji szerepét... Mert így még előbb-utóbb azt is megérjük, hogy abban a lapban, amely, hízelgés nélkül, hű szolgája a kormánynak, egyszer csak megírják, hogy milyen „szólásszabadságot“ gyakorolnak Puriskevics meg

társai és milyent a szociáldemokrata képviselők a dumában.

A Puriskevicsek szólásszabadsága a földesúri dumában és a szólásszabadság a munkásgyűléseken . . . Remek választás előtti témát pendített meg az arcátlan buzgóságában melléfogó „Novoje Vremja"!

„Pravda" 66. sz.
1912 július 15.
Aláírás: V.

HOGYAN LEPLEZI LE P. B. AKSZELROD A LIKVIDÁTOROKAT

I

P. B. Akszelrodnak eredeti szerep adatott meg a marxisták opportunista áramlatának fejlesztésében. A „munkáskongresszus“ eszméjével például annak idején Akszelrod elég nagy lármát csapott. Agitációjával megnyert és elbolondított néhány munkást. De minél szélesebb körre terjedt ki ez az agitáció, minél jobban közeledett a gyakorlati végrehajtás, annál világosabbá vált az egész ötlet *kiagyalt* volta. Az ötlet magától szétpukkadt. Az élet igazolta azt, amit a bolsevikok nemegyszer megmondtak: Akszelrod „eszméi“ — az opportunista értelmiség kiagyalásai, álmodozás arról, hogyan lehetne „megkerülni“ a kemény osztályharcot és politikai harcot.

Most hajszálra ugyanez ismétlődött meg a munkáskönyvkiadó és a „frakción kívüli“ munkáslap eszméjével. Melyik pétervári munkás nem emlékszik rá, hogy még nem is olyan régen mennyire lelkesedtek a likvidátorok ezért az eszméért? hogyan akarták magukhoz édesgetni a munkásokat azzal az ábránddal, hogy a munkásdemokrácián belül „ki lehet kerülni“ a harcot? Milyen mulatságosan dühöngtek a „Zvezdá“-ra, mert megmagyarázta, hogy a liberális munkáspolitika kérdését (emlékezzenek a pékek határozatára[50]) nem lehet megkerülni, hogy a munkásoknak a frakción kívüli lap fölött gyakorolt ellenőrzésére vonatkozó fecsegés merő demagógia?

És most Akszelrod a likvidátor „Nyevszkij Golosz“ 6. számában kitűnően leleplezte — kénytelen-kelletlen leleplezte — tulajdon barátainak demagógiáját. Demagó-

gia az, ha olyasmit ígérgetünk, ami teljesíthetetlen. Kétségkívül vonzó a széleskörű munkáskongresszus, a legális munkáskönyvkiadó, a frakción kívüli munkáslap gondolata. De ott van a bökkenő, hogy ezek a vonzó dolgok *megvalósíthatatlanok*, *ha* előbb *nem* folytatunk szívós és nehéz harcot a politikai szabadságért általában, a marxizmus győzelméért a munkásdemokrácia soraiban stb. Demagóg ígéreteket könnyű tenni. Ámde az élet hamar megmutatja, hogy ezek az ígéretek teljesíthetetlenek, és leleplezi a „rózsaszínű álmok" opportunizmusát.

A „Nyevszkij Golosz" 6. számában Akszelrod elképesztően sokat szaval arról, hogy ő és barátai „a párt haladó képviselői", ellenfeleik pedig „reakciósok". Magától értetődik, hogy Akszelrodnak ezt igen kellemes gondolni, a likvidátoroknak pedig kinyomatni. Csakhogy nagyon olcsó ám ez a szavalás! Saját magukat dicsérik „haladó szellemükért" ... nem volna jobb, ha inkább *megmagyaráznák* a nézeteltérések lényegét és jelentőségét?

„A frakción kívüli szociáldemokrata (valóban szociáldemokrata, idézőjel nélkül) lap gondolata jelenleg utópia, mégpedig olyan utópia, amely objektíve ellenkezik a párt politikai fejlődésének érdekeivel és a proletariátusnak a szociáldemokrácia zászlaja alatt való szervezeti egyesítése érdekeivel. A természet visszatér, ha vasvillával űzöd is el."

Így ír Akszelrod. Ezek igen értelmes gondolatok. Alapjában teljesen helytálló, amit mond. Ez azt mutatja, hogy egyáltalán nincs igazuk Akszelrod barátainak, a likvidátoroknak, akik tegnap még éppen az Akszelrod által most elítélt gondolatot hirdették a munkástömegeknek. Csak az a baj, hogy mi nem tudjuk észrevenni a „haladó szellemet" a teljesíthetetlen dolgok ígérgetésében...

„Szervezetileg kialakult frakcióink úgyszólván nincsenek — írja Akszelrod —; helyettük különféle körök és csoportok vannak, amelyek közül egyesek többé-kevésbé határozott politikai, taktikai és szervezeti nézeteket vallanak, mások pedig erre-arra ingadoznak, hátramozdítva az előbbieket."

A mondat első része nem egészen felel meg a valóság-

nak. Akszelrod nagyon jól tudja, hogy van valami, ami szervezetileg *teljesen* kialakult, annyira, amennyire ez manapság egyáltalán lehetséges. De a második rész igaz: valóban sok olyan csoport van, amely ingadozik és hátramozdít. Amikor Akszelrod kimondja ezt az események menete által kikényszerített igazságot, ezzel megint leleplezi barátait. Ki nem tudja, hogy éppen az ingadozó csoportok reklámnak szánt, papiroson történő „egyesítésével" kérkednek éppen most Akszelrod barátai? Hiszen nem a „Nyevszkij Golosz"-nak ugyanabban a 6. számában ígérik meg az összes likvidátoroknak ezt a fiktív „egyesülését" az összes ingadozókkal?

„A viszályok középpontja és fő forrása — folytatja Akszelrod — egyrészt az, hogy a párt különböző körei különböző álláspontot foglalnak el az új, nyílt szociáldemokrata munkásmozgalommal szemben" (hát nem a nyílt *párttal* szemben, kedves P. B. Akszelrod? Nem szép dolog meghamisítani a nézeteltérés lényegét!), „másrészt pedig, hogy lényeges nézeteltérések vannak az orosz szociáldemokrácia legközelebbi politikai feladatai és politikai taktikája tekintetében. Mindkét kategória kérdései különösen égetővé, időszerűvé válnak most, amikor új társadalmi-politikai mozgalom kezdődik. És e kérdések miatt szakadt két fő táborra az orosz szociáldemokrácia. Felmerül a kérdés: képes-e a tervezett munkáslap semleges álláspontra helyezkedni e két ellentétes tábor között, és megengedhető-e elvben ilyen álláspont? Nyilvánvaló, hogy nem..."

Tökéletesen helytálló következtetés. Akszelrod gyönyörűen kiütötte a nyeregből nemcsak azokat a barátait, akik tegnap azt kiabálták, hogy semleges és frakción kívüli lapra van szükség, hanem azokat is, akik ma azzal hitegetik a naiv embereket, hogy „egyetértenek", „egyesülnek", tömörülnek stb. a *semleges* csoportokkal.

Fő tábor csakugyan kettő van. Az egyik szervezetileg teljesen kialakult. Az Akszelrod által felsorolt kérdésekre adott válaszai mind teljesen pontosak, szabatosak, határozottak, nem is hasonlítanak egyes irodalmárok imitt-amott elszórt és mást-mást mondó cikkeihez. A másik tábornak viszont, nevezetesen a likvidátor tábornak, amelyhez Akszelrod is tartozik, köztudomásúan nincs sem szervezete

(helyette csak ígéretek vannak egy nyílt munkás*pártról*, csak fecsegés van nyílt politikai munkásegyletekről, amelyek még kevésbé lehetségesek, mint a munkáskongresszus 1906—1907-ben), s nincsenek határozott, szabatos válaszai sem azokra a kérdésekre, amelyeket maga Akszelrod sorolt fel (határozott válaszok helyett csak Jezsov, Levickij, Klenov, Csackij és mások irodalmi szárnypróbálgatásai vannak).

„. . . Mihelyt a kiadó és irodalmi munkáscsoport rászánja magát, hogy határozott akcióprogrammal álljon elő, határozott álláspontot foglaljon el akárcsak például a választási hadjárattal kapcsolatos kérdésekben, ilyen vagy olyan feladatokat és jelszavakat tűzzön a munkások elé a választási hadjáratban, és állást foglaljon a különböző politikai pártokkal szemben követendő ilyen vagy olyan taktika mellett, szóval mihelyt a kiadó társaság elvileg proletár politikai lappá akarja változtatni kiadványát, szemtől szembe találkozik ugyanazokkal a fájó kérdésekkel és nézeteltérésekkel, amelyek foglalkoztatják és részekre tagolják az orosz szociáldemokráciát. És akkor megtörténhet, hogy ez a társaság maga is ugyanazoknak a viszályoknak újabb melegágya lesz — ha tagjai nem egyeznek meg előre, és nem jutnak kölcsönös megegyezésre ezekben a kérdésekben."

Nagyon helyesen és nagyon jól üti a likvidátorokat Akszelrod. Arra, amire a „társaságnak" szüksége van, még inkább szüksége van a „Nasa Zarjá"-nak és a „Nyevszkij Golosz"-nak. Miért nem *egyeznek meg a fájó kérdésekben és nézeteltérésekben?* Miért nem adnak *szabatos választ* legalább az Akszelrod által felsorolt igen fontos kérdésekre (a különböző pártokhoz való viszony, feladatok, jelszavak, taktika)?

„Orvos, gyógyítsd meg önmagadat." Akszelrod olyan jól megmagyarázta a *munkásoknak*, hogy világos és szabatos választ kell adni a „fájó kérdésekre", hogy a „Nasa Zarja" és a „Nyevszkij Golosz" (vagy esetleg nemcsak a „Nyevszkij", hanem még valamelyik másik „Golosz" . . .) *irodalmárai* kénytelenek hallgatni Akszelrod szavára. *Nem úszhatják meg* anélkül, hogy ne adjanak szabatos és világos választ a „fájó kérdésekre", nem szorítkozhatnak cikkekre, hiszen éppen ez a körösdi! — *Hatá-*

rozatok kellenek. szabatos, hivatalos, átgondolt, félreérthetetlen határozatok. Elvégre nem hiába beszél Akszelrod — és milyen szépen beszél! — *határozott akcióprogramról, feladatokról és jelszavakról* stb.

A likvidátorokat egyebek közt éppen azért nevezik likvidátoroknak, mert a régit elvetik, de helyette nem adnak semmi újat. Hogy a nyílt párt hasznos, a nyílt politikai egyesületek pedig szükségesek, erről valamennyi likvidátor eleget duruzsolt a fülünkbe. De elvégre ez a fecsegés még kevés, a likvidátoroknak pedig *tetteik* nincsenek, nincsenek és nincsenek. Nincs nekik éppen az, amit Akszelrod a munkásoktól követel!

A „Nyevszkij Golosz" tárcarovatában, a lénia alatt, Akszelrod kitűnő leleplező anyagot nyújtott a *lénia fölött*, a lap szerkesztőségi rovatában író likvidátorok ellen. Olvassák el figyelmesen Akszelrod tárcáját, és meg fogják látni, hogy ámítás és önámítás, amikor a likvidátorok a választási platformmal kapcsolatos „megegyezésről", „egységes" platformról stb. harsognak.

„A Zvezda híve" a „Nyevszkaja Zvezda" 16. számában már leleplezte ezt az ámítást. De Akszelrod leleplezése még mélyebbre hatol és még értékesebb, mivel Akszelrodtól indul ki.

Mi szívvel-lélekkel az *egységes* platform mellett vagyunk, éppen amellett, amelyet „A Zvezda híve" helyes megállapítása szerint már régen elfogadtak és amelynek megvalósításán régóta dolgoznak a bolsevikok és a pártigenlő mensevikek. Mi szívvel-lélekkel az *egységes* választási hadjárat mellett vagyunk — éppen ennek a platformnak az alapján, ugyanezeknek a határozatoknak, az *összes* „fájó kérdésekre" adott határozott és szabatos válaszoknak a talaján.

Amikor a likvidátorok „egységről" kiabálnak, a szó csengésével próbálják elbolondítani a fejletlen munkásokat. Az „egység" kellemes, a „frakción kívüli lapok" szimpatikusabbak! De olvassák el *még* Akszelrodot *is*, és ő majd megmagyarázza önöknek, hogy a frakciónkívüliség *lehetetlen*, utópia, — hogy *két tábor* van a munkásdemokráciában, — hogy ezek a táborok *ellentétesek*.

Hogyan? Csak nem fogják védelmezni a likvidátorok

a „platformot“ nézeteik *leplezése végett?* — a *diplomatikus* platformot, amelyet annyira szeret a burzsoázia? — azt a platformot, amely semmilyen választ nem akar adni a „fájó kérdésekre“, hanem „egyszerűen“ és „csak“ „a dumába való bejuttatással“ foglalkozik?

Ez az elvtelenség netovábbja lenne. A munkások ebbe sohase fognak beleegyezni. Ilyen platformok, bármennyire „nyíltak“ is, nem maradhatnak fenn egy napig sem.

Nem. Elegünk van az önámításból. Ideje, hogy szemébe nézzünk az igazságnak, amelyet ezúttal nyíltan elismert Akszelrod, a likvidátorok vezére is. Ha önök, likvidátor urak, ragaszkodni akarnak platformjukhoz (jóllehet önök mind a mai napig nem mutattak nekünk semmilyen platformot, az olyan platformokban pedig nem hiszünk, amelyeket hat héttel a választások előtt ütnek össze!), — ha önök ragaszkodni akarnak „saját“ taktikájukhoz (jóllehet mind a mai napig sehol sem fejtették ki szabatosan, hivatalosan, pártszerűen!), — akkor magukra vessenek. Akkor *önök* egységbontók, a *már* meglevő egység rombolói. Akkor *önökre* hárul az *egész* felelősség ezért az egységbontásért.

Nem. Elegünk van az önámításból. A likvidátorok kiáltozása az „egységről“ nem egyéb, mint a figyelem elterelése. A likvidátorok jól tudják, hogy a munkások ellenük vannak, s ugyanilyen jól tudják azt is, milyen teljes, megsemmisítő vereséget szenvednének, ha külön indulnának. Ezért készek bármit megígérni — csak megválasszák őket a dumába.

Csakhogy ez nem járja. Így csak burzsoák cselekszenek. A munkásdemokrácia csak olyan programoknak, határozatoknak, taktikának, jelszavaknak hisz, amelyek a választások előtt *éveken át* érvényben voltak, és amelyeket a választásokon csak századszor *megismételnek.* Aki pedig *ilyen határozatok nélkül,* csak a választásokra, semmitmondó „platformokat“ üt össze, az nem érdemel semmi bizalmat.

Akszelrod tárcája igen hasznos az önámítás lerombolása, az „új“, „nyílt“, „közös“ platformok különféle gyártóinak okulása szempontjából.

II

A „Nyevszkaja Zvezda“ 18. számában elemzett Akszelrod-cikk befejező része most megjelent a „Nasa Zarjá“-ban. Ez a befejező rész általában teljességgel igazolta értékelésünket, és csak megismételhetjük: Akszelrod cikke hasznos az önámítás lerombolása, a likvidátorság igazi természetének tisztázása, annak a teljesen tartalmatlan hírhedt „frakciónkívüliségnek“ a megítélése szempontjából, amellyel most bizonyos körök olyan sokat és olyan hiábavalóan foglalkoznak.

Különösen kifejezően és meggyőzően intézi el Akszelrod Trockijt, aki most szövetségben (tartós szövetségben-e?) van a likvidátorokkal. „A haladó elemek eszmei és szervezeti egyesülése önálló frakcióban ...“ — írja Akszelrod, aki azzal szórakozik, hogy a likvidátorokat pártigenlő haladóknak nevezi, bennünket meg a pártigenlés reakcióssainak hív — „... a jelenlegi helyzetben közvetlen kötelességük, halaszthatatlan feladatuk.“ „Aki ilyen körülmények közt a pártban úgy beszél a «frakciónkívüliségről», mint az egyetlen menekvésről, az hasonlít a strucchoz, amely veszély közeledtére homokba dugja fejét, az ámítja magát és becsap másokat a szociáldemokrácia tényleges helyzetét illetőleg ...“ („Nasa Zarja“, 6. sz. 15. old.)

Szegény Trockij! P. B. Akszelrod igazán kíméletlen és szívtelen, hogy így bántja a likvidátorok hű barátját, a „Nasa Zarja“ munkatársát! Mit várhatunk ezek után? Esetleg Trockij megereszt egy dörgedelmes cikket a frakciós Akszelrod ellen, vagy Martov majd összebékíti a békítgető Trockijt a frakciós Akszelroddal, összeragasztva, szokás szerint, a szétmállott holmit tucatnyi fenntartás-ragtapasz segítségével?

Nos, lehet-e komolyan beszélnünk most Trockij, a lett meg a zsidó majdnem-marxisták stb. és Akszelrod hírhedt blokkjáról*?

---

* Akszelrod cikke 1912 május 17-én kelt — *öt hónappal* azután, hogy ünnepélyes keretek közt megkötötték a trockisták és a likvidátorok blokkját arra, hogy a „frakciónkívüliség“ lobogója alatt hadat viseljenek az antilikvidátorok ellen!

Akszelrod cikkében van egy pont, amely komoly elemzést érdemel, nevezetesen a szociáldemokrata mozgalmunk „európaizálásáról" szóló pont. De még mielőtt erre a pontra rátérnénk, szólnunk kell néhány szót a likvidátorok egyik módszeréről.

Akszelrod cikkében az egyik oldal (a 16. oldal) a legerősebb, haragtól izzó, nagy gonddal kiválogatott szitkok kollekciója, amelyek általában az antilikvidátorok ellen és különösen e sorok írója ellen irányulnak. A szitkokra nem volna érdemes válaszolni (Akszelrod csakugyan olyan helyzetben van, hogy nem is tehet mást, mint hogy szitkozódjék és átkozódjék), ha nem volnának a kezünkben olyan okmányokkal bizonyítható adatok, amelyek arról tanúskodnak, hogy egyesek különös módon használják fel ezt a szitkozódást, másokat pedig zavarnak ezek a szitkok.

Csernov úr például a „Zaveti"-ben[51], *válaszolva* Kamenyevnek, aki bebizonyította, hogy Csernov, a „baloldali" narodnyikok vezére a demokráciától a liberalizmus felé siklik, csokorba gyűjti a likvidátorok és az antilikvidátorok legcsúnyább kifejezéseit, s kuncog azon, hogy ilyen csokrot szedett össze. Csernov úr módszere annyira megvetnivaló, hogy elég, ha ujjal rámutatunk, és tovább megyünk.

A szociáldemokrata mozgalom csoportjainak belső elvi harca *sehol a világon* nem volt meg számos személyi és szervezeti konfliktus nélkül. Közönséges emberek szokása, hogy külön kihalásszák a „konfliktusos" kifejezéseket. Csak gyenge idegzetű „szimpatizáns" dilettánsokat zavarhatnak meg ezek a konfliktusok, csak dilettánsok intézhetik el a konfliktusokat lemondó vagy megvető kézlegyintéssel — mondván, azok ott folyton csak civakodnak! Azok, akik komolyan érdeklődnek a munkásmozgalom iránt, mindig megtanulják — ezt meg lehet és meg is kell tanulni —, akár ha csak a munkásmozgalom nagyjainak történelmi szerepét tanulmányozva is, hogy megkülönböztessék az *eszmék* harcának, az áramlatok harcának „konfliktusos" oldalát az elvi oldaltól. Az emberek emberek, és „konfliktusos" anyag nélkül, „civakodás" nélkül nem lehettek meg a marxista és az anarchista áramlat (Marx és Bakunin), a guesdista és a jauresista áramlat, a

lassallista és az eisenachi áramlat stb. történelmi konfliktusai.

Ma is vannak olyan irodalmi kapcabetyárok, akik külön azzal foglalatoskodnak, hogy csokorba gyűjtik „azokból az időkből“ ezer és egy becstelenség stb. vádjait. De vannak komoly szociáldemokraták is, akik feltárják azoknak a nézeteltéréseknek *eszmei* gyökereit, amelyek egyes csoportok elszakadásakor, az emigráns élet körülményei közt stb. elkerülhetetlenül elkeseredett viszályokban megnyilvánuló konfliktusokban robbantak ki.

És ne higgyék azt az olvasók, hogy bárkit is „elijeszteni“ akarunk azoknak az adatoknak a tanulmányozásától, amelyekre Akszelrod céloz — csak céloz — cikkének különösen zsémbes helyein. Éppen ellenkezőleg. Aki mindent tudni akar a szociáldemokrata mozgalomról, azt *felszólítjuk*, hogy tanulmányozza ezeket az adatokat. Ezek az adatok *hiánytalanul* megvannak külföldön, s nemcsak szenvedélyes vádak vannak, hanem dokumentumok is meg semleges személyek tanúvallomásai is. Ezeknek a dokumentumoknak és ezeknek a vallomásoknak a tanulmányozása választ ad arra a kérdésre, *miért* nem sikerült 1910 januárjában a likvidátorok és az antilikvidátorok közti teljes béke megteremtésére irányuló kísérlet.

Akszelrod cikkének egyik legérdekesebb és leginkább elvi kérdést feszegető része így hangzik:

„... A frakciós szervezkedés és tömörülés egyenes kötelessége és halaszthatatlan feladata a pártreform, vagy jobban mondva ...“ (most figyeljenek!) „... a pártforradalom híveinek, mert csakis így teljesíthetik feladatukat, mely abban áll, hogy európaizálják, azaz gyökeresen megváltoztassák az orosz szociáldemokrácia jellegét, ahogy az kialakult a forradalom előtt és tovább fejlődött a forradalom idején, s ugyanolyan elvek alapján szervezzék meg, amilyeneken az európai szociáldemokrácia pártrendszere nyugszik.“

Szóval, a likvidátorok pártforradalmat akarnak. Akszelrodnak ezt a ritka-őszinte kijelentését érdemes megjegyeznünk: a keserű igazság hasznosabb „a bennünket

felmagasztositó" ámításnál, értékesebb a diplomatikus mellébeszélésnél és köntörfalazásnál. Hajtson hát végre pártforradalmat, kedves P. B. Akszelrod! Meglátjuk, hátha ön és barátai nagyobb eredményt érnek el, mint azok a „forradalmárok", akik a közelmúltban próbáltak „forradalmat" csinálni (a köztársaság ellen) Portugáliában[52].

De az idézett okoskodás magva mégis a hírhedt „európaizálás", amelyről úton-útfélen beszél Dan is, Martov is, Trockij is, Levickij is meg valahány likvidátor is. Ez opportunizmusuk egyik legfőbb lényege.

„Európaizálni, azaz gyökeresen megváltoztatni az orosz szociáldemokrácia jellegét"... Gondolkozzanak ezeken a szavakon. Mi határozza meg *minden* szociáldemokrácia jellegét és *gyökeres* megváltoztatását? — Kétségtelen, hogy az illető ország általános gazdasági és politikai feltételei határozzák meg. Kétségtelen, hogy *csakis* e feltételek *gyökeres* megváltozása esetén lehet gyökeresen megváltoztatni valamely nép szociáldemokráciájának jellegét.

Mindezek egészen elemi, egészen vitathatatlan igazságok. Ámde éppen ezek az elemi igazságok leplezik le Akszelrod opportunista hibáját! Akszelrodnak éppen az a baja, hogy „az orosz szociáldemokrácia jellegének" *gyökeres* megváltoztatásáról való álmodozással *ki akarja kerülni* az orosz politikai feltételek még meg nem történt *gyökeres* megváltoztatásáért folytatott kitartó és kemény harcot.

Amint a kadetok is szívesen fecsegnek az európaizálásról (a likvidátorok átvették a kadet kifejezést is, meg a kadet gondolatokat is), hogy ezzel a szétfolyó kifejezéssel elpalástolják a politikai szabadság szilárd tartópilléreinek szabatos fogalmát, és „*megjátsszák*" „az alkotmányos ellenzéket", akként a likvidátorok is *játsszák* az „európai szociáldemokráciát", jóllehet abban az országban, amelyben ezt a szórakoztató játékot űzik, *még nincs* alkotmány, *még nincsenek meg* az „európaiság" alapjai, még *ezután* kell szívós harcot folytatni értük.

A pucér vadember, aki cilindert tesz a fejére és európainak képzeli magát, eléggé mulatságos látvány. S bizony ilyen vademberre emlékeztet bennünket Miljukov, a burzsoázia híve, amikor a III. dumában azt bizony-

gatja: „hál' istennek, van alkotmányunk", és Akszelrod, a munkások híve, amikor felteszi fejére a cilindert, amelyen ez a felírás díszeleg: „én európai szociáldemokrata vagyok". Mindketten, Miljukov is, Akszelrod is, nevetségesek naivitásukban. Mindketten opportunisták, mert az „európaiságról" pufogtatott ábrándos frázisokkal megkerülik azt a nehéz és égető kérdést, hogyan kell viselkednie ennek vagy annak az osztálynak nem európai feltételek közt az európaiság *alapjainak* biztosításáért folytatott kitartó harc *érdekében*.

S hogy az eredmény éppen az eleven és időszerű feladatnak ábrándos frázisokkal való megkerülése, azt Akszelrod *bebizonyította* cikkével. Trockij egészen európai — nos, egészen, egészen európai — tervezetet sütött ki, hogy alakítsák meg a *„sajtóbizottságot"* mint a munkásoknak a munkáslapok fölé rendelt „választott kollektív ellenőrző szervét" (Akszelrod cikkében a 18. oldal). Trockij valószínűleg még tanácskozott is erről az „európai szociáldemokratákkal", akik ajándékul áldásukat adták erre, amire Trockij igen büszke.

Akszelrod pedig, az „európai szociáldemokrata", várt vagy két hónapig, amely alatt Trockij halálra untatta az összes pétervári szociáldemokratákat a „választott kollektív ellenőrző szervekről" küldözgetett, közderültséget keltő leveleivel, végül is megkönyörült Trockijon, és megmagyarázta neki, hogy a „sajtóbizottságnak" semmi értelme, hogy a „sajtóbizottság" lehetetlenség, hogy helyette inkább *„egyezzenek meg"* a munkások a likvidátor „Zsivoje Gyeló"-val (Akszelrod cikkében a 18. és 19. oldal)!!

Ez kis példa, de sajnos, kénytelenek vagyunk ennyivel beérni. De ez a példa igen jellemző. Trockijnak a „sajtóbizottságra" vonatkozó „európai" terve nevetséges eredményre vezetett, s ugyanilyen eredményük lesz azoknak az „európai" terveknek is, amelyeket a likvidátorok szőnek a „nyílt munkáspártról" vagy a „legális politikai munkásegyesületekről" és „az egyesülési szabadságért folyó harc" „kampányáról" stb.

Trockijnak abból az „európai" tervéből, hogy „sajtóbizottságot", „valamennyi megalakult munkásszervezet"

munkáslapja fölé rendelt „választott kollektív ellenőrző szervet" kell létesíteni stb., *csak* az sült ki, hogy a „munkáskönyvkiadóval" űzött legalista játék külön okulásul szolgált a munkásoknak, a valóságban pedig a likvidátoroknak *sem* „sajtóbizottságuk" *sem* munkássajtójuk *nem lett!* Ezek a tények.

A „sajtóbizottság" annak az opportunista értelmiséginek az ábrándja volt, aki az oroszországi munkásmozgalom nehéz nem európai feltételeit megkerülendő remekbe szabott európai tervet tákolt össze, és ebből az alkalomból az egész világnak eldicsekedett „európaiságával".

Nem véletlenül, hanem szükségképpen jutottak erre a szomorú sorsra a likvidátorok. Mihelyt a megvalósuláshoz közelednek „európai" terveik, menten kiderül, hogy ezek a tervek szappanbuborékok, opportunista értelmiségiek kiagyalásai. Így volt ez a munkáskongresszussal is, a „sajtóbizottsággal" is, a munkások legális politikai egyesületével is (azok a zavaros fenntartások, amelyekkel Martov a „Nasa Zarja" 5. számában „menti" ezt a „tervet", mit sem javítanak a dolgon), s az egyesülési szabadságért folytatandó harci kampánnyal is.

„Európaiságon" a likvidátorok a szociáldemokraták tevékenységének azokat a feltételeit értik, amelyek Európa főbb államaiban alakultak ki *1871 után*, vagyis éppen abban az időszakban, mikor a polgári forradalmaknak egy egész történelmi korszaka lezárult, mikor a politikai szabadság *alapjai* szilárdan és hosszú időre kialakultak. A szociáldemokrácia „jellegének megváltozása" ezekben az államokban először is az *után* következett be, hogy gyökeresen megváltoztak a politikai feltételek, s viszonylag meglehetősen tartósan kialakult egy meghatározott alkotmányos államforma; másodszor pedig, ez a változás csak ideiglenes változás volt egy bizonyos időszakra (s ez az időszak a legóvatosabb európai szociáldemokraták egybehangzó véleménye szerint éppen az utóbbi időben végéhez közeledik).

A teljesen megszilárdult polgári alkotmányosság ilyen viszonyai közt bizonyos feltételekkel például az egyesülési szabadságért vagy az általános választójogért, általában az *alkotmány-reformokért* folytatott kampány a

munkásosztály kampánya, valóságos politikai kampány, alkotmány-reformokért folyó valóságos harc lehetett.

Nálunk viszont az opportunista értelmiségiek az effajta „európai“ kampányok jelszavait *olyan talajra* ültetik át, amely híján van az európai alkotmányosság *legelemibb* alapjainak is, s megpróbálják *kikerülni* azt a sajátos történelmi fejlődést, amely rendszerint *megelőzi* ezeknek az alapoknak a megteremtését.

Akszelrodunknak és az „európai szociáldemokraták“ mezében tetszelgő barátainak reformizmusa különbözik Bissolatinak, ennek az igazi európainak a reformizmusától, mégpedig *abban*, hogy Bissolati az osztályharc és a következetes marxista elmélet és gyakorlat elveit *olyan reformok* kedvéért áldozza fel, amelyeket (ilyen vagy olyan csonkítással) valóban végrehajt a valóban uralkodó liberális burzsoázia. Akszelrod viszont ugyanazt, amit Bissolati, *olyan reformok kedvéért* áldozza fel, amelyekről csak a levegőbe fecsegnek a tehetetlen, komolytalan, álmodozó liberálisok.

Nálunk, Oroszországban a liberális burzsoázia csak akkor válik igazi erővé, amikor az ország fejlődése túlhalad a liberálisok félénkségén, békítgető, felemás jelszavain. Így volt ez mindenütt. A liberálisok csak akkor váltak hatalommá, mikor a demokrácia győzött a liberálisok *ellenére*.

A megírás ideje: 1912 július vége.
Megjelent: „Nyevszkaja Zvezda“ 18. és 19. sz.
1912 július 22. és 29.
Aláírás: V. I.

FÉLÉVI MUNKA EREDMÉNYEI[53]

A pétervári munkások nagy — sőt, túlzás nélkül mondhatjuk — történelmi jelentőségű tettet vittek véghez azzal, hogy megalapították munkás-napilapjukat. A munkásdemokrácia hihetetlenül nehéz körülmények között tömörült és erősödött meg. A demokratikus munkássajtó *stabilitásáról* nálunk természetesen nem beszélhetünk. Mindenki jól tudja, mennyire üldözik a munkásújságokat. Mindamellett a „Pravda" megteremtése kitűnő bizonyítéka az orosz munkások öntudatosságának, energiájának és összeforrottságának.

Nem árt visszapillantani és számba venni annak a félévi munkának néhány eredményét, amelyet az orosz munkások *saját* sajtójuk megteremtéséért végeztek. A pétervári munkáskörökben éppen ez év januárja óta vált világossá, milyen nagy az érdeklődés a munkássajtó iránt; a munkástársadalommal kapcsolatban álló különböző árnyalatú újságokban több cikk jelent meg a munkásnapilapról.

I

Szerencsére viszonylag teljes adataink vannak arról, hogy *kik* és *hogyan* teremtették meg a munkás-napisajtót Oroszországban. Ezek az adatok — a munkás-napilap javára rendezett *gyűjtések* adatai.

Kezdjük azokkal a gyűjtésekkel, amelyek lehetővé tették a „Pravda" megjelenését. Január 1-től június 30-ig, kereken egy fél évről, megvannak a „Zvezda", a „Nyevszkaja Zvezda" és a „Pravda" jelentései. A nyil-

vánosság biztosította, hogy ezek a jelentések teljesen megfeleljenek a valóságnak: az esetleges tévedéseket az érdekeltek közlései alapján azonnal kijavították.

Számunkra nem a gyűjtések végösszege, hanem *az adományozók összetétele* a legfontosabb és legérdekesebb. Ha például a „Nyevszkaja Zvezda" 3. számában a munkásnapilap javára rendezett gyűjtések végösszegét 4288 rubel 84 kopekben jelölte meg (januártól május 5-ig, nem számítva azokat az összegeket, amelyek április 22, a „Pravda" megjelenése óta folytak be közvetlenül ehhez a laphoz), rögtön felmerül előttünk a következő kérdés. Milyen szerepük volt maguknak a munkásoknak és a munkáscsoportoknak ennek az összegnek az előteremtésében? Vajon a szimpatizánsok nagyobb adományaiból gyűlt egybe ez az összeg? Vagy pedig a munkások tanúsítottak személyes, élénk érdeklődést a munkássajtó iránt, és *nagyszámú* munkáscsoport adakozásából teremtették elő ezt a nagy összeget?

Maguknak a munkásoknak a kezdeményezése és ereje szempontjából sokkal fontosabb az a 100 rubel, amelyet mondjuk 30 munkáscsoport gyűjt, mint az az 1000 rubel, amelyet néhány tucat „szimpatizáns" ad össze. Az a lap, amely a kicsiny gyári munkáskörök *ötkopekesein* alapul, sokkal szilárdabb, tartósabb, *komolyabb* alapokon áll (pénzügyi szempontból — *és ami a legfontosabb* —, a munkásdemokrácia fejlődése szempontjából), mint az a lap, amelyet a szimpatizáns értelmiség tíz és száz rubeljeiből alapítottak.

Hogy erről a legfőbb és egyben leglényegesebb kérdésről pontos adataink legyenek, az említett három újságban közölt gyűjtési adatokat összeszámoltuk. *Csak* azokat a gyűjtéseket vettük figyelembe, amelyeket a megjelölés szerint munkások vagy alkalmazottak *csoportjai* rendeztek.

Bennünket most csak azok a gyűjtések érdekelnek, amelyeket maguk a munkások rendeztek, mégpedig nem egyesek, akik talán csak véletlenül ütköztek bele valamelyik gyűjtőbe, akivel sem eszmei, sem felfogásbeli, sem meggyőződésbeli kapcsolatban nincsenek, hanem éppen a munkás*csoportok*, amelyek már előzőleg kétség-

ПРАВДА

ЕЖЕДНЕВНАЯ РАБОЧАЯ ГАЗЕТА.

№ 80. Среда, 1 Августа 1912 г. ЦѢНА 2 коп.

ПРОСВѢЩЕНІЕ

„Бюллетень Конторщика".

„Больное мѣсто".

Средства больничныхъ кассъ.

ОБЗОРЪ ПЕЧАТИ.

Итоги полугодовой работы.

Биржа труда.

A „Pravda" c. lap 1912 augusztus 1-i, 80. számának első oldala
Lenin „Félévi munka eredményei" c. cikkének folytatásával
Kisebbítve

telenül *megvitatták*, kell-e, *kinek* kell és milyen célra kell pénzt adni.

A „Zvezda“, a „Nyevszkaja Zvezda“ és a „Pravda“ minden olyan jelentését, amely közli, hogy munkások vagy alkalmazottak *csoportja* adott pénzt a munkásnapilapra, úgy tekintettük, mint maguknak a munkásoknak *egy csoportos gyűjtését.*

Hány ilyen csoportos munkásgyűjtés volt 1912 első felében?

504 csoportos gyűjtés volt!

Több mint félezerszer adakoztak a munkások csoportosan *saját* lapjuk megalapítására és fenntartására, egyesek egynapi munkabérüket ajánlották fel, mások egyszeri adományt ajánlottak fel, megint mások pedig időről időre megismételték ezeket az adományokat. Az egyes munkásokon és a szimpatizánsokon kívül *504 munkáscsoport* vett igen tevékenyen részt a munkáslap megalapításában; ez a szám kétségtelenül azt mutatja, hogy a munkás*tömegekben* mély és tudatos érdeklődés ébredt a munkásújság iránt, mégpedig nem akármilyen munkásújság, hanem éppen demokratikus munkásújság iránt. Ha pedig a tömegek ennyire öntudatosak és aktívak, akkor nem félünk semmilyen nehézségtől, semmilyen akadálytól sem. Nincs és nem lehet olyan nehézség vagy akadály, amelyet a munkástömegek öntudatossága, aktivitása és érdekeltsége így vagy úgy le ne győzne.

Az 504 csoportos gyűjtés hónaponként így oszlik meg:

1912	január	14
»	február	18
»	március	76
»	április	227
»	május	135
»	június	34
	Egy fél év alatt összesen	504

Ebből a kis táblázatból egyebek között világosan kitűnik, hogy az április—májusi napok *a fordulat napjai* voltak. Fordulat — a sötétségből a világosságba, a passzivitásból az aktivitásba, az egyének cselekvéséből a tömegek cselekvésébe.

A munkások csoportos adakozása januárban és februárban még egészen jelentéktelen. Látszik, még csak születőben van a dolog. Márciusban már észrevehető, jelentős fellendülés mutatkozik. Egy hónap alatt 76 csoportos gyűjtés — ez mindenesetre azt mutatja, hogy a munkások körében komoly mozgalom indult meg, és hogy a tömegek mindenáron, áldozatoktól vissza nem riadva, kitartóan igyekeznek elérni céljukat. Ez arra vall, hogy a munkástömegek valóban bíznak saját erejükben, helyeslik az egész dolog megszervezését, a megalapítandó lap irányvonalát stb. Márciusban még nem volt munkás-napilap: a munkáscsoportok tehát, amikor a pénzt gyűjtötték és a „Zvezdá"-nak elküldték, ezt a pénzt úgyszólván hitelezték.

Áprilisban egyszerre *óriási* fellendülés következik be, amely döntő az ügy szempontjából. 227 csoportos gyűjtés egy hónap alatt, több mint 7 gyűjtés naponta! Megtörtént a gátszakadás, a munkás-napilap megjelenése biztosítva van. Mindegyik csoportos gyűjtés nemcsak az ötkopekesek és tízkopekesek összegét jelenti, hanem ennél valami sokkal fontosabbat is jelent: a tömeg együttes erejének összegét, a *csoportok* eltökéltségét, hogy a munkáslapot saját közreműködésükkel támogassák, terjesszék, irányítsák, létrehozzák.

Felmerülhet a kérdés: nem voltak-e túlsúlyban áprilisban az április 22 *utáni*, vagyis a „Pravda" megjelenését követő gyűjtések? Nem. A „Zvezda" április *22-ig 188 csoportos gyűjtésről* számolt be. A „Pravda" április 22-től a hónap végéig 39 csoportos gyűjtésről adott hírt. Tehát április 21 napja alatt, a „Pravda" megjelenéséig egy-egy napra átlag *9*, április utolsó 9 napjában pedig egy-egy napra csak 4 csoportos gyűjtés jut.

Ebből két fontos következtetést kell levonnunk:

Először, a munkások éppen a „Pravda" megjelenése *előtt* fejtették ki a legnagyobb energiát. Amikor „hitelezték", és kifejezték bizalmukat a „Zvezdá"-nak, ezzel kifejezték eltökéltségüket akaratuk megvalósítására.

Másodszor, ebből látható, hogy *éppen* a munkások *áprilisi lendülete* teremtette meg a „Pravda" c. munkásújságot. Nem lehet kétséges, hogy a munkásmozgalom általános fellendülése (nem szűk üzemi, vagy szűk szakmai

formákra korlátozódó, hanem *az egész népre kiterjedő* lendülete) és a pétervári munkásdemokrácia napilapjának megalapítása között a legszorosabb összefüggés van. Nekünk nem elegendők a szakmai kiadványok, nekünk saját politikai lapra van szükségünk — ez a felismerés erősödött meg a tömegekben az áprilisi napok folyamán: nem akármilyen politikai munkáslap kell nekünk, hanem éppen az élenjáró munkásdemokrácia lapja; nekünk az újság nemcsak arra kell, hogy nekünk, munkásoknak segítsen a harcban, hanem arra is, hogy példát mutasson az egész népnek, hogy fáklyája legyen az egész népnek.

A fellendülés májusban még igen erősen érezhető. A csoportos gyűjtések napi átlaga négynél több. Ez egyrészt az április—májusi általános fellendülés eredménye. Másrészt a munkástömegek felismerik, hogy bár a napilap már megjelent, helyzete kezdetben különösen nehéz, és a csoportos támogatásra különösen rászorul.

Júniusban a csoportos gyűjtések száma márciushoz viszonyítva csökken. Természetesen figyelembe kell venni, hogy a munkás-napilap megjelenése *után* felmerült és döntő jelentőségűvé vált az újság támogatásának egy *másik* formája: az újság előfizetése és terjesztése az elvtársak, az ismerősök, a földik stb. körében. A „Pravda" öntudatos barátai nem érik be azzal, hogy ők maguk előfizetnek az újságra, hanem terjesztik és szétküldik mutatóba, megismertetés céljából más gyárakba, a szomszéd lakásokba és házakba, falura stb. Sajnos, a csoportos támogatás *e neméről* nincs és nem lehet teljes statisztikánk.

II

Rendkívül tanulságos megvizsgálni, hogyan oszlik meg az 504 munkáscsoport gyűjtése *városok* és gyártelepek szerint. Oroszország mely helyein és milyen energiával válaszoltak a munkások a munkás-napilap megalapítását bejelentő felhívásra?

Ezek az adatok szerencsére megvannak valamennyi munkáscsoport gyűjtésére vonatkozólag, amelyről a „Zvezda", a „Nyevszkaja Zvezda" és a „Pravda" beszámolt.

Ha ezeket az adatokat összesítjük, elsősorban ki kell emelnünk Pétervárt, amely természetesen élen jár a pétervári munkáslap megteremtésében; — azután 14 olyan város és gyártelep következik, amelyekből *egynél több* munkáscsoport küldött pénzt, és végül a többi város, szám szerint 35, amelyektől a fél év alatt csak egy csoportos munkásgyűjtés érkezett be. A következő képet látjuk:

	Csoportos gyűjtések száma összesen
Pétervár	412
14 város 2—12 csoportos gyűjtéssel	57
35 város 1 csoportos gyűjtéssel	35
Összesen az 50 városban	504

Ebből látható, hogy kisebb vagy nagyobb mértékben *csaknem egész* Oroszország cselekvően részt vett a munkásnapilap megteremtésében. Ha figyelembe vesszük, milyen nehézségekbe ütközik a demokratikus munkássajtó terjesztése vidéken, csodálkoznunk kell azon, hogy egy fél év alatt *ilyen sok* város reagált a pétervári munkások felhívására.

Kilencvenkét csoportos gyűjtés Oroszország 49 városában*, a fővárost nem számítva — igen tekintélyes szám, legalábbis kezdetnek. Itt már nem lehet szó véletlen, közömbös, passzív adakozókról: nem kétséges, hogy ezek a proletártömegek képviselői, akiket — bár egész Oroszországban szét vannak szóródva — egyesít a munkásdemokráciával való tudatos rokonszenvezés.

* Közöljük a városok és helységek teljes jegyzékét. **Pétervár környéke:** Kronstadt, Kolpino, Szesztroreck. **Dél:** Harkov 4 csoportos gyűjtés, Jekatyerinoszlav 8, Ananyjev 2, Luganszk 3, Herszon, Don-Rosztov, Pavlograd, Poltava, Kiev 12, Asztrahan 4, Csernyigov, Juzovka 3, Minakovo, Scserbini-bánya, Rikovi-bánya, Belgorod, Jeliszavetgrad, Jekatyerinodar, Mariupol 2, Nyizsnye-Dnyeprovszk, Nahicsevany. **Moszkvai kerület:** Rodnyiki 2, Rjazany, Tula 2, Bezseck 2. **Észak:** Arhangelszk 5, Vologda. **Nyugat:** Dvinszk, Vilna, Gomel, Riga, Libava, Mjulgraben. **Urál:** Perm, Kistim, Minyjar, Orenburg. **Volgamellék:** Szormovo, Balakovo falu. **Kaukázus:** Baku 2, Groznij, Tiflisz. **Szibéria:** Tyumeny és Blagovescsenszk. **Finnország:** Helsingfors.

Megjegyezzük, hogy a vidéki városok élén Kiev áll 12 csoportos gyűjtéssel, azután Jekatyerinoszlav következik 8 gyűjtéssel, és Moszkva csak a negyedik helyen van 6 csoportos gyűjtéssel. Moszkva és az egész moszkvai kerület elmaradása még világosabban látszik az Oroszország vidékeire vonatkozó következő összesített adatokból:

Az 1912 januártól—júniusig terjedő fél év alatt a munkás-napilap javára rendezett csoportos gyűjtések száma

Pétervár és környéke	415
Dél	51
Moszkva és a moszkvai kerület	13
Észak és Nyugat	12
Urál és Volgamellék	6
Kaukázus, Szibéria, Finnország	7
Oroszországban összesen	504

Ezeket a számadatokat a következőképpen fejezhetjük ki.

Az oroszországi munkásdemokrácia megélénkülése szempontjából a proletár Pétervár már felébredt, és elfoglalta dicső őrhelyét. Dél ébredezik. Moszkva anyánk pedig Oroszország többi részével együtt még alszik. Ideje volna már, hogy ő is felébredjen.

Az egész moszkvai kerület elmaradása akkor válik világossá, ha összehasonlítjuk a többi *vidéki* kerülettel. Dél messzebbre, sokkal messzebbre esik Pétervártól, mint Moszkva. És ennek ellenére, bár Délen *kevesebb* az ipari munkás, mint a moszkvai kerületben, a munkáscsoportok gyűjtéseinek számát tekintve Dél *majdnem négyszeresen* felülmúlja ezt a kerületet.

Moszkva nyilvánvalóan elmaradt még az Urál és a Volgamellék mögött is, mert Moszkvában és a moszkvai kerületben nem kétszeresen, hanem sokszorosan több a munkás, mint az Urálban vagy a Volgamelléken. Ezzel szemben Moszkvából és a moszkvai kerületből együttvéve mindössze 13 munkáscsoporttól érkezett adomány, az Urálból és a Volgamellékről pedig 6-tól.

Természetesen Moszkva és a moszkvai kerület elmaradását valószínűleg két sajátos körülmény idézte elő. Először is, itt a textilipar van túlsúlyban. Ebben az ipar-

ágban pedig a konjunktúra — vagyis a piaci viszonyok és a termelés kisebb vagy nagyobb élénkülésének feltételei — rosszabb volt, mint például a kohóiparban. Ezért a textilmunkások kevésbé vettek részt a sztrájkokban, kevesebb érdeklődést tanúsítottak a politika és a munkásdemokrácia iránt. Másodszor, a moszkvai kerületben több az eldugott helyeken szétszórt gyár, ahová nehezebben jut el az újság, mint a nagy városokba.

De akárhogy is áll a dolog, a felsorolt adatokból mindannyian kétségtelen tanulságot vonhatunk le. A legnagyobb figyelmet kell fordítani Moszkvában a munkásújság terjesztésére. Moszkva elmaradásába nem lehet beletörődnünk. Minden öntudatos munkás megérti, hogy Pétervár Moszkva nélkül annyi, mint egyik kéz a másik nélkül.

Moszkvában és a moszkvai kerületben összpontosul az oroszországi gyári munkások *zöme*. A kormánystatisztika szerint például 1905-ben 567 000 gyári munkás dolgozott itt, vagyis Oroszország gyári munkásságának (1 660 000) *több mint egyharmada*, és sokkal több, mint a pétervári körzetben (298 000). A moszkvai kerületnek ezért az *első helyen* kell állnia a munkáslap olvasóinak és barátainak száma tekintetében, a munkásdemokrácia öntudatos képviselőinek száma tekintetében. Moszkvának természetesen arról is kell majd gondoskodnia, hogy *saját* munkás-napilapja is legyen.

Addig azonban Pétervárnak kell Moszkvát támogatnia. A „Pravda“ olvasói mondják el minden reggel maguknak és barátaiknak: „Munkások, gondoljatok a moszkvaiakra!“

III

A felsorolt adatokra fel kell figyelnünk még egy igen fontos, gyakorlati és aktuális szempontból is. Mindenki tisztában van azzal, hogy a politikai lap az egyik legfőbb feltétele annak, hogy a mai társadalom bármely osztálya részt vehessen az ország politikai életében általában, s különösen a választási hadjáratban.

Ezért van tehát szükségük a munkásoknak is az újságra általában, és különösen a IV. duma választásával

kapcsolatban. A munkások jól tudják, hogy sem a III., sem a IV. dumától nem várhatnak semmi jót; a választásokon azonban részt kell vennünk, elsősorban azért, hogy tömörítsük és politikailag felvilágosítsuk a munkástömegeket a választások idején, amikor megélénkül a pártok harca és az egész politikai élet, amikor a *tömegek* így vagy úgy *tanulják a politikát*; másodsorban pedig azért, hogy munkásképviselőinket bejuttassuk a dumába. A munkásképviselők még a legfeketébb, tisztán földesúri jellegű dumában is sokat *tettek* és tehetnek a munkásügy érdekében, ha ezek a képviselők igazi munkásdemokraták, ha kapcsolatban vannak a tömeggel, és a tömeg megtanulja irányítani, ellenőrizni őket.

1912 első felében Oroszország *valamennyi* politikai pártja megkezdte és lényegében *már be is fejezte azt*, amit a párterők választás előtti *mozgósításának* neveznek. A mozgósítás — katonai kifejezés. Azt jelenti: harci készenlétbe helyezni a csapatokat. Ahogyan a háború előtt harci készenlétbe helyezik a csapatokat, behívják a tartalékosokat, kiosztják a fegyvereket és a lőszert, ugyanúgy a választások előtt is valamennyi párt összegezi munkája eredményeit, megerősíti a párt nézeteire és jelszavaira vonatkozó határozatait, összegyűjti erőit, és készül a többi párt elleni küzdelemre.

Ez a munka — ismételjük — lényegében már befejeződött. A választásokig már csak *néhány hét* van hátra; ez alatt az idő alatt meg lehet és meg kell feszíteni az erőket a választókra, a tömegekre gyakorolt befolyás fokozása végett, de ha maga a párt (bármelyik osztály pártja) egy fél év alatt nem készült fel, akkor már semmi sem segít rajta, a választáson már eleve *nullának* bizonyult.

Ezért az a fél év, amelyet statisztikánk felölel, a munkáserők *döntő* mozgósításának fél éve a IV. duma választásai előtt. E fél év alatt mozgósítottuk a munkásdemokrácia minden erejét, — természetesen nemcsak a duma-harc tekintetében, de mi egyelőre éppen erre összpontosítjuk figyelmünket.

Felmerül itt egy kérdés, amelyet nemrégen a „Nyevszkaja Zvezda" 16. és a „Pravda" 61. száma pendített meg. Ez az úgynevezett likvidátorok kérdése, akik 1912 január

óta Pétervárott két lapot adnak ki: a „Zsivoje Gyeló“-t és a „Nyevszkij Golosz“-t. A likvidátorok, akiknek külön újságjaik vannak, azt hangoztatják, hogy a munkásdemokrácia választási „egysége“ érdekében szükség van a „megegyezésre“ velük, a likvidátorokkal, s arra az esetre, ha ez nem történnék meg, a „kettős jelölés“[54] mumusával fenyegetőznek.

E megfélemlítési kísérletek eddig a jelek szerint nagyon kevés sikerrel jártak.

És ez teljesen érthető is. Hogyan lehet komolyan venni olyan embereket, akik méltán kiérdemelték a likvidátor nevet, a liberális munkáspolitika ügynökeinek címét?

De hátha mégis sok munkás követi ennek az értelmiségi csoportnak téves, nem szociáldemokrata nézeteit? Nem kellene-e vajon ebben az esetben különös figyelmet fordítani ezekre a munkásokra? Objektív, világos és egészen pontos adataink vannak most ahhoz, hogy erre a kérdésre válaszoljunk. A likvidátorok, mint ismeretes, 1912 első felében különösen nagy erővel támadták a „Pravdá“-t, a „Nyevszkaja Zvezdá“-t, a „Zvezdá“-t és általában a likvidátorság valamennyi ellenfelét.

Milyen sikereket értek el a likvidátorok a munkások között? Erről a munkás-napilap javára rendezett azon gyűjtések tanúskodnak, amelyekről a likvidátor „Zsivoje Gyelo“ és „Nyevszkij Golosz“ számolt be. A likvidátorok nagyon régen, 1911-ben, vagy talán már 1910-ben felismerték, hogy szükség van egy napilapra, és minden erővel terjesztették is ezt az eszmét híveik körében. A „Zsivoje Gyelo“, amely január 20-a óta jelenik meg, 1912 februártól kezdve rendszeresen közli, milyen adományok folytak be hozzá erre a célra.

E gyűjtések közül (amelyeknek összege 1912 első felében 139 rubel 27 kopeket tett ki) csak a *munkáscsoportok gyűjtéseit* vesszük figyelembe, ugyanúgy, mint a nem likvidátor újságoknál tettük. Összegezzük a „Zsivoje Gyelo“ tizenhat számában és a „Nyevszkij Golosz“ öt számában (a „Nyevszkij Golosz“ 6. száma csak júliusban jelent meg) közzétett eredményeket, és adjuk ehhez hozzá azokat a gyűjtéseket is, amelyek magának a „Zsivoje Gyeló“-nak a támogatására folytak be (habár a nem

likvidátor újságoknál az ilyen gyűjtésekre vonatkozó adatokat nem vettük figyelembe). Így a következő adatokat kapjuk a munkáscsoportok félévi gyűjtéseinek számáról:

A munkás-napilap javára rendezett csoportos munkásgyűjtések száma 1912 első felében

	A nem likvidátor újságokhoz	A likvidátor újságokhoz
Január	14	0
Február	18	0
Március	76	7
Április	227	8
Május	135	0
Június	34	0
Összesen	504	15

Egy *fél év* alatt tehát az értelmiségi likvidátorok körének kétségbeesett erőfeszítések árán *mindössze 15 munkáscsoport* támogatását sikerült elnyernie!

El lehet-e képzelni a likvidátorok teljesebb vereségét 1912 januárja óta? El lehet-e képzelni ékesszólóbb bizonyítékát annak, hogy itt valóban csak egy értelmiségi likvidátor körrel van dolgunk, amely ki tud adni egy félliberális folyóiratot és újságot, de amelynek egyáltalán nincs valamennyire is komoly proletár tömegtámasza?

Lássuk még a likvidátorokhoz beküldött csoportos munkásadományok vidékek szerinti megoszlását:

A munkás-napilap javára rendezett csoportos gyűjtések száma 1912 első felében

	A nem likvidátor újságokhoz	A likvidátor újságokhoz
Pétervár és környéke	415	10
Dél	51	1
Moszkva és a moszkvai kerület	13	2
Észak és Nyugat	12	1
Urál és Volgamellék	6	0
Kaukázus, Szibéria és Finnország	7	1
Összesen	504	15*

* Moszkva 2, Nahicsevany, Novonyikolajevszk és Arhangelszk 1—1.

Tehát a likvidátorok ebben a félévben délen még súlyosabb vereséget szenvedtek, mint Pétervárott.

A munkásstatisztika e pontos adatai, amelyeket az ellentétes irányzatú lapok a fél év alatt állandóan nyíltan közöltek, véglegesen eldöntik a „likvidátorság" kérdését. Szidhatják és rágalmazhatják a likvidátorság ellenfeleit, amennyit akarják, de a munkáscsoportok gyűjtéseinek pontos adatai megcáfolhatatlanok.

Most már teljesen érthető, hogy a „Nyevszkaja Zvezda" és a „Pravda" miért nem vette komolyan a likvidátorok fenyegetését a „kettős jelölésekkel" kapcsolatban. Nevetséges is volna komolyan venni olyan emberek fenyegetéseit, akik félévi nyílt harcban elárulták, hogy — csak valamicskével többek a nullánál. A likvidátorság összes védelmezői a „Zsivoje Gyelo" és a „Nyevszkij Golosz" körül egyesültek. És a fél év alatt egyesült erővel mindössze 15 munkáscsoportot sikerült megnyerniük!

A likvidátorság — a munkásmozgalomban nulla; csak a liberális értelmiség körében erős.

IV

A különböző munkásgyűjtésekről a „Pravdá"-ban közölt adatok, általában szólva, rendkívül érdekes anyagot nyújtanak. A munkásmozgalomnak és az orosz munkásdemokraták életének legkülönbözőbb vonatkozásairól itt kapunk először a legnagyobb mértékben pontos adatokat. Ezeknek az adatoknak a feldolgozásához remélhetőleg még többször visszatérünk.

De már most, amikor befejezzük a napilap javára rendezett csoportos gyűjtések adatainak ismertetését, le kell vonnunk egy gyakorlati következtetést.

504 munkáscsoport küldött pénzt *saját* sajtója részére a „Zvezdá"-hoz és a „Pravdá"-hoz. A munkásoknak ezzel semmi más céljuk nem volt, mint az, hogy megteremtsék és támogassák saját munkássajtójukat. Éppen ezért e félévi adatok egyszerű és a tényeknek megfelelő összesítéséből roppant értékes képet kaptunk az oroszországi munkásdemokrácia életéről. Azok az öt- és tízkopekesek,

amelyeket összegyűjtöttek és azzal a megjelöléssel láttak el, hogy „ennek meg ennek a gyárnak a munkáscsoportjától“, — lehetővé tették, hogy fogalmat alkothassunk a munkások hangulatáról, öntudatosságáról, egybeforrottságáról és a munkásügy iránti áldozatkészségéről.

Ezért feltétlenül folytatnunk, fejlesztenünk, szélesítenünk kell a munkások körében a csoportos gyűjtés e szokását, amelyet az április—májusi fellendülés teremtett meg, — és természetesen, ugyanúgy be kell számolni a gyűjtésekről, ahogy azt a „Pravdá“-ban mindenkor láttuk.

Ennek a szokásnak óriási jelentősége van mind a munkáslap stabilitása, mind a munkásdemokrácia általános érdekei szempontjából.

A munkássajtót fejleszteni kell és meg kell szilárdítani. Ehhez pénzre van szükség. A munkásújságok helyzete Oroszországban csak akkor lesz kielégítő, ha kitartó munkával sikerül állandóan tömeges gyűjtéseket szerveznünk a munkások körében. Amerikában van egy munkáslap („Appeal to Reason“[55]), amelynek *több mint félmillió* előfizetője van. Szép kis orosz munkás az olyan — mondanánk kissé átalakítva az egyik ismert közmondást —, aki nem igyekszik utolérni és túlszárnyalni amerikai osztályostársát.

Az ügynek azonban pénzügyi vonatkozásánál van egy sokkal, hasonlíthatatlanul fontosabb vonatkozása. Tegyük fel, hogy egy gyár különböző műhelyeinek 100 munkása fizetéskor *egy-egy kopeket* ad a munkásújságra. Egy hónap alatt ez két rubel lesz. Másrészt, mondjuk, tíz jólkereső munkás, egy véletlen találkozás alkalmával, egyszerre tíz rubelt gyűjt össze.

Az előbbi két rubel értékesebb, mint az utóbbi tíz. Ez annyira világos minden munkás előtt, hogy nem is kell sokat magyarázni.

Szokássá kell tenni, hogy *minden* munkás *minden* fizetéskor adjon *egy kopeket* a munkáslap javára. Az előfizetés menjen a maga rendje és módja szerint, aki többet tud fizetni, fizessen többet, amint eddig is tette. De a legfontosabb, hogy ezenkívül meghonosítsuk és terjesszük a *„kopeket a munkásújságra“* szokást.

Ezeknek a gyűjtéseknek a jelentősége akkor nyilvánul meg teljesen, ha rendszeresen, megszakítás nélkül, minden fizetéskor megszervezik őket, és ha ezekben az állandó gyűjtésekben egyre több és több munkás vesz részt. A beszámolást egyszerűen lehetne közölni: „ennyi meg ennyi kopek" — ami azt jelenti, hogy ebben meg ebben a gyárban ennyi meg ennyi munkás adakozott a munkásújság javára. Ha pedig nagyobb tételek folynak be, akkor így lehet közölni: „ezen felül ennyi meg ennyi munkás ennyit meg ennyit adott".

Ha a *„kopeket a munkásújságra"* szokássá válik, az orosz munkások hamarosan a kellő színvonalra emelik lapjukat. A munkásújságnak több és változatosabb anyagot, vasárnapi mellékletet stb. kell adnia, tudósítóinak ott kell lenni a dumában, Oroszország minden városában és a nagyobb külföldi városokban. A munkásújságnak *állandóan* fejlődnie és tökéletesednie kell, ez pedig nem érhető el a munkáslapok javára szervezett állandó gyűjtések nélkül, amelyekben minél több munkás vesz részt.

A *munkáskopek* adatainak havi összegezése meg fogja mutatni mindenkinek, hogy a munkások Oroszország minden szegletében lerázzák magukról a közönyt és az álmosságot, értelmes, kulturált életre ébrednek, a szónak nem kincstári és nem liberális értelmében. Szemmel-látható lesz, hogyan fokozódik az érdeklődés a munkásdemokrácia iránt, hogyan közeledik az az idő, amikor Moszkvának és minden nagyobb városnak meglesz a maga munkásújságja.

Elegünk van a burzsoá „Kopejka"[56] uralmából! Eleget uralkodott ez az elvtelen vásári újság. A pétervári munkások egy rövid fél év alatt megmutatták, milyen nagy eredményekkel járhat a munkáscsoportok gyűjtése. Kövessük példájukat, kezdeményezésüket. Fejlődjék és izmosodjék a *munkáskopeket a munkásújságra* szokása!

A megírás ideje: 1912 július 12—14 (25—27).

Megjelent: „Pravda" 78, 79, 80. és 81. sz. 1912 július 29. és 31., augusztus 1. és 2.

Aláírás: Statisztikus.

AZ OSzDMP JELENLEGI HELYZETÉHEZ[57]

A német elvtársak gyakorta olvashatnak híreket az OSzDMP-n belüli elkeseredett harcról és éles nézeteltérésekről. Sajnos, ezek a hírek egyes emigráns csoportoktól erednek; a legtöbb esetben olyan emberek közlik ezeket a híreket, akik vagy egyáltalán nem ismerik a jelenlegi tényleges oroszországi helyzetet, vagy tudatosan félre akarják vezetni a német elvtársakat azzal, hogy a helyzetet egyoldalú pártpolitikai szempontból világítják meg. Minden ilyen emigráns csoport saját „irányát" képviseli, de a valóságban olyan emberekből áll, akiknek már nincs, vagy sohase volt semmilyen eleven kapcsolatuk a harcoló orosz munkáspárttal. Az egyik ilyen „informátor" sajnos be tudott férkőzni a „Vorwärts" bizalmába. A német szociáldemokrata párt központi lapja lehetővé tette ennek az informátornak, hogy „objektív" forrásokra hivatkozva számos cikkben hallatlan rágalmak özönét zúdítsa az orosz pártra.

A valóságban ezek a források keresztül-kasul „szubjektív", keresztül-kasul hamis források voltak. Minthogy a „Vorwärts" nem közölte *ténybeli helyreigazításunkat*, kénytelenek voltunk külön füzetet kiadni ezzel a címmel: „A «Vorwärts» névtelenje és az OSzDMP helyzete"*, amely többszáz példányban jelent meg, és amelyet megküldtünk valamennyi jelentősebb német pártszervezet vezetőségének és a fontosabb pártlapok szerkesztőségeinek.

E füzet tényanyaga ellen a „Vorwärts" nem tudott

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 477—489. old. (oroszul). — *Szerk.*

felhozni *egyetlen ellenvetést sem*, és ezzel hallgatólagosan elismerte.

Hogy német elvtársaink ítéletet alkothassanak a hozzájuk érkezett egyes hírek megbízhatóságáról, idézzük itt azt a levelet, amelyet az OSzDMP Központi Bizottsága a német szociáldemokrata párt Vezetőségének küldött. A lettek javasolták a Vezetőségnek, hogy szervezze meg tizenegy „központ" közös tanácskozását a választási hadjárat anyagi támogatásának kérdéséről, s a Vezetőség ezek után megkérdezte ezeket a központokat, hogy mi a véleményük erről. Ez a levél a Központi Bizottság válasza, és így szól:

1912 július 30*

A NÉMET SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT VEZETŐSÉGÉNEK

Tisztelt elvtársak!

A minap megkaptuk annak a levélnek a másolatát, amelyet június 24-én küldött önöknek a lett szociáldemokrácia külföldi bizottsága. Fölöslegesnek tartottuk, hogy megmagyarázzuk önöknek a lettek furcsa tervét, mivel azon a véleményen voltunk, hogy egyetlen tájékozott ember sem veszi komolyan ezt a tervet. Július 22-én hozzánk intézett levelükből azonban csodálkozva láttuk, hogy önök el akarják fogadni ezt a tervet. Ez a körülmény erélyes tiltakozásra késztet bennünket, s most ezt tudomásukra is hozzuk. A Vezetőség szándéka objektíve nem más, mint kísérlet arra, hogy előmozdítsa pártunkban (az OSzDMP-ben) a szakadást, és előmozdítsa egy új, velünk szemben ellenséges párt megalakítását. Olyan lépés ez, amilyenre még nem volt példa az egész Internacionáléban. Alább részletesen megmagyarázzuk ezt a német elvtársaknak.

AZ OSzDMP HELYZETE 1912 JANUÁR ÓTA

1912 januárjában összeült az OSzDMP összoroszországi konferenciája, amelyen a pétervári, moszkvai,

* Ezt a levelet jelentéktelen stiláris változtatásokkal idézzük.

moszkvai körzeti, kazáni, szarátovi, tifliszi, bakui, nyikolajevi, kievi, jekatyerinoszlavi, vilnai és dvinszki szervezetek küldöttei vettek részt. Ez a konferencia újjáteremtette a pártot, új Központi Bizottságot választott a likvidátorok által megsemmisített Központi Bizottság helyett, s emellett a konferencia kénytelen volt kijelenteni, hogy a likvidátorokat a párton kívül állóknak tekinti (lásd „A «Vorwärts» névtelenje és az OSzDMP helyzete“ című füzetet, amelyet elküldtünk a Vezetőségnek; a füzet megemlíti a likvidátorok, a nemzetiségi szervezetek: a lengyelek, a lettek, a Bund és a külföldi csoportok tiltakozását).

Januárban ezenkívül összeült egy tanácskozás is, hogy Szervező Bizottságot alakítson egy új konferencia, egy „általános pártkonferencia“ összehívására, ahogy ezt a likvidátorok és barátaik nevezték.

Június 24-én a Vezetőségnek küldött levelükben a lettek azt állítják, hogy ezt a „Szervező Bizottságot“ a következő szervezetek és irányzatok alakítják meg: a Bund, a lett szociáldemokraták, a Kaukázusi Területi Bizottság, a mensevik „Golosz Szocial-Demokrata“, a bécsi „Pravda“ és a „Vperjod“ csoport.

Szóval, az egyik oldalon ott van az OSzDMP Központi Bizottsága, amelyet a konferencián az orosz, azaz Oroszországban működő szervezetek választottak (ellenfelei lenini irányzatnak nevezik); a másik oldalon pedig az úgynevezett Szervező Bizottság, amely „általános“ pártkonferencia összehívását ígéri.

MILYEN ÁLLÁSPONTOT FOGLALNAK EL AZ ÚGYNEVEZETT SZERVEZŐ BIZOTTSÁGGAL SZEMBEN AZ EDDIG SEMLEGES OROSZ SZOCIÁLDEMOKRATÁK?

Plehanov, a legismertebb mensevik, aki erélyesen harcolt a párt megsemmisítésére törekvő likvidátorok ellen, nem jelent meg a januári pártkonferencián, noha meghívták. 1912 áprilisában közzétette a Szervező Bizottság képviselőjével folytatott levelezését (lásd a plehanovi „Dnyevnyik Szocial-Demokrata“ 16. számát).

Plehanov azzal az indokolással mondott le az úgynevezett Szervező Bizottságban való közreműködésről,

hogy a Bund nem a meglevő pártszervezetekből hívja össze a konferenciát, hanem *„alapító“ konferenciát hív össze, azaz olyan konferenciát, amelynek új pártot kell alapítania.* Az úgynevezett kezdeményező csoportok, amelyek a valóságban egyedül támogatják a Szervező Bizottságot, Plehanov megállapítása szerint likvidátor csoportok, amelyek nem tartoznak a párthoz, és új pártot akarnak alapítani. „Az új konferenciát a likvidátorok hívják össze“ — írja Plehanov 1912 áprilisában.

S erre júliusban megjelenik a Szervező Bizottság „Lisztok“-jának 3. száma. Egy szóval, egy hanggal nem válaszol Plehanovnak. Megítélhetik ebből, hogyan tájékoztatják a Vezetőséget a lettek, ugyanazok a lettek, akik panaszkodnak, hogy a „lenini“ Központi Bizottság nem válaszol a Szervező Bizottság leveleire.

Nemdebár csakugyan furcsa, hogy a párt, a régi párt Központi Bizottsága nem válaszol azoknak, akik a mindeddig semleges Plehanov szavai szerint új pártot alakítanak?

A Szervező Bizottságnak először be kell bizonyítania a semleges Plehanovnak, hogy nem alakít új pártot, és nem likvidálja a régi pártot.

Amikor a Szervező Bizottságban részvevő lettek június 24-én, a likvidátor Szervező Bizottságnak a párt ellen folytatott félévi harca után a Vezetőséghez fordultak, tényekkel és dokumentumokkal kellett volna megmutatniuk e harc eredményeit; a lettek ehelyett **a likvidátorok Potyemkin-falvait** mutogatják a Vezetőségnek.

A lettek javasolták a Vezetőségnek, hogy hívja össze az oroszországi szociáldemokrácia tizenegy „szervezeti“ központját, szervezetét és frakcióját. Szóról szóra ezt javasolták (lásd a letteknek a Vezetőséghez intézett június 24-i levelét, 4. old.).

A pártok mindeddig világszerte helyi szervezetekből alakultak, amelyeket egy központi intézmény fog össze. De az orosz és a lett likvidátorok 1912-ben nagy felfedezést tettek. — Ezentúl már lehet pártot alakítani „központokból, szervezetekből és frakciókból“ is.

A 11 szervezeti központ, szervezet és frakció közé a legújabb lett-likvidátor választási geometria szerint

először is a Szervező Bizottság, és másodszor, 6 olyan frakció vagy szervezet vagy központ tartozik, *amelyek ezt a Szervező Bizottságot alkotják*. A lettek levelében így is olvashatjuk: „A 2-tól a 7. pontig bezárólag feltüntetett szervezetek alkotják a Szervező Bizottságot.“

A pártot likvidáló értelmiségiek csoportjai tehát *háromszoros* választójogot kapnak, akárcsak az arisztokrácia a dohos helyeken:

1) A Kaukázusi Területi Bizottság — fiktív szervezet;

2) ugyanez a bizottság mint párizsi „Golosz“, jóllehet a „Golosz“-nak a Kaukázus nem adott állandó mandátumot;

3) ugyanez a bizottság mint „Szervező Bizottság“.

Állítjuk, hogy az orosz munkások felháborodással és megvetéssel utasítják el még a gondolatát is annak, hogy megtárgyalják a kettős jelölések kérdését, vagyis a likvidátorok azon kísérletét, hogy a jelentéktelen külföldi csoportokkal vállvetve szakadást idézzenek elő, annál is inkább, mert ezek a csoportok csak pártbomlasztó értelmiségiekből állnak.

Kategorikusan állítjuk, hogy a párt ellen harcoló külföldi csoportok közül az utóbbi fél év folyamán egyetlenegy sem kapott mandátumot semmiféle oroszországi szervezettől lapja szerkesztésére vagy röplapjai kiadására. A lettek az ellenkezőjét akarják bebizonyítani a Vezetőségnek; ebben az esetben mutassanak ki az orosz sajtóban legalább egy ilyen mandátumot július 22 előtt.

A „Golosz Szocial-Demokrata“ nem lapja semmiféle oroszországi szervezetnek.

Trockij bécsi „Pravdá“-ja ugyancsak nem lapja semmiféle oroszországi szervezetnek. Három évvel ezelőtt a „Pravda“ az ukrán „Szpilka“[58] (Dél-Oroszország) lapja volt, de a „Szpilka“ már régen annullálta mandátumát.

Sem a „Vperjod“, sem Plehanov, sem a „pártigenlő bolsevikok“ nem adnak ki olyan lapot, amely valamelyik oroszországi szervezet pártlapja volna.

Nagyon könnyű a valóságban nem létező csoportokra hivatkozni. „Szimpatizáns“ leveleket sem nehéz közölni. — De ahhoz, hogy valaki akár csak egy fél évig szerkessze és kiadja egy Oroszországban működő szervezet lapját,

ahhoz elengedhetetlen az állandó összeköttetés, a helyi munkásság teljes bizalma, a taktikai nézetek egysége, ami csak hosszas közös munka eredménye lehet. Mindennek híján vannak a külföldi csoportok, amelyeket a lett és a bundista dezorganizátorok mozgósítanak a párt ellen.

A Lengyel Szocialista Pártról csak röviden írunk. Ez *nem szociáldemokrata szervezet. Sohasem* tartozott a Szociáldemokrata Munkáspárthoz. Csak egy körülmény teszi indokolttá bevonását, mégpedig: „ígéri", hogy szociáldemokrata párttá válik, és csatlakozik a likvidátorokhoz! — A bomlasztók és a szakadás kedvelői számára ez természetesen elegendő! Ha az LSzP-ét be kell vonni a közös tárgyalásokba, akkor ugyan miért ne vonnák be a szociálforradalmárokat is, akik részt vesznek a duma-választásokon, a szocialista cionistákat, a lett eszer szövetséget és más effajta „irányzatokat"?

A III. DUMA SZOCIÁLDEMOKRATA FRAKCIÓJA

A Vezetőség a szervezeti központok közé felvette a külföldi csoportocskákat, viszont *nem hívta meg a szociáldemokrata duma-frakciót.* Hihetetlen, de tény. Az orosz munkásoknak nem árt, ha tudják, hogyan vezetik félre Trockij és társai külföldi elvtársainkat. A lettek ezt írják a Vezetőségnek június 24-i levelükben:

„Ami a szociáldemokrata duma-frakciót illeti, róla szó sem lehet mint közvetítőről a választási hadjárat anyagi támogatásának kérdésében, mert a duma ülésszaka véget ér, és a duma-frakció ezzel elveszti meghatalmazását" (lásd a többször említett levél 2. oldalát).

Ez vagy tudatos csalás, vagy határtalan politikai tudatlanság, amely elég világosan mutatja, mennyire vannak tájékozva a brüsszeli lettek az oroszországi választásokról.

A levél június 24-én kelt. Június 9-én, vagyis az új időszámítás szerint június 22-én a III. dumát bizonytalan időre feloszlatták, de valamennyi képviselő megtartotta meghatalmazását, s köztük a szociáldemokrata képvi-

selők is. Az utóbbiak *mindmostanáig duma-képviselők* — ezt tudja minden írni-olvasni tudó munkás Oroszországban. De a párt külföldi rágalmazói nem tudják.

Oroszországban az egyedüli legális szociáldemokraták, akik — bárhol tartózkodnak is az országban — az egyetlen hivatalos szervezetet alkotják, éppen a III. duma szociáldemokrata frakciójának tagjai.

A likvidátorok mind gyűlölik ezt a frakciót. A likvidátorok lapjai (a „Nasa Zarja") szidják és mocskolják, valamennyi külföldi pártbomlasztó róla pletykál. Miért? Azért, mert a frakció többsége — és a frakcióban mindig többségben voltak a pártigenlő mensevikek — mindig erélyesen harcolt a likvidátorok ellen, és segédkezett abban, hogy Pétervárott teljesen ártalmatlanná tegyük őket.

„A «Vorwärts» névtelenje stb." című brosúrában nyilvánosságra hoztunk egy lényeges tényt. Senki sem tudott felhozni ellene egyetlen szót sem. A frakciónak csupán *két* tagja dolgozik állandóan likvidátor lapokban. A frakció *nyolc* tagja állandóan antilikvidátor lapoknak dolgozik*.

A lettek is, Trockij is azt javasolják a Vezetőségnek, hogy zárja ki a tanácskozásból ezt az egyetlen összoroszországi testületet, amely megőrizte az egységet! — Ha a lettek tévedtek volna is, nem tudván június 24-én azt, amit tudott minden munkás Oroszországban, miért nem igyekeztek július 22-ig, vagyis egy kerek hónapig azon, hogy kijavítsák hibájukat? Vannak hibák, amelyek nagyon hasznosak elkövetőik számára.

A lettek és a likvidátorok azért csapták be a Vezetőséget, hogy a párt oroszországi többsége ellenére, a szociáldemokrata duma-frakció többsége ellenére a fiktív külföldi csoportok blokkjának segítségével kikényszerítsék a likvidátor jelöltek elfogadását, és csalárd úton pénzt szerezzenek a német munkásoktól. — Ez a hosszú beszédeknek (a lettek, a bundisták, Trockij és társai beszédeinek) rövid értelme.

De ez a csalás nem marad büntetlenül.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 488. old. (oroszul). — *Szerk.*

HIVATALOSAN ELLENŐRIZHETŐ ADATOK ARRA VONATKOZÓLAG, HOGY MEKKORA A LIKVIDÁTOROK BEFOLYÁSA ÉS MEKKORA A PÁRT BEFOLYÁSA

Minden épeszű ember megérti, hogy szemernyi bizalmat nem érdemelnek azok az üres frázisok, melyek szerint léteznek bizonyos, a likvidátorokkal szimpatizáló titkos „szervezetek“.

Állítjuk, hogy Oroszországban a likvidátorok valamennyi szervezete fiktív.

Nehéz megállapítania az igazat annak, akinek személyesen nincsenek a kezében pontos adatok az oroszországi szociáldemokrata körök helyzetéről. De még így is megtalálhatja az igazságot, ha okmányokban fogja keresni, s ha ezeknek az okmányoknak az értelmét vizsgálja, azaz nem hisz a szónak. Az első ellenőrizhető, közismert tényt már említettük: ez a szociáldemokrata duma-frakció erőinek megoszlása a likvidátorok és az antilikvidátorok közt.

De most, hogy a likvidátorok már egy fél éve harcolnak a párt ellen, a következő teljesen objektív és még meggyőzőbb tényekre hivatkozhatunk.

A lettek június 24-i levelükben (5. és 6. old.) említést tesznek a pétervári legális marxista lapokról. Megnevezik a „Zsivoje Gyeló“-t és a „Nyevszkij Golosz“-t, amelyek a mensevik irányzatot képviselik (a „Golosz Szocial-Demokrata“ irányát), és szembe állítják velük a „Zvezdá“-t és a pétervári „Pravdá“-t (nem tévesztendő össze Trockij likvidátor irányzatú bécsi „Pravdá“-jával), amelyek — a lettek állítása szerint — *„Lenin csoportjának birtokában és vezetése alatt vannak“*.

Ha ez az állítás nem egészen szerencsés is, a lettek önkéntelenül mégis komoly tényt hoztak fel itt a likvidátorok ellen.

A „nyílt párt“ csupán a likvidátorok üres liberális frázisa, viszont a nyílt *tevékenység* a dumában és a sajtóban a marxista propaganda fő tevékenysége. Itt és csakis itt találhatunk olyan tényeket, amelyek objektíven bizonyítják a likvidátorok és az antilikvidátorok erejét.

A lettek által említett lapokon kívül nincs semmilyen

más összoroszországi politikai lap. A likvidátoroké a „Zsivoje Gyelo“ és a „Nyevszkij Golosz“, az antilikvidátoroké a „Zvezda“, később a „Nyevszkaja Zvezda“ és a (pétervári) „Pravda“. Nincs semmilyen más irányzat és frakció Oroszországban sem a sajtóban, sem a közéleti porondon; a lettek által említett valamennyi külföldi csoport — zéró.

Most látjuk mindkét irányzat félévi tevékenységének eredményeit.

Ez alatt a fél év alatt (1912 január—június) valamennyi oroszországi párt megkezdte, sőt már be is fejezte a választási előkészületeket. Most már csak 6 vagy 8 hét van hátra a választásokig. A választási listákat már nagyobbrészt összeállították. A választások kimenetele ténylegesen már eleve eldöntöttnek tekinthető éppen e félévi előkészítés alapján.

A likvidátorok mellett nyilatkozott a lettek jegyzékének 1—7. „pontja“ (a Szervező Bizottság, a Bund, a lett szociáldemokrácia, a „Golosz“, a bécsi „Pravda“, a Kaukázusi Területi Bizottság, a „Vperjod“), az antilikvidátorok mellett — a Központi Bizottság, amely egyesítette az orosz, azaz Oroszországban működő szervezeteket (csupán a „lenini irányzat“, mint a likvidátorok állítják).

Lássuk tehát, mit végeztek ezek és azok.

A likvidátorok 1912 január 1-től június 30-ig (régi időszámítás szerint) Pétervárott kiadták a „Zsivoje Gyelo“ 16 számát és a „Nyevszkij Golosz“ 5 számát, összesen 21 számot.

Az antilikvidátorok ugyanazon fél év alatt kiadták a „Zvezda“ 33 számát, a „Nyevszkaja Zvezda“ 14 számát és a „Pravda“ 53 számát, összesen 100 számot.

21 szemben a 100-zal.

Ilyen a likvidátorok és a párt erőviszonya Oroszországban. Az újságok adatai nyilvános adatok; mindenki ellenőrizheti és igazolhatja őket.

Mi a helyzet a lapok példányszámával? A lettek azt állítják, hogy a likvidátorok 30 000 példányban adták ki. Tegyük fel, hogy ez nem túlzás. Az antilikvidátor lapok példányszámát a Vezetőség számára az a személy, akit

Haase elvtárs és más tagok láttak, 60 000 példányban állapította meg. Eszerint a likvidátorok befolyása a párt befolyásához úgy aránylik, mint 1 a 10-hez.

Ha a példányszámra vonatkozó adatokat nem hozták is nyilvánosságra, és ezért túlzottaknak tűnhetnek is fel, nyilvánosságra kerültek más fontosabb, meggyőzőbb adatok.

Ezek az adatok arra vonatkoznak, hogy a likvidátoroknak és a pártnak milyen a kapcsolata az oroszországi munkástömegekkel.

NYILVÁNOS, ELLENŐRIZHETŐ ADATOK A LIKVIDÁTOROKNAK ÉS A PÁRTNAK AZ OROSZORSZÁGI MUNKÁSTÖMEGEKKEL VALÓ KAPCSOLATAIRÓL

A megjelent lapszámok és a példányszám adatai még nem bizonyítják teljesen a párt fölényét a likvidátorokkal szemben. Lapokat kiadhatnak a liberális értelmiségiek kis csoportjai is. Mindenféle „munkásbarát“, sőt radikális színezetű liberális lap is mindig sok olvasót fog találni Oroszországban. A munkásokon kívül olvasni fogják őket a liberálisok, valamint a kispolgári demokraták is.

Vannak azonban olyan tények, amelyek sokkal egyszerűbben és világosabban bizonyítják a likvidátoroknak és a pártnak az oroszországi munkástömegekhez fűződő kapcsolatait.

Ilyen tények a munkáslapok kiadásának céljaira gyűjtött pénzösszegek adatai.

Oroszországban a munkások körében már régóta folyik az agitáció, hogy gyűjtsenek pénzt egy munkásújság kiadására. Mindenki belátta, hogy ilyen újság nélkül csaknem fiktív a választásokon való részvétel. Az újság a választási hadjárat fő fegyvere, a marxista tömegagitáció fő eszköze.

De honnan lehet pénzt szerezni újságra?

Gyűjtéseket kell szervezni a munkások körében. Ezek a gyűjtések összeadják az alapot, és egyúttal megmutatják, hogy milyen erősek az egyik vagy a másik csoportnak a kapcsolatai a tömegekkel. Megmutatják, milyen tekintélyük van a munkások előtt, mennyire

bíznak bennük a munkások, s milyen a tényleges befolyásuk a proletár tömegekre.

1912 elején Pétervárott megkezdődött a gyűjtés a munkásújságra. Egy fél év — január 1-től június 30-ig — elég tekintélyes idő. A gyűjtések adatait közli valamennyi fentebb említett likvidátor és antilikvidátor lap.

A félévi gyűjtés adataiból levont következtetések a legjobb anyagot szolgáltatják, nyílt, teljes, objektív, végleges választ adnak arra a kérdésre, milyen a likvidátorok és a párt közti erőviszony Oroszországban. Ezért teljes fordításban mellékeltük csaknem valamennyi említett lap jelentéseit, amelyek egy fél év alatt a munkás-napilapra rendezett gyűjtésekről megjelentek.

E helyütt csak a végeredményeket közöljük.

Egy fél év alatt az antilikvidátor lapok 504 munkáscsoport gyűjtéséről adtak hírt, vagyis olyan gyűjtésekről, amelyek mellett közvetlenül feltüntették a gyűjtő munkáscsoport nevét. Ezeket a gyűjtéseket 50 orosz városban és gyártelepen rendezték.

Ugyanazon fél év alatt, 1912 január 1-től június 30-ig a likvidátor lapok 15 munkáscsoport gyűjtéséről adtak hírt. Ezeket a gyűjtéseket 5 orosz városban rendezték*.

Közöljük ezeket az adatokat.

Munkáscsoportok gyűjtései a munkás-napilap javára 1912 január 1-től június 30-ig

	A likvidátor újságokban	Az antilikvidátor újságokban
Január	0	14
Február	0	18
Március	7	76
Április	8	227
Május	0	135
Június	0	34
	15	504

* Ellentétben a likvidátorok által terjesztett pletykákkal, éppen ez a gyűjtés, amelynek eredménye több mint 12 000 márka volt, valamint a német elvtársak korábbi segítsége alkotta szociáldemokrata sajtónk fő anyagi alapját Oroszországban. A gyűjtésekről a fél év folyamán a különböző szociáldemokrata lapokban közölt

Mint fent, Oroszország fő vidékei szerint

Pétervár	10	415
Dél-Oroszország	1	51
Moszkva	2	13
Észak- és Nyugat-Oroszország	1	12
Urál és Volga	0	6
Kaukázus, Szibéria, Finnország	1	7
	15	504

A párt ellen folytatott félévi harc után a likvidátorok teljes vereséget szenvedtek.

A likvidátorok egy nagy nullát jelentenek az oroszországi szociáldemokrata munkásmozgalomban. Ezt bizonyítják a fentebb idézett adatok, amelyeket bárki ellenőrizhet. Ezek azok a tények, amelyek Oroszországban egy teljes fél év alatt nyilvánosságra kerültek, s amelyek rácáfolnak Trockij és a likvidátorok dicsekvésére.

Meg kell jegyeznünk, hogy Trockij munkatársa a „Zsivoje Gyeló"-nak. Továbbá, a június 24-i levélben maguk a lettek is elismerik, hogy a hat csoport — többek közt Trockij, a mensevik „Golosz", a „Zsivoje Gyelo" és a „Nyevszkij Golosz" című újságok vezetői — alkotja az úgynevezett Szervező Bizottságot. Ezért a mi adataink azt bizonyítják, hogy nemcsak a likvidátorok, hanem összes fontoskodó külföldi barátaik is egy kerek nullát jelentenek az oroszországi szociáldemokrata munkásmozgalomban.

Átlagosan harminc oroszországi munkáscsoport közül egy áll az oldalukon.

Alább közöljük a pétervári szociáldemokrata lapok címét és megjelenési napját is.

Likvidátorok:

1. „Zsivoje Gyelo". Pétervár, B. Moszkovszkaja 16.; 1. sz. — 1912 január 20; 16. és egyben utolsó szám — 1912 április 28 (megszűnt).

---

jelentéseknek a szövegben említett teljes fordítását megküldtük a Vezetőségnek, az Ellenőrző Bizottságnak és Bebelnek.

2. „Nyevszkij Golosz". Pétervár, Kolokolnaja 3.; 1. sz. — 1912 május 20; 5. sz. — 1912 június 28 (ez ideig — 1912 július 29-ig — fennáll).

Antilikvidátorok:

3. „Zvezda". Pétervár, Razjezzsaja 10, 14. ajtó; 1. (37.) sz. — 1912 január 6; 33. (69.) sz. — 1912 április 22 (megszűnt).

4. „Nyevszkaja Zvezda". Pétervár, Nyikolajevszkaja 33, 57. ajtó; 1. sz. — 1912 február 26; 2. sz. — 1912 május 3; 14. sz. — 1912 június 24 (ez ideig fennáll).

5. „Pravda". Pétervár, Nyikolajevszkaja 37, 18. ajtó; 1. sz. — 1912 április 22; 53. sz. — 1912 június 30 (ez ideig fennáll).

BEFEJEZÉS

Az OSzDMP jelöltjeit a közelgő duma-választásokon a helyi pártszervezetek fogják javasolni nézetbeli és irányzatbeli különbségektől függetlenül. A szociáldemokrata munkások kisebbsége mindenütt köteles lesz alávetni magát a többségnek.

A hírhedt kettős jelölés tiszta dőreség, amely csak arra jó, hogy ijesztgessék vele a külföldi elvtársakat, és pénzt csikarjanak ki tőlük.

Már csak az hiányzik, hogy a hírhedt tíz „irányzat" ijesztgessen *tíz* jelöléssel, és minden jelölt számára pénzt kunyeráljanak külföldön.

Kettős jelölés nem lesz. A likvidátorok annyira gyengék, hogy egyáltalán nem képesek második jelölteket állítani. Nem folytatunk semmiféle tárgyalást a pártáruló likvidátorok maroknyi csoportjával. Sem az oroszországi Központi Bizottság, sem egyetlen helyi szervezet sem számol komolyan a likvidátorokkal. Ajánljuk figyelmükbe például a legutóbbi pétervári eseményeket. A likvidátorok a „Nyevszkij Golosz"-ban (6. sz.) közölték, hogy Pétervárott tanácskoztak velük (a likvidátorokkal) a választási hadjárat lefolytatásának kérdéséről. Mind a „Nyevszkaja Zvezda" (16. sz.), mind a „Pravda" (61. sz.) július 21-én, illetve július 23-án közölte,

hogy ők *nem* küldtek képviselőket a tanácskozásra; ezenkívül a tanácskozás egyik részvevője a „Nyevszkaja Zvezdá"-ban kijelentette, hogy a munkások egész Oroszországban végre fogják hajtani az OSzDMP januári konferenciájának határozatait.

„A különböző irányzatok egyesülése" — jelentette ki a likvidátorokra célozva — „teljesen elképzelhetetlen a szociáldemokrata választási hadjáratban" („Nyevszkaja Zvezda", 16. sz. 1912 július 8 (21)).

Nincs a világon olyan pénzbeli segítség, amely révén a likvidátorok kivívhatnák az oroszországi munkások rokonszenvét. De magától értetődik, hogy a Vezetőség pénzéből lehet egyes helyeken fiktív második jelölteket állítani. Ebben az esetben persze a Vezetőséget fogja terhelni a felelősség ezekért a jelölésekért, amelyek ténylegesen a német Vezetőség jelölései lesznek. *Az a pénz, amelyet majd a likvidátoroknak adnak, arra lesz jó nekik, akiknek nincs napilapjuk, hogy konkurrens lapot alapítsanak. Ezt a pénzt szakadás megszervezésére fogják felhasználni azok, akik sokévi harcban bebizonyították jelentéktelenségüket, fel fogják használni utazgatásra stb., új párt alapítására.* — Ha a Vezetőség ez idő szerint ilyen vagy olyan módon segíteni akar a likvidátoroknak, arra kényszerít bennünket, hogy a német testvérpárt iránti minden tiszteletünk ellenére az Internacionáléhoz fellebbezzünk. Akkor *okmányokkal* fogjuk *bebizonyítani* a bécsi nemzetközi kongresszusnak[59], hogy a Vezetőség késznek nyilatkozott pénzbeli támogatással előmozdítani nálunk a szakadást, megvalósítani a kettős jelöléseket és galvanizálni a levert likvidátorok hulláját. Ha a német elvtársak segíteni akarnak az OSzDMP-nek, adják át a pénzt a régi párt Központi Bizottságának, ne pedig azoknak, akik új pártot szerveznek.

Az OSzDMP Központi Bizottsága

Miután a Vezetőség lefújta a tervezett tanácskozást, közölte velünk, hogy „nincs módjában pénzt adni egyik

oroszországi pártcsoportnak sem a választási küzdelemre mindaddig, amíg nem jelölnek meg nekünk (a Vezetőségnek) valamennyien közösen olyan intézményt, amelyben mindegyik fél megbízik, és amelynek felhatalmazása van pénz átvételére és elosztására".

A Vezetőségnek ez a látszólagos semlegessége a valóságban csak azt jelenti, hogy megtagadta a támogatást az oroszországi munkáspárttól a likvidátorok külföldi csoportjainak és „konferenciájának" rágalmai miatt.

Kötelességünknek tartjuk, hogy a fenti megjegyzésekhez kiegészítésül az alábbiakat fűzzük hozzá.

A legálisan működő, marxista szellemben szerkesztett oroszországi újságok jelenleg az orosz szociáldemokrata munkástömegek legfontosabb legális szócsövei a párt agitációs munkájával kapcsolatban.

A külföldön megjelenő, Oroszország szempontjából illegális újságok *a dolog lényegénél fogva* nem tarthatnak igényt ugyanolyan jelentőségre, mint az imént említettek, bár *elvi* fontosságuk a mozgalom elméleti megvilágítása szempontjából kétségtelenül rendkívül nagy. Ismeretes, hogy az orosz emigránsok külföldön szétszórt kis csoportjai milyen könnyen és olykor milyen könnyelműen alapítanak ilyen újságokat; ezek az újságok szánalmasan tengődnek e csoportok körében, és szinte egyáltalán nem kerülnek az orosz párttagok kezébe. Ezért nem ismerhetjük el, hogy lényegében valamelyest is észrevehető jelentőségük van az oroszországi pártélet szempontjából.

Az antilikvidátor lapok félévi harca után (1912 januártól júniusig) a likvidátoroknak *egyetlen* lapjuk van, a „Nyevszkij Golosz". Ez a lap mint politikai orgánum csaknem megszűnt; másfél hónap alatt (júniustól augusztus közepéig) mindössze *két* száma jelent meg (a 6. és a 7. szám). Világos, hogy egyetlen ilyen lap sem tud helytállni a rendőri üldözésekkel szemben, amelyek Oroszországban *valamennyi* munkáslapra, sőt sok teljesen mérsékelt liberális lapra is zúdulnak, ha nem merít életerőt a munkástömegekkel való szoros kapcsolatból.

Ilyen nagy politikai fontosságú és közvetlenül időszerű jelentőséggel bíró munkáslap most a „Nyevszkaja Zvezda" című hetilap és a „Pravda" című napilap. Mindkét lap

Pétervárott jelenik meg; *politikai ellenfeleink*, a lett szociáldemokraták azzal a megvető névvel illetik őket, hogy a „lenini csoport“ lapjai. Az imént idézett *objektív* adatokból, amelyek bármikor nyilvánosan ellenőrizhetők, német elvtársainknak világosan látniuk kell, hogy ez a „lenini csoport“ valójában az orosz szociáldemokrata munkások túlnyomó többségét fogja át.

Teljesen érthető tehát, hogy a likvidátorok köréből és a velük rokonszenvező csoportoktól és csoportocskáktól kiinduló híreknek miért nincs a *legcsekélyebb hitelük sem.* Mindazok a híresztelések, amelyeket ezek a csoportok és velük együtt a zsidó (a Bund) és a lett szociáldemokraták, akiknek nincs semmiféle közvetlen kapcsolatuk az *orosz* mozgalommal, valamennyi „irányzat“ összehívott vagy állítólag összehívandó általános konferenciájáról terjesztettek[60], merő koholmánynak bizonyulnak. Semmi effajta konferencia, még ha valóban összeül is, nem fog *komolyabb szerepet* játszani az orosz proletariátus harcában. Lényegében tehát, ha nem félünk az erős kifejezésektől, itt szélhámossággal van dolgunk.

Hogy német elvtársaink előtt még jobban megvilágítsuk a szóban forgó kérdésre vonatkozó, kétségtelenül nagy politikai fontosságú tényeket, befejezésül néhány részletet idézünk Akszelrodnak, a likvidátorok egyik vezetőjének a „Nasa Zarja“ című havi folyóirat legutóbbi számában megjelent cikkéből.

Akszelrod azt írja:

„A «frakción kívüli» szociáldemokrata . . . lap gondolata jelenleg utópia, mégpedig olyan utópia . . ., amely ellenkezik a párt politikai fejlődésének érdekeivel . . . Szervezetileg kialakult frakcióink úgyszólván nincsenek; helyettük különféle körök és csoportok vannak, amelyek közül egyesek többé-kevésbé határozott politikai, taktikai és szervezeti nézeteket vallanak, mások pedig erre-arra ingadoznak, hátramozdítva az előbbieket . . . A belső pártviszályok középpontja és fő forrása egyrészt az, hogy a párt különböző körei különböző álláspontot foglalnak el az új, nyílt, szociáldemokrata munkásmozgalommal szemben, másrészt pedig, hogy lényeges nézeteltérések vannak az orosz szociáldemokrácia legközelebbi politikai feladatai és politikai taktikája tekintetében. Mindkét kategória kérdései . . .

éppen mostanában... különösen égetővé, időszerűvé válnak... És e kérdések miatt szakadt két fő táborra az orosz szociáldemokrácia... Felmerül a kérdés: képes-e a tervezett (egyes pétervári munkások és sok külföldi értelmiségi által tervezett) munkáslap semleges álláspontra helyezkedni e két ellentétes tábor között, és megengedhető-e elvben ilyen álláspont? Nyilvánvaló, hogy nem... Aki a pártban fennálló ilyen körülmények közt azt mondja, hogy a «frakciónélküliség» az egyetlen menekvés..., az ámítja magát és becsap másokat a szociáldemokrácia tényleges helyzetét illetőleg... A frakcióvá való alakulás és a frakciós tömörülés közvetlen kötelessége és halaszthatatlan feladata a pártreform, vagy helyesebben a forradalom (a pártforradalom) híveinek."

Az utóbbi sorokkal Akszelrod nyilván a likvidátorokra céloz... Mi csak annyit tanácsolhatunk német elvtársainknak, hogy ha különböző helyekről „frakciónkívüliségről" vagy nem frakciós — a likvidátorok részvételével tartott — konferenciáról beszélnek nekik, pontosabb tájékozódás végett követeljék, hogy Akszelrod egész említett cikkét fordítsák le a német szociáldemokrata sajtó számára. Ebből helyes képet alkothatnak maguknak egyes dajkamesékről.

Az OSzDMP Központi Lapjának,
a „Szocial-Demokrat"-nak a szerkesztősége

Titkos! Csak a szociáldemokrata pártok szervezett tagjai számára!

UTÓIRAT
„AZ OSzDMP JELENLEGI HELYZETÉHEZ" C. BROSÚRÁHOZ

Ma, 1912 szeptember 15-én Párizson keresztül megkaptuk a Vezetőség alábbi levelét, amely különösen szemléletesen meg fogja mutatni a német elvtársaknak, mennyire igazunk volt, amikor tiltakoztunk a Vezetőség felelőtlen, a nyílt fellépéstől húzódozó „magáninformátorai" ellen.

A párt Vezetősége f. hó 10-i kelettel a következőket írja:

Berlin, 1912 szeptember 10.

Kedves Kuznyecov elvtárs!

Kérjük, közölje velünk, igaz-e az, hogy egyebek közt az alább felsorolt szavazókörzetek azok közé a szavazókörzetek közé tartoznak, amelyekben az Állami Duma választásaira létrejött valamennyi szociáldemokrata csoport egyezsége:

Jekatyerinoszlav, Harkov, Moszkva és Moszkva kormányzóság, a Doni terület és Odessza. Kérem, lehetőleg sürgősen küldje meg ezeket az adatokat a következő címre: G. Müller, *Chemnitz.*

Ha szeptember 17-ig nem kapunk semmi választ, úgy tekintjük, hogy a fenti hír megfelel a valóságnak.

Elvtársi üdvözlettel *G. Müller.*

Erre a levélre a következő választ küldtük:

Németország Szociáldemokrata Pártja Vezetőségének.

Kedves Elvtársak! Magától értetődik, hogy a Vezetőséggel közölt hírek nem felelnek meg a valóságnak, hogy ez az egész a likvidátorok merő koholmánya. Meggyőződésünk, hogy ezt a mesét a Vezetőséggel csak a lettek, a bundisták vagy pedig Trockij hívei akarták elhitetni, akik csak nemrég rekesztették be „saját" konferenciájukat, amelyet „pártkonferenciának" szerettek volna nevezni, de amely a valóságban a likvidátorok konferenciája volt. Hogy ne hivatkozzunk semmi olyasmire, amit ne lehetne igazolni, és hogy ne idézzük szervezeti levelezésünket, itt csak arra szorítkozunk, hogy utalunk egy Pétervárott nyilvánosságra hozott dokumentumra.

A „Pravda" című pétervári marxista napilap 1912 augusztus 28-i (új időszámítás szerint szeptember 10-i) 102. számában megjelent egy levél, amelyet Harkov egyik legnagyobb gyárából küldtek, és amely külön a duma-választásokkal foglalkozik. Ez a levél világosan és nyíltan kimondja, hogy „a likvidátorok jelöltjeinek nevét *egyelőre nem hozták nyilvánosságra*", és hogy a likvidátorok „*tagadják a munkáspárt szükségességét*" („Pravda", 102. sz. 4. old. 1. hasáb).

A német elvtársak ebből az egyből is láthatják, milyen lelkiismeretlenül becsapják őket a lettek, a bundisták, Trockij hívei és a hozzájuk hasonló magáninformátorok. Nyilván arról van szó, hogy valamennyien, és természe-

tesen a kaukázusiak is pénzt akartak szerezni fiktív „szervezetek" nevében, amelyeknek a fennállását nem igazolhatja és nem ellenőrizheti sem a párt Vezetősége, sem senki más.

Vajon a német párt, amelynek 90 szociáldemokrata napilapja van — ha nem akarja kompromittálni magát az orosz pártügyekben elkövetett tévedéseivel — nem tud vitát indítani az OSzDMP-ről, és nem tudja nyíltan kényszeríteni a napfény elől elrejtőző informátorokat, hogy aláírásukkal és dokumentumokkal lépjenek ki a porondra?

Elvégre Oroszország még sincs olyan messze, mint Közép-Afrika, és a német szociáldemokrata munkások nagyobb erőfeszítések nélkül tisztáznák az igazságot, és ezzel mentesítenék a Vezetőség német tagjait a magánforrásból származó, *ellenőrizhetetlen* mesék meghallgatásától.

Az OSzDMP Központi Bizottságának megbízásából

N. Lenin

A brosúra 1912 júliusban,
az utóirat szeptemberben kelt.
1912-ben jelent meg külön brosúraként
német nyelven Lipcsében.

„AZ OSzDMP JELENLEGI HELYZETÉHEZ" CÍMŰ BROSÚRÁHOZ FŰZÖTT UTÓIRAT ELSŐ TERVEZETE[61]

A fenti sorokat már nyomdába adtuk, mikor megkaptuk a „Nyevszkij Golosz" 7. számát, amely régi időszámítás szerint augusztus 17-én jelent meg Pétervárott. A likvidátorok lapja tehát *másfél hónapi szünet után* újra megjelent. (A hetilap előző, 6. száma régi időszámítás szerint július 5-én jelent meg.)

A „Nyevszkij Golosz" 7. számában közölt adatok a lehető legjobban igazolják, hogy Központi Bizottságunk a Vorstandhoz* intézett levelében helyesen ítélte meg a likvidátorok *tényleges* oroszországi jelentőségét.

Csakugyan, július elején a lap leáll. A likvidátoroknak és barátaiknak minden erőfeszítése, magától értetődően, arra irányul, hogy a lapot újra megindítsák. Ezeknek az erőfeszítéseknek *másfél hónapi* (július és augusztus első fele) eredményeiről *maga* a „Nyevszkij Golosz" a következőket írja 7. számában:

„A lap irodájába a *lap anyagi alapjának erősítésére* beérkezett:

Júliusban: 14 személytől egyenként 25 rubel (I. F., P., G., M. I., K., L., K. F., L., B., Vs., Lv., Vl., V. P., Moszkvából B.-től); R.-en keresztül 50 rubel; M — j-től 11 rubel; Sh — 11 rubel; 8 személytől egyenként 10 rubel (E., I., Isz., S., Rf., Avg., Ob., P. O.); H. I.-től 8 rubel; Sz.-től 7 rubel; H.-tól 5 rubel; B. B. 5 rubel; F.-től 6 rubel; M. B. 5 rubel; Libavából 5 rubel; Gmp. 3 rubel. Összesen 546 rubel.

* — Németország Szociáldemokrata Pártjának Vezetősége. — *Szerk.*

Augusztusban: Vulfszontól (Zürich) 10 rubel; ugyanőtőle 3 rubel 57 kopek; Benzia (Zürich) 15 rubel; G — oj (Kisinyev) 20 rubel; Az — va (Asztrahán) 3 rubel; Szp — ago (Bogorodszk) 15 rubel; V. V. 6 rubel; J. J. F. 59 rubel; Dubbelnből Sz.-en keresztül 20 rubel; Moszkvából B.-től 25 rubel; J. L.-től 10 rubel; L. L. 12 rubel; M. Gr. 3 rubel; a moszkvai kezdeményező csoporttól 35 rubel; B. B. 5 rubel; B. 5 rubel; L. L.-en keresztül An. Konszty.-tól Szentpétervárról 6 rubel; barátaink egy csoportjától Párizsból 8 rubel 54 kopek; Pavlográdból B.-től 20 rubel. Összesen 281 rubel 11 kopek."

Ezt a jelentést maguk a likvidátorok közölték. Másfél hónapi munkájukról és *a tömegekkel való kapcsolataikról* tehát a következő képet kapjuk:
Összesen gyűjtöttek .... *827 rubel 11 kopek*

Ezen belül	
Moszkvai kezdeményező csoport ..	35 r. —
Párizsi barátok egy csoportja	8 r. 54 k.
Egyesek magánadakozásai:	
35 adomány összesen	708 r.
15 adomány »	75 r. 57 k.
Összesen	827 r. 11 k.

Mindenki tudja, és Plehanov már 1912 áprilisában a sajtóban is leszögezte („Dnyevnyik Szocial-Demokrata" 16. sz.), hogy a *„kezdeményező csoportok"* a *likvidátorok* csoportjai.

Szóval a likvidátoroknak, a legnehezebb időben, amikor lapjuk leállt, a következők segítettek:
egy likvidátor csoport Oroszországban
egy baráti csoport Párizsban
35 jómódú személy átlag 20 rubel adománnyal (fejenként több mint 40 márka)
15 magánszemély átlag 5 rubel adománnyal (fejenként több mint 10 márka).

Nem jogosan állította-e tehát Központi Bizottságunk, hogy a likvidátorok az orosz munkásmozgalomban egy nagy nullát jelentenek?

A likvidátorok a „Kaukázusi Területi Bizottságra" hivatkoznak. A másfél hónap alatt a Kaukázusból *egyetlenegy munkáscsoporttól* sem kaptak egyetlen adományt sem.

A likvidátorok a Bund és a lett szociáldemokrata szervezet segítségét akarják felhasználni. A másfél hónap alatt sem a Bund, sem a lettek *egyetlenegy* munkáscsoportjától *sem* kaptak egyetlen adományt sem.

A „Pravda", az antilikvidátorok pétervári napilapja ugyanazon másfél hónap alatt (július—augusztus 14-ig) *41 munkáscsoport* gyűjtéséről számol be Oroszország különböző vidékeiről, többek közt az olajtelepek munkásaitól (Tyerek terület, Groznij) („Pravda", 60. sz.) és a libavai zsidó munkásoktól („Pravda", 67. sz.). Bátorkodunk feltételezni, hogy a munkásoknak ez a segítsége komolyabb a „Kaukázusi Területi Bizottság", a lettek és a Bund frázisainál és szavalásánál.

A világon semmilyen segítség, a lettekkel, a Bunddal stb. tartott semmiféle „konferencia" nem változtathatja a likvidátor *nullát* tényezővé az orosz munkásmozgalomban.

Vállalják a német elvtársak azt a nem túlságosan nagy munkát, hogy összeszedik az OSzDMP helyzetére vonatkozó *dokumentumokat*, és ellenőrzik őket — elvégre Oroszország nem Közép-Afrika, amelyről akármilyen „vadásztörténeteket" lehet mesélni. A német elvtársak valószínűleg véget akarnak vetni annak a — gelinde gesagt* — furcsa helyzetnek, hogy az olasz, a svéd és bármilyen más szocializmusról nyilvánosan közzétett dokumentumokkal tájékoztatják őket, az orosz szocializmusról viszont privátim sugdosott mesékkel és pletykákkal.

A megírás ideje: 1912 augusztus.

Először e kötet orosz nyelvű kiadásában jelent meg.

---

* — enyhén szólva. — *Szerk.*

A KAPITALIZMUS ÉS A NÉPI FOGYASZTÁS

A „Revue Scientifique“[62] című francia folyóirat nemrég adatokat közölt arra vonatkozólag, hogy az egyes országokban mennyi *margarint* termelnek. Ezek az adatok újra eszünkbe juttatták azt a már régen megállapított tényt, hogy a nép táplálkozása a kapitalizmus fejlődése arányában rosszabbodik.

Margarinnak, mint ismeretes, a különös eljárással feldolgozott faggyút nevezik (a faggyúból kiválasztják a stearint). Ebből a margarinból készül a mesterséges margarin-vaj.

A margarintermelés a főbb európai országokban igen nagy méreteket ért el. Németország évente 12,5 millió pud, Anglia 7,5 millió pud margarint termel stb.

A margarin olcsóbb az igazi vajnál. A kapitalista országokban a lakosság óriási többsége számára az igazi vaj megfizethetetlenül drága. A munkások olyan keveset keresnek, hogy kénytelenek olcsó, gyengébb minőségű, hamisított termékeket vásárolni. Márpedig a legfőbb fogyasztó a munkásság. A munkások sokmilliónyian vannak, a tőkések pedig néhány százan. És az olcsó, hamisított cikk termelése nem is napról napra, hanem óráról órára növekszik, vele párhuzamosan pedig növekszik a maroknyi milliomos hallatlan fényűzése.

Növekszik a burzsoázia gazdagsága. Fokozódik a proletariátus és a rengeteg tönkremenő kistulajdonos, paraszt, kisiparos, kiskereskedő szegénysége és nyomora.

Jellemző, hogy a margarinfogyasztás éppen azokban az országokban a legnagyobb, amelyek különösen híresek arról, hogy sok és igen jó minőségű vajat készítenek tehén-

tejből. Hogy megtudhassuk, milyen nagy a margarinfogyasztás, az illető országban előállított margarinmennyiséget (hozzáadva a behozatalt és levonva belőle a kivitelt) el kell osztanunk a lakosok számával.

Azt látjuk, hogy a legtöbb margarint Dánia fogyasztja — évente 16,4 kilogramm (körülbelül egy pud) margarin jut minden lakosra. Utána Norvégia következik 15 fonttal, majd Németország 7,5 fonttal stb.

Dánia vajtermelés tekintetében a leggazdagabb ország. A dán vajat, amelyet igazi tehéntejből készítenek, az egyik legjobb vajnak tartják. A világ legnagyobb és leggazdagabb városa, London (melynek a környékkel együtt mintegy 6 millió lakosa van) legszívesebben dán vajat vásárol, és a legmagasabb árat fizeti érte.

A jómódú dán parasztok, de főképp a dán tőkések szép pénzeket keresnek a vajkereskedelmen. És közben Dánia fogyasztja a világon a legtöbb mesterséges vajat, a margarint!

Mi a magyarázata ennek?

Igen egyszerű. A dán lakosságnak, mint bármelyik kapitalista ország lakosságának is, óriási többsége munkás és vagyontalan paraszt. Az igazi vaj magas ára miatt elérhetetlen számukra. Dániában még a középparasztok is külföldre adják el a gazdaságukban termelt tehénvajat, mivel pénzre van szükségük, maguk pedig olcsó margarint vásárolnak. Növekszik a dán tőkések gazdagsága, növekszik a dán munkások és parasztok szegénysége és nyomora.

Nálunk, Oroszországban ugyanez történik. Nagyon régen, vagy negyven évvel ezelőtt, amikor a falvakban divattá vált a tejfeldolgozó üzemek és artelek szervezése, Engelhardt demokrata közgazdász megállapította, hogy a parasztok, mivel pénzre van szükségük, eladják a tejet és a vajat, gyermekeik pedig éheznek és pusztulnak.

Azóta sokan felfigyeltek erre a jelenségre. Növekszik a sajttermelés, növekszik az eladásra való tejtermelés, gazdagodik a kisszámú jómódú paraszt és kereskedő — a szegényparasztság pedig egyre inkább szegényedik. A szegényparasztok gyermekei nem kapják meg a szükséges tejet, s halálozási arányszámuk óriási. A gyermekhalandóság Oroszországban hihetetlenül magas.

A tejet gyakran sajtgyáraknak adják el, a parasztok pedig visszakapják a *lefölözött tejet*, s ezt használják táplálkozásra.

A gazdagoké — a termelés és a kereskedelem növekedéséből húzott jövedelem, a munkásoké és a parasztoké — a margarin és a lefölözött tej. Ilyen a kapitalista valóság, amelyet oly buzgón szépítgetnek a liberális és a kincstári tudósok.

„Pravda" 70. sz.
1912 július 20.
Aláírás: B. B.

A LIBERÁLISOK ÉS A KLERIKÁLISOK

A papság el akarja özönleni a IV. dumát.

Hogyan fogadjuk a papságnak a politikai porondon való fellépését?

A demokráciának sohase lehet az az álláspontja, hogy a papságnak nem kell részt vennie a politikai életben. Ez szuperreakciós álláspont. Csupáncsak kincstári képmutatásra vezet és semmi többre. Az életben teljesen lehetetlen, megvalósíthatatlan minden olyan rendszabály, amely a lakosságnak ezt vagy azt a csoportját vagy részét kizárja a politikából és az osztályharcból.

Emlékezzünk rá, hogy Bebel és a német szociáldemokraták Németországban síkraszálltak a jezsuita agitáció szabadságáért. Mi ellenezzük a jezsuita agitáció „megtiltásáról" szóló liberális frázisokat — mondták a szociáldemokraták. Nem félünk a jezsuitáktól. Legyen a jezsuitáknak *teljes szabadságuk* az agitációra, — de nekünk, szociáldemokratáknak is adják meg az agitáció teljes szabadságát. Így vélekedett Bebel és a német szociáldemokraták.

A munkásdemokraták Oroszországban az ellen harcolnak, hogy a választójogot (és bármilyen más jogot) meghamisítsák a földbirtokosság vagy a papság stb. javára, de korántsem az ellen, hogy a papság szabadon részt vegyen a politikai életben. Az osztályharc álláspontján vagyunk, és követeljük, hogy bármely osztály, rend, nem, nép, réteg vagy a lakosság bármely csoportja teljesen szabadon részt vehessen a politikában.

A liberálisok erről a kérdésről helytelenül, nem demokratikusan vélekednek. Trubeckoj herceg például a „Recs" lelkes helyeslésétől kísérve nemrég ezt írta:

„Ha az egyház politikai eszközzé válik, ennek az ára belső bomlása lesz.“ „Keresztényietlennek és egyházellenesnek“ nevezte a papságnak azt a tervét, hogy elözönli a dumát.

Ez hazugság. Képmutatás. Ez mélységesen reakciós álláspont.

Trubeckoj és más liberálisok *nem* demokratikus álláspontot foglalnak el a klerikalizmus elleni harcukban. Kiadják a jelszót, hogy a papság ne vegyen részt a politikai harcban, de arra törekednek, hogy leplezettebben (s ezért sokkal ártalmasabban) vegyen részt benne.

A munkásdemokrácia a politikai harc szabadságát követeli mindenkinek, beleértve a papságot is. Nem ellenezzük, hogy a papság részt vegyen a választási küzdelemben, a dumában stb., *kizárólag* a papság középkori kiváltságait ellenezzük. A klerikalizmustól nem félünk, szabad és mindenki számára egyenlő jogokat biztosító szószéken szívesen elvitatkozunk vele. A papság *leplezetten* mindig részt vett a politikában; a népnek csak haszna, mégpedig nagy haszna lesz abból, ha a papság *nyíltan* fog részt venni a politikában.

„Pravda“ 74. sz.
1912 július 25.
Aláírás: M i r j a n y i n.

A KADETOK ÉS A DEMOKRÁCIA

„Már megszoktuk — írja a „Recs“ vezércikk-írója —, hogy a marxisták demokratikus pártnak ismerik el a kadetokat, ha megtoldják is ezzel a bántó jelzővel: «polgári»“ (azaz: polgári demokratikus pártnak).

Nehéz elképzelnünk nagyobb politikai tudatlanságot marxista irodalmat olvasó „művelt emberek“ részéről. Önkéntelenül felvetődik bennünk a kérdés: vajon olykor nem számításból tettetik-e magukat tudatlannak?

1906 óta százszor és ezerszer megmagyaráztuk, hogy a kadetok *nem* demokraták, hanem liberális-monarchista burzsoák. 1907 tavaszán az Oroszország minden szegletéről összegyűlt marxisták hivatalos határozatai, amelyeket minden politikailag képzett ember ismer, megerősítették ezt, és nyilvánosan leszögezték, hogy a kadetok a liberális-monarchista burzsoázia pártja, hogy demokratizmusuk „képmutató“, hogy a kadetokat a kispolgárság egy része „csakis hagyományból (a megszokotthoz, a régihez való vak vonzódásból) és amiatt követi, mert *a liberálisok egyszerűen becsapták*“[63].

Azóta százszor és ezerszer megismételtük és kifejtettük ezeket a gondolatokat.

A kadetok a legnagyobb lelkinyugalommal bizonygatják, hogy „már megszokták“, hogy a marxisták demokratáknak tartják őket! Csakugyan: rosszabb a süketnél, aki nem akar hallani.

A liberálisok abban különböznek a konzervatívoktól (a feketeszázasoktól), hogy annak a burzsoáziának az érdekeit képviselik, amelynek *szüksége* van a haladásra, valamelyest rendezett jogrendre, a törvényesség, az alkotmány

tiszteletben tartására, némi politikai szabadság biztosítására.

De ez a haladó burzsoázia jobban fél a demokráciától és a tömegek mozgalmától, mint a reakciótól. Ezért törekszenek a liberálisok állandóan arra, hogy engedményeket tegyenek a réginek, kiegyezzenek vele, védelmezzék a régi sok fontos tartópillérét. S mindennek következménye a liberalizmus teljes erőtlensége, félénksége, felemássága, örökös ingadozása.

A demokrácia a lakosság nagy tömegét képviseli. A demokrata nem fél a tömegek mozgalmától, hanem hisz benne. Oroszországban a demokrácia a trudovikokból és általában a baloldali „narodnyikokból" áll. A marxisták korántsem „sértő szándékkal" nevezik *polgári* demokratáknak őket, hanem azért, mert a föld semmilyen újrafelosztása, az állam semmiféle demokratizálása *nem szünteti még meg* a tőke uralmát, a polgári rend uralmát.

A munkásdemokraták politikája világos. A liberálisokkal való megegyezést a jobboldaliak ellen csak a választások második szakaszán és csak ott tartjuk megengedhetőnek, ahol a demokratákkal összefogva nem lehet legyőzni a liberálisokat. Valamennyi polgári demokratával együtt harcolunk, amíg hívek maradnak demokratizmusukhoz.

„Pravda" 75. sz.
1912 július 26.

A LIBERÁLISOK HADJÁRATA

A liberálisok megmozdultak, és együttes erővel rátámadtak a „Pravdá“-ra. A kadet „Recs“ vezércikk-írói, a pártonkívüli haladó Prokopovics és R. Blank úr a „Zaproszi Zsiznyi“-ben tűz alá vették a munkásújságot azért, mert önálló választási hadjáratot akar folytatni Pétervárott.

„A «Nyevszkaja Zvezda» és a «Pravda» erőlködése teljesen hiábavaló“ — bizonygatja a „Zaproszi Zsiznyi“. — „Elvégre nem számíthatnak komolyan arra, hogy a munkáspárt jelöltje fog győzni a pétervári városi kúriában, ahol a munkások részvétele elenyésző!“

Íme, a liberális okoskodás iskolapéldája, íme, így akarják elijeszteni a választót, aki még nem emelkedett a nyárspolgári színvonal fölé, nem alakított ki magában teljesen tudatos politikai álláspontot.

Volt idő, amikor a liberálisok egyenesen azzal ijesztgették a választókat, hogy a fekete századok fognak győzni a választásokon. Ma már „nincs foganatja“ ennek a durva hazugságnak. Mindenki tudja, hogy a pétervári választásokon nincs semmilyen, az égvilágon semmilyen feketeszázas veszély sem. Ezért próbálkoznak másfajta mumussal: „nem lehet számítani a munkások győzelmére“.

Nem, liberális urak, általában a demokratikus választó, s különösen a munkás sokat tapasztalt, sokat gondolkozott, sokat tanult az elmúlt nehéz öt esztendő alatt. Ilyen mumusokkal önök semmit sem érnek el.

A munkások a nagy városokban sehol a világon nem kezdték el *saját* választási hadjáratukat anélkül, hogy ne

álltak volna velük *szemben* erős liberális pártok. A munkásdemokrácia sehol a világon nem tudta szívós harc nélkül elhódítani a liberálisoktól a kishivatalnokok, a kereskedősegédek, a kisiparosok, a kiskereskedők stb. tömegei fölötti befolyást.

Aki ellenzi, hogy a pétervári munkások azonnal megkezdjék ezt a harcot (helyesebben: folytassák az 1906-ban, 1907-ben és 1909-ben megkezdett harcot), az jogtalanul használja a demokrata nevet, az valójában a liberálisok rabszolgája marad.

Az új demokratikus választók ezrei és ezrei fognak most részt venni a pétervári választásokon.

Az a nagy tett, amelyet a pétervári munkások munkásnapilapjuk megalapításával véghezvittek, feljogosít bennünket arra a reményre, hogy a pétervári munkások nem kevésbé nagy sikereket fognak elérni a választási küzdelemben is.

A régi választók közül ezrek és ezrek ébrednek új, még tudatosabb politikai életre, megtanulják munkásújságjukból, hogyan harcoljanak életük megjavításáért, hozzászoknak a közös politikai akciókhoz, igyekeznek világosan felismerni azokat a nagy általános népi feladatokat, amelyeknek a megoldásán a munkásdemokrácia fáradozik.

Pétervárott lehetséges a liberálisok legyőzése. És a demokratikus Pétervár a liberálisok nyugtalanságából és szitkozódó kirohanásaiból, ijesztgetéséből és dühös veszekedéséből csak újra meggyőződik arról, hogy helyes úton halad a győzelem felé.

„Pravda“ 77. sz.
1912 július 28.

FELKELÉSEK A HADSEREGBEN ÉS A HAJÓHADBAN[64]

Az utóbbi időben még legális sajtónkba is több hír jutott be a hadseregben végbemenő forradalmi erjedésről. A három legfontosabb hírt említjük meg.

A Fekete-tengeri Hajóhadban. A szevasztopoli haditengerészeti bíróság június 27-én zárt ajtók mögött tárgyalta Zelenyinnek, a „Joann Zlatouszt" páncéloshajó fedélzetmesterének ügyét. Őt és két társát, Karpisint és Sziljakovot azzal vádolták, hogy fegyveres felkelésre szólító kiáltványt írtak és terjesztettek. Zelenyint, Karpisint és Sziljakovot halálra ítélték, és július 10-én agyonlőtték.

Ugyanez a bíróság július 2-án tárgyalta ugyanazon páncélos legénységének ügyét. 16 matrózt azzal vádoltak, hogy a páncélos elfoglalására bujtogattak. Tízet közülük halálra, ötöt pedig hatévi kényszermunkára ítéltek. Július 4-én a hivatalos táviratok arról számoltak be, hogy a tíz halálraítélt kegyelmi kérvényt adott be.

A Balti Hajóhadban. A kronstadti kikötő haditengerészeti bírósága július 16-ra tűzte ki a „Dvina" tanhajó, az „Auróra" cirkáló és a „Szlava" páncéloshajó *65 matróza* ügyének tárgyalását. A „Golosz Moszkvi" című októbrista lap július 3-i szentpétervári telefonjelentés alapján közli, hogy a városban sokat beszélnek erről a szenzációs pörről. Ezt a 65 matrózt, mint hírlik, azzal vádolják, hogy tagjai a szociálforradalmárok pártjának és „egy titkos társaságnak, amely céljául tűzte ki nyílt felkelés szervezését és a tisztek meggyilkolását". Az ügy ugyanazon jelentés szerint 1912 január 22-én kezdődött, amikor a „Dvina" egyik matrózát letartóztatták.

Ismeretes továbbá, hogy a májusi napokban Helsingforsban letartóztatták a Balti Hajóhad több matrózát.

Végül július 1-én Troickoje faluban, Taskent közelében utászok próbálkoztak felkeléssel. Pohvisznyev törzskapitányt a felkelők felnyársalták. *Az erről szóló táviratot nem engedték nyilvánosságra hozni.* Pétervárott csupán július 10-én jelent meg erről egy hír a „Turkesztanszkije Vedomosztyi" című hivatalos lap alapján, amely beismeri, hogy *összeütköztek* a felkelőkkel. A gyalogosok és a kozákok szétverték a felkelt utászokat, akik állítólag összesen mintegy százan-százharmincan voltak. A felkelés este kezdődött, és a hivatalos jelentés szerint reggelre le is verték. Letartóztattak *mintegy 380 utászt*, de ennek „több mint fele (bizonygatja a kormány lapja) kétségtelenül (??) nem vett részt" a felkelésben. A felkelők Pohvisznyeven kívül megöltek két zászlóst, Kraszovszkijt és Koscsenyecet, 2 altisztet, megsebesítettek 5 tisztet és 12 altisztet. A felkelők halottainak számáról a hivatalos lap hallgat.

Ez idő szerint csak ezek a szűkszavú, nyilvánvalóan hiányos hírek állnak rendelkezésünkre, amelyeket a rendőrség szemmelláthatólag megcsonkított, igyekezve csökkenteni jelentőségüket.

De mit jelentenek ezek a tények?

Ezek a tények teljesen igazolják azt, amit megállapítottunk az OSzDMP 1912 januári összoroszországi konferenciájának határozataiban és egy hónappal ezelőtt részletesebben megmagyaráztunk a „Szocial-Demokrat" című Központi Lap 27. számában*.

Oroszországban megkezdődött a *forradalmi* fellendülés. Az áprilisban és májusban kibontakozott tömegsztrájkokkal az oroszországi proletariátus támadásba lendült — *mind* a tőke ellen, *mind* a cári monarchia ellen, *mind* az 1908—1911-es ellenforradalom üldözéseitől és nyomasztó jármától elgyötört munkások életének megjavításáért, *mind* az egész nép szabadságáért, a demokratikus köztársaságért.

A liberálisok (s nyomukban a „Nyevszkij Golosz" likvidátorai is) azt a dajkamesét terjesztik, hogy az április—májusi mozgalom alapja az egyesülési szabadságért foly-

---

* Lásd ebben a kötetben 91—99. old. — *Szerk.*

tatott harc volt. Ezt a dajkamesét a tények megcáfolták. Nem lehet csupán az egyik politikai szabadságjogért harcolni a rab Oroszországban, nem lehet harcolni alkotmányreformokért a cári önkényuralom fennállása idején. A proletariátus harca sztrájkhullám formájában elözönlötte egész Oroszországot, s ezek a sztrájkok *egyidejűleg* gazdasági és politikai sztrájkok voltak. A sztrájk két fajtájának egyesítésében volt és van is a mozgalom *ereje*. Ezek nem egyszerű sztrájkok, ez a tömegek *forradalmi* fellendülése, a munkástömegek *kezdődő támadása* a cári monarchia ellen.

A tömegsztrájkok szükségképpen *mindenütt* felszították a forradalmi lángot. És a hadseregben fellángolt felkelések *bebizonyították*, hogy ez a láng egyre jobban elharapódzik, — *mindenütt* van gyúlékony anyag, — *mindenütt* felgyülemlett a forradalmi hangulat a tömegekben, még azokban a munkásokban és parasztokban is, akiket gúzsba köt a kaszárnyaélet mustrája.

A tömegsztrájkok Oroszországban elválaszthatatlanul kapcsolatban vannak a fegyveres felkeléssel. Növekednek a sztrájkok — növekszik a felkelés.

Ezt bizonyították be a cikk elején említett események.

Ezekből az eseményekből vonható le az a tanulság, amelyre a „Szocial-Demokrat" című Központi Lap 27. számában felhívtuk a figyelmet. A felkelésre szólító felhívások most fölöttébb ésszerűtlenek. A felkelések még *koraiak*. A *győzelmes*, vagyis *időszerű* felkelés feltételeit csakis a munkásságnak, a parasztságnak és a hadsereg javarészének *együttes* rohama teremtheti meg.

S az élenjáró munkásoknak minden erejüket arra kell összpontosítaniuk, hogy erősítsék, talpra állítsák, fejlesszék a munkásosztály *illegális* pártját, az OSzDMP-t. *Csakis* ilyen párt tudja majd — forradalmi agitációt folytatva, felhasználva a legális propaganda minden eszközét a munkássajtó és a dumabeli munkásképviselők révén — megóvni a proletariátust attól, hogy reménytelen apró felkelésekben fecsérelje el erejét, és tudja előkészíteni a proletariátus hadseregét a nagy, győzelmes felkelésre.

Éljenek a forradalmi katonák és matrózok!

Együttes, állhatatos, szívós forradalmi munkával fejlesszük a milliós tömegek nagyarányú forradalmi

rohamát, a munkássztrájkokat, a parasztmegmozdulásokat! Csakis a milliós tömegek rohamának élén, csakis a milliókkal szoros, megbonthatatlan szövetségben győzheti és győzi is majd le a cári monarchiát az orosz hadsereg forradalmi része!

„Rabocsaja Gazeta" 9. sz.
1912 július 30 (augusztus 12)[68].

A IV. DUMA VÁLASZTÁSAINAK KÜSZÖBÉN

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt a választások előtt minden üldözés ellenére, a tömeges letartóztatások ellenére világosabb, szabatosabb, érthetőbb programmal, taktikával, platformmal lépett fel, mint bármelyik másik párt.

Az OSzDMP 1912 januári összoroszországi konferenciája összegezte az ellenforradalom nehéz évei alatt végzett eszmei-politikai munka eredményeit. A konferencia határozatai kimerítő választ adtak a mozgalom valamennyi időszerű kérdésére. E határozatok alapján a választási platform egyszerű zárszó volt csupán. A platformot Oroszországban kiadta a Központi Bizottság, majd utána számos helyi szervezet is közzétette[66]. Az egész burzsoá sajtó írt a konferenciáról, és ismertette néhány határozatát.

A konferencia óta eltelt fél év alatt a pártsajtóban, az üzemi körökben, az április—májusi napokban tartott gyűléseken elhangzott több tucat beszámolóban, sok száz beszédben megmagyaráztuk és megvalósítottuk a konferencia határozatait. A párt jelszavai — a köztársaság, a nyolcórás munkanap, a földesúri földek elkobzása — bejárták egész Oroszországot, és az élenjáró proletárok jelszavaivá váltak. A tömegek forradalmi fellendülése, kezdve a sztrájkokkal és a gyűlésekkel, s végezve a hadseregben kitört felkelésekkel, bebizonyította e jelszavak helyességét és életképességét.

A választásokat pártunk már kihasználta, mégpedig nagymértékben kihasználta. A rendőrség semmiféle „magyarázata", a IV. duma semmiféle meghamisítása (papi vagy egyéb meghamisítása) nem szüntetheti meg *ezt* az eredményt. A szigorúan párt-alapon megszervezett

agitáció már mindenüvé eljutott, és *megadta a hangot* az egész szociáldemokrata választási hadjáratnak.

A polgári pártok sebtében, lóhalálában írják a „platformokat a választások*ra*“, hogy ígérgessenek, félrevezessék a választókat. A likvidátorok a liberálisok nyomdokaiban járva most ugyancsak *legális* „platformot“ tákolnak össze a „választás*ra*“. A likvidátorok a legális, cenzúrázott sajtóban tücsköt-bogarat összehordanak a platformokról, felkészülve arra, hogy a „választásokra“ készített illedelmes, cenzúrázott „platformjukkal“ leplezzék teljes fejvesztettségüket, szervezetlenségüket, eszmei sivárságukat.

Nem a platformot a „választásokért“, hanem a választást a *forradalmi szociáldemokrata* platform megvalósításáért! — ez a véleménye a munkásosztály pártjának. Mi már kihasználtuk erre a célra a választásokat, és ki is fogjuk használni következetesen, felhasználjuk még a fekete cári dumát is, hogy hirdessük az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt forradalmi platformját, taktikáját és programját. Csakis azok a platformok értékesek, amelyek mintegy betetőzik annak a *forradalmi* agitációnak hosszas munkáját, amely már *kimerítő* válaszokat adott a mozgalom *minden* kérdésére, nem pedig azok a platformok (s különösen nem a legálisak!), amelyeket sebtében csapnak össze, a hézagok betömésére, hangos cégérnek, mint a likvidátorok.

Egy fél esztendő telt el azóta, hogy a párt helyreállt, és — bár hihetetlen nehézségeket kell leküzdenie, bár veszett üldözést kell elszenvednie, s hol itt, hol ott támad fennakadás a helyi központok és a közös központ, a Központi Bizottság munkájában — a párt azóta egyre halad előre, s fejleszti munkáját, fokozza befolyását a tömegek körében. A munkának ez a fejlődése most *új irányban* halad: a titkos, szűk, az előzőknél jobban elrejtett illegális sejtekhez most csatlakozik a szélesebb körű legális marxista agitáció. A párt már régen észrevette és megállapította, hogy az új viszonyok közt az új forradalom előkészítése éppen ilyen sajátosan megy végbe.

És most már kimerítő választ adhatunk a „kettős jelöléssel“ fenyegetőző likvidátorok nagyhangú nyilatkozataira. Üres fenyegetőzés ez, amelytől nem ijed meg senki! A likvidátorok annyira össze vannak törve, annyira

gyengék, hogy *semmilyen segítség* sem önt újra lelket beléjük. Nem is gondolhatnak rá, hogy „kettős jelöléssel“ induljanak: ha a likvidátorok megtennék ezt, szánalmasan, nevetségesen kevés szavazatot kapnának. Ők tudják ezt, s ezért nem is próbálkoznak. Csak azért lármáznak, hogy eltereljék a figyelmet, eltitkolják az igazságot.

„Semmilyen segítség“ — mondtuk. A likvidátorok külföldi segítségre számítanak. Barátaik — kivált a lettek, a Bund és Trockij — közhírré tették, hogy összehívnak *tíz* „központot, szervezetet és frakciót“! Ez nem tréfa! A külföld nagy, gazdag és bőkezű. Kereken „tíz központot“!! Ugyanazt a módszert alkalmazzák, mint a kormány a IV. dumában: előkészítik a képviseletet, a nullák összegét „nagy számok“ látszatává varázsolják. Először is, Trockij (Oroszországban Trockij — 0, csupán a *„Zsivoje Gyelo“* munkatársa, ügynökei csupán a likvidátorok „kezdeményező csoportjainak“ védelmezői). Másodszor, a „Golosz Szocial-Demokrata“, vagyis ugyanazok a gyenge likvidátorok. Harmadszor, a „Kaukázusi Területi Bizottság“ — ugyanaz a nulla a harmadik ruhában. Negyedszer, a „Szervező Bizottság“ — *ugyanazoknak* a likvidátoroknak a negyedik ruhája. Ötödször és hatodszor, a lettek és a Bund, amely most teljesen a likvidátorok álláspontján van... De elég!

Mondanunk sem kell, hogy pártunk derűs mosollyal szemléli a külföldi szappanbuborékoknak ezt a játszi táncát. Nem fogják új életre kelteni a hullát, márpedig a likvidátorság Oroszországban — hulla.

De lássuk a tényeket.

A likvidátorok *összes* barátaikkal egyetemben egy fél éve folytatnak elkeseredett harcot a párt ellen. Van legális *marxista* sajtó. Pokolian el van nyomva, nyikkanni sem mer a köztársaságról, sem pártunkról, sem a felkelésről, sem a cári bandáról. Még gondolni is nevetséges arra, hogy az OSzDMP jelszavait ez a sajtó hirdesse.

De a munkás Oroszországban már nem az, aki volt azelőtt. A munkás erővé vált. Utat tört magának. Van *saját* sajtója, amely ha el van is nyomva, de az övé, és *elméleti síkon* védelmezi a marxizmust.

Ezen a nyílt porondon kivétel nélkül mindenki láthatja,

milyen „sikereket“ könyvelhetnek el a likvidátorok az antilikvidátorok elleni harcban. A vperjodista Sz. V.[67] Trockij bécsi, likvidátor „Pravdá“-jában már pedzette ezeket a sikereket: a munkások *gyűjtései* — írta — csaknem mind az antilikvidátorokhoz folynak be. És ekképp vigasztalta magát: nem azért, mert a munkások rokonszenveznek a „leninistákkal“.

Hát persze, „nem azért“, likvidátorok kedves barátja! De ne röstellje szemügyre venni a tényeket.

Egy fél éve folyik a nyílt harc a *munkás-napilapért.* A likvidátorok 1910 óta kiabálnak róla. S az eredmény? Egy fél év alatt, 1912 január 1-től július 1-ig lapjaik, a *„Zsivoje Gyelo“* és a *„Nyevszkij Golosz“* a munkásnapilap javára rendezett 15 *(tizenöt)* csoportos munkásgyűjtésről számoltak be!! Tizenöt munkáscsoport egy fél év alatt!

S most vegyük szemügyre az antilikvidátorok lapjait. Nézzük meg, hogy ugyanezen fél év alatt ezekhez a lapokhoz hány adomány érkezett a munkás-napilap javára. Számoljuk meg a munkáscsoportok gyűjtéseit. **504** *csoportos munkásadakozást* számolhatunk össze!

Nézzük a pontos adatokat havonként és Oroszország vidékei szerint:

	A munkás-napilap javára rendezett csoportos munkásgyűjtések száma 1912 első felében	
	az *anti*likvidátor lapokban	a likvidátor lapokban
Január	14	0
Február	18	0
Március	76	7
Április	227	8
Május	135	0
Június	34	0
Összesen	504	15
Pétervár és környéke	415	10
Délvidék	51	1
Oroszország egyéb részei	38	4
Összesen	504	15

A likvidátorokra megsemmisítő vereséget mértünk az oroszországi munkáscsoportok előtt. A likvidátorság hulla, és ezt a hullát nem keltik új életre „a csoportok, központok, frakciók, áramlatok és irányzatok“ semmilyen félelmetes (de milyen félelmetes!) külföldi szövetségei sem. Meddő próbálkozás minden nagyhangú külföldi kiáltvány, a „kezdeményező csoportok“ és a likvidátorok minden meghamisított közös konferenciája, mert ez nem változtatja meg és nem gyengíti azt a tényt, hogy a likvidátorok teljes vereséget szenvedtek az *oroszországi munkáscsoportok százai* előtt.

Oroszországban a szociáldemokrata munkások választási hadjáratának egysége *biztosítva van*. Nem úgy biztosítottuk, hogy „egyezményeket“ kötöttünk a likvidátorokkal, hanem úgy, hogy teljes győzelmet arattunk a likvidátorok felett, akiket most már rászorítottunk igazi szerepükre, a liberális értelmiségiek szerepére. Nézzék meg, milyen kapóra jött éppen az eszer likvidátor Szavin a „Nasa Zarjá“-ban. Csak figyeljék meg, mennyire dicséri L. M.[68] a „Lisztok Golosza Szocial-Demokratá“-ban az eszerek „kezdeményezését“, akik (az otzovista mámorból!) többszörösen beleesnek a likvidátorság bűnébe. Gondolkozzanak annak a ténynek a jelentőségén, hogy ugyanabban a számban példaképül állítják Plehanov elé Avkszentyevet, az ismert eszer „személyiséget“. Emlékezzenek rá, milyen szeretettel csókolgatják az *összes* likvidátorok az LSzP *nem* szociáldemokrata „balszárnyát“. Világ minden pártjainak likvidátorai, egyesüljetek!

Végül is minden zsák megtalálja a maga foltját. Az egykori marxisták és az egykori bombás liberálisok táborából való értelmiségi likvidátorok csoportjait az események menete tömöríti.

A munkásosztály pártja viszont, az OSzDMP, egy fél év alatt, mióta megszabadult azoknak a bűvköréből, akik likvidálni akarták, óriásit lépett előre, mint ez az előbb idézett tényekből is látható.

„Rabocsaja Gazeta“ 9. sz
1912 július 30 (augusztus 12).

LEHET-E MA AZ „EGYESÜLÉSI SZABADSÁG" JELSZAVA A MUNKÁSMOZGALOM ALAPJA?

A likvidátorok a legális sajtóban Trockijjal élükön azt bizonygatják, hogy lehet. Minden erejükből igyekeznek *meghamisítani* a munkások mozgalmának igazi jellegét. De ezek eleve kudarcra ítélt próbálkozások. A fuldokló likvidátorok szalmaszálba kapaszkodnak, hogy megmentsék igaztalan ügyüket.

1910-ben egyes értelmiségi csoportok *petíció*kampányt indítottak az egyesülési szabadságért. Ez *kiagyalt* kampány volt. A munkástömegek közönyösek maradtak. Nem lehet ilyen halva született ötlettel lángra gyújtani a proletariátust. A liberálisok szokása, hogy hisznek abban, hogy a cári önkényuralom *idején* lehetségesek politikai reformok. A munkások rögtön látták az ötlet fonákságát, és süketek maradtak.

A munkások nem ellenzik a reformokért való harcot, — harcoltak is a biztosítási törvényért. Képviselőik révén a III. dumában minden alkalmat megragadtak, hogy akár csak a legcsekélyebb javulást is kivívják. De hiszen éppen arról van szó, hogy a III. duma és a biztosítási törvény nem kiagyalás, hanem politikai tény. Az „egyesülési szabadság" pedig *ma*, *amikor* fennáll Romanov június harmadiki monarchiája — rothadt liberálisok üres ígérete.

A liberálisok a forradalom ellenségei. Még most is nyíltan fellépnek ellene — a feketeszázas III. duma nem szoktatta le őket arról, hogy féljenek a forradalomtól. A liberálisok félnek a forradalomtól, *alkotmány-reformok* reményével vigasztalják magukat, és a munkásoknak az egyik ilyen reformot hirdetik — az egyesülési szabadságot.

Csakhogy a munkások nem hisznek az „alkotmány"

dajkameséjében, amikor látják a III. dumát, az általános jogfosztottságot, az önkény tobzódását. A munkások *komolyan* követelik az egyesülési szabadságot, és *ezért* harcolnak az egész nép szabadságáért, a *monarchia megdöntéséért*, a köztársaságért.

Az április—májusi sztrájkok a gyakorlatban bebizonyították, hogy a proletariátus *forradalmi sztrájkot* indított. A gazdasági és a politikai sztrájk összekapcsolása, a forradalmi gyűlések, a köztársaság jelszava, amelyet a pétervári munkások május 1-én hirdettek — mindezek a tények végérvényesen bebizonyították, hogy megkezdődött a *forradalmi fellendülés*.

A tényleges, objektív helyzet Oroszországban a következő: a proletariátus megindította a tömegek forradalmi harcát a cári monarchia megdöntéséért, a hadseregben fokozódik az erjedés, ami a harchoz való csatlakozást jelenti. A paraszti demokrácia legjobb része elfordul a liberálisoktól, és a munkás élcsapatra figyel.

A liberálisok, a forradalom ellenségei, viszont *csak* az „alkotmányos" utat védelmezik, a forradalom *ellen* azzal az ígérettel (üres és hazug ígérettel) állnak elő, hogy kivívják az „egyesülési szabadságot" az orosz cári monarchia *fennállása idején!*

Ilyen tehát valójában a politikai helyzet. A reális társadalmi erők a következők: 1) a cári monarchia, amely lábbal tipor mindenfajta „alkotmányt"; 2) a liberális-monarchista burzsoák, akik a forradalomtól való félelmükben úgy tesznek, mintha hinnének abban, hogy a „szabadság" összeegyeztethető a cári hatalommal és 3) a forradalmi demokrácia; ezen belül már kiállt az élre a vezér — a munkásság, és hívó szavára válaszolnak a matrózok és a katonák Helsingforstól Taskentig.

Nézzék csak meg, milyen reménytelenül ostobák ebben a helyzetben a likvidátoroknak az „egyesülési szabadságról" mondott beszédei! A liberális munkáspolitika e bölcsei az összes „reformok" közül kiválasztottak egy *lehetetlen* alkotmány-reformot, amely nem több puszta ígéretnél, és „európai" alkotmányosságot játszanak, ezzel szórakoznak.

Nem! A munkások eltaszítják maguktól a liberáli-

sokat és a liberális munkáspolitikát. A munkások támogatni, fejleszteni fognak, *saját* kampányaik tárgyává tesznek *minden olyan* reformot, amely valóban napirendre kerül, mind a III. dumában, mind a IV. dumában, a biztosítástól kezdve egészen az irodai rabszolgák béremeléséig.

De megvető mosollyal fogadják a munkások azt az üres és képtelen ígéretet, hogy a liberálisok az önkényuralom *fennállása idején* politikai *alkotmány*-reformot fognak kiharcolni. Fejlesszük és fokozzuk a tömegeknek a monarchia megdöntéséért, a köztársaságért megindult forradalmi harcát! A harcban majd elválik, miféle felemás alkotmány-reformok születnek az új forradalom *veresége* esetén, de most — a forradalmi offenzíva kezdetén — csak „betokosodott emberek“ szuggerálhatják a tömegeknek a *nem* forradalmi utat és a békés alkotmány-reformot.

A megkezdődött forradalmi offenzíva forradalmi jelszavakat követel. Le a monarchiával! Éljen a demokratikus köztársaság, a nyolcórás munkanap, az összes földesúri földek elkobzása!

„Rabocsaja Gazeta“ 9. sz.
1912 július 30 (augusztus 12).

LEVÉL A SVÁJCI MUNKÁSOKHOZ[69]

Kedves elvtársak!

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt nevében valamennyi svájci elvtárs tudomására hozom, hogy a párt 1912 januárjában tartott országos konferenciája külön határozatban leszögezte, hogy *nem vállal semmilyen felelősséget az egyes külföldi orosz csoportokért*.

Közlöm továbbá, hogy pártunk Központi Bizottsága *eddig csak egyetlenegy* külföldi orosz szociáldemokrata szervezetet *erősített meg*, nevezetesen a *Külföldi Szervezetek Bizottságát* és ennek *zürichi szekcióját*. Mellékelem a pártunk Központi Lapjának kiadásában megjelent német nyelvű brosúrát, amely részletesen ismerteti a külföldi oroszok bomlasztó csoportjainak magatartását.*

Elvtársi üdvözlettel *Lenin (V. Uljanov)*

Az Oroszországi Szociáldemokrata Párt képviselője a Nemzetközi Szocialista Irodában.

A megírás ideje: 1912 július.
Megjelent 1912 augusztusában külön német nyelvű hektografált röpiratként.

---

* Lásd ebben a kötetben 195—216. old. — *Szerk.*

ELVI KÉRDÉSEK

Alig élénkült meg egy kicsit a választási hadjárat, s a „Recs" című kadet hivatalos lap beszélni kezdett (végre rászánta magát!) a közte és a baloldaliak közt fennálló elvi nézeteltérésekről.

„Mi nem szándékoztunk és nem is szándékozunk kibékülni a június harmadiki rendszerrel" — írja a „Recs".

Nem igaz. Szándékoztak és szándékoznak kibékülni vele, kadet urak. Bizonyíték: a „felelős" ellenzékről és őfelsége ellenzékéről mondott beszédeik. Ez nem csak „szándéka" a június harmadiki rendszerrel való békének, hanem a június harmadiki rendszerrel való „béke" politikája.

Hát Karaulov istenfélő beszédei az istenfélő III. dumában? Hát az, hogy a kadetok megszavazták a költségvetést és a legnagyobb költségvetési tételeket? Hát Berezovszkij II. beszédei az agrárkérdésről? Hát Gredeszkul minapi kijelentései, amelyeket a „Recs" is közölt? Vajon mindez nem éppen azt jelenti, hogy a június harmadiki rendszer *alapjaival* való *béke* politikáját folytatják? Kétségtelenül azt jelenti.

„Öt év alatt nem láttuk — írja a „Recs" —, hogy a szociáldemokrácia taktikája a *dumán belül* más lett volna, mint a többi ellenzéki párté. Márpedig a szóban forgó esetben a dumaválasztásokról van szó."

Ez aztán a szofizmusnak és az igazság kiforgatásának iskolapéldája! A szociáldemokrácia taktikája a III. dumá-

ban egyetlen kérdésben sem hasonlított a kadetok taktikájához. Minden kérdésben elvileg más volt: *nem* a „béke“ taktikája, *nem* a liberalizmus taktikája; a szociáldemokrácia taktikája *mindig* a *demokrácia* taktikája és az *osztályharc* taktikája volt.

Csak nem akarja a „Recs“ azt állítani, hogy a taktika *hasonlóságának* nevezhető az „ellene szavazás“ egymagában, nem pedig az, amikor a kérdés *elvi* felvetése hasonló a dumabeli szónokok beszédeiben, a vitazáró javaslatokban?

Vajon a „Recs“ meri azt állítani, hogy szabad a dumában mást mondani, mint a dumán kívül? Talán csak nem azért, hogy elpalástolja a *dumán kívüli* kadet agitáció *nem* demokratikus tartalmának kérdését?

„Nem tagadhatjuk — írja a „Recs“ —, hogy a «demokráciának», amelyet magunk is szolgálunk, joga van önálló feladatokra és önálló fellépésekre.“

Nem igaz, művelt liberális urak! Próbálják meg kifejteni elvi nézeteiket arról, hogy miben különbözik a liberalizmus a demokráciától. Próbálják megvilágítani ezeket a nézeteket az angol, a francia vagy a német történelemből vett példákkal, akárha figyelmen kívül hagyva a különlegesen munkás-, proletár-, marxista demokráciát. Nem tudják tagadni a polgári liberalizmus és a polgári demokrácia különbségét a régi rendhez való viszonyukban. És mi mindig bebizonyítjuk önöknek, hogy önök — a liberális-monarchista burzsoázia pártja, és egyáltalán nem demokratikus párt.

A polgári demokrácia Oroszországban a trudovikokból és a különféle színezetű narodnyikokból áll.

„Aki á-t mond, mondjon bé-t is.“ Ha elkezdtek beszélni a kadetok és a baloldaliak elveiről, akkor valóban magyarázzák meg az elveket. Csakis így emelhetik a választási agitációt valamivel az olyan kérdések fölé, hogy mennyi törvénysértést követ el ez meg ez a rendőrfőnök, ez meg ez a kormányzó vagy ez meg ez a közigazgatási fórum.

„Pravda“ 79. sz.
1912 július 31.

AZ UTOLSÓ SZELEP

Az oroszországi agrárkérdés jelenlegi állásáról szóló előző cikkünket (lásd „Nyevszkaja Zvezda“ 15. sz.) a következő szavakkal fejeztük be:

„A sztolipini és a narodnyik agrárprogram reális hasonlatossága abban áll, hogy mindkettő a régi, középkori földbirtok radikális lerombolását követeli. És ez nagyon is rendjén van. Ez a földbirtok nem érdemelt egyebet, mint azt, hogy lerombolják. A legreakciósabbak a «Recs»-nek és a «Russzkije Vedomosztyi»-nak azok a kadetjai, akik szemrehányásokat tesznek Sztolipinnak ezért a rombolásért — ahelyett, hogy a még következetesebb és radikálisabb rombolás szükségességét bizonyítanák. A következő cikkben meg fogjuk látni, hogy a sztolipini rombolás *nem tudja*, a narodnyik rombolás ellenben *ki tudja küszöbölni* az uzsorát és a ledolgozást. Egyelőre csak annyit jegyzünk meg, hogy a sztolipini rombolás egyetlen teljesen reális eredménye a 30 millió paraszt éhezése. És még nem tudjuk, nem tanítja-e meg az orosz népet a sztolipini rombolás arra, *hogyan kell* végrehajtania egy radikálisabb rombolást. Hogy tanít rá, az kétségtelen. Hogy megtanít-e rá — majd elválik“*.

Szóval ez most a kérdés: a középkori földbirtok sztolipini lerombolása miért *nem tudja*, a paraszti-trudovik vagy narodnyik rombolás pedig miért *tudja* megszüntetni az uzsorát és a ledolgozást?

A kérdés elemzéséhez hozzáfogva először is megjegyezzük, hogy a szóban forgó témával kapcsolatos leg-

* Lásd ebben a kötetben 139—140. old. — *Szerk.*

elterjedtebb érvelések — a liberális, a narodnyik és részben a revizionista (P. Maszlov-féle) érvelések — egyik fő hibája az, hogy elvontan *vetik fel* a kérdést, megfeledkeznek a valóban folyamatban levő, konkrét történelmi „felváltásról". Oroszországban az a változás megy végbe, amely a fejlett nyugati országokban már régen végbement: a feudális gazdaság felváltása kapitalista gazdasággal. *Ennek* a felváltásnak kizárólag a formáiról, feltételeiről, gyorsaságáról, körülményeiről van és lehet szó: minden *más* olyan érvelés, amely gyakran előtérbe nyomul, csak *öntudatlan* kerülgetése a lényegnek, kerülgetése éppen ennek a felváltásnak.

A jelenlegi orosz mezőgazdaság domináló feudális formája az uzsora és a ledolgozás. A feltételek, amelyek az uzsorát és a ledolgozást szülik, vagy helyesebben erre is, arra is jellemzők, a következők: a naturális gazdaság viszonylag jelentős mértékű fennmaradása — az, hogy van olyan kisföldművelő, aki nem tud megélni, talpalatnyi rossz földön gazdálkodik régi, nyomorúságosan szegényes szerszámokkal és termelési módszerekkel, — ennek a kisföldművelőnek gazdasági függése a szomszédos latifundium birtokosától, aki nemcsak mint bérmunkást zsákmányolja ki (ez már a kapitalizmus kezdete), hanem éppen mint kisföldművelőt is (ez az úrdolga folytatása).

Európai-Oroszországban 30 000 nagybirtokosra 10 000 000 szegényparaszti gazdaság jut. Átlagosan ez körülbelül ilyen képet mutat: egy több mint 2000 gyeszjatyinával rendelkező földbirtokos körül mintegy 300 olyan parasztgazdaság van, amelyek gazdaságonként átlag 7 gyeszjatyina rossz és kimerült földet művelnek hihetetlenül elmaradott, kezdetleges (európai szempontból, nem is beszélve Amerikáról) szerszámokkal.

A jómódú parasztok egy része „felkapaszkodik", vagyis kistőkéssé válik, és bérmunkával műveli a földet. Ugyancsak bérmunkát alkalmaz földjei bizonyos részén és bizonyos mezőgazdasági műveletekre a földbirtokos is, gyakran a tegnapi földesúr vagy fia.

De a tőkés viszonyokon kívül, és e tőkés viszonyokat háttérbe szorítva Európai-Oroszország valamennyi tősgyökeresen orosz kormányzóságában megmaradt a földes-

úri földnek paraszti felszereléssel való művelése, vagyis a ledolgozás, az egykori úrdolga folytatása, — megmaradt a kisföldműves (éppen mint *földműves*, mint kistulajdonos) kilátástalan nyomorának „felhasználása" a szomszédos földesúri „uradalom" „kiszolgálására", vagyis az *uzsora*. Mind a pénzkölcsönzés munka fejében, mind a gabonakölcsönzés, mind a téli szegődtetés, mind a föld bérbeadása, mind az utak, itatók, rétek, legelők, erdők használatának engedélyezése, mind a felszerelés kölcsönzése stb. stb. — végtelenül változatos formái a modern uzsorának.

Néha odáig fajul a dolog, hogy a paraszt köteles saját gazdaságának trágyájával trágyázni az urasági földeket, a „gazdasszony" pedig tojást behordani — és nem a tizennyolcadik, hanem a huszadik században Krisztus születése után!

Elég világosan és pontosan feltennünk a jelenlegi orosz mezőgazdaságban meglevő e középkori és feudális csökevényeknek a kérdését, hogy megítélhessük a sztolipini „reform" jelentőségét. Ez a „reform" természetesen haladékot adott a pusztuló feudalizmusnak, ugyanúgy, ahogy az 1861-es hírhedt úgynevezett „paraszt"-reform (valójában *földesúri* reform), amelyet a liberálisok és a narodnyikok agyondicsérnek, *haladékot adott* az úrdolgának, meghosszabbítva létét más formában egészen 1905-ig.

Az a „haladék", amelyet Sztolipin adott a régi rendnek és a régi feudális mezőgazdaságnak, abban áll, hogy Sztolipin megnyitott egy újabb és egyben *utolsó* biztonsági szelepet, amelyet meg lehetett nyitni az egész földesúri földbirtok kisajátítása nélkül. Kinyitották a szelepet és kiengedtek valami kis gőzt — azzal, hogy a teljesen elszegényedett parasztok egy része „megszilárdította", azaz személyi tulajdonba kapta és eladta telkeit, s így telkes proletárból tiszta proletárrá vált, továbbá azzal, hogy a jómódú parasztok egy része osztásföldjeit megszilárdítva és olykor tanyákon berendezkedve még szilárdabb kapitalista gazdaságot szervezett, mint azelőtt.

Végül azzal nyitották meg a szelepet és engedtek ki gőzt, hogy helyenként megszüntették a különösen tűrhetetlen összevisszaságot a birtokok fekvésében, és meg-

könnyítették a paraszti földeknek a kapitalizmusban elengedhetetlen mobilizálását.

De vajon ezzel a haladékkal csökkent-e vagy növekedett az ellentmondások száma a falun? csökkent-e vagy növekedett a feudális latifundiumok nyomása? csökkent-e vagy növekedett a „gőz" mennyisége? Ezekre a kérdésekre csakis az utóbbi értelemben válaszolhatunk.

30 millió paraszt éhezése gyakorlatilag bebizonyította, hogy ez idő szerint csak az utóbbi válasz lehetséges. Ez a kistulajdonosok éhezése. Ez azt jelenti, hogy *ugyanaz* a régi, kiuzsorázott, nyomorúságos és a feudális latifundiumok által elnyomott parasztgazdaság válságban van. Ilyen éhezés nincs és nem is lehetséges Európában, ahol *nem*-feudális nagybirtokok, kapitalista latifundiumok vannak.

A parasztok zöme — a földtől teljesen megszabadult proletároknak (akik „megszilárdították" a földet, hogy eladhassák) és az elenyésző kisebbségben levő jómódú parasztoknak a kivételével — a régi vagy még annál is rosszabb helyzetben van. Hiába adják a földet személyi tulajdonba, hiába tesznek intézkedéseket a birtokok összevisszasága ellen, így nem változtatják a rengeteg koldus parasztot, aki rossz, kimerült földön gazdálkodik, s csak özönvíz előtti, végleg elhasznált felszereléssel, koplaló igásállattal és szarvasmarhával rendelkezik, valamennyire is kulturált paraszttá, valamennyire is önálló gazdává.

A 2000 gyeszjatyinás földbirtokos (a markovi vagy puriskevicsi típusú földbirtokos) körül a hétgyeszjatyinás, parányi földdarabok birtokosai elkerülhetetlenül leigázott koldusok maradnak, bármennyire széttelepítik is őket, bármennyire megszabadítják is őket az obscsinától, bármennyire „megszilárdítják" is személyi tulajdonukban nyomorúságos parcelláikat.

A sztolipini reform *nem tudja* megszüntetni sem azt, hogy a parasztok tömegeit kiuzsorázzák és ledolgozásra kényszerítsék, sem pedig a parasztok tömegeinek éhezését. Ugyanilyen éhínségek hosszú-hosszú évtizedei kellenek ahhoz, hogy gyötrelmes kínok közepette kipusztuljon a mostani gazdaságok tömege annak érdekében, hogy „siker-

rel" járjon a sztolipini reform, vagyis létrejöjjön falvainkban az európai típusú kialakult burzsoá rend. Most viszont, a sztolipini „reform" hatévi kipróbálása és néhány „tulajdonossá vált paraszt" hatévi „ragyogó" eredményei stb. után egyáltalán nem lehet kétséges, hogy ez a reform a válságot nem szüntette és nem is szüntetheti meg.

Mind a jelen pillanatban, mind Oroszország közeli jövője szempontjából teljesen vitathatatlan, hogy a számos csökevényében feudális gazdaság régi válságával, az elszegényedett, a markovi és puriskevicsi típusú latifundiumok által elnyomott kisföldművelés régi válságával van dolgunk.

És ez a válság, amelyet oly szemléletesen bizonyít a 30 millió paraszt éhezése, itt van, noha Sztolipin kinyitotta az *utolsó* szelepet, amely a Markovoknál és Puriskevicseknél egyáltalán kinyitható. Ők (és velük együtt az Egyesült Nemesség Tanácsa) semmi mást nem tudtak kitalálni*, semmi mást nem is lehet kitalálni annak érdekében, hogy a Puriskevicsek kezében maradjon a föld és a hatalom, minthogy maguk a Puriskevicsek folytatnak burzsoá politikát.

Éppen ebben összegeződnek a mai orosz falu ellentmondásai: a régi feudális földbirtokosok burzsoá agrárpolitikát folytatnak földjük és hatalmuk teljes megtartásával. Az agrárviszonyok terén ez szintén „lépés a burzsoá monarchiává való átalakulás útján"**.

Ezt a lépést az új felé a régi tette, amely megőrizte teljhatalmát, földjét, arculatát és sajátosságát. Ez az utolsó lépés, amelyet a régi még megtehet. Ez az utolsó szelep. Több szelepük már nincs és nem is lehet a Puriskevicseknek, akik a burzsoá országnak parancsolnak.

És éppen azért, mert ezt a lépést az új felé a teljhatalmát megőrző régi tette, ez a lépés nem vezethetett és nem

---

* Magától értetődik, hogy a „kitalálni" szó „cum grano salis" értendő: az uralkodó osztály „leleményét" korlátozta és meghatározta Oroszország és az egész világ kapitalista fejlődésének egész menete. A kapitalista fejlődés útján járó Oroszországban a jelenlegi osztályviszonyok közt az Egyesült Nemesség Tanácsa nem járhat el másképp, ha meg akarja tartani hatalmát.

** Lásd *Lenin* Művei. 15. köt. 1955. 353. old. — *Szerk.*

is vezet semmi tartós eredményre. Ellenkezőleg, arra vezet — és ezt világosan mutatják a jelenlegi helyzet összes szimptómái —, hogy éleződik a régi válság Oroszország tőkés fejlődésének más, magasabb fokán.

A régi válság új módon, új körülmények közt, sokkal világosabban kialakult osztályviszonyok közt növekszik, de növekszik, és társadalmi-gazdasági (tehát nem csupán gazdasági) jellege lényegében a régi marad.

Elenyészően csekély számú jó tanyagazdaság a paraszti burzsoázia tulajdonában, — az osztásföld által megkötött proletárok számának csökkenése, — a Puriskevicsek hatalmának fennmaradása, — rengeteg elszegényedett és éhségtől pusztuló, leigázott középparaszt, — az osztásföld által meg nem kötött proletárok számának növekedése — ez a helyzet ma az orosz faluban.

Kell-e még bizonyítanunk, hogy a sztolipini agrárprogram nem tudja, viszont a narodnyik agrárprogram (a narodnyik szót történelmi, osztályjelentésében véve) meg tudja szüntetni az uzsorát és a ledolgozást? Lehetséges, hogy a falu mai helyzetének láttán ne ébredjenek bennünk olyan gondolatok, hogy a jó tanyagazdaságok a föld mobilizálásának teljes szabadsága esetén elkerülhetetlenül egy csapásra véget vetnének minden középkori éhezésnek, minden uzsorának és ledolgozásnak, ha ezek a gazdaságok a parasztok szabad választása alapján létrejönnének mindazon a hetvenmillió gyeszjatyina földesúri földön, amely egyelőre nem esik „földbirtokrendezés" alá? És nem mondatja-e majd velünk a történelem iróniája, hogy a sztolipini földmérők hasznosak voltak a „trudovik" Oroszország szempontjából?

„Nyevszkaja Zvezda" 20. sz.
1912 augusztus 5.
Aláírás: R. Sz.

EGY KIS TÁJÉKOZTATÁS

Tudományos szempontból igen érdekes az a kérdés, vajon kadetjaink demokraták-e, vagy pedig a liberális-monarchista burzsoázia pártját alkotják.

Emlékeztetünk rá, hogy még a trudovik (polgári demokrata) Vodovozov is bizonytalanságot árult el ebben a kérdésben.

A „Pravda" ezt a kérdést érintve, hivatkozott *Gredeszkul úr közelmúltban elhangzott nyilatkozataira, amelyeket a „Recs" is közölt**.

A „Recs" erre igy válaszol: „nem tudjuk, Gredeszkul úr miféle nyilatkozatairól beszél a «Pravda»".

Kedves, ugyebár? A „Pravda" világosan és pontosan megmondta, hogy azokról a nyilatkozatokról beszél, amelyeket a „Recs" *közölt*. Hogy-hogy? Vagy a „Recs" *nem tudja*, mi jelenik meg a „Recs"-ben?? De nem természetesebb-e azt feltételeznünk, hogy a liberálisok azért *szeretnének* közeli múltjukból egyet-mást elfelejteni, hogy a választások előtt a demokratákat játszhassák?

Mindenesetre a fontos tudományos kérdés tisztázása végett idézem Gredeszkul úr szavait, amelyeket számos nyilvános előadásában elmondott és amelyeket a szerkesztőség mindennemű megjegyzése nélkül *megismételt* a „Recs" 117. (2071.) számában:

„Előadásom legvégén — írta Gredeszkul úr — vitába szállva a «Vehi»-nek azzal az állításával, hogy az orosz felszabadító mozgalom (állítólag az értelmiség hibájából) kudarcba

---

* Lásd ebben a kötetben 239. old. — *Szerk.*

fulladt, és ezt összehasonlítva azoknak a véleményével, akik P. B. Sztruvénál sokkal baloldalibbak, de akik szintén úgy gondolják, hogy a mozgalomnak az égvilágon semmi eredménye nincs, én ezzel ellentétben azt a tételt védelmeztem, hogy ellenkezőleg, nagyon sok minden történt, hogy leraktuk az alapját a jövendő alkotmányos épületnek, mégpedig igen mélyen és szilárdan, a néptömeg legsűrűjében. Hogy kritikailag összevessem ezt a két állítást, és egyszersmind kimondjam azt a gondolatot, amelyet politikailag én is rendkívül fontosnak tartok korunk szempontjából, mindkét állítást belehelyeztem a jövő távlatába, és azt mondtam, hogy az előbbi szerint (ha 1905—1906 folyamán nem történt semmi) mindent elölről kell kezdenünk, vagyis más szóval meg kell szerveznünk a második mozgalmat, az utóbbi állítás szerint viszont (ha 1905—1906-ban leraktuk az orosz alkotmány alapját) ellenkezőleg, második népi mozgalomra nincs szükség, hanem csak nyugodt, kitartó és magabiztos alkotmányos munka kell.

Ezen a ponton szakított félbe engem a libavai (Libavában történt az eset) rendőrfőnök. Libavában tehát a rendőrség fellépett ellenem, amikor nyilvánosan tagadtam egy újabb oroszországi forradalom szükségességét" („Recs", 1912. 117. (2071.) sz.).

Gredeszkul úr valóban bebizonyította, hogy a libavai rendőrfőnök úr tévedett. De ezenkivül Gredeszkul úr bebizonyított még két fontos dolgot: 1) hogy Gredeszkul úrnak és társainak a „Vehi"-vel folytatott vitázgatása tettetés, üres játék. Valójában minden lényeges kérdésben az *egész* kadet párt „vehista", 2) hogy a kadet párt marxista jellemzése tudományos, gazdasági és politikai szempontból feltétlenül helyes.

„Pravda" 85. sz.
1912 augusztus 8.
Aláírás: N. B.

A MUNKÁSOK KERESETE ÉS A TŐKÉSEK PROFITJA OROSZORSZÁGBAN

1908-ban adatgyűjtést végeztek Oroszország gyáraiban[70]. Ez az adatgyűjtés kétségtelenül nagyított adatokat mutatott ki a munkások keresetéről, s a ténylegesnél alacsonyabbakat a termelés nagyságáról és a tőkések profitjáról, mert nálunk az efféle összeírásokat merőben formálisan végzik, s emellett csak a tőkéseket kérdezik meg, fölöslegesnek tartják kikérni a munkások véleményét.

Nézzük meg közelebbről, mire derített fényt ez a tőkések szempontjából lehető legkedvezőbb statisztika.

Az előzetes adatok szerint — eddig mást nem tettek közzé — egész Oroszországban összesen csaknem 20 000 gyár volt (a pontos szám: 19 983; a pontos számokat zárójelben fogjuk közölni, a szövegben viszont ezeket a számokat valamelyest kikerekítjük, hogy az olvasás során könnyebben elképzelhessük és könnyebben megjegyezhessük a főbb adatokat).

A férfi- és női munkások száma 2¼ millió (2 253 787) volt. Ide sorozták a bányászokat és az illetékköteles iparágakban dolgozó munkásokat is.

Mindezeknek a munkásoknak a munkabére *több mint félmilliárd* rubel volt (555,7 millió).

Hogy egy munkás átlagos keresetét megtudhassuk, a munkabér összegét el kell osztani a munkások számával. Az osztás eredményeként 246 rubelt kapunk.

Eszerint Oroszország *két és negyed millió gyári munkása* 1908-ban hozzávetőlegesen, vagyis átlag egyenként mindössze *húsz* rubel 50 kopeket keresett havonta.

Ha figyelembe vesszük, hogy ebből az összegből családot kell eltartani — ráadásul a mostani magas lak-

bérek és drága megélhetés mellett —, akkor ezt a bért nem nevezhetjük másnak, mint éhbérnek.

Vegyük szemügyre most, mekkora volt a tőkések profitja. A profit nagyságának kiszámítása céljából az egész termelés értékéből, vagyis az összes gyárak teljes bevételéből le kell vonnunk a tőkések összes kiadásait.

Az egész termelés értéke — több mint 4½ milliárd (4651 millió) rubel. A tőkések kiadásainak összege — 4 milliárd (4082 millió) rubel.

Tehát a tőkések profitja *több mint félmilliárd rubel* (568,7 millió rubel).

Ebből a profitból átlag *297 000 rubel* jut egy-egy üzemre. Minden munkás *évi 252 rubel* profitot termel a tőkésnek.

Hasonlítsuk most össze a munkások keresetét és a tőkések profitját. Átlag (vagyis fejenként) minden munkás 246 rubel bért kap egy évre, a tőkésnek pedig évi 252 rubel profitot termel*.

Ebből az következik, hogy a munkás a napnak *kisebbik felében* dolgozik önmagára, *nagyobbik felében* pedig — a tőkésre. Ha például 11 órás átlagos munkanapot veszünk alapul, azt látjuk, hogy a munkásnak mindössze 5½ órai munkáját, sőt valamivel kevesebb, mint 5½ órai munkáját fizetik meg. A fennmaradó 5½ órán át ingyen dolgozik, ezért semmiféle bért sem kap, s amit a munkás e fél nap alatt termel, az a tőkések profitja.

„Pravda" 85. sz.
1912 augusztus 8.
Aláírás: T.

* A munkás egy évben összesen 498 rubel új értéket termel.

A SZTRÁJKHARC ÉS A MUNKABÉR

Köztudomású, hogy az orosz munkások emlékezetes sztrájkharca 1905-ben rendkívül nagy sikerekkel járt nemcsak politikai téren, hanem gazdasági téren is. Most a gyárfelügyelői jelentések adatai[71] alapján meglehetősen pontos képet alkothatunk magunknak ezeknek a sikereknek a nagyságáról.

Ezek szerint az adatok szerint az orosz gyári munkás átlagos keresete a következőképpen alakult:

1901	201	rubel	1906....	231	rubel
1902	202	«	1907....	241	«
1903	208	«	1908....	242	«
1904	213	«	1909....	236	«
1905	205	«	1910....	242	«
az öt év átlaga ...	206	«	az öt év átlaga ..	238	«

Látjuk tehát, hogy 1905 a fordulat éve volt. Nevezetesen, 1905 után az évi munkabér 205 rubelről *egyszerre* 231 rubelre, vagyis *26 rubellel*, több mint 10%-kal emelkedik.

1905-öt illetőleg, amikor a munkabér 8 rubellel csökkent 1904-hez képest, figyelembe kell vennünk a következőket: először is, 1905 a gazdasági depressziónak, vagyis az ipar hanyatlásának éve volt; másodszor, a kereskedelmi minisztérium adatai szerint a munkások ebben az évben a sztrájknapok folytán előállott munkabérkiesés következtében *17 1/8 millió rubelt*, vagyis fejenként átlag több mint 10 rubelt vesztettek.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a tényleges munkabér 1905-ben évi 215 rubel volt, de ebből a 215 rubelből a

munkások 10 rubelt a sztrájkharcra fordítottak, amely 1905-ben nagyszerű, eladdig páratlanul kitartó és nagyarányú volt.

Az eredmény tehát az, hogy az 1901-től 1910-ig terjedő egész évtized adatait vizsgálva világosan látjuk a *meglepő* különbséget a *forradalom előtti* és a *forradalom utáni* korszak közt.

1905 előtt az orosz gyári munkás átlagos évi keresete 206 rubel volt. 1905 után 238 rubel, vagyis *évi 32 rubellel több.* Az emelkedés 15,5%.

A béremelkedés egy év alatt olyan lökést kapott, hogy utóbb a tőkések (akik, mint ismeretes, 1905 vívmányait egymás után mind visszavették) minden erőfeszítésük ellenére sem tudták visszaszorítani a munkást a korábbi alacsony életszínvonalra. 1905 olyannyira emelte az orosz munkás életszínvonalát, amilyen mértékben normális időkben évtizedek alatt sem emelkedik.

A munkások az 1905-ös sztrájkokon, a sztrájknapok folytán előállott munkabérkiesés következtében, 17½ millió rubelt vesztettek. A tőkéseknél a termeléskiesés 1905-ben, ugyanezen statisztika szerint, 127,3 millió rubelnek felelt meg.

1905 után viszont a munkások a munkabér emelkedése folytán öt év alatt (1906—1910) évente átlag 32 rubelt, azaz 1,8 millió munkást számítva, összesen évi 57,6 millió rubelt, vagyis *az egész öt év folyamán összesen 286 millió rubelt nyertek.*

„Pravda" 86. sz.
1912 augusztus 9.

A MUNKANAP MOSZKVA KORMÁNYZÓSÁG GYÁRAIBAN

I. M. Kozminih-Lanyin mérnök egy könyvet adott ki, amelyben azzal foglalkozik, hogy hány órát dolgoznak naponta, illetőleg hány munkanapon át dolgoznak évente Moszkva kormányzóság gyáraiban.

A szerző által összegyűjtött anyag 1908 végére vonatkozik, és 219 669 munkásra, vagyis Moszkva kormányzóság gyári munkásainak (307 773 munkás) valamivel több mint $^{7}/_{10}$ részére terjed ki.

A szerző ezeknek az adatoknak alapján megállapítja, hogy a felnőtt és serdülő munkások átlagos munkanapja *$9^{1}/_{2}$ óra*, a gyermekeké $7^{1}/_{2}$ óra.

Meg kell jegyeznünk, hogy ezekben az adatokban egyáltalán nem szerepelnek a túlórák (a túlórákról a szerző külön munkát rendezett sajtó alá), és másodszor, hogy a szerző adatai kizárólag „a vállalkozókra és a munkásokra kötelező üzemi renden" alapulnak.

Azt a kérdést, hogy a gyakorlatban megtartják-e ezt az üzemi rendet, mérnökünk fel sem veti. Csak a munkásszervezetek gyűjthetnének erre a kérdésre vonatkozólag is adatokat, ha megteremtenék saját statisztikájukat.

A szóban forgó $9^{1}/_{2}$ órás munkanap az egyes vállalatok szerint nagy ingadozásokat mutat.

A szerző táblázataiból kitűnik, hogy *33 466 munkás több mint 10 órát dolgozik naponta!* Ez a kimutatásban szereplő munkásoknak több mint 15%-a.

13 189 munkás több mint 11 órát, 75 munkás pedig több mint 12 órát dolgozik *naponta.* Az ilyen mértéktelenül hosszú munkanappal megterhelt munkások zöme a textiliparban dolgozik.

Ha figyelembe vesszük, hogy a szerző adatgyűjtése a munkásoknak körülbelül harmadrészére nem terjed ki, arra a következtetésre jutunk, hogy Moszkva kormányzóságban *több mint 20 000* gyári munkás munkanapja botrányosan hosszú.

Végül, Kozminih-Lanyin mérnök adatai azt mutatják, hogy a gyárosok *nem tartják tiszteletben* még az 1897-es teljesen elavult orosz törvényt sem, amely maximálisan 11 ½ órás (!!!) munkanapot engedélyez. E törvény szerint kétműszakos munka esetén az egyes munkás munkaideje, két hét átlagát számítva, nem haladhatja meg a napi 9 órát.

A valóságban viszont a szerző kimutatásaiban szereplő 83 990 kétműszakos munkás közül 14 376 *több mint 9 órát dolgozott*. Ez a kétműszakos munkások 17 %-a. A karbantartó vagy kisegítő munkákon dolgozó 3733 kétműszakos munkás közül pedig 2173, vagyis *csaknem* ³/₅ *rész* dolgozott 9 óránál többet naponta! Eszerint 16 500 olyan munkás van, akit — még a hivatalos adatok szerint is — arra kényszerítenek, hogy a törvény által megengedettnél hosszabb időn át dolgozzon!

A nyolcórás munkanap Moszkva kormányzóságban 1908-ban a kimutatásban szereplő 219 669 munkás közül csak 4398 munkás számára létezett. Tehát a nyolcórás munkanap már ma is feltétlenül lehetséges, csak a 215 000 munkásnak utol kell érnie ezt a négyezret.

„Pravda" 88. sz.
1912 augusztus 11.
Aláírás: V.

MUNKANAP ÉS MUNKAÉV MOSZKVA KORMÁNYZÓSÁGBAN

Kozminih-Lanyin mérnök e címmel megjelent munkája (Moszkva, 1912, az Orosz Birodalmi Műszaki Társaság Moszkvai Tagozata mellett működő munkaügyi múzeum állandó bizottságának kiadása. Ára 1 rubel 75 kopek) az 1908 végére vonatkozó adatokat összesíti.

Az adatok 219 669 munkásra, vagyis a kormányzóság összes gyári munkásainak (307 773) 71,37 százalékára terjednek ki. A szerző azt mondja, hogy „az anyagot gondosan megvizsgálta külön-külön minden ipari üzemnél, és a végleges összesítésbe csak azt vette fel, ami teljesen kétségtelen volt".

Ilyen természetű statisztika — a nagy késés ellenére — igen nagy érdeklődésre tarthatna számot, ha az adatok összesítése átgondoltabb volna. Sajnos, éppen ezt a szót kell alkalmaznunk, mert Kozminih-Lanyin úr táblázatai rendkívül gondosak, nagyon sok munkát fordított mindenféle eredmények és százalékos arányok kiszámítására, de ezt a munkát ésszerűtlenül használta fel.

A gazdag anyag szinte elnyelte a szerzőt. A szerző száz meg ezer teljesen fölösleges számítást végzett, amely csak nehézkessé teszi a munkát, és nem végzett el néhány tucat olyan számítást, amelyek feltétlenül szükségesek, mert nélkülük nem kapunk áttekinthető képet a jelenségről.

A szerző fő táblázataiban, amelyekből voltaképpen csaknem az egész könyv áll, olyan részletes adatokat idéz, hogy például a napi 9—10 órát dolgozó munkások 16 *alosztályra* tagozódnak — aszerint, hogy hány munkaórát dolgoznak két egymás után következő héten (109—120

órát) — és mindegyik alosztályra vonatkozólag kiszámította a napi munkaórák átlagát! És mindezt kétszer végezte el: egyszer a termelő munkásoknál, egyszer a kisegítő munkát végző munkásoknál.

Meg kell állapítanunk, hogy ez a részletezés, először is, teljesen fölösleges, hogy ez statisztika a statisztika kedvéért, afféle játék a számokkal — a kép világosságának és az anyag tanulmányozhatóságának *rovására*. Másodszor pedig, a szerző által egyszázadnyi pontossággal kiszámított „átlagok" kilenctized része úgyszólván kárbaveszett munka, mert kezeskedhetünk érte, hogy a könyv ezer olvasója közül (jóllehet aligha lesz ezer olvasója) talán egy fogja szükségét érezni effajta „átlagnak" (s ráadásul ez az egy *maga* is kiszámíthatná, ha már ilyen rendkívül nagy bajba kerül!).

Viszont a könyvben *egyáltalán nem* szerepelnek olyan teljesen elengedhetetlen összesítések, amelyeket a szerző hasonlíthatatlanul kevesebb munkával *elvégezhetett volna*, és amelyek nélkül nem lehetünk meg, ha átgondoltan meg akarunk ismerkedni a kutatás adataival. Nincs összesítés arról, hogy 1) termelési áganként mekkora az egyműszakos, kétműszakos és háromműszakos munkások száma; 2) mekkora a termelő munkát és mekkora a kisegítő munkákat végző munkások száma; 3) mennyi a munkaórák átlaga az egyes termelési ágakban; 4) mennyi a felnőtt és a gyermekmunkások teljes munkaideje; 5) nincs olyan táblázat, amely a munkások száma szerint csoportosítja a gyárakat.

Álljunk meg ennél az utolsó pontnál. A munka szerzője, úgy látszik, annyira munkaszerető — ha az általa közzétett és sajtó alá rendezett munkák jegyzéke alapján ítélünk —, olyan gazdag és érdekes anyaggal rendelkezik, hogy módszereinek kritikai elemzése talán nemcsak elméleti, hanem közvetlenül gyakorlati szempontból is hasznot hajthat. Már idéztük a szerzőnek azt a kijelentését, hogy az általa összegyűjtött „anyagot gondosan megvizsgálta *külön-külön* minden ipari üzemnél".

Szóval minden lehetősége megvolt arra, hogy ezt az anyagot akár csak azok szerint az üzemcsoportok szerint

összesítse, amelyek még hivatalos statisztikánkban is szerepelnek (20-nál kevesebb, 21—50, 51—100, 101—500, 501—1000 és 1000-nél több munkást foglalkoztató üzemek). Szükség volt-e erre az összesítésre?

Feltétlenül szükség volt rá. A statisztikának nem az a feladata, hogy önkényes számoszlopokat adjon, hanem az, hogy a számok segítségével megvilágítsa a tanulmányozott jelenségnek azokat a különböző szociális típusait, amelyek az életben teljesen kialakultak vagy kialakulóban vannak. Kétséges lehet-e az, hogy az 50, illetve 500 munkást foglalkoztató üzemek a bennünket érdeklő jelenség lényegesen más *szociális típusaihoz* tartoznak? hogy valamennyi civilizált ország egész társadalmi fejlődése fokozza ezeknek a típusoknak a *különbségét*, és arra vezet, hogy az egyik *kiszorítja* a másikat?

Lássuk mindjárt a munkanapra vonatkozó adatokat. A szerző összesítő táblázatából levonhatjuk azt a következtetést — ha *magunk* elvégzünk némi szükséges statisztikai munkát, amelyet nem találunk meg a könyvben —, hogy 33 000 munkás (az összeírásba felvett 220 000 közül) *naponta több mint 10 órát* dolgozik. Az összes munkások, vagyis 220 000 munkás munkanapjának átlagos tartama viszont 9,5 óra. Kérdés, vajon ezek a munkások, akiket ez a mértéktelenül hosszú munkanap sújt, nem a *kisüzemekben* dolgoznak-e?

Ez a kérdés természetszerűen és szükségképpen felmerül. Korántsem önkényesen választottuk. A világ valamennyi országának közgazdaságtana és statisztikája *kötelez* bennünket, hogy felvessük éppen ezt a kérdést, mert túlságosan gyakran megfigyeltük, hogy a kisüzemek hosszabbítják meg a munkanapot. A tőkés gazdaság feltételei szükségessé teszik, hogy a kisüzemek tulajdonosai meghosszabbítsák a munkanapot.

És kiderül, hogy a szerző anyagában *megvoltak* az adatok ahhoz, hogy válaszolhasson erre a roppant fontos kérdésre, de a szerző összesítésében elsikkadtak! Az összesítésben a szerző fölösleges és igen hosszú oszlopokban közölte a részletes „átlagokat", de *adósunk maradt* azzal, ami szükséges: a gyáraknak a munkások száma szerint való csoportosításával.

Moszkva kormányzóságban ez a csoportosítás még szükségesebb (ha szabad itt egyáltalán középfokot használnunk), mint általában, mert Moszkva kormányzóságban a termelés nagyfokú koncentrációja mellett viszonylag sok kisüzemet találunk. Az 1910-es statisztika szerint a kormányzóságban összesen 1440 üzem működött 335 190 munkással. A munkásoknak a fele (167 199) *66 gyárban* összpontosul, a másik póluson pedig 669 üzem van összesen 18 277 munkással. Világos, hogy teljesen különböző szociális típusokkal van dolgunk, és hogy az olyan statisztika, amely ezeket nem különbözteti meg egymástól, csakugyan teljesen használhatatlan.

A szerző annyira belemerült a két egymás után következő héten 94, 95 stb., végül pedig 144 órát dolgozó munkások számsoraiba, hogy *teljesen kihagyta* az üzemek számára vonatkozó adatokat. Ezt az adatot megmondja munkájának második részében, ahol a munkások évi munkanapjainak számáról van szó, de az első részben, ahol a munkanapról van szó, semmilyen adatot nem közöl az üzemek számáról, — jóllehet ezek az adatok kétségtelenül rendelkezésére álltak.

Moszkva kormányzóság legnagyobb gyárai nem csupán mint ipari üzemek sajátos típusok, hanem a népességnek is olyan sajátos típusait képviselik, amelyek sajátos életkörülmények és kulturális (helyesebben kulturálatlan) feltételek között élnek. Ezeknek a gyáraknak a különválasztása, az adatok részletes feldolgozása külön-külön, az üzemeknek a munkások száma szerint alkotott mindegyik kategóriájában elengedhetetlen feltétele az ésszerű közgazdasági statisztikának.

Soroljuk el Kozminih-Lanyin úr munkájának legfőbb eredményeit.

A munkanap tartamára vonatkozó kutatása, mint már mondottuk, 219 669 Moszkva kormányzósági gyári munkásra, vagyis az összes munkások 71,37 százalékára terjedt ki, emellett a textilmunkások valamivel nagyobb arányban szerepelnek statisztikájában, mint a többi

iparág munkásai. Az adatgyűjtésben a textilmunkások 74,6 százalékát, viszont a többi iparág munkásainak mindössze 49—71 százalékát dolgozta fel. *Nyilvánvalóan* kevésbé vizsgálta meg a *kisüzemek* adatait: legalábbis az évi munkanapok számának a statisztikája az üzemek 58 százalékára (az 1908-ban fennállott 1394 közül 811-re) és a munkások 75 százalékára (307 773 közül 231 130-ra) terjedt ki. Világos, hogy itt éppen a kisebb üzemeket hagyta ki a számításból.

A munkanap tartamának összesített adatait csak együttvéve valamennyi munkásra vonatkoztatva adja meg. A következő átlagot számítja ki: a felnőtt munkások átlaga napi $9^1/_2$ óra, a gyermekmunkásoké $7^1/_2$ óra. A gyermekmunkások száma, meg kell jegyeznünk, nem nagy: 1363 szemben 218 306 felnőtt munkással. Felvetődik bennünk a gondolat, vajon nem „dugták-e el" a felügyelők szeme elől különösen a gyermekmunkásokat.

Az összesen 219 669 munkás közül egy műszakban dolgozott 128 628 fő (58,56 százalék), 2 műszakban 88 552 (40,31 százalék) és 3 műszakban 2489 fő (1,13 százalék). A textiliparban a kétműszakos munka túlsúlyban van az egyműszakos munkával szemben: 75 391 kétműszakos munkás („termelő" munkás, vagyis a kisegítő munkákon dolgozókon kívül) 68 604 egyműszakossal szemben. A karbantartó és kisegítő munkásokat hozzáadva 78 107 kétműszakos és 78 321 egyműszakos munkást kapunk. A vasmunkásoknál viszont nagy túlsúlyban van az egyműszakos munka (17 821 felnőtt munkás) a kétműszakossal szemben (7673).

A különböző számú napi munkaórát dolgozó munkások számát összesítve a következő adatokat kapjuk:

Napi munkaórák száma	Munkások száma	
8 órán alul	4 398	
8— 9 óra.............	87 402	
9—10 «	94 403	
10—11 «	20 202	33 466
11—12 «	13 189	
12 és annál több óra ...	75	
Összesen	219 669	

Ebből láthatjuk, hogy Oroszországban ma még milyen elenyészően csekély azoknak a munkásoknak a száma, akik naponta legfeljebb 8 órát dolgoznak: öszszesen 4398 a 219 669 közül. A mértéktelenül, botrányosan hosszú munkanapot dolgozó munkások száma viszont igen magas: 33 466 a 220 000 közül, vagyis a munkásoknak több mint 15 százaléka *több mint napi 10 órát* dolgozik! És a szerző még számításon kívül hagyta a túlórát.

Továbbá. Az egyműszakos és a kétműszakos munkások munkanapjának tartama közti különbség látható a következő adatokból, amelyek csak a felnőtt „termelő munkásokra" terjednek ki, vagyis nem ölelik fel a karbantartó és kisegítő munkásokat, tehát a munkások 8 százalékát.

A munkanap tartama	A (megjelölt napi munkaórát dolgozó) munkások százalékaránya	
	egyműszakos	kétműszakos
8 órán alul	1,3	1,0
8— 9 óra	13,3	81,9
9—10 «	60,7	14,7
10—11 «	15,2	1,4
11—12 «	9,5	1,0
12 és annál több óra.............	—	—
Összesen	100,0	100,0

Ebből egyebek közt látható, hogy a kétműszakos munkások 17 százaléka *több mint napi 9 órát* dolgozik, vagyis többet, mint amennyit akár csak 1897-es törvényünk megenged, amelyet pedig Lanyin úr méltán minősít hihetetlenül elmaradottnak. E törvény szerint a kétműszakos munkánál a napi munkaórák száma nem haladhatja meg a kilenc órát — két hétre számítva. Lanyin úr pedig valamennyi számításában és táblázatában éppen „két egymás után következő hetet" vesz alapul.

Ha ilyen szemmelláthatóan megsértik a teljesen határozott és félreérthetetlen törvényt, képzelhetjük, mi történik gyári törvényeink többi rendelkezésének többségével.

Az egyműszakos munkások (csak a felnőtt és csak a „termelő munkások") napi munkaórájának átlaga 9,89 óra.

Tehát a *tízórás munkanap* dominál minden csökkentés nélkül, még szombatonként is, és nem számítva a túlórákat. Mondanunk sem kell, hogy a munkának ez a tartama kétségkívül túlságosan hosszú és tűrhetetlen.

A kétműszakos munkások napi munkaórájának átlaga 8,97 óra, vagyis ezekben az esetekben a gyakorlatban dominál a törvény megszabta kilencórás munkanap. Ennek csökkentése nyolc órára különösen sürgős, azért, mert két műszak esetén „éjjelnek" az este 10 órától hajnali 4 (!!) óráig terjedő időt tekintik, vagyis az *éjjelnek* igen-igen nagy részét a munkás szempontjából *„nappalnak"* számítják. Kilencórás munkanap az éjjelnek nappallá változtatásával, állandó éjszakai munkával — ez a helyzet Moszkva kormányzóságban!

Kozminih-Lanyin úr adatainak ismertetését befejezve rámutatunk arra, hogy egy munkás évi munkanapjainak számát átlag 270 napban állapítja meg. A textilmunkásoknál ez a szám valamelyest kisebb — 268,8 nap, a vasmunkásoknál valamivel nagyobb — 272,3 nap.

Kozminih-Lanyin úr ezeket az évi munkanapok számára vonatkozó adatokat ugyancsak egyáltalán nem kielégítő módon dolgozza fel. Egyrészt túlzásba vitt, teljesen indokolatlan részletezés: kereken 130 vízszintes rovatot számoltunk meg az évi munkanapok számára vonatkozó összesítő táblázatban! Az üzemek, a munkások stb. számának adatait itt *külön-külön* mutatja ki az (évi) munkanapok mindegyik előforduló számánál, kezdve 22-től egészen 366-ig. Ez a „részletezés" inkább arra vall, hogy a szerző egyáltalán „nem emésztette meg" a nyersanyagot.

Másrészt, itt sincsenek meg a teljesen elengedhetetlen összesítések az üzemekben dolgozó munkások száma szerint, a hajtóművek megkülönböztetése szerint (kézi erővel és mechanikai erővel dolgozó gyárak). Ezért nem alkothatunk semmi olyan képet, amelyből *megérthetnénk*, hogy az évi munkanapok száma a különböző feltételektől függ. A szerző által összegyűjtött rendkívül gazdag anyag *kárbaveszett* a csapnivalóan rossz összesítés miatt.

A nagyüzemi és a kisüzemi termelés közti különbség jelentőségét — hozzávetőlegesen, korántsem pontosan! —

megfigyelhetjük a szerző adatai alapján is, ha kissé feldolgozzuk őket. Nézzük meg az üzemek *négy* fő csoportját az évi munkanapok száma szerint: 1) az évi 200 napnál kevesebbet működők; 2) 200—250 napot működők; 3) 250—270 napot működők és 4) 270 és annál több napot működők.

Összesítve mindegyik kategóriában a gyárak számát és a férfi- meg női munkások számát, a következő képet látjuk:

Az évi munkanapok száma	Az évi munkanapok átlaga	A gyárak száma	A munkások száma	Az egy gyárra jutó munkások száma
200 napnál kevesebb	96	74	5 676	76
200—250 nap	236	91	14 400	158
250—270 «	262	196	58 313	297
270 és annál több nap ...	282	450	152 741	339
Összesen	270	811	231 130	285

Ebből világosan láthatjuk, hogy minél nagyobb a gyár, annál nagyobb (általában) az évi munkanapok száma. Tehát a kisüzemek társadalmi és gazdasági jelentősége a valóságban még sokkal *kisebb*, mint az megítélhető ezeknek az üzemeknek például a munkások összlétszámában való részesedéséből. Ezekben az üzemekben az évi munkanapok száma jóval kevesebb, mint a nagyüzemekben, úgy, hogy termelésük részaránya is nyilvánvalóan egészen elenyésző. Ezenkívül pedig ezek a gyárak (a kisüzemek) a rövid munkaév folytán nem tudják kialakítani a proletariátus állandó kádereit — tehát a munkások itt jobban „kötve“ vannak a földhöz, valószínűleg kevesebb bért kapnak, kevésbé kulturáltak stb.

A nagyüzem fokozza a kizsákmányolást, a maximálisra nyújtva a munkaévet, és ezzel kialakítja a faluval teljesen szakító proletariátust.

Ha megvizsgálnánk, hogyan függnek az évi munkanapok számában mutatkozó különbségek az üzemek technikai színvonalától (kézi és mechanikai hajtóművek stb.), kétségkívül igen sok értékes következtetést vonhatnánk le a lakosság életkörülményeire, a munkások helyzetére,

kapitalizmusunk fejlődésére stb. vonatkozóan. De a szerző, azt lehet mondani, nem is érintette ezeket a kérdéseket.

A szerző csak arra vonatkozólag közölt adatokat, hogy a különböző iparágakban milyen hosszú az átlagos munkaév. Az átlagok ingadozása igen kicsiny: a IX. csoport (ásványi anyagok feldolgozása) évi 246 munkanapja a XII. csoport (vegyiipar) évi 291 munkanapja közt ingadoznak.

Ezek a különbségek, mint az olvasó látja, sokkal kisebbek, mint az évi munkanapok számában a kisüzemek és a nagyüzemek közt mutatkozó különbségek általában, függetlenül attól, hogy ezek az üzemek melyik iparághoz tartoznak.

Az iparági különbségek *kevésbé* jellemzők és kevésbé lényegesek a szociális-gazdasági statisztika szempontjából, mint a termelés *méreteiben* mutatkozó különbségek. Ez persze nem azt jelenti, hogy az előbbi különbségek mellőzhetők. De azt jelenti, hogy az utóbbi különbségek figyelembevétele nélkül teljesen lehetetlen az átgondolt statisztika.

„Nyevszkaja Zvezda" 21. sz.
1912 augusztus 12.
Aláírás: V. I.

ANGLIÁBAN

Az angol liberalizmus hat és fél éve van hatalmon. A munkásmozgalom Angliában egyre jobban erősödik. A sztrájkok tömegsztrájkokká válnak, s az egykori tisztán gazdasági sztrájkok helyét politikai sztrájkok foglalják el.

Robert Smillie, azoknak a skót szénbányászoknak a vezére, akik nemrég olyan lendületes tömegharcot indítottak, kijelenti, hogy a szénbányászok következő nagy ütközetük során a szénbányák államosítását fogják követelni. Ez a nagy ütközet pedig elháríthatatlanul közeleg, mert Angliában valamennyi szénbányász jól tudja, hogy a bérminimumról szóló hírhedt törvény képtelen számottevően javítani helyzetükön.

S az angol liberalizmus most, mikor talpa alól kicsúszik a talaj, új harci kiáltást eszel ki, hogy a választók tömegeiben egy időre megint bizalmat ébresszen a liberálisok iránt. Ha nem csalsz, nem tudsz eladni, ez a kapitalizmus jelszava a kereskedelemben. Ha nem csalsz, nem kapsz parlamenti mandátumokat, ez a kapitalista politika jelszava a szabad országokban.

A „divatos“ jelszó, amelyet a liberálisok ebből a célból eszeltek ki, a „földreform“ követelése. Hogy a liberálisok és Lloyd-George, tömegbutítási specialistájuk, mit értenek ezen, az nem világos. Nyilvánvalóan a földadó növeléséről van szó, és semmi többről. Újabb milliókat akarnak szerezni katonai kalandokra, a hajóhadra — ez rejlik valójában az olyan nagyhangú frázisok mögött, hogy „vissza a földet a népnek“ stb.

Angliában a mezőgazdaság teljesen kapitalista; a tőkés

farmerek közepes nagyságú darabokat bérelnek a landlordoktól (földbirtokosoktól), és bérmunkások segítségével művelik meg a földet.

Ilyen körülmények közt semmiféle „földreform" nem változtathat a mezőgazdasági munkások helyzetén. A földesúri földek megváltása Angliában még a proletariátus újabb kifosztásává is válhatna, mert a földbirtokosok és a tőkések — megtartva kezükben az államhatalmat — háromszoros áron adnák el földjeiket. Fizetni pedig az adófizető fizetne, vagyis megint csak a munkás.

A nagy hűhó, amelyet a liberálisok a földkérdés körül csaptak, egy szempontból volt hasznos: felkeltette a mezőgazdasági munkások érdeklődését a szervezkedés iránt.

S amikor az angol mezőgazdasági munkások felébrednek és szakszervezetekben egyesülnek, akkor a liberálisok nemússzák meg azzal, hogy szélhámos módra „reformokat" vagy földjuttatást ígérnek a béreseknek és a napszámosoknak.

Az egyik angol munkáslap munkatársa nemrég meglátogatta Joseph Archot, a mezőgazdasági munkások agg vezérét, aki sokat fáradozott azon, hogy tudatos életre ébressze őket. Ez nem sikerült egycsapásra — naiv volt Arch jelszava is — „három acre (egy acre — valamivel több mint $^1/_3$ gyeszjatyina) földet és tehenet" minden mezőgazdasági munkásnak, — felbomlott az általa alapított szövetség, — de munkája nem veszett kárba, és a mezőgazdasági munkások szervezkedése Angliában ismét napirendre kerül.

Arch most 83 éves. Ugyanabban a faluban és ugyanabban a házban lakik, amelyben született. A lap munkatársával folytatott beszélgetésében rámutatott arra, hogy a mezőgazdasági munkások szakszervezetének sikerült a munkabért heti 15, 16 és 17 shillingre felemeltetnie (egy shilling körülbelül 48 kopek). Most azonban az angol mezőgazdasági munkások bére ismét csökkent — Norfolkban, ahol Arch él — heti 12—13 shillingre.

„Pravda" 89. sz.
1912 augusztus 12.
Aláírás: P.

A TERMELÉS KONCENTRÁCIÓJA OROSZORSZÁGBAN

Oroszországban éppúgy, mint valamennyi kapitalista országban, folyamatban van a termelés koncentrációja, ami azt jelenti, hogy a termelés egyre inkább összpontosul néhány nagyüzemben.

A tőkés rend viszonyai közt minden egyes üzem teljes mértékben függ a piactól. E függés folytán pedig minél nagyobb az üzem, annál olcsóbban tudja eladni termékeit. A nagytőkés olcsóbban vásárolja a nyersanyagot, gazdaságosabban használja fel, jobb gépeket alkalmaz stb. A kisvállalkozók tönkremennek és elpusztulnak. A termelés egyre inkább összpontosul, koncentrálódik néhány milliomos kezében. A milliomosok rendszerint még növelik hatalmukat részvénytársaságok segítségével, amelyek nekik juttatják a kisvállalkozók és a „kisemberek" tőkéit.

Lássuk például Oroszország gyáriparának 1910-es adatait, összehasonlítva az 1901-es adatokkal[72].

Az üzemek csoportjai a munkások száma szerint	Az üzemek száma 1901	Az üzemek száma 1910	A munkások száma ezerben 1901	A munkások száma ezerben 1910
50-nél kevesebb	12 740	9 909	244	220
51— 100	2 428	2 201	171	159
101— 500	2 288	2 213	492	508
501—1000	403	433	269	303
1000-nél több	243	324	526	713
Összesen	18 102	15 080	1 702	1 903

Ez a szokásos kép valamennyi kapitalista országban. A kisüzemek száma *csökken:* a kispolgárság, a kisvállalko-

zók tönkremennek és elpusztulnak, alkalmazottakká, olykor proletárokká válnak.

A nagyüzemek száma gyorsan növekszik, és még gyorsabban növekszik az egész termelésben való részesedésük.

1901-től 1910-ig az 1000-nél több munkást foglalkoztató nagyüzemek száma csaknem 50 százalékkal növekedett: 243-ról 324-re.

Az említett nagyüzemekben 1901-ben mintegy félmillió (526 000) munkás dolgozott, vagyis az összes munkásoknak kevesebb mint egyharmada, 1910-ben pedig már *több mint 700 000*, több mint egyharmad.

A nagyüzemek megfojtják a kisüzemeket, és egyre jobban összpontosítják a termelést. Egyre nagyobb munkástömegek gyűlnek össze néhány üzemben, de az itt egyesített munkásmilliók munkájából származó egész profitot maroknyi milliomos zsebeli be.

„Pravda" 89. sz.
1912 augusztus 12.
Aláírás: T.

EGY KARRIER

A. Sz. Szuvorin, a nemrég elhúnyt milliomos, a „Novoje Vremja“ kiadója, élettörténetével az egész orosz polgári társadalom történetének igen érdekes időszakát tükrözte és fejezte ki.

Pályája elején mint szegény ember, liberális, sőt mint demokrata indult, s életútja végére mint milliomos, mint a burzsoázia önelégült és szemérmetlen magasztalója érkezett el, aki készségesen követi a hatalom birtokosai politikájának minden fordulatát. Vajon ez nem jellemző az úgynevezett társaság „művelt“ és „intelligens“ képviselőinek *zömére?* Persze nem mind játsszák meg a renegátságot olyan őrült szerencsével, hogy milliomosokká váljanak, de kilenctized részük, ha nem kilencvenkilenc század részük ugyanígy megjátssza a renegátságot: kezdi mint *radikális* diák, s *végzi* valamelyik hivatal, valamelyik üzleti vállalkozás „jövedelmező állásával“.

Mint szegény diák, aki pénz hiányában nem kerül be az egyetemre; mint a kerületi iskola tanítója, aki ezenkívül még a nemesi elöljáró titkára is, vagy neves és gazdag földesuraknál házitanító; mint kezdő liberális, sőt demokrata újságíró, aki rokonszenvez Belinszkijjel és Csernisevszkijjel, s ellenséges a reakcióval szemben — így *kezdte* Szuvorin a múlt század ötvenes-hatvanas éveiben.

Katkov, a liberális földesúr, aki rokonszenvezett az angol burzsoáziával és az angol alkotmánnyal, az első oroszországi demokratikus fellendülés idején (a XIX. század hatvanas éveiben) a nacionalizmus, a sovinizmus és a vak gyűlölettől izzó feketeszázasság karjai közé vetette magát.

Szuvorin, a liberális újságíró a második oroszországi demokratikus fellendülés idején (a XIX. század hetvenes éveinek vége) nacionalistává, sovinisztává, a hatalom birtokosainak mindenre kapható lakájává vedlett. Az orosz—török háború segítségére volt ennek a karrieristának, hogy „magára találjon", és rátaláljon annak a lakájnak az útjára, akit megjutalmaztak lapjának, a *„Mivel szolgálhatok?"*-nak óriási jövedelmével.

Szuvorin „Novoje Vremjá"-ja hosszú évtizedeken át megőrizte ezt a gúnynevet: *„Mivel szolgálhatok?"*. Ez a lap Oroszországban a megvásárolható lapok iskolapéldája lett. A „novojevremjásság" terminussá lett, amely egyet jelent ezekkel a fogalmakkal: hitszegés, renegátság, talpnyalás. Szuvorin „Novoje Vremjá"-ja az ügyes „kicsinybeni és nagybani" kereskedés prototípusa. Kereskednek ők mindennel, politikai meggyőződéstől kezdve pornográf hirdetésekig bezárólag.

Most pedig, a harmadik oroszországi demokratikus fellendülés után (a XX. század elején) hány további liberális tért rá a „vehista" útra, amely a nacionalizmushoz, a sovinizmushoz, a demokrácia semmibevevéséhez, a reakció előtti hajbókoláshoz vezet!

Katkov — Szuvorin — „vehisták"; ezeken a történelmi szakaszokon ment át az orosz liberális burzsoázia, amíg a *demokráciától* eljutott a reakció védelméhez, a sovinizmushoz és az antiszemitizmushoz.

Az öntudatos munkások megszilárdítják meggyőződésüket, megértik, hogy elkerülhetetlen a burzsoáziának ez a pálfordulása, amint az is elkerülhetetlen, hogy a dolgozó tömegek a munkásdemokrácia eszméi felé fordulnak.

„Pravda" 94. sz.
1912 augusztus 18.
Aláírás: I. V.

A NEMZETKÖZI SZOCIALISTA IRODA TITKÁRSÁGÁNAK

1912 augusztus 31.

Tisztelt elvtárs!

Megkaptam 15. számú (1912 júliusi) körlevelét, amelyben Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciájának Központi Vezetősége közli a szervezetében bekövetkezett szakadást.

Mint az OSzDMP-nek a Nemzetközi Szocialista Irodába kiküldött képviselője kénytelen vagyok kategorikusan tiltakozni e közlés ellen, mégpedig a következő okokból. —

1. Az LLSzD Központi Vezetősége kijelenti, hogy a Varsói Bizottság „nem tartozik az OSzDMP-hez, amelynek az LLSzD autonóm része".

De az LLSzD Központi Vezetőségének a legcsekélyebb joga sincs sem eldönteni, sem kijelenteni, ki tartozik az OSzDMP-hez, amelyet én képviselek.

Az LLSzD Központi Vezetősége most maga nem tartozik pártunkhoz, mert semmilyen szervezeti kapcsolata sincs sem az általam képviselt Központi Bizottsággal, amelyet az 1912 januári konferencia választott meg, sem a likvidátorok ellentétes központjával (az úgynevezett „Szervező Bizottsággal").

2. Nem felel meg az igazságnak az LLSzD Központi Vezetőségének az az állítása, hogy a szakadás „hirtelen következett be közvetlenül az Állami Duma választásai előtt".

Tudom, hogy az LLSzD Központi Vezetőségének már két évvel ezelőtt, amikor saját hibájából éles összeütközésbe került Maleckivel és Ganieckivel, volt tagjai-

val, és eltávolította Ganieckit a Vezetőségből, előre kellett látnia a szakadást.

3. Képmutatás a Központi Vezetőségnek az a kijelentése

először, hogy a varsói szervezetbe „éppúgy, mint a cári Oroszország valamennyi többi forradalmi szervezetébe“, provokátorok férkőztek be,

másodszor, hogy a szakadás „az ohrana aktív közreműködésével“ játszódott le, jóllehet a Központi Vezetőség nem tud megjelölni egyetlen nevet sem, nem mer kimondani semmilyen határozott gyanút!

Mennyi képmutatás kell ahhoz, hogy politikai ellenfelek erkölcsi megsemmisítése céljából nyilvánosan az „ohrana közreműködésének“ becstelen vádjával dobálózzanak, jóllehet nincs bátorságuk akár csak egyetlen nevet is megjelölni, kimondani bármilyen határozott gyanúsítást!

Meggyőződésem, hogy az Internacionálé minden tagja felháborodva utasítja el ezeket a hallatlan harci módszereket.

Évek óta ismerem Maleckit és Ganieckit, az LLSzD Központi Vezetőségének két volt tagját, akik nyíltan együttműködnek a Varsói Bizottsággal. Éppen a Varsói Bizottságtól kaptam egy hivatalos értesítést, amely megerősíti ezt a tényt.

A kialakult helyzetben kötelességemnek tartom, hogy a Nemzetközi Szocialista Iroda tudomására hozzam az LLSzD Varsói Bizottságának mellékelt tiltakozását.

Minthogy a Központi Vezetőség nyilatkozatát megküldték a Nemzetközi Szocialista Iroda valamennyi tagjának, kénytelen vagyok megkérni Önt, tisztelt elvtárs, hogy az Internacionáléhoz tartozó valamennyi párt képviselőjének küldje meg ezt a nyilatkozatomat is a Varsói Bizottság tiltakozásával együtt.

Elvtársi üdvözlettel *N. Lenin*

A megírás ideje: 1912. augusztus 18 (31).
Először megjelent: „Gazeta Robotnicza“ 19. sz. 1912 november 21.
Aláírás: N. Lenin.

A KADETOK ÉS AZ AGRÁRKÉRDÉS

A kadetok a „Pravdá"-val folytatott vitájukban minden igyekezetük ellenére sem tudták megkerülni azt a kérdést, hogy pártjuk demokratikus vagy liberális-monarchista párt-e.

Ez a kérdés rendkívül fontos. Nemcsak általános elvi jelentősége van, amennyiben anyagot szolgáltat a politikai alapfogalmak tisztázásához. Ezenkívül az egész ellenzék vezetésére igényt tartó kadet párt lényegének kérdése a legszorosabban összefügg általában az orosz felszabadító mozgalom *valamennyi* sarkalatos kérdésével. Ezért mindenkinek, akinek világos fogalma van a választási hadjáratról, aki tisztában van a választási hadjárat jelentőségével a tömegek politikai felvilágosítása szempontjából, a legnagyobb figyelemmel kell kísérnie a kadet párt lényege körül folyó vitát.

A kadet „Recs" most megpróbálja elkenni ezt a vitát, azon fáradozik, hogy kibúvókkal és durva kirohanásokkal („hazugság", „hamisítás" stb.) elkendőzze az elvi kérdéseket, előráncigáljon különböző szitkokat, amelyeket a likvidátorok az éles szervezeti összeütközések közben támadt nagyfokú személyi ingerültségük pillanatában szórtak ránk. Mindezek olyan embereknek ismerős és elcsépelt módszerei, akik érzik gyengeségüket az elvi vitában. Ezért a kadetoknak adott válaszunkban kénytelenek vagyunk ismételten megmagyarázni az elvi kérdéseket.

Miben különbözik a demokratizmus a liberalizmustól általában? Mind a polgári demokrata, mind a liberális (valamennyi liberális polgári liberális, de nem minden

demokrata polgári demokrata) érzelmileg szemben áll a régi renddel, az abszolutizmussal, a feudalizmussal, a felső rend kiváltságaival stb., híve a politikai szabadságnak és az alkotmányos „jogrendnek". Ebben hasonlítanak egymáshoz.

Most pedig lássuk, miben különböznek. A demokrata a lakosság tömegét képviseli. Osztozik kispolgári előítéleteiben, például az összes földek „egyenlősítő" újrafelosztásától várja nemcsak a hűbériség minden nyomának eltűnését (ez a várakozás indokolt volna), hanem a kapitalizmus alapjainak aláásását is (ami teljesen indokolatlan, mert *semmilyen* újrafelosztás sem küszöbölheti ki sem a piac és a pénz hatalmát, sem a tőke hatalmát és mindenhatóságát). De a demokrata hisz a tömegek mozgalmában, erejében, igazában, s egyáltalán nem fél ettől a mozgalomtól. A demokrata kivétel nélkül *minden* középkori kiváltság megszüntetéséért síkraszáll.

A liberális nem a lakosság tömegét, hanem a lakosság kisebbségét képviseli, nevezetesen: a liberális nagy- és középburzsoáziát. A liberális *jobban* fél a tömegek mozgalmától és a következetes demokráciától, mint a reakciótól. A liberális nemcsak nem törekszik az összes középkori kiváltságok teljes megszüntetésére, hanem egyes és igen lényeges kiváltságokat egyenesen *védelmez*, arra törekedve, hogy ezeket a kiváltságokat Puriskevicsék és Miljukovék elosszák maguk közt, s egyáltalán ne szüntessék meg őket.

A liberális a politikai szabadságot és az alkotmányt mindig csonkításokkal védelmezi (amilyen például a kétkamarás rendszer és sok más), s mindegyik csonkítás a hűbérurak kiváltságainak fennmaradását jelenti. A liberális ily módon állandóan ingadozik a hűbérurak és a demokrácia közt; ebből következik a liberalizmus rendkívüli, csaknem hihetetlen *tehetetlensége* minden lényegesebb kérdésben.

Az orosz demokrácia: a munkásosztály (a proletárdemokrácia), s a narodnyikok és a trudovikok minden árnyalata (a polgári demokrácia). Az orosz liberalizmus: a kadet párt, valamint a „progresszisták" és a III. duma nemzetiségi csoportjainak többsége.

Az orosz demokráciának vannak komoly győzelmei,

az orosz liberalizmusnak nincs egyetlenegy sem. Az előbbi tudott harcolni, és vereségei mindig egész Oroszország nagy, történelmi vereségei voltak, de még a vereség után is mindig teljesült a demokrácia követeléseinek egy része. Az utóbbi, vagyis a liberalizmus, *nem tudott* harcolni, és nincs is más nyoma az orosz történelemben, mint hogy a hűbérurak állandóan lenézően kezelték a liberálisokat, mint urak a szolgáikat.

Vizsgáljuk meg ezeket az általános megfontolásokat és elvi alaptételeket a kadet agrárprogram példáján. A „Pravda" kijelentette a kadetoknak, hogy azok a beszédek, amelyeket a kadet Berezovszkij II. mondott a III. dumában az agrárkérdésről, bizonyítják, hogy a kadetok nem demokraták*.

A kadet „Recs" ezt válaszolta a 208. számában: „Berezovszkij II. beszéde, mint ismeretes, a kadet agrárprogram igazolása volt."

Figyeljék meg, milyen kitérő ez a válasz! Mi kijelentettük, hogy Berezovszkij I. beszéde** iskolapéldája a kérdés *nem* demokratikus feltevésének. A „Recs" jól tudja, hogy szerintünk mi különbözteti meg a liberalizmust a demokratizmustól. De esze ágában sincs komolyan megvizsgálni a kérdést, nem akarja meghatározni, hogy őszerinte mi különbözteti meg a liberalizmust a demokratizmustól, nem akarja megállapítani, megvannak-e ezek a megkülönböztető ismérvek Berezovszkij I. beszédében. A „Recs" semmi ilyesmit nem csinál. A „Recs" kitér a kérdés elől, s ezzel elárulja elvi gyengeségét és rossz lelkiismeretét.

De arra még a „Recs" sem vállalkozott, hogy tagadja azt, hogy az *egész* kadet párt felelős Berezovszkij I. beszédéért. A „Recs" elismerte, kénytelen volt elismerni ezt a felelősséget, amikor azt mondta, hogy Berezovszkij I. beszéde „a kadet agrárprogram igazolása".

Gyönyörű. Idézzük hát a főbb részeket A. J. Berezovszkijnak, a szimbirszki földbirtokosnak, a III. duma tagjának ebből a vitathatatlanul és hivatalosan kadet

---

* Lásd ebben a kötetben 239. old. — *Szerk.*

** Mind a „Pravda", mind a „Recs" tévedett, amikor Berezovszkij *II.-ről* beszélt. A kadet a Berezovszkij *I.*, Alekszandr Jeleazarovics, szimbirszki földbirtokos.

beszédéből. A szónok érvelését elemezve meg fogjuk vizsgálni, demokratikus vagy liberális állásponton van-e. És meg fogjuk látni, sikerül-e a kadet uraknak gazdag sajtójukban vagy a gyűléseken megcáfolniuk bennünket.

„Szilárd meggyőződésem szerint — mondta a III. dumában 1908 októberében A. J. Berezovszkij (a „Rosszija" gyorsírói jegyzőkönyve alapján idézünk) — ez a tervezet" (a kadetok agrártervezete) „sokkal kedvezőbb a földbirtokosok számára is" (nemcsak a parasztok számára), „és ezt én mondom, uraim, aki ismerem a mezőgazdaságot, aki magam is egész életemben gazdálkodtam, és magam is földbirtokos vagyok. A kulturált mezőgazdaság szempontjából a népszabadság pártjának tervezete kétségtelenül hasznosabb lenne, mint a mostani rendszer. Nem szabad kiragadni a kényszerelidegenítés puszta tényét, nem szabad emiatt felháborodni és azt mondani, hogy ez erőszak, hanem meg kell nézni és fel kell mérni, *mibe torkollik az, amit tervezetünk javasol, és hogyan valósul meg ez a kényszerelidegenítés*..."

Mi dőlt betűkkel szedtük A. J. Berezovszkij úrnak ezeket a valóban arany szavait, mert csakugyan aranyat érnek ritka őszinteségükkel. Aki emlékszik azokra a beszédekre és cikkekre, amelyeket a bolsevik marxisták az I. Állami Duma idején mondtak vagy írtak a kadetok ellen, vagy aki nem sajnálja a fáradságot, hogy most tanulmányozza ezeket a cikkeket, annak egyet kell értenie azzal, hogy A. J. Berezovszkij úr 1908-ban ragyogóan igazolta a bolsevikok 1906-os megállapításait. És megjósolhatjuk, hogy minden valamennyire is objektív történelem háromszorosan igazolni fogja a *bolsevikok* politikáját.

1906-ban azt mondtuk: ne higgyetek e szó *csengésének* — „kényszerelidegenítés". A kérdés az, *ki kit* kényszerít. Ha a földbirtokosok kényszerítik a parasztokat, hogy háromszoros árat fizessenek a rossz földekért, hasonlóan a hírhedt 1861-es megváltáshoz, akkor ez a „kényszerelidegenítés" *földesúri* reform lesz, amely kedvező a földbirtokosokra és katasztrofális a parasztokra nézve*.

A liberálisok, a kadetok úgy vetették fel a kényszer-

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 432—435. old. — *Szerk.*

elidegenítés kérdését, hogy a földbirtokosok és a parasztok, a feketeszázasok és a demokrácia közt *laviroztak*. 1906-ban a demokráciához fordultak, igyekeztek demokratikus intézkedésnek feltüntetni „kényszerelidegenítésüket". 1908-ban a III. Állami Duma „bölényeihez" fordulnak, és azt bizonygatják nekik, hogy meg kell nézni, „mibe torkollik és hogyan valósul meg ez a kényszerelidegenítés".

Hallgassuk meg hát a kadet párt hivatalos szónokát:

„Vegyük elő az I. Állami Duma 42 tagjának tervezetét — mondta A. J. Berezovszkij —, ennek csupán" (éppen, Berezovszkij úr!) „az volt a lényege, hogy elsősorban azokat a földeket kell elidegeníteni, amelyek nem maguknak a birtokosoknak a használatában vannak. A népszabadság pártja továbbá támogatta azt a javaslatot, hogy helyi bizottságokat kell alakítani, amelyek bizonyos időn belül tisztázni kötelesek, mely földeket kell, s mely földeket nem kell elidegeníteni, és mennyi földre van szükségük a parasztoknak igényük kielégítéséhez. Ezek a bizottságok a terv szerint úgy alakultak volna meg, hogy felerészben parasztokból, felerészben nem parasztokból álltak volna."

A. J. Berezovszkij úr egy kis apróságot elhallgatott. Bárki, aki meg akar ismerkedni Kutler agrártervezetével (Kutler úr a kadet párt elismert tekintélye az agrárkérdésben), amely az „Agrárkérdés" című kadet gyűjtemény II. kötetében jelent meg, látni fogja, hogy a bizottságok elnökeit a szóban forgó tervezet szerint a kormány nevezte volna ki, vagyis ezek szintén a földbirtokosok képviselői lettek volna.

De tételezzük fel még azt is, hogy A. J. Berezovszkij pontosabban fejezte ki a kadetok nézeteit, mint Kutler. Tegyük fel, hogy A. J. Berezovszkij *mindent* megmondott, és hogy a kadetok valóban olyan bizottságokat akarnak, amelyek *felerészben* parasztokból, *felerészben* „nem parasztokból" állnak, s amelyekben nincs helye az osztálykormány képviselőjének. Mit jelent ez? Meri-e valaki azt állítani, hogy ez a tervezet demokratikus tervezet?

A demokrácia a többség uralma. Demokratikusnak csak az általános, közvetlen és egyenlő választás nevezhető. Csak az olyan bizottságok demokratikus bizottságok,

amelyeket az *egész* lakosság választ általános választójog alapján. A demokratizmus általános, alapvető, elemi igazságaiból ez olyan vitathatatlanul következik, hogy már az is furcsa, ha ezt az igazságot szájukba kell rágnunk a kadet uraknak.

A kadetok papíron elismerik az általános választójogot. A *valóságban* az orosz felszabadító mozgalom egyik legfontosabb kérdésében, az agrárkérdésben *nem* ismerik el az általános választójogot! Semmilyen mellébeszélés és köntörfalazás nem változtat ezen az elsőrendű fontosságú tényen.

És ne higgyék, hogy a kadetok itt csak eltérnek az általános választójog elvétől, a demokrácia elvétől. Nem. A kadetok alapul fogadnak el egy *másik* elvet, a „*megegyezés*" elvét, a régi és az új, a földbirtokos és a paraszt, a fekete százak és a demokrácia közti „*megegyezés*" elvét. Felerész ennek, felerész a másiknak — ezt hirdetik a kadetok.

S éppen ez az ingadozó liberális-monarchista burzsoázia tipikus elve. Nem a középkori kiváltságok *megszüntetését* akarja, hanem a kiváltságok *elosztását* a földbirtokosok és a burzsoázia közt. Vajon csakugyan vitathatja valaki, hogy amikor a „nem parasztok" (vagyis, ha már csűrés-csavarás nélkül beszélünk, a földbirtokosok) *egyenlőek* a parasztokkal, a lakosság $^{7}/_{10}$ részével, ez a középkori kiváltságok *fenntartása* és *megszilárdítása*? Mi másban rejlettek a középkori kiváltságok, ha nem abban, hogy egy földbirtokos a politikában ugyanannyit jelentett, mint a parasztok százai meg ezrei.

A földbirtokosok és a parasztok *egyenlőségéből* objektíven nem lehetséges semmilyen más kiút, mint a kiváltságok elosztása a földbirtokosok és a burzsoázia közt. Éppen ez történt 1861-ben: a földbirtokosok átengedték kiváltságaik $^{1}/_{1000}$ részét a születőfélben levő burzsoáziának, a parasztok tömegét pedig egy *fél évszázadra* (1861+50= 1911) a jogfosztottság, a megaláztatás, a lassú éhhalál, az adóprés stb. kínjaira ítélték. Ezenkívül nem szabad elfelejtenünk, hogy amikor a földbirtokosok 1861-ben politikai kiváltságaik ezredrészét átengedték a burzsoáziának (a zemsztvo-, a városi, a bírósági stb. reform), gazda-

ságilag maguk is burzsoáziává kezdtek válni, szesz- és cukorgyárakat kezdtek alapítani, beléptek a részvénytársaságok igazgatóságaiba stb.

Tüstént látni fogjuk, milyen végleges kiutat mutatott meg A. J. Berezovszkij úr az elenyésző számú földbirtokosnak és az óriási tömegű parasztságnak ebből az „egyenlőségéből". De előbb még egyszer hangsúlyoznunk kell Berezovszkij azon kijelentésének jelentőségét, hogy ezek a hírhedt bizottságok „tisztázni kötelesek, mely földeket *kell* elidegeníteni, *mely földeket nem*, s mennyi földre van *szükség* a parasztok kielégítéséhez".

A parasztok földjuttatásának különböző „normáiról" stb. való fecsegés csupa üres szólam, amelyekkel — mellesleg szólva — intellektuel narodnyikjaink, beleértve a „legbaloldalibbakat" is, gyakran elkábítják saját magukat és a parasztokat. Komoly jelentősége csak *egy* kérdésnek van: az egész földet el kell-e idegeníteni vagy sem? és végső esetben: *ki* fogja meghatározni, hogy *„mely földeket nem kell* elidegeníteni"? (arról már nem is beszélek, hogy ki fogja meghatározni a megváltás összegét, mert a középkori kiváltságok megváltása magában véve is liberális-burzsoá, de gyökerében, alapjában egyáltalán nem demokratikus, sőt antidemokratikus intézkedés).

A kadet agrártervezetek részletesen elemzett, hivatalnoki módon kicsiszolt paragrafusai egytől egyig üres bürokratizmust jelentenek. Csak egy komoly kérdés van: *ki* fogja megszabni, hogy *mely* földeket és *milyen feltételekkel* kell elidegeníteni? Még a legideálisabb törvénytervezet sem több szélhámosságnál, ha megkerüli ezt a kérdést.

Hogyan oldja meg Berezovszkij úr ezt az egyetlen komoly kérdést? Utóvégre világos, hogy a parasztok és a „nem parasztok" egyenlősége esetén a legtöbbször nem lesz megegyezés, — meg nem is érdemes törvényeket írogatni arról, hogy a jobbágytartók baráti alapon egyezzenek meg a tegnapi jobbágyokkal. A jobbágytartók törvények nélkül is mindig hajlandók *„baráti* megegyezésre" a jobbágyokkal.

És Berezovszkij úr a fájó kérdésre világos választ adott a III. Állami Duma bölényeinek. Hallgassák meg beszédét, mit mond a továbbiakban:

„Ennélfogva a helyszínen végzett közös, konkrét munka során természetesen tisztázódna az elidegenítés szempontjából «szóba jövő»" (jól figyeljenek!) „föld mennyisége is, meg a parasztok számára szükséges" (mire szükséges? az adó lerovására? erre a jobbágytartók mindig hajlandók voltak!) „föld mennyisége is, és végül maguk a parasztok is meggyőződnének róla, milyen mértékben elégíthetők ki igazságos" (hm! hm! szabadíts meg minket, uram, az urak haragjától, szeretetétől és „igazságosságától") „követeléseik. Azután mindez az Állami Duma és" (most figyeljenek igazán!) „az Államtanács elé kerülne, s miután ezek átdolgozták" (hm! hm!), „eljutna a legfelső szentesítésig" (vagyis a törvény jóváhagyásáig). „Ennek a tervszerű munkának az eredménye" (de még milyen „tervszerű"!) „kétségtelenül a lakosság tényleges szükségleteinek igazi kielégítése és a vele kapcsolatos megnyugvás lenne, s fennmaradnának azok a kulturált gazdaságok, amelyeket *a népszabadság pártja különösen nagy szükség nélkül sohasem kívánt megszüntetni.*"

Így beszélt annak a „népszabadság-pártnak" a képviselője, amelyet igazság szerint a földesurakat megnyugtató pártnak kellene neveznünk.

Napnál is világosabban kitűnik ebből, hogy a kadetok „kényszerelidegenítése" nem más, mint *a parasztok kényszerítése a földbirtokosok által.* Aki ezt tagadni akarja, annak be kell bizonyítania, hogy az Államtanácsban a parasztok vannak többségben a földbirtokosokkal szemben! A földbirtokosok és a parasztok „egyenlősége" az elején, a végén pedig — ha a baráti megegyezés nem jött létre — az Államtanács „*átdolgozza*" a tervezetet.

„A népszabadság pártja a kulturált gazdaságokat különösen nagy szükség nélkül sohasem kívánta megszüntetni" — jelentette ki A. J. Berezovszkij földbirtokos úr, aki saját gazdaságát bizonyára „kulturált" gazdaságnak tartja. Mi pedig ezt kérdezzük: *ki* fogja meghatározni, *kinek* a gazdasága és melyik része „kulturált", és hol kezdődik a „különösen nagy szükség"? Válasz: ezt kezdetben a *felerészben* földbirtokosokból, *felerészben* parasztokból álló bizottságok, azután pedig az Államtanács fogja meghatározni...

Nos hát? Demokratikus párt-e a kadet párt, vagy pedig a liberális-monarchista burzsoázia ellenforradalmi pártja?

A „népszabadság" pártja-e, vagy pedig a földbirtokosokat megnyugtató párt?

Az orosz polgári demokrácia — vagyis a trudovikok és a narodnyikok összes árnyalataikban — nagyot vétkezett azzal, hogy a földesúri földeknek a parasztok kezébe való átadásától „egyenlősítést" várt, a „munka-elvek" elterjedését stb. várta, s vétkezett azzal is, hogy a földbirtoklás különböző „normáiról" való üres fecsegéssel elhomályosította azt a kérdést, legyen-e vagy ne legyen középkori földbirtok, de ez a polgári demokrácia segített az újnak kiszorítani a régit, s nem azért dolgozott ki tervezeteket, hogy egy csomó kiváltságot *megtartson* a réginek.

Nem, aki tagadja azt, hogy a kadet párt nem demokratikus párt, hanem az ellenforradalmi, liberális-monarchista burzsoázia pártja, az már csakugyan gúnyt űz a közismert tényekből.

Befejezésül röviden meg kell vizsgálnunk még egy kérdést, amelyet egyes naiv kadetok esetleg feltehetnek. Ha a kadet „kényszerelidegenítés" a parasztok kényszerítése volt a földbirtokosok által, akkor miért vetette el mégis a földbirtokosok többsége?

Erre a kérdésre akarata ellenére Miljukov úr adta meg a választ 1908 október 31-én a III. Állami Dumában, amikor *mint történész* szólt hozzá a kérdéshez. A *történész* Miljukov kénytelen volt elismerni, hogy 1905 végéig mind a hatalom, mind a *földbirtokosság konzervatív erőnek* tartotta a parasztságot. Az 1905 július 19—26-i peterhofi tanácskozáson — ez a tanácskozás készítette elő a Buligin-dumát — a későbbi Egyesült Nemesség Tanácsának oszlopai, A. A. Bobrinszkij, Nariskin és mások, *amellett voltak, hogy a dumában túlsúlyhoz kell juttatni a parasztokat*. Vitte akkor arra az álláspontra helyezkedett, hogy az önkényuralom támasza *ne* a nemesség és *ne* a burzsoázia, hanem a „paraszti demokrácia" legyen (és lehet is)*.

---

* Lásd „A népszabadság frakciójának beszámolója" a III. Állami Duma 2. ülésszakáról (Szentpétervár 1909), 43. old. Sajnálatos, igen sajnálatos, hogy a kadetok *nem* közölték Berezovszkij beszédét...

„Uraim — mondta Miljukov úr —, ez figyelemre méltó mozzanat azért, mert éppen most kezd foglalkozni a kormány a kényszerelidegenítés gondolatával (Közbekiáltások: Kutler). Igen, Kutler, uraim... *Kutler hozzáfogott a kényszerelidegenítés tervezetének kidolgozásához.*

...Kutler dolgozott, uraim; *ez a munka*, nem tudom, *egy vagy két hónapig — 1905 végéig tartott*. Akadálytalanul folyt addig, amíg be nem következtek az ismert moszkvai események, amelyek után a hangulat észrevehetően megváltozott."

1906 január 4-én összeült a nemesi elöljárók kongresszusa. A kongresszus elvetette Kutler tervezetét, bár csak hallomásból és magánközlések alapján ismerte. Elfogadta saját agrárprogramját (a későbbi „sztolipini" agrárprogramot). 1906 februárjában Kutler miniszter nyugalomba vonul. 1906 március 30-án a Vitte-kormányt (melynek „paraszti" programja volt) felváltja Gurko—Goremikin kormánya („sztolipini", nemesi-burzsoá programmal).

Ezek a tények, amelyeket a *történész* Miljukov kénytelen volt beismerni.

Ezekből a tényekből magától értetődően adódik a következtetés. A kényszerelidegenítés „kadet" tervezete Kutlertől származik, a Vitte-kormány *miniszterétől*, aki a parasztokra támaszkodó önkényuralomról álmodozott! Amikor a paraszti demokrácia fellendülőben volt, azzal próbálkoztak, hogy megvesztegessék, korrumpálják, s becsapják ezt a demokráciát a „békés" elidegenítés, a „kényszerelidegenítés", a „második felszabadítás" tervezetével, azzal a tervezettel, amelynek alapján bürokratikus eszközökkel „a földesurak kényszerítik a parasztokat".

Ezt mondják a történelmi tények. A kadet agrártervezet Vitte miniszterének tervezete, hogy „megjátssza" a paraszti cezarizmust.

A paraszti demokrácia nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Megmutatta — az I. Állami Dumában talán még világosabban, mint 1905-ben —, hogy 1861 óta *tudatossá* vált. *Ilyen* parasztság mellett a Kutler-féle kadet tervezet értelmetlenné vált: a parasztok nemcsak nem hagyták volna a régi módon félrevezetni magukat, hanem

még a kadet helyi földbizottságokat is felhasználták volna az újabb előnyomulás megszervezésére.

A nemesi elöljárók 1906 január 4-én bölcsen állapították meg, hogy a liberális földbirtokosok (Kutler és tsai) tervezete reménytelen dolog, és el is vetették. A polgárháború *túlnőtt* a liberális-hivatalnoki tervkovácsoláson. Az osztályharc szertefoszlatta a „társadalmi békéről“ szőtt álmokat, és élére állította a kérdést: „vagy Sztolipin módjára, vagy trudovik módra“.

„Nyevszkaja Zvezda“ 22. sz.
1912 augusztus 19.
Aláírás: V. F r e j.

ROSSZ VÉDELEM

A „Pravda" augusztus 9-i 86. számában „A sztrájkharc és a munkabér"* című cikkben hivatalos statisztikánk adatai alapján ismertettük, hogyan alakult az orosz gyári munkások átlagos munkabére a XX. század első évtizede folyamán.

Kiderült, hogy az emlékezetes 1905. évi sztrájkharccal a munkások 206 rubelről 238 rubelre emelték keresetüket (évi átlagban egy munkást számítva), vagyis 32 rubellel, 15,5 százalékkal.

Következtetésünk nem nyerte meg a „Rosszija"[78] című hivatalos lap tetszését. Augusztus 15-i számának vezércikkében részletesen ismerteti az általunk idézett adatokat (bár valamilyen okból nem nevezi meg pontosan azt a lapot, amelyből ezeket az adatokat veszi), és igyekszik megcáfolni következtetéseinket.

„Hogy a munkabér 1906-ban ugrásszerűen emelkedett, az természetesen igaz — írja a „Rosszija" —, de az is igaz, hogy vele együtt és egy időben rögtön felszökött valamennyi iparcikk és élelmiszer ára is..." És a „Rosszija" a továbbiakban közli számítását, amely szerint a munkabér 20 százalékkal emelkedett, az általános drágulás pedig 24 százalékos volt. A „Rosszija" számítása minden tekintetben nagyon helytelen. A valóságban a munkabér emelkedése kevésbé nagy, a drágulás pedig jelentősebb.

De most ne foglalkozzunk a „Rosszija" hibáinak kijavításával. Lássuk a számait.

---

* Lásd ebben a kötetben 251—252. old. — *Szerk.*

„... Ezek az adatok — írja a „Rosszija“ — korántsem amellett tanúskodnak, hogy a munkások valamit is nyertek. A nehéz időkre való gyakori panaszkodásukból ítélve inkább az ellenkezőjére lehet következtetni: arra, hogy aligha nyertek valamit.“

Nemdebár, elég furcsán okoskodik a „Rosszija“? Ha a munkabér kevésbé jelentősen emelkedett, mint az élelmiszerek ára, akkor eszerint *még jelentősebben* kell emelni a munkabért! Ez csak nyilvánvaló?

Ám hogyan érhetnek el béremelést a munkások gazdasági harc és sztrájk nélkül? Látott-e a „Rosszija“ olyan tőkéseket, akik az élelmiszerárak emelkedése esetén *maguk* ajánlanák fel a munkásoknak bérük emelését?

A „Rosszija“ elismeri, hogy a munkabér ugrásszerűen emelkedett 1906-ban, vagyis a nagyarányú, tömeges, példátlanul kitartó sztrájkharc eredményeképpen. De az élelmiszerárak már *1905 előtt* emelkedni kezdtek. A kenyér ára például Oroszországban *1903 óta* nem csökkent, hanem csak emelkedett. Az állati termékek ára 1901 óta nem csökkent, hanem csak emelkedett.

Tehát kizárólag a sztrájkharccal vívták ki a munkások azt, hogy a munkabér *is* emelkedni kezdett a kenyér és egyéb élelmiszerek emelkedő árai után. Ha a munkabér emelkedése nem elegendő — ezt pedig *még* a „Rosszija“ *is* elismeri —, akkor további emelésre van szükség.

„Pravda“ 96. sz.
1912 augusztus 21.
Aláírás: V.

A LIKVIDÁTOROK ÉS AZ „EGYSÉG"[74]

A „Nyevszkij Golosz"-nak a napokban megjelent hetedik számát nem nevezhetjük másnak, mint hisztériás rohamnak. A lapnak csaknem két oldala — a munkásélet rovata helyett — tele van válogatott szitkokkal a „Pravda" és a „Nyevszkaja Zvezda" ellen. Furcsa, hogy ezeket a szitkokat a munkásosztály „egységének", a választási hadjárat „egységének" jelszavával tálalják.

Uraim — feleljük a likvidátoroknak —, a munkásosztály egysége nagy elv. De mégiscsak nevetséges, ha önök az „egységről" kiáltozva a liberális értelmiségi likvidátorok csoportjának platformját és jelöltjeit akarják a munkásosztályra tukmálni.

A „Pravda" *pontos* számokkal bebizonyította, hogy „a likvidátorság a munkásmozgalomban nulla; csak a liberális értelmiség körében erős" („Pravda", 80. sz. 1912 augusztus 1*). Most a „Nyevszkij Golosz" 7., augusztus 17-i száma pocskondiázza a „Pravda" e cikkeit, mondván, hogy „tárcaszerűek", „hlesztakovi jellegűek" stb. Azt az egyszerű tényt viszont, hogy a „Pravda" egy fél év alatt *504* munkáscsoport gyűjtését kapta meg, a likvidátor lapok pedig mindössze *tizenötét*, a „Nyevszkij Golosz" nem is próbálja vitatni.

Milyen következtetés vonható le ebből azonkívül, hogy az egység körül csapott lárma, kiabálás, szitkozódás és ordítozás nem több, mint kísérlet annak leplezésére, hogy a likvidátorok a munkásosztály soraiban teljesen és végleg tehetetlenek?

---

* Lásd ebben a kötetben 188—192. old. — *Szerk.*

Bármennyire szidjon is bennünket a „Nyevszkij Golosz“, mi azért csak nyugodtan a munkások elé tárjuk a megcáfolhatatlan tényeket. Vessünk egy pillantást azokra a gyűjtésekre, amelyeket a „Nyevszkij Golosz“ 7. száma sorol fel, és amelyek július—augusztus folyamán folytak be a „lap anyagi alapjának erősítésére“ (vagyis — beszéljünk nyíltan — annak a likvidátor lapnak az újbóli megindítására, amely a munkástömegek támogatásának hiányában megszűnt). A gyűjtésekről közzétett jelentés szerint 52 adakozás történt 827 rubel 11 kopek összegben. Ezek közül csupán kettő volt csoportos adakozás: egyik a *„moszkvai kezdeményező csoporttól“* 35 rubel, a másik *„párizsi barátaink egy csoportjától“* 8 rubel 54 kopek. A többi 50 egyéni adakozó közül 35 adakozó 708 rubelt adományozott, vagyis *egy-egy adakozó átlag több mint 20 rubelt.*

A „Nyevszkij Golosz“ csak hadd haragudjon és szitkozódjon, a tények úgyis tények maradnak. Hogy a „kezdeményező csoportok“ likvidátor csoportok, amelyek *elszakadtak* a munkásosztály pártjától, az közismert dolog. Ezt még Plehanov is nyíltan és kertelés nélkül elismerte már 1912 áprilisában.

Az elszakadt likvidátorok csoportja burzsoá liberális értelmiségiek adományaiból indította meg újra lapját, hogy harcolhasson a munkássajtó ellen!! És még ez a csoport kiabál „egységről“. Ki tudja ezt megállni nevetés nélkül?

„Pravda“ 99. sz.
1912 augusztus 24.

BESZÉLGETÉS A „KADETFALÁSRÓL“

A „Pravda“ és a „Nyevszkaja Zvezda“ szigorú, de teljesen megérdemelt választ adott Blanknak, Korobkának, Kuszkovának és társaiknak a munkássajtó ellen intézett piszkos liberális kirohanásaikért.

De bármilyen üdvös volt is ez a válasz „a munkásokat bojkottáló uraknak“, maradt még egy igen fontos elvi kérdés, amely vizsgálatra szorul. Blankék és Kuszkováék durva hazugságukkal igyekeztek elkenni, elpalástolni ezt a kérdést. De mi nem engedhetjük meg az elvi kérdések elpalástolását, kötelesek vagyunk feltárni e kérdések teljes jelentőségét, előásni a Blank—Kuszkova-féle hamisítások, rágalmak és szidalmak halmaza alól a minden öntudatos munkást érdeklő nézeteltérések gyökereit.

Az egyik ilyen gyökér az úgynevezett „kadetfalás“. Figyeljék meg a likvidátorok szórványos, de léptennyomon elhangzó nyilatkozatait, a pártszempontból nem teljesen meghatározott elemek megjegyzéseit, és gyakran észre fogják venni, hogy ha nem is tesznek szemrehányásokat a „Pravdá“-nak és a „Nyevszkaja Zvezdá“-nak, de mindenesetre a fejüket csóválják a két lap „kadetfalása“ miatt.

Vizsgáljuk meg tehát a „kadetfalás“ elvi kérdését.

Elsősorban és legfőképpen két körülmény magyarázza, hogy ilyen szemrehányást tesznek a „Pravdá“-nak: 1) nem értik a választási hadjáratban és általában a jelenlegi politikában kialakult „két, illetve három tábor“ kérdésének lényegét; 2) nem fordítanak figyelmet azokra a sajátos feltételekre, amelyek közt a marxista sajtó, a munkásdemokrácia sajtója most működik.

Kezdjük az első kérdéssel.

A liberálisok valamennyien azt az elméletet fogadják el, hogy két tábor van: az egyik az alkotmány *mellett*, a másik az alkotmány *ellen* foglal állást. Miljukovtól Izgojevig, Prokopovicstól M. M. Kovalevszkijig mind egyetértenek ebben. És nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a két tábor elmélete elkerülhetetlenül következik egész liberalizmusunk *osztálylényegéből*.

Mi ez a lényeg gazdasági szempontból? Az, hogy a liberalizmus a burzsoázia pártja, amely fél a paraszti tömegek mozgalmától, s még inkább a munkások mozgalmától, mert ez *korlátozhatja* (rögtön, a közeljövőben, az egész kapitalista rend megváltoztatása nélkül) *gazdasági* kiváltságainak nagyságát és formáit. A burzsoázia gazdasági kiváltsága pedig a tőketulajdon, amely Oroszországban két-háromszor akkora profitot biztosít, mint Európában.

Hogy ezt az „orosz" extraprofitot megvédelmezhessék, nem szabad megengedniük a harmadik tábor önállóságát.

Például a burzsoázia teljesen megőrizheti uralmát a nyolcórás munkanap esetén is. Sőt, uralma teljesebb, tisztább, átfogóbb, szabadabb lesz, mint 10—11 órás munkanap esetén. De az osztályharc dialektikája olyan, hogy nagy szükség nélkül, végszükség nélkül a burzsoázia sohasem cseréli fel a nyugodt, megszokott, jövedelmező (oblomovosan jövedelmező) tízórás munkanapot nyolcórás munkanappal.

Az, amit a nyolcórás munkanapról mondtunk, vonatkozik a felsőházra is, a földesúri földtulajdonra is és sok minden másra is.

A burzsoázia nem mond le a kizsákmányolás nyugodt, kényelmes, jövedelmező, ősi orosz formáiról, hogy *csak* európai, *csak* demokratikus formákkal cserélje fel őket (mert hiszen a demokrácia — ne vegyék rossz néven a „Zaveti" hevesvérű hősei — *ugyancsak* a burzsoá uralom formája), nem mond le, ismételjük, nagy szükség, végszükség nélkül.

Ezt a szükségességet csak az a tömegmozgalom teremtheti meg, amely bizonyos mértékig rendszeressé vált és megerősödött. És a burzsoázia gazdasági érdekeit védel-

mezve harcol e mozgalom ellen, *vagyis* a harmadik tábor önállósága ellen.

Mi a liberalizmus osztálylényege a politika szempontjából? Az, hogy fél a már említett szociális elemek mozgalmától, mert ez alááshatja a burzsoázia által sokra tartott politikai kiváltságokat. A liberalizmus jobban fél a demokráciától, mint a reakciótól. Ezt bebizonyította 1905, 1906 és 1907.

Hogy megvédhesse politikai kiváltságainak *ezt vagy azt a részét*, nem szabad megengednie a harmadik tábor önállóságát, meg kell tartania az *egész* ellenzéket *azon* és csakis azon az állásponton, amelyet az alkotmány *mellett* vagy *ellen* formulája fejez ki.

Ez a formula *kizárólag* alkotmányos álláspontot fejez ki. Ez a formula *nem lépi túl* az alkotmány-reformok kereteit. E formula lényegét igen szépen és híven kifejezte — véletlenül elszólva magát — Gredeszkul úr azokban a kijelentéseiben, amelyeket a „Recs“ minden fenntartás nélkül ismételt, és amelyeket a „Pravda“ nemrég idézett*.

Ennek a formulának a lényege teljesen „vehista“, mert a „Vehi“-nek nem is kell semmi több, s a „Vehi“ voltaképpen nem is hirdetett egyebet. A „Vehi“ korántsem ellenzi az alkotmányt, az alkotmány-reformokat. A „Vehi“ *„csak“* a demokráciát ellenzi, amely megbírál mindenféle alkotmány-illúziót.

Az orosz liberalizmus elég „ügyes“ politikusnak bizonyult ahhoz, hogy „demokratikusnak“ nevezze magát a demokrácia elleni harc és a demokrácia önállóságának elfojtása céljából. Valamennyi kapitalista országban ez minden liberális burzsoázia szokásos és normális eljárása: a demokratizmus cégérével becsapja a tömegeket, hogy *leszoktassa* őket a valóban demokratikus elméletről és a valóban demokratikus gyakorlatról.

Pedig valamennyi ország, s köztük Oroszország tapasztalatai megcáfolhatatlanul bebizonyították, hogy csakis ilyen gyakorlat eredményezhet tényleges előrehaladást, míg a liberalizmus a demokráciától való félelmével, vehista-gredeszkuli elméleteivel elkerülhetetlenül tehetetlenségre

---

* Lásd ebben a kötetben 247—248. old. — *Szerk.*

kárhoztatja magát: példa erre az orosz liberalizmus tehetetlensége az 1861—1904-es időszakban, a német liberalizmus tehetetlensége az 1849—1912-es időszakban.

A harmadik tábor, a liberalizmus korlátait megértő, a liberalizmus felemásságától és renyheségétől, ingadozásától és félénk visszapillantgatásaitól mentes demokrácia tábora nem alakulhat ki, nem létezhet a liberalizmus rendszeres, következetes, mindennapos bírálata nélkül.

Amikor ezt a bírálatot megvetően vagy ellenségesen „kadetfalásnak" csúfolják, tudatosan vagy nem tudatosan éppen *liberális* nézeteket érvényesítenek. Mert valójában a kadetizmus *egész* bírálata *egyszersmind*, már a kérdések puszta felvetésével is, a reakció, a jobboldal bírálata. A liberálisokkal folytatott vitánk — mondta teljesen jogosan a „Nyevszkaja Zvezda" (12. sz.)* — „*mélyebb és tartalmasabb*, mint a jobboldaliak elleni harc"**.

Valójában Oroszországban száz liberális újságra aligha jut egy marxista újság, úgy hogy egyszerűen nevetséges azt mondani, hogy „túlzásba visszük" a kadetok bírálatát: még a századrészét sem végezzük el annak, ami szükséges ahhoz, hogy a társadalomban és a népben uralkodó „általános ellenzéki" hangulatot antiliberális, határozottan és tudatosan demokratikus hangulat váltsa fel.

Ilyen „váltás" nélkül Oroszországban nem volt és nem is lehet semmi értelmes és okos dolog.

A „kadetfalás" vádja vagy a „kadetfalással" kapcsolatban el-elhangzó becsmérlő gúny nem több mint façon de parler***, a liberális nézetek érvényesítésének a

---

* Lásd ebben a kötetben 115—116. old. — *Szerk.*

** A „Recs" erre azt válaszolja: ha ez igaz, miért *idézik* a jobboldaliak rokonszenvvel a „Pravdá"-t a „Recs" ellen? A „Recs" meghamisítja a tényállást: ha a jobboldaliak több *szabadságot* adnának a „Pravdá"-nak, mint a „Recs"-nek, ez komoly érv volna a szociáldemokraták ellen. De mindenki tudja, hogy éppen ellenkezőleg áll a dolog. Sajtónknak század annyi szabadsága van, mint a „Recs"-nek, anyagi szilárdsága ezred annyi, „alkotmányos" védelme tízezred annyi. Minden írni-olvasni tudó ember megérti, hogy a „Rosszija" és a „Novoje Vremja" *bosszantja* a „Recs"-et a „Pravdá"-val, s közben a „*Pravdá*"-*t* fojtogatják, a „Recs" ellen pedig morognak és szitkozódnak. Ez „két igen különböző dolog".

*** — kifejezésmód. — *Szerk.*

módja, mikor pedig a munkások előtt vagy a munkásokról folyik a szó, éppen a liberális munkáspolitika által vallott nézetek érvényesítésének a módja.

A valamennyire is következetes és megfontolt likvidátorság szempontjából a „kadetfalás“ vádja érthető és *szükségszerű*. Ez a vád éppen a likvidátorság lényegét fejezi ki.

Vegyék szemügyre egészében a likvidátorok nézeteit, e nézetek belső logikáját, összefüggését és az egyes tételek egymástól való kölcsönös függését: az „egyesülési szabadság“ alkotmány-reform, — a gazdasági sztrájkok „politikai *élénküléssel*“ járnak, és nem többel, — a messzemenő választási platformot „őrültségnek“ nyilvánítják, — a feladatot úgy fogalmazzák meg, mint a *párt* nyílt fennállásáért való harc feladatát, vagyis megint mint alkotmányreformot, — a hatalmat Oroszországban *máris* burzsoá hatalomnak nyilvánítják (Larin), a kereskedő-ipari burzsoáziát pedig máris uralkodó osztálynak, — a munkásoknak azt mondják, hogy „elég“ megragadni az abszolutizmus és az alkotmányosság ellentmondását (Martov).

Egészében véve éppen ez a *reformizmus*, éppen ez a liberális munkáspolitika nézeteinek rendszere. A dolgon mit sem változtat az, hogy Ivan vagy Pjotr, akik ezeket a nézeteket védelmezik *(ilyen vagy olyan részükben* — mert a likvidátorság „a növekvő feladatok növekedésének folyamatában“ leledzik), *maguk* marxistáknak tartják önmagukat.

Nem jószándékukon fordul meg a dolog (már akikben van ilyen jószándék), hanem politikájuk objektív jelentésén, vagyis azon, ami kisül belőle, *cui prodest*, kinek hasznos, milyen malmot hajt valójában ez a víz.

Ez a munkásérdekek védelmezése olyan *talajon*, amelyet a *liberálisok* és a jobboldaliak „harca“ (vagy civakodása?) teremt, nem pedig a jobboldaliak gyengítésének demokratikus, antiliberális *talajáért* vívott harc. A likvidátorok a munkások hívei, ez kétségtelen. De ők a munkások érdekeit úgy *értelmezik*, hogy ezeket az érdekeket *annak* az Oroszországnak a *keretein belül* védelmezik, amelynek felépítését a liberálisok ígérik, nem pedig annak

az Oroszországnak a keretein belül, amelyet *a demokraták* tegnap építettek és holnap építeni fognak (s láthatatlanul ma is építenek) a liberálisok *ellenére.*

Ez az egész kérdés lényege. Új Oroszország még nincs. Még nincs felépítve. Rakjanak-e a munkások „osztály-fészket" (valójában „céh-fészket") abban az Oroszországban, amelyet Miljukovék építenek Puriskevicsékkel, vagy pedig *maguk* építsenek a maguk módján új Oroszországot teljesen Puriskevicsék nélkül és Miljukovék ellenére.

Ez az új Oroszország mindenképpen burzsoá ország lesz, de Sztolipin burzsoá (agrár- és nem agrár-) politikája és Szun Jat-szen *burzsoá* politikája közt „tekintélyes távolság" van.

Oroszország jelenlegi korszakának lényege e távolság nagyságának a meghatározása.

„Miljukovék ellenére" — mondtuk. Éppen ez az „ellenére" a „kadetfalás". Ezért, a szavaktól nem félve, megmaradunk és a jövőben is meg fogunk maradni elvileg „*kadetfalóknak*", egy pillanatra sem feledkezve meg a munkásosztálynak azokról a sajátos feladatairól, amelyeket **mind** Miljukov, **mind** a Szun Jat-szenek ellenére kell végrehajtani.

A „kadetfalás" vádja csak vonzódás (tudatos vagy nem tudatos, egyre megy) ahhoz, hogy a munkások az új Oroszország felépítésében Miljukovék után kullogjanak, s ne ők vezessék a mi hazai pöttömnyi Szun Jat-szenjeinket Miljukovék ellenére...

Még néhány szót kell szólnunk a második körülményről, amelyet szem elől tévesztenek azok, akik „kadetfalásról" beszélnek.

Azt mondják: miért ne fejtsük ki *pozitívan* nézeteinket? Minek a túlságosan sok *vita?* Akik ezt mondják, azok körülbelül így okoskodnak: mi nem vagyunk ellene egy külön, a kadetokétól teljesen elütő vonalnak, — nincs kifogásunk a három tábor ellen, — csak azt ellenezzük, hogy „a politikát vitával cseréljék fel", hogy a likvidátorok egyik barátjának egyik epés megjegyzésével éljünk.

Ezeknek nem nehéz válaszolnunk: először is, új nézeteket nem lehet másképp kifejteni, mint vita kereté-

ben (márpedig a marxista nézetek újak mind megjelenésük idejét tekintve, mind pedig abból a szempontból, hogy mennyire vannak elterjedve a liberális nézetekhez képest). Másodszor, az a porond, amelyen a „Nyevszkaja Zvezda“ és a „Pravda“ működik, a *kizárólag elméleti* marxista propaganda porondja. Hiba lenne, ha ezt a porondot ennél többnek tekintenénk: ez *csak* elméleti ábécé, elméleti kezdet, a munka irányának kijelölése, de még nem maga a munka.

A marxisták „rajtuk kívül álló okokból“ nem fejthetik ki az említett porondon „pozitív“ formában gyakorlati következtetéseiket. *Likvidátor* jellegű hiba lenne tehát, ha túloznánk ennek a porondnak a jelentőségét. A legtöbb, ami itt lehetséges, az *irány* kijelölése, mégpedig *csakis* a kadetok bírálatának formájában.

A „Novoje Vremja“ és a „Zemscsina“[75] a kadetok *bosszantására* úgy tünteti fel a dolgot, hogy lám, benneteket, kadetokat, *falnak*, és semmi több. A „Recs“ — nagyon is érthető okokból — *úgy tesz*, mint aki elfogadja ezt az „értelmezést“. A Korobkák és a Kuszkovák, ki végtelen ostobaságában, ki végtelen „kadet-imádatában“, szintén így cselekszenek.

De minden politikailag képzett ember jól látja, hogy a marxista „kadetfalás“ a kadetok bírálatának kivétel nélkül *mindegyik* pontjában megjelöli az *irányt* egy másfajta „ellenzék“ számára, ha szabad ezt a nem megfelelő szót használnom.

Amikor a marxista „falja“ a kadetot Karaulov „istenfélő“ beszédei miatt, nem fejtheti ki pozitív álláspontját. De minden írástudó ember megérti: a demokrácia nem lehet demokrácia, ha istenfélő.

Amikor a marxista „falja“ a kadetot Gredeszkul beszédei miatt, nem fejtheti ki pozitív álláspontját. De minden írástudó ember megérti: a demokrácia nem lehet demokrácia, ha magáévá teszi Gredeszkul nézeteit.

Amikor a marxista... de sohase érnénk a végére, ha így akarnánk végigmenni „kadetfalásunk“ összes kérdésein és pontjain. Két példa is elég, hogy teljesen megvilágítsuk a *második* körülményre vonatkozó tételünket:

a kadetfalás vádja annak *a nyárspolgári, káros, rosszhiszemű előítéletnek a kifejezési formája, hogy az ismert porond elégséges porond.*

Mi pedig egyebek közt éppen azért maradunk „kadetfalók", hogy harcoljunk e káros előítélet ellen.

„Nyevszkaja Zvezda" 23. sz.
1912 augusztus 26.
Aláírás: K. Sz — i j.

A MUNKÁSOK ÉS A „PRAVDA"

A „Pravda" részben már összegezte a félévi munka eredményeit.

Ebből elsősorban és mindenekelőtt az tűnt ki, hogy *csak* maguknak a munkásoknak az erőfeszítései révén, *csak* a munkások lelkesedésének, harci elszántságának és kitartásának óriási fellendülése révén, *csak* az április—májusi mozgalom után jelenhetett meg a „Pravda" című pétervári munkáslap.

Összegezésében a „Pravda" kezdetnek a munkásnapilap javára rendezett csoportos munkásgyűjtések adataira szorítkozott. Ezek az adatok a munkások támogatásának csak *kicsiny hányadát* mutatják meg, ezekből az adatokból nem tűnik ki közvetlenül az a sokkal becsesebb és sokkal nehezebb támogatás, az erkölcsi támogatás, amelyet személyes részvétellel, a lap irányának helyeslésével, anyagokkal, hozzászólásokkal, terjesztéssel stb. nyújtanak.

De azok a korlátozott adatok is, amelyek a „Pravda" rendelkezésére álltak, megmutatták, hogy igen tekintélyes azoknak a munkáscsoportoknak a száma, amelyek *közvetlenül* kapcsolatban vannak vele. Vessünk egy pillantást az eredményekre:

A „Pravda" javára rendezett csoportos munkásgyűjtések száma

1912	január	14
	február	18
	március	76
	április	227
	május	135
	június	34
	július	26
	augusztus (19-ig)	21
	Összesen	551

Összesen *ötszázötvenegy* munkáscsoport támogatta adományaival a „Pravdá"-t.

Nem volna érdektelen összegezni több más munkásgyűjtés és munkásadakozás eredményeit is. A „Pravdá"-ban állandóan olvastunk jelentéseket arról, hogy a munkások adakoztak különféle sztrájkok támogatására. Gyűjtöttek az „üldözöttek" javára, a „lénaiak" javára, a „Pravda" egyes szerkesztői javára, a választási hadjáratra, az éhezők megsegítésére stb. stb.

E gyűjtések sokfélesége folytán itt sokkal nehezebb az összesítés, és még nem mondhatjuk meg, képes-e a statisztikai számítás kielégítő képet nyújtani e jelenségről. De mindenesetre nyilvánvaló, hogy ezek a különféle gyűjtések a *munkáséletnek* igen tekintélyes területére terjednek ki.

A „Pravda" olvasói, amikor a munkások és az alkalmazottak Oroszország minden részéből érkező leveleivel *összefüggésben* megnézik a munkásgyűjtésekről közölt jelentéseket, ha többnyire el vannak is szigetelve egymástól az orosz élet nehéz külső feltételei folytán, *némi* képet kapnak arról, hogyan harcolnak, hogyan kelnek a munkásdemokrácia érdekeinek védelmére ennek vagy annak a szakmának, ennek vagy annak a helységnek a proletárjai.

A munkásélet ismertetése csak *kezd* fejlődni és meghonosodni a „Pravdá"-ban. A továbbiakban a gyári visszaélésekről, egy-egy újabb proletár réteg felébredéséről, a munkásügy egy-egy területének javára rendezett gyűjtésekről szóló leveleken kívül kétségtelenül kap majd leveleket a munkásújság a munkások nézeteiről és hangulatáról, a választási hadjáratról, a munkásmeghatalmazottak választásáról, a munkások olvasmányairól, a munkásokat különösen érdeklő kérdésekről stb. is.

A munkáslap a munkások szószéke. Erről a szószékről egész Oroszország nyilvánossága elé kell tárni a munkásélet kérdéseit sorjában, s különösen a munkásdemokrácia kérdéseit. A pétervári munkások megtették az első lépéseket. Az ő energiájuknak köszönheti Oroszország proletariátusa az első munkás-napilapot a tespedés nehéz évei után. Folytassuk hát munkájukat, együttes erővel támogatva és fejlesztve a főváros munkásújságát — első

fecskéjét annak a tavasznak, amelynek eljöttével egész Oroszországot elborítja a munkásszervezetek és a munkásújságok sűrű hálózata.

Ezt az Oroszországot nekünk, munkásoknak, még *ezután* kell majd megteremtenünk, és *meg is fogjuk teremteni.*

„Pravda“ 103. sz.
1912 augusztus 29.
Aláírás: S z t .

RÉGEN ÉS MOST

Tizennyolc évvel ezelőtt, 1894-ben, a munkásmozgalom Pétervárott még éppen csak születőben volt legújabb, tömeges, a marxista tanítás fényével megvilágított formájában.

A hetvenes évek felrázták a munkásosztály egészen vékony felső rétegét. A munkásosztály élenjáró elemei már akkor kitűntek, mint a munkásdemokrácia nagy képviselői, de a nagy tömeg még aludt. Csak a kilencvenes évek elején kezdődött a *tömeg* ébredése, és vele egy időben megkezdődött az egész orosz demokrácia történetének új, dicsőbb időszaka.

Sajnos itt, ebben a kis párhuzamunkban, kénytelenek vagyunk a munkásmozgalom egyik megnyilvánulásának csak egyik oldalára, nevezetesen a gazdasági harcra és a gazdasági „leleplezésekre" szorítkozni.

Akkor, 1894-ben, az élenjáró munkások kisszámú köre igen lelkesen megvitatta a gyári leleplezések megszervezésének tervét. A munkások meggyőző szavai, amelyeket társaikhoz intéztek, és amelyek rámutattak a tőke hatalmával való legkirívóbb visszaélésekre, akkor nagy ritkaság számba mentek. Szó sem lehetett arról, hogy valaki ilyen dolgokról nyíltan beszéljen.

De az ébredező munkástömeg minden nehézség és minden akadály ellenére meg tudta érteni a neki szóló gyári leleplezéseket. Erősödött a sztrájkharc, megállíthatatlanul fejlődött a munkásosztály gazdasági harcának a *kapcsolata* más, fejlettebb harci formákkal. Az oroszországi demokrácia élcsapata felébredt, és *tíz* év múlva teljes nagyságában kiegyenesedett. Csakis ennek az

erőnek köszönheti Oroszország, hogy a régi burok szétrepedt.

Annak, aki emlékszik az első gyári leleplezésekre, amelyekkel a pétervári élenjáró munkások 1894-ben a tömegekhez fordultak, rendkívül érdekes és tanulságos ezek összehasonlítása a „Pravda" gyári leleplezéseivel. A munkásharc egyik megnyilvánulási formájának ez a kis összehasonlítása szemléltetően megmutatja, hogyan fejlődött a mozgalom *egész* lendülete, szélessége, mélysége, ereje és így tovább.

Akkor: alig öt-hat gyári leleplezés, amelyet a munkások titokban terjesztettek néhány tucat példányban.

Most: több tízezer példányban jelenik meg a „Pravda" című napilap, amely minden számában több gyári leleplezést közöl a legkülönbözőbb munkaterületekről.

Akkor: alig öt-hat úgynevezett „kör", amely — természetesen titokban — egy-egy marxista értelmiséginek a részvételével megtárgyalta a gyári viszonyokat, és megszabta a „nyilvánosságra hozandó" pontok tárgyát.

Most: százával és ezrével vannak spontán létrejött munkáscsoportok, amelyek megvitatják égető szükségleteiket és önállóan juttatják el leveleiket, leleplezéseiket, ellenállásra és egyesülésre szólító felhívásaikat a „Pravdá"-hoz.

Mindössze tizennyolc év — s az első felvillanástól, az egészen félénk kezdettől a munkások előreléptek a *tömeg*mozgalomhoz, a szó legpontosabb értelmében.

Sajnos, kénytelenek vagyunk *csak* a gyári leleplezések összehasonlításával beérni. De ez is megmutatja, milyen nagy a megtett út, s hová vezet ez az út.

Tizennyolc év nem nagy idő egy olyan osztály történetében, amelyre olyan világraszóló hatalmas feladat vár, mint az emberiség felszabadítása.

Ennek az útnak nagy részét botorkálva tettük meg. Most megtaláltuk az utat. — Bátrabban és egységesebben előre hát!

„Pravda" 104. sz.
1912 augusztus 30.

A BÍRÁK NEMZETKÖZI KONGRESSZUSA

Bécsben ezekben a napokban ülésezik a bírák első nemzetközi kongresszusa, valamint a német jogászok 31. kongresszusa.

A magasrangú küldöttek beszédeinek túlnyomó része fölöttébb reakciós szellemű. A burzsoá jogász és bíró urak hadat indítottak a népnek az igazságszolgáltatásban való részvétele ellen.

Ennek a részvételnek két fő formája honosodott meg a modern államokban: 1) esküdt-bíróság; az esküdtek csak a bűnösség kérdését döntik el; a büntetést csak a koronabírák szabják ki, s ők vezetik a tárgyalásokat; 2) ülnök-bíróság; az ülnökök, a mi „rendi képviselőinkhöz" hasonlóan a koronabírákkal együtt részt vesznek *valamennyi* kérdés eldöntésében.

És íme, az alkotmányos államok „felvilágosult" bírái dörgedelmes beszédeket mondanak a nép képviselőinek az igazságszolgáltatásban való mindennemű részvétele ellen. Elssner, az egyik küldött támadta az esküdt- és ülnök-bíróságot, amely állítólag „anarchiára vezet a törvények alkalmazásában", s helyette a bírák *elmozdíthatatlanságát* védelmezte.

Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy itt liberális követelést terjesztenek elő demokratikus követelés helyett és a demokratizmustól való teljes eltérés leplezésére. A népképviselőknek a bíróságban való részvétele kétségtelenül demokratikus elv. Ennek az elvnek a következetes alkalmazása azt jelenti, először is, hogy az esküdtek választása ne legyen *cenzushoz* kötve, vagyis ne korlátozzák a választójogot az iskolai végzettség, vagyoni helyzet, egyhelybenlakás stb. feltételeivel.

Az esküdtek körében jelenleg a munkások kizárása következtében gyakran a különösen reakciós városi kispolgárság van túlsúlyban. Ennek a bajnak az az orvossága, hogy kifejlesztik a demokratizmust következetes és csorbítatlan formájáig, s korántsem a demokratizmus teljes megtagadása. Ismeretes, hogy a bíróság felépítését illetőleg a következetes demokratizmus második feltétele minden civilizált országban a bíráknak a nép által való választása.

A bírák elmozdíthatatlansága viszont, amelynek gondolata annyira foglalkoztatja a liberális burzsoákat általában és különösen a mi orosz liberálisainkat, csupán azt jelenti, hogy a középkori kiváltságok *megoszlanak* Puriskevicsék és Miljukovék, a hűbérurak és a burzsoázia közt. A *valóságban* az elmozdíthatatlanságot teljesen nem lehet érvényesíteni, és ostobaság is védelmezni, ha alkalmatlan, hanyag, hitvány bírákról van szó. A középkorban a bírák kinevezése kizárólag a hűbérurak és az abszolutizmus funkciója volt. A burzsoázia, amelynek most sokirányú kapcsolatai vannak a bírói körökhöz, az „elmozdíthatatlanság elvével" *védekezik* a hűbérurakkal szemben (mert a kinevezett bírák, minthogy a „művelt" jogászok többsége a burzsoáziához tartozik, többségükben elkerülhetetlenül burzsoá származásúak lesznek). A burzsoázia, amely ily módon védekezik a *hűbérurakkal szemben*, egyszersmind a *demokráciával szemben* is védekezik, azzal, hogy a bírák kinevezésének rendszere mellett száll síkra.

Érdemes még megemlítenünk a következő részeket dr. Ginsberg drezdai bíró beszédéből. Dr. Ginsberg elmélkedni kezdett az *osztály-igazságszolgáltatásról*, vagyis arról, hogyan nyilvánul meg az osztályelnyomás és az osztályharc a modern igazságszolgáltatásban.

„Aki azt hiszi — kiált fel dr. Ginsberg —, hogy a népképviselőknek a bíróságban való részvétele kiküszöböli az osztály-igazságszolgáltatást, az kegyetlenül téved..."

Igaza van, bíró úr! A demokrácia általában nem küszöböli ki az osztályharcot, hanem csak tudatossá, szabaddá és nyílttá teszi. De ez nem érv a demokrácia

ellen. Ez az érv amellett szól, hogy a demokráciát következetesen végig kell vinni.

„...Az osztály-igazságszolgáltatás kétségtelenül megvan a valóságban" — folytatta egy szászországi biró (a szász birák Németországban azzal tettek szert hírnévre, hogy drákói ítéleteket hoztak a munkások ellen) — „de egyáltalán nem a szociáldemokraták értelmében, nem olyan értelemben, hogy a biróság előnyben részesíti a gazdagokat a szegényekkel szemben. Ellenkezőleg, osztály-igazságszolgáltatásról éppen az ellenkező értelemben beszélhetünk. Volt egy ilyen esetem. Hárman ítélkezünk, én és két ülnök. Az egyik nyilt szociáldemokrata, a másik is valami efféle. A vádlott egy sztrájkoló, aki tettlegesen bántalmazott egy sztrájktörőt („egy dolgozni kivánó munkást" — mondta szó szerint a szász biró úr), torkon ragadta és így kiáltott: «Most megvagy, átkozott gazember!»

Ilyesmiért rendszerint 4—6 hónap büntetést szabnak ki, és ez a legkevesebb, amit ki kell szabni ilyen barbár cselekedetekért. És nekem a legnagyobb fáradságomba került elérni azt, hogy a vádlottat ne mentsék fel. A szociáldemokrata ülnök azt mondja nekem, hogy nem értem a munkások gondolkodását. Én meg azt felelem, hogy nagyon is jól megértem a megvert gondolkodását..."

A német lapok, amelyek közlik Ginsberg biró beszédét, ezen a helyen megjegyzik: „*Nevetés*". A jogász urak és a biró urak nevettek. Be kell vallanunk, ha meghallgathattuk volna ezt a szász birót, mi is szívünkből nevettünk volna.

Az osztályharcról szóló tanítás olyan dolog, hogy azt még csak el tudjuk képzelni, hogy valaki megpróbálja tudományos szempontból (állítólag tudományos szempontból) vitatni. De csak meg kell néznünk a kérdést gyakorlati szempontból, szemügyre kell vennünk az élet hétköznapi jelenségeit és — lám! — ennek a tannak legdühödtebb ellenfele is ugyanolyan tehetséges propagandistájává válhat az osztályharcnak, mint Ginsberg szász biró úr.

„Pravda" 104. sz.
1912 augusztus 30.
Aláírás: I. V.

SVÁJCBAN

A „Pravda“ július 12-i 63. számában* beszámoltunk olvasóinknak a június 29-i (július 12-i) zürichi általános sztrájkról. Emlékeztetünk rá, hogy a sztrájkot a politikai szervezetek vezérei *ellenére* határozták el. A zürichi munkásszervezetek 425 képviselőjének gyűlése, amely a sztrájk mellett foglalt állást, „gyalázat!“ kiáltásokkal válaszolt a nyomdászoknak, akik ellenezték a sztrájkot.

Legutóbb a sajtóban olyan adatok jelentek meg, amelyek leleplezik ezt az opportunizmust.

Kiderült, hogy a svájci munkások politikai vezérei opportunizmusukban a *párt elárulására* vetemedtek. Éppen ezekkel a kemény, de igazságos szavakkal jellemzik a svájci és a német munkássajtó legjobb lapjai a zürichi városi tanács szociáldemokrata tagjainak magatartását. A zürichi városi tanács a *tőkések védelmében* megtiltotta a sztrájkőrségeket (és ekkor a munkások elhatározták, hogy egynapos általános sztrájkkal tiltakoznak).

A zürichi városi tanács kilenc tagja közül négy szociáldemokrata: Erisman, Pflüger, Vogelsanger, Kleti.

És most ismeretessé vált, hogy a sztrájkőrségek megtiltását a városi tanács *egyhangúlag* fogadta el, vagyis Erisman és három szociáldemokrata kollégája a tilalom *mellett* szavazott!!! A zürichi kantonális-kormány azt követelte a városi tanácstól, hogy *egyáltalában* tiltsa meg a sztrájkőrségeket, a négy bölcs piszkár pedig, vagyis a négy zürichi szociáldemokrata azt a „*kompromisszumos*“ javaslatot terjesztette be, hogy a sztrájkőrségeket csak

* Lásd ebben a kötetben 151—153. old. — *Szerk.*

annak a két mechanikai gyárnak a környékén tiltsák meg, amely beszüntette a munkát.

Persze éppen a sztrájkőrségeknek ez a részleges megtiltása volt az, amit a burzsoázia követelt, és a „szociáldemokraták" (?!) javaslatát a városi tanács burzsoá többsége elfogadta!

De ez még nem minden. A zürichi városi tanács nemrég jelentést tett közzé az általános sztrájkkal kapcsolatos eseményekről. A kapitalisták bosszúból háromnapos munkáskizárást rendeztek. A zürichi városi tanács *egyhangúlag, mind a négy* szociáldemokrata tagjának részvételével elfogadta azt a határozatot, hogy a rend fenntartása végett *katonasággal* kell megerősíteni a rendőrséget.

De még ez sem minden. Zürich burzsoá városi tanácsa számos kegyetlen büntető intézkedést léptetett életbe a városi üzemeknek azon alkalmazottai és munkásai ellen, akik részt vettek a sztrájkban. A városi tanács 13 munkást elbocsátott, 116 munkást pedig fegyelmi büntetésben részesített (lefokozás, fizetéscsökkentés). Ezt a határozatot a városi tanács szintén *egyhangúlag* hozta, Erisman és két kollégája részvételével.

Másnak, mint pártárulásnak, nem nevezhetjük Erisman és társai magatartását.

Nem csodálkozhatunk azon, hogy az anarcho-szindikalistáknak van bizonyos sikerük Svájcban, ha a munkások előtt olyan szocialista pártot bírálhatnak, amely megtűr soraiban ilyen áruló opportunistákat. Erisman és társai árulása éppen azért nagy jelentőségű nemzetközi szempontból, mert *szemléltetően* megmutatja nekünk, *honnan* és *hogyan* fenyegeti a munkásmozgalmat a *belső* bomlás veszélye.

Erisman és társai korántsem közönséges renegátok, akik átpártoltak az ellenség táborába, ezek egyszerűen békés nyárspolgárok, opportunisták, akik megszokták a parlamenti „metéltet", akiket elnyomtak az alkotmányos-demokratikus illúziók. Bekövetkezett az osztályharc feszült pillanata, — egyszeriben szertefoszlottak az alkotmányos „rend" és a „demokratikus köztársaság" illúziói, — nyárspolgáraink, a szociáldemokrata városi tanácstagok elvesztették fejüket és beleszédültek a mocsárba.

Az öntudatos munkások ebből a szomorú példából is láthatják, mire *kell* vezetnie annak, ha az opportunizmus a munkáspárt soraiban elterjed.

„Pravda" 105. sz.
1912 augusztus 31.
Aláírás: P. P.

A PAPSÁG ÉS A POLITIKA

Mint ismeretes, manapság a legelkeseredettebb erőfeszítéseket teszik, hogy a IV. Állami Duma választásain *mozgósítsák* és egyetlen feketeszázas erővé szervezzék az egész papságot.

Rendkívül tanulságos látvány, hogy az *egész* orosz burzsoázia — mind a kormánypárti, az októbrista burzsoázia, mind az ellenzéki, a kadet burzsoázia — a kormánynak ezeket a terveit egyforma buzgalommal és izgalommal leplezi le és ítéli el.

Az orosz kereskedő és az orosz liberális földbirtokos (helyesebben talán liberáliskodó földbirtokos) fél annak a felelősség nélküli kormánynak az erősödésétől, amely meg akarja „kaparintani“ magának az engedelmes tisztelendő urak szavazatait. Magától értetődik, hogy ebben a kérdésben a demokrácia a liberalizmusnál még sokkal inkább ellenzéki (enyhén és pontatlanul szólva).

A „Pravdá“-ban már rámutattunk arra, hogy a liberálisok nem demokratikusan vetik fel a papság kérdését, ugyanis vagy nyíltan védelmükbe veszik azt az ultrareakciós elméletet, hogy a papság „ne avatkozzék be“ a politikába, vagy megbékélnek ezzel az elmélettel*.

A demokrata feltétlenül ellensége a választójog és a választások legcsekélyebb *meghamisításának* is, de feltétlenül *híve* annak, hogy közvetlenül és nyíltan bevonják mindenfajta papság legszélesebb rétegeit a politikába. A legártalmasabb képmutatás az, ha a papság nem vesz részt a politikai harcban. A valóságban a papság leple-

* Lásd ebben a kötetben 220—221. old. — *Szerk.*

zetten *mindig* részt vett a politikában, és a népnek csak hasznos, ha a papság áttér a nyílt politikára.

E kérdéssel kapcsolatban igen figyelemre méltó Mihail ortodox püspök cikke, amely a napokban jelent meg a „Recs“-ben. A cikkíró nézetei igen naivak: azt képzeli például, hogy „a klerikalizmus Oroszországban (számukra) ismeretlen“, hogy a forradalom előtt a papság csak égi dolgokkal foglalkozott stb.

De tanulságos, ahogyan ez a nyilván jólértesült ember ténylegesen értékeli az eseményeket.

„... Hogy a választások diadala nem lesz a klerikalizmus diadala — írja Mihail püspök —, azt vitathatatlannak tartom. A papság, amely ha mesterségesen is, de egyesült, s amelyet ugyanakkor természetesen sért a szavazataival és lelkiismeretével űzött kufárkodás, a két erő közt foglal majd helyet... És ebből szükségszerűen következik a fordulat, a válság, a visszatérés a néppel való természetes szövetséghez. Ha a klerikális és reakciós áramlat ... meg tudna erősödni, és ki tudna kristályosodni, erre talán nem kerülne sor. Ma, amikor a papságot még nyugtalanítják az előző zavargás maradványai, a papság folytatni fogja történetét. És a papság demokratizmusa — ennek a történetnek elkerülhetetlen és utolsó szakasza, amely kapcsolatban lesz a papságnak önmagáért folytatott harcával.

A valóságban nem a „természetes szövetséghez való visszatérésről“ kell beszélni, mint a szerző naivul hiszi, hanem a harcoló osztályok közti megoszlásról. Ez a megoszlás bizonyára csak világosabb, nagyobb arányú és tudatosabb lesz akkor, ha a papság bekapcsolódik a politikába.

Azt a tényt pedig, hogy jólértesült megfigyelők szerint Oroszországnak még olyan társadalmi rétegében is, mint a papság, megvannak, élnek és erősek „az előző zavargás maradványai“, jól emlékezetünkbe kell vésnünk.

„Pravda“ 106. sz.
1912 szeptember 1.
Aláírás: I. V.

ÚJABB HADJÁRAT A DEMOKRÁCIA ELLEN

A szomorú hírnévre szert tett „Vehi"-t, amely a renegát törekvésekkel teljesen átitatott burzsoá liberális társadalom körében óriási sikert aratott, a demokrácia tábora nem utasította vissza kellőképpen, és nem bírálta meg elég alaposan.

Ez részben azért történt, mert a „Vehi" sikerei éppen arra az időre estek, amikor a demokrácia „nyílt" sajtója csaknem teljes némaságra volt ítélve.

Most Scsepetyev úr a „Russzkaja Miszl"-ben[76] (augusztus) a „vehizmus" felmelegített kiadásával lép föl. Ez egészen természetes dolog a vehisták lapja részéről, amelyet P. B. Sztruve úr, a renegátok vezére szerkeszt. De éppolyan természetes lesz a demokrácia, kivált a munkásdemokrácia részéről, ha most legalább egy keveset pótol abból, amivel adósa maradt a „vehistáknak".

I

Scsepetyev úr forma szerint egy szerény „franciaországi levéllel" lép a porondra — *a Párizsban élő oroszokról ír*. De e szerény forma mögött az 1905-ös orosz forradalomnak és az orosz demokráciának nagyon is határozott „megtárgyalása" rejtőzik.

„Még mindenkinek elevenen él az emlékezetében — írja a vehista — az a borzalmas" (ugyan-ugyan! *kinek* volt borzalmas, igen tisztelt liberális uram?), „nyugtalan és teljesen zavaros 1905-ös év..."

„Nyugtalan és teljesen zavaros"! Mennyi mocsoknak

és micsoda posványnak kell lennie egy olyan ember lelkében, aki ilyen szavakat képes leírni. Az 1848-as forradalom német ellenfelei ezt az évet „őrült“ évnek nevezték el. Ugyanezt a gondolatot, vagy helyesebben ugyanezt az ostoba, aljas rémületet fejezi ki a „Russzkaja Miszl“ orosz kadetja.

Csak néhány nagyon objektív és nagyon „szerény“ tényt szegezünk szembe vele. A munkások munkabére abban az évben olyan magasra emelkedett, mint még soha. A földhaszonbérek csökkentek. A munkások egyesülésének (még a cselédekének is) minden formája példátlan sikerrel fejlődött. Az olcsó politikai kiadványokat millió meg millió példányban olvasta a nép, a tömeg, az „alsó“ néposztály, s olyan mohón, ahogy még sohasem olvastak Oroszországban.

Nyekraszov valamikor réges-régen így kiáltott fel:

Eljössz-e végre már
Ó, várva várt idő,
Midőn a szomjú nép
Vidám vásárokon
Nem külföldi silány
Könyveket vesz, ha vesz,
Hanem megy, fut, tolong
A szent sátorba, hol
Vár rá a polcokon
Belinszkij és Gogol...[77]

Eljött az „idő“, melyet várva várt az egyik régi orosz demokrata. A kereskedők felhagytak a zabkereskedelemmel, és hasznothajtóbb cikkel kezdtek kereskedni — az olcsó demokratikus brosúrával. A demokratikus könyv *vásári* áruvá kezdett lenni. Belinszkijnek és Gogolnak azok az eszméi, amelyekért Nyekraszov — és minden más becsületes orosz ember is — annyira becsülte őket, teljesen áthatották ezt az új vásári irodalmat...

...Micsoda „nyugtalanság“! — kiáltott a magát műveltnek tartó, valójában mocskos, visszataszító, elhízott, öntelt liberális disznó, amikor meglátta a *valóságban* ezt a „népet“, amint éppen a vásárról viszi haza... Belinszkijnek Gogolhoz írt levelét.

De hiszen voltaképpen ezt — az „intellektuel" levelet — hirdette a „Vehi" is, a „Novoje Vremja" Rozanovjának és volhiniai Antonijnak dörgő tapsától kísérve.

Milyen szégyenletes látvány! — mondhatná egy demokrata a legjobb narodnyikok sorából. Milyen tanulságos látvány! — tesszük hozzá mi. Mennyire kijózanítja azokat, akik *szentimentálisan* nézték a demokrácia kérdéseit, mennyire *megacélozza* mindazt, ami eleven és erős a demokrácia körében, kíméletlenül elsöpörve a rothadt, úri-oblomovi illúziókat!

A liberalizmusból kiábrándulni mindig nagyon hasznos dolog azok számára, akik valamikor bele voltak bolondulva. De akinek van kedve visszaemlékezni az orosz liberalizmus réges-régi történetére, az már a liberális Kavelinnek a demokrata Csernisevszkijhez való viszonyában igen pontos ősképét ismeri fel annak a viszonynak, amely a liberális burzsoák kadet *pártja* és az orosz demokratikus *tömegmozgalom* közt kialakult. A liberális burzsoázia Oroszországban „magára talált", vagy helyesebben megtalálta a farkát. Nincs-e itt az ideje, hogy az orosz demokrácia megtalálja a fejét?

Kiváltképpen elviselhetetlen látvány, amikor olyan úriemberek, mint Scsepetyev, Sztruve, Gredeszkul, Izgojev és a kadet kompánia más tagjai Nyekraszov, Scsedrin stb. frakkjába kapaszkodnak. Nyekraszov személy szerint gyönge volt, Csernisevszkij és a liberálisok közt ingadozott, de minden rokonszenve Csernisevszkijé volt. Nyekraszov éppen személyes gyengesége folytán követte el azt a vétket, hogy megpendítette a liberális engedékenység húrjait, de maga is keserű szemrehányásokat tett magának érte és *nyilvánosan* megbánta:

> Nem adtam lantom el, mégis olykor,
> Mikor a zord végzet szorongatott,
> *Hamis hangot* csalt lantomon ki
> Kezem . . .

„*Hamis hang*" — így nevezte maga Nyekraszov liberális engedékenysége bűnét. Scsedrin pedig kíméletlenül pellengérre állította és mindörökre megbélyegezte a liberá-

lisokat ezzel a formulával: „Alkalmazkodás az aljassághoz“[78].

Mennyire elavult ez a formula a Scsepetyevekre, Gredeszkulokra és más* vehistákra alkalmazva! Most egyáltalán nem arról van szó, hogy ezek az urak alkalmazkodnak az aljassághoz. Dehogyis! Saját kezdeményezésükből a maguk módján, a neokantizmus és más divatos „európai“ elméletek alapján megteremtették *saját elméletüket* az „aljasságról“.

II

„A teljesen zavaros 1905-ös év“ — írja Scsepetyev úr. „Minden összekeveredett és összekuszálódott az általános zűrzavarban és rendetlenségben.“

Ezt a pontot illetően is csak néhány elméleti ellenvetést tudunk tenni. Úgy véljük, hogy a történelmi eseményekről a *tömegek* és osztályok egészének mozgásából, nem pedig egyes személyek és csoportok hangulata alapján kell ítéletet alkotnunk.

Oroszország lakosságának óriási többsége paraszt és munkás. Miben láthatnak „általános zűrzavart és rendetlenséget“, ha a lakosságnak ezt a tömegét nézik? Éppen ellenkezőleg, az objektív tények megcáfolhatatlanul bizonyítják, hogy éppen a lakosság tömegeiben példátlanul nagyarányú és sikeres tisztulási folyamat ment végbe, amely *egyszer s mindenkorra* véget vetett „a zűrzavarnak és a rendetlenségnek“.

Az „egyszerű népben“ mindeddig valóban „össze voltak keveredve és kuszálva“ „általános rendetlenségben“ a patriarchális megfélemlítettség elemei és a demokratizmus elemei. Erről tanúskodnak olyan objektív tények, mint a zubatovizmus és a „gaponiáda“ lehetősége.

Éppen az 1905-ös év vetett véget egyszer s mindenkorra ennek a „rendetlenségnek“. Oroszország történeté-

* Esetleg azt mondják erre: Gredeszkul, éppúgy mint Miljukov társaival együtt, *vitatkozott* a „Vehi“-vel. Igen, de azért *vehisták* maradtak. Lásd egyebek közt „Pravda“, 85. sz. (Lásd ebben a kötetben 247—248. old. — *Szerk.)*

ben még nem volt olyan korszak, amely olyan tökéletes világossággal, nem szavakkal, hanem tettekkel *szétbogozta* volna az évszázados tespedés és az évszázados feudális csökevények következtében összekuszált viszonyokat. Nem volt még olyan korszak, amelyben ennyire világosan és „rendesen" elhatárolódtak volna az *osztályok*, mutatták volna meg állásfoglalásukat a lakosság *tömegei*, s ellenőrizték volna a milliók *tettei* az „értelmiségiek" elméleteit és programjait.

Hogyan torzulhattak el ennyire a vitathatatlan történelmi tények a „Russzkaja Miszl" művelt és liberális munkatársának fejében? A dolognak igen egyszerű a magyarázata: ez a vehista saját szubjektív hangulatát tulajdonítja az egész népnek. Személy szerint ő és egész csoportja — a burzsoá liberális értelmiség — ebben az időben különösen „rendetlen", „teljesen zavaros" helyzetbe került. És a liberális saját elégedetlenségét, amely természetes következménye ennek a „rendetlenségnek" és annak, hogy a tömegek leleplezték a liberalizmus egész hitványságát, átviszi a *tömegekre*, ártatlanra hárítva saját bűnét.

Hát nem volt csakugyan „rendetlen" a liberálisok helyzete 1905 júniusában? vagy augusztus 6 után, amikor a Buligin-dumát hirdették, a nép pedig a *valóságban* a dumát megkerülte és a dumánál tovább ment? vagy 1905 októberében, amikor a liberálisok kénytelenek voltak mindenkit „túllicitálni", és „dicsőnek" nyilvánítani a sztrájkot, jóllehet tegnap még harcoltak ellene? vagy 1905 novemberében, amikor a liberalizmus szánalmas tehetetlensége teljes egészében felszínre került, mivel olyan szemléletes tény mutatta be, mint Sztruvénak Vittênél tett látogatása?

Ha a vehista Scsepetyevnek van kedve elolvasni a vehista Izgojevnek Sztolipinról szóló könyvét, meg fogja látni, hogy Izgojev *kénytelen volt* elismerni a kadetok helyzetének ezt a „rendetlenségét", akik „két tűz közé" kerültek az I. és a II. Állami Dumában. És a liberalizmus e rendetlenségének és tehetetlenségének elkerülhetetlenül be kellett következnie, mert nem volt *tömegtámasza* sem fent a burzsoázia, sem lent a parasztság körében.

Scsepetyev úr az oroszországi forradalom történetéről szóló okfejtését a következő gyöngyszemmel zárja le:

„Egyébként ez a zűrzavar igen rövid ideig tartott. A felső rétegek lassanként megszabadultak a rajtuk eluralkodott csaknem páni rémülettől, és levonva azt az egyszerű következtetést, hogy egy derék gyalogosszázad többet ér az egész forradalmi szócséplésnél együttvéve, felállították a «büntető különítményeket», és életbe léptették a rögtönítélő bíráskodást. Az eredmény felülmúlt minden várakozást. Alig két-három év alatt a forradalmat annyira megsemmisítették és kiirtották, hogy egyes ohrana jellegű intézmények kénytelenek voltak helyenként maguk megrendezni..."

A szerző előző érveléseihez még csak fűzhettünk legalább valamilyen elméleti kommentárt, de most már erre sincs lehetőségünk. Be kell érnünk annyival, hogy ezeket a nevezetes okoskodásokat jó erősen felszegezzük egy minél magasabb oszlopra, hogy minél messzebbről és minél tovább lássák...

Egyébként még megkérdezhetjük az olvasót: csodálja-e, hogy az októbrista „Golosz Moszkvi" a nacionalista Juduska-jellemű „Novoje Vremjá"-val együtt a gyönyörtől megittasulva idézte Scsepetyevet? Miben különbözik hát voltaképpen az „alkotmányos-demokrata" folyóirat „történelmi" értékelése a két említett kiadvány értékelésétől?

III

Scsepetyev úr az emigránsok életének ecsetelésével foglalkozik a legtöbbet. Hogy megtaláljuk e leírások analógiáját, elő kellene bányásznunk a Katkov korabeli „Russzkij Vesztnyik"-et[79], és elő kellene vennünk belőle azokat a regényeket, amelyekben nemeslelkű nemesi elöljárók, jámbor és elégedett parasztok, elégedetlen gazemberek, szörnyetegek és gaz forradalmárok szerepelnek.

Scsepetyev úr annak a demokráciára dühös nyárspolgárnak a szemével figyelte meg (ha egyáltalán megfigyelte) Párizst, aki csak a „nyugtalanságot" tudta észrevenni akkor, mikor Oroszországban először meg-

jelent a tömegek számára íródott demokratikus könyvecske.

Köztudomású, hogy külföldön mindenki azt látja, amit látni akar. Vagy más szóval: új környezetben mindenki *önmagát* látja. A feketeszázas a kiváló földbirtokosokat, tábornokokat és diplomatákat látja külföldön. A titkosrendőr az igen nemeslelkű rendőröket veszi észre. Az oroszországi liberális renegát Párizsban a kormányhű házmestereket és az „agilis"* boltosokat látja, akik arra tanítják az orosz forradalmárt, hogy náluk „a humanista és altruista érzelmek már túlságosan elnyomták az egyéni igényeket, mégpedig gyakran egész országunk általános haladásának és kulturális fejlődésének a rovására"**.

A lakájt legőszintébben, legjobban természetesen a cselédszobákban uralkodó pletykák és botrányok érdeklik. Az eszmei kérdéseket, amelyeket a párizsi orosz nyelvű előadásokon és a párizsi orosz nyelvű sajtóban boncolgatnak, a boltos és a lakáj-házmester természetesen nem veszi észre. Hogy is venné észre, hogy ez a sajtó például már 1908-ban felvetette a június harmadiki rendszer szociális lényegének, a demokratizmusban felbukkanó új áramlatok osztálygyökereinek stb. ugyanazokat a kérdéseit***, amelyek sokkal később, már sokkal torzítottabb formában kerültek be (megcsonkítva) abba a sajtóba, amelyet a fokozott védelemmel „óvnak"?

A boltos és a lakáj — bármilyen „értelmiségi" ruhát öltsenek is magukra az ilyen lelkületű emberek — nem képes észrevenni és megérteni ezeket a kérdéseket. Ha ez a lakáj egy liberális folyóirat „publicistájának" nevét viseli, akkor ez a „publicista" teljesen elhallgatja azokat a nagy eszmei kérdéseket, amelyeket Párizson kívül sehol másutt nyíltan és világosan nem vetettek fel. Ellenben az ilyen „publicista" részletesen elmondja önöknek, amit kitűnően tudnak a cselédszobákban.

Az igen nemeslelkű Sztruve úr folyóiratának nemeslelkű kadetja majd elmondja önöknek, hogy „egy Párizs-

* Scsepetyev úr cikkének 139. oldala („Russzkaja Miszl", 1912. 8. sz.).

** Ugyanott, 153. old.

*** Lásd *Lenin* Művei. 15. köt. 1955. 270–282. old. — *Szerk.*

ban igen ismert forradalmárnő lakásából" „nem rendőri segítség nélkül" kiakolbólították egy szerencsétlen emigráns prostituáltat, — hogy egy jótékonycélú bálon „munkanélküliek" megint botrányt rendeztek, — hogy egy másoló egy Scsepetyev úr előtt ismert cégnél „előre tekintélyes pénzösszeget vett fel, és aztán kezdett elmaradozni", — hogy az emigránsok „déli 12 órakor kelnek fel, éjjel 2—3 órakor fekszenek le, egész nap vendégeskedés, lárma, vitatkozás, rendetlenség".

A kadet Sztruve úr lakáj-folyóirata minderről részletesen, illusztrációkkal, csámcsogva, zamatosan beszámol önöknek — legalább olyan jól, mint Mensikov és Rozanov a „Novoje Vremjá"-ban.

„Adj pénzt, különben a pofádba mászok — ilyen egyértelműen ellenséges formát öltöttek a felső és alsó emigráns rétegek kapcsolatai. Igaz, ez a formula nem terjedt el nagyon széles körben, és «az alsó rétegek szélsőséges áramlata» mindössze tíz-húsz igen kétes elem által volt képviselve" (így ír az iskolázott kadet a Sztruve úr folyóiratában!), „akiket esetleg még irányítottak is valahonnan a háttérből..."

Álljon meg itt, kedves olvasóm, s gondolkozzék rajta, miben különbözik egy közönséges lakáj a publicista lakájtól. Az egyszerű lakáj — természetesen a zöme, kivéve azokat a tudatos elemeket, amelyek már osztályálláspontra helyezkedtek, és keresik a kiutat lakáj-helyzetükből — naiv, műveletlen, gyakran analfabéta és fejletlen; neki megbocsátható az a naiv szenvedély, hogy kifecsegi azt, ami a legkönnyebben a fülébe jut, amit a legkönnyebben megért és ami a legjobban érdekli. A publicista lakáj — „művelt" ember, bejáratos a legelőkelőbb szalonokba. Megérti, hogy olyan zsarolók, akik a törvény által üldözendő bűncselekményeket követnek el, igen kevesen vannak az emigrációban („tíz-húsz" *sokezer* emigráns közül). Még azt is megérti, hogy ezeket a zsarolókat „talán *irányítják*" „*valahonnan a háttérből*" — az Orosz Nép Szövetségének teázójából.

És a publicista lakáj, aki mindezt megérti, úgy dolgozik, ahogy „művelt emberhez illik". Óh, ő ért ahhoz, hogy eltüntesse a nyomokat, és áruját a színével kínálgassa!

ő nem a fekete százak felbérelt tollforgatója, szó se róla. Hiszen ő *„maga“* rámutatott arra, hogy a tíz-húsz zsarolót *esetleg* valaki a háttérből irányítja, de ugyanakkor *éppen* és *csakis* ezekről a zsarolókról, a másolók botrányairól és sikkasztásairól beszél!

A „Russzkaja Miszl“ *„írói“* nemhiába jártak a „Novoje Vremjá“-hoz iskolába. A novojevremjás Szuvorin dicsekedett annak idején, hogy sohasem kapott anyagi támogatást, — *csupán* „maga értett hozzá“, hogy mindig eltalálja a kellő hangot.

A „Russzkaja Miszl“ nem kap támogatást — isten őrizz! *Csupán* „maga ért hozzá“, hogy eltalálja azt a hangot, amely kellemes a novojevremjások és a Gucskov-féle „fenegyerekek“ fülének.

IV

Bizony, nehéz az emigránsok élete. Ebben és csakis ebben a környezetben vetődtek fel a pangás és a szélcsend éveiben az egész orosz demokrácia legfontosabb elvi kérdései. Ebben a környezetben nagyobb a szegénység és a nyomor, mint másutt. Itt különösen nagy az öngyilkosságok százaléka, hihetetlenül, szörnyen nagy azoknak a százaléka, akiknek egész lényük — egyetlen fájó idegcsomó. Vajon lehet ez másképp végletekig agyongyötört embereknél?

Különböző emberek különböző dolgok iránt érdeklődnek, ha emigráns környezetbe kerülnek. Egyeseket a politika legfontosabb elvi kérdéseinek nyílt felvetése érdekel. Másokat az olyan pletykák érdekelnek, hogy milyen botrány történt a bálon, mit csinál a lelkiismeretlen másoló, hogy egyesek a házmesterek és a boltosok körében elégedetlenek az emigráns életmóddal... Az ízlések nem egyformák.

S mégis, amikor érezzük az elgyötört, utálatos, betegesen ideges emigráns élet egész súlyát, s elgondolkozunk Scsepetyev, Sztruve, Golovin, Izgojev urék és társaik életén, nem tudjuk megállni, hogy ki ne mondjuk: milyen végtelen szerencse, hogy nem tartozunk a „rendes emberek“

e társaságához — ahhoz a társasághoz, ahová ezek az urak bejáratosak, ahol tárt karokkal fogadják őket!

Ebben a „rendes társaságban“ bizonyára nincsenek botrányok. Prostituáltak nem válnak kis híján ezeknek az uraknak a lakótársává. Nem. A prostituáltak más lakásokban maradnak.

Munkanélküliek nem rendeznek botrányokat e társaság báljain. Az ő báljaik ildomosak. Náluk van megosztás: a prostituáltak (a munkanélküliek közül kikerülők) az egyik lakásban, a bálok a másik lakásban vannak. És ha másolókat fogadnak fel, ők sohasem engednek meg olyan züllést, hogy a másoló előre felvegyen pénzt, s aztán még merjen hanyagul dolgozni.

Pénz miatt náluk sohasem lehet botrány. Körülöttük nincs éhes, agyongyötört, idegileg kimerült, öngyilkosságra kész publikum. Ha pedig a „milliók barátkoznak“ — ma a „tudománnyal“ Sztruve úr és társai személyében, — holnap a képviselői pályával Golovin úr és társai személyében, — holnapután a képviselői és ügyvédi pályával Maklakov úr és társai személyében[80] — ugyan mi botrányos van ebben??

Itt minden csupa nemes feddhetetlenség. Ha Sztruve, Gredeszkul, Scsepetyev urék és társaik demokráciaellenes irományai örömet szereznek Rjabusinszkijéknek és másoknak, mi rossz lehet ebben? Elvégre Sztruve nem kap támogatást, „maga“ találja el a kellő hangot! Senki sem mondhatja, hogy a „Russzkaja Miszl“ Rjabusinszkij urék kitartottja. Senkinek sem jut eszébe, hogy összehasonlítsa azt az élvezetet, amelyet némely „publicisták“ szereznek Rjabusinszkij uréknak, azzal az élvezettel, amelyet hajdanában a földesuraknak szereztek a talpukat vakargató jobbágylányok.

Csakugyan, mi hát a bűne Sztruve úrnak, vagy Gredeszkul, Scsepetyev stb. uraknak, ha irományaik és beszédeik, amelyekben meggyőződésüket fejezik ki, voltaképpen nem egyebek, mint a forradalomra megdühödött orosz kereskedő és földbirtokos talpának csiklandozása?

Mi botrányos van abban, hogy Golovin úr, az egykori képviselő jövedelmező koncesszióra tett szert? Hiszen

lemondott a képviselői címről!! Tehát amikor képviselő volt, a koncesszió még nem jött létre, csak előkészítették. Mikor pedig megkapta a koncessziót, már nem volt képviselő. Hát nem világos, hogy ez tiszta ügy?

Hát nem nyilvánvaló, hogy csak rágalmazók mutogathatnak ujjal Maklakovra? Hiszen — mint a „Recs"-ben közölt levelében maga kijelentette — „meggyőződésből" védte Tagijevet! Semmi kétség nem fér ahhoz, hogy egyetlen párizsi házmester és egyetlen párizsi boltos sem talál semmit — nos, egyáltalán semmi elítélendőt, kínosat, botrányosat — e tisztes kadet társaság életmódjában és tetteiben.

V

Scsepetyev úr általános elvi érvelése megérdemli, hogy teljes egészében idézzük:

„Mindeddig, kivált a forradalomhoz közel álló körökben, a humanista és altruista érzelmek már túlságosan elnyomták az egyéni igényeket, mégpedig gyakran egész országunk általános haladásának és kulturális fejlődésének a rovására. A «közhaszonra» és «az egész nép javára» való törekvéstől indíttatva túlságosan elfeledkeztek magukról, egyéni szükségleteikről és igényeikről, olyannyira, hogy a legszociálisabb érzések és törekvések nem voltak realizálhatók pozitív (!!) alkotó és teljesen tudatos munkában, hanem fatálisan az önfeláldozás passzív formáira vezettek. De nem is csak sajátosan ezen a területen, hanem a leghétköznapibb viszonyok területén is állandóan és mindenképpen elnyomta az egyéni igényeket egyrészt a «fájó lelkiismeret», amely gyakran valósággal kórossá változtatta a hőstettnek és önfeláldozásnak ezt a szomjazását, másrészt magának az életnek nem kellő értékelése, amely kultúránk alacsony színvonalának következménye. Az eredmény pedig az állandó kettősség, az életük helytelenségének, sőt «bűnösségének» állandó tudata, állandó törekvés az önfeláldozásra, a szegények és elesettek segítésére, s végül beállás «a pusztulók seregébe» — olyan tények ezek, amelyeket teljesen és világosan tükröz irodalmunk.

Semmi ilyesmit nem találhatunk a francia nép nézeteiben és erkölcsi felfogásában ..."

Ez kommentár Gredeszkul úrnak azokhoz a politikai és programnyilatkozataihoz, amelyeket a „Recs" minden fenntartás nélkül közölt, és amelyeket a „Pravda" (85.-sz.) megemlített, amikor a „Recs" meg akart feledkezni róluk.

Ez a „Vehi" folytatása és megismétlése. Újra meg újra meg lehet és meg kell győződnünk ennek az érvelésnek a példáján, hogy a „Vehi" csak látszólag harcol az „értelmiség" ellen, hogy a valóságban a *demokrácia ellen harcol*, s teljesen megtagadja a demokráciát.

A „Vehi", Gredeszkul és a „Recs" egységét különösen hangsúlyoznunk kell most, a választás napjaiban, amikor a kadetok a demokratizmust mímelve minden erejükből azon vannak, hogy elkenjék és elmossák a politika összes valóban fontos és sarkalatos elvi kérdéseit. A demokrácia egyik halaszthatatlan gyakorlati feladata, hogy a választási gyűléseken felvesse ezeket a kérdéseket, minél nagyobb közönségnek megmagyarázza Scsepetyev urék és az összes vehisták beszédeinek értelmét és jelentőségét, leleplezze a „Recs" és Miljukovék képmutatását, amikor el akarják hárítani magukról a felelősséget a „Russzkaja Miszl"-ért, jóllehet a kadet *párt tagjai* írnak benne.

A vehistákkal folytatott „vita", Gredeszkul, Miljukov urék és társaik „polémiája" a vehistákkal csak megtévesztés, csak képmutató leplezése annak a mély elvi szolidaritásnak, amely az egész kadet pártot a „Vehi"-vel összefűzi. Vajon csakugyan lehet „vitatkozni" a fenti idézet alaptételeivel? Vajon meg lehet maradni egy pártban ilyen nézeteket valló emberekkel, nem vállalva *teljes* felelősséget értük, amikor mindenfajta demokrácia legelemibb elveinek kategorikus megtagadását hirdetik?

Elkeni a kérdést az, aki à la „Vehi"* hajlandó az „individualizmus" és az „altruizmus" szembeállítása formájában stb. felvetni. Ezeknek a frázisoknak a politikai értelme a napnál is világosabb: ez *szembefordulás* a demokráciával, fordulat az *ellenforradalmi* liberalizmus felé.

Meg kell értenünk, hogy ez a fordulat nem véletlen, hanem a burzsoázia osztályhelyzetének következménye.

* — a „Vehi" módjára. — *Szerk.*

Ebből le kell vonnunk a szükséges politikai következtetéseket, hogy világosan elhatároljuk a demokráciát a liberalizmustól. Ezeknek az igazságoknak a felismerése nélkül, a lakosság tömegeiben való széleskörű elterjesztésük nélkül szó sem lehet semmiféle komoly előrehaladásról.

„Nyevszkaja Zvezda" 24. és 25. sz.
1912 szeptember 2. és 9.
Aláírás: V. I.

A KADETOK ÉS A NOVOJEVREMJÁSOK EGYSÉGE

Nálunk az emberek túlságosan gyakran hajlamosak arra, hogy a választási hadjáratot mint mandátumokért, vagyis dumabeli padokért vívott harcot fogják fel.

Az öntudatos munkások számára a választási hadjárat elsősorban és legfőképpen harc az elvekért, vagyis a fő nézetekért, a politikai meggyőződésért. Ez a harc, amely a tömegek színe előtt folyik, és amely bevonja a tömegeket a politikába, a képviseleti rendszer egyik fő előnye.

Kadetjaink, válaszolva a liberalizmusnak és a demokratizmusnak, a „béke" politikájának és az osztályharc politikájának általunk felvetett elvi kérdéseire, kitérnek az érdemleges polémia elől, és csak jobbra-balra sziszegnek a mi állítólagos „kadetfalásunkról".

S közben valósággal szemet szúrnak annak a megható elvi egységnek a tényei, amely a kadetok és a novojevremjások közt az orosz élet elsőrendű kérdéseinek megítélésében fennáll.

Megjelent a „Russzkaja Miszl" 8. száma. Ezt a folyóiratot a kadet Sztruve szerkeszti, a folyóirat munkatársai pedig a kadet Izgojev, Szeverjanyin, Galics és sokan mások.

A. Scsepetyev úr „Oroszok Párizsban" címmel ebben a folyóiratban közli mocskos feketeszázas gúnyiratát a forradalom és a forradalmárok ellen. A „Novoje Vremja" *azonnal* belevág a „Russzkaja Miszl" által elkezdett nótába, egy csomó „gyöngyszemet" idéz belőle, és örömmámorban úszva felkiált: „Csak képzeljük el, hogy az emberiségnek ezek a nyomorult képviselői (vagyis a forradalmárok abban a formában, ahogy a „Russzkaja Miszl"

megrajzolta őket) igényt tartottak az orosz élet megújítóinak szerepére."

Mit mond nekünk a kadetok hivatalos lapja, a „Recs"? — hogy ez „nem vonatkozik" a választásokra, vagyis a mandátumokért folyó harcra? — vagy hogy ő „nem felelős" a „Russzkaja Miszl"-ért, vagyis a párt nem felelős tagjaiért, akiket soha *egyetlenegy* kadet konferencia még csak el sem ítélt?

Csak köntörfalazzon a „Recs", csak játsszák a meglepettet az elvtelen és gerinctelen emberek „kadetfalásunk" miatt, mi mégis fáradhatatlanul ezt mondjuk Oroszország állampolgárainak: nézzétek meg közelebbről a kadetok *elveit*, és ne maradjatok szégyenletesen közönyösek, amikor az „alkotmányos demokraták" mocskolják a demokráciát.

Íme néhány, de a legjellemzőbb és amellett elvi, vagyis nem pletykás rész a feketeszázas-kadet Scsepetyev úr cikkéből:

„Mindeddig kivált a forradalomhoz közel álló körökben a humanista" (vagyis emberbaráti) „és altruista" (önzetlen, nem csak a saját bőrével törődő) „érzelmek *már túlságosan* elnyomták az egyéni igényeket, mégpedig gyakran egész országunk általános haladásának és kulturális fejlődésének a rovására. A «közhaszonra» és «az egész nép javára» való törekvéstől (a gúnyos idézőjelek a „Russzkaja Miszl"-től származnak) indíttatva túlságosan elfeledkeztek magukról, egyéni szükségleteikről és igényeikről... Az eredmény pedig az állandó kettősség, az életük helytelenségének, sőt «bűnösségének» állandó tudata, állandó törekvés az önfeláldozásra, *a szegények és elesettek segítésére*, s végül beállás «a pusztulók seregébe» — olyan tények ezek, amelyeket teljesen és világosan tükröz irodalmunk" („Russzkaja Miszl", 8. sz. 152—153. old.).

Micsoda megvetést érdemel az a magát demokratikusnak valló párt, amely megtűri soraiban ezeket az urakat, akik bemocskolják az *egész demokrácia* legfőbb, legelemibb alaptételeit, meggyőződését, elveit.

A liberális burzsoázia meggyűlölte a demokráciát — ezt bebizonyította a „Vehi" füzete, ezt bebizonyítja hónap-

ról hónapra a „Russzkaja Miszl", s bebizonyították Karaulovék és Gredeszkulék.

A liberálisok maguk vonnak mezsgyét önmaguk és a demokrácia között.

„Pravda" 109. sz.
1912 szeptember 5.
Aláírás: I. V.

N. SZ. POLJANSZKIJ LEVELÉRŐL

N. Sz. Poljanszkij falusi levele, amelyet a „Pravda" mai száma közöl, igen érdekes kérdést vet fel. Kívánatos volna, hogy maguk a parasztok minél gyakrabban hozzászóljanak ehhez a kérdéshez.

A magunk részéről szükségesnek tartjuk megjegyezni a következőket.

N. Sz. Poljanszkijnak teljesen igaza van abban, hogy csak a „tétlen naplopó" tarthatja bolondnak a járási gyűlést. Csakis *maguk* a parasztok dönthetik el, hogy a földhasználatnak és földbirtoknak melyik formája megfelelőbb az egyik vagy a másik vidéken. Feudális maradvány minden olyan jelenség, amikor a törvény vagy a közigazgatás bármilyen formában beavatkozik a parasztoknak a földdel való szabad rendelkezésébe. Ez a beavatkozás csak káros lehet az ügyre nézve, csak megalázhatja és sértheti a parasztot.

Egy mezőgazdasági munkás a „Pravda" 38. számában közölt levelében kitűnően megmutatta, milyen értelmetlen huzavona származik ebből a beavatkozásból.

Most vegyük szemügyre, hogyan kell nézniük a „tanya vagy obscsina" kérdését azoknak a tízmillióknak, amelyek örökkön dolgoznak, és amelyeket örökkön kizsákmányolnak.

Nekik egyáltalán nem azon kell törniük a fejüket, hogy válasszanak: tanya vagy obscsina. Azon kell gondolkozniuk, hogy ki zsákmányolja ki őket, hogyan könnyítsenek ezen a kizsákmányoláson és hogyan szüntessék meg.

Európai-Oroszországban például 30 000 nagybirtokos-

nak 70 000 000 gyeszjatyina földje van, s ugyanennyi földön osztozik 10 000 000 szegényparaszt. Hogy tanyákon vagy obscsinákban élnek-e majd ezek a parasztok, ettől nyomorúságos életük nem változik egy szemernyit sem. Ha nekem családommal hét gyeszjatyina rossz földem van, s a szomszédban a földbirtokos 2000 gyeszjatyina kitűnő földön gazdálkodik, akkor akár tanya, akár obscsina: minden marad csaknem annyiban, mint a hűbériség idején.

Az éhes embert becsapják az ilyen beszéddel: tanya vagy obscsina, kásás rétes vagy káposztás rétes. Valójában meg parajt eszünk, mocsaras vagy homokos földön élünk, itatóért, legelőért és szántóért úrdolgára járunk.

A tanyák segítségével „kisbirtokosokat" akarnak teremteni — a nagybirtokosok védelmére. De a parasztok milliói és tízmilliói ettől csak még jobban fognak éhezni.

Nyugat-Európában a mezőgazdaság *csak ott* fejlődött valóban gyorsan és eredményesen, ahol a feudális járom minden maradványát teljesen megszüntették.

A valóban szabad országokban, ahol jól megszervezték a mezőgazdaságot, csak egyetlen erő maradt, amely nyomja a parasztot és a munkást: a tőke ereje. Ez ellen az erő ellen csak egy segítség van: a bérmunkások és a tönkrement parasztok szabad szövetsége. Ezekből a szövetségekből sarjad ki majd az az új társadalmi rend, ahol a jól megművelt föld, a kitűnő gépek, a gőz és a villamosság mind azt fogják szolgálni, hogy maguk a dolgozók jobban éljenek, nem pedig azt, hogy a milliomosok maroknyi csoportja még jobban meggazdagodjon.

„Pravda" 118. sz.
1912 szeptember 15.
Aláírás: F r.

A POLITIKAI IRÁNYVONALRÓL

A „Nyevszkaja Zvezdá"-nak és a „Pravdá"-nak kétségtelenül teljesen kialakult arculata van, amelyet jól ismernek nemcsak a munkások, hanem az összes oroszországi politikai pártok is — már csak azért is, mert a feketeszázasok és az októbristák („Rosszija", „Novoje Vremja", „Golosz Moszkvi" stb.), valamint a liberálisok („Recs", „Zaproszi Zsiznyi" stb.) folyton támadják őket.

Az említett lapok politikai irányvonalának értékelése a választási hadjárat szempontjából különösen fontos, mert ezen az értékelésen elkerülhetetlenül megméretnek a sarkalatos elvi kérdésekre vonatkozó nézetek is. Ezért akarunk foglalkozni N. Nyikolinnak a „Nyevszkij Golosz" 9. számában közölt cikkével, amelyben a „Pravda" és a „Nyevszkaja Zvezda" irányvonaláról van szó. Ebben a cikkben, mint az olvasó látni fogja, szép számmal vannak válogatottan csípős szavak, de ezt el lehet (és el kell) hanyagolnunk, minthogy a szerző érdemben próbál boncolgatni fontos kérdéseket.

„El kell ismernem — írja N. Nyikolin —, hogy a «Pravda» sok vonatkozásban többé-kevésbé kielégítően oldja meg azt a feladatát, hogy kifejezze az oroszországi proletariátus óhajait, szükségleteit, igényeit és érdekeit. Ezt a hasznos munkáját sajnos jelentősen elértékteleníti a politikai valóság teljesen ostoba, az igazságtól távol álló és következményeiben rendkívül káros ábrázolásával."

Hagyjuk figyelmen kívül a csípős szavakat, s ragadjuk meg a lényeget: a politikai valóság ábrázolását. Szíve-

sen megbocsátjuk a szerző ingerültségét azért, hogy ilyen egyenesen felvetette ezt a valóban sarkalatos kérdést. Vitatkozzunk érdemben. A gyakorlati munkában csakugyan nem tehetünk egy lépést sem, ha nincsenek szilárdan kialakult nézeteink arról, *milyen is hát* voltaképpen a mi „politikai valóságunk".

N. Nyikolin világosan felveti a kérdést, és így válaszol rá:

„A «Pravda» — ebben az esetben a «Nyevszkaja Zvezda» példáját követve — igyekszik elhitetni olvasóival, hogy a munkásosztálynak a liberálisok ellenére kell építenie az új Oroszországot. Ez persze igen büszkén hangzik, de ostobaságon kívül semmi egyéb tartalma nincs. Az új Oroszországot senki sem építi, az új Oroszország *épül* (magának N. Nyikolinnak a kiemelése) a különböző érdekek harcának bonyolult folyamatában, és a munkásosztálynak nem az a feladata, hogy olyan fantasztikus tervekkel foglalkozzon, hogy *mások számára és mindeme mások ellenére* felépíti az új Oroszországot, hanem az, hogy az új Oroszország keretei között megteremtse saját további fejlődésének legkedvezőbb feltételeit."

Ezúttal is szívesen megbocsátjuk a szerző „haragját", hallatlan ingerültségét azért, mert megpróbálja szarván ragadni a bikát. N. Nyikolin sok likvidátornál nyíltabban, őszintébben és megfontoltabban érinti itt mély nézeteltéréseink egyik legmélyebb gyökerét.

„... Az új Oroszországot senki sem építi, az új Oroszország *épül*... folyamatában"... ki nem ismeri fel ebben a kiváló érvelésben az egész likvidátori (sőt, tágabb értelemben: az egész opportunista) zene alapvető és változatlan vezérmotívumát?

Vizsgáljuk meg figyelmesebben ezt az érvelést.

Ha az új Oroszország a különböző érdekek harcának folyamatában épül, akkor ez azt jelenti, hogy a *különböző* érdekű *osztályok* különbözőképpen *építik* az új Oroszországot. Ez világos, mint a nap. Mi értelme van tehát N. Nyikolin *szembeállításának:* „az új Oroszországot senki sem építi, az új Oroszország *épül* stb."?

Az égvilágon semmi értelme sincs. Ez értelmetlenség a legelemibb logika szempontjából is.

De ennek az értelmetlenségnek megvan a *maga logikája*, az opportunizmus logikája, annak az opportunizmusnak a logikája, amely nem véletlenül, hanem elkerülhetetlenül követ el Nyikolin-féle hibákat, amikor „marxista módon" próbálja megvédeni álláspontját. Az „opportunizmus logikájával" kell tehát most foglalkoznunk.

Aki azt mondja, hogy az új Oroszországot ilyen meg ilyen osztályok *építik*, az olyan szilárdan áll a marxizmus talaján, hogy nemcsak N. Nyikolin csípős szavai, de még ... még az „egyesítő-likvidátori" konferenciák és semmiféle egyéb likvidátori „szófergetegek" sem képesek megingatni.

Aki azt mondja, hogy „az új Oroszországot senki sem építi, az új Oroszország *épül* stb.", az az osztályharc objektivizmusától (vagyis a marxizmustól) eltántorodik a valóság burzsoá igazolásának „objektivizmusához". Éppen itt van a gyökere annak a bűnbeesésnek, a marxizmustól az opportunizmushoz való eltévelyedésnek, amelyet N. Nyikolin elkövet (anélkül, hogy maga észrevenné).

Ha azt mondom: az új Oroszországot *így és így kell* felépíteni, tegyük fel, az igazság, az igazságosság, a munka alapján való egyenlősítés stb. szempontjából, ez szubjektivizmus, amely az ábrándok világába visz engem. A valóságban az osztályharc, nem pedig az én vágyaim határozzák meg az új Oroszország felépítését. Az új Oroszország felépítésével kapcsolatos eszményeim csak akkor nem lesznek ábrándok, ha valóban annak a létező osztálynak az érdekeit fejezik ki, amelyet életkörülményei meghatározott irányú cselekvésre kényszerítenek. Amikor az osztályharc objektivizmusának erre az álláspontjára helyezkedem, korántsem igazolom a valóságot, hanem ellenkezőleg, *magában* a valóságban mutatom meg átalakításának legmélyebb (bár első pillantásra láthatatlan) gyökereit és erőit.

Ha viszont azt mondom: „az új Oroszországot senki sem építi, az új Oroszország az érdekek harcában *épül*", akkor rögtön úgyszólván fátylat borítok az *egyes* osztályok harcának világos képére, engedményt teszek azoknak, akik csak az uralkodó osztályok, vagyis különösen a burzsoázia felületi cselekedeteit látják. Önkéntelenül a burzsoázia igazolásával foglalkozom, az osztályharc objektivizmusa

helyett a legészrevehetőbb vagy átmeneti sikert felmutató burzsoá irányzatot veszem kritériumnak.

Hadd magyarázzuk meg ezt egy történelmi példával. Az új Németország (a XIX. század második felének Németországa) a különböző érdekek harcának folyamatában „épült". Egyetlen burzsoá, mármint művelt burzsoá, nem vitatja ezt — és nem is megy ennél tovább.

Most pedig nézzük, mit mondott Marx az *új* Németország építésének „legválságosabb" időszakában.

„A nagyburzsoázia — írta Marx 1848-ban —, amely kezdettől fogva forradalomellenes volt, a néptől, azaz a munkásoktól és a demokratikus polgárságtól való félelmében véd- és dacszövetséget kötött a reakcióval." „Az 1789-es francia burzsoázia egy pillanatra sem hagyta cserben szövetségeseit, a parasztokat. Tudta, hogy uralmának az volt az alapja, hogy a falun megsemmisítették a feudalizmust, megteremtették a földbirtokkal rendelkező szabad paraszti osztályt. Az 1848-as német burzsoázia minden lelkiismeretfurdalás nélkül elárulja a parasztságot, legtermészetesebb szövetségesét, amely egy hús, egy vér vele, s amely nélkül tehetetlen a nemességgel szemben. A feudális jogok megőrzése... ez hát az 1848-as német forradalom eredménye. Vajúdtak a hegyek, és szültek egy egeret"[81].

Marxnál azonnal valósággal megelevenednek azok az *osztályok*, amelyek *építették* az új Németországot.

A polgári tudós, aki az „objektivizmus" nevében igazolni próbálja a valóságot, azt mondja: Bismarck legyőzte Marxot, Bismarck figyelembe vette, hogyan „*épült* az új Németország a különböző érdekek harcának bonyolult folyamatában". Marx pedig olyan „fantasztikus tervekkel foglalkozott", mint a nagynémet demokratikus köztársaság felépítése, a liberálisok ellenére, a munkások és a demokratikus (azaz a reakcióval nem szövetkező) polgárság erejével.

Éppen ezt hajtogatják ezer meg ezer hangnemben a polgári tudósok. Ha tisztán elméletileg vizsgáljuk ezt a problémát, felmerül bennünk a kérdés: hol követik el a hibát? Ott, hogy elleplezik és elpalástolják az osztályharcot. Ott, hogy (e látszólag mélyértelmű fordulat segít-

ségével: Németország a... folyamatában *épült*) elkendőzik azt az igazságot, hogy a bismarcki Németországot az a burzsoázia építette fel, amelyet „hitszegése és árulása" „tehetetlenné" tett „a nemességgel szemben".

Marx viszont az osztályharc objektivizmusa segítségével százszorta mélyebben és pontosabban meg tudta érteni a *politikai valóságot*, korántsem igazolva azt, hanem ellenkezőleg, megmutatva és különválasztva benne éppen azokat az osztályokat, amelyek építették a demokratikus Németországot, amelyek a demokratizmus és a szocializmus támaszává tudtak válni még akkor is, amikor az események Bismarckra nézve rendkívül kedvező fordulatot vettek.

Marx olyan helyesen és olyan mélyen megértette a politikai valóságot, hogy 1848-ban egy fél évszázadra előre megmondta a bismarcki Németország *lényegét*: „a nemességgel szemben tehetetlen" burzsoázia Németországa. Az 1912-es választásokon, 64 évvel Marx e véleményének elhangzása után, a liberálisok magatartása teljes mértékben igazolta ezt a jóslatot.

Marx és a marxisták, akik 1848 óta kíméletlen, hallatlanul kemény és a liberálisok általános üvöltését kiváltó (bocsásson meg az erős kifejezésért, kedves Nyikolin!) harcot vívtak a liberálisok ellen, korántsem a „fantazmagóriák" emberei voltak, amikor a nagynémet demokratikus állam „terve" mellett szálltak síkra.

Ellenkezőleg, amikor védelmezték és következetesen propagálták ezt a „tervet", s ostorozták árulóit, a liberálisokat és a demokratákat, Marx és a marxisták éppen azt az osztályt nevelték, amelyben az „új Németország" *élő* erői feszülnek, és amely — hála Marx következetes, odaadó és szilárd felvilágosító munkájának — most állig fegyverben készen áll, hogy betöltse történelmi szerepét, nemcsak a bismarcki burzsoázia, hanem általában mindenfajta burzsoázia sírásójának szerepét.

* *
*

A Németország történetéből vett példa megmutatja, hogyan fest az *opportunizmus logikája* Nyikolin nézetei-

ben, aki *éppen azért* szór ránk mérges szitkokat az „erős kadetfalás“ miatt, mert *nem látja*, hogyan tántorog saját maga a liberális munkáspolitika likvidátor eszméi felé.

Minél jobban haragszik és minél jobban kapálódzik N. Nyikolin (és ő nincs egyedül!), annál világosabbak és alaposabbak leszünk mi, amikor, publicista hivatásunkat teljesítve, újra megmondjuk neki, hogy a kadetok és a likvidátorok elleni harcunk jól megfontolt és több mint öt (de ha hívek akarunk lenni az igazsághoz, több mint tíz) éven át valamennyi marxista hivatalos határozataiban sokszor rögzített meggondolásokból következik. N. Nyikolinnak — éppúgy, mint az általa védelmezett likvidátoroknak — az a baja, hogy ezekkel a régi, nagyszámú, pontos, hivatalos taktikai határozatokkal nem tud *semmi* olyasmit szembeállítani, ami akárcsak hozzávetőlegesen kerek formába öntött, meghatározott, világos vélemény volna.

Hogy „a munkásoknak a liberálisok ellenére kell építeniük az új Oroszországot“, az korántsem „büszke“ frázis. N. Nyikolin nagyon jól tudja, hogy ezt a gondolatot a marxisták többsége által elismert számos taktikai határozatban leszögeztük. Ez lényegében nem egyéb, mint egyszerű *összegezése* annak a politikai tapasztalatnak, amelyet Oroszországban akár csak az utóbbi tíz év alatt szereztünk. A legvitathatatlanabb történelmi tény, hogy az utóbbi tíz év alatt Oroszország munkásosztálya a „liberálisok ellenére“ *építette* az új Oroszországot. Ennek az „építésnek“ a munkája *sohasem* vész kárba nyomtalanul, bármilyen ideiglenes „sikereket“ érjenek is el azok az oroszok, akik Bismarck babérjaira pályáznak.

Az orosz opportunizmus, amely éppúgy szétfolyó, homályos, hüllőszerű, mint más országok opportunizmusa, nem képes határozottan és világosan kifejezni nézeteit, nem tudja megfelelő formák közt kimondani, hogy a munkásosztálynak *nem* kell a liberálisok ellenére építenie az új Oroszországot, hanem ezt meg ezt kell tennie. Az opportunizmus nem volna opportunizmus, ha képes volna világos és egyenes válaszokat adni. De a munkások politikájával való elégedetlenségét, a burzsoáziához való

vonzódását az opportunizmus kifejezi ezzel a frázissal: „az új Oroszországot senki sem építi, az új Oroszország az érdekek harcának folyamatában *épül*".

Abból pedig, ami *épül*, a nemesek és a burzsoázia „építkezése" az, ami a legjobban látható, a legszembeötlőbb, aminek a pillanatnyi sikere a legnagyobb, amiért a „plebs" a legjobban rajong, s amit a liberálisok *javítgatnak*. „Mit kutassuk, mely osztályok építik, ez fantazmagória; azt kell néznünk, hogy mi *épül*" — ez Nyikolin érvelésének igazi jelentése, ez az opportunizmus igazi „logikája".

Éppen ez az osztályharc elfelejtése. S éppen ez a liberális munkáspolitika elvi alapja. Éppen ez a „logika" fokozza le a munkásosztályt az igazi, következetes, megingathatatlan demokrácia hegemónjának, vagyis vezetőjének szerepéből a liberálisok napszámosának szerepébe.

Ebből következik az a tény, amelyet mi, oroszok, jól ismerünk, hogy az opportunisták *szóban* elismerik a proletariátus pártjának „önálló" irányvonalát is, s természetesen Nyikolin is elismeri. A *valóságban* viszont éppen *nem* az *önálló* irányvonalat, hanem a liberális munkáspolitika irányvonalát védelmezi.

Nyikolin megmagyarázza, megmutatja nekünk, milyen keveset ér a munkásosztály önállóságának *hangoztatása*. Kinyilatkoztatta ezt az önállóságot a likvidátorok platformja is, amelyet a „Nyevszkij Golosz" 8. száma közölt, kinyilatkoztatta maga Nyikolin is, de azonnyomban, azon melegében, amikor az „önállóságot" *kinyilatkoztatja*, *önállótlan* politikát hirdet.

Amikor Nyikolin ellenzi azt, hogy a munkásosztály a mostani politikában, a demokratizmus valamennyi kérdésében önálló irányvonalat kövessen (vagy, ami *ugyanaz*, „építse az új Oroszországot"), a liberálisok ellenére, akkor valójában arra hívja fel a munkásosztályt, hogy a liberálisok nyomában kullogjon.

Ez tehát a lényeg. Ilyen az „opportunizmus logikája". Az olyan okoskodás pedig, hogy a munkásosztályt nem kell „elszigetelni", hogy „a politikai szabadságért vívott harc terhét nem szabad a munkások vállára hárítani", hogy „az erők koordinálására, nem pedig szétforgácsolására

van szükség" stb., nem több üres szavalásnál. Valójában mindez csak másolása és variálása ugyanannak: ne szigetelődjetek el *(a liberálisoktól)*, „koordináljátok erőiteket" *(a liberálisok politikájával)*, ismerjétek el, hogy a liberális politika valóban a politikai szabadságért, nem pedig a Puriskevicsékkel való kiegyezésért vívott harc stb. stb.

Ezzel a szavalással nem foglalkozunk bővebben, mert ha érdemben akarunk vitatkozni, a tényleges kiinduló pontokat, a nézeteltérések gyökereit kell megragadnunk, nem pedig az alapjában helytelen irányvonal szónoki szépítgetéseit.

„Nyevszkaja Zvezda" 26. sz.
1912 szeptember 16.
Aláírás: M. M.

AZ AMERIKAI MUNKÁSOK SIKEREI

Az „Appeal to Reason" című amerikai munkáshetilap Európába érkezett legfrissebb száma közli, hogy a lap példányszáma elérte a 984 000-et. A beérkezett levelekből és igénylésekből — írja a szerkesztőség (szeptember 7-i, 875. sz.) — kétségtelenül megállapítható, hogy a következő hetekben túllépjük az egymilliót.

Ez a szám — az, hogy egymillió példányban jelenik meg az a szocialista lap, amelyet az amerikai bíróságok szemérmetlenül üldöznek és hajszolnak, és amely az üldözés tüzében nő és erősödik — hosszú érveléseknél szemléletesebben mutatja, milyen fordulat közeleg Amerikában.

A „Novoje Vremja", ez a talpnyaló újság, a bértollnokok lapja nemrégiben arról írt, hogy Amerikában „a pénz az úr", s kárörvendve kérődzött azon, hogy milyen kétségbeejtően korrupt Taft, Roosevelt, Wilson, a polgári pártok *valamennyi* köztársasági elnökjelöltje. Tessék, ez a szabad, demokratikus köztársaság — sziszegett a korrupt orosz sajtó.

Az öntudatos munkások nyugodtan és büszkén válaszolnak erre: egy cseppet sem ringatjuk magunkat illúziókban a széleskörű demokrácia jelentőségét illetőleg. A világon semmilyen demokrácia sem küszöböli ki az osztályharcot és a pénz mindenhatóságát. Egyáltalán nem ebben van a demokrácia jelentősége és haszna. A demokráciának az a jelentősége, hogy az osztályharcot széleskörűvé, nyílttá, tudatossá teszi. És ez nem sejtés, nem óhaj, hanem tény.

Amikor Németországban a szociáldemokrata párt tagjainak száma elérte a 970 000 főt, amikor Amerikában

egy szocialista hetilap elérte a 984 000-es példányszámot, akkor akinek van szeme a látásra, annak el kell ismernie: a proletár egymagában erőtlen; a proletár milliók — mindenhatók.

„Pravda" 120. sz.
1912 szeptember 18.
Aláírás: M. N.

BEFEJEZŐDÖTT AZ OLASZ—TÖRÖK HÁBORÚ

Mint a táviratokból ismeretes, Olaszország és Törökország meghatalmazottai aláírták az előzetes békefeltételeket.

Olaszország „győzött". Egy évvel ezelőtt indult neki, hogy megkaparintsa az afrikai török birtokokat, és Tripolisz ezentúl Olaszországé lesz. Nem árt, ha egy pillantást vetünk a XX. század „civilizált" államának erre a tipikus gyarmati háborújára.

Mi robbantotta ki a háborút? Az olasz fináncmágnások és tőkések önző kapzsisága, akiknek új piacra, az olasz imperializmus sikereire van szükségük.

Mi volt ez a háború? Tökéletesített, civilizált embermészárlás, az arabok öldöklése „modern" fegyverek segítségével.

Az arabok kétségbeesetten ellenálltak. Amikor az olasz tengernagyok a háború elején megfelelő óvintézkedések nélkül partra szállítottak 1200 matrózt, az arabok megtámadták őket, és megöltek vagy 600 embert. „Büntetésül" az olaszok eltettek láb alól 3000 arabot, kiirtottak és kardélre hánytak egész családokat, nők és gyermekek estek áldozatul fegyvereiknek. Az olasz civilizált, alkotmányos nemzet.

Mintegy 1000 arabot felakasztottak.

Az olaszok vesztesége több mint 20 000 fő; köztük 17 429 beteg, 600 nyomtalanul eltűnt, 1405 halott.

Ez a háború az olaszoknak 800 millió lírába, azaz több mint 320 millió rubelbe került. A háború következménye borzalmas munkanélküliség, az ipar pangása.

Az arabok mintegy 14 800 halottat vesztettek.

A háború a „béke" ellenére valójában folytatódni fog, mert a parttól távol, Afrika belsejében élő arab törzsek nem fognak engedelmeskedni. Sokáig fogják még „civilizálni" őket szuronnyal, puskagolyóval, kötéllel, tűzzel, nők megerőszakolásával.

Olaszország természetesen se nem jobb, se nem rosszabb a többi kapitalista országnál. Valamennyi kapitalista országot egyaránt a burzsoázia kormányozza, amely újabb profitforrás megszerzése kedvéért semmilyen mészárlástól sem riad vissza.

„Pravda" 129. sz.
1912 szeptember 28.
Aláírás: T.

HAZÁRDJÁTÉK

A „Novoje Vremja" teljesen feltárja az orosz nacionalisták terveit. Amikor ezt a bizonyos körökben, valamint az októbristák körében „befolyásos" lapot olvassuk, nyilvánvalóvá válik az a következetesen hirdetett tervük, amely Törökország kirablására irányul.

A sovinizmus és a hódítás politikáját szokás szerint elsősorban úgy folytatják, hogy az olvasóközönséget Ausztria ellen uszítják. „A balkáni népek — írja a „Novoje Vremja" — szent függetlenségi harcra keltek. Az osztrák diplomata lesi a pillanatot, amikor ki lehet fosztani őket."

Ausztria leszakított egy darabot (Boszniát és Hercegovinát), Olaszország leszakított egy darabot (Tripoliszt), most rajtunk a sor — ez a „Novoje Vremja" politikája. A „szent függetlenségi harc" csak az együgyűek becsapására szolgáló frázis, mert senki úgy nem tiporta lábbal itt nálunk, Oroszországban *valamennyi* nép igazi függetlenségének valóban demokratikus elveit, mint a nacionalisták és az októbristák.

Miért tekintik a nacionalisták kedvezőnek a pillanatot a rablópolitika szempontjából? Ez is világosan látható a „Novoje Vremjá"-ból. Olaszország, úgymond, nem fog harcolni, Ausztriának kockázatos háborút indítani a balkáni szlávok ellen, minthogy Ausztriának sok millió lakosa rokonságban van velük, Németország pedig nem bocsátkozik európai háborúba Törökország szétzúzása miatt.

A nacionalisták számítása a legnagyobb mértékben nyílt és szemérmetlen. Fellengzős szavakat mondogatnak a „népek szent függetlenségi harcáról", maguk pedig a legnagyobb hidegvérrel játszanak milliók életével,

vágóhídra küldve a népeket maroknyi kereskedő és vállalkozó profitja kedvéért.

A hármas szövetség (Németország, Ausztria, Olaszország) most meggyengült, mert Olaszország 800 millió frankot elköltött a törökök elleni háborúra, és a Balkánon Olaszország és Ausztria „érdekei“ nem azonosak. Olaszország szeretne még egy darabkát leharapni: Albániát, — Ausztria pedig nem akarja megengedni ezt. Nacionalistáink erre számítanak, s ezért kétségbeesett hazárdjátékot játszanak, bízva a hármas egyezményhez tartozó két hatalom (Anglia és Franciaország) erejében és gazdagságában, és abban, hogy „Európa“ nem akar majd világháborút a tengerszorosok miatt vagy a „mi“ területeinknek ázsiai Törökország rovására való „kikerekítése“ miatt.

A bérrabszolgaság társadalmában minden kereskedő, minden tulajdonos hazárdjátékot folytat: „vagy tönkremegyek, vagy megszedem magam, és másokat teszek tönkre.“ Évről évre százával mennek csődbe a kapitalisták, és tönkremennek a parasztok, a kézművesek, a kisiparosok milliói. Ugyanilyen hazárdjátékot űznek a kapitalista államok, hazárdjátékot milliók vérével, amelyeket hol itt, hol ott küldenek vágóhídra idegen földek hódításáért és a gyenge szomszédok kirablásáért.

„Pravda“ 134. sz.
1912 október 4.

A PAPSÁG A VÁLASZTÁSOKON ÉS A PAPSÁG RÉSZVÉTELÉVEL LEFOLYT VÁLASZTÁSOK

Lapjelentések szerint a kisbirtokosok és a plébánosok kongresszusain Európai-Oroszország 46 kormányzóságában 7990 meghatalmazottat választottak, s ezek közül 6516 pap. Eszerint pap a megválasztottak 82 százaléka. Az 50 kormányzóság teljes végeredménye keveset változtathat ezen a következtetésen.

Vegyük hát szemügyre ezeknek a választásoknak a jelentőségét.

A kisbirtokosok és az egyházközségek a törvény szerint egy-egy meghatalmazottat választanak *teljes választási cenzusonként*, amelyet a földbirtokosok kongresszusán való részvételhez megállapitottak. A meghatalmazottak számának tehát arányban kell lennie választóik földjének területével.

Az 1905-ös statisztika szerint Európai-Oroszország 50 kormányzóságára vonatkozólag a következők az adatok:

Egyházi földek	1,9	millió gyeszjatyina
Papi személyek magántulajdonában levő földek ...	0,3	« «
A papság földje összesen ..	2,2	millió gyeszjatyina
Városi kispolgárok magántulajdonában	3,7	« «
Parasztok magántulajdonában .	13,2	« «
Egyebek magántulajdonában ..	2,2	« «
„Világi" kisbirtok összesen	19,1	millió gyeszjatyina

A kisbirtokot itt valószínűleg kevésbé teljes adatok alapján vették számításba, mint a papság földjeit. És mégis

azt látjuk, hogy a magántulajdonban levő kisbirtok összesen 21,3 millió gyeszjatyina, ebből a papságé 2,2 millió gyeszjatyina, vagyis *alig több* mint $^{1}/_{10}$-e! S a papok sorából megválasztott meghatalmazottak száma mégis meghaladja a *nyolc tizedet!*

Hogyan lehetséges ez? Igen egyszerűen. A kisbirtokosok rendkívül ritkán jelennek meg a választásokon: pénzük sincs, érdeklődésük sem nagy, és ezer meg ezer rendőri akadály tornyosul a választások szabadsága elé. A papoknak pedig „ajánlották“, hogy mind jelenjenek meg.

A papok azokra a jelöltekre fognak szavazni, akik megfelelnek a kormánynak. Ezért *még a földbirtokosok is* zúgolódnak — nem beszélve a burzsoáziáról. Zúgolódnak az októbristák, a nacionalisták is. Mindannyian azzal vádolják a kormányt, hogy *„csinálja“* a választásokat. A földbirtokosság és a nagyburzsoázia pedig *maga* szeretné *csinálni a választásokat*.

Az összeütközés tehát egyfelől az abszolutizmus, másfelől a földbirtokosság és a burzsoá nagyfejűek közt zajlik le. A kormány a földbirtokosokra és a burzsoázia felső rétegeire akart támaszkodni; erre épül, mint ismeretes, az egész 1907 június 3-i törvény.

Kiderült, hogy a kormány *még az októbristákkal sem* tud összeférni. *Még* feudális-burzsoá monarchiát *sem sikerült* olyat létrehozniuk, amely „kielégítő“ lenne ez osztályok számára.

Ezt a kudarcot vitathatatlanul ténylegesen elismerte a kormány, amely az alárendelt alsópapságot mint *saját hivatalnokait* kezdte megszervezni!

A történettudományban az abszolutizmus lényeges jellegzetességeit megőrző kormánynak ezt a módszerét bonapartizmusnak nevezik. Ebben az esetben nem meghatározott osztályok szolgálnak támaszul, vagy nem csak osztályok, nem főleg osztályok, hanem mesterségesen kiválasztott, főleg különböző függő rétegekből kiválogatott elemek.

„Szociológiai“ értelemben, vagyis az osztályharc szempontjából mivel magyarázható, hogy ilyen jelenség lehetséges?

— Az ellenséges vagy vetélkedő osztályok erejének kiegyensúlyozódásával. Ha például Puriskevicsék Gucskovékkal és Rjabusinszkijékkal vetélkednek, akkor a kormány e vetélytársak erejének némi kiegyensúlyozódása esetén *nagyobb* önállóságot vívhat ki magának (persze bizonyos, eléggé szűk keretek között), mintha a két osztály közül az egyik döntő fölényben volna. Ha viszont ezt a kormányt történelmileg köti a folytonosság stb., s kötik különösen az abszolutizmus „rikító" formái, ha az országban erősen élnek a szoldateszka maradványai és a bürokratizmus hagyományai abban a formában, hogy a bírákat és a hivatalnokokat nem választják, akkor ennek az önállóságnak a keretei még szélesebbek lesznek, megnyilvánulásai még ... leplezetlenebbek, a választók és a parancsra szavazó elektorok „kiválogatásának" módszerei még durvábbak, az önkény még érezhetőbb.

Ilyesvalamit látunk a mai Oroszországban is. „A lépést a burzsoá monarchiává való átalakulás útján"* komplikálja a bonapartizmus módszereinek átvétele. Franciaországban a burzsoá monarchia és a bonapartista császárság még szemmelláthatólag és élesen különbözött egymástól, Németországban viszont Bismarck már bemutatta, hogyan kell „összekapcsolni" ezt és a másik típust, úgy hogy nyilvánvalóan azok a vonások domináljanak, amelyeket Marx „katonai önkényuralomnak"[82] nevezett — nem is szólva a bonapartizmusról.

A kárász, mondják, szeret tejfölben sülni. Nem tudjuk, hogy a nyárspolgár a burzsoá monarchiában szeret-e „sülni", vagy a régi feudális abszolutizmusban, vagy a „modern" bonapartizmusban, vagy a katonai önkényuralomban, vagy végül mindezeknek a „módszereknek" valamilyen keverékében. De ha a nyárspolgár szempontjából és az úgynevezett „jogrend" szempontjából, vagyis *tisztán* jogi, formális-alkotmányos szempontból a különbség jelentéktelennek tűnhet is fel, az osztályharc szempontjából a különbség itt lényeges.

A nyárspolgárnak nem lesz könnyebb sora, ha megtudja, hogy nem a régi módon nyúzzák, hanem új módon.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 15. köt. 1955. 353. old. — *Szerk.*

De a nyárspolgárt fojtogató rendszer *stabilitása*, e rendszer *fejlődésének* és bomlásának feltételei, e rendszernek a gyors ... bukásra való képessége — mindez erősen függ attól, hogy meghatározott osztályok uralmának többé-kevésbé nyilvánvaló, nyílt, szilárd, leplezetlen formáival van-e dolgunk, vagy ennek az uralomnak különböző közvetett, labilis *formáival*.

Az *osztályok* uralma nehezebben küszöbölhető ki, mint a felépítmény nem szilárd formái, amelyeket át-meg áthat a letűnt múlt avas szelleme, s amelyeket kiválogatott „választók" támogatnak.

Szabler és Makarov kísérlete, vagyis a papság „megszervezése" a IV. duma választásaira, mind „szociológiai", mind gyakorlati politikai szempontból igen figyelemre méltó.

„Nyevszkaja Zvezda" 27. sz.
1912 október 5.

MILJUKOV ÚR „ÁLLÁSPONTJA“

A kadet párt vezére eltévedt három fenyő között. Mensikovi terjedelmű cikkeket ír a „három álláspontról“, az „egy álláspontról“, és minél többet ír, annál világosabbá válik, hogy *agyonbeszéli* olvasóit, *elpalástolja* a dolog lényegét unalmas és üres fecsegéssel.

Szegény történelemtudós! Kénytelen *színlelni*, hogy nem érti a liberalizmus és a demokrácia közti különbséget. Az egész lényeg ebben a különbségben van, uraim! Mind általában a dumabeli szavazásokban, mind a „reformokhoz“ való viszonyban, mind a költségvetés megszavazásában, mind a „parlamenten kívüli taktika“ kérdésében különböző *formában* ugyanaz a *lényeg* nyilvánul meg, a liberális-monarchista burzsoázia és a demokrácia közti mély különbség.

Ezeregyedszer újra elmondjuk röviden az „értetlen“ Miljukov uraknak, mi ez a különbség.

A liberálisok védelmeznek számos feudális-abszolutista kiváltságot (második kamara stb.). A demokrácia engesztelhetetlenül harcol mindennemű kiváltság ellen.

A liberálisok kiegyeznek a társadalmi élet régi erőivel, a demokrácia taktikája pedig ezeknek az erőknek a megszüntetésére irányul.

A liberálisok félnek a tömegek öntevékenységétől, nem bíznak benne, tagadják; a demokrácia rokonszenvez a tömegek öntevékenységével, hisz benne, támogatja és fejleszti.

Egyelőre elég ennyi is.

Vajon Miljukov úr valóban „nem érti“ ezt a különbséget, amelyet még a történelem-tankönyvekből is ismerünk?

Vajon Miljukov úr „nem érti", hogy a kadetoknak már a *programjuk* sem demokrata program, hanem a liberális-monarchista burzsoázia programja, hogy csak liberálisok (mégpedig rossz liberálisok) szavazhatták meg a III. dumában a költségvetést, nyilváníthatták magukat lojális ellenzéknek? stb.

Miljukov úr nagyon jól érti ezt, és „lyukat beszél az olvasó hasába", azt színlelve, hogy elfelejtette a liberalizmus és a demokrácia közti különbség ábécéjét.

Hogy nyomtatásban rögzítsük a kadetoknak ezt a szánalmas kertelését, emlékeztetjük Miljukov urat, hogy az egész *hivatalos* szociáldemokrata sajtóban (nem számítva persze a likvidátorokat, akiket szíves-örömest átengedünk Miljukov úrnak), a szociáldemokraták vezető fórumainak *valamennyi* határozatában, a harmadik duma szociáldemokratáinak egész irányvonalában mindig és állandóan ezer formában megtaláljuk annak a régi taktikának a védelmét, amelyről a szociáldemokraták — Miljukov úr szavai szerint — lemondtak.

Ez vitathatatlan történelmi tény, történelemtudós úr!

Rögzítenünk kell nyomtatásban, milyen mélyre süllyedtek a kadetok, ha ilyen elemi és az oroszországi politikai pártok története által félreérthetetlenül tisztázott kérdésekben próbálják becsapni az olvasóközönséget.

Befejezésül — hogy összefoglaljuk és röviden megismételjük az elmondottakat — hadd tegyünk fel egy kis kérdést Miljukov úrnak: amikor önök, kadet urak, beleegyeztek abba, hogy Vojlosnyikovot öt ülésről kizárják[83], mint liberálisok vagy mint demokraták jártak-e el?

„Pravda" 136. sz.
1912 október 6.
Aláírás: V. I.

A PÉTERVÁRI MUNKÁSOK KÉPVISELŐJE

A fővárosi proletariátus beküldi egyik választottját a fekete, földesúri, papi dumába. Dicső őrhelyre kerül ez a választottunk. Milliók nevében kell beszélnie és cselekednie, ki kell bontania a nagy lobogót, s ki kell fejeznie azokat a nézeteket, amelyeket a marxizmus és a munkásdemokrácia felelős vezetői éveken át hivatalosan, határozottan és pontosan kifejeztek.

Egy ember megválasztása erre az őrhelyre olyan roppant fontosságú ügy, hogy kicsinyesség, kishitűség, szégyen volna, ha nem mernénk egyenesen, kertelés nélkül beszélni róla, ha félnénk attól, hogy „megbántjuk" ezt vagy azt a személyt, ezt vagy azt a kört stb.

A választásnak összhangban kell lennie az öntudatos, marxista munkások többségének akaratával. Ez nyilvánvaló. Ezt *nyíltan* senki sem meri tagadni.

Köztudomású, hogy 1908-tól 1912-ig gyűlések, viták és megbeszélések százain és ezrein, különféle sajtószervek hasábjain harcoltak a pétervári munkások körében az antilikvidátorok és a likvidátorok. Méltatlan dolog ostoba madarak módjára homokba dugni a fejünket, és megpróbálni „elfeledni" ezt a tényt.

Összezavarják a dolgot azok, akik most *egy* küldött megválasztásának kérdésével kapcsolatban az „egységről" kiabálnak, összezavarják, mert megkerülik a kérdést, és kiáltozásukkal *elkendőzik* a dolog lényegét.

Minek itt az „egységet" emlegetni, mikor *egyet* kell választani, és mindenki egyetért abban, hogy ennek az egynek az öntudatos marxista munkások többségének akaratát kell kifejeznie??

A likvidátorok nem merik nyíltan megmondani, hogy azt szeretnék, ha likvidátort vagy „frakción kívülit" (vagyis ingadozót) választanának meg, — és mert nem merik *nyíltan* védelmezni, *csalárd úton*, az „egységről" kiabálva próbálják hirdetni nézeteiket.

Nekünk kötelességünk leleplezni ezt a zűrzavart. Ha az öntudatos munkások körében a likvidátorok többségben vannak — a világon senki sem akadályozhatja meg, hogy likvidátort válasszanak meg. A lehető legpontosabban, legnyugodtabban, legszilárdabban, legkörültekintőbben és leghívebben meg kell állapítanunk, kinek az oldalán van a többség, s nem szabad, hogy megzavarjon minket azoknak a lármája, akik nézeteik elrejtése végett (néhány nappal a választás előtt!) „egységet" hirdetnek *öt évi harc után!*

A munkások nem gyerekek, hogy elhiggyék ezt a mesét. Három megoldás közül csak egy fogadható el: 1) megválasztanak egy likvidátort; 2) megválasztják a likvidátorság egy ellenfelét; 3) megválasztanak egy ingadozót. Az 1908-tól 1912-ig terjedő öt év alatt senki más nem volt és most sincs a szociáldemokraták körében!

A munkásoknak, akik felnőtt és önálló emberek akarnak lenni, nem szabad megengedniük, hogy soraikban politikai sztrájktörők működjenek. A munkások kényszerítsék őket arra, hogy tiszteletben tartsák és teljesítsék az öntudatos munkások többségének akaratát.

A munkásoknak olyan képviselőre van szükségük, aki kifejezi a többség akaratát, és jól tudja, *milyen* munkát fog végezni a dumában és a dumán kívül.

A többség akarata kinyilváníttatott, és Pétervár képviselőjének a likvidátorság elszánt ellenfelének, a következetes munkásdemokrácia hívének kell lennie.

„Pravda" 144. sz.
1912 október 16.
Aláírás: I.

A BALKÁNI NÉPEK ÉS AZ EURÓPAI DIPLOMÁCIA

A világ közvéleményének érdeklődése most a Balkánra összpontosul. S ez érthető is. Talán egész Kelet-Európa számára üt az óra, amikor maguk a népek mondják ki szabad és döntő szavukat. A burzsoá „hatalmaknak" és diplomatáiknak, akik egymást múlták felül az intrika, a fondorkodás és az önző gáncsvetés tudományában, most nem lehet szavuk.

A balkáni népek elmondhatnák, amit hajdanában mondogattak a mi jobbágyaink: „Szabadíts meg, uram, az úr haragjától is, meg szeretetétől is, mert mindkettő egyformán keserves"[84]. Az európai „hatalmaknak" mind ellenséges, mind állítólag baráti beavatkozása csupán azt jelenti a balkáni parasztok és munkások számára, hogy mindenféle újabb akadályokat és sorompókat állítanak a szabad fejlődés elé ráadásul a kapitalista kizsákmányolás általános feltételeihez.

Ezért egyebek közt harcolnunk kell a kormány hivatalos diplomáciája ellen is, a liberális „diplomácia" ellen is. Szemérmetlenül hazudik például a „Recs", amely a napokban arra hívta fel az „orosz társadalmat" (vagyis a burzsoáziát), hogy jegyezze meg az angol kormánylap kijelentését, hogy Európa nem fog megengedni „rossz kormányzatot" a Balkánon! „Ne tegye ölbe a kezét diplomáciánk" — kiáltja a „Recs".

A rothadás és a pangás fenntartásán kívül, a szabadság bürokratikus korlátain kívül semmi egyebet nem visz a Balkánnak még a „legliberálisabb" burzsoá Európa sem — feleljük mi. Éppen „Európa" akadályozza a föderatív balkáni köztársaság megalakítását.

Az élenjáró balkáni munkásság és az egész balkáni demokrácia kizárólag a *tömegek* öntudatosságának, demokratizmusának és öntevékenységének fejlődésébe helyezi reményeit, nem pedig a burzsoá diplomaták intrikáiba, akármennyire igyekeznek is liberális frázisok segitségével ártatlan bárányoknak feltüntetni magukat!

„Pravda" 144. sz.
1912 október 16.
Aláírás: V.

A RÓKA ÉS A TYÚKÓL

A balkáni háborúnak és „Európa" hozzá való viszonyának kérdése a jelenkori politika legégetőbb kérdése. Általában az egész demokrácia, de kivált a munkásosztály számára fontos annak *megértése*, milyen osztályérdekek vezérlik ezzel kapcsolatban ezt vagy azt a pártot.

Az oktobristák, a nacionalisták, a pártonkívüli „patrióták" politikája — a „Novoje Vremjá"-tól a „Russzkoje Szlovó"-ig — világos és egyszerű. Kígyót-békát kiáltanak Ausztriára, háborúra uszítanak ellene, Oroszország „szláv feladatairól" üvöltöznek — pedig mindez igen átlátszó törekvés arra, hogy eltereljék a figyelmet Oroszország belügyeiről, és „leharapjanak egy darabot" Törökországból. A reakció támogatása bent, és gyarmati, imperialista rablás kint — ez a lényege ennek a durva, „hazafias", „szláv" politikának.

A kadetok politikája finomabban és diplomatikusabban van felcicomázva, de lényegében az ő politikájuk is az *imperializmus reakciós nagyhatalmi* politikája. Ezt különösen fontos megértenünk, mert a liberálisok demokratikusan csengő frázisok segítségével ravaszul elrejtik nézeteiket.

Vegyük elő a „Recs"-t. Kezdetben — Miljukov és Szazonov „szerelmi légyottja" előtt[85] — Szazonovnak szemrehányásokat tettek „kiegyezésre való készségéért", a nacionalistáknak szemrehányásokat tettek azért, mert engedtek Konstantinápoly elfoglalásának „nagy eszméjéből". Most, a találkozó után a „Recs" egyetért a „Rosszijá"-val, és buzgón szidja a „Novoje Vremja" „értelmetlen heveskedését".

De milyen most a „Recs" politikája?

Ne kezdjük gőgös követelésekkel, mert akkor elvesztjük a támogatást (mármint Franciaország és Anglia támogatását), és „úgy járunk, hogy a végén, akarva, nem akarva, *szerényebbek leszünk a kelleténél*" (278. sz.)!!

Szóval a „Recs" *azért* van a soviniszták ellen, mert „a végén szerényebbek lesznek a kelleténél". Vagyis önök, úgymond, soviniszták, dicsekednek, és végül majd rákot fognak. Mi pedig azt akarjuk, hogy békésen és csendesen, a francia és az angol burzsoázia segítségével harcsát fogjunk!

A támogatásra (a hármas egyezmény támogatására) „szükségünk van ugyanazon balkáni párfogoltjaink érdekében" — írja a „Recs". Jegyezzék meg: a „Recs" *is híve annak*, hogy Oroszország „*pártfogolja*" (védje) a szlávokat, hogy a róka védje a tyúkólt, csak ravaszabb formában!

„Ami egyáltalán elérhető, az ezen az egyetlen úton érhető él — az európai diplomácia közös munkájával" — jelenti ki a „Recs".

Világos dolog: a kadetok politikájának lényege ugyanaz a sovinizmus és imperializmus, mint a „Novoje Vremjá"-nál, csak ravaszabb, finomabb formában. A „Novoje Vremja" durván és ostobán fenyegetőzik háborúval az egyetlen Oroszország nevében. A „Recs" „finoman és diplomatikusan" *ugyancsak háborúval* fenyegetőzik, csakhogy a hármas egyezmény nevében, mert amikor azt mondja: „nem kell szerényebbnek lenni a kelleténél", akkor igenis háborúval fenyegetőzik. A „Novoje Vremja" azt akarja, hogy *Oroszország* pártfogolja a szlávokat, a „Recs" pedig azt, hogy a hármas egyezmény pártfogolja a szlávokat, vagyis a „Novoje Vremja" azt akarja, hogy egyedül a mi rókánk legyen a tyúkólban, a „Recs" pedig három róka megegyezését akarja.

Általában a demokrácia, de kivált a munkásság ellenzi, hogy a rókák és farkasok bármilyen formában „pártfogolják" a szlávokat, s azért küzdenek, hogy biztosítsák a népek teljes önrendelkezését, a teljes demokráciát, s megszabadítsák a szlávokat a „nagyhatalmak" *mindenféle* pártfogásától.

A liberálisok és a nacionalisták azon vitatkoznak, hogy *milyen módon* rabolja ki és igázza le az európai burzsoázia a balkáni népeket. Csak a munkások folytatják az igazi demokrácia politikáját — a szabadságért és a demokráciáért mindenütt és mindvégig mindennemű „pártfogolás", rablás és beavatkozás ellen!

„Pravda" 146. sz.
1912 október 18.
Aláírás: V. I.

EGY SZÉGYENLETES HATÁROZAT

A pétervári városi tanács október 10-i határozata magára vonta a közfigyelmet.

A határozat a balkáni háborúra, a világpolitika legfontosabb eseményére vonatkozik. A határozat egy befolyásos — a burzsoázia körében befolyásos — társadalmi intézménytől indul ki. A határozatot *egyhangúlag* fogadták el megátalkodott reakciósok és a liberálisok.

A liberális, kis híján „demokrata" (!?) és kadet Falbork „tüzes beszédben" bizonygatta e határozat szükségességét, s részt vett a határozat bizottsági előkészítésében, valamint megszavazásában.

Pedig ez a határozat a burzsoá sovinizmus iskolapéldája, iskolapéldája annak, milyen méltatlanul kiszolgálja a burzsoázia a „hatalom birtokosait", s hogyan támogatja a burzsoázia azt a politikát, amely ágyútöltelékké változtatja a népeket.

„Pétervár — olvassuk a határozatban, amelyet a hadviselő balkáni hatalmak fővárosaihoz címeztek — veletek együtt reméli, hogy el fog érkezni az elnyomott népek független szabadságának fényes jövője, amelyért véretek ömlik."

Ilyen frázisok mögött rejtőzik a sovinizmus! Soha és sehol se érték el a „szabadságot" az elnyomott népek egyik népnek a másik nép elleni *háborúja* révén. A népek háborúi csak fokozzák a népek leigázását. A balkáni szláv paraszt tényleges *szabadságát*, éppúgy mint a török parasztét *csakis* az biztosíthatja, ha *minden* országon belül teljes szabadság lesz, s ha a teljesen és következetesen demokratikus államok föderációra lépnek.

A szláv paraszt és a török paraszt a Balkánon testvérek, akiket egyformán „elnyomnak" saját földbirtokosaik és saját kormányaik.

Itt van az igazi elnyomás, itt van a „függetlenség" és a „szabadság" igazi akadálya.

A reakciós és liberális soviniszták, akik nyíltan egyesültek a pétervári városi tanácsban (mint ahogy leplezetten egyesültek a sajtóban, mert a „Recs" és a „Novoje Vremja" nézetei ebben a kérdésben *lényegében* egyneműek, csak hangban és részletekben különböznek egymástól) — ezek a soviniszták azt hirdetik, hogy a népeket változtassák ágyútöltelékké!

„Pravda" 146. sz.
1912 október 18.
Aláírás: T.

KÉT UTÓPIA

Utópia — görög szó: görögül „u“ = fosztóképző, „toposz“ = hely. Utópia — olyan hely, amely nincs, fantázia, kitalálás, mese.

Utópia a politikában olyan kívánság, amely semmiképp sem valósítható meg, sem most, sem később — olyan kívánság, amely nem támaszkodik társadalmi erőkre, és amelyet nem támaszt alá a politikai erők, az osztályerők növekedése, fejlődése.

Minél kevesebb szabadság van egy országban, minél gyérebbek a nyílt osztályharc megnyilvánulásai, minél alacsonyabb a *tömegek* felvilágosultságának színvonala, rendszerint annál könnyebben keletkeznek politikai utópiák, és annál tovább tartják magukat.

A mai Oroszországban kétféle politikai utópia tartja magát a legszívósabban, és gyakorol bizonyos fokú vonzó hatást a tömegekre. Az egyik a liberális utópia, a másik a narodnyik utópia.

A liberális utópia az, hogy békésen, nyugodtan, senkit meg nem bántva, a Puriskevicseket félre nem állítva, elkeseredett és következetesen végigvívott osztályharc nélkül is el lehet érni valamelyest komoly javulást Oroszországban, a politikai szabadság terén, a dolgozó nép tömegeinek helyzetében. Ez a szabad Oroszország és a Puriskevicsek közti *béke* utópiája.

A narodnyik utópia a narodnyik intellektuelnek és a trudovik parasztnak az az ábrándja, hogy az egész föld új és igazságos felosztásával *kiküszöbölhető* a tőke hatalma és uralma, kiküszöbölhető a bérrabszolgaság, illetve hogy *fenntartható* a föld „igazságos“, „egyenlősítő“ felosztása a tőke uralma, a pénz hatalma idején, árutermelés mellett.

Mi szülte ezeket az utópiákat? miért tartják magukat meglehetősen szilárdan a mai Oroszországban?

Ezeket az utópiákat azoknak az osztályoknak az érdekei szülték, amelyek a régi rend, a feudalizmus, a jogfosztottság ellen, egyszóval „a Puriskevicsek ellen" harcolnak, és amelyek ebben a harcban nem lépnek fel önállóan. Az utópia, az ábránd ennek az önállótlanságnak, ennek a *gyengeségnek* a szülötte. Az ábrándozás a *gyengék* osztályrésze.

A liberális burzsoáziának, s különösen a liberális burzsoá értelmiségnek szükségképpen törekednie kell a szabadságra és a törvényességre, mert enélkül a burzsoázia uralma nem teljes, nem osztatlan, és nincs biztosítva. De a burzsoázia *jobban* fél a tömegek mozgalmától, mint a reakciótól. Ebből fakad a liberalizmus meglepő, hihetetlen *gyengesége*, teljes tehetetlensége a politikában. Ebből fakad a kétértelműségek, a hazugság, a képmutatás, a gyáva csűrés-csavarás végtelen sorozata a liberálisok egész politikájában, akik *kénytelenek* mímelni a demokratát, hogy magukhoz édesgessék a tömegeket, s akik ugyanakkor mélységesen antidemokratikusak, akik mélységesen ellenséges érzülettel viseltetnek a tömegek mozgalmával, öntevékenységével, kezdeményezésével, „eget ostromló" természetével szemben, ahogy Marx mondta egyszer a múlt század egyik európai tömegmozgalmával kapcsolatban[86].

A liberalizmus utópiája az Oroszország politikai felszabadításában tanúsított tehetetlenség utópiája, annak az önző pénzeszsáknak az utópiája, amely „békésen" meg akar osztozni a kiváltságokon Puriskevicsékkel, és ezt a nemes óhaját az orosz demokrácia „békés" győzelmének elméleteként tünteti fel. A liberális utópia az az ábránd, hogyan lehetne legyőzni a Puriskevicseket anélkül, hogy vereséget mérnének rájuk, hogyan lehetne megtörni őket anélkül, hogy fájdalmat okoznának nekik. Világos, hogy *ez* az utópia nemcsak azért ártalmas, mert utópia, hanem azért is, mert *megfertőzi* a tömegek demokratikus öntudatát. Azok a tömegek, amelyek *ebben* az utópiában hisznek, sohasem vívják ki a szabadságot; az ilyen tömegek nem méltók a szabadságra; az ilyen

tömegek valóban megérdemlik, hogy csúfot űzzenek belőlük a Puriskevicsek.

A narodnyikok és a trudovikok utópiája a kapitalista és bérmunkás között középen álló kistulajdonosnak az az ábrándja, hogy osztályharc nélkül is meg lehet szüntetni a bérrabszolgaságot. Amikor majd a gazdasági felszabadulás kérdése Oroszország számára ugyanolyan közeli, közvetlen, *aktuális* kérdés lesz, mint ma a politikai felszabadulás kérdése, akkor a narodnyikok utópiája *ugyanolyan* ártalmas lesz, mint a liberálisok utópiája.

Ma azonban Oroszország még polgári, nem pedig proletár átalakulásának korszakát éli; nem a proletariátus gazdasági felszabadításának kérdése ért meg *teljes mértékben*, hanem a politikai szabadság, vagyis (lényegében) a teljes polgári szabadság kérdése.

És ebben az utóbbi kérdésben a narodnyikok utópiája sajátságos történelmi szerepet játszik. Minthogy arra vonatkozik, milyen gazdasági következményei kell hogy legyenek (és milyen következményei lesznek) az új földfelosztásnak, ez az utópia velejárója *és szimptómája* a paraszttömegek, vagyis a burzsoá-feudális mai Oroszország lakosságának *többségét* alkotó tömegek nagy átfogó *demokratikus* fellendülésének. (A tisztán polgári Oroszországban, éppúgy, mint a tisztán polgári Európában, a parasztság nem lesz a lakosság többsége.)

A liberálisok utópiája megfertőzi a tömegek demokratikus öntudatát. A narodnyikok utópiája, amely *szocialista* öntudatukat *fertőzi meg*, velejárója, szimptómája, sőt részben kifejezője is fejlődő demokratikus érzelmeiknek.

A történelem dialektikája olyan, hogy a narodnyikok és a trudovikok az oroszországi agrárkérdés terén antikapitalista eszközként a lehető legkövetkezetesebb és leghatározottabb kapitalista rendszabályt javasolják és hirdetik. Az új földfelosztás „egyenlősítése“ utópia, de az, ami az *új* földfelosztáshoz szükséges, vagyis a legteljesebb szakítás a régi földbirtoklás valamennyi formájával, mind a földesúri földbirtokkal, mind az osztás-földbirtokkal, mind a „kincstári“ földbirtokkal, a legnagyobb mértékben fontos, gazdasági szempontból haladó, s különösen

egy olyan ország számára, mint Oroszország, égetően sürgős lépés a polgári demokrácia irányában.

Emlékezzünk Engels kitűnő mondására:

„Ami... közgazdaságtani szempontból formailag helytelen, világtörténelmi szempontból mégis helyes lehet“[87].

Ezt a mélyértelmű megállapítást Engels az utópikus szocializmusra vonatkozóan tette: ez a szocializmus közgazdaságtani szempontból formailag „helytelen“ volt. Ez a szocializmus „helytelen“ volt, mikor az értéktöbbletet *igazságtalanságnak* nyilvánította a csere törvényei szempontjából. *Ezzel* a szocializmussal szemben közgazdaságtani szempontból formailag igazuk volt a polgári politikai gazdaságtan teoretikusainak, mert hiszen a csere törvényeiből az értéktöbblet egészen „természetszerűen“, egészen „igazságosan“ következik.

Az utópikus szocializmusnak azonban igaza volt világtörténelmi szempontból, mert szimptómája, kifejezője, előhírnöke volt annak az osztálynak, amelyet a kapitalizmus szült, és amely most, a XX. század elején, tömegerővé nőtt, amely véget tud vetni a kapitalizmusnak, és feltartóztathatatlanul halad ebben az irányban.

Engels mélyértelmű megállapítására okvetlenül emlékeznünk kell, amikor meg akarjuk ítélni, mit jelent a jelenlegi narodnyik vagy trudovik utópia Oroszországban (és talán nem is csak Oroszországban, hanem számos ázsiai államban is, ahol a XX. században polgári forradalom megy végbe).

A közgazdaságtani szempontból formailag helytelen narodnyik *demokratizmus történelmi* szempontból igazság; *ez* a demokratizmus, amely mint szocialista utópia helytelen, *igazság* a paraszttömegeknek abban a sajátságos, történelmileg meghatározott demokratikus harcában, amely a polgári átalakulás elválaszthatatlan eleme és teljes győzelmének feltétele.

A liberális utópia leszoktatja a harcról a paraszttömegeket. A narodnyik utópia kifejezi harckészségüket, s millió jót ígér nekik a győzelemért, holott ez a győzelem valójában csak száz jót ad. De vajon nem természetes, hogy a harcrakelő milliók, amelyek évszázadokon át hihetetlen sötétségben, szükségben, nyomorban, piszokban,

félrelökve, megfélemlítve éltek, tízszeresre nagyítják az esetleges győzelem gyümölcseit?

A liberális utópia leplezi az új kizsákmányolóknak azt az önző kívánságát, hogy megosztozzanak a kiváltságokon a régi kizsákmányolókkal. A narodnyik utópia kifejezi a kispolgárság dolgozó millióinak azt a törekvését, hogy *teljesen* végezzenek a régi, feudális kizsákmányolókkal, és azt a csalóka reményüket, hogy „egy füst alatt“ az új, a kapitalista kizsákmányolókat is kiküszöbölhetik.

Világos, hogy a marxistáknak, akik ellenségesen állnak szemben *minden* utópiával, síkra kell szállniuk annak az osztálynak az önállóságáért, amely éppen azért tud *önfeláldozóan* harcolni a feudalizmus ellen, mert még századrésznyire sem „kóstolt bele“ a magántulajdonból való részesedésbe, ami a burzsoáziát a feudálisok felemás ellenfelévé, sőt gyakran szövetségesévé teszi. A parasztok a kisüzemi árutermelésbe „kóstoltak bele“; a történelmi körülmények kedvező találkozása esetén *elérhetik* a feudalizmus legteljesebb megsemmisítését, de bizonyos mértékben — és nem véletlenül, hanem elkerülhetetlenül — *mindig* ingadozni fognak a burzsoázia és a proletariátus között, a liberalizmus és a marxizmus között..

Világos, hogy a marxistáknak a narodnyik utópiák héjából gondosan ki kell hámozniuk a paraszttömegek őszinte, határozott, harcos demokratizmusának egészséges és értékes magvát.

A múlt század nyolcvanas éveinek régi marxista irodalmában megtalálhatjuk azt a következetes törekvést, hogy kihámozzák ezt az értékes demokratikus magot. A történetírók valamikor rendszeresen fogják tanulmányozni ezt a törekvést, és meg fogják vizsgálni kapcsolatát azzal, ami a XX. század első évtizedében a „bolsevizmus“ nevet kapta.

A megírás ideje: 1912 október.

Először megjelent: „Zsizny“ 1. sz. 1924.

Aláírás: V. I.

ANGOL VITÁK A LIBERÁLIS MUNKÁSPOLITIKÁRÓL

Ismeretes, hogy Angliában két munkáspárt van: a szociáldemokrata párt, amely most a „Brit Szocialista Párt“ nevet viseli, és az úgynevezett „Független Munkáspárt“.

Ez a szakadás az angol szocialista munkásmozgalomban nem véletlen műve. Régi keletű dolog ez. Anglia történelmi sajátosságai szülték. Angliában fejlődött ki leghamarább a kapitalizmus, és Anglia hosszú ideig az egész világ „műhelye“ volt. Ez a kivételes monopolhelyzet Angliában viszonylag tűrhető életkörülményeket teremtett a *munkásarisztokrácia* számára, vagyis a kisebbségben levő tanult, jól fizetett munkások számára.

Ez a körülmény szülte a kispolgári céhszellemet ebben a munkásarisztokráciában, amely elszakadt osztályától, a liberálisok pórázán járt, s gúnyos ajkbiggyesztéssel beszélt a szocializmusról mint „utópiáról“. A „Független Munkáspárt“ a liberális munkáspolitika pártja. Jogosan mondják, hogy ez a párt csak a szocializmustól „független“, a liberalizmustól nagyon is függ.

Az utóbbi időben Anglia monopóliuma végérvényesen megrendült. A régi, viszonylag tűrhető életkörülményeket a drágaság következtében határtalan nyomor váltotta fel. Óriási mértékben kiéleződik az osztályharc, s ezzel egyidejűleg meginog az opportunizmus talaja, meginog az az egykori alap, amelyen a munkásosztály soraiban elterjedhettek a liberális munkáspolitika eszméi.

Amíg ezek az eszmék az angol munkások jelentős részében tartották magukat, addig szó sem lehetett arról, hogy kiküszöböljék a szakadást a munkások között.

Frázisokkal és óhajokkal nem lehet *egységet* teremteni, amíg folyik a szociáldemokráciának a liberális munkáspolitika elleni harca. De *most* ez az egység valóban kezd lehetségessé válni, mert *magában* a „Független Munkáspártban“ is *erősödik a tiltakozás* a liberális munkáspolitika ellen.

Előttünk van a párt hivatalos beszámolója legutóbbi kongresszusáról, „A XX. rendes évi konferenciáról“, amelyet Merthyrben tartottak 1912 május 27—28-án. Ebben a beszámolóban rendkívül érdekes a „parlamenti taktika“ kérdése körül lefolyt vita; — ez a vita lényegében mélyebb kérdés, a szociáldemokrata és a liberális munkáspolitika kérdése körül folyt, jóllehet a szónokok nem használták ezeket a kifejezéseket.

A kongresszuson a vitát Jewett parlamenti képviselő nyitotta meg. Határozati javaslatot terjesztett elő a liberálisok támogatása ellen — a javaslatról később még részletesebben beszélünk —, elvbarátja, Conway pedig, aki támogatta javaslatát, nyíltan kijelentette: „az egyszerű munkás mindig felteszi a kérdést: van-e a munkáspártnak önálló irányvonala a parlamentben?“ A munkások körében erősödik az a gyanú, hogy a munkáspárt a liberálisok „rabja“. „Az országban mind jobban elterjed az a vélemény, hogy a munkáspárt egyszerűen a liberális párt egyik szárnya.“ Meg kell jegyeznünk, hogy a parlamentben a „munkáspártot“ *nemcsak* a „Független Munkáspárthoz“ tartozó képviselők alkotják, hanem a szakszervezetek képviselői is. Az ilyen képviselők munkásképviselőknek és a „munkáspárt“ tagjainak nevezik magukat, bár *szervezetileg nem tartoznak* a „Független Munkáspárthoz“. Az angol opportunisták megvalósították azt, amire oly gyakran hajlanak más országok opportunistái: egyesítették az opportunista „szocialista“ képviselőket az állítólag pártonkívüli szakszervezetek képviselőivel. A hírhedt „széleskörű munkáspárt“, amelyről nálunk 1906—1907 folyamán beszéltek egyes mensevikek, Angliában és csakis Angliában valósult meg.

Jewett, hogy gyakorlati kifejezést adjon nézeteinek, határozati javaslatot terjesztett elő. Ez a javaslat minden ízében „angol“: nincs benne semmilyen általános elv

(az angolok büszkék „prakticizmusukra“ meg arra, hogy nem szeretik az általános elveket; ez is a céhszellem megnyilvánulása a munkásmozgalomban). A határozati javaslat felhívta a képviselőház munkáscsoportját, hogy *ignoráljon* (hagyjon figyelmen kívül) *minden olyan* fenyegetést, hogy a liberális kormány kisebbségbe kerülhet és ennélfogva esetleg kénytelen lesz lemondani, — *és szavazzon minden kérdésben szilárdan* (steadfastly), *a dolog érdeme szerint* (on the merits of the questions).

Jewett ezzel a határozati javaslattal „szarván ragadta a bikát“. A liberális kormány Angliában, mint általában minden liberális párt, minden erejéből szuggerálja a munkásoknak: egyesíteni kell az erőket a reakció ellen (vagyis a konzervatív párt ellen); óvni kell a liberális többséget, amely szétolvadhat, ha a munkások nem fognak a liberálisokkal együtt szavazni; a munkások ne szigetelődjenek el, hanem támogassák a liberálisokat. S Jewett világosan felteszi a kérdést: szavazzatok „szilárdan“, ne törődjetek azzal a fenyegetéssel, hogy megbukik a liberális kormány, ne úgy szavazzatok, ahogy a liberális párt érdeke megkívánja, hanem a dolog érdeme szerint, vagyis — marxista nyelven szólva — folytassatok önálló proletár osztálypolitikát, ne pedig liberális munkáspolitikát.

(A „Független Munkáspárt“ *elvből* elveti a marxizmust, és ezért a marxista nyelvet egyáltalán nem használja.)

Jewettet rögtön megtámadták a pártban uralkodó opportunisták. És — jellemző módon! — éppen mint opportunisták, kerülővel, csűrés-csavarással támadták. *Egyenesen* nem akarták megmondani, hogy ők a liberálisok támogatása *mellett* vannak. Gondolatukat *közhelyekkel*, a munkásosztály „önállóságának“ elmaradhatatlan emlegetésével fejezték ki. De szakasztott úgy, mint a mi likvidátoraink, akik mindig éppen olyankor kiabálnak különösen hangosan a munkásosztály „önállóságáról“, amikor *valójában* liberális munkáspolitikával készülnek felváltani ezt az önállóságot.

Murray, az opportunista többség képviselője „módosítást“, azaz ellenhatározatot terjesztett be a következő tartalommal:

„A konferencia kimondja, hogy a munkáspártnak céljai biztosabb elérése végett továbbra is számolnia kell taktikája minden lehetséges eredményével és következményével, mind közvetlen, mind közvetett következményeivel, egy pillanatra sem feledve el, hogy határozatait kizárólag saját érdekeiből, mint pártnak az érdekeiből és abból a törekvésből kiindulva kell meghoznia, hogy növelje a céljai elérése szempontjából alkalmas esetek számát."

Hasonlítsák össze a két határozati javaslatot. Jewett világosan követeli, hogy szakítsanak a liberálisok támogatásának politikájával, Murray semmitmondó közhelyeket pufogtat, amelyek igen tetszetősek és első pillantásra vitathatatlanoknak látszanak, a *valóságban* pedig *éppen* a liberálisok támogatásának politikáját leplezik. Ha Murray ismerné Marxot, és olyan emberek előtt beszélt volna, akik tiszteletben tartják a marxizmust, akkor semmibe se került volna neki, hogy megédesítse opportunizmusát marxista kifejezésekkel, és azt mondja, hogy a marxizmus megköveteli minden egyes eset összes konkrét körülményeinek számbavételét, hogy nem kötjük meg a kezünket, hogy önállóságunkat megőrizve „kihasználjuk a konfliktusokat", megragadjuk a fennálló rendszer „ellentmondásainak Achilles-sarkát" stb. stb.

Az opportunizmus kifejezhető *bármilyen* doktrína, *így a marxizmus* terminusaival is. A „marxizmus sorsának" sajátossága Oroszországban éppen az, hogy nemcsak a munkáspárt opportunizmusa, hanem a liberális párt opportunizmusa is (Izgojev és társai) szeret a marxizmus „*terminusaiba*" öltözni! De ezt csak zárójelben jegyezzük meg. Térjünk vissza Merthyrbe.

Jewett után MacLachlan szólalt fel.

„Mi egy politikai párt érdeke? — kérdezte. — Csak az, hogy megtartsa képviselői mandátumait a képviselőházban? Ha valóban a párt érdekeit tartjuk szem előtt, a parlamenten kívüli munkásokkal és munkásnőkkel ugyanúgy számolnunk kell, mint a parlamentben a képviselőkkel. A mi pártunk szocialista szervezet. Politikai tevékenységünkben saját elveinket kell érvényesítenünk."

És MacLachlan hivatkozott a Haswell-javítóintézetben történt esettel kapcsolatos szavazásra: egy fiút, akit az

intézetben tartottak fogva, halálra kínoztak. Interpelláció a parlamentben. A liberális kormányt bukás fenyegeti: Anglia nem Poroszország, és az a kormány, amely kisebbségben marad, lemond. És ekkor a munkásképviselők, hogy megmentsék a kormányt, a kínzó felmentésére szavaznak.

A munkáspárt — mondta MacLachlan — mindig számol azzal, milyen hatással lesz szavazása a kormány sorsára. Megbukik a kormány — feloszlatják a parlamentet — új választásokat tűznek ki. De ettől nem kell félni. A kormány bukásának és az új választások kitűzésének eredménye *a két polgári párt egyesülése* lenne (MacLachlan csupán „két pártot" mondott „polgári" nélkül: az angolok nem szeretik a marxista kifejezéseket!). *De minél előbb egyesülne ez a két párt, annál jobb lenne mozgalmunkra nézve.* Amit propagandistáink hirdetnek, azt kell megvalósítaniuk képviselőinknek is a parlamentben. Amíg ez nincs így, a tory (vagyis konzervatív) munkás *sohase fogja elhinni, hogy van valamilyen különbség a liberális párt és a munkáspárt között.* Veszítsünk el akár minden parlamenti mandátumot, de ha védelmezni fogjuk elveinket, ennek több haszna lesz, mint ha folyton csak azon erőlködünk, hogy kedvében járjunk a liberális kormánynak, hogy ez engedményeket tegyen nekünk!

Keir Hardie, parlamenti képviselő, a párt vezére. Köntörfalaz, csűri-csavarja a dolgot...

„A parlamentben voltaképpen nincs ingatag helyzet: a liberálisok az írekkel együtt erősebbek, mint a toryk és a munkások szövetsége... A haswelli kínzás ügyében azért szavaztam a kormány mellett, mert meg voltam győződve szavazásom lényegi helyességéről, nem pedig a kormány támogatása kedvéért. A kínzás kétségtelenül megtörtént, és mindannyian azzal az eltökéltséggel mentünk a parlamentbe, hogy a kormány ellen fogunk szavazni. De a parlamentben meghallgattuk a másik felet, s kiderült, hogy bár az igazgató bűnös a kegyetlenség elkövetésében, de az intézet általában a legjobb a királyságban. Ilyen körülmények között helytelen lett volna a kormány ellen szavazni... (Idáig züllesztették az angol opportunisták a Munkáspártot: nem fütyülték ki a párt vezérét ilyen beszédért, hanem nyugodtan meghallgatták!)...

A «Független Munkáspárt» tagjai nem hibásak. A szén-

bányászok szövetsége belépett a Munkáspártba, s amikor a szénbányászok képviselői beléptek a munkáscsoportba, *kiderült, hogy liberálisok.* És nem változtatták meg nézeteiket. *Csak névleg* csatlakoztak a Munkáspárthoz...

Jewett határozati javaslata ad abszurdum viszi a parlamentarizmus egész rendszerét. Számba kell venni minden szavazás következményeit.

...Tanácsolnám, hogy vessük el mind a határozati javaslatot, mind a módosítást" (!!!).

Lansbury támogatja Jewett határozati javaslatát:

„Keir Hardie hasztalan próbálta nevetségesen ostoba színben feltüntetni ezt a határozatot, mintha ez azt javasolná, hogy a dolog összes körülményeit figyelembe nem véve szavazzunk az egyes kérdésekben. A határozat azt javasolja, hogy ne *csak* azzal a megfontolással számoljunk, mi lesz a szavazás eredménye a kormány szilárdsága szempontjából. Én azért váltam szocialistává, mert megundorodtam azoknak a politikai spekulánsoknak a módszereitől, akik magángyűlések segítségével és a képviselők „irányításával" kezükben tartják a képviselőházat. Tapasztalataim meggyőztek arról, hogy minden felvetett kérdést csakis abból a szempontból tárgyaltak meg, milyen hatással lesz a kormány sorsára ez vagy az a szavazás.

A munkáspárt szinte egyáltalán nem tudja elhatárolni magát a liberális párttól. Nem tudok a törvényhozásnak egyetlen olyan kérdéséről sem, amelyben a munkáspártnak sikerült volna elhatárolnia magát a liberálisoktól. Mint párt a kormány elválaszthatatlan része voltunk a munkásbiztosítás kérdésében. A munkáspárt egész idő alatt a kormányra és a kormány tervezetére szavazott.

A haswelli javítóintézet kérdésével kapcsolatos szavazás miatt nagyon szégyellem magam. Megkínoznak egy fiút, a fiú belehal a kínzásokba, mi pedig a kormány mellett szavazunk, fehérre mosva a kínzót! «Fullajtáraink» („rohips" — szervezők vagy ügyelők, akik meg vannak bízva, hogy figyelemmel kísérjék a frakció szavazását) fel-alá futkostak az egész épületben, összehajkurászva a munkásképviselőket, hogy ne engedjék meg a kormány vereségét... Ha rászoktatjuk az embereket, hogy lelkiismeretük ellenére szavazzanak, halálos csapást mérünk a demokrácia jövőjére hazánkban..."

Philipp Snowden, parlamenti képviselő, az egyik legdühödtebb opportunista, tekergőzik, akár az angolna.

„Harci ösztönöm arra késztet, hogy a határozati javaslatra szavazzak, de józan eszem, értelmem, tapasztalatom azt sugallja, hogy ellene szavazzak. Elismerem, hogy a mostani parlamenti rendszer demoralizálóan hat azokra, akik idealizmustól és politikai lelkesedéstől hajtva mentek a parlamentbe, de nem hiszem, hogy Jewett határozati javaslatának elfogadása lényeges változást eredményezne. Amikor a lényeget tárgyaljuk meg, nem szoríthozhatunk csupán a szóban forgó eset körülményeire. Vannak olyan kérdések, amelyek a munkáspárt szempontjából fontosabbak, mint az, hogy a szavazás miféle következményekkel jár a kormányra nézve — ilyen például a nők választójogának kérdése —, de megtehetjük-e, hogy figyelmen kívül hagyjuk a következményeket bármilyen jelentéktelen kérdéssel kapcsolatos szavazás esetén? Az ilyen politika gyakori általános választásokat tenne szükségessé, s a publikum számára nincs ennél kellemetlenebb ... A politika kompromisszum."

A szavazáskor a határozati javaslat 73 szavazatot kapott, *ellene* 195 szavazatot adtak.

Az opportunisták győztek. Ez nem is csoda egy olyan opportunista pártban, mint az angol „Független Munkáspárt". De hogy az opportunizmusnak már e párt soraiban is ellenzéke támadt, most már végérvényesen megállapított tény.

Az opportunizmus ellenfelei sokkal helyesebben jártak el, mint németországi elvbarátaik igen sokszor, amikor síkraszállnak az opportunistákkal való rothadt kompromisszumok mellett. Saját határozati javaslatuk nyílt előterjesztése igen fontos elvi vitára adott alkalmat, és az angol munkásosztályra ennek a vitának nagy hatása lesz. A liberális munkáspolitikát a hagyomány, a megszokottság, az opportunista vezérek ügyessége tartja fenn, de a proletariátus tömegeiben elkerülhetetlen kudarc vár rá.

A megírás ideje: 1912 október.
Először megjelent: „Proszvescsenyije"
4. sz. 1913 április.
Aláírás: W.

EGY KADET PROFESSZOR

A kadet párt egyik képviselőjelöltje, Tugan-Baranovszkij professzor úr azok közé az orosz közgazdászok közé tartozik, akik ifjúkorukban csaknem marxisták voltak, azután gyorsan „benőtt a fejük lágya", „kijavították" Marxot polgári elméletek foszlányaival, és jelentős renegát érdemeikkel biztosították maguknak az egyetemi katedrát a diákok tudós elbutítása céljából.

A marxistából liberálissá fejlődött Tugan úr a napokban a „Recs" hasábjain a drágaság időszerű kérdésével kapcsolatban a következő okoskodást tette közzé:

„Az én (?) véleményem szerint a megélhetési költségek drágulásának fő (nocsak!) oka egészen világos. Ez az ok a lakosság, s főleg a városi lakosság hallatlan ütemű növekedése. A lakosság növekedése folytán át kell térni a földművelés intenzívebb módszereire, ami — a mezőgazdasági munka *csökkenő termelékenységének ismert törvénye következtében* — az egységtermék munkaértékének növekedésére vezet."

Tugan úr szeret kiabálni: „én", „enyém". A valóságban a Marx által rég megcáfolt polgári tanok foszlányait szajkózza.

„A csökkenő termelékenység ismert törvénye" régi polgári limlom, amely a tudatlanoknak és a burzsoázia fizetett tudósainak kezében *a kapitalizmus igazolására* szolgál. Marx régen megcáfolta ezt a „törvényt", amely a *természetet* hibáztatja (csökken a munka termelékenysége, úgymond, itt nem lehet tenni semmit!), holott a valóságban a *kapitalista társadalmi* rendben van a hiba.

„A mezőgazdasági munka csökkenő termelékeny-

ségének törvénye" burzsoá hazugság. A *földjáradék*, vagyis a föld*tulajdonosok* jövedelme növekedésének törvénye ellenben a kapitalizmus idején igazság.

A drágaság egyik oka a földmonopólium, vagyis az, hogy a föld magántulajdonban van. A földbirtokosok ezért egyre nagyobb hasznot húznak a munka *növekvő* termelékenységéből. A drágaságnak csakis úgy vethetünk véget, ha a munkások szervezetbe tömörülnek érdekeik védelmére, ha véget vetünk a kapitalista termelési módnak.

Csakis a burzsoázia lakájai, mint például a kadet Tugan úr, védelmezhetik a mezőgazdasági munka csökkenő termelékenységének „törvényéről" szóló dajkamesét.

„Pravda" 147. sz.
1912 október 19.
Aláírás: V. I.

A VILÁGTÖRTÉNELEM ÚJ FEJEZETE

Ma már egyhangúlag elismeri az egész európai burzsoá sajtó is, amely reakciós és önző célokból a hírhedt status quo-t (a régi, változatlan állapotokat) védelmezte a Balkánon, hogy új fejezet kezdődött a világtörténelemben. Törökország leverése kétségtelen tény. A négyes szövetségben tömörült balkáni államok (Szerbia, Bulgária, Montenegró, Görögország) óriási győzelmeket arattak. A négy említett állam szövetsége ténnyé vált. „A Balkán a balkáni népeké" — ezt *már* elérték.

Mi a világtörténelem új fejezetének jelentősége?

Kelet-Európában (Ausztria, Balkán, Oroszország) mind ez ideig nem küszöbölték ki a középkor igen számottevő maradványait, amelyek iszonyúan fékezik a társadalmi fejlődést és a proletariátus növekedését. Ezek a maradványok: az abszolutizmus (a korlátlan önkényuralom), a feudalizmus (a feudális földbirtokosok birtokai és kiváltságaik) és a nemzeti elnyomás.

A balkáni országok öntudatos munkásai elsőnek adták ki a balkáni nemzeti kérdés következetesen demokratikus megoldásának jelszavát. Ez a jelszó: balkáni föderatív köztársaság. A demokratikus osztályok gyengesége (a proletariátus kisszámú; a parasztok el vannak gyötörve, szét vannak forgácsolva, analfabéták) a mai balkáni államokban arra vezetett, hogy a gazdaságilag és politikailag szükséges szövetség a balkáni monarchiák szövetségévé vált.

A nemzeti kérdés a Balkánon óriási lépéssel közelebb jutott a megoldáshoz. Egész Kelet-Európában most már *Oroszország* a legelmaradottabb állam.

Bár a Balkánon monarchiák szövetsége, nem pedig köztársaságok szövetsége alakult meg; bár ez a szövetség háború, nem pedig forradalom útján valósult meg, mégis egész Kelet-Európában nagy lépéssel közeledtünk a középkori maradványok lerombolásához. És korán ujjonganak, nacionalista urak! Ez a lépés önök *ellen* irányul, mert Oroszországban van a *legtöbb* középkori maradvány!

Nyugat-Európában pedig a proletariátus még harsányabban hirdeti jelszavát: semmilyen beavatkozást! A Balkán a balkáni népeké!

„Pravda" 149. sz.
1912 október 21.

A KADETOK ÉS A NACIONALISTÁK

Amikor rámutattunk arra, hogy a kadetok nézeteik alapját tekintve liberális nacionalisták, hogy egyáltalán *nem demokratikusan* vetik fel a nemzeti kérdést, a „Recs" mérgesen és nagyképűen válaszolt nekünk, tudatlansággal és hamisítással vádolva bennünket.

Hadd közöljünk most egy dokumentumot, egyet a sok közül. Ítéljenek az olvasók és a választók.

Október 18-án M. M. Kovalevszkij úrnál másodízben gyűlt össze „a szláv kérdés iránt érdeklődők köre". Felolvastak egy, a társadalomhoz intézett felhívást, amelyet aláírt J. Anyicskov, Karejev, L. Pantyelejev (a kadetok képviselőjelöltje volt), G. Falbork, majd természetesen M. M. Kovalevszkij úr és mások.

Nem óhajtja-e esetleg a „Recs" elhárítani magáról a felelősséget Karejevvel, Pantyelejevvel és társaikkal kapcsolatban?

A liberálisok felhívásának az a lényege, hogy

„**az orosz szív együtt dobog**... minden szlávval, **és reméli, hogy az orosz nemzeti öntudat segít** biztosítani számukra **győzelmeik gyümölcs**eit".

Miben különbözik ez a „Novoje Vremja" és társai nacionalizmusától és sovinizmusától? Csakis a fehér kesztyűben, no meg a diplomatikusan óvatosabb kifejezésmódban. De a sovinizmus fehér kesztyűben és a legkeresettebb kifejezések esetén is undorító.

A demokrácia sohase fog beszélni „együtt dobogásról", amikor mellette (és fölötte!) ott állnak az orosz nacionalisták, akik számos népet minden erejükből elnyomnak.

A demokrácia sohasem fogja tűrni, hogy egyszerűen a szlávot állítsák szembe a törökkel, amikor a szláv és a török parasztot *együtt* kell szembeállítani a szláv és a török földbirtokosokkal és pribékekkel.

A demokrácia sohasem fogja megengedni, hogy a szabadság híveinek és az elnyomás ellenségeinek *öntudatát minden* nemzetiségnél „orosz nemzeti öntudattal" cseréljék fel — elnyomva és üldözve a lengyeleket, a zsidókat, s általában a „más nemzetiségűeket".

Egyetlen becsületes demokrata, az elnyomott nemzetiségek egyetlen őszinte híve se szavazzon a kadetokra!

„Pravda" 151. sz.
1912 október 24.
Aláírás: V. I.

A HÁBORÚ BORZALMAI

A hadviselő felek minden erejükből titkolják az „avatatlanok“, azaz az egész világ előtt, hogy mi történik a Balkánon. A tudósítókat becsapják, visszatartják, és csak jóval az ütközetek után engedik ki a csataterekre.

Ezért csak rendkívüli körülmények révén tudhatjuk meg hébe-hóba az igazságot a háborúról. Nyilván ilyen rendkívüli körülmények segítettek Donohoe úrnak, az angol „Daily Chronicle“ tudósítójának is. A török oldalon sikerült jelen lennie a Lüle Burgasz-i ütközetnél; azután gépkocsin Konstantinápolyba utazott, onnan tengeren Constanzába (Románia). Constanzából táviratozhatott Londonba.

A törökök veresége borzalmas volt. Mintegy 40 000 (!) emberük esett el. Legalább olyan katasztrófa, mint a mukdeni volt — írja az angol. A török tüzérség háromnegyed része a bolgárok zsákmánya lett. A bolgárok egészen közel engedték a törököket, hagyták, hogy elkezdjék a kézitusát, aztán — gyorsan visszavonultak és . . . a *géppuskák* százával, ezrével kaszálták le a törököket.

A törökök visszavonulása megvadult, éhes, elkínzott, fejvesztett tömeg rendezetlen menekülése volt. A tudósító gépkocsija elakadt a menekülők tömegében. Az éhes törökök kenyeret kértek tőle. A tudósítónak be kell állnia sebesülteket kötözni. Kevés az orvos. Nincs kötözőanyag. Nincs lőszer. Sok hadjáratot láttam már — írja az angol —, de ilyen borzalmas katasztrófát, az éhes, megtépázott, agyongyötört, tehetetlen anatóliai (Ázsiai Törökország) parasztok ilyen tömeges mészárlását soha elképzelni se tudtam volna.

„Pravda“ 155. sz.
1912 október 28.
Aláírás: V. Fr.

A KADETOK ÉS A NAGYBURZSOÁZIA

A kadetok győzelme Moszkva és Pétervár 1. városi kúriájában, majd az Államtanács ipart képviselő tagjainak választásán, végül az a kétséget kizáró módon bebizonyított tény, hogy a *reakciósok* segítséget nyújtottak a kadetoknak a szociáldemokraták ellen — mindez *valamennyi* társadalmi osztályunk igen érdekes politikai fejlődésének a jele.

Emlékeztetünk a szociáldemokratáknak a kadet párt lényegéről szóló legfőbb határozatára, amelyet 1907-ben fogadtak el: „A liberális-monarchista burzsoázia pártjai, s köztük a legfőbb, a kadet párt, már most határozottan elfordultak a forradalomtól, és arra törekednek, hogy az ellenforradalommal való kiegyezés útján megszüntessék a forradalmat; e pártok társadalmi bázisát a burzsoázia gazdasági tekintetben haladóbb rétegei — különösen a polgári értelmiség — alkotják, a városi és falusi kispolgárság egy része pedig csakis hagyományból (szokásból) követi még e pártokat és amiatt, mert félre vannak vezetve a liberálisok által"[88].

E jellemzés helyességét az események teljesen igazolták. A második városi kúriából (ahol *sok* demokratikus választó van) a kadetokat *kiszorítja* a demokrácia. Az első városi kúriából a kadetok szorítják ki az októbristákat.

Minél jobban dühöng a reakció, minél leplezetlenebb a választások meghamisítása, annál inkább átáll a nagytőke a liberalizmus oldalára. A kadet párt osztálylényegege, amelyet a marxisták 1906-ban és 1907-ben megmutattak, most szemléletesen *feltárul* a tömegek előtt.

Szemmelláthatóvá válik azoknak a tévedése, akik a

kadetokat a városi *demokrácia* pártjának tartották. A kadetok és a reakciósok szövetsége titkos szövetségből lassanként *nyílt* szövetséggé válik: a reakciósok a szociáldemokrata Predkalnnal szemben a kadet Manszirevet, a szociáldemokrata Pokrovszkijjal szemben a kadet Nyikolajevet támogatják.

A szociáldemokrata politika ereje, legyőzhetetlensége éppen abból ered, hogy a kapitalista társadalom *egész* fejlődése egyre jobban igazolja helyességét. A kadetok összefognak a nagyburzsoáziával, amely minden ellenforradalmisága ellenére sem *lehet* elégedett. A demokrácia a kadetoktól *balra* tolódik.

„Pravda" 157. sz.
1912 november 1.

TŐSGYÖKERESEN OROSZ ERKÖLCSÖK

A „Zemscsina" című lap a napokban Puriskevics versei mellett cikket közölt Gurjevről, a „Rosszija" „híres" (ezentúl már idézőjel nélkül is híres) hivatalos publicistájáról. A „Zemscsina" azt állítja, hogy Gurjev „zsidó-liberális árnyalatú publicista". Furcsa! Vajon a hivatalos „Rosszija" is zsidó-liberális lap?

Miről van szó voltaképpen? Arról, hogy a részvényesek gyűlése egyhangúlag megszüntette Gurjev tagságát a pétervári cérnagyár igazgatóságában. Ezenkívül elhatározták, hogy az ügyésszel vádat emeltetnek Gurjev ellen megengedhetetlen eljárása miatt.

Kiderül, hogy Gurjev 1000 rubellel társult, és jogot kapott a haszon *egyharmadára*, holott két részvényes gyáros 100 000 rubelt vitt be! Miért ilyen bőkezűek a tőkések Gurjevvel?

Azért, mert ez a férfiú valóságos államtanácsos, a hivatalos „Rosszija" munkatársa és a többi, és így tovább. Vitte személyi titkára volt. „Rendkívül jó összeköttetései" vannak. Megígérte, hogy ... *kormánytámogatást* szerez!

Szóval a kormánnyal való „összeköttetéseket" a kapitalista urak elég magasra „értékelték": pontosan 49 000 rubelre. Önnek van áruja — nekünk van pénzünk. Önnek vannak „kormányösszeköttetései", tud támogatást szerezni — nekünk van pénzünk. Adás-vétel. Ennyi ezer a „kormányösszeköttetésekért", ennyi a támogatás megígéréséért, ennyi a kincstári „Rosszijá"-ban való működésért. Tessék, Gurjev úr!

Gurjev fel is vette a pénzt — és becsapta társait. Ígéreteit nem teljesítette, de követelni kezdte a haszonnak

több mint egyharmadát, sőt még zsarolni is kezdett, vagyis pénzt akart kicsikarni azzal fenyegetőzve, hogy megingatja a vállalat hitelét.

Jellemző eset. Tipikus eset. Mindennapos jelenség. Illusztráció ehhez a témához: kormányösszeköttetések és állami támogatás a tőkéhez való viszonyában.

Csak mi köze ehhez a „zsidó-liberális árnyalatnak", „Zemscsina" szerkesztő urai? Ez tősgyökeresen orosz, tősgyökeresen konzervatív árnyalat! Ne szerénykedjenek, Puriskevics barátai!

„Pravda" 160. sz.
1912 november 4.
Aláírás: T.

A REFORMISTÁK PLATFORMJA ÉS A FORRADALMI SZOCIÁLDEMOKRATÁK PLATFORMJA

1912 első felében Oroszországban szemmelláthatóvá vált a forradalmi fellendülés. A politikai sztrájkok résztvevőinek száma a gyárosok számítása szerint öt hónap alatt 515 000 főre emelkedett. Hogy ezeknek a sztrájkolóknak mik voltak a jelszavaik, mik voltak követeléseik, milyen volt tüntetéseik, gyűléseik politikai tartalma stb., megmutatja egy különösen fontos dokumentum, amelyet a Központi Łap 27. száma teljes terjedelmében közölt, nevezetesen a pétervári munkások májusi felhívása.

A pétervári munkások ezekben az emlékezetes napokban nem reformista jelszavakkal léptek fel, hanem a forradalmi szociáldemokrácia jelszavaival: alkotmányozó gyűlés, nyolcórás munkanap, a földesúri földek elkobzása, a cári kormány megdöntése, demokratikus köztársaság.

A katonák és a matrózok felkelései és felkelési kísérletei — Turkesztánban, a Balti Hajóhadban és a Fekete-tengeren — ismét *objektíven* igazolták azt, hogy Oroszországban az ellenforradalom dühöngésének és a munkásmozgalom szélcsendjének hosszú évei után újra megkezdődött a forradalmi fellendülés.

Ezzel a fellendüléssel egybeesett a IV. Állami Duma választásának ideje, amikor valamennyi párt, valamennyi politikai irányzat *kénytelen volt* így vagy úgy előterjeszteni a politikai helyzet *általános* megítélését. S ha komolyan akarjuk elemezni politikai feladatainkat, mint a munkásosztály feladatait, nem pedig mint csoportok jámbor óhajait, ha marxista módszerrel ellenőrizni akarjuk a programokat és a platformokat, összevetve őket a tömegek harcának tényeivel és a társadalom *valamennyi* osztályá-

nak megmozdulásaival, akkor éppen a tömegek *e forradalmi fellendülésének* próbakövén kell kipróbálnunk, megvizsgálnunk a különböző választási platformokat is. Mert a szociáldemokrácia számára a választás nem sajátos politikai művelet, nem mandátumvadászat bármilyen ígéretek vagy nyilatkozatok árán, hanem csupán külön alkalom arra, hogy agitáljon az öntudatos proletariátus legfőbb követelései, az öntudatos proletariátus politikai világszemléletének alapelvei mellett.

A kormánypártok — a fekete századoktól Gucskovig — programjai és platformjai semmiféle kételyt nem támasztanak. Az ellenforradalmiság itt nyilvánvaló, leplezetlen. Közismert dolog, hogy ezek a pártok semmiféle valamirevaló támogatást nem kapnak nemcsak a munkásosztálytól és a parasztságtól, hanem *még* a burzsoázia széles rétegeitől sem. Az oktobristáktól ezek az utóbbi rétegek csaknem teljesen elfordultak.

A liberális-burzsoá pártok programjait és platformjait részint majdnem hivatalosan közzétették (a muzulmán csoport platformja), részint egészen pontosan ismerjük őket a „nagy" politikai sajtóból (a „progresszisták", a kadetok platformjai). Mindezeknek a programoknak és platformoknak a *lényegét* utolérhetetlenül világosan kifejezte a fecsegő kadet Gredeszkul azokban a nyilatkozataiban, amelyeket a „Recs" közölt, s amelyek onnan bekerültek a marxista sajtóba.

„Az új oroszországi forradalom *szükségességének* nyilvános *tagadása*" — így fogalmazta meg maga Gredeszkul úr nézeteit (v. ö. *„Szocial-Demokrat"*, 27. sz. 3. old.), és ugyanő a liberalizmus (elsősorban a kadetok) *tényleges* platformját szegezte szembe a forradalmárokkal: *„csupán* nyugodt, kitartó és magabiztos *alkotmányos* munkára van szükség".

Hangsúlyozzuk ezeket a szavakat: tényleges platform, mert éppúgy, mint minden burzsoá országban, Oroszországban is *kirakati* platform a platformok többsége.

A lényeg pedig éppen az, amit (az őszinteségi roham ritka pillanatában) Gredeszkul úr elismert. A liberális-monarchista burzsoázia *ellenzi* az új forradalmat, *csak* alkotmány-reformokat akar.

A szociáldemokrácia következetesen, a polgári demokrácia (a narodnyikok) ingadozva védelmezi és hirdeti az új forradalom „szükségességét". A *tömegek* harcának fellendülése *megkezdődött*. A forradalmi szociáldemokraták igyekeznek kiterjeszteni és elmélyíteni, segítik, hogy még magasabbra, a *forradalom* fokára fejlődjön. A reformisták viszont csak „élénkülésnek" tekintik a fellendülést, politikájuk alkotmányos engedmények, alkotmány-reformok elérésére irányul. A burzsoázia és a proletariátus tehát az orosz történelemnek ezen a „szakaszán" is harcba szállt egymással a „nép", a tömegek feletti befolyásért. Senki se jósolhatja meg a harc kimenetelét, de abban sem kételkedhet senki, hogy az OSzDMP-nek milyen szerepet kell betöltenie *ebben* a harcban.

Így és csakis így közeledhetünk a *párt* választási platformjának és annak a választási platformnak a megítéléséhez, amelyet a napokban tett közzé a likvidátor konferencián megválasztott „Szervező Bizottság".

A párt választási platformja, amelyet a Központi Bizottság a januári konferencia után adott ki, az április—májusi események *előtt* készült. Ezek az események *igazolták* e platform helyességét. Az egész platformot egy gondolat hatja át: bírálja az alkotmány-reformokat, leszögezi, hogy ezek reménytelenek, utópikusak a *mai* Oroszországban, és hirdeti a forradalmat. A platform jelszavait *éppen* úgy fogalmaztuk meg, hogy egészen világosan kifejezzék a forradalmi feladatokat, és teljesen lehetetlenné tegyék e jelszavak összekeverését az alkotmány-reformok ígérgetésével. A párt platformja olyan, hogy benne a forradalmi szociáldemokrata közvetlenül *szól* a politikai sztrájkok résztvevőinek *százezreihez*, a milliós paraszti hadsereg öntudatos elemeihez, akiknek *megmagyarázzuk* a felkelés feladatait. Forradalmi párt nem is álmodhat platformjának jobb ellenőrzéséről, jobb gyakorlati igazolásáról, mint amilyen az a közvetlen visszhang volt, amellyel a májusi sztrájkok és a június—júliusi katonai felkelési kísérletek válaszoltak a párt magyarázó szavára.

Vegyük szemügyre a likvidátorok platformját. Likvidátori lényegét mesterien leplezik Trockij forradalmi

frázisai. Naiv és egészen tapasztalatlan embereket ez a leplezés olykor elvakíthat, sőt, olyan benyomást kelthet, hogy a likvidátorok „kibékülnek" a párttal. De ha csak egy kicsit figyelmesebben szemügyre vesszük, menten szertefoszlik ez az önámítás.

A likvidátorok platformját a májusi sztrájkok és a nyári felkelési kísérletek *után* írták. És most mindenekelőtt megkérdezzük, érdemleges, reális választ keresve e platform lényegének a kérdésére: *hogyan* értékelte ez a platform ezeket a sztrájkokat és ezeket a kísérleteket?

„Gazdasági fellendülés" ... „a proletariátus sztrájkmozgalmának fokozásával jelezte az új társadalmi fellendülés közelgő beköszöntését" ... „a proletariátus nagyarányú áprilisi mozgalma az egyesülési szabadság követelésével" — ez *minden*, amit a likvidátorok platformjukban az április—májusi sztrájkokról mondanak.

Csakhogy ez nem igaz ám! Ez a tények kirívó meghamisítása! Kihagyták a *legfontosabbat*, éppen a politikai sztrájk *forradalmi* jellegét, hiszen a politikai sztrájk *éppen* nem egyvalamely alkotmány-reform kivívására, hanem a kormány *megdöntésére*, vagyis forradalomra irányul.

Hogyan történhetett meg, hogy egy illegális, forradalmi, „szép" szavaktól hemzsegő kiáltványban ilyen valótlanságot állítottak? — Ennek így *kellett lennie*, mert *így látják* a liberálisok és a likvidátorok. A sztrájkokban azt látják, amit látni akarnak — az alkotmány-reformokért folyó harcot. Nem látják azt, amit nem akarnak látni, vagyis a forradalmi fellendülést. Mi, liberálisok, a reformért akarunk harcolni, a forradalomért nem — ez az osztályálláspontnak az az *igazsága*, amely kifejeződött a likvidátorok *hazugságában*.

A felkelési kísérletekről a következőket olvassuk: „... a katonákat a kaszárnyákban erőszakkal, megaláztatással és éheztetéssel annyira megkínozzák, hogy az *elkeseredett tiltakozás kitör belőlük*, s azután ólommal, kötéllel lecsillapítják őket" stb ...

Ez a liberális értékelés. Mi, forradalmi szociáldemokraták a felkelési kísérletekben *a tömegek felkelésének kezdetét*, sikertelen, időszerűtlen, helytelen kezdetét látjuk, de

tudjuk, hogy a *tömeg* csak sikertelen kísérletek tapasztalatai alapján *tanulja meg* a sikeres felkelést, éppen úgy, ahogy az orosz munkások 1901—1904 folyamán több sikertelen és olykor nagyon is sikertelen politikai sztrájk árán tanulták meg, hogyan szervezzék meg a sikeres sztrájkot 1905 októberében. Azok a munkások és parasztok, akiket a leginkább megkínzott a kaszárnya, *elkezdték* a felkelést — mondjuk. Világosan és egyenesen adódik ebből a következtetés: meg kell *magyaráznunk* nekik, milyen célkitűzéssel és hogyan kell előkészíteni a *sikeres* felkelést.

A liberálisok másképp okoskodnak: a katonákat „annyira megkínozzák“, hogy „az *elkeseredett* tiltakozás kitör belőlük“, mondják ők. A liberális szemében a felkelő katona nem a forradalom alanya, nem a felkelő tömeg első hírnöke, hanem a kormány gonoszságának *objektuma* („annyira megkínozzák, hogy elkeseredik“), aki ennek a gonoszságnak a demonstrálására szolgál.

Nézzétek, milyen gonosz a mi kormányunk, amikor *elkeseredésbe kergeti* katonáinkat, és aztán ólommal csillapítja le őket — mondja a liberális (következtetés: lám, ha mi, liberálisok, lennénk hatalmon, nálunk nem lennének katonai felkelések).

Nézzétek, hogyan érlelődik a forradalmi energia a tömegek legalsó és legszélesebb rétegeiben — mondja a szociáldemokrata —, ha már a kaszárnyafegyelemtől elkínzott katonák és matrózok is felkeléseket kezdenek, és a rossz felkelésekből megtanulják a sikeres felkelést.

Látják tehát: a likvidátorok *„megmagyarázták“* (a megmagyarázni szó szenátusi jelentésében) a tavaszi és nyári oroszországi forradalmi fellendülést.

S ezután megmagyarázzák pártunk programját is.

Az OSzDMP programja ezt mondja:

„...Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt azt tűzi ki *legközelebbi* politikai feladatául, hogy megdöntse a cári önkényuralmat, és felváltsa demokratikus köztársasággal, amelynek alkotmánya *biztosítja:* 1) a nép egyeduralmát“ ... és így tovább — következik a „szabadságok“ és „jogok“ felsorolása.

Azt hihetnénk, ezt nem lehet nem megérteni. A „leg-

közelebbi“ feladat — az önkényuralom megdöntése és felváltása köztársasággal, amely *biztosítja* a szabadságjogokat.

A likvidátorok mindezt átalakították.

„. . . A szociáldemokrácia — olvassuk platformjukban — felhívja a népet, hogy harcoljon a demokratikus köztársaságért . . .

. . . Törekedve erre a célra, amelyet a nép *csak forradalom eredményeképpen* valósíthat meg, a szociáldemokrácia a *jelenlegi választási hadjáratban* (figyeljenek!) arra hívja fel a dolgozó tömegeket, hogy tömörüljenek az alábbi *soron levő* követelések körül: 1) általános stb. választójog . . . *az Állami Duma választásán*“ stb.

Pesehonov úr eszer likvidátor azt írta 1906 őszén, amikor a „nyílt pártot“ akarta megalapítani (és kis híján meg is alapította . . . csak a rendőrség megakadályozta, dutyiba csukta!), — hogy a köztársaság „*messzeségbe tűnő* távlat“, hogy „a köztársaság kérdését rendkívül óvatosan kell kezelni“, hogy a *soron levő* követelések most a reformok.

De az eszer likvidátor naiv, egyszerű és esetlen volt, s kertelés nélkül beszélt. Vajon az „európai“ opportunisták így járnak-e el? Nem, ők ravaszabbak, ügyesebbek, diplomatikusabbak . . .

Ők nem mondanak le a köztársaság jelszaváról — minő rágalom! Ők csak „megmagyarázzák“ kellőképpen, minden nyárspolgár számára nyilvánvaló megfontolásoktól vezettetve. Hogy lesz-e forradalom vagy sem, az még kérdés — mondja a nyárspolgár egyszerűen, és tudós képpel megismétli Trockij a „Nasa Zarjá“-ban (5. sz., 21. old.). A köztársaság „*csak* forradalom eredményeképpen“, „a jelenlegi választási hadjáratban“ pedig „*soron levők*“ az alkotmány-reformok!

Minden megy, mint a karikacsapás: el is ismerik a köztársaságot, és ki is tolják a messzeségbe. For-r-radalmi szavakat összehordtak egy csomót — a valóságban pedig „a jelenlegi választási hadjáratban“ (az egész platformot csak *a jelenlegi választási hadjáratra* írják!) a reformköveteléseket jelölik meg mint „soron levőket“.

Igen, igen, „a diplomáciai ügyeknek nagymesterei“

ültek a likvidátor konferencián... És mégis milyen szánalmasak ezek a mesterek! De ha a klikk-diplomatákat mámoros révületbe ejtik is, ha az együgyű „békülékenyt" megtévesztik is, a marxista más nyelven fog beszélni velük.

A nyárspolgár beéri azzal a vitathatatlan, szent és *üres* igazsággal, hogy nem lehet előre tudni, lesz-e forradalom vagy sem. A marxista nem éri be ennyivel; a marxista azt mondja: a mi propagandánk és valamennyi szociáldemokrata munkás propagandája *egyik meghatározója* annak, hogy lesz-e forradalom vagy sem. A politikai sztrájkok részvevőinek százezrei, a hadsereg különböző alakulatainak öntudatos elemei tőlünk, pártunktól kérdezik, mire törekedjenek, milyen célért keljenek fel, miért küzdjenek, fejlesszék-e a megkezdődött fellendülést forradalommá, vagy tereljék a reformokért való harc irányába.

A forradalmi szociáldemokrácia válaszolt ezekre a kérdésekre, amelyek kissé érdekesebbek és fontosabbak, mint a nyárspolgári-trockista „orrban turkálás": lesz-e forradalom vagy sem, ki tudhatja?

Válaszunk az, hogy bíráljuk az utópikus alkotmányreformokat, megmagyarázzuk a beléjük helyezett remények meddőségét, minden úton-módon és minden erőnkből támogatjuk a *forradalmi* fellendülést, s *erre* használjuk fel a választási hadjáratot. Hogy lesz-e forradalom vagy sem, az *nem csak* tőlünk függ. De mi megtesszük a *magunkét*, és ez a munkánk sohasem vész kárba. Mélyen elülteti a tömegekben a demokratizmus és a proletár önállóság magvait, és ezek a magok *okvetlenül* ki fognak kelni, lehet, hogy holnap a demokratikus forradalomban, lehet, hogy holnapután, a szocialista forradalomban.

Azok ellenben, akik sekélyes, értelmiségi, bundista-trockista szkepticizmusukat hirdetik a *tömegeknek*: „lesz-e forradalom vagy sem, nem tudjuk, de most a reformok vannak *«soron»*" — azok *már most* züllesztik a tömegeket, liberális utópiákat hirdetnek a tömegeknek.

Ahelyett, hogy a választási hadjáratot *átitatnák* annak a meglevő, reális, *„jelenlegi"* politikai helyzetnek a szellemével, amikor félmillió munkás vesz részt forradalmi sztrájkokban, s a paraszti hadsereg öntudatos elemei a kurtanemes tisztekre lőnek, ehelyett állítólagos „európai"

(elvégre ők annyira európaiak, de annyira európaiak, ezek a likvidátorok!) „parlamenti" megfontolásaikra hivatkozva *nem vesznek tudomást* erről a reális helyzetről (amelyben nagyon kevés „európai" és nagyon sok „kínai", *azaz* forradalmi-demokratikus elem van), és néhány semmire sem kötelező frázis segítségével elintézve ezt a helyzetet — *igazi* választási hadjáratnak nyilvánítják a reformista hadjáratot!

A szociáldemokrata pártnak azért van szüksége platformra a IV. duma választásán, hogy a választásokkal kapcsolatban *is*, a választások alkalmával *is*, a választási vitákon *is* újra megmagyarázza a tömegeknek, hogy a forradalom *szükséges*, *elengedhetetlen*, *elkerülhetetlen*.

Nekik, a likvidátoroknak a platform a választásokr*a* kell, vagyis arra, hogy a forradalommal kapcsolatos megfontolásokat udvariasan félretolják mint az egyik bizonytalan lehetőséget, „igazinak" pedig olyan választási hadjáratot nyilvánítsanak, amely azért folyik, hogy felsorolják az alkotmány-reformokat.

A szociáldemokrata párt arra akarja felhasználni a választásokat, hogy újra meg újra *rávezesse* a tömegeket a forradalom szükségességének, az éppen megkezdődött forradalmi fellendülésnek a gondolatára. Ezért a szociáldemokrata párt platformjával röviden és világosan megmondja azoknak, akik részt vesznek a *IV. duma* választásán: *nem* alkotmány-reformok, hanem köztársaság, *nem* reformizmus, hanem forradalom.

A likvidátorok arra használják föl a IV. duma választásait, hogy hirdessék az alkotmány-reformokat, és *gyengítsék* a forradalom gondolatát. Ebből a *célból*, ezért tüntetik fel a katonai felkeléseket úgy, mint „elkeseredésbe kergetett katonák tiltakozásának kitöréseit", nem pedig mint annak a tömegfelkelésnek a *kezdetét*, amely nőni fog vagy meg fog szűnni többek közt aszerint is, hogy Oroszország *valamennyi* szociáldemokrata munkása azonnal, minden erejéből, teljes energiával, teljes lelkesedéssel támogatni kezdi-e.

Ezért „magyarázták" a májusi sztrájkokat forradalmi sztrájkokból reformista sztrájkokká.

Ezért „magyarázták meg" a pártprogramot, és a

szabadságjogokat *biztosító* köztársaság megalakításának „legközelebbi" feladata helyett ezért írták elő „a jelenlegi választási hadjáratban" mint *soron levőket* — a IV. Állami Duma számára, ez nem tréfa! — a különböző szabadságjogok követeléseit.

Milyen sok ósdi kínai elem van az orosz életben! Milyen sok ósdi kínai elem van az orosz cárizmusban és likvidátorainkban, akik Puriskevicsék és Trescsenkovék idején a parlamenti harc és a reformizmus „ceremóniáját" felülre és a tömegek forradalmi kísérleteit alulra akarják helyezni! Milyen sok ósdi kínai elem van az intellektueleknek ezekben az erőlködéseiben, hogy Hvosztovékkal és Makarovékkal szemben MacDonald és Jaurès, Bissolati és Bernstein, Kolb és Frank ajánlólevelének bemutatásával védekezzenek!

A likvidátorok nézeteinek és a párt nézeteinek diplomatikus „összebékítése", amelyet Trockij játszott el a likvidátor konferencián, valójában az égvilágon semmit sem „békít össze". Nem küszöböli ki azt a roppant nagy jelentőségű politikai tényt, amely a mostani Oroszország egész szociális-politikai helyzetét meghatározza. Ez a tény a reformista és a forradalmi szociáldemokrata platform harca; a liberális pártvezérek fellépése a burzsoázia képviseletében az új oroszországi forradalom szükségessége ellen, a kizárólagosan alkotmányos „munka" mellett — szemben a tömegeket igazi szabadságharcra hívó proletariátus százezreinek forradalmi sztrájkjával.

Ha egyet bókolnak a reformisták felé, egyet meg a forradalmi szociáldemokrácia felé, ezzel még nem küszöbölik ki ezt az objektív politikai tényt, egy szikrányit sem gyengítik erejét, és nem csökkentik súlyát. Az a jószándék, hogy elsimítsák az e tényből eredő nézeteltéréseket — még ha ez a szándék valóban „jó" és őszinte is —, nem tudja megváltoztatni az egész ellenforradalmi légkörből született és kibékíthetetlenül ellenséges politikai áramlatokat.

A proletariátus felkelt a maga forradalmi szociáldemokrata zászlajával, és a IV., fekete duma összeülésének előestéjén nem rakja le ezt a zászlót a liberálisok előtt, nem vonja be a reformisták kedvéért, nem hajlandó

tompítani vagy megcsonkítani platformját a klikk-diplomácia megfontolásai kedvéért.

A forradalmi szociáldemokrácia platformja szemben a reformizmus platformjával — e jelben zajlottak le a májusi sztrájkok, e jelben vonul fel az OSzDMP a földesúri-papi duma választásaira is, e jelben végzi majd a párt egész munkáját ebben a dumában és a nagy néptömegek soraiban.

„Szocial-Demokrat" 28—29. sz.
1912 november 5 (18).

ILLEGÁLIS PÁRT ÉS LEGÁLIS MUNKA

Az oroszországi szociáldemokraták illegális pártjának és legális munkájának kérdése a párt egyik legfőbb kérdése; ez a kérdés a forradalom utáni *egész* korszak folyamán foglalkoztatja az OSzDMP-t, s ez okozta a legelkeseredettebb belső harcot soraiban.

Legfőképpen e kérdés körül folyt a likvidátorok és az antilikvidátorok harca, és a harc elkeseredett voltát teljesen megmagyarázza az, hogy abban *csúcsosodott ki*: létezzen vagy ne létezzen a régi, illegális pártunk. Az OSzDMP decemberi konferenciája 1908-ban kategorikusan elítélte a likvidátorságot, s külön határozatban világosan leszögezte a párt álláspontját a szervezeti kérdésben: a pártot az illegális szociáldemokrata sejtek alkotják, amelyeknek meg kell teremteniük „a munka támaszpontjait a tömegek között" a különféle legális munkásegyesületek minél szélesebb és minél szerteágazóbb hálózata formájában.

A Központi Bizottság 1910 januári plénumának határozatai és az 1912 januári összoroszországi konferencia teljesen megerősítették a pártnak ezt az álláspontját. Ennek az álláspontnak teljes határozottságát és szilárdságát talán a legszemléletesebben jellemzi Plehanov elvtárs legutóbbi „Dnyevnyik"-je (16. sz. — 1912 április). Azt mondjuk: legszemléletesebben, mert éppen Plehanov foglalt el akkor semleges álláspontot (a januári konferencia jelentőségének kérdésében). És semleges álláspontján állva tökéletesen igazolta a pártnak ezt a kialakult véleményét, amikor kijelentette, hogy az úgynevezett „kezdeményező csoportokat" — amelyek elszakadtak a pártszervezettől

vagy megszöktek soraiból vagy tőle függetlenül jöttek létre — az illegális sejtek kongresszusának vagy konferenciájának külön határozata nélkül nem lehet a párt csoportjainak tekinteni. Elvileg anarchizmus, gyakorlatilag a likvidátorság támogatása és törvényesítése — írta Plehanov elvtárs —, ha a „kezdeményező csoportokra" bízzák, hogy *maguk* határozzák meg, a párthoz tartoznak-e vagy sem.

Azt hihetnénk, hogy a semleges Plehanovnak ezzel az utóbbi magyarázatával a kérdést, amelyet a párt többször is teljesen határozottan eldöntött, kimerítettnek tekinthetjük. De a legutóbbi likvidátor konferencia határozata arra késztet bennünket, hogy ismét visszatérjünk rá, minthogy ismét megpróbálják összezavarni a tisztázottat és elhomályosítani a világosat. A „Nyevszkij Golosz" (9. sz.) az antilikvidátorokra szórt dühös szitkok kíséretében kijelentette, hogy az új konferencia nem likvidátor konferencia. Pedig a konferenciának az egyik legfontosabb kérdésről, az illegális párt és a legális munka kérdéséről hozott határozata egészen nyilvánvalóan bizonyítja, hogy ez keresztül-kasul likvidátor konferencia.

Részletesen meg kell tehát vizsgálnunk ezt a határozatot, és ebből a célból teljes terjedelmében idéznünk kell.

I

A likvidátor konferencia határozatának címe: „A *pártépítés* szervezeti *formáiról*", de valójában már első pontja azt mutatja, hogy nem az építés „formáiról" van szó, hanem arról, *melyik* pártot, a régit-e vagy az újat, akarják itt „építeni". Lássuk tehát az első pontot:

„A konferencia a pártépítés formáinak és módszereinek kérdését megtárgyalva a következő véleményre jutott:

1. A szociáldemokráciának a szociáldemokrata proletariátus autonóm szervezetévé való átalakítása csak akkor történhet meg, ha a szociáldemokrata szervezet úgy alakul meg, hogy bevonja a munkástömegeket a nyílt társadalmi-politikai élet minden megnyilvánulásába."

Tehát a *pártépítésről* szóló határozatnak mindjárt az első sora megfellebbezhetetlenül kijelenti, hogy a szociáldemokráciát *át kell alakítani*. Ez legalábbis furcsa. Természetesen minden párttagnak jogában áll, hogy a párt „átalakítására“ törekedjék, de elvégre *tudott dolog*, hogy már négy éve a *régi* párt elismeréséről vagy el nem ismeréséről van szó! Ki nem tudja ezt?

A párt határozata (1908 december) a napnál is világosabban elítéli a likvidátorokat, akik a régi pártot újjal akarják *„felváltani“*. Plehanov 1912 áprilisában megkérdezi azoknak a „kezdeményező csoportoknak“ a védelmezőit, amelyek össze akarták hívni (és össze is hívták) a likvidátor konferenciát, egyenesen nekik szegezi a kérdést: „fennáll-e régi pártunk vagy sem?“ („Dnyevnyik Szocial-Demokrata“, 16. sz. 1912 április, 8. old.)

Ezt a kérdést nem lehet megkerülni. A négy esztendei harc vetette fel. Ebben a kérdésben benne van az úgynevezett „pártválság“ egész élessége.

Amikor *ilyen* kérdésre úgy válaszolnak, hogy „a szociáldemokráciának ... *átalakítása* csak akkor történhet meg“ ... rögtön látjuk, hogy ez nem válasz, hanem üres kibúvó.

A *párt* átalakításáról beszélhetnek a *régi* párt tagjai. Amikor *megkerülik* azt a kérdést, hogy fennáll-e a régi párt, és egyszerűen határozatilag kimondják (a párthoz *nem* tartozó „kezdeményező csoportok“ részvételével) „átalakítását“, akkor, uraim, önök csak igazolják, mégpedig teljesen, hogy a likvidátorság álláspontján vannak! Még nyilvánvalóbbá válik ez, amikor a határozat — „a szociáldemokrata proletariátus autonóm szervezetéről“ szóló teljesen tartalmatlan, üresen pufogó frázisai után — oda lyukad ki, hogy „az átalakítás“ „*csak* akkor tör*ténhet* meg, ha a szociáldemokrata szervezet...“ (itt nem akarunk foglalkozni a nevetséges, dagályos és ostoba frazeológiával) „...úgy alakul meg, hogy bevonja a munkástömegeket a *nyílt társadalmi-politikai* életbe“!!

Mit jelent ez? Vajon e csodálatos határozat szerzőinek az-e a véleményük, hogy a sztrájk és a tüntetés „a tömegek bevonása a nyílt“ stb. életbe? A logika szerint az

következik, hogy *igen!* Ebben az esetben a határozat üres szólam, mert mindenki jól tudja, hogy „a szervezet *alakul*“ a sztrájkoktól és a tüntetésektől függetlenül is. A szervezet — bölcs urak — állandóan fennáll, a tömegek pedig *nyíltan* csak időről időre lépnek fel.

A likvidátor urak „a nyílt társadalmi-politikai életen“ (ha már ilyen hivatalos liberális stílust választanak az emberek — akár a „Russzkije Vedomosztyi“-ban 30 évvel ezelőtt!) a munkásmozgalom *legális* formáit értik, s koránt-sem a sztrájkokat, a tüntetéseket stb. Gyönyörű. A határozat ebben az esetben is üres szólam, mert a szervezet nálunk korántsem „csak“ akkor „alakul“ és alakult ki, ha bevontuk a tömegeket a legális mozgalomba. Szervezetünk *van* sok helyütt, ahol a legális mozgalom *semmilyen* formáját nem engedjük meg.

A határozat fő pontja tehát (a szervezet „*csak akkor*“ alakul...) teljesen rossz. Merő zűrzavar.

De ebben a zűrzavarban világosan látszik a likvidátor *tartalom*. Az átalakítás *csakis* akkor lehetséges, ha bevonjuk a tömegeket a *legális* mozgalomba — ide torkollik valójában az első pont lamentálása. Ez pedig a legtisztább likvidátorság.

A párt négy éve mondja: szervezetünk illegális sejtekből áll, amelyeket a legális egyesületek minél szerteágazóbb hálózata vesz körül.

A likvidátorok négy éve tagadják, hogy likvidátorok, és négy éve hajtogatják: átalakítás *csak akkor lehetséges*, ha bevonjuk a tömegeket a legális mozgalomba. Azt a kérdést, hogy miből *áll* ez a párt, *milyen* ez a *régi* párt, megkerülik, és éppen úgy kerülik meg, ahogy a legalistáknak szükséges. Ez a fecsegés erősen hasonlít a zöld disznóról szóló mesére; Plehanov 1912 áprilisában megkérdezi: fennáll-e régi pártunk vagy sem? — A likvidátor konferencia válaszol: „átalakítás *csak akkor* lehetséges, *ha* bevonjuk a tömegeket a legális mozgalomba“!

Ez a válaszuk a párttól elszakadt legalistáknak, akik tegnap erősek voltak, és a pártot bosszantották, ma pedig (miután vereséget szenvedtek) félénkek lettek, és ékesszólással védekeznek.

II

A határozat második pontja így szól:

„2. Minthogy a forradalom előtti időszakhoz képest a társadalmi-politikai viszonyok megváltoztak, a fennálló és újonnan létesülő illegális pártszervezeteknek alkalmazkodniuk kell a nyílt munkásmozgalom új formáihoz és módszereihez."

Megint szép kis logika ez. A társadalmi viszonyok *megváltozásából* csak a szervezeti forma *megváltozása* következik, de ennek a változásnak az *irányát* a határozatban semmivel sem indokolják meg.

Minek hivatkozik a határozat „a társadalmi-politikai viszonyok megváltozására"? Nyilván azért, hogy bebizonyítsa, megindokolja, levezesse gyakorlati következtetését: az illegális szervezetnek alkalmazkodnia kell a legális mozgalomhoz. De a kiinduló tételből ilyen következtetés egyáltalán nem következik. „Minthogy a viszonyok megváltoztak", a legálisnak kell alkalmazkodnia az illegálishoz — ez a következtetés ugyanolyan jogos volna!

Miért van ez a zűrzavar a likvidátoroknál?

Azért, mert nem merik megmondani az igazságot, és azon erőlködnek, hogy két lovon üljenek egyszerre.

Az igazság pedig az, hogy a likvidátorok a „jelenlegi helyzet" *likvidátor* (Levickij, Larin, Jezsov és mások által megfogalmazott) megítélésének álláspontján vannak, mert hiszen annak megállapítása, *hogyan* „változtak meg a társadalmi-politikai viszonyok", nem más, mint a helyzet megítélése.

De ezt a megítélést nem merik nyíltan kifejteni. A konferencia még felvetni sem merte a helyzet megítélésének kérdését. Hallgatólagosan, titokban, csempész módszerekkel érvényesíti azt a nézetet, hogy történtek *(valamilyen)* változások, amelyek megkövetelik, hogy az illegális „alkalmazkodjék" a legálishoz.

Ez a nézet semmiben sem különbözik a kadet véleménytől, amint arra a szociáldemokrata pártsajtó már nem egyszer rámutatott. A kadetok fenntartás nélkül elismerik, hogy pártjuk „egészében kénytelen illegális maradni" (lásd a likvidátorok határozatának harmadik pont-

ját), és hogy a viszonyok megváltozása folytán az illegális pártnak alkalmazkodnia kell a legális mozgalomhoz. A kadetok számára ez elegendő. Számukra pártjuk betiltása, illegalitásba kényszerítése véletlen, „abnormalitás", csökevény, a legfőbb, leglényegesebb, alapvető pedig — legális munkájuk. A kadetoknak ez a nézete *logikusan* következik abból a „helyzetmegítélésből", amelyet Gredeszkul úr fejezett ki: új forradalomra nincs szükség, csak „alkotmányos munka" kell.

A kadet párt illegalitása véletlen, kivétel az „alkotmányos munka" általános rendszerében. Ebből logikusan következik, hogy az illegális szervezetnek „alkalmazkodnia kell a legális mozgalomhoz". A kadetoknál ez is a helyzet.

A szociáldemokrata pártnak ellenben más a véleménye. A mi helyzetmegítélésünkből, a párt helyzetmegítéléséből az a fő következtetés adódik, hogy *forradalomra szükség van, és a forradalom közeleg*. Megváltoztak a forradalomhoz vezető fejlődés *formái*, megmaradtak a forradalom *régi feladatai*. Ebből ez következik: a szervezeti formáknak meg kell változniuk, a „sejtek" formáinak rugalmasnak kell lenniük, a sejtek bővítése gyakran nem maguknak a sejteknek, hanem legális „perifériájuknak" bővítése útján történik stb. Mindezt sokszor elmondtuk a párt határozataiban.

De az illegális szervezet *formáinak* ezt a változását korántsem fedi ez a formula: „alkalmazni kell" a legális mozgalomhoz. Egyáltalán nem erről van itt szó! A legális szervezetek *támaszpontul* szolgálnak arra, hogy az *illegális sejtek* eszméit terjesszük a tömegek között. Tehát a befolyásolás formáját változtatjuk meg, hogy az előbbi befolyás *illegális* irányban hasson.

A szervezeti *forma* tekintetében az illegális „alkalmazkodik" a legálishoz. Pártunk munkájának *tartalmát* tekintve a legális tevékenység „*alkalmazkodik*" az illegális eszmékhez. (Ebből ered — zárójelben legyen mondva — a „forradalmi mensevizmus" egész háborúja a likvidátorok ellen.)

Ítéljék meg tehát, milyen bölcsek likvidátoraink, amikor az *első* kiinduló tételt (a munka formájáról) el-

fogadták, a másodikat meg (a munka *tartalmáról)* elfeledték!! És kadet bölcsességük élére odabiggyesztettek egy okoskodást a párt*építés* szervezeti formáiról, úgy hogy érvelésük most így szól:

„A pártot úgy kell építeni, hogy átalakítsuk (a pártot) a tömegeknek a legális mozgalomba való bevonása útján, és alkalmazzuk az illegális szervezetet a legális mozgalomhoz."

Kérdezzük, válasz-e ez a pártnak? — (a pártot építeni annyit jelent, mint erősíteni és szaporítani az illegális sejteket, körülvéve őket a legális támaszpontok hálózatával). — Vagy pedig inkább törvényesít ez egy kibúvót a likvidátoroknak, minthogy a kadetok és a népi szocialisták gondolatait ismétli meg? — A népi szocialista Pesehonov úr 1906 augusztusában, amikor a „nyílt pártot" alapítgatta, *éppen* ezeket az eszméket védelmezte; lásd „Russzkoje Bogatsztvo", 1906. 8. sz., és „Proletarij", 4. sz., „Eszer mensevikek" című cikk*.

III

A határozat III. pontja így szól:

„3. A szociáldemokrata pártnak már ma, amikor szervezete egészében véve kénytelen illegalitásban maradni, törekednie kell arra, hogy pártmunkájának egyes részeit nyíltan végezze, és törekednie kell az e célra megfelelő szervek megteremtésére."

Már mondottuk, hogy ez a *kadet* pártnak hajszálpontos, az első szótól az utolsóig helyes képe. De a „szociáldemokrata" szó itt nincs a helyén.

A kadetok pártja „egészében véve" valóban „kénytelen" illegalitásban maradni, az ő törekvésük valóban „már" ma (amikor hál' isten van alkotmányunk...) pártmunkájuk egyes részeinek nyílt végzésére irányul.

A hallgatólagos kiinduló tétel, amely ott lappang e likvidátor határozat minden sorában, éppen az, hogy az

* Lásd *Lenin* Művei. 11. köt. 1954. 188—198. old. — *Szerk.*

„alkotmányos munkát“ ismerik el kizárólagosnak, vagy legalábbis: a legfőbbnek, szilárdnak, alapvetőnek.

Ez gyökerében helytelen. Ezek éppen a liberális munkáspolitika nézetei.

A szociáldemokrata párt illegális „egészében“ is, minden sejtjében is, és — *ami a leglényegesebb* — forradalmat hirdető és előkészítő munkájának egész tartalmában is. Ezért a szociáldemokrata párt legnyíltabb sejtjének *legnyíltabb* munkája *sem* tekinthető „a pártmunka nyílt végzésének“.

Például 1907—1912 folyamán az OSzDMP „legnyíltabb“ sejtje a szociáldemokrata duma-frakció volt. Ez a sejt tudott a „legnyíltabban“ beszélni. *Egyedül* ez a sejt volt legális, és legálisan tudott beszélni *nagyon sok mindenről*.

De nem mindenről! És nemcsak általában „nem mindenről“, hanem még saját pártját, saját pártmunkáját illetőleg sem „mindenről“ és nem a legfőbbről. Ezért *még* a szociáldemokrata duma-frakcióra vonatkozólag sem fogadhatjuk el a likvidátor határozat 3. pontját. A párt többi „egyes részéről“ pedig beszélnünk sem érdemes.

A likvidátorok „nyílt“, legális pártot akarnak. Ezt most nem merik (félnek a munkásoktól, meg Trockij is azt tanácsolta nekik, hogy ne merjék) megmondani nyíltan. Inkább *kisebb leplezéssel* mondják *ugyanazt*. Hallgatnak a párt legalizálásáról. Azt hirdetik, hogy *részleteiben* kell legalizálni a pártot!

Az elszakadt legalisták „kezdeményező csoportjai“ pártellenesek — mondta a semleges Plehanov 1912 áprilisában a likvidátoroknak. — Az elszakadt legalisták „kezdeményező csoportjai“ — éppen ez a „pártmunka“ egyes részeinek nyílt végzése, feleli a likvidátor konferencia; — éppen ez a „nyílt mozgalom“, *amelyhez* az illegális pártnak „alkalmazkodnia“ kell; — éppen ez az a „nyílt élet“, amelybe „be kell vonni a tömegeket“, mert ez a párt szükséges „átalakításának“ mércéje és záloga.

Micsoda együgyű emberekre akadhattak ezek a likvidátorok, ha igaz az a meséjük, hogy ezeket a nézeteket helyeselték a Trockij által szállított „antilikvidátorok“!

IV

A határozat utolsó pontja:

„4. A szociáldemokrata szervezetnek, minthogy illegalitása miatt nem vonhatja keretei közé a munkások széles köreit, amelyekre befolyása kiterjed, kapcsolatba kell lépnie a proletariátus politikailag aktív rétegeivel, s az ő révükön a tömegekkel is, oly módon, hogy különféle többé-kevésbé szabályszerűen működő legális vagy illegális politikai szervezeteket és különféle legális fedőszerveket teremt (választási bizottságok, a március 4-i törvény alapján alakított politikai egyesületek, municipális társaságok, a drágaság ellen harcoló egyesületek stb.), továbbá hogy összehangolja akcióit a nem politikai munkásszervezetekkel."

A legális fedőszervekre vonatkozó vitathatatlan érvekkel *fedik el* itt is a nemcsak hogy vitás, hanem éppenséggel likvidátor lényeget.

Legális politikai szervezetek alakítása — hiszen éppen ezt hirdette Levickij és N. R-kov, ez a párt legalizálása részletekben.

Már több mint egy éve mondjuk a likvidátoroknak: elég a szavakból, alapítsák meg hát a maguk „legális *politikai* egyesületeit", amilyen például „a munkásosztály érdekvédelmi egyesülete" stb. Elég a frázisokból, lássanak munkához!

De nem láthatnak munkához, mert a *mai* Oroszországban nem lehet liberális utópiát megvalósítani. Csak *védeni* tudják ilyen leplezett módon „kezdeményező csoportjaikat", amelyek a „legális politikai szervezetekre" vonatkozó hasznos szószaporítással és egymás kölcsönös biztatgatásával, javaslatokkal és megfontolásokkal foglalatoskodnak.

„Kezdeményező csoportjaikat" védelmezik, amikor határozatukban hivatalosan kijelentik, hogy az illegális szervezeteknek „kapcsolatba *kell* lépniük a *proletariátus politikailag aktív rétegeivel*, s az ő révükön a tömegekkel is"!!! Szóval éppen a *sejteken* kívül vannak a „politikailag aktívak"! — hát ez nem egyszerű parafrázisa azoknak az ismert frázisoknak és jajveszékeléseknek, hogy az „élettelenné vált pártból" minden aktív elem a „kezdeményező csoportokba" *menekült?*

Azt, amit a „Nasa Zarja“ és a „Gyelo Zsiznyi“ nyíltan mondott, *szidalmazva* az illegális pártot, Trockij a pártból kizárt likvidátorokkal együtt „enyhébben“ mondja: a szűk illegális párt keretein kívül vannak a „*legaktívabb*“ elemek, amelyekkel „kapcsolatba kell lépnünk“. Mi — az elszakadt likvidátorok — aktiv elemek vagyunk; a mi révünkön kell a „pártnak“ kapcsolatba lépnie a tömegekkel.

A párt egészen félreérthetetlenül megmondta: a gazdasági harc vezetésében szükséges, hogy a szociáldemokrata pártsejtek együttműködjenek a szakszervezetekkel, a szakszervezetek szociáldemokrata sejtjeivel, a szakszervezeti mozgalom egyes vezetőivel. Vagy pedig — a duma-választások választási hadjárata alkalmával szükséges, hogy a szakszervezetek a párttal együtt haladjanak. Ez világos, szabatos és érthető. A likvidátorok *ehelyett* azt a ködös programot hirdetik, hogy a párt munkáját általában „össze kell hangolni“ a „nem politikai“, azaz pártonkívüli szakszervezetekkel.

P. B. Akszelrod megadta Trockijnak a likvidátorság eszméit. Trockij azt tanácsolta Akszelrodnak, a „Nasa Zarjá“-ban szenvedett siralmas kudarcai után, hogy ködösítő frázisokkal leplezze ezeket az eszméket.

Ez a társaság már senkit se fog becsapni. A likvidátor konferencia megtanítja a munkásokat, hogy szigorúbban mérlegeljék a köntörfalazó frázisok értelmét. Ezen a szomorú, unalmas, de a polgári társadalomban nem haszontalan „tudományon“ kívül semmi egyebet nem ad a munkásoknak ez a konferencia.

A liberális munkáspolitika eszméit tanulmányoztuk Levickij úr háziköntösében, nem nehéz felismernünk őket Trockij rikító színű ünneplő ruhájában sem.

A pártnak az illegális szervezetre és az illegális szervezet legális munkájára vonatkozó eszméi mindinkább meggyőzővé válnak mindezekkel a képmutató maskarákkal szemben.

„Szocial-Demokrat“ 28—29. sz.
1912 november 5 (18).

A SZERB—BOLGÁR GYŐZELMEK SZOCIÁLIS JELENTŐSÉGE

„Macedónia szempontjából az a körülmény, hogy Bulgária és Szerbia meghódította, polgári forradalmat, egy sajátos 1789-et vagy 1848-at jelent" — Otto Bauer osztrák marxistának ezek a szavai rögtön felfedik a Balkánon most végbemenő események igazi lényegét.

Az 1789-es forradalom Franciaországban, az 1848-as forradalom Németországban és más országokban polgári forradalom volt, mert az országnak az abszolutizmustól és a földesúri, feudális kiváltságoktól való megszabadítása gyakorlatilag szabaddá tette a tőke fejlődését. De magától értetődik, hogy ezt a forradalmat a legparancsolóbban megkövetelték a munkásosztály érdekei is, és még a „pártonkívüli", osztállyá nem szerveződött munkások is a francia és a német forradalom élharcosai voltak 1789-ben és 1848-ban.

Macedónia, éppúgy, mint valamennyi balkáni ország, gazdasági szempontból erősen elmaradt. Macedóniában igen erős maradványokban még mindig él a feudalizmus, a parasztoknak a feudális földesuraktól való középkori függése. E maradványok közé tartozik a földesúrnak (pénzben vagy termékben) fizetett paraszti dézsma, továbbá a felesbérlet (a macedóniai paraszt felesbérlet esetén rendszerint a termés egyharmadát szolgáltatja be a földesúrnak, kevesebbet, mint Oroszországban) stb.

Macedóniában a földesurak (az úgynevezett *szpáhik)* törökök és mohamedánok, a parasztok pedig szlávok és keresztények. Az osztályellentétet tehát kiélezi a vallási és a nemzeti ellentét.

A szerbek és a bolgárok győzelmei tehát azt jelentik,

hogy Macedóniában megrendül a feudalizmus uralma, kialakul a földtulajdonos parasztok többé-kevésbé szabad osztálya, s e győzelmek biztosítják a balkáni országok egész társadalmi fejlődését, amelyet fékezett az abszolutizmus, és hátráltattak a feudális viszonyok.

A burzsoá lapok, kezdve a „Novoje Vremjá"-tól egészen a „Recs"-ig, mind balkáni *nemzeti* felszabadításról írnak, figyelmen kívül hagyják a *gazdasági* felszabadítást. A valóságban pedig éppen ez a legfontosabb.

Ha a népek teljesen megszabadulnának a földesuraktól és az abszolutizmustól, annak elkerülhetetlen következménye lenne a népek nemzeti felszabadulása és teljesen szabad önrendelkezése. Ezzel szemben, ha a földesurak és a balkáni monarchiák járma a népek nyakán marad, ilyen vagy olyan mértékben múlhatatlanul fennmarad a nemzeti elnyomás is.

Ha Macedónia forradalom útján szabadult volna fel, vagyis úgy, hogy mind a szerb, mind a bolgár, mind a *török* parasztok harcoltak volna *valamennyi* nemzetiség földesurai ellen (és a balkáni földesúri kormányok ellen), akkor a felszabadulás valószínűleg század annyi emberáldozatba került volna a balkáni népeknek, mint a mostani háború. A felszabadulást mérhetetlenül olcsóbb áron vívták volna ki, és a felszabadulás hasonlíthatatlanul teljesebb lett volna.

Kérdezzük: miféle történelmi okai vannak annak, hogy a problémát nem forradalom, hanem háború dönti el? A fő történelmi ok: a paraszti tömegek gyengesége, szétforgácsoltsága, fejletlensége, tudatlansága valamennyi balkáni országban, valamint a munkások kis száma, bár a munkások jól megértették a helyzetet, és balkáni föderatív (szövetséges) köztársaságot követeltek.

Ezért érthető, hogy az európai burzsoázia és az európai munkásság homlokegyenest ellentétesen ítéli meg a balkáni kérdést. A burzsoázia, még a liberális burzsoázia is, mint például a mi kadetjaink, a „szlávok" „nemzeti" felszabadításáról beszél. Ezzel tökéletesen meghamisítják a Balkánon most végbemenő események értelmét és történelmi jelentőségét, ezzel *megnehezítik* a balkáni népek tényleges felszabadítását. Ezzel *támogatást* nyújtanak

ahhoz, hogy kisebb-nagyobb mértékben fennmaradjanak a földesúri kiváltságok, fennmaradjon a politikai jogfosztottság, a nemzeti elnyomás.

Ezzel szemben a munkásdemokrácia egyedül védelmezi a balkáni népek tényleges és teljes felszabadítását. Csakis úgy vághatják el mindennemű nemzeti elnyomás minden lehetőségét, ha valamennyi balkáni nép parasztjai gazdaságilag és politikailag egyaránt teljesen felszabadulnak.

„Pravda" 162. sz.
1912 november 7.
Aláírás: T.

A MEGÚJHODOTT KÍNA

A haladó és civilizált Európát nem érdekli Kína megújhodása. Négyszázmillió elmaradott ázsiai kivívta a szabadságot, politikai életre ébredt. A földkerekség lakosságának *negyedrésze*, azt lehet mondani, felébredt mély álmából, s most a fény, a mozgás, a harc felé tör.

A civilizált Európa nem törődik ezzel. Eddig még a francia köztársaság sem ismerte el hivatalosan a kínai köztársaságot! A közeljövőben interpellációt terjesztenek be erről a francia képviselőházban.

Mi a magyarázata Európa közönyének? Az, hogy a Nyugaton mindenütt az imperialista burzsoázia uralkodik, amely háromnegyed részben már elrothadt, kész eladni bármilyen kalandornak egész „civilizációját", ha az „szigorú" rendszabályokat foganatosít a munkások ellen, vagy újabb öt kopekkel növeli a profit rubeljét. Kínát ez a burzsoázia *csak* a zsákmány egy darabjának tekinti, amelyen most talán — miután Oroszország „gyengéden magához ölelte" Mongóliát — a japánok, az angolok, a németek stb. fognak marakodni.

De Kína megújhodása mégis halad. Mostanában kezdődnek a parlamenti választások, ez lesz az egykor zsarnoki hatalom alatt nyögő ország *első* parlamentje. Az alsóháznak 600, a „szenátusnak" 274 tagja lesz.

A választójog *nem* általános és *nem* közvetlen. Választásra csak azok jogosultak, akik betöltötték 21. életévüket, legalább két évig az illető választókörzetben laktak, mintegy 2 rubelnek megfelelő összegű egyenesadót fizetnek, vagy mintegy 500 rubel értékű vagyonnal rendelkeznek. Előbb megválasztják az elektorokat, s ők választják meg aztán a képviselőket.

Már ez a választójog is utal rá, hogy a jómódú parasztság szövetségben van a burzsoáziával, s hogy nincs vagy teljesen erőtlen a proletariátus.

Ugyanerre a körülményre utal a kínai politikai pártok jellege is. Három fő párt van:

1) „Radikális szocialista párt" — ebben ugyanúgy *nincs egy szemernyi* szocializmus *sem*, mint a mi „népi szocialistáinkban" (és a „szociálforradalmárok" kilenctized részében). Ez a kispolgári demokrácia pártja. Fő követelései: Kína politikai egyesítése, a kereskedelem és az ipar fejlesztése „szociális irányban" (ugyanolyan ködös frázis, mint a mi narodnyikjaink és eszereink „munka-elve" és „egyenlősítése"), a béke megóvása.

2) A második párt a liberális párt. A liberálisok szövetségben vannak a „radikális szocialista" párttal, s együtt alkotják a „*nemzeti pártot*". Ennek a pártnak minden valószínűség szerint többsége lesz az első kínai parlamentben. A párt vezére az ismert dr. Szun Jat-szen. Most főképpen egy kiterjedt vasúthálózat tervének kidolgozásával van elfoglalva (az orosz narodnyikok tájékoztatására közöljük: Szun Jat-szen ezt *azért* teszi, hogy Kína „elkerülje" a kapitalizmus sorsát!).

3) A harmadik pártot „köztársaságiak szövetségének" nevezik — egyik iskolapéldája annak, milyen megtévesztők a cégérek a politikában! Ez a valóságban *konzervatív* párt, amely főleg az *északi*, vagyis legelmaradottabb Kína bürokratáira, földesuraira, burzsoáira támaszkodik. A „nemzeti" párt viszont főleg az erősebben ipari jellegű, haladóbb, fejlettebb *Dél*-Kína pártja.

A „nemzeti párt" fő támasza a parasztság nagy tömege. Vezérei — a külföldön nevelkedett értelmiségiek.

A kínai szabadságot a paraszti demokrácia és a liberális burzsoázia szövetsége vívta ki. Hogy a parasztok, akiket nem vezet a proletariátus pártja, meg tudják-e tartani demokratikus hadállásaikat a liberálisokkal *szemben*, akik csak a kedvező pillanatot lesik, hogy átvágjanak a jobboldalra, — ez majd a közeljövőben elválik.

„Pravda" 163. sz.
1912 november 8.
Aláírás: T.

AZ AMERIKAI ELNÖKVÁLASZTÁSOK EREDMÉNYE ÉS JELENTŐSÉGE

Az Észak-Amerikai Egyesült Államok elnökévé a „demokrata“ Wilsont választották meg. Több mint 6 millió szavazatot kapott, Roosevelt (az új „Nemzeti Haladó Párt“) több mint négymilliót, Taft („Köztársasági Párt“) több mint hárommilliót. A szocialista Eugene Debs 800 000 szavazatot kapott.

Az amerikai választások nemzetközi jelentősége nemcsak abban rejlik, hogy erősen megnőtt a szocialista szavazatok száma; — az amerikai választások jelentősége abban rejlik, hogy felszínre került a *polgári* pártok hatalmas *válsága*, s meglepő erővel nyilvánult meg bomlásuk. Végül a választások jelentősége: a *burzsoá reformizmusnak* mint a szocializmus elleni harc eszközének rendkívül világos és kézzelfogható jelentkezése.

A kapitalizmus álláspontján levő, vagyis burzsoá pártok *valamennyi* burzsoá országban igen régen kialakultak, mégpedig annál szilárdabban, minél nagyobb a politikai szabadság.

Amerikában a legteljesebb a szabadság. És egy *fél évszázadon át* — a rabszolgatartás miatt kitört 1860—1865-ös polgárháború óta — itt *két* polgári párt volt rendkívül szilárd és erős. Az egykori rabszolgatartók pártja, az úgynevezett „demokrata párt“. A tőkések pártja, amely a négerek felszabadítását követelte, „köztársasági párttá“ fejlődött.

A négerek felszabadítása után a két párt közt egyre kisebb lett a különbség. Ezek a pártok főleg amiatt harcoltak, hogy nagyobb vagy kisebb legyen a vámtarifa. A nép tömegei szempontjából ennek a harcnak *nem volt*

semmi *komoly* jelentősége. A népet becsapták, elvonták létfontosságú érdekeitől a két burzsoá párt hatásvadászó és tartalmatlan *párbajaival.*

Ez az úgynevezett „kétpárt-rendszer“, amely Amerikában és Angliában uralkodott, az egyik legerősebb eszköz volt annak megakadályozására, hogy létrejöjjön egy önálló munkáspárt, vagyis egy valóban szocialista párt.

És most Amerikában, a legfejlettebb kapitalizmus országában, a kétpárt-rendszer csődöt mondott! Mi okozta ezt a csődöt?

A munkásmozgalom ereje, a szocializmus növekedése.

A régi burzsoá pártok (a „demokrata“ és a „köztársasági“ párt) a múlt felé, a négerek felszabadításának korszaka felé fordultak. Az új burzsoá párt, a „Nemzeti Haladó Párt“, a *jövő* felé fordul. Programja teljes egészében a kapitalizmus létének vagy nemlétének kérdése körül forog, vagyis a munkásvédelem és a „trösztök“ kérdése körül (így nevezik Amerikában a tőkések szövetségeit).

A régi pártok annak a korszaknak a szülöttei, amelynek a kapitalizmus minél gyorsabb fejlesztése volt a feladata. A pártok harca oda torkollott, *hogyan* lehet jobban meggyorsítani és megkönnyíteni ezt a fejlődést.

Az új párt a mai korszak szülötte, azé a koré, amely a kapitalizmus létének kérdését veti fel. A legszabadabb és legfejlettebb országban, Amerikában, ez a kérdés a legvilágosabbban, a legátfogóbban napirendre kerül.

Roosevelt és a „haladók“ egész programja, egész agitációja akörül tapogatózik, hogyan lehetne *megmenteni a kapitalizmust* ... *burzsoá reformok* segítségével.

Az a burzsoá reformizmus, amely a régi Európában mint liberális professzorok fecsegése jelentkezik, a szabad amerikai köztársaságban rögtön négymilliós pártként lépett fel. Ez amerikai ütem.

— Reformokkal megmentjük a kapitalizmust — mondja ez a párt. — Megteremtjük a legprogresszívebb gyári törvényhozást. Bevezetjük *valamennyi* tröszt (Amerikában ez azt jelenti, hogy az *egész* ipar!) állami ellenőrzését. Bevezetjük a trösztök állami ellenőrzését, hogy ne legyen nyomor, hogy mindenki „rendes“ munkabért kapjon. Megteremtjük „a szociális és ipari igazságosságot“.

Esküszünk *minden* reformra... csak *egy* *„reformot“* nem akarunk: *a tőkések kisajátítását!*

Amerikában az egész nemzeti vagyont most 120 milliárd (ezermillió) dollárra, vagyis mintegy 240 milliárd rubelre becsülik. Ennek *mintegy harmada*, mintegy 80 milliárd rubel, *két* trösztté, Rockefelleré és Morgané, vagy e trösztök ellenőrzése alatt van! Az a legfeljebb 40 000 család, amely ezt a két trösztöt alkotja, 80 millió bérrabszolga ura.

Világos, hogy amikor ott vannak ezek a modern rabszolgatartók, minden „reform“ üres szélhámosság. Rooseveltet *szántszándékkal* azért fogadták fel a szemfüles milliárdosok, hogy ezt a szélhámosságot hirdesse. Az „állami ellenőrzés“, amelyet ígér — ha a tőke a tőkések kezében marad —, a sztrájkok elleni harcnak és a sztrájkok elfojtásának eszközévé válik.

De az amerikai proletár már felébredt, és elfoglalta őrhelyét. Derűs gúnnyal fogadja Roosevelt sikereit. — Ön elcsábított 4 millió embert a reformok ígéreteivel, tisztelt kuruzsló Roosevelt? Remek! Holnap ez a négymillió fel fogja ismerni, hogy az ön ígérete szélhámosság, pedig ezek a milliók *csak* azért követik önt, mert érzik: a régi módon tovább élni *nem lehet.*

„Pravda“ 164. sz.
1912 november 9.
Aláírás: V. I.

PÁRTUNK „FÁJÓ KÉRDÉSEI"

A „LIKVIDÁTOR" KÉRDÉS ÉS A „NEMZETI" KÉRDÉS

Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciájának Központi Vezetősége 1912 augusztusában összehívta a lengyel szociáldemokrácia „országos konferenciáját". Ismeretes, hogy a lengyel szociáldemokrácia e Központi Vezetősége ez idő szerint párt *nélküli* vezetőség. Lengyelország fővárosában, Varsóban a helyi szociáldemokrata szervezet kategorikusan elítélte a Központi Vezetőség bomlasztó politikáját, s a Központi Vezetőség erre válaszul aljas módon névtelenül vádat emelt provokáció címén, fiktív varsói szervezetet alakított magának, és nagysietve összehívta „saját", megfelelően meghamisított országos konferenciáját.

Később az Állami Duma választásai a varsói munkáskúriában végérvényesen bebizonyították a Központi Vezetőség híveinek fiktív voltát: a 66 meghatalmazott közül 34 volt szociáldemokrata, s ebből csak 3 (az is kétséges) volt a Központi Vezetőség híve.

Erre az előzetes megjegyzésre azért volt szükség, hogy az olvasó Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája országos konferenciájának azt a határozatát, amelyről beszélni akarunk, *csakis* a *Tyszka*-féle Központi Vezetőség határozatának tekintse, de semmi esetre se a lengyel szociáldemokrata munkások határozatának.

I

A lengyel szociáldemokrácia és az OSzDMP közti viszony rendkívül fontos és égető kérdés. Ezért a Tyszka-

féle konferenciának e kérdésről hozott *határozata*, bármilyen nehéz is *komolyan* vennünk ezt a határozatot, figyelmesebb tanulmányozást érdemel.

Nehéz komolyan vennünk a szitkozódásoktól hemzsegő Tyszka-féle határozatot már a likvidátorság *sarkalatos* kérdésével kapcsolatos álláspontja miatt is.

1908—1912 folyamán ez fő kérdés az OSzDMP-ben. A pártot iszonyúan szétszórta az ellenforradalom. A párt minden erejét megfeszíti, hogy újjáteremtse szervezetét. És a párt az ellenforradalom *mind a négy esztendeje alatt szakadatlanul* harcol azok ellen a szociáldemokrata csoportok ellen, amelyek likvidálni akarják a pártot.

Nem következik-e ebből világosan, hogy az, aki nem döntötte el félreérthetetlenül a likvidátorság kérdését, *alaptalanul* nevezi magát a párt tagjának?

S a Tyszka-féle konferencia az OSzDMP-hez való viszonyról hozott határozatában a likvidátorsággal foglalkozik a legtöbbet. A konferencia elismeri, hogy a likvidátorság „az OSzDMP fejlődésének legfőbb fékje, és súlyosan veszélyezteti magát a párt létét is“.

„A nyílt és következetes likvidátorság és a forradalmi szociáldemokrácia kölcsönösen kizárja egymást“ — mondja a határozat.

Amint látják, Tyszka és társai bátor és biztos kézzel nyúltak a kérdéshez — és kitértek a válasz elől!

Ki „nyílt és következetes“ likvidátor? És milyen gyakorlati következtetésre vezetett a likvidátorság elleni *négy esztendei harc tapasztalata?*

Ezekre a természetes és elengedhetetlen kérdésekre az OSzDMP 1912 januári konferenciája világos, szabatos és meggyőző választ adott: a likvidátorok — a „Nasa Zarja“ és a „Zsivoje Gyelo“ című kiadványok csoportja. Ez a csoport kirekesztette magát a pártból.

Ezt a választ tarthatják helyesnek vagy helytelennek, de azt nem mondhatják, hogy nem világos, nem térhetnek ki saját álláspontjuk világos meghatározása elől!

A Tyszka-féle konferencia pedig igenis kitérni próbál a kérdés elől, csűri-csavarja a dolgot, köntörfalaz, mint egy ügyetlen tyúktolvaj. Ha nem igaz, hogy a „Nasa Zarja“ a nyílt és következetes likvidátorok lapja, ahogy

1912 januárjában világosan megmondtuk, akkor Tyszka és társai 1912 augusztusában miért nem tárták hibánkat a lengyel szociáldemokrata munkások elé? Ha nem igaz, hogy a „Nasa Zarja“ *kirekesztette* magát a pártból, ha önök, uraim és hölgyeim, Tyszka, Rosa Luxemburg és Varszkij, úgy vélik, hogy a „Nasa Zarja“ a *párthoz tartozik*, akkor miért nem mondták meg ezt nyíltan? Ez feltétlenül kötelességük lett volna a lengyel szociáldemokrata munkásokkal szemben!

És bárhogy okádják is a szidalmakat, átkokat és káromkodásokat az 1912 januári „lenini“ konferencia ellen, ezzel a lármával nem tudnak becsapni senkit, legfeljebb azokat, akik azt akarják, hogy becsapják őket. Mert a januári konferencia után nem lehet öntudatos és becsületes szociáldemokrata, nem beszélhet az OSzDMP helyzetéről az, aki nem felel világosan és szabatosan erre a kérdésre: likvidátor-e a „Nasa Zarja“ és hol a helye ennek a csoportnak — a pártban-e vagy a párton kívül?

II

Az a válogatás nélküli, tarkabarka, bőbeszédű szitkozódás, amelyet a Tyszka-féle konferencia a „leninistákra“ áraszt, egy pontba — a *szakítás* vádjába — torkollik.

Az OSzDMP januári konferenciája csak a „Nasa Zarja“ csoportjáról mondta ki, hogy a párton kívül áll. Ez közismert tény. Ebből a tényből még Tyszka és barátai is levonhatták volna azt az egyszerű és nyilvánvaló következtetést, hogy amikor szakítással vádolnak bennünket, akkor a „Nasa Zarja“ csoportját a *párthoz tartozónak* ismerik el.

Még a gyerek is megérti, hogy ez a következtetés elkerülhetetlen. Tyszka és társai pedig már régen kinőttek a gyerekcipőből...

Aki bennünket szakítással vádol, abban legyen legalább annyi elemi bátorság, elemi becsület, hogy nyíltan kijelentse: „a «*Nasa Zarja*» csoportja nem likvidátor“, „*nem* a párton kívül, hanem a párton *belül* a helye“, hogy ez a csoport „*jogos árnyalat* a pártban“ stb.

Éppen az a lényeg, hogy a bennünket szakítással vádoló Tyszka-féle urak *suttyomban*, szégyenlősen, hímezve-hámozva mondják ezt (hiszen ez *eleve* benne van a szakítás miatt csapott jajveszékelésükben), mert *nem merik* nyíltan kimondani!

Nem könnyű kimondani és *bebizonyítani*, hogy a „Nasa Zarjá"-nak a pártban a helye. Aki ezt mondja, az bizonyos felelősséget vállal magára — eldönt bizonyos elvi kérdést — nyíltan *védelmébe veszi* a likvidátorság vezéreit. Az ilyen embert a likvidátorok hívének lehet (és kell) tekintenünk, de egyszersmind el kell ismernünk meggyőződéses embernek, nem vitathatjuk el tőle a politikai becsületességet, legalábbis annak a szűk kérdésnek a területén, hogy a likvidátorok meghatározott csoportja a párthoz tartozik-e vagy sem.

Ha viszont egy egész — engedelmükkel — szervezet, vagy egy egész országrész szervezeteinek összessége hímezve-hámozva és suttyomban, szégyenlősen és a szavakat elharapva védelmezi a likvidátorokat, szakítással vádolva azokat, akik kizárták őket a pártból, és nem meri nyíltan kimondani: „e likvidátor csoportnak a pártban a helye", akkor elkerülhetetlenül adódik a következtetés: nem ilyen meg ilyen nézeteket valló szociáldemokraták szervezetével, hanem olyan *intrikusok csoportjával* van dolgunk, akik a likvidátorok és az antilikvidátorok közti harc „kihasználásából" szeretnének politikai tőkét kovácsolni.

És annak, aki ismeri az OSzDMP belső ügyeit 1907 óta, rég nem titok, hogy Tyszka és társai a bundistákkal egyetemben mintaképei az ilyen intrikusoknak, „könnyű fajsúlyú marxistáknak", „tusinói vándormadaraknak", ahogy a szociáldemokraták körében az ilyeneket nevezni szokás. Tyszka, éppúgy, mint némely bundisták, arra alapítja egész „pozícióját" a pártban, hogy *lavírozik* a likvidátorok és az antilikvidátorok között, közvetít köztük, előnyt húz abból, hogy helyzeténél fogva olyan „döntő súly a mérlegen", amely nélkül sem a likvidátoroknak, sem az antilikvidátoroknak nincs többségük!

1911 őszén, amikor Tyszkának ez a régi „lavírozása", amellyel már mindenki torkig volt, Tyszka felsülésére

vezetett, *mindkét* ellentétes áramlat lapjai, mind a likvidátorok, mind az antilikvidátorok nyíltan, a sajtóban intrikusnak nevezték Tyszkát.

Csakugyan, helyezkedjenek a „döntő súly" álláspontjára, és akkor a Tyszka-féle konferencia illogikus, gyermekien naiv, nevetségesen erőtlen és tehetetlen határozatai rögtön *egészen* érthetővé válnak. Így, éppen így kell beszélnie egy intrikusnak: én elítélem a likvidátorságot... de nem mondom meg egyenesen, ki nyílt és következetes likvidátor! Én elismerem, hogy a likvidátorság veszélyezteti magát a párt létét... de nem mondom meg nyíltan, hogy ennek meg ennek a csoportnak a pártban vagy a párton kívül van-e a helye! Ilyen „álláspontból" *mindig,* minden körülmények között előnyt húzhatok, „politikai tőkét" kovácsolhatok magamnak, mivel *nélkülem* az antilikvidátor nem győzi le a likvidátort, *nélkülem* a likvidátornak nem lesz biztos helye a pártban!!

A „Tyszka-féle" politika nem véletlen, nem egyedi jelenség. Szakadáskor, és általában irányzatok elkeseredett harca idején *elkerülhetetlenül* felütik fejüket ilyen csoportok, amelyek arra alapítják létüket, hogy szakadatlanul átfutkosnak az egyik féltől a másikhoz, s kicsinyes intrikákat szőnek. Pártunk életének szomorú, kellemetlen vonása ez, amelyet különösen súlyossá tesznek az emigrációban végzett forradalmi munka feltételei. Intrikus csoportok, intrikus vonások egyes csoportok politikájában, amelyeknek különösen gyenge kapcsolataik vannak Oroszországgal — olyan jelenség ez, amelyet ismernünk kell, hogy ne engedjünk port hinteni a szemünkbe, hogy ne váljunk különféle „félreértések" áldozatává.

III

Az „egység" jelszava természetesen „népszerű" a munkások széles rétegei körében, amelyek nem tudják, *kivel* kell egységre lépni, egy meghatározott csoportnak teendő *milyen engedményeket* jelent ez az *egység, milyen alapokra* épül a likvidátoroknak a pártba való bevonására, illetve a pártból való kizárására irányuló politika.

Persze mi sem könnyebb, mint a dolog lényegének ezt a *meg nem értését* demagóg módon kihasználni arra, hogy „szakításról“ visítozzanak. Mi sem könnyebb, mint a visszavonhatatlanul különvált irányzatok „egységének“ követelésével leplezni a klikk-diplomáciát.

De bármilyen „népszerű“ az „egység“ jelszava a nem öntudatos elemek körében, bármilyen szívesen megbújnak mögötte manapság különféle demagógok, intrikusok, klikk-diplomaták, mi mégis változatlanul követeljük minden öntudatos szociáldemokratától, hogy világos és szabatos választ adjon arra a kérdésre, amelyet az OSzDMP 1912 januári konferenciája eldöntött.

Az 1912 augusztusában összehívott likvidátor konferencia világosan megmutatta, hogy a viták tengelye éppen a likvidátorság kérdése, az a kérdés, hogy a likvidátor csoportok a párthoz tartoznak-e vagy nem tartoznak a párthoz (sőt éppenséggel pártellenesek). Aki megkerüli a dolognak ezt a lényegét, az ámítja önmagát és becsap másokat.

Pedig amikor arról fecsegnek, hogy a januári konferencia „frakciós“ konferencia volt stb., ezzel igenis *megkerülik* a lényeget. Nos, rendben van, uraim, felelhetjük a fecsegőknek: tegyük fel, hogy a januári konferencia ultrafrakciós, szakadár, törvénytelen stb. volt. De hiszen önök ezekkel a „rémítő szavakkal“ csak *igazolni akarják magukat önmaguk előtt*. A szociáldemokraták egy része — mindegy, hogy melyik rész — januárban kijelentette, hogy a „Nasa Zarja“ a pártellenes, párton kívül álló likvidátorok lapja. Ezt a véleményt kifejtették egy határozatban, amely alapos, megindokolt, és a párt négy évi történetéből következik.

Aki őszintén meg akarja magyarázni és meg akarja cáfolni ezeknek a — mondjuk — „januári“ szociáldemokratáknak a hibáját, annak meg kell vizsgálnia és meg kell cáfolnia ezt a határozatot, ki kell mondania és be kell bizonyítania, hogy a „Nasa Zarjá“-nak a pártban a helye, hogy eszméi nem végzetesek a pártra nézve, e csoportnak ilyen meg ilyen engedményeket kell tennünk, ilyen meg ilyen kötelezettségeket kell követelnünk tőle, e kötelezettségek teljesítésének biztosítékai ezek meg ezek legyenek,

e csoport párton belüli befolyásának mértékét így és így kell meghatározni.

Ha *így* vetik fel a kérdést, akkor lelkiismeretesen és becsületesen cáfolják a januári szociáldemokraták meggyőződését, *megmagyarázzák* a munkásoknak azt, amit helytelennek tartanak. De éppen az a lényeg, hogy azok közül, akik most ilyen vásári módon orditoznak a szakadásról, *senki* egyetlen lépést sem tett a kérdés ilyen feltevése felé!!

És ezért a demagógokat és az intrikusokat megvetően ellökve magunktól, nyugodtan ismételjük: a likvidátorok kizárásáról hozott határozatunk nincs megcáfolva és megcáfolhatatlan. Az újabb tények — mint például a trockista frázissal rokonságba került likvidátor „*Lucs*“[89] megjelenése — csak százszorosra növelik határozatunk érvényét. A tények — a májusi megmozdulás, a munkáscsoportok százainak tömörülése az antilikvidátor lap körül, a IV. Állami Duma választásai a munkáskúriában — *végérvényesen* bebizonyítják a likvidátorokkal szemben elfoglalt álláspontunk helyességét.

A „szakadás“ körül csapott lárma nem ingatja meg ezt a meggyőződésünket, mivel ez a lárma a likvidátorok gyáva, leplezett, képmutató *védelme*.

IV

Az OSzDMP 1912 januári konferenciája egy másik komoly elvi kérdést is felvetett — pártunk *felépítésének* kérdését nemzetiségi szempontból. Hely hiányában csak röviden érintem ezt a kérdést.

Teljes vagy nem teljes föderáció, „rosszabb típusú föderáció“ vagy teljes egység? Így áll a kérdés.

A Tyszka-féle konferencia erre a kérdésre is csak szidalmakkal és üvöltözéssel válaszol: „hamisítás“, „a tények elferdítése“ stb. Micsoda üres fecsegők ezek — ez a Tyszka egész kíséretével egyetemben!

A lett, a lengyel, a zsidó (Bund) szociáldemokraták teljes elkülönülése tény. Minden lengyel szociáldemokrata tudja, hogy Lengyelországban *nyoma sem* volt és nyoma

sincs a Bunddal való egységnek. Ugyanez a helyzet a Bunddal az oroszoknál is stb. A „nemzetiségieknek" külön szervezeteik, külön központi fórumaik, kongresszusaik stb. vannak. Az oroszoknál *ez* nincs, az *ő* Központi Bizottságuk nem döntheti el az orosz kérdéseket az egymás ellen harcoló és az orosz ügyeket nem ismerő bundisták, lengyelek, lettek részvétele nélkül.

Ez tény. Ezt a tényt semmilyen szitkozódással sem lehet túlharsogni. 1907 óta pártunkban *mindenki* látta ezt. Mindenki érezte ennek a helyzetnek a fonákságát. Konferenciánk el is nevezte *„rosszabb típusú föderációnak"**. Erre a kérdésfeltevésre a becsületes és őszinte szociáldemokratáknak érdemben kell válaszolniuk.

Ennek a kérdésfeltevésnek a helyességét a legmeggyőzőbben *igazolta* az augusztusi konferencia, amely *még* Plehanov megállapítása szerint is „a nacionalizmushoz alkalmazta a szocializmust" a „kulturális nemzeti" autonómiáról hozott hírhedt határozatával.

A Bund is, a Tyszka-féle Központi Vezetőség is egyformán égre-földre esküdözik, hogy egységet akar Varsóban, Lodzban stb. pedig *teljesen elszakadtak egymástól!!*

A „likvidátor kérdés" és a „nemzeti kérdés" összefüggését nem mi találtuk ki, maga az élet tárta fel.

Minden komoly gondolkozású szociáldemokrata vesse fel és vitassa meg tehát a „nemzeti kérdést" is. Föderáció vagy egység? Föderáció a „nemzetiségiek" számára különálló központokkal különálló orosz központ *nélkül*, vagy pedig teljes egység? Névleges egység tényleges szakadással (illetve a Bund elszakadásával) a helyi szervezetekben, vagy pedig tényleges egység lent is, fent is?

Kegyetlenül téved, aki azt hiszi, hogy e kérdések elől ki lehet térni. Aki abban bízik, hogy egyszerűen helyre lehet állítani az 1907—1911. évi „rosszabb típusú föderációt", az *ámítja magát és bolonddá tesz másokat.* Ezt a föderációt már *nem lehet* visszaállítani. Ez a korcs már nem támad fel. A párt már egyszer s mindenkorra elfordult tőle.

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 415—416. old. (oroszul). — *Szerk.*

Hová fordult? Az „osztrák“ föderációhoz?[90] Vagy a föderáció *teljes* tagadásához, a tényleges egységhez? Mi az utóbbi hívei vagyunk. Ellenezzük „a szocializmusnak a nacionalizmushoz való alkalmazását“.

Mindenki gondolkozzék hát ezen a kérdésen alaposan, és döntse el végérvényesen.

A megírás ideje: 1912 november.

Először megjelent: „Pismo Dyskusyjne“ („Vitaújság“) c. folyóirat 1. sz. 1913 augusztus. Aláírás: N. L e n i n.

A MUNKÁSKÉPVISELŐK EGYES FELSZÓLALÁSAINAK KÉRDÉSÉHEZ[91]

Milyen alapgondolatokra épüljön a munkásszónok *első* felszólalása a dumában?

Természetes, hogy a munkások különösen türelmetlenül és különösen nagy érdeklődéssel fogják várni az *első* felszólalást. Természetes, hogy éppen az első felszólalástól várják a legfőbbet és leglényegesebbet, tőle várják azt, hogy koncentráltan kifejtse a véleményt azokról a kérdésekről, amelyek különösen foglalkoztatják őket, amelyek különösen előtérbe nyomulnak az ország politikai életében általában, s a munkásmozgalom (mind a politikai, *mind a gazdasági* mozgalom) gyakorlatában különösen.

E kérdések közé a következők tartoznak:

1) A *folytonosság* a IV. duma szociáldemokrata frakciójának tevékenységében. Folytonosságon az értendő, hogy a IV. duma szociáldemokrata frakciója *elválaszthatatlan kapcsolatot* tart valamennyi előző duma előző szociáldemokrata frakcióival, s különösen ki kell domborítani a második duma szociáldemokrata frakciójával való kapcsolatát tekintettel az ellenforradalomnak ellene indított ismeretes támadására.

A folytonosságot fontos hangsúlyoznunk, mert a munkásdemokrácia a polgári pártoktól eltérően *egésznek és egységesnek* tekinti *saját* munkáját, melyet az I, a II, a III. és a IV. dumában végzett, illetve végez, és nem engedi meg, hogy az események bármilyen alakulása (és a június 3-i államcsínyhez hasonló bármilyen fordulat) elvonja feladataitól, változatlan céljaitól.

2) A második tézis, amely a munkásképviselő első felszólalásához szükséges: a szocializmus. Itt tulajdon-

képpen két téma van. Az egyik az, hogy az oroszországi szociáldemokrácia a szocialista proletariátus nemzetközi hadseregének egyik osztaga. Szó szerint így mondta Pokrovszkij is a III. dumában (lásd nyilatkozatát a gyorsírói jegyzőkönyvben, hivatalos kiadás 328. old., 7. ülés, 1907 november 16). Magától értetődik, hogy erre feltétlenül rá kell mutatni.

De van más is, amire manapság különösen fontos rámutatni. Meg kell mondani, milyen a szocializmus *jelenlegi* helyzete, és melyek a feladatai az egész világon. Mi jellemzi a helyzetét? a) A munkásosztály és a burzsoázia harcának rendkívüli kiéleződése (a drágaság — a tömegsztrájkok — a hatalmak *imperializmusa*, ádáz versengésük a piacokért, a háborúhoz való közelségük) és b) a szocializmus megvalósulásának közelsége. A világ munkásosztálya nem azért harcol, hogy elismerjék a szocialista párthoz való jogát, hanem a hatalomért, a társadalom új berendezéséért. Rendkívül fontos megmondani ezt a duma szószékéről, tudatni az oroszországi munkásokkal, hogy Európában és Amerikában megkezdődtek a nagy ütközetek a szocializmusért, hogy a civilizált világban *közel van* a szocializmus diadala (elkerülhetetlen diadala).

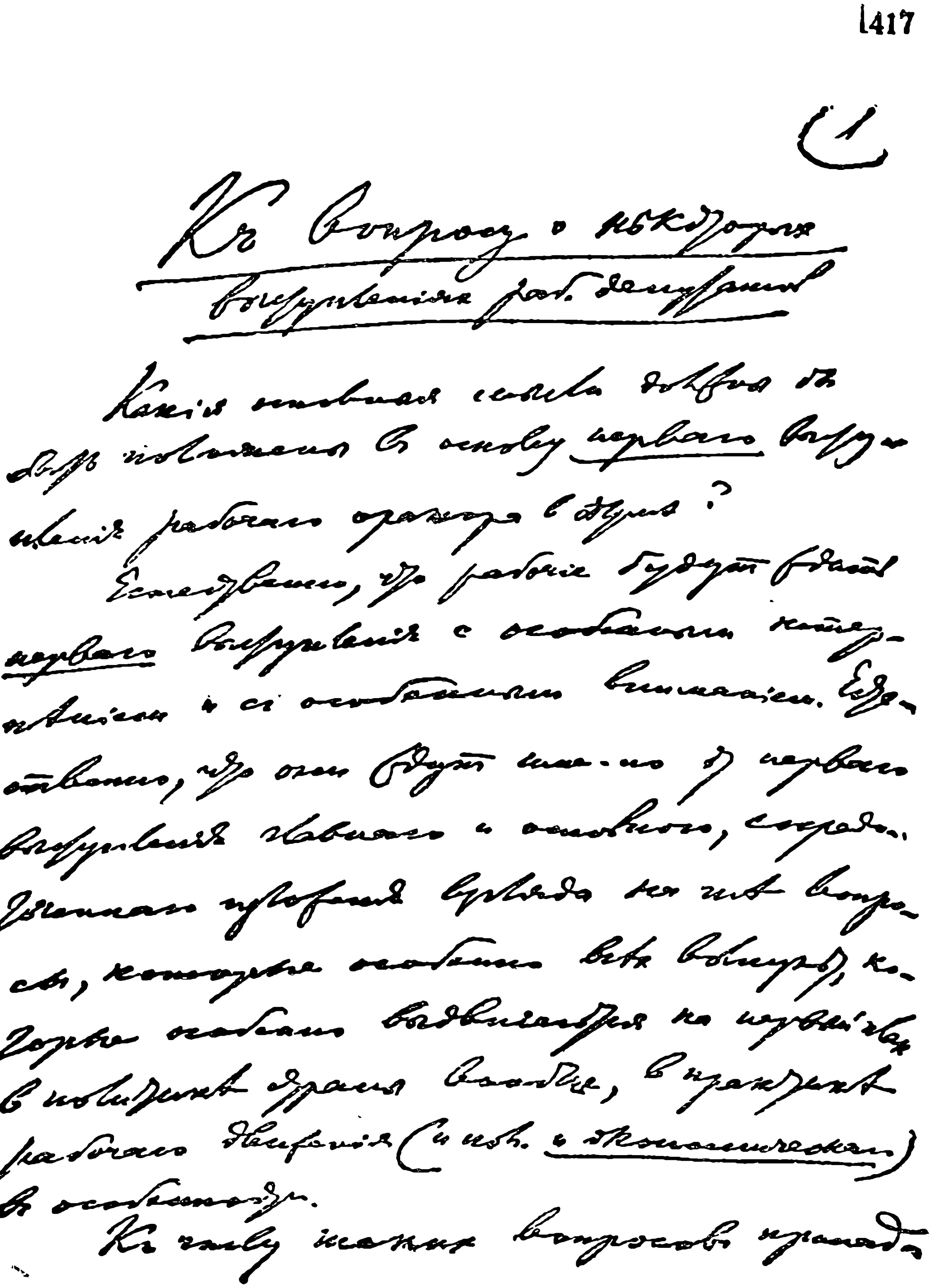
3) A harmadik tézis — a balkáni háború, a nemzetközi helyzet és Oroszország külpolitikája.

Ezt a legégetőbb témát nem lehet megkerülni. Ez a téma a következő kérdésekre oszlik:

a) A balkáni háború. A balkáni föderatív köztársaság jelszavát ki kell hirdetnie az orosz munkásképviselőnek is. Szembe kell helyezkednie a szláv—török ellenségeskedéssel. Állást kell foglalnia *valamennyi* balkáni nép szabadsága és egyenjogúsága *mellett*.

b) Állásfoglalás más hatalmaknak a balkáni háborúba való beavatkozása ellen. Okvetlenül csatlakoznia kell a bázeli nemzetközi szocialista kongresszus béketüntetéséhez[92]. Háborút a háború ellen! Mindennemű beavatkozás ellen! A békéért! Ezek a munkások jelszavai.

c) Állásfoglalás az orosz kormány külpolitikájával szemben általában — különösen hangsúlyozva a kormánynak azokat a „vágyait", hogy meghódítsa a Boszporuszt, —

Lenin. „A munkásképviselők egyes felszólalásainak kérdéséhez“.
A kézirat első oldala. — 1912 november

Kisebbítve

török Örményországot, — Perzsiát, — Mongóliát (és megemlítve a megkezdődött hódításokat is).

d) Állásfoglalás a kormány-nacionalizmus ellen, megemlítve az elnyomott nemzetiségeket: Finnországot, Lengyelországot, Ukrajnát, a zsidókat stb. Rendkívül fontos nyomatékosan hangoztatni valamennyi nemzetiség *politikai önrendelkezésének* jelszavát mintegy ellensúlyozva minden elhallgatást (amilyen például az „egyenjogúság" *egymagában)*.

e) Állásfoglalás a liberális nacionalizmus ellen, amely nem olyan nyers, de különösen ártalmas, mert képmutató, mert „finoman" csapja be a népet. Miben nyilvánul meg ez a liberális (progresszista-*kadet)* nacionalizmus? — a „szlávok" feladatairól szóló soviniszta beszédekben, — az Oroszország „nagyhatalmi feladatairól" szóló beszédekben, — azokban a beszédekben, amelyek azt mondják, hogy Oroszország egyezzen meg Angliával és Franciaországgal más országok *kifosztása* végett.

4) A negyedik tézis — Oroszország politikai helyzete. A téma lényege itt a jogfosztottság és az önkény ecsetelése, a politikai szabadság *égető* szükségességének megvilágítása.

Ezzel kapcsolatban különösen hangsúlyoznunk kell a következőt:

(a) Említést kell tenni a börtönökről — Kutomari, Algacsi stb.[93]

(b) Utalni kell a választások meghamisítására — a bonapartista módszerekre — utalni kell arra, hogy a kormány **még** azoknak az osztályoknak (a földbirtokosságnak és a burzsoáziának) a bizalmát is eljátszotta, amelyekre a június 3-i államcsíny számított.

Kényszerítették a papokat, hogy lelkiismeretük ellen szavazzanak.

A duma jobbra tolódott, az ország balra tolódott.

(c) Különösen fontos világosan megmutatni, hogyan viszonylik az „egyesülési szabadság" hírhedt likvidátor jelszava az általában vett *politikai szabadság* feladataihoz. Rendkívül fontos rámutatni arra, hogy a sajtószabadságra, az egyesülési szabadságra, a gyülekezési jogra, a sztrájkjogra *elengedhetetlenül* szükségük van a munkásoknak,

de *éppen* ezeknek a megvalósítása céljából meg kell érteni, hogy ezek *elszakíthatatlanul összefüggenek* a politikai szabadság általános pilléreivel, az egész politikai rend *gyökeres* megváltoztatásával. Nem a június harmadiki rendszer keretei *közti* egyesülési szabadság liberális utópiája, hanem harc általában a szabadság*ért* és különösen az egyesülési szabadságért *e rendszer ellen* az egész vonalon, harc e rendszer *alapjai* ellen.

5) Az ötödik tézis: a parasztság elviselhetetlen helyzete. 30 millió paraszt éhezése 1911-ben. A falu tönkremenése és elszegényedése. A kormány „földrendezése" csak *ront* a dolgon. A pénzügyi stabilitás talmi, látszatstabilitás, amely az adók kisajtolásán, a nép leitatásán alapul. Még azt a szerény agrártervezetet is véka alá rejtették, amelyet a jobboldali parasztok (a „43 paraszt") terjesztettek be a III. dumában[94]. A parasztoknak szükségük van rá, hogy megszabaduljanak a földbirtokosok jármától és a földesúri földtulajdontól.

6) A hatodik tézis: három tábor a IV. duma választásán és három tábor az országban:

(a) a kormány tábora. Tehetetlen. A választások meghamisítása.

(b) a liberalizmus tábora. Ezzel kapcsolatban rendkívül fontos megemlíteni, akár csak néhány szóban, a liberálisok ellenforradalmiságát: *ellene* vannak az új forradalomnak. Szó szerint lehet idézni Gredeszkul szavait, amelyeket a „Pravda" 85. száma (augusztus 8) is közölt*: „második népi mozgalomra (értsd második forradalomra) nincs szükség, csak nyugodt, kitartó és magabiztos alkotmányos munka kell" — szó szerint ezt mondta Gredeszkul, és a „Recs" ezt közölte.

A liberálisoknak az a reménye, hogy a mostani rend *alapjainak* fenntartása *mellett*, széleskörű népi mozgalom *nélkül* lehetségesek alkotmány-*reformok* — *utópia.*

(c) a harmadik tábor: a demokrácia. Élén a munkásosztály halad. Harmadik személyben, a múltról, el lehet

---

* Lásd ebben a kötetben 247—248. old. — *Szerk.*

mondani azt, amit *még* a „Golosz Moszkvi" is elmondott, nevezetesen, hogy a munkásoknak a választásokon *három* jelszavuk volt: (1) a demokratikus köztársaság; (2) a nyolcórás munkanap; (3) az összes földesúri földek elkobzása a parasztok javára.

7) A hetedik tézis: utalás az 1912-es politikai mozgalomra és sztrájkokra.

(a) Rendkívül fontos megemlíteni, hogy a *politikai* sztrájkok részvevőinek száma elérte az egymilliót. Az egész felszabadító mozgalom megélénkülése.

(b) Rendkívül fontos rámutatni arra, hogy a munkások politikai sztrájkjaikkal *általános népi* célokat, nem részleges, hanem *általános népi* feladatokat tűztek ki.

(c) Meg kell említeni, hogy éppen a politikai és a gazdasági sztrájkok *kapcsolata* teszi erőssé és életképessé a mozgalmat.

(d) Hangsúlyozni kell a munkásoknak a matrózok kivégzése elleni tiltakozását.

8) A nyolcadik, lényeges tézis, amely az előzőkből következik és szorosan összefügg velük, a proletariátus hegemóniája. A proletariátus vezető szerepe. A proletariátus vezér-szerepe. A proletariátus vezeti az egész népet, az egész demokráciát. A proletariátus szabadságot követel, és szabadságharcba vezet. Példát mutat, követendő példakép. Lelkesít. Új hangulatot teremt.

9) A kilencedik és egyben utolsó tézis: rövid ismétlés és összegezés. Harmadik személyben, az öntudatos munkásokról el kell mondani, hogy „rendületlenül hívek" *három* elvhez: először, a szocializmushoz; másodszor, „a régi, harcokban kipróbált Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt elveihez": a munkások híven kitartanak a párt mellett. Ezt a *tényt* ki kell fejezni; harmadszor, a munkások híven kitartanak „köztársasági meggyőződésük mellett". Nem felhívásról, nem jelszóról, hanem a meggyőződéshez való hűségről van szó. (Számos monarchista országban, Angliában, Svédországban, Olaszországban, Belgiumban stb. nyílt köztársasági pártok működnek.)

P. S.* Felmerülhet még az a kérdés, hogy *külön* követelni kell az „egyesülési szabadságot“. Tekintetbe kell venni, hogy a likvidátorok ezen a címen azt a liberális követelést próbálják érvényesíteni, hogy adjanak alkotmány-reformokat, *alapjaiban* érintetlenül hagyva a június harmadiki —**.

A megírás ideje: 1912 november.
Először megjelent: Lenin Művei. 2—3. kiad. XVI. köt. 1930.

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*
** A kézirat itt megszakad. — *Szerk.*

A DUMA MUNKÁSKÉPVISELŐINEK ÉS NYILATKOZATUKNAK A KÉRDÉSÉHEZ[95]

A szociáldemokrata frakció a IV. Állami Duma szószékéről kijelenti, hogy tevékenysége megbonthatatlan folytonossági kapcsolatban van az előző Állami Dumák előző szociáldemokrata frakcióinak tevékenységével és különösen a második duma szociáldemokrata frakciójával, amelyen az ellenforradalom hallatlan módon politikai bosszút állt. Az oroszországi szociáldemokrácia a szocialista proletariátus nagy nemzetközi felszabadító hadseregének osztaga. Világszerte rendkívül gyorsan növekszik most ez a hadsereg; az általános drágaság, a szövetségekbe, kartellekbe, trösztökbe, szindikátusokba tömörült tőke járma és a hatalmak imperialista politikája elviselhetetlenné teszi a munkástömegek helyzetét, kiélezi a tőke és a munka harcát; gyorsan közeleg az idő, amikor vége szakad a kapitalizmusnak, amikor az egyesült proletárok milliói megteremtik azt a társadalmi rendet, amelyben nem lesz tömegnyomor, nem lesz kizsákmányolás.

A szociáldemokrata frakció csatlakozik a világ munkásaihoz, akik a bázeli nemzetközi kongresszuson erélyesen tiltakoztak a háború ellen. A munkások békét követelnek. A munkások tiltakoznak a balkáni ügyekbe való mindennemű beavatkozás ellen. Csakis a balkáni népek teljes szabadsága és önállósága, csakis a balkáni föderatív köztársaság biztosíthatja a legjobb kivezető utat a jelenlegi válságból és a nemzeti kérdés tényleges megoldását, vagyis oly módon történő megoldását, hogy kivétel nélkül minden nemzetiségnek elismerik teljes egyenjogúságát és a politikai önrendelkezésre való feltétlen jogát.

A IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciója különösen tiltakozik az orosz kormány külpolitikája ellen.

Megbélyegzi azokat a kísérleteket, melyek arra irányulnak, hogy államunk területét a Boszporuszban, török Örményországban, Perzsiában, Kínában elfoglalt idegen földekkel növeljék, megbélyegzi Mongólia elfoglalását, amely veszélyezteti a nagy, testvéri kínai köztársasághoz fűződő jószomszédi kapcsolatunkat.

A szociáldemokrata frakció kíméletlen ellensége minden sovinizmusnak és nacionalizmusnak, akár a kormány nyers, barbár nacionalizmusa ez, amely elnyomja és fojtogatja Finnországot, Lengyelországot, Ukrajnát, a zsidókat és az összes nem nagyorosz nemzetiségeket, — akár azoknak a liberálisoknak és kadetoknak képmutatóan leplezett, finomra csiszolt nacionalizmusa, akik készek fecsegni Oroszország nagyhatalmi feladatairól és arról, hogy Oroszország kössön egyezményt más hatalmakkal idegen földek kifosztása céljából.

A nacionalista beszédek hangzavarával az uralkodó osztályok hasztalan próbálják elterelni a nép figyelmét Oroszország elviselhetetlen belső helyzetéről. A IV. duma választásainak hallatlan meghamisítása, amely a kalandor III. Napóleon bonapartista módszereire emlékeztet, századszor és ezredszer is megmutatta, hogy a kormány nem támaszkodhat a lakosság egyetlen osztályára sem. Nem tudja fenntartani még a földbirtokosokkal és a nagyburzsoáziával való szövetséget sem, amelynek kedvéért az 1907 június 3-i államcsínyt végrehajtotta. A duma jobbra tolódott, miközben az egész ország balra tolódott.

Egész Oroszország fuldoklik a jogfosztottság és az önkény járma alatt. Az egész civilizált világ izzó felháborodással értesül arról, hogyan kínozzák és gyötrik a politikai foglyokat Kutomariban, Algacsiban és más börtönökben, ahol országunk legjobbjai sínylődnek. A politikai szabadságra Oroszországnak éppúgy szüksége van, mint az embernek a levegőre. Sajtószabadság nélkül, gyülekezési jog nélkül, egyesülési szabadság és sztrájkjog nélkül nem élhet és nem fejlődhet Oroszország, és elsősorban, legfőképpen szüksége van ezekre a szabadságokra a proletariátusnak, amelynek az orosz élet jogfosztottsága kezét-lábát megköti a béremelésért, a munkanap rövidítéséért, az élet javításáért vívott, számára elengedhetetlenül szükséges harcban.

A tőke járma, a drágaság, a városi munkanélküliség és a falusi elszegényedés különösen szükségessé teszi, hogy a munkások szakszervezetekben egyesüljenek, és harcoljanak az élethez való jogukért, a politikai szabadság hiánya következtében viszont a munkás rabszolga- vagy jobbágysorsra van ítélve. A munkások a szabadságért vívott harcban nem riadnak vissza semmilyen áldozattól, mert jól tudják, hogy csakis az orosz élet valamennyi politikai feltételének gyökeres megváltoztatása, csakis a politikai szabadság alapjainak és pilléreinek teljes megszilárdítása biztosíthatja a munkások tőke elleni harcának szabadságát.

A IV. duma választásai és a munkások 1912. évi politikai tömegsztrájkjai, amelyekben körülbelül egymillió munkás vett részt, megmutatták, hogy közeleg az az idő, amikor a munkások az egész demokrácia élén újra megindulnak a szabadság kivívására. A választási küzdelemben három tábor mérte össze erejét. A kormány-ellenforradalom tábora annyira gyengének bizonyult, hogy még a június 3-i törvény alapján megrendezett választásokat is meg kellett hamisítania, kényszerítve a megfélemlített falusi lelkészeket, hogy lelkiismeretük, meggyőződésük ellen szavazzanak. A liberalizmus tábora a demokráciától még inkább a nagyburzsoázia felé tolódott. A kadetok Rigában és Jekatyerinodarban, Kosztromában és Pétervár I. kúriájában a fekete százakkal a szociáldemokraták ellen kötött szövetségükkel bebizonyították ellenforradalmi mivoltukat. Az a liberális utópia, hogy a mostani politikai rend alapjainak fenntartásával, erős népi mozgalom nélkül lehetségesek alkotmány-reformok, egyre inkább talaját veszti a demokrácia körében. A liberálisok jelszava: „nincs szükség második forradalomra, csak alkotmányos munka kell." És a munkásosztály e jelszó hazug voltának tudatában folytatta küzdelmét a választásokon, egyesítve maga körül az egész demokrácia erőit.

Köztudomású, és még a kormánysajtó is kijelentette, hogy a munkásosztály három jelszót adott ki a választási hadjáratban: demokratikus köztársaság, nyolcórás munkanap, az egész földesúri föld elkobzása a parasztok javára.

Ez a három követelés a szociáldemokrata proletariátus meggyőződése szerint szükséges betetőzése olyan, minden

demokrata által elfogadott követeléseknek, mint az általános választójog, a sajtószabadság, a gyülekezési jog, az egyesülési szabadság, a sztrájkjog, a bírák és a hivatalnokok népi választása, az állandó hadsereg megszüntetése és a népi milícia bevezetése, az egyház és az állam, az iskola és az egyház különválasztása stb.

A paraszti tömegek helyzete Oroszországban egyre elviselhetetlenebbé válik. A kormány úgynevezett „földrendezése“ csak ront a többség helyzetén, tönkreteszi a falut, a 30 millió paraszt tavalyi éhezésére vezetett, s nem eredményez semmilyen tartós javulást a mezőgazdaságban általában. A látszólagos pénzügyi stabilitás az adók kipréselésén és a lakosság leitatásán alapul, a kormány pedig egyre újabb kölcsönök szerzésével halogatja csődjét. Még a III. duma 43 jobboldali parasztjának szerény agrártervezetét is véka alá rejtették. Nem csoda, hogy a parasztság legjobbjai egyre inkább a munkásosztályra függesztik tekintetüket mint a nép egyetlen vezérére a szabadságért vívott harcban. Nem csoda, hogy az 1912. évi politikai sztrájkokban, amelyek elszakíthatatlan kapcsolatban vannak a munkásosztály gazdasági mozgalmával, az egész demokrácia az új élet hajnalát, egy új, még erősebb felszabadító mozgalom hajnalát látja.

A IV. duma szociáldemokrata frakciója védelmezni fogja ennek a mozgalomnak az érdekeit és szükségleteit. Véleménye szerint nincs joga a IV. duma többsége előtt eltitkolni azt, amit Oroszország összes öntudatos munkásai gondolnak és éreznek. Az öntudatos munkások tántoríthatatlan hűséggel kitartanak a szocializmus mellett. Tántoríthatatlan hűséggel kitartanak a régi, harcokban kipróbált Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt elvei mellett. Tántoríthatatlan hűséggel kitartanak ezeknek az elveknek a nevében köztársasági meggyőződésük mellett.

A megírás ideje: 1912 november közepe.

Először e kötet orosz nyelvű kiadásában jelent meg.

A NOVEMBER 15-I ESET KÉRDÉSÉHEZ

(EL NEM MONDOTT BESZÉD)

November 15-én megnyílt a IV. duma. November 15-én a pétervári munkások tüntetést rendeztek[96]. Az előző politikai sztrájkokkal kapcsolatban, e sztrájkok talaján ennek a tüntetésnek roppant történelmi jelentősége van. A munkásság a sztrájkokról áttért a tüntetésre. A tömegek mozgalma magasabb fokra hágott: a politikai jellegű sztrájkokról áttért az utcai tüntetésre. Ez nagy lépés, amelyet a proletariátus minden öntudatos vezetőjének jelentőségéhez méltóan hangsúlyoznia, méltatnia, értékelnie kell.

Ez a lépés annál is inkább nagy jelentőségű, mert egybeesett a IV., földesúri, feketeszázas, június harmadiki duma megnyitásával. Kitűnően megválasztották a tüntetés időpontját! Pompás proletár ösztön: szembe tudják állítani és össze tudják kapcsolni a fekete „parlament" megnyitásával — a vörös zászlókat a főváros utcáin! Pompás proletár ösztön: szembe tudják állítani a palota falai között (Rodzjankónak az „alkotmányról" mondott szánalmas frázisaival kapcsolatban[97]) rendezett talpnyaló, szolgai, kadet-októbrista „tüntetéssel" az igazi tüntetést, a valóban népi, valóban demokratikus, tisztán munkás tüntetést (az értelmiség — sajnos — nem vett részt a tüntetésen, ha hihetünk az újságoknak).

Hízelgő fecsegés az „alkotmányról" (avagy tormás hering à la Rodzjanko) a fekete dumában — és a dumán kívül ízelítő a szabadságért és a népképviseletért (idézőjel nélkül), a köztársaságért kezdődő harcból, — ebben a szembeállításban a forradalmi tömegek mély, helyes ösztöne nyilvánult meg.

Hogy a liberális likvidátorok „Lucs"-a „óva intette"

a munkásokat ettől a tüntetéstől, az méltó a munkásügy árulóihoz.

De hogyan „inthette“ őket a szociáldemokrata frakció? Hogyan süllyedhetett a szociáldemokrata frakció a kadetok színvonalára? a rabszolgák színvonalára? Hogyan engedelmeskedhettek ilyesminek a frakció egyes tagjai? — hogyan egyezhettek bele ebbe a gyalázatba??

Felmerül az a feltevés, amely olykor „privátim“ elhangzik: nem attól tartottak-e, hogy valamelyik „felhívó“ csoportban provokátorok működnek?

Tegyük fel egy pillanatra, hogy volt ilyen feltevés. Menti-e ez a szociáldemokrata frakciót? Nem. Vagy helyesebben: lépését *személyileg* menti, de *politikailag* nem menti. Menti a szociáldemokrata duma-frakciót attól a gyanútól, hogy elárulta a munkások ügyét, de nem menti attól, hogy szemére vessük a politikai hibát.

Csakugyan, hogyan járt volna el egy *munkás*képviselő, egy igazi munkásképviselő, ha miután három napon át hallja a híreket egy ilyen készülő tüntetésről, az utolsó napon meghallotta volna a „rémhírt“ (amely esetleg *szintén* provokáció?): „nincs-e itt provokáció?“.

A munkásképviselő megtalálta volna az utat néhány befolyásos munkáshoz. A munkásképviselő megértette volna, hogy *ilyen* pillanatokban ott van a helye az élenjáró munkások mellett, hogy ilyenkor százszor fontosabb a munkások mellett lennie, mint a duma-frakció ülésein. A munkásképviselő megtudta volna az élenjáró munkásoktól, két-három (ha nem négy-öt) *befolyásos* fővárosi munkástól, *mi a helyzet*, mi a munkások *véleménye*, *milyen* a tömegek *hangulata?*

A munkásképviselő tájékozódott volna erről, *tudott* volna tájékozódni erről, megtudta volna, hogy sztrájk lesz (15—50 *ezer* részvevővel!! a burzsoá sajtó jelentései szerint), hogy tüntetés lesz, hogy a munkások erőszakra és rendzavarásra nem gondolnak, hogy *tehát* a provokáció hire rémhír.

A munkásképviselő megtudta volna ezt, és nem hagyta volna, hogy az aljas „kezdeményező csoport“ megijedt liberális intellektueljei félrevezessék.

Suttogtak a provokációról. Tegyük fel. S vajon nem

volt suttogás a gaponáda idején? Szép kis munkás vagy munkásvezér lett volna az, aki nem különböztette volna meg a gaponádában a tömegek kezdődő sajátos ébredését a provokátor Gapontól, a rendőr provokátoroktól, akik Gapont sarkallták!!

Tegyük fel, hogy a november 15-i tüntetés előkészítésében is benne volt a rendőrség és a provokátorok keze. Tegyük fel (habár ez nincs bebizonyítva és valószínűtlen; valószínűbb, hogy a provokációról terjesztett *hírek* eredtek *provokátoroktól)*.

De azért tegyük fel. Mi következik ebből? Nem kell erőszakhoz folyamodni, amikor szó sem volt erőszakról. Óvni kell a munkásokat az erőszaktól. De óva inteni őket egy békés sztrájktól, amikor a tömeg *forrong?* Óva inteni a *tüntetéstől?*

Sajnálatos, sajnálatos hibát követett el a szociáldemokrata duma-frakció teljes egészében. És kellemes volna megtudni, hogy nem mindegyik tagja esett bele ebbe a hibába, — hogy sokan, akik beleestek, belátták, és nem fogják megismételni.

A proletariátus mozgalma Oroszországban (bárhol bármilyen mesterkedésekhez folyamodjék is a rendőrség) *magasabb fokra* hágott.

A megírás ideje:
1912 november második fele.
Először megjelent: Lenin Művei.
2—3. kiad. XVI. köt. 1930.
Aláírás: Valaki, aki nem képviselő.

LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK[98]

Kedves barátom. A helybeli lengyel lapok közölték, hogy Jagellót felvették a frakcióba, de csak tanácskozási jogot adtak neki[99]. Ha ez igaz, akkor ez a pártigenlés döntő győzelme. A „Lucs“ agitációjára való tekintettel: 1) Cikket kell közölni a „Gyeny“-ben[100] (tervezetét ma elküldöm) ... a kollégiumban[101] (okvetlenül tanítani kell őket állandóan, hogy határozatokkal reagáljanak minden fontos eseményre, és a határozatok másolatait haladéktalanul küldjék el ide). E határozat hozzávetőleges tervezete: „A kollégium megvizsgálta az összes körülményeket Jagellónak a szociáldemokrata frakcióba való felvételével kapcsolatban, megismerkedett a «Pravda» című marxista lapban és a «Lucs» című likvidátor lapban erről közölt cikkekkel, figyelembe vette ennek meg ennek a beszámolóját a szociáldemokrata duma-frakcióban ezzel kapcsolatban lefolyt vitákról és a különböző oroszországi szociáldemokrata szervezetek véleményéről, s ennek alapján határozatilag kimondja: a frakció a pártosság szempontjából az egyetlen helyes megoldást választotta, amikor nem volt hajlandó szavazati joggal felvenni Jagellót, mert Jagelló nem tagja a szociáldemokrata pártnak, és mert a varsói munkáskúria elektorai többségének akarata ellenére került be a IV. dumába. A kollégium elítéli azt a pártellenes agitációt, melyet a «Bund» és a likvidátorok Jagellónak a frakcióba való felvételéért folytattak, s kifejezi azt a reményét, hogy amikor a frakció tanácskozási jogot adott Jagelló képviselőnek, ezzel elősegítette azt, hogy valamennyi öntudatos lengyel munkás tömörüljön a lengyel szociáldemokrácia körül, és teljesen összeforrjon

nemzetiségi különbségre való tekintet nélkül minden munkással az OSzDMP egységes szervezeteiben."

Ha a várakozás ellenére a likvidátorok győztek és felvették Jagellót, mégis szükséges és kétszeresen inkább szükséges ugyanilyen tartalmú határozat, amelyben kifejezzük sajnálkozásunkat és az egész párthoz apellálunk.

Rendkívül fontos továbbá, hogy a frakció „helyreigazítsa" magát az ismert november 13-i határozattal kapcsolatban, és új határozatot fogadjon el. Ilyenféleképpen: „A kollégium megvizsgálta az összes körülményeket a november 15-i sztrájkkal kapcsolatban, s úgy véli, hogy mind a szociáldemokrata frakció, mind a Pétervári Bizottság kizárólag azért óvta a munkásokat a sztrájktól, mert a szervezet egy része nem volt felkészülve arra, hogy azon a napon akcióba lépjen. A tapasztalatok azonban megmutatták, hogy a forradalmi proletariátus mozgalma mégis hatalmas folyammá dagadt, és átcsapott utcai tüntetésekbe a köztársaság, a nyolcórás munkanap és a földesúri földek elkobzása nevében, s ezzel magasabb fokra hágott az egész oroszországi munkásmozgalom. A kollégium ezért kategorikusan elítéli a forradalmi sztrájkok ellen folytatott propagandát, amelyet a likvidátorok, ... csoportjuk és a „Lucs" szervez, s ajánlja a munkásoknak, hogy összpontosítsák minden erejüket az utcai tüntetések és a politikai tiltakozó sztrájkok szélesebb körű, alaposabb és egységesebb előkészítésére, törekedve arra, hogy a tiltakozó sztrájkok minél rövidebbek (egynaposak) és minél egységesebbek legyenek. A kollégium igyekezni fog agitációt kifejteni azért, hogy 1913 január 9-én sztrájk és tüntetés legyen, külön tiltakozva az Oroszországot járomban tartó és vérrel öntöző Romanov-ház fennállásának 300. évfordulója ellen."

Rendkívül fontos és szükséges továbbá, hogy az öt képviselő (a kúria által választottak) indokolással ellátott határozatot dolgozzon ki Badajev ügyében. Ilyenféleképpen: „A munkáskúria öt képviselője figyelembe véve azt a hajszát, amelyet a likvidátorok a «Lucs»-ban és a pétervári munkások körében Badajev elvtárs ellen indítottak, határozatilag kimondja: — 1) ezt a kérdést nem kell a duma-frakció elé terjeszteni, mert az utóbbi

felvette Badajevet és a frakción belül senki sem tiltakozott Badajev felvétele ellen; 2) meg kell vizsgálni Badajev megválasztásának körülményeit oly módon, hogy Badajev ebben a kérdésben tartózkodik a szavazástól; 3) mivel megállapíttatott az az öt képviselő által ellenőrzött tény, hogy — a) az antilikvidátor képviselői utasítást előre kinyomatták és egyhangúlag elfogadták a meghatalmazottak gyűlésén, az összes elektorok és meghatalmazottak, akik Badajev mellett álltak, az OSzDMP Pétervári Bizottsága kérésének megfelelően egységesen és egyöntetűen és mint meggyőződéses elvbarátok cselekedtek — b) hogy a szociáldemokrata meghatalmazottak gyűlésén 15 szavazatot kapott a Pétervári Bizottság listája, és 9 szavazatot kaptak a likvidátorok, és hogy a «Lucs» meghatalmazottai és elektorai nem mind úgy cselekedtek, mint a likvidátorok elvbarátai, hanem egy részük ingadozó volt (Szudakov és mások), — c) hogy amikor a 3—3 elektort megválasztották, Badajev hívei teljesítették kötelességüket azzal, hogy javasolták, hogy sorshúzással döntsék el a kérdést, s így ne vigyék a vitát a burzsoázia elé, — d) hogy e javaslat benyújtása Badajev hívei által és elvetése a likvidátorok által ... P. és M.[102] kérdésével (a likvidátoré) — mindezeket figyelembe véve az öt képviselő határozatilag kimondja: hogy Badajev kétségtelenül a szentpétervári szociáldemokrata munkások többségének választottja és valóban a Pétervári Bizottság kérésének megfelelő jelölt, hogy a szociáldemokrata pártnak a szentpétervári munkáskúriában rendezett választása dezorganizálásáért teljes mértékben a likvidátorokat terheli a felelősség, akik annak tudatában, hogy kisebbségben vannak, meghiúsították a többség akaratát. A likvidátorok a sorshúzás elutasításával felháborító és a munkásmozgalomban hallatlan módon megszegték minden szociáldemokrata elemi kötelességét[103]. Ezt a határozatot nyilvánosságra kell hozni a sajtó útján, és egységesen fel kell lépni a munkások körében Badajev mellett, a likvidátor agitáció ellen."

Erre a határozatra elengedhetetlenül szükség van. Badajev kérdése már a nemzetközi sajtóba is bekerült. Sztyeklov a „Neue Zeit"-ben kitérő, de aljas frázisokat közölt. S az ördög tudja, mit írnak abban a brosúrában,

amelyet a likvidátorok német nyelven adtak ki a nemzetközi kongresszusra. Nem lehet hallgatni. Éppen a kúriai képviselőknek kell ellenőrizniük a tényeket, és felmentő határozatot hozniuk, természetesen úgy, hogy Badajev tartózkodik a szavazástól.

A megírás ideje: 1912 november.
Először e kötet orosz nyelvű kiadásában jelent meg.

LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK[104]

Vasziljev számára

XII/6'

Kedves barátom, január 9-et illetőleg nagyon fontos jó előre átgondolni és előkészíteni a dolgot. Jó előre el kell készíteni egy röplapot, amely felhívja a munkásokat gyűlések, egynapos sztrájk és tüntetések tartására (ezt a helyszínen kell eldönteni, a helyszínen jobban tudják, mit lehet)[105]. „Helyre kell hozni" a november 15-i hibát, természetesen az opportunisták ellenére. A röplap jelszavai között szerepeljen a három fő forradalmi jelszó (a köztársaság, a nyolcórás munkanap, a földesúri földek elkobzása), különösen hangsúlyozva a Romanov dinasztia „gyalázatának" 300. évfordulóját. Ha nem egészen biztosak abban, hogy Pétervárott lehet röplapot kiadni, előre és idejében itt kell elkészíteni és innen kell elszállítani. A likvidátorok példátlanul arcátlanok Jagelló kérdésében. Ha a munkáskúriának mind a hat képviselője a miénk, nem lehet szó nélkül engedelmeskedni holmi szibériaiaknak. A hatos okvetlenül a legerélyesebben tiltakozzék, s ha majorizálják, tegyen közzé tiltakozást a „Gyeny"-ben, és jelentse ki, hogy az alsó rétegekhez, a munkások szervezeteihez apellál. A likvidátorok a valóságosnál nagyobbnak akarják feltüntetni többségüket, és keresztül akarják hajszolni a lengyel szociáldemokráciával való szakítást. Vajon a hat munkáskormányzóság munkásainak képviselői alá fogják vetni magukat Szkobelevéknek és társaiknak vagy egy jött-ment szibériainak[106]? Írjon gyakrabban és minél többet, minél részletesebben.

A „Lucs“ cikkei a sztrájkok ellen — az aljasság netovábbja. Erélyesen fel kell lépnünk illegálisan. Irja meg minél előbb, hogy az akció ön által vázolt tervei közül melyiknél állapodik meg.

Üdvözlet.

P. S.* Küldje vissza az igazolványt — nem ajánlatos használni, mert tulajdonosa Pétervárott lehet.

Először megjelent:
„A «Zvezda» és a «Pravda» időszakából. 1911—1914“. c. könyv. III. köt. 1923.

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

A REFORMIZMUS BETEGSÉGE

„Mi a bajunk?" — kérdezte nemrég valaki a „Lucs"-ban egy ilyen címmel megjelent tanulságos tárcában, amely a november 15-i sztrájk benyomásai alapján íródott. A válasz világosan kitűnik a következő két idézetből:

„Annak, aki igényt tart a vezér szerepére, szerintem tisztában kell lennie azzal, hogy a rendkívüli állapot megszüntetésének és az egyesülési szabadságnak a követelése egy dolog, és a jelenlegi harcnak és a közeljövő harcának a feladata, a fennálló rend megváltoztatása pedig, amiről a kiáltványban szó van, egészen más valami. Ez nem érhető el olyan sztrájkjátékkal, amilyennek manapság tanúi vagyunk, hanem csakis szívós, tervszerű munkával, úgy, hogy egymás után elfoglaljuk a hadállásokat, megfeszítjük minden erőnket, kitűnő szervezettséggel lépünk fel, és bevonjuk ebbe a harcba a munkásosztályon kívül a nép nagy tömegeit is...

Feladataink teljes tudatában, érdekeinknek tervszerűen védelmére kelve, nem fellobbanva ma, hogy holnapra kihűljünk, teremtünk magunknak erős szakszervezeteket is, nyílt politikai pártot is, amelyekre senki sem mer majd kezet emelni."

Elég ez a néhány soros idézet, hogy megmondjuk a szerzőnek: inkább azt kérdezze, drága uram, „mi a bajuk maguknak?" És mi majd válaszolunk: önök reformizmusban szenvednek, ez nyilvánvaló. Önöknek „rögeszméjük" van, a sztolipini munkáspárt eszméje. Veszélyes betegség. A „Lucs" doktorai végérvényesen elkezelhetik.

A szerző a politikai szabadság általános követelésével szemben teljesen határozottan és tudatosan hirdeti „a nyílt politikai pártot". A két fenti idézet összehasonlítása ezt

teljesen kétségtelenné teszi. A mellébeszélés itt hiábavaló volna.

Megkérdezzük a szerzőtől: miért bizonyult utópiának a kispolgári demokrácia opportunistáinak (az „encszeknek" 1906-ban) és a nagyburzsoá liberalizmusnak (a kadetoknak 1906—1907-ben és a következő években) a „nyílt pártja", és miért nem utópikus az *önök* „nyílt" munkáspártja?

Önök elismerik (vagy legalábbis a választásokon való „nyílt" fellépés kényszerítette önöket, hogy *elismerjék*), hogy a kadetok ellenforradalmiak, nem demokraták, hogy a kadet párt nem általában a tömegek pártja, hanem a jómódú burzsoázia pártja, „az első kúria" pártja. És most ön, a „józan reálpolitikus", a „fellobbanás és öklörázás" ellensége, állítólag a munkások nevében olyan „közvetlen" követelést állít fel, amely a kadetok számára utópikusnak, elérhetetlennek bizonyult!! Nagy utópista ön, de utópiája kicsiny, vézna, csenevész.

Maga sem vette észre, és megkapta a divatos betegséget — most ez a járvány! —, a csüggedést, a kishitűséget, a kétségbeesést, a kiábrándultságot. És ez a betegség löki önt az opportunizmus sírgödrébe, holott ezért az opportunizmusért már megfizettek a népi szocialisták is, a kadetok is, akik köznevetség tárgyává lettek.

Ön szerint soronlevő és gyakorlatias, „tervszerű" és „tudatos" követelés a rendkívüli állapot megszüntetésének és az egyesülési szabadságnak a követelése. Önt alapvető nézeteltérés választja el a szociáldemokráciától, mert a szociáldemokrácia *ismeri* az effajta reformok megvalósításának (és komolyságának) általános feltételeit. Ön lényegileg egy követ fúj a progresszistákkal és az októbristákkal, mert ezek az emberek magukat ámítják és másokat becsapnak azzal a fecsegéssel, hogy ... lehetségesek reformok és „szabadságjogok" a jelenlegi helyzet talaján. Bissolati olasz reformista azoknak a reformoknak a kedvéért árulta el a munkásosztályt, amelyeket Giolitti *liberális* miniszter ígért meg *valamennyi* osztály pártjainak „nyílt" fennállása idején. Ön pedig olyan reformok kedvéért árulja el a munkásosztályt, amelyet *még* Izgojevék és Bulgakovék *sem* várnak Makarovtól!

Ön megvetően „sztrájk-játékról" ír. Nincs módomban, hogy erre e helyütt kellő választ adjak önnek. Csak röviden felhívom a figyelmét arra, hogy egyszerűen ostobaság „játéknak" nevezni egy mélyen gyökerező történelmi mozgalmat. Ön *haragszik* a sztrájkokra, amint haragszik rájuk a „Novoje Vremja" (lásd november 17-i szám, Nyeznamov cikke), ahogy haragszanak Izgojevék és Bulgakovék. S azért haragszik, mert az élet kíméletlenül halomra dönti liberális illúzióit. A munkástömegek teljesen elismerik a szervezet, a rendszer, a felkészülés, a tervszerűség szükségességét, de az önök beszédeit megvetéssel fogadják és fogják fogadni.

A súlyos kór, amely megfertőzte önöket, egy igen elterjedt bacillustól ered. Ez a bacillus a liberális munkáspolitika, vagy más szóval a likvidátorság. Ez terjeng a levegőben. De akárhogy haragudjanak is önök az események menetére általában, november 15-re különösen, az események menete ki fogja irtani ezt a bacillust.

„Pravda" 180. sz.
1912 november 29.
Aláírás: V. Iljin.

ELNYOMORODÁS A TŐKÉS TÁRSADALOMBAN

A polgári reformisták, s nyomukban néhány opportunista szociáldemokrata, azt állítják, hogy a kapitalista társadalomban nem beszélhetünk a tömegek elnyomorodásáról. Az „elnyomorodási elmélet", mondják, nem helyes: a tömegek jóléte, bár lassan, de növekszik, a vagyonosok és a vagyontalanok közt a szakadék nem mélyül, hanem egyre kisebb lesz.

Az utóbbi időben az efféle állítások egész csalárdsága egyre szemléletesebben tárul fel a tömegek előtt. A drágaság egyre fokozódik. A munkások keresete, *még* a legszívósabb és a munkások számára *legeredményesebb* sztrájkharc esetén is, sokkal lassabban nő, mint ahogy a munkaerő szükséges kiadásai növekednek. S ugyanakkor a kapitalisták gazdagsága szédítő gyorsasággal növekszik.

Lássunk néhány adatot Németországgal kapcsolatban, ahol a munkások helyzete hasonlíthatatlanul jobb, mint Oroszországban, ami annak köszönhető, hogy a kulturális színvonal magasabb, van *sztrájkszabadság* és egyesülési szabadság, van politikai szabadság, s a szakszervezeteknek többmillió tagjuk, a munkásújságoknak többmillió olvasójuk van.

Hivatalos forrásokra támaszkodó *polgári* szociálpolitikusok adatai szerint Németországban a munkások munkabére az utóbbi 30 év folyamán átlagosan 25%-kal emelkedett. Ugyanezen idő alatt a megélhetési költségek *legalább* 40%-kal növekedtek!!

Az élelmiszerek, a ruházat, a tüzelő ára és a lakbér egyaránt emelkedett. A munkás *abszolút* elnyomorodik, vagyis ténylegesen szegényebbé válik, mint korábban volt,

kénytelen rosszabbul élni, szűkösebben táplálkozni, többet koplalni, pincékben és padlásokon meghúzni magát.

Még nyilvánvalóbb azonban a munkások *viszonylagos* elnyomorodása, vagyis az, hogy csökken a munkások *részesedése* a társadalmi jövedelemből. A munkások *viszonylagos* részesedése a gyorsan gazdagodó kapitalista társadalom javaiban egyre kisebb, mivel a milliomosok egyre gyorsabban gazdagodnak.

Oroszországban nincs jövedelmi adó, nincsenek adatok arra vonatkozólag, hogy milyen gyorsan növekszik a társadalom vagyonos osztályainak gazdagsága. A mi még szomorúbb viszonyainkat lepel borítja — a homály, a hallgatás leple.

Németországban pontos adatok vannak a vagyonos osztályok gazdagságáról. Poroszországban például a megadóztatott vagyon *első* 10 milliárd márkája (5 milliárd rubel) 1902-ben 1853 személy, 1908-ban pedig 1108 személy tulajdonában volt.

A dúsgazdag emberek száma csökkent. Vagyonuk megnövekedett: 1902-ben átlag mindegyikük 5 millió márka (2½ millió rubel), 1908-ban pedig — 9 millió márka (4½ millió rubel) vagyonnal rendelkezett!

„Felső tízezerről" beszélnek. Poroszországban a dúsgazdag „felső huszonegyezer" kezében 13½ milliárd márka értékű vagyon volt, a fennmaradó 1 300 000 adófizetésre kötelezett tulajdonos vagyona pedig 3 milliárd márka volt.

Poroszország négy legnagyobb milliomosa (egy koronaherceg, egy herceg és két gróf) kezén 1907-ben 149 millió, 1908-ban pedig 481 millió márka értékű vagyon volt.

A gazdagság a kapitalista társadalomban — a munkástömegek elnyomorodásával egyidejűleg — hihetetlen gyorsasággal növekszik.

„Pravda" 181. sz.
1912 november 30.
Aláírás: V.

A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS „PARLAMENTI" KÉPVISELETE

Az oroszországi öntudatos munkásoknak már nem először van dolguk a munkásosztály dumabeli kollektív képviseletével. És valahányszor megalakult ez a képviselet a II., a III. és a IV. dumában (az elsőről nem beszélünk, mert azt a szociáldemokraták többsége bojkottálta), mindannyiszor azt kellett látnunk, hogy a szociáldemokrácia *többségének* nézete, véleménye, irányzata *nem egyezik* dumabeli képviseletének nézetével, véleményével és irányzatával.

A második Állami Dumát illetőleg pontos adataink vannak erről. 1907 tavaszán hivatalosan és vitathatatlanul megállapítottuk, milyen nézetek, irányzatok, áramlatok vagy frakciók dominálnak a szociáldemokráciában és milyenek — a szociáldemokrata duma-frakcióban.

Kiderült, hogy akkor, amikor 500—500 szociáldemokrata munkás delegált egy-egy küldöttet, a bolsevikoknak 105, a mensevikeknek 97 küldöttjük volt, s frakcióhoz nem tartozott 4 képviselő[107].

A bolsevikok túlsúlya nyilvánvaló volt.

A „nemzetiségi" szociáldemokraták közül a lengyeleknek 44, a bundistáknak 57 és a letteknek 29 küldöttjük volt. Mivel a lettek körében akkor erősen túlsúlyban voltak az opportunizmus, a mensevikek és a Bund ellenfelei, az „áramlatok" viszonya a „nemzetiségiek" körében is általában megegyezett a szociáldemokrácia „orosz" részén belüli arányukkal.

Ezzel szemben a szociáldemokrata duma-frakcióban akkor 36 mensevik és 18 bolsevik volt, — a munkáskúria képviselőinek sorában pedig 12 mensevik és 11 bolsevik[108]. Világos, hogy a mensevikek voltak túlsúlyban.

Szóval az „áramlatok“ erői a szociáldemokráciában és a duma-frakcióban nem egyformán, hanem homlokegyenest ellentétesen oszlottak meg.

Véletlen-e ez?

Nem véletlen. Általában megfigyelhető, hogy a munkáspártok parlamenti képviselőinek összetétele a világ minden országában *opportunistább*, mint maguknak a munkáspártoknak az összetétele. Ennek a jelenségnek az okát könnyű észrevennünk: először is, a polgári országok választási rendszerei, még a legdemokratikusabbak is, valójában *korlátozzák* a munkások választójogát vagy az életkorral (Oroszországban 25. életévüket betöltött állampolgárok szavazhatnak), vagy az egyhelybenlakással és állandó munkahelylyel (Oroszországban egy fél év) stb. Az effajta korlátozások rendszerint a proletariátusnak éppen a fiatal, öntudatosabb és elszántabb rétegeit sújtják a legérezhetőbben.

Másodszor, a munkáspártok nem proletár elemei — a munkásszakszervezetek hivatalnokai, a kistulajdonosok, az alkalmazottak és különösen az „értelmiségiek“ — a polgári társadalomban *bármilyen* választójog esetén könnyebben (foglalkozásuknál, „társadalmi“ helyzetüknél, képzettségüknél stb. fogva könnyebben) specializálódnak a „parlamenti“ szakmára.

Milyen következtetések adódnak ebből a tényből, és mi volt a helyzet a II. dumához képest a harmadik és a negyedik dumában — ezekkel a kérdésekkel a következő cikkünkben foglalkozunk.

„Pravda“ 191. sz.
1912 december 12.
Aláírás: V. I.

A NACIONALISTÁK ÉS A KADETOK „KIBÉKÜLÉSE"

A kormány nyilatkozata körül lefolyt dumabeli viták legnagyobb politikai eredménye a *nacionalisták*, az októbristák és a *kadetok* megható egysége. A mi orosz úgynevezett „társadalmunk" olyan könnyen bedől a harsány és olcsó frázisnak, hogy különösen hangsúlyoznunk kell ezt a *tényleges* eredményt, amely abból adódott, hogy *valamennyi* párt előadta a politika elvi kérdéseire vonatkozó bírálatát.

„A pártok eltűntek" — írta a *nacionalista* „Novoje Vremja" (13199. sz.). „Maklakov képviselő gyönyörű beszéde (a december 7-i ülésen) egyesítette az egész Állami Dumát, amely minden pártviszályt és nézeteltérést feledve tapsolt neki."

A *nacionalista* lapnak, mindenféle talpnyalás, zsidóüldözés és nemzetiségi uszítás legfőbb sajtószervének ezeket a kijelentéseit jól meg kell jegyeznie és meg kell gondolnia mindenkinek, akit komolyan érdekel a politika.

Nem a pártnézeteltéréseket „feledve" tapsoltak Maklakovnak az októbristák és a nacionalisták, a gucskovisták és a novojevremjások, hanem azért tapsoltak neki, mert helyesen felismerték a liberális burzsoázia és a nacionalista földbirtokosok mélységes *egyetértését*.

A bel- és külpolitika sarkalatos kérdéseiben mutatta ki Maklakov ezt az egyetértést. „Oroszország nem keresi a háborút, de nem is fél tőle" — kiáltott fel ez a kadet a *nacionalisták* hosszantartó tapsától kísérve. Hát hogy ne tapsoltak volna neki? Aki nem analfabéta a politikában, az megérti, hogy a kadetok ezzel *beleegyezésüket* adták a háborús fenyegetés politikájához, a militarizmus politikájához, a

néptömegeket sújtó és tönkretevő szárazföldi és tengeri fegyverkezés politikájához.

A militarizmust támogató liberálisoktól nem fél a reakció, mert a reakciósok igen helyesen így vélekednek: a militarizmus támogatása *tett*, a liberális kiáltozás pedig *üres szócséplés*, amelyből úgysem lehet semmi, amíg a reakció uralkodik. „Adj nekünk milliókat fegyverkezésre — mi pedig tapsolunk neked a liberális frázisokért", ezt mondja és ezt kell hogy mondja minden értelmes feudális földesúr a dumabeli Balalajkinoknak.

És Maklakov belpolitikai álláspontja? Véletlen-e az, hogy a jobboldali pap „teljesen elégedett", magának a „Recs"-nek a tanúsága szerint, — vagy hogy a „Novoje Vremja" örömmámorban úszva közli Maklakov „vezérmotívumát": „ne legyen Oroszország két tábor: az ország és a kormány"?

Nem, ez nem véletlen, mert amikor Maklakov azt harsogja, hogy kívánatos a „kibékülés", a *valóságban* Kokovcovnak kontrázik. Kokovcov is „kibékülést" kíván!

Kokovcov *nem* kíván változást a társadalmi erők viszonyában. Maklakov *még a jelét sem* mutatta, hogy értené, *milyen* változásra van szükség, és *mivel* érhető el ez a változás. A „kibékülés" éppen az a szó, amely *elpalástolja* az egyetlen komoly kérdést, e változás feltételeinek és eszközeinek kérdését, elpalástolja egy rothadt, semmitmondó frázissal, amely eltompítja a tömegek állampolgári öntudatát, elaltatja a tömegeket.

Megvetést érdemel az a „társadalom", amely tapsolni tud a „kibékülésről" mondott maklakovi beszédeknek.

Amikor azonban Malinovszkij, a munkások képviselője beszélt a kormány nyilatkozatáról, a nacionalisták és a kadetok egyaránt igyekeztek nem észrevenni, *hogyan veti fel* a kérdéseket a demokrácia. De Malinovszkij egyáltalán, egyáltalában *nem* is e publikumhoz intézte szavait.

„Pravda" 194. sz.
1912 december 15.

A NACIONALISTA LIBERÁLISOK

Az utóbbi években az orosz liberalizmuson belül szemmel-láthatólag bizonyos rétegeződés figyelhető meg. Az általános-liberális táborból kezd kiválni az „igazi“ burzsoázia. A liberális tőke megalakítja a *maga* külön pártját, amelybe sok olyan burzsoá elemnek kell átáramlania (és sok burzsoá elem fog átáramlani), akik azelőtt az októbristákkal tartottak, és melyhez másrészt a kadet párt legmérsékeltebb, nagypolgári, „szolid“ elemei csatlakoznak.

A III. és a IV. duma „progresszista“ csoportja, valamint az Államtanács „progresszív“ csoportja igen közel van ahhoz, hogy a parlamenti porondon ennek a nacionalista liberális burzsoáziának hivatalos pártképviseletévé váljon. A „progresszisták“ nemrég lefolyt kongresszusa lényegében vázolta is a nacionalista liberális programot, amelyet most a „Russzkaja Molva“ hirdet[109].

Mit akarnak az úgynevezett „progresszisták“? Miért nevezzük őket nacionalista liberálisoknak?

Nem akarják a földbirtokosok és a bürokraták teljes és osztatlan uralmát. Céljuk — és ezt nyíltan megmondják: — mérsékelt, szűk cenzusos alkotmány kétkamarás rendszerrel, antidemokratikus választójoggal. „Erős hatalmat“ akarnak, amely „hazafias“ politikát folytat, vagyis kész tűzzel-vassal újabb piacokat hódítani a „hazai ipar“ számára. Azt akarják, hogy a bürokraták ugyanúgy számoljanak velük, mint Puriskevicsékkel. És akkor készek elfelejteni „régi vitáikat“ a reakciósokkal, készek vállvetve együtt dolgozni velük a „nagy“ kapitalista Oroszország megteremtésén.

Az októbrista párttól ezeket az embereket az választja

el, hogy abban túlságosan erős a földbirtokos elem, és hogy maga a párt annyira simulékony, hogy az már gyengeséggel határos. A kadet párttól az választja el őket, hogy rossz szemmel nézik a kadetoknak a demokráciával folytatott demagóg kacérkodását. Ezek a „komoly" konstitucionalisták teljesen fölöslegesnek és megengedhetetlennek tartják a kadetoknak az általános választójogra, a föld kényszerelidegenítésére (bár ha csak megváltással is) vonatkozó hazug szólamait.

A nacionalista liberálisok kereken megmondják: ne féljünk attól, hogy „a reakciós erők pártolásával" vádolnak bennünket, harcoljunk nyíltan „a földesúri földek elfoglalására szólító felhívások" ellen és „a vagyonos osztályok iránti gyűlölet szítása" ellen; a „haderő" kérdésében nem lehetnek sem jobboldaliak, sem baloldaliak:

„Hazatértünk... Az orosz hadsereg... a *mi* hadseregünk... Az orosz bíróság nem részrehajló bíróság, hanem a *mienk*... Oroszország külpolitikai hatalma nem a bürokrácia hiú hóbortja, hanem a *mi* erőnk és a *mi* örömünk." (Lásd a „Russzkaja Molva" program-nyilatkozatait.)

A nacionalista liberálisoknak kétségkívül van némi „jövőjük" Oroszországban. Ez lesz az „igazi" kapitalista burzsoázia pártja, amilyen már van Németországban is. A tisztán értelmiségi, kevéssé „szilárd" liberális elemek a kadetok mellett maradnak. A nacionalista liberálisok olyan ideológusokra tesznek szert, mint Sztruve, Maklakov, Protopopov, Kovalevszkij és mások, akik féllábbal már régesrégóta a reakciós táborban állnak. Feltétlenül csatlakozni fognak hozzájuk a fölöttébb mérsékelt „Sipov-féle" zemsztvo-földesúri elemek, akik ugyancsak szűkreszabott cenzusos alkotmányt akarnak — „alkotmányt" a gazdagoknak. (Nemhiába emlékezett meg nemrég Sztruve úr olyan szeretettel Sipov úrról...)

A „progresszistáknak" a liberális politikát folytató „erős hatalomhoz" fűződő reményei a közeljövőben természetesen nem válhatnak valóra. A helyzet urai Hvosztovék és Puriskevicsék maradnak. Az is meglehet, hogy a nacionalista liberális párt most még nem alakul meg végérvényesen, s lapjuk is megszűnik, ahogy három évvel ezelőtt csődbe

jutott a „Szlovo“[110] című lap, amely nagyjából ugyanilyen célokat tűzött maga elé. (A dumában viszont a „progresszisták“ viszonylag megerősödtek a kadetokhoz képest.) De a nacionalista liberális burzsoázia nyílt fellépése mindenesetre azt jelenti, hogy Oroszországban jelentősen érlelődnek az osztályellentétek.

A kapitalista burzsoázia önrendelkezésével szemben a munkásoknak megtízszerezett erővel kell dolgozniuk *saját* szervezetükön és *saját* osztályönrendelkezésükön.

„Pravda“ 200. sz.
1912 december 22.

A LIKVIDÁTORSÁGHOZ VALÓ VISZONYRÓL ÉS AZ EGYSÉGRŐL

TÉZISEK

1. Négy évi harc a likvidátorság ellen.

   Hogyan határozta meg a párt a likvidátorság fogalmát 1908 *decemberében?* A likvidátorság elítélése nem a legális munka miatt, hanem a párt rombolása miatt. Az antilikvidátorság győzelme a legális porondon 1912-ben. (A „**Pravda**“ és a **választások**.)
2. A likvidátorok szakadást idéztek elő. A likvidátorok elszakadtak a párttól. Kezdeményező csoportjaik — a szakadás termékei és megnyilvánulásai.
3. Az 1912 augusztusi konferencia összetételében pártellenes, amint azt még a békülékenyek is kénytelenek voltak elismerni.

   Nem léphetnek fel a szociáldemokrata párt nevében a külföldi csoportok, amelyeknek nincs közvetlen meghatalmazásuk semmilyen oroszországi szociáldemokrata szervezettől sem, és amelyek nem a szociáldemokrata párttal összhangban működnek.
4. Az augusztusi konferenciának a mozgalom fő kérdéseiről és elsősorban az illegális párt fenntartás nélküli és őszinte elismerésének fő kérdéséről hozott határozatai a lehető legenyhébben szólva „diplomatikusak“, vagyis kitérnek az egyenes válasz elől. A valóságban ezek likvidátor határozatok.
5. A likvidátor csoport politikai magatartása a „Nasa Zarjá“-ban és a „Lucs“-ban a konferencia (az augusztusi konferencia) után megmutatta e csoport feltétlen pártellenességét, ami kifejeződött: (a) a nyílt párt hirdetésében; (b) az „illegalitás“ kigúnyolásában a legális sajtóban; (c) a

forradalmi sztrájkok és általában a forradalmi tömegharc elleni harcban.

Erélyes harcot kell vívni e csoport ellen mint pártellenes csoport ellen.

6. A legális sajtóban egységet hirdetnek, megkerülve és elhomályosítva a lényeget, nevezetesen azt, hogy *ténylegesen elismerjék* az illegális pártot, s ezzel becsapják a munkásokat.
7. Elengedhetetlenül szükséges valamennyi áramlat és árnyalat egysége az illegális szervezetben. Felhívás erre az egységre.

A megírás ideje: 1912 december.

Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1939.

AZ OSzDMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK TANÁCSKOZÁSA PÁRTMUNKÁSOKKAL. KÖZLEMÉNY ÉS HATÁROZATOK[111]

Megjelent 1913 februárjában mint külön brosúra az OSzDMP Központi Bizottságának kiadásában.

KÖZLEMÉNY

Ez év februárjában az OSzDMP Központi Bizottsága tanácskozást tartott pártmunkásokkal. A tanácskozásba sikerült bevonni a következő illegális pártszervezetek tagjait: Pétervárról (ötöt), Moszkva területről (kettőt), Dél-Oroszországból (kettőt), továbbá az Urálból és a Kaukázusból egyet-egyet. A helyi szervezetek küldötteinek megválasztására nem volt lehetőség, ezért a tanácskozás nem alakulhatott meg mint konferencia. A Központi Bizottság tagjainak egy része rendőri okokból nem jelenhetett meg.

A tanácskozásnak majdnem csupa olyan részvevője volt, akik jelentős szerepet töltöttek be a különféle legális munkásegyesületekben és az úgynevezett „legális lehetőségekben". Ily módon a tanácskozás összetétele biztosította, hogy helyes képet kapjunk az Oroszország főbb vidékein végzett egész pártmunkáról.

A tanácskozás 11 ülést tartott, és a következő napirendi pontokhoz dolgozott ki határozatokat: 1) A forradalmi fellendülés, a sztrájkok és a párt feladatai. 2) Az illegális szervezet építése. 3) A szociáldemokrata dumafrakció. 4) A pártsajtó. 5) A munkásbiztosítási kampány. 6) A likvidátorsághoz való viszony. Az egység kérdése. 7) A „nemzetiségi" szociáldemokrata szervezetek.

A határozatokat egyhangúlag fogadták el azzal a kivétellel, hogy egy elvtárs a „biztosítási" határozat két pontjának, egy másik pedig a „nemzetiségi" határozat egyes részleteinek megszavazásánál tartózkodott a szavazástól.

A tanácskozásnak a Központi Bizottság által jóvá-

hagyott határozatai összegezik a párt tapasztalatait, és megszabják az irányvonalat a mai Oroszországban végzendő szociáldemokrata munka valamennyi fontos kérdésében.

* * *

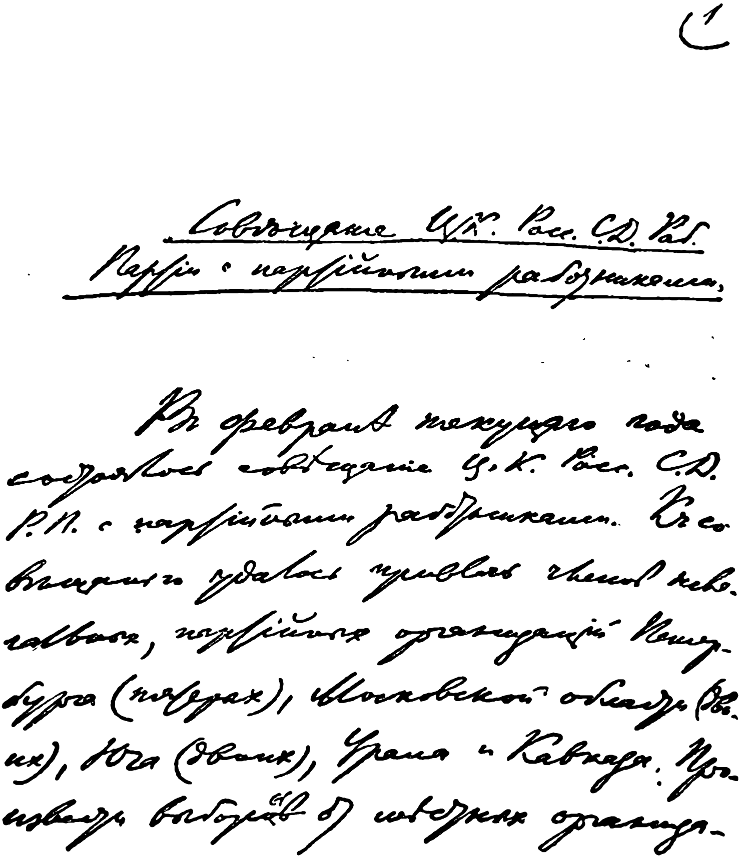
A szociáldemokráciának igen fontos feladata, hogy rendszeresen felmérje az 1912. esztendő tapasztalatait, mert ez az év nagy történelmi fordulatot jelentett az oroszországi munkásmozgalomban. Nem csak arról van szó, hogy a hanyatlást és a bomlást élénkülés váltotta fel. A munkásosztály tömeges támadásba lendült a tőkések és a cári monarchia ellen. A gazdasági és a politikai sztrájkok hulláma olyan magasra csapott, hogy Oroszország ebből a szempontból ismét *előtte van* a világ minden országának, még a legfejlettebbeknek is.

Ez a tény természetesen egyetlen öntudatos munkással sem feledtetheti, hogy a szabad országok proletárjai mennyire megelőztek bennünket a tömegek szervezésében és osztálynevelésében. De ez a tény bebizonyította, hogy Oroszország az *új forradalom* érlelődésének szakaszába lépett.

A munkásosztályra az a nagy feladat hárul, hogy forradalmi harcra ébressze és harcban nevelje a demokratikus tömegeket, s vezesse őket egy olyan nagy erejű roham érdekében, mely a Romanovok monarchiájának szétzúzásával meghozza Oroszország számára a szabadságot és a köztársaságot. A tömegek nyílt forradalmi harcának minden irányú támogatása, e harc megszervezése, szélesítése, elmélyítése és fokozása — ez ma legfőbb feladatunk. Nem szociáldemokrata az, aki nem ismeri fel ezt a feladatot, aki nem dolgozik valamelyik illegális szervezetben, csoportban vagy sejtben, amely a forradalom kibontakozásának ügyét szolgálja.

* * *

A proletariátus 1912. évi forradalmi fellendülése volt a fő mozgatója a demokrácia hangulatában bekövetkezett általánosan elismert változásnak. A szociáldemokrácia

1

Совѣщаніе Ц.К. Росс. С.Д. Раб. Партіи с партійными работниками.

Въ февралѣ текущаго года состоялось совѣщаніе Ц.К. Росс. С.Д. Р.П. с партійными работниками. На совѣщаніи удалось привлечь членовъ нелегальныхъ партійныхъ организацій Петербурга (пятерыхъ), Московской области (двоихъ), Юга (двоихъ), Урала и Кавказа. Произведены выборы въ мѣстныхъ организа-

Lenin. „Közlemény“ az OSzDMP Központi Bizottságának pártmunkásokkal tartott tanácskozásáról. A kézirat első oldala. 1913 január

Kisebbítve

nagy győzelmeket aratott mind a IV. duma választásain, mind pedig a legális — a marxizmus elméletének legalább az elemi alapjait hirdető — munkássajtó megteremtésében. A cári kormány csak azért nem tudta meggátolni ezeket a sikereket, mert a tömegek nyílt forradalmi harca megváltoztatta az egész társadalmi és politikai helyzetet. Az OSzDMP továbbra is tántoríthatatlanul, kitartóan és rendszeresen felhasznál minden elképzelhető „legális lehetőséget", kezdve a fekete duma szónoki emelvényétől egészen a különböző antialkoholista egyesületekig, s egyetlen pillanatra sem felejti el, hogy a párttag megtisztelő címére csak az méltó, aki a tömegek közt valóban azoknak a párthatározatoknak a szellemében dolgozik, amelyeket nem a június 3-i „legalitás" szemszögéből, hanem az érlelődő forradalom szemszögéből mérlegeltünk és fogadtunk el. Nem szabad belenyugodnunk abba a ziláltságba és bomlásba, amely az 1908—1911-es időkből fennmaradt, hanem harcolnunk kell ellene, ez a feladatunk. Ne ússzunk az árral, a zűrzavaros és elvtelen legalizmus árjával, hanem használjunk fel minden legális lehetőséget arra, hogy minden eleven erőt fokozatosan az illegális párt köré tömörítsünk — ez a feladatunk. Szó sem lehet békéről azokkal, akik a legalitással visszaélve kétkedést és közömbösséget keltenek a tömegek forradalmi harcával szemben, vagy éppenséggel fékezik azt — ez a jelszavunk.

Nem követeléseink mérséklése biztosítja megvalósíthatóságukat, nem is programunk megnyirbálása, sem az a taktika, hogy kevéssé fejlett embereket azzal a csábító jelszóval állítsunk a magunk oldalára, hogy az oroszországi cárizmus viszonyai között könnyen elérhetők bizonyos alkotmány-reformok. Nem. Ennek az a biztosítéka, hogy a tömegeket a következetes demokratizmus szellemében neveljük, és megmutatjuk nekik az alkotmányillúziók hazug voltát. Ennek biztosítéka az élenjáró osztály, a proletariátus forradalmi szervezete és a tömegek nagy forradalmi lelkesedése.

Az ellenforradalom rémuralmának szakasza örökül hagyta ránk az eszmei bizonytalanságot és zűrzavart, a szervezeti bomlást a munkásmozgalom sok központjában, azt, hogy egyesek kontárkodásba kezdtek, és kényszerű-

ségből elszakadtak a párttól, mások pedig lebecsülik, sőt rosszindulatúan kezelik a forradalom hagyományait őrző és a forradalmi taktikát kidolgozó „földalatti“ mozgalmat. A likvidátorok elszakadása a szociáldemokrata párttól, a tényleges elkülönülés, helyenként pedig a szociáldemokrata elvek elfeledése és a „nemzetiségi“ szociáldemokrata szervezetek felbomlása — mindez égetően sürgőssé tette az *egység* követelését.

A szociáldemokrata proletariátus egysége — győzelmének elengedhetetlen feltétele.

A szociáldemokrata proletariátus egysége lehetetlen az *ő* pártjának, az OSzDMP-nek az egysége nélkül.

És itt mindjárt látjuk, hogy nem oldhatjuk meg ennek az egységnek a kérdését, ha nem oldjuk meg előbb — nemcsak szavakban, hanem ténylegesen is — az illegális párt szükségességének kérdését. Aki egységről beszél, de ugyanakkor „nyilt munkáspártot“ hirdet, az becsapja önmagát és a munkásokat. Aki egységről beszél, s közben azt a látszatot kelti, hogy ez a kérdés a legalitás keretei között megoldható, tisztázható, vagy akár csak fel is vethető — az becsapja önmagát és a munkásokat.

Nem. Nem a legális sajtóban az „egységről“ pufogtatott üres frázisok, nem a „külön ábrándozó“ különböző értelmiségi csoportocskákkal kötött egyezmények, nem a külföldi tárgyalások diplomáciája, hanem *egyes-egyedül* az OSzDMP-hez tartozó *valamennyi* munkásnak egységes illegális szervezetben való tényleges *összeolvadása* a helyi szervezetekben — egyedül csak ez oldja meg az egység kérdését.

A munkások most már az alsó szervezetekben maguk láttak hozzá az egység kérdésének ehhez az egyetlen komoly, egyetlen eredményes megoldásához. A tanácskozás felhív minden szociáldemokratát, hogy lépjen erre az útra.

A szociáldemokrata munkások mindenütt újjáélesztik az OSzDMP egységes illegális szervezeteit üzemi sejtek, üzemi bizottságok, kerületi csoportok, városi központok, *mindenféle* legális intézményekben működő szociáldemokrata csoportok stb. formájában. Aki nem akarja magát a tehetetlen magányos ember helyzetére ítélni, az lépjen

be ezekbe a szervezetekbe. Az illegális párt elismerése, a tömegek forradalmi harcának támogatása itt maguknak a munkásoknak az ellenőrzésével történik.

* * *

A bomlás időszaka múlóban van. Elérkezett az erőgyűjtés ideje. Tömörüljünk hát az OSzDMP illegális szervezeteiben. Illegális szervezeteink nem zárják be kapuikat egyetlen egy olyan szociáldemokrata előtt sem, aki dolgozni óhajt bennük, aki segíteni akarja a proletariátus szervezetét, a tőke elleni harcát, a cári monarchia ellen indított forradalmi előnyomulását.

Az egész nemzetre kiható politikai válság lassan, de biztosan érlelődik Oroszországban. A június harmadiki rendszer volt az utolsó kísérlet arra, hogy megmentsék a cár feketeszázas monarchiáját, hogy új életet öntsenek belé a burzsoázia felső rétegeivel kötött szövetség révén, s ez a kísérlet csődöt mondott. A demokrácia új erői nem is napról napra, hanem óráról órára nőnek és izmosodnak az oroszországi parasztság és városi polgárság körében. A proletárok száma a falun és a városban gyorsabban növekszik, mint azelőtt, fokozódik szervezettségük, egybeforrottságuk, erősödik saját legyőzhetetlenségükbe vetett hitük, amelyet a tömegsztrájkok tapasztalatai is megszilárdítottak.

Az OSzDMP-nek az a feladata, hogy egységes egészbe szervezve a proletariátus élenjáró osztagait, régi forradalmi követeléseink jelszavával forradalmi csatákra vezesse a proletariátust.

Az OSzDMP Központi Bizottsága

1913 február.

HATÁROZATOK

A FORRADALMI FELLENDÜLÉS, A SZTRÁJKOK, ÉS A PÁRT FELADATAI

1. 1912 folyamán a munkásmozgalom és az orosz forradalom történetének legnagyszerűbb ténye a proletariátus gazdasági és politikai sztrájkharcának jelentős fejlődése. A politikai sztrájkok részvevőinek száma elérte az egymilliót.

2. Különös figyelmet érdemel az 1912. évi sztrájkharc jellege. A munkások sok esetben egyidejűleg lépnek fel gazdasági és politikai követelésekkel, a gazdasági sztrájkokat időnként politikai sztrájkok váltják fel és fordítva. A tőkések ellen az ellenforradalom által visszavett 1905-ös vívmányokért folytatott harc és a fokozódó drágaság a munkásságnak mind újabb rétegeit szólítja harcba, és a legélesebb formában állítja eléjük a politikai kérdéseket. A gazdasági és politikai harc összekapcsolásának és összefonódásának mindeme fajtája, amely forradalmi tömegsztrájkot szül, a mozgalom erejének feltétele és záloga.

3. Az a körülmény, hogy a hajóhadban és a hadseregben 1912 folyamán megkezdődött az elégedetlenség szülte lázongások és felkelések sorozata, kétségkívül összefügg a munkások forradalmi tömegsztrájkjaival, s azt mutatja, hogy a demokrácia széles köreiben, s különösen a katonaság zömét adó parasztság körében fokozódik az erjedés és a felháborodás.

4. Mindezek a tények, kapcsolatban az ország általános balratolódásával — amely a IV. duma választásai során a feketeszázas cári kormány szemérmetlen hamisításai ellenére is megmutatkozott — véglegesen bebizonyították, hogy Oroszország újból a tömegek nyílt forradalmi harcának időszakába lépett. Az új forradalom, amely

most van kezdődőben, elkerülhetetlen következménye a június 3-i cári politika csődjének. Ez a politika még a legszolgálatkészebb nagyburzsoáziát sem tudta kielégíteni. A néptömegek pedig, különösen az elnyomott nemzetiségek, még inkább meg vannak fosztva jogaiktól, s a parasztság milliói és milliói újból az éhezők sorsára jutottak.

5. Ilyen körülmények között a forradalmi tömegsztrájk még azért is rendkívül fontos, mert az egyik leghatékonyabb eszköz arra, hogy leküzdjük a mezőgazdasági proletariátus és a parasztság közömbösségét, kétségbeesését és szétforgácsoltságát, hogy politikai öntevékenységre ösztönözzük és bevonjuk őket a minél összehangoltabb, egyidejű és széleskörű forradalmi megmozdulásokba.

6. A pártszervezeteknek, amikor kiszélesítik és fokozzák az agitációt az OSzDMP közvetlen követeléseiért — a demokratikus köztársaságért, a nyolcórás munkanapért és minden földesúri földnek a parasztság javára történő elkobzásáért — tevékenységükben előtérbe kell helyezniük a forradalmi tömegsztrájkok minden irányú támogatását, valamint a tömegek mindenféle forradalmi megmozdulásának kibontakoztatását és szervezését. Különösen ki kell tűzni soron következő feladatként utcai forradalmi tüntetések szervezését, mind politikai sztrájkokkal egybekapcsolva, mind pedig önálló akciók formájában.

7. A munkáskizárás (tömeges elbocsátás), amelyet egyes tőkések a sztrájkoló munkásokkal szemben alkalmaznak, új feladatok elé állítja a munkásosztályt. Pontosan figyelembe kell venni a sztrájk gazdasági feltételeit minden kerületben, minden iparágban, minden egyes esetben, új harci formákat kell keresni a munkáskizárás visszaverésére (amilyen például az „ülősztrájk"), és szükség esetén a politikai sztrájkok helyett forradalmi gyűléseket és forradalmi utcai tüntetéseket kell szervezni.

8. Néhány legális sajtószerv, teljesen függetlenül attól, hogyan értékeli az egyes sztrájkokat, általános agitációt folytat a forradalmi tömegsztrájkok ellen. Ilyen agitációt fejt ki a liberális sajtón kívül például a likvidátorok

csoportja a „Lucs“ című újságban, szembehelyezkedve azoknak a munkásoknak jelentős részével, akik valamilyen formában támogatják ezt az újságot. Ezért minden pártigenlő szociáldemokrata munkásnak feladata, hogy 1) erélyesen harcoljon e csoport ellen; 2) rendszeresen és állhatatosan magyarázza meg a munkásoknak, bármely irányzathoz tartoznak is, az említett agitáció káros voltát, és 3) tömörítse az összes proletár erőket a forradalmi agitáció és a forradalmi tömegmegmozdulások további fejlesztésére.

AZ ILLEGÁLIS SZERVEZET ÉPÍTÉSE

1. Összegezve a munkásmozgalom és a pártmunka 1912. évi eredményeit, a tanácskozás megállapítja, hogy:

a tömegek forradalmi megmozdulásainak új hulláma teljes egészében igazolta az OSzDMP-nek a pártépítésről hozott korábbi határozatait (s különösen az 1912 januári konferencia határozatait). Az 1912-es sztrájkharc menete, a IV. duma választásával kapcsolatos szociáldemokrata választási hadjárat, a biztosítási kampány menete stb. kétséget kizáróan megmutatta, hogy a mostani időszakban a szervezeti építés egyetlen helyes típusa: az illegális párt mint a legális és féllegális munkásegyesületek hálózatával körülvett pártsejtek összessége.

2. Az illegális építés szervezeti formáinak a helyi viszonyokhoz való alkalmazása feltétlenül kötelező. Az illegális szervezet életképességének az a biztosítéka, hogy az illegális sejteket a legkülönbözőbb formákban álcázzuk, s a munka formáit a lehető legrugalmasabban alkalmazzuk a helyi viszonyokhoz és életkörülményekhez.

3. A szervezeti építés terén jelenleg az a legfőbb soron következő feladat, hogy minden üzemben csakis párttagokból álló illegális üzemi bizottságokat alakítsunk a legaktívabb munkáselemekből. A munkásmozgalom óriási fellendülése megteremti azokat a feltételeket, amelyek a legtöbb helyen lehetővé teszik az üzemi pártbizottságok újjászervezését és a működő bizottságok megszilárdítását.

4. A tanácskozás megállapítja, hogy most már halaszthatatlanul szükségessé vált, hogy az egymástól elszigetelten működő helyi csoportokból minden központban egy vezető szervezetet alakítsunk.

A városi szervezet típusa például a pétervári vezető városi bizottság, amelyet a kerületi sejtekből történő választás elvének és a kooptálás elvének összeegyeztetése útján hoztak létre.

Az ilyen szervezeti típus lehetővé teszi a vezető szerv és az alsóbb sejtek közötti legszorosabb és legközvetlenebb kapcsolat megteremtését, s ugyanakkor lehetővé teszi olyan kislétszámú, mozgékony, s a konspiráció feltételeinek legjobban megfelelő végrehajtó szerv megalakítását, amelynek joga van bármikor az egész szervezet nevében intézkedni. A tanácskozás a munkásmozgalom többi központjának is ajánlja ezt a típust, a helyi viszonyok és az életkörülmények megkövetelte módosításokkal.

5. A helyi szervezetek és a Központi Bizottság szoros kapcsolatának megteremtése, továbbá a pártmunka irányítása és összefogása végett a tanácskozás égetően fontosnak tartja, hogy a főbb munkásmozgalmi vidékeken területi központokat szervezzenek.

6. Hogy a Központi Bizottság és a helyi szociáldemokrata csoportok állandó élő kapcsolatát, valamint a nagy munkásmozgalmi központokban a helyi munka irányításának rugalmas formáit megteremtsük, az egyik legfontosabb gyakorlati feladatként a bizalmiak rendszerének kialakítását kell előtérbe helyezni. A bizalmiakat a helyi pártmunka munkás-vezetőiből kell kiválogatni. Csakis az élenjáró munkások tudják saját erejükkel megerősíteni és megszilárdítani a párt központi apparátusát mind az egyes helységekben, mind pedig egész Oroszországban.

7. A tanácskozás kifejezi azt az óhaját, hogy a Központi Bizottság minél gyakrabban szervezzen tanácskozásokat a szociáldemokrata munka különböző területein működő helyi pártmunkásokkal.

8. A tanácskozás emlékeztet azokra a többszöri párthatározatokra, hogy a munkáspárt nem tudja fenntartani magát másképpen, mint a rendszeresen fizetett tagsági

járulékok és a munkások között rendezett gyűjtések alapján. Ilyen gyűjtések nélkül, különösen a mai viszonyok között, még a legszerényebb központi (helyi és országos) pártintézmény létezése is teljesen lehetetlen.

9. (Nem hozandó nyilvánosságra.)

A SZOCIÁLDEMOKRATA DUMA-FRAKCIÓRÓL

1. A tanácskozás megállapítja, hogy noha az üldözés példátlan méreteket öltött, noha a kormány meghamisította a választásokat, s a szociáldemokrácia ellen sok helyen teljesen kialakult a feketeszázas-liberális blokk, az OSzDMP mégis óriási győzelmeket aratott a IV. duma választásain. A második városi kúriában, amelyet a szociáldemokrácia egyre jobban kiragad a liberálisok kezéből, majdnem mindenütt megnőtt a szociáldemokratákra adott szavazatok száma. A munkáskúriában pedig, amely pártunk szempontjából a legfontosabb, az OSzDMP megtartotta osztatlan uralmát, s emellett a munkásosztály a kúriák összes bolsevik képviselőinek megválasztásával nagyon is egyetértően hangsúlyozta megingathatatlan hűségét a régi OSzDMP és annak forradalmi hagyományai iránt.

2. A tanácskozás üdvözli a IV. duma szociáldemokrata képviselőinek erélyes tevékenységét, amely számos dumabeli felszólalásban, interpellációk beterjesztésében és a szociáldemokrácia alapelveit általában helyesen kifejező nyilatkozat felolvasásában nyilvánult meg.

3. A tanácskozás egyedül helyesnek ismerve el azt a pártunkban kialakult hagyományt, amely szerint a szociáldemokrata duma-frakció a pártnak, mint a központi szervek által képviselt egésznek, alárendelt szerve, megállapítja, hogy a munkásosztály politikai nevelése és a párt dumabeli munkájának helyes megszervezése céljából figyelemmel kell kísérni a szociáldemokrata frakció minden lépését, és ily módon a frakció felett pártellenőrzést kell gyakorolni.

4. A tanácskozás nem húnyhat szemet afelett, hogy a szociáldemokrata frakció a Jagellóról szóló határozatban

kétséget kizáró módon megszegte pártkötelességét. Ez a határozat támogatja a Bund szakadár lépését, amely abban fejeződött ki, hogy a Bund a lengyel szociáldemokraták ellen egyezményt kötött egy nem szociáldemokrata párttal (a Lengyel Szocialista Párttal), s a nem szociáldemokrata Jagellót fogadtatta el képviselőnek valamennyi szociáldemokrata elektorral szemben, akik pedig a munkáselektorok testületében többségben voltak. A frakció ezzel elmélyítette a lengyelországi munkások közötti szakadást, és megnehezítette az egész párt egységének megteremtését.

5. Amikor Cshenkeli elvtárs a frakció nevében védelmébe vette a kulturális nemzeti autonómiát azzal, hogy „minden nemzetiség szabad fejlődése érdekében létre kell hozni a szükséges intézményeket", ezzel nyíltan megszegték a pártprogramot[112]. A II. pártkongresszus, amely a párt programját jóváhagyta, lényegében ugyanilyen megfogalmazást utasított el külön szavazással[113]. A nacionalista hangulatnak tett engedmény, még ilyen leplezett formában is, megengedhetetlen a proletár párt számára.

6. Mulasztást követett el a szociáldemokrata frakció azzal, hogy megszavazta a kormánynyilatkozattal kapcsolatban beterjesztett progresszista (valójában oktobrista) vitazáró javaslatot, s nem terjesztett elő önálló szociáldemokrata javaslatot; ezt a mulasztást a pártnak szóvá kell tennie a liberális sajtó rosszindulatú kommentárjai miatt[114].

7, 8. és 9. (Nem hozandó nyilvánosságra.)[115]

AZ ILLEGÁLIS IRODALOMRÓL

Miután a tanácskozás megtárgyalta az illegális kiadó minden irányú fejlesztésével kapcsolatos teendőket, és e kérdésben számos konkrét útmutatást dolgozott ki, nyomatékosan felhív minden helyi pártszervezetet, minden munkássejtet és minden munkást külön-külön, hogy az illegális irodalom terjesztése érdekében tanúsítsanak több önállóságot és kezdeményezést a szállítás ügyében és a Központi Bizottság irodájával való kapcsolat fenntartásában.

A BIZTOSÍTÁSI KAMPÁNYRÓL

A tanácskozás megállapítja, hogy a munkásosztály és pártja a biztosítási törvény életbe léptetésével kapcsolatban az üldözések ellenére is nagy erőfeszítéseket tett a proletár érdekek megvédéséért, — s ezért úgy véli:

1. A legerélyesebben és teljes egységben harcolni kell a kormány és a tőkések azon kísérletei ellen, hogy a munkásokkal vaktában, munkásgyűlések engedélyezése nélkül válasszassák meg megbízottaikat a betegsegélyző pénztárakba.

2. A munkásoknak mindenütt törekedniük kell gyűlések illegális szervezésére, hogy előzetesen kiválasszák azokat, akiket a megbízottak tisztségére jelölni akarnak.

3. Szervezzenek a munkások forradalmi gyűléseket tiltakozásul a biztosítási törvények életbe léptetését kísérő erőszakoskodások és zaklatások ellen.

4. Mindenesetre ott is, ahol semmiféle gyűlést sem sikerül megrendezni, előzetesen össze kell állítani a munkásmegbízottak tisztségére jelöltek névsorát a legbefolyásosabb szociáldemokrata munkások sorából, s ezt a listát közös erővel győzelemre kell vinni.

5. A megbízottak választásainak bojkottálását a tanácskozás célszerűtlennek és károsnak tartja. Jelenleg a tőkések erőfeszítései főleg arra irányulnak, hogy a munkások ne vonhassanak befolyásuk alá bizonyos üzemi proletár sejteket, amilyeneknek a betegsegélyző munkáspénztáraknak is lenniük kell. A bojkott jelenleg csak éket verne a munkások közé, s ezzel a tőkések említett törekvését mozdítaná elő.

6. Egy percre sem szabad abbahagyni a harcot azért, hogy a küldötteket szabályosan válasszák meg a betegsegélyző pénztárakba. Minden eszközzel, minden erővel, kihasználva minden kedvező alkalmat, szélesíteni és fejleszteni kell a munkások harcát, nem szabad megengedni, hogy a vállalkozók akár egyetlen percre is biztosítottnak tekinthessék a termelés normális menetét, és nem szabad lemondani arról, hogy a szociáldemokrata listát minden akadály ellenére győzelemre vigyék. A választások nem zárják ki a harc továbbfejlesztését. Ellenkezőleg, következetes szociáldemokrata munkások küldötté válasz-

tásával megkönnyítjük a szabályos választásokért való további harcot, amelyben a küldöttek minden eszközzel segíteni fogják a munkásokat.

7. Mindenütt, ahol a választások gyűlések nélkül folynak le, a munkások rendelkezésére álló minden eszközzel agitálni kell azért, hogy a megbízottakat a gyűlések rendezésével egybekötött igazi választási szabadság alapján újraválasszák.

8. A szociáldemokrata duma-frakciónak haladéktalanul újabb interpellációt kell beterjesztenie amiatt, hogy a munkásoknak nem engedélyezték választási gyűlések rendezését.

9. A biztosítás bevezetésével kapcsolatos egész agitációt szorosan össze kell kapcsolni a cári Oroszországban uralkodó viszonyok megvilágításával, megmagyarázva szocialista elveinket és forradalmi követeléseinket.

A LIKVIDÁTORSÁGHOZ VALÓ VISZONYRÓL ÉS AZ EGYSÉGRŐL

1. A pártnak a likvidátorság ellen vívott négy esztendei harca bebizonyította, hogy teljesen helyes volt az a meghatározás, amelyet az OSzDMP 1908 decemberi általános pártkonferenciája a következőképpen fogalmazott meg:

„A párthoz tartozó értelmiség bizonyos része kísérletet tesz arra, hogy az OSzDMP meglevő szervezetét likvidálja, és laza egyesüléssel helyettesítse a minden áron való legalitás keretei közt, még ha ezt a legalitást a párt programjának, taktikájának és hagyományainak nyílt megtagadása árán kellene is megvásárolni."

A likvidátorokat tehát korántsem azért ítéljük el, mert a legális munka szükségességét hangoztatják, hanem azért, mert megtagadják és rombolják az illegális pártot.

Az első oroszországi marxista munkás-napilap megindítása és valamennyi bolsevik kúriai képviselőnek a munkáskúriában történt megválasztása véglegesen bebizonyította, hogy a párt, a likvidátorokat kiszorítva, el tudta sajátítani a legális tevékenységet.

2. A likvidátorok az illegális párt elhagyásával és

a helyi szervezetektől elkülönült csoportosulásukkal szakadást idéztek elő, és ezt még rögzítették is, amikor sok helyütt, különösen Pétervárott, úgynevezett kezdeményező csoportokat alakítottak. Az OSzDMP 1912 januári konferenciája, mely határozatilag leszögezte, hogy a „Nasa Zarja“ és a „Gyelo Zsiznyi“ irodalmárainak likvidátor csoportja — a kezdeményező csoportok magva — „végleg kirekesztette magát a pártból“*, ezzel csak megállapította a likvidátorok elszakadását.

3. Az 1912 augusztusi konferencia, mely mint „az OSzDMP szervezeteinek konferenciája“ ült össze, valójában likvidátor konferenciának bizonyult, mivel fő és vezető része a párttól különvált és az orosz munkástömegektől elszakadt likvidátor irodalmi csoport volt.

4. Az öntudatos munkások nagy többsége hű maradt az illegális párthoz, s ez arra kényszerítette az augusztusi konferenciát, hogy látszólagos engedményeket tegyen a pártigenlésnek, és látszólag elismerje az illegális pártot. Valójában azonban e konferencia valamennyi határozatát keresztül-kasul áthatja a likvidátorság szelleme, a „Nasa Zarja“ és a „Lucs“ pedig, bár kijelentették, hogy csatlakoznak az augusztusi határozatokhoz, közvetlenül a konferencia után még fokozták a likvidátor agitációt

a) a nyílt pártért,

b) az illegalitás ellen,

c) a pártprogram ellen (a kulturális nemzeti autonómia védelme, a III. duma agrártörvényeinek felülvizsgálata, a köztársaság jelszavának háttérbe szorítása stb.),

d) a forradalmi tömegsztrájkok ellen,

e) a reformista, kizárólagosan legalista taktikáért.

Ezért továbbra is a párt egyik feladata, hogy erélyesen harcoljon a „Nasa Zarja“ és a „Lucs“ körül csoportosuló likvidátorok ellen, és megmagyarázza a munkástömegeknek, mennyire káros a likvidátorok agitációja.

5. Az „egység-kampány“, amelyet a likvidátorok indítottak a legális sajtóban, megkerüli és elködösíti a fő kérdést, az illegális pártban való tagság és a benne végzett

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 432. old. (oroszul). — *Szerk.*

munka kérdését, s ezzel megtéveszti a munkásokat, mert hiszen ezt a kérdést a legális sajtóban még felvetni sem szabad. A likvidátorok a valóságban továbbra is folytatják szakadár tevékenységüket, amit különösen szemléltetően mutattak a pétervári választások: amikor az elektorok két egyenlő részre oszlottak, éppen a likvidátorok vetették el a sorshúzásra vonatkozó javaslatot, pedig csak ez akadályozhatta meg, hogy a munkások ne oszoljanak meg a polgári pártokkal szemben.

6. Elengedhetetlenül szükséges áramlatra és árnyalatra való tekintet nélkül minden szociáldemokrata munkás egysége — amit parancsolóan megkövetelnek a munkásmozgalom érdekei is —, az egységnek azonban az a feltétele, hogy ismerjék el az OSzDMP illegális szervezetét és be is lépjenek abba.

Ilyen elveken nyugvó egyesülés már létrejött Pétervárott a Narva-kerületi szervezetben és számos vidéki szervezetben.

7. A tanácskozás a leghatározottabban támogatja az ilyen egyesülést, és javasolja, hogy mindenütt azonnal kezdjék meg az ilyen alulról jövő, az üzemi pártbizottságoktól, a kerületi csoportoktól stb. kiinduló egyesülést, a munkáselvtársak pedig ténylegesen ellenőrizzék, hogy az egyesülők csakugyan elismerik-e az illegális szervezetet, és készek-e támogatni a tömegek forradalmi harcát és a forradalmi taktikát. Csak amilyen mértékben az ilyen alulról kiinduló egység ténylegesen létrejön, olyan mértékben valósul majd meg a párt végleges egybeforrása és az egység országos méretű teljes megszilárdulása.

A „NEMZETISÉGI" SZOCIÁLDEMOKRATA SZERVEZETEKRŐL

1. Az 1912-es év tapasztalatai teljesen igazolták az OSzDMP (1912) januári konferenciáján e kérdésben hozott határozat helyességét*. Az a tény, hogy a Bund támogatta a nem szociáldemokrata Jagello jelölését a

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 415—416. old. (oroszul). — *Szerk.*

lengyel szociáldemokratákkal szemben, továbbá az, hogy a likvidátorok, a Bund és a lett szociáldemokraták (1912) augusztusi konferenciája megsértette a pártprogramot a nacionalizmus javára, nagyonis szemléltetően feltárta a föderalisztikus elvek teljes csődjét a szociáldemokrata párt felépítésében, s megmutatta, hogy a „nemzetiségi" szociáldemokrata szervezetek elkülönültsége mennyire káros a proletariátus ügye szempontjából.

2. A tanácskozás ezért nyomatékosan felhívja Oroszország valamennyi nemzetiségének munkásait, hogy a legerélyesebben utasítsák vissza a reakció harcos nacionalizmusát, küzdjenek a nacionalista szellemnek a dolgozó tömegek körében észlelhető minden megnyilvánulása ellen, s a helyi szociáldemokrata munkások a legszorosabban tömörüljenek és egyesüljenek az OSzDMP olyan egységes szervezeteiben, amelyek munkájukat a helyi proletariátus minden nyelvén végzik és gyakorlatilag alulról felépülő egységet valósítanak meg, mint ezt a Kaukázusban már régóta láthatjuk.

3. A tanácskozás őszinte sajnálkozását fejezi ki a lengyel szociáldemokrácia soraiban bekövetkezett szakadás miatt, amely rendkívül gyengíti Lengyelország szociáldemokrata munkásainak a harcát. A tanácskozás kénytelen megállapítani, hogy a lengyel szociáldemokrácia Központi Vezetősége, amely jelenleg a lengyel proletariátus lengyel szociáldemokrata szervezeteinek nem a többségét képviseli, a többség elleni harcában megengedhetetlen eszközökhöz folyamodik (például az egész varsói szervezetet alaptalanul provokációval gyanúsította meg). A tanácskozás felhívja mindazokat a pártszervezeteket, amelyek összeköttetésben vannak a lengyel szociáldemokrata munkásokkal, hogy segítsék elő a lengyel szociáldemokrácia igazi egységének megteremtését.

4. A tanácskozás külön megemlíti a Bund legutóbbi (IX.) konferenciájának határozataiban megnyilvánult szélsőséges opportunizmust és likvidátorságot. Ez a konferencia elvetette a köztársaság jelszavát, háttérbe szorította az illegális munkát, teljesen megfeledkezve a proletariátus forradalmi feladatairól. Ugyanígy elítélendő az is, hogy a Bund egyes helyeken (Varsóban, Lodzban, Vilná-

ban stb.) akadályozza a szociáldemokrata munkások egyesülését, amelyet pedig az OSzDMP 1906 óta több ízben követelt kongresszusain és konferenciáin.

5. A tanácskozás üdvözli a lett szervezet forradalmi szociáldemokrata munkásait, akik kitartó likvidátorellenes propagandát folytatnak, és sajnálkozását fejezi ki amiatt, hogy a lett szociáldemokrácia Központi Bizottsága hajlandóságot mutat a likvidátorok pártellenes lépéseinek támogatására.

6. A tanácskozás kifejezi azt a szilárd meggyőződését, hogy a megkezdődött forradalmi fellendülés, a gazdasági és politikai tömegsztrájkok, az utcai tüntetések és a tömegek nyílt forradalmi harcának egyéb formái elő fogják segíteni a helyi szervezetek szociáldemokrata munkásainak teljes tömörülését és összefogását nemzetiségi különbségre való tekintet nélkül, s erősítik majd a támadást az Oroszország valamennyi népét elnyomó cárizmus és Oroszország valamennyi nemzetének egyesülő burzsoáziája ellen.

AZ ANGOL MUNKÁSMOZGALOM 1912-BEN

Az elmúlt év legnagyobb eseménye a szénbányászok sztrájkja volt. Már a vasutasok 1911-es sztrájkja is a brit munkások „új szellemét" tükrözte, de a szénbányászok sztrájkja igazán korszakot alkotott.

Bármennyire felkészültek is a „háborúra" az uralkodó osztályok, bármennyire buzgón igyekezett is megtörni a burzsoázia a tőke engedetlen rabszolgáinak ellenállását, a sztrájk mégis sikerült. A szénbányászok szervezettsége mintaszerű volt. Sztrájktörőknek színét sem látták. Szó sem lehetett róla, hogy katonák vagy tapasztalatlan alkalmi munkások segítségével bányásszanak szenet. És hatheti harc után Anglia burzsoá kormánya azt látta, hogy az ország egész ipari élete megbénul, hogy megvalósulnak a munkásdal szavai: „áll a kerék, nem forog, ha akarja vaskarod"...[116]

A kormány engedményekre kényszerült.

„A történelem leghatalmasabb világbirodalmának miniszterelnöke megjelent a szénbánya-tulajdonosok sztrájkoló rabszolgáinak küldöttgyűlésén, és könyörgött nekik, hogy kössenek kompromisszumot." Így rajzolja meg a harc eredményét egy jól értesült marxista.

Az angol kormány, amely rendszerint évekig „traktálja" a munkásokat reformok ígérgetésével, ez egyszer komolyan sietett. A parlament *öt nap alatt* elfogadta az új törvényt! Ez a törvény bevezette a bér*minimumot*, vagyis megállapította a fizetésnek azt a mértékét, amelynél *alacsonyabb* fizetés nem lehetséges.

Igaz, ez a törvény, éppúgy, mint minden burzsoá reform, szánalmas félrendszabály és részint a munkások

egyszerű becsapása, mert hiszen a bérek alsó határának megállapitásakor a munkáltatók mégis megrövidítik bérrabszolgáikat. De mégis mindazok, akik ismerik az angol munkásmozgalmat, azt állítják, hogy a szénbányászok sztrájkja után az angol proletariátus *már nem az, aki volt*. A munkások megtanultak harcolni. Megtalálták azt az *utat*, amelyen eljutnak a győzelemhez. Tudatára ébredtek erejüknek. Nem azok az engedelmes báránykák többé, amelyeknek olyan sokáig látszottak a bérrabszolgaság összes védelmezőinek és magasztalóinak örömére.

Az angol társadalmi erők viszonyában eltolódás ment végbe, amelyet nem lehet számokkal kifejezni, de amelyet mindenki érez.

Sajnos a pártügyek terén Angliában nem nagy a haladás. A „Brit Szocialista Párt“ (a korábbi Szociáldemokrata Szövetség) és a „Független“ (a szocializmustól független) „Munkáspárt“ közt továbbra is fennáll a szakadás. Az utóbbi párt parlamenti tagjainak opportunista magatartása, mint mindig, *szindikalista* tendenciákat idéz elő a munkások körében. Ezek szerencsére nem erősek.

Az angol szakszervezetek lassan, de biztosan a szocializmus felé fordulnak — jóllehet a parlament sok munkástagja makacsul védelmezi a liberális munkáspolitika hagyományait. De ezek az utolsó mohikánok nem tudják megvédeni ezeket a régi hagyományokat!

„Pravda“ 1. sz.
1913 január 1.
Aláírás: W.

JOBB KÉSŐN, MINT SOHA

Nagyon késve írtam meg a cáfolatát annak, amit L. Martov a „Lucs"-ban írt (1912 október 28-i 37. sz.). De mit tehetünk? Valótlanságot állítani könnyű. De ahhoz, hogy *megkeressük* az igazságot, olykor sok idő kell.

L. Martov a „Lucs" 37. számában válogatott szitkokat szórt rám a tőle megszokott „sötét" inszinuációk kíséretében. Minthogy tíz év alatt már megszoktam L. Martov effajta harci módszereit, végig sem olvastam a cikkét. De társaim felhívták rá a figyelmemet, hogy L. Martov Haase elvtársnak, a német szociáldemokrata központi bizottság tagjának olyan állítást tulajdonít, hogy „Lenin *becsapja* az Internacionálét".

Hogy megkereshessem az igazságot, fel kellett kutatnom Martov szavainak forrását. Valamilyen „Bányászújság" 225. számára hivatkozott. Ezt a számot nem találtam meg. A „Vorwärts"-ben (a német szociáldemokrata párt központi lapjában) nincsenek ilyen szavak. Csak a „Bremer Bürger-Zeitung"-ban (brémai szociáldemokrata lapban) találtam meg őket.

Meg kellett kérdeznem magát Haasét, hogy ne utánozzam L. Martovot a felületességben.

Levélben kerestem meg a német szociáldemokrácia központi bizottságát.

Idézem Haase válaszát:

A Német Szociáldemokrata Párt
Központi Bizottsága
Berlin, 1912 december 31

Tisztelt elvtársak! Megkeresésükre válaszolva közlöm, hogy az az ismertetés, amelyet, mint Önök írják, a „Lucs"

a Nemzetközi Szocialista Irodában elhangzott felszólalásommal kapcsolatban közölt, nem felel meg az igazságnak. Az ülés azt a kérdést tárgyalta, igényt tarthat-e a Szervező Bizottság képviseletre a Nemzetközi Szocialista Irodában. Kijelentettem, hogy ez megengedhetetlen, mert a Szervező Bizottság még saját kijelentése szerint sem szervezet, és csak csoportok szövetsége akar lenni, melynek célja a szervezet egységének megteremtése. Ezzel kapcsolatban felvetettem azt a kérdést, hogy a párt mai állapotában kinek van joga az oroszországi párt képviseletére, és megjegyeztem, hogy ha igaz az az állítás, hogy a Központi Bizottság a Nemzetközi Irodával való kapcsolatában mint „OSzDMP" lép fel, ez az elnevezés félreértésekre adhat okot.

Tehát itt nem volt semmiféle támadás Lenin ellen, és a megjegyzés egyáltalán nem volt sértő jellegű. Kizárólag a helyzetet akartam tisztázni a fent említett állítással kapcsolatban, és elsősorban fel akartam vetni azt a kérdést, nem érkezett-e el az ideje annak, hogy lépéseket tegyünk valamennyi orosz—lengyel csoport egyesítésére. Nagyon sajnáltam, hogy Lenin nem volt jelen.

Csupán a teljesség kedvéért említem meg, hogy a „becsapás" szót nem használtam.

Elvtársi üdvözlettel *Haase.*

Tehát L. Martov (valaki után) elismételt egy Haaséról mondott *hazugságot*, hogy ezredszer is befeketítsen engem.

Haase *ellenezte* a Szervező Bizottság képviseletét, Haase *nem vitatta* a Központi Bizottság képviseletét.

Haase nem tekinti a Központi Bizottságot az *egész* OSzDMP képviselőjének, beleértve a „nemzetiségieket" és a likvidátorokat is, de, tudomásom szerint, maga a Központi Bizottság sem tartott *sohasem* igényt sem az előbbiek, sem az utóbbiak képviseletére.

A „nemzetiségieknek" (a lengyeleknek, a Bundnak, a letteknek) külön képviselőik vannak.

Erre a ténybeli cáfolatra szorítkozom...

N. Lenin

A megírás ideje: 1913 január 6 (19).
Megjelent: „Pravda" 8. sz.
1913 január 11.

A FORRADALMI SZTRÁJK ÉS AZ UTCAI TÜNTETÉSEK FEJLŐDÉSE

Már régen megállapított és általánosan elismert tény, hogy az 1912. esztendő kimagasló jelenség a sztrájkharc fejlődésében. De nem mindenki értette meg és vette számba helyesen ezt a jelenséget.

Nézzük meg az év első 11 hónapjának politikai sztrájkjaira vonatkozó adatokat. A következőket látjuk:

1905		1 052 000
1906		642 000
1907		540 000
.....		....
1912	mintegy	*900 000*

A politikai sztrájkok részvevőinek száma az első 9 hónap alatt a legóvatosabb számítások szerint 700 000 volt. A meghatalmazotti magyarázatokkal kapcsolatos sztrájkokban Péterváron mintegy 50 000 munkás vett részt, a szevasztopoli kivégzések ellen tiltakozó sztrájkban és a november 15-én, a duma megnyitásának napján rendezett sztrájkban a moszkvai *gyárosok szövetségének* adatai szerint 188 000 fő vett részt. Ezek az adatok november 20-ig. Világos, hogy a 900 000 minimális szám. Még ha levonjuk is azt a 100 000-et, amely aligha hasonlítható 1905—1907-hez (a gyári felügyelet hatáskörén *kívül* eső gyárakat), akkor is 800 000-et kapunk.

A mozgalom mindenesetre feltétlenül túlnőtt 1906-on és 1907-en, és *kissé elmaradt* 1905-től!

Mit jelent ez?

A mozgalom országos lendülete ma természetesen sokkal gyengébb, mint 1905-ben volt. Tehát a forradalmi fellendülés ma *sokkal magasabb fokon kezdődik*, mint az első forradalom előtt. A közelgő második forradalom tehát már most azt mutatja, hogy a proletariátusban *sokkal több* forradalmi energia halmozódott fel. Megnőtt a proletariátus létszáma, minimum 20 százalékkal. Fokozódott a proletariátus koncentrációja. Erősödött a mozgalom tisztán proletár alaptámasza annak következtében, hogy a proletárok egyre gyorsabban megszabadulnak a földdel való kapcsolattól. Rendkívül nagymértékben megnőtt a proletár és félproletár lakosság tömege a „kusztáriparban“, a kisiparban és a mezőgazdaságban, bár erről nincsenek pontos adataink.

Végül fokozódott az élenjáró demokratikus osztály tudatossága, tapasztalata és elszántsága. Ezzel mindenki egyetért, de nem mindenki meri végiggondolni, hogy mi következik ebből. Nem mindenki mer szemébe nézni az igazságnak, és nem mindenki meri elismerni, hogy a mai sztrájkok *forradalmi* tömegsztrájkok, hogy megkezdődött a *forradalmi* fellendülés.

Erre utal elsősorban a legfontosabb, legobjektívebb, a szubjektív félremagyarázást leginkább kizáró tény: a mozgalom aránya. A forradalmi társadalmi helyzet eseteit kivéve a világ egyetlen országában sem lehetne a munkások százezreit egy év alatt többször is politikai megmozdulásra felsorakoztatni a legkülönbözőbb alkalmakkal. Nálunk pedig spontán elindul ez a fellendülés, mégpedig azért, mert a félproletár és paraszti lakosság tízmillióiról átragad, ha szabad ezt a kifejezést használnom, élcsapatukra a lüktető, medréből kicsapó koncentrált felháborodás hangulata.

Az orosz munkások forradalmi sztrájkja 1912-ben a szó teljes értelmében az egész nép sztrájkja. Mert az egész nép mozgalmán korántsem az olyan mozgalmat kell értenünk, amellyel — polgári demokratikus forradalom esetén — szolidáris az egész burzsoázia vagy legalábbis a liberális burzsoázia. Csak opportunisták vélekednek így. Nem. Az egész nép mozgalmának az olyan mozgalmat nevezzük, amely az egész ország objektív szükség-

leteit fejezi ki, és súlyos csapásait az ország fejlődését gátló ellenség központi erőire zúdítja. Az egész nép mozgalma az olyan mozgalom, amelyet a lakosság óriási többségének rokonszenve támogat.

Éppen ilyen mozgalom a munkások idei politikai mozgalma, amelyet valamennyi dolgozó és kizsákmányolt, az egész demokrácia rokonszenve támogat, akármilyen gyenge, elgyötört, szétforgácsolt, tehetetlen is ez a demokrácia. A liberalizmus és a demokrácia élesebb elhatárolódása (amiért persze eleget kellett harcolnunk azok ellen, akik arról álmodoztak, hogy „kiragadjuk a dumát a reakció kezéből“) az új mozgalom óriási pozitívuma. A forradalomnak, hogy sikert érhessen el, minél pontosabban tudnia kell, kivel lehet együtt harcba vonulni, ki a megbízhatatlan szövetséges, hol az igazi ellenség.

Ezért olyan nagy jelentőségű az, hogy a liberálisok (a kadetok) nyíltan fellépnek az új forradalom ellen. Ezért van egészen rendkívüli fontossága éppen ma Oroszországban (Európához viszonyítva) a köztársaság jelszavának, amely megtisztítja a harcra vágyó demokrácia öntudatát azoktól a monarchista (s hasonlóképpen „alkotmányos“) illúzióktól, amelyek annyira gyengítették az 1905-ös rohamot. Az oroszországi új forradalom növekedésében két mozzanatnak van történelmi jelentősége: először is az április—májusi sztrájkoknak, amikor a pétervári munkások — még vezető szervezetük, a Pétervári Bizottság letartóztatása ellenére is — kiadták a köztársaság, a nyolcórás munkanap és a földek elkobzása jelszavát. Másodszor, a novemberi sztrájkoknak és tüntetéseknek (lásd a rigai és moszkvai leveleket[117]; Pétervárott ugyanaz történt, de a letartóztatások során tudósítóinkat lefogták). Ezeken a tüntetéseken a jelszó nemcsak az volt, hogy „le a halálbüntetéssel! le a háborúval!“, hanem az is, hogy „éljen a forradalmi munkásosztály és a forradalmi hadsereg!“

Pétervár, Riga és Moszkva utcáin a proletariátus kezet nyújtott a paraszti hadsereg legjobbjainak, akik hősiesen felkeltek a monarchia ellen.

* * *

A liberális burzsoázia ellene van az új forradalomnak, a forradalmi tömegsztrájknak. De a liberálisok egyáltalán nincsenek általában a politikai sztrájkok ellen, ha ezek a sztrájkok csak „élénkülésről" tanúskodnak, és csak az alkotmány-reformok liberális jelszavát támogatják. És objektíven, „jámbor" óhajaiktól függetlenül az ellenforradalmi burzsoázia egyszerű kiszolgálói a mi likvidátoraink, akik a fellendülés mindkét történelmi jelentőségű mozzanata alkalmával „felléptek"... a forradalmi sztrájkok ellen!! A „Nyevszkij Golosz" 1912 május 20-i, 1. számában a feledhetetlen és páratlan V. Jezsov felemelte szavát a gazdasági sztrájkoknak politikai sztrájkokkal való „komplikálása" ellen és viszont, felemelte szavát a sztrájk e két fajtájának „káros összekeverése" ellen (v. ö. „Szocial-Demokrat", 27. sz. 4. old.*).

1912 novemberében a likvidátor „Lucs" is hadba vonult a sztrájkok ellen. A felszínes embereket azután „hamis nyomra" próbálta terelni, arra hivatkozva, hogy a szociáldemokrata frakció is ellenezte a november 15-i sztrájkot. De aki valamennyire is behatol az események értelmébe, könnyen észreveszi a „Lucs" hamisítását.

Igen, a szociáldemokrata frakció is, a Pétervári Bizottság is időszerűtlennek tartotta a november 15-i sztrájkot. A szóban forgó napon óva intették a munkásokat ettől a sztrájktól. A munkássajtónak kötelessége volt, hogy ezt tudomására hozza a munkásoknak. Mind a „Lucs", mind a „Pravda" megtette ezt.

De a „Lucs" nem csak ennyit tett.

A november 15-i esemény után (amikor a legbuzgóbban éppen az a Viborgi kerület sztrájkolt, amely eddig a leginkább volt kapcsolatban a mensevikekkel), azok után, hogy a mozgalom tüntetéssé terebélyesedett, a bölcs „Lucs" különféle cikkekben (a november 17-i vezércikkben és utána a november 21-i tárcában) nagy hangon kikelt „a veszélyes erőpazarlás" ellen, azt bizonygatta, hogy „a gyakori alkalmazás következtében nem fognak rokonszenvezni a sztrájkokkal", s ilyen jelszavakat adott ki: „keressünk más utat", „fellángolásokkal (!?!) nem

* Lásd ebben a kötetben 106—107. old. — *Szerk.*

érünk el semmit", s üvöltözve tiltakozott a „sztrájkjáték" ellen.

Ez az önök „filozófiája", likvidátor urak, amelyet régóta ismernek a pétervári munkások mind a „Nyevszkij Golosz"-ból, mind „kezdeményező csoportjuk" tagjainak beszédeiből, s ez a „filozófia" jogos gyűlöletet és megvetést ébresztett önök iránt a pétervári munkásokban. Az egyes sztrájk lejátszódhat szerencsétlenül, illetve szerencsétlenül kiválasztott pillanatban. De csak liberálisok és ellenforradalmárok beszélhetnek „sztrájk-játékról" a világ egyik legnagyobb mozgalma láttán, amely csaknem egymillió proletárt állított csatasorba!

A gyakori sztrájkok kimeríthetik a munkásokat. Könnyen meglehet, hogy ilyen esetben rövidebb sztrájkokra, jobban előkészített tüntetésekre kell felhívnunk őket. De a november 15-i eset éppen figyelemre méltóan új lépése a tüntető mozgalomnak!

Ahelyett, hogy becsületesen beismerték volna tévedésüket (mert hiszen nyilvánvalóan tévedtek november 15 jelentőségét illetőleg), önök, likvidátorok, a legarcátlanabb liberálisok hangján kezdtek beszélni a forradalmi kiáltvány „politikai analfabétizmusáról", önök, akik egyre a liberális politika ábécéjét fújják!

Ítéljék meg a munkások, mit érnek a likvidátoroknak a párttal való „egységükről" mondott hízelgő szavai, amikor a forradalmi sztrájkok és tüntetések születésének és fejlődésének korszakában harcot indítanak ellenük, a legális sajtóban gyalázva az illegális kiáltványokat!!

* * *

Egyébként van mélyebb oka is annak, hogy a likvidátorok hadjáratot indítottak a sztrájkok ellen. A likvidátorok a liberálisok rabszolgái. A liberálisokat pedig valóban kihozta a sodrukból a forradalmi sztrájkok makacssága. A „progresszista" gyáros zúgolódni, sőt dühöngeni kezdett. Miljukovék félteni kezdték Rodzjankóval kötött „blokkjuk" nyugalmát.

A likvidátor politika azt a célt szolgálja, hogy a munkásokat alárendeljék a liberálisoknak. A marxista politika felemeli a munkásokat a *parasztság* vezetőinek

szerepébe. Erről nem lehet legálisan beszélni, likvidátor urak, de erre gondolnia kell és erről beszélnie kell annak, aki forradalmi szociáldemokrata akar lenni.

A szabad, alkotmányos Európában a politikai sztrájk egyelőre (amíg meg nem kezdődött a *szocialista* forradalom) az egyes reformokért vívott harcot szolgálja. Az ázsiai, cári, rabszolga Oroszországban, amely a következő *polgári demokratikus* forradalom felé közeledik, a politikai sztrájk az egyetlen komoly eszköz arra, hogy felrázzuk, felébresszük, fellázítsuk, forradalmi harcba vezessük a parasztságot és a paraszti hadsereg jobbik részét! Elmúlt már — Oroszország szerencséjére — az az idő, amikor elszigetelt narodnyik hősökön kívül nem akadt más, aki a „nép közé" ment volna. Elmúlik az az idő, amikor magányos terroristák arról beszélhettek, hogy terrorral kell „felébreszteni" a népet. Oroszország maga mögött hagyta ezeket a szomorú időket. A forradalmi proletariátus kilencszázötben talált magának más „utat a néphez", talált magának más eszközt arra, hogy bevonja a tömegeket a mozgalomba.

Ez az eszköz a forradalmi sztrájk, a kitartó, az egyik helyről a másikra, az ország egyik szegletéből a másikba átcsapó, ismételt sztrájk, amely a gazdasági követelésekért vívott harccal új életre ébreszti az elmaradottakat, megbélyegzi és ostorozza a cárizmus minden nagyobb erőszakcselekményét, önkényeskedését és bűnét, a tüntetéssel egybekötött sztrájk, amely kibontja a vörös zászlót a fővárosok utcáin, s forradalmi beszédeket és forradalmi jelszavakat visz a *tömeg*, a nép közé.

Ilyen sztrájkot nem lehet mesterségesen kirobbantani, de nem lehet megállítani sem, amikor már száz- és százezreket sodor magával.

A liberális, aki meghatódott azon, hogy őt „maga" Rodzjanko mellé ültették, csak hadd mondja a munkásoknak: „testvérek, nem kellenek fellángolások, keressetek más utat, foglalkozzatok békés szakmai mozgalommal, készüljetek komolyan a nyílt európai párt megalakulására, ne lázítsátok a muzsikot, ne pazaroljátok energiátokat sztrájkokra, mert különben «mi» nem fogunk többé rokonszenvezni veletek"!

A munkások meg tudják ítélni és fel tudják ismerni az

ilyen beszédeket még a „Lucs“ bármelyik munkatársa „csaknem marxista“ kifejezéseinek köntösében is.

A munkások minden figyelmüket arra fogják összpontosítani, hogy a spontán erősödő forradalmi sztrájkot *tudatosan* támogassák, fokozzák, fejlesszék, erősítsék a parasztoknak és a katonaságnak a felkelésre való előkészítése végett. Ha a sztrájkok kimerítik a munkásokat, felváltva kell szervezni őket, pihenjenek ezek, amíg a pihentek vagy a „friss“ erők harcra kelnek. Rövidebb sztrájkokat kell szervezni. A sztrájkok helyett olykor tüntetéseket kell rendezni. De a legfőbb az, hogy a sztrájkok, a gyűlések és a tüntetések egy pillanatra se szüneteljenek, hogy az egész parasztság és az egész hadsereg tudomást szerezzen a munkások kitartó harcáról, hogy a falu, még a legeldugottabb zug is lássa, hogy a városokban nyugtalanul zajlik az élet, hogy *„testvérei“* talpra álltak, életre-halálra harcolnak, küzdenek a jobb életért, a magasabb bérért, a hatalom garázdálkodásának és önkényeskedésének megszüntetéséért, azért, hogy a földesúri földeket átadják a parasztoknak, harcolnak a cár földesúri monarchiájának megdöntéséért, a köztársaságért. El kell érni, hogy a falu fojtott dühe és visszatartott zúgolódása a kaszárnya felháborodásával együtt vonzási központra találjon a munkások forradalmi sztrájkjában. Ezen fáradhatatlanul munkálkodnunk kell, és meg fogjuk érni azt a napot, amikor a proletariátus a parasztsággal és a katonasággal együtt egy népi felkeléssel elsöpri a földbirtokosokat, s megdönti a cári monarchiát.

P.S.* A „Lucs“ halad: az egyenes V. A.-t követi (56. sz.) a diplomata F. D.[118] (65. sz.). De F. D. szavainak értelme a „diplomácia“ ellenére is ugyanaz: a forradalmi sztrájk *ellen!* Telivér liberális ez, akinek *eszébe sem jut*, hogy a sztrájkok felébresztik a parasztokat, felkeléshez vezetik őket, fejlesztik a *forradalmi* tömegagitációt, felébresztik a katonaságot, hogy a sztrájkokról (amennyiben ezek kimerítik a munkásokat) át kell térni utcai tüntetésekre stb.

F. D. sekélyes liberális frázisa, hogy a „soron levő

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

feladat" „a szervezkedési jogért való harc" — alkotmányreform „van soron" Trescsenko uralma idején! — ez az egyetlen, amivel leplezni akarja a „Lucs"-nak a forradalmi sztrájkok ellen vívott harcát. Ez bizony kevés, likvidátor urak!

„Szocial-Demokrat" 30. sz.
1913 január 12 (25).

„A FORRADALMI SZTRÁJK ÉS AZ UTCAI TÜNTETÉSEK FEJLŐDÉSE" CÍMŰ CIKK UTÓIRATÁNAK ELSŐ VÁLTOZATA[119]

Külön felhívjuk a szociáldemokraták figyelmét F. D. „Taktikai megjegyzéseire", amelyeket a „Lucs" közölt. Milyen gyorsan eltűnt a Trockij szellemében való kirakati békülékenység és „egyesítő" frázisok hazug látszata! Milyen világosan kiütközött a „Lucs" *igazi* irányzata — a meztelen likvidátorság!

F. D. ebben a legális lapban rendszeresen hadat visel nemcsak a forradalmi tömegsztrájkok ellen (a felkelésről nem is beszélve), hanem általában mindennemű forradalmi tömegagitáció ellen is. F. D. lényegében sokkal tovább megy V. A.-nál (a „Lucs" 56. számában), minthogy elárulja a forradalom bundista „megszüntetésével" való teljes eszmei rokonságát. Ide jutnak a likvidátorok, amikor lemondanak a helyzet nyílt, világos, hivatalos „megítéléséről": a valóságban F. D. éppen a larini megítéléshez tartja magát, amikor tagadja azokat az *objektív* feltételeket, amelyek azt *követelik* a munkásoktól, hogy szervezkedjenek a *forradalomra*, szervezkedjenek arra, hogy bevonják a tömegeket és különösen a parasztságot a *forradalmi* mozgalomba.

F. D. cikkeire még visszatérünk.

A megírás ideje: 1913 január.

Először e kötet orosz nyelvű kiadásában jelent meg.

SZAKADÁS A LENGYEL SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁBAN

A lengyel szociáldemokráciában támadt mostani szakadás annak a konfliktusnak a következménye, amely már évekkel ezelőtt elkezdődött. Már az 1908. évi VI. pártkongresszuson olyan éles ellentét merült fel egyrészt a Központi Vezetőség, másrészt a varsói és a dąbrowai kerületi szervezetek között, hogy a kongresszus elvetette azt a javaslatot, hogy szavazzon bizalmat a Központi Vezetőségnek. A konfliktus szervezeti kérdés miatt támadt, de politikai szempontból is nagy jelentőségű volt. A periféria követelte, tegyék számára lehetővé, hogy a párt politikai álláspontjára befolyást gyakoroljon, arra törekedett, hogy a szervezetek széles körben megvitathassák a párt minden lépését.

A Központi Vezetőség mégis ugyanazoknak az embereknek a kezében maradt. És többsége, élén a jól ismert Tyszkával, a párt meggyengülését, a lebukásokat és az ellenforradalmi viszonyokat kihasználva híven kitartott taktikája mellett. Az OSzDMP-ben Tyszka Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája nevében működött és intrikált, mit sem törődve az LLSzD akaratával. A párt politikájában beköszöntött az elvtelenség és az ingadozás időszaka, például a szakszervezetek kérdésében, a Lengyel Szocialista Párthoz való viszony kérdésében, a Lengyel Szociáldemokráciának az OSzDMP-én belül követett taktikája kérdésében. Azokat az elvtársakat, akik feltárták a Központi Vezetőség politikájának ellentmondásait, és következetes elvi irányvonalat követeltek, a Központi Vezetőség elhallgattatta, nem engedte meg, hogy a sajtóban vitát indítsanak, és ami még rosszabb, *folyvást* azt ígérte, hogy a „közeljövőben“ megindítja a vitát, s akkor

egy füst alatt kinyomatja az elvtársaknak e taktika elleni tiltakozásait is. Azokat, akik magában a KV-ben szemben álltak Tyszkával — mind csupa régi, az egész párt előtt jól ismert pártmunkás — egyenként kiszorították. Az egyik már a VI. kongresszuson lemondott tagságáról, kijelentve, hogy Tyszkával lehetetlen együtt dolgozni, a másikat 1909-ben szorították ki, a harmadik pedig 1911-ben mondott le központi vezetőségi tagságáról.

De a mozgalom fellendülése és az élénkülés arányában 1911 elejétől kezdve a helyi szervezetek elégedetlenkedni kezdtek. A „lázadás" élén a varsói szervezet állt, a legfontosabb és legerősebb szervezet, amely — és ez a legfontosabb — forradalmi szempontból a legkövetkezetesebb, s 1905 óta mind a mai napig a lengyel szociáldemokrácia balszárnyán foglal helyet.

A Központi Vezetőség természetesen nyugtalankodni kezdett, és készült a lázadás „letörésére". A rohamra a jelt az 1911 decemberében összehívott varsói kerületközi konferencia adta meg. Ez a konferencia azt merészelte követelni, hogy a legközelebbi *párt*konferencián erősebb képviseletet biztosítsanak a „vidéknek", vagyis — istenkísértő gondolat — hogy gyengítsék a Központi Vezetőség befolyását a konferencián. De ez még nem lett volna baj, hiszen ilyen határozatot fogadott el a lodzi konferencia is. Varsó nagyobb bűnt követett el: rámutatott arra, hogy ezt nem ok nélkül, hanem *politikai céllal* követeli. Több olyan határozatot hozott, amely nem tetszett Tyszkának: többek közt kifejezte elégedetlenségét amiatt, hogy a Központi Vezetőség nem terjesztett elő beszámolót tevékenységéről, követelte, hogy a Központi Vezetőség ismertesse a párttal az OSzDMP-én belül kifejtett tevékenységét, és ne csináljon „oroszországi" politikát a lengyel munkások háta mögött stb.

Megkezdődött a nyílt küzdelem. Tyszka valósággal ontotta a „körleveleket" és „magyarázatokat". „Megmagyarázta", hogy 1) a varsói szervezet lábbal tiporta a párt szervezeti szabályzatát, és szakadást kezdett; 2) hogy a varsói szervezet határozatai a bojkottizmus, az otzovizmus és az anarchizmus megnyilvánulásai; 3) hogy a varsói szervezet és a Központi Vezetőség közt nincs semmiféle

eszmei nézeteltérés, ennélfogva a szakadásnak nincs semmilyen politikai alapja; 4) hogy a varsói szervezet nem létezik, a konferencia fiktív volt, tehát nincs és nem is volt semmiféle szakadás; 5) hogy a varsói szervezet képtelen volt arra, hogy akár egyetlen röpiratot is önállóan kiadjon, az egész irodalmi munkát átengedte a Központi Vezetőségnek; hogy a varsói szervezet jogtalanul építette ki saját szakadár technikai apparátusát, és adja ki röpiratait. Azonkívül Tyszka személy szerint jellemzett néhány varsói „értelmiségi intrikust", családi intimitások közlésével, és megmagyarázta, hogy ők okozták a szakadást, holott a szervezetben nem dolgoztak és nem dolgoznak.

Végül mikor látta, hogy a varsói szervezet nem enged az igazából, Tyszka elhatározta, hogy ... „hősies" eszközökhöz folyamodik. Elhatározta, hogy összehív egy *fiktív* konferenciát, és arra nem engedi el az ellenzéket — vagyis az országrészben működő elvtársak óriási többségét. Ebből a célból a legerősebb szervezetet, a varsói szervezetet Tyszka ... „feloszlatottnak" nyilvánította, és Tyszka két-három ügynökéből külön szakadár „varsói szervezetet" alakítottak.

De a legfelháborítóbb az az „indokolás", amellyel Tyszka „feloszlatta" a varsói szervezetet. Tyszka kijelentette, hogy ez az engedetlen szervezet nem egyéb, mint a rendőri provokáció eszköze. Tyszka mindeddig nem mutatott rá egyetlen komoly tényre — akár csak a legcsekélyebb tényre — sem, amely igazolná ezt. Nem hozott nyilvánosságra *egyetlenegy nevet* sem, amely gyanúsítható. Sőt, hogy nyitva hagyja magának a visszavonulás útját, Tyszka a Nemzetközi Irodához benyújtott nyilatkozatában gyáván azt írta, hogy Varsóban, *mint általában minden* szervezetben, amely a mai feltételek közt működik, igen könnyen fészket rakhatott a provokáció.

A varsói szervezetet azonban Tyszka jónak látta „feloszlatni", sőt az OSzDMP keretein kívül állónak nyilvánítani. Mint az olvasó látja, ez már nem frakcióharc, hanem valósággal valami bűntény.

Érthető, hogy az elbizakodott Tyszka ezzel a lépésével még tízszer nagyobb felháborodást keltett. Az a bizottság, amelyet maga Tyszka jelölt ki a provokáció ki-

vizsgálására, ellene lépett fel. Tyszka erre azzal válaszolt, hogy kizáratta a pártból a Lengyel Szociáldemokrácia három régi és közbizalmat élvező pártmunkását. 44 régi pártmunkás a leghevesebb tiltakozást tette közzé a „Központi Vezetőség“ minden forradalmárt megalázó cselekedetei ellen. Mind a lengyel országrészben, mind a külföldön mindenütt a „Központi Vezetőség“ felelősségre vonását követelik. A varsói szervezet természetesen nem oszlott fel Tyszka kedvéért, hanem folytatja munkáját, amely a kialakult körülmények közt igen sok nehézségbe ütközik. Varsóban a munkáskúriai választásokat éppen az „ellenzék“ ragyogóan lebonyolította. A választásokon a szociáldemokraták abszolút többséget kaptak a többi párttal szemben. A 34 szociáldemokrata meghatalmazott közül 31 az ellenzék híve, 2 ingadozó és csak 1 Tyszka híve. A vidéken viszont, ahol a Központi Vezetőség és hívei „dolgoznak“, a választási hadjáratot *mindenütt* elvesztették.

Az a kicsinyes, méltatlan marakodás, amelyet Tyszka viselkedése idézett elő, remélhetőleg hamarosan a múlté lesz, és világosabban kirajzolódnak az elvi nézeteltérések. Konkrétabban ki fog fejeződni a lengyel szociáldemokrata munkásoknak az a kívánsága is, hogy szervezetileg szorosabb kapcsolatba lépjenek az orosz elvtársakkal. Tyszkának az OSzDMP-ben tanúsított magatartása következtében a Központi Vezetőség most már ott tart, hogy teljesen elszakadt az általános pártélettől, hogy nincs egyetlen szövetségese sem az OSzDMP-ben, és mindkét fél (a likvidátorok és az antilikvidátorok) egyformán közönyösen szemléli Tyszkának és „Központi Vezetőségének“ furcsa és minden eszmei alapot nélkülöző „taktikáját“.

A lengyel szociáldemokrácia nehéz időket él át. De a kivezető út körvonalai már látszanak. A Lengyel Szociáldemokrácia összes egészséges elemei összefognak. És nincs már messze az az idő, amikor a Lengyel Szociáldemokrácia azoknak a pártigenlő szociáldemokrata munkásoknak a szervezete lesz, akiknek saját elveik vannak, akik saját taktikájuk szerint cselekednek, s nem játékszerek egy elvtelen intrikus kezében.

A Lengyel Szociáldemokráciában történt szakadásról adott beszámolót szükségesnek tartjuk kiegészíteni néhány hírrel, amely megmutatja a „provokáció“ vádjának további sorsát. A következő híreket kaptuk erről:

Rosa Luxemburg (az LSzD képviselője a Nemzetközi Szocialista Irodában) jelentést írt az NSzI-nek, hogy a Varsói Bizottság szakadár, *a titkosrendőrség kezében van*, s hozzátette, hogy ez nem hozandó nyilvánosságra!

Tyszka közben *maga* tette közzé ezt az ocsmányságot a lengyel szociáldemokrata irodalomban!!

Lenin, miután Huysmanstól, az NSzI titkárától megkapta Tyszka jelentésének másolatát, természetesen levélben közölte Huysmansszal, hogy ez a „legálnokabb“ bosszú műve, hogy Maleckit és Ganieckit, a Központi Bizottság volt tagjait mindenki ismeri a pártban; — hogy a vizsgáló bizottság, amelyet maga Tyszka jelölt ki, *nem talált* semmiféle provokációt; — hogy a legocsmányabb és legpiszkosabb dolog politikai ellenfelek között nevek említése nélkül provokációról írni*.

A Központi Vezetőség üres szitkozódással válaszolt.

Megtartották a bázeli kongresszust. A Varsói Bizottság küldöttségét *egyhangúlag* elismerték az OSzDMP *összes* küldöttei, mind a likvidátorok, mind a lettek, mind a vperjodisták, mind a bundisták, mind a trockisták!

A Varsóban megválasztott *mindkét* szociáldemokrata munkáselektor a *Varsói Bizottság híve*, Tyszka és társai ellenfele.

Tyszka párhuzamos szervezetének fiktív volta mindenki előtt nyilvánvalóvá vált. A becsületes úthoz — a provokáció vádjának visszavonásához — Tyszkának és Központi Vezetőségének nincs ereje.

De a legpompásabbak likvidátoraink és Szervező Bizottságuk, akik annyira szeretik az „egységet“. A „Lucs“, amely hivatalosan csatlakozott az augusztusi konferenciához, **kétszer közölte** Tyszka förtelmes hazugságát!!

Első ízben egy olyan úr tette ezt, aki nevének kezdőbetűi mögé rejtőzött. A második esetben — *Avgusztovszkij* úr[120].

---

* Lásd ebben a kötetben 270—271. old. — *Szerk.*

Óh, milyen vitézek! Ocsmányságokat terjesztenek és — elbújnak a Központi Vezetőség háta mögé. Mi nem tehetünk róla, mi nem vagyunk felelősek, mi nem terjesztünk ocsmányságokat, mi „csupán" hírt adunk a *közlésnek* (az ocsmányság közlésének) *a tényéről* a Központi Vezetőség nevében!!

Martov, Trockij, Liber, a lettek és társaik *névtelenül* terjesztik a Tyszka-féle ocsmányságot, Tyszka háta mögé bújva — a legális sajtóban, ahol nem lehet dokumentumokat idézni!

„Szocial-Demokrat" 30. sz.
1913 január 12 (25).

A BOLSEVIZMUSRÓL[121]

A bolsevizmus létrejötte elválaszthatatlanul összefügg azzal a harccal, amelyet az úgynevezett „ökonomizmus" (vagyis a munkásosztály politikai harcát és vezető szerepét tagadó opportunizmus) vívott a forradalmi szociáldemokrácia ellen az 1897—1902-es években. Az ökonomizmust, melyet a Bund támogatott, legyőzte és kiszorította a régi „Iszkra" ismeretes kampánya (München, London és Genf 1900—1903), amely a marxizmus és a forradalmi szociáldemokrata elvek alapján helyreállította a szociáldemokrata pártot (amely 1898-ban megalakult, de amelyet azután a letartóztatások lerombolták). Az OSzDMP II. kongresszusán (1903 augusztusában) az iszkrások kettészakadtak: *többségük* a régi „Iszkra" elvei és taktikája mellett szállt síkra, a *kisebbség* viszont az opportunizmus felé fordult, s a régi „Iszkra" ellenségei, az ökonomisták és a bundisták támogatták. Innen ered ez az elnevezés: bolsevizmus és mensevizmus (bolsevikok és mensevikek). 1903—1904-ben a harc fő tárgya a mensevikek szervezeti opportunizmusa volt. 1904 végétől a taktikai különbségek nyomulnak előtérbe. A mensevikekhez átpártolt *új* „Iszkra" terve, a „zemsztvo-kampány terve" (1904 őszén) védelmébe vette a „ne ijesszük el a liberálisokat" taktikáját. 1905-ben végérvényesen kialakultak a taktikai nézeteltérések (a bolsevikok kongresszusa, az OSzDMP III., londoni kongresszusa 1905 májusában és ugyanakkor a mensevikek genfi „konferenciája"). A mensevikek a liberalizmushoz idomították a munkásosztály taktikáját. A bolsevikok a munkásosztály céljául a polgári demokratikus forradalomban a következőt tűzték ki: vigye végig a forradalmat, vonja magával a demokratikus parasztságot a liberalizmus árulásai

ellenére. A két áramlat fő gyakorlati nézeteltérései — 1905 őszén: a bolsevikok a Buligin-duma bojkottja mellett, a mensevikek a részvétel mellett. 1906 tavaszán: ugyanaz a Vitte-duma kérdésében. I. duma: a mensevikek a duma-kormány (kadet kormány) jelszavának támogatása mellett, a bolsevikok pedig azt a jelszót támogatták, hogy meg kell alakítani a baloldaliak (a szociáldemokraták és a trudovikok) végrehajtó bizottságát a tömegek közvetlen harcának szervezése végett stb. Ennek részletesebb kifejtése csak a külföldi sajtóban lehetséges. A stockholmi kongresszuson (1906) a mensevikek győztek, a londoni kongresszuson pedig (1907) a bolsevikok. 1908—1909-ben a bolsevikoktól elszakadtak a „vperjodisták" (a machizmus a filozófiában és az „otzovizmus", illetve a III. duma bojkottja a politikában: Bogdanov, Alekszinszkij, Lunacsarszkij és mások). 1909—1911-ben a bolsevizmus — harcolva ellenük (vesd össze V. Iljin „Materializmus és empiriokriticizmus", Moszkva 1909*), valamint a likvidátorok (az illegális pártot tagadó mensevikek) ellen, — összefogott a *pártigenlő mensevikekkel* (Plehanovval és másokkal), akik erélyes harcot indítottak a likvidátorság ellen. A bolsevikok lapjai: „Vperjod" és „Proletarij" (Genf 1905), „Novaja Zsizny" (Szentpétervár 1905), „Volna", „Eho" stb. (Szentpétervár 1906), „Proletarij" Finnországban (1906—1907), Genfben (1908) és Párizsban (1909), „Szocial-Demokrat" Párizsban (1909—1912). A bolsevizmus néhány főbb irodalmi műve megjelent V. Iljin „12 év", Szentpétervár, 1908 c. gyűjteményes kötetben, ugyanott részletesebb bibliográfia is van. A fő bolsevik szerzők: G. Zinovjev, V. Iljin, J. Kamenyev, P. Orlovszkij és mások. Az utóbbi években bolsevikok voltak a fő munkatársai a következő lapoknak: „Zvezda" (1910—1912), „Pravda" (1912) Szentpéterváron, valamint a következő folyóiratoknak: „Miszl" (1910) Moszkvában, „Proszvescsenyije" (1911—1913) Szentpéterváron.

A megírás ideje: 1913 január első fele.

Először megjelent: N. A. Rubakin. „Könyvek között" II. köt. 2. kiad. Moszkva 1913. (oroszul).

---

* Lásd *Lenin* Művei. 14. köt. 1954. — *Szerk.*

POINCARÉ MEGVÁLASZTÁSÁNAK JELENTŐSÉGE

A francia köztársaság új elnökét elárasztják gratulációkkal. Tekintsenek bele a pogromra uszító feketeszázas „Novoje Vremjá"-ba és a liberális „Recs"-be: micsoda megható egyetértés Poincaré elnök üdvözlésében, örömük kifejezésében!

A külpolitikai kérdéseknek és a nyugati országok helyzetének megítélésében különösen plasztikusan megnyilvánul feketeszázasaink és liberálisaink mély belső rokonsága. Amikor ezek is, azok is üdvözlik Poincarét, a „nemzeti" elnököt, akit a francia nagyburzsoázia és a francia klerikális-feudális reakció szövetsége választott meg, mindenki világosan látja, hogy a feketeszázasok és a liberálisok közt csak a szocializmus elleni harc *módjának* kérdésében van véleménykülönbség.

De Poincaré megválasztása sokkal jelentősebb, semmint a buzgó „gratulálók" gondolnák. Az öntudatos munkások e választás jelentőségét felmérve a következő három körülményt hangsúlyozzák.

Először, Poincaré megválasztása további lépés a Franciaországban kibontakozó osztályharc éleződésében. Poincaré miniszterelnök volt a *radikális* többségű képviselőházban. Elnökké pedig Pams-szal, a radikális jelölttel *szemben* választották meg, a *klerikális-feudális* reakció segítségével választották meg, a *jobboldali blokk* választotta meg.

Mit jelent ez? Franciaországban az *utolsó* polgári párt, a radikális párt van hatalmon. Közte és a „reakció" közt egyre kisebb lesz a különbség. A szocialista proletariátussal szemben egyre szorosabban tömörül az *egész* bur-

zsoázia, a radikális burzsoáziától egészen a reakciós burzsoáziáig bezárólag, s egyre inkább elmosódik a határvonal e kettő közt. Különösen világosan kiütközött ez Poincaré megválasztásában. Ez a tömörülés biztos jele az osztályellentétek rendkívüli kiéleződésének.

Másodszor, figyelemre méltó Poincaré pályafutása — tipikus karrierje a polgári üzletembernek, aki eladja magát sorban minden pártnak a politikában és minden gazdagnak a politikán „kívül". Hivatását tekintve Poincaré 20 éves kora óta ügyvéd. 26 éves korában kabinetfőnök, 33 éves korában miniszter volt. A gazdagok és a fináncmágnások minden országban sokra tartják az ilyen ügyes karrieristák politikai összeköttetéseit. „Briliáns" ügyvédképviselő — politikai róka — ezek *szinonimák* a „civilizált" országokban.

Harmadszor, figyelemre méltó a francia szocialisták demonstrációja Poincaré megválasztása alkalmával. A Vaillant melletti szavazás demonstráció volt a Kommün emléke mellett. Vaillant a Kommün élő emlékezete. Elég akár csak egyszer látni, hogyan fogadják a párizsi munkások a szónoki emelvényen megjelenő galambősz Vaillant-t, hogy megértsük ezt.

S ugyanabban a Versailles-ban, ahol a burzsoá Franciaország 1871-ben eladta a hazát Bismarcknak, hogy letörje a proletariátus felkelését, ugyanabban a teremben, amelyben 42 évvel ezelőtt a királyra áhítozó feketeszázas francia földbirtokosok állati üvöltése hallatszott, a munkásosztály képviselői egy régi kommunárra adták szavazatukat.

„Pravda" 11. sz.
1913 január 15.
Aláírás: V. I.

ŐSZINTÉN

Lapunkban már foglalkoztunk azzal, hogy az Államtanács elvetette azt a törvényjavaslatot, amelyet a duma a zemsztvo intézményének Arhangelszk kormányzóságban való bevezetéséről felterjesztett. De bármilyen jelentéktelen is ez a tény, egyszersmind rendkívül jellemző is, s ezért újra meg újra foglalkoznunk kell jelentőségével.

Csaknem fél évszázada áll fenn a nemesi zemsztvo, amely biztosítja a feudális (hűbéri) típusú *földesúr* feltétlen túlsúlyát. Csupán néhány kormányzóságban, például Vjatka kormányzóságban, ahol szinte egyáltalán nincs nemesi földbirtok, van parasztibb jellegű zemsztvo; itt viszont még inkább hálójukba fonják a különféle bürokratikus tilalmak, akadályok, korlátozások és végrehajtási utasítások. Nyilván ilyen ártalmatlanná tett és megnyirbált zemsztvóra törekszik immár több mint fél évszázada Arhangelszk kormányzóság is.

S most az Államtanács *elvetette* a fekete, földesúri és burzsoá III. dumának az arhangelszki zemsztvo bevezetéséről hozott határozatát. Milyen megdöbbentően éles fényt vet ez az „apróság“ „megújított“ rendünk *lényegére!* Milyen kitűnő lecke ez a politika osztálygyökereit illetően!

A zemsztvo ellenzői az Államtanácsban őszintén érvelnek: nemesek ugyebár ott nincsenek. Az egész kormányzóságban mindössze 2660 gyeszjatyina „magánbirtok“ van — kiáltott fel Sztyisinszkij úr, a kérdés előadója az Államtanácsban.

Szóval, ha nincsenek nemes földbirtokosok, akkor a „nép“ még utak javítására és kórházak építésére sem elég

érett. De ha nincsenek földbirtokosok, meg kell honosítani őket közvetlenül vagy közvetve.

De honnan? Oroszország központi részéből, ahol van belőlük elég. A feketeföldű Belső-Oroszország földbirtokosaira, ahol a legfrissebbek a hűbériség nyomai, ahol a leginkább maradt meg az „úrdolga" (a ledolgozáson alapuló gazdasági rendszer), ahol osztatlanul uralkodnak, parancsolnak és kormányoznak a kurszkiakhoz hasonló ősreakciósok — ezekre lehet támaszkodni az állami és társadalmi ügyekben. Ebből a szempontból az Államtanácsnak az arhangelszki zemsztvo kérdésével kapcsolatos állásfoglalása fölöttébb tanulságos leckét és szemléltető oktatást ad államiságunkból.

„Pravda" 13. sz.
1913 január 17.
Aláírás: V.

BRIAND KORMÁNYA

Briand, az ismert renegát, aki egykor ultra-forradalmár és az „általános sztrájk" hirdetője volt, ismét a francia kormány élére került. Miként John Burns Angliában, ő is elárulta a munkásosztályt, és eladta magát a burzsoáziának.

Érdekes új kormányának az összetétele. Kormányában ez a triumvirátus uralkodik: Jonnart—Étienne—Baudin. Miféle figurák ezek?

Tekintsenek bele a liberális lapokba, például a „Recs" 11. számába. Ott igen részletes beszámolót találnak arról, hol tanultak, hol szolgáltak a miniszterek. S találnak benne szemérmetlen reklámot és hízelgést: Jonnart — Edward király barátja! Baudin — egy kommunár unokaöccse!

„Jomini így, Jomini úgy, de a vodkáról meg se nyikkan"[122]. A dolog *lényegéről* a „Recs" hallgat. Pedig a lényeg igen egyszerű: a triumvirátus pénzemberek és botrányhősök felsült, szégyent nem ismerő kompániája. Étienne-nek benne volt a keze valamennyi szennyes milliós botrányban, *kezdve a Panama-ügyön.* Ő bonyolítja le a pénzügyi műveleteket a gyarmatokon, amilyenek például a mi baskir területeink . . . Jonnart közreműködött egy nem kevésbé „tiszta" ügyben, az ouenzai (Afrika) igen gazdag vasérctelepekre szóló koncesszió megszerzésében. Rokonai ott ülnek a leggazdagabb részvénytársaságok igazgatóságaiban. Baudin a tőkések, a vállalkozók és hajógyárosok kiszolgálója. Éppen a tengerészeti minisztériumban van a helye... közelebb a hajóhad megrendeléseihez és szállításaihoz!

Sehol sem igazolódnak olyan világosan, mint Franciaországban, Marx szavai: a burzsoá kormányok — a tőkés-

osztály kiszolgálói[123]. S Franciaországban az a nagy haladás, hogy a munkásosztály letépett minden hazug burkot, a nem világosat világossá tette, „széttépte a láncot ékesítő képzelt virágokat, nem azért, hogy az ember ábrándoktól megfosztott, vigasztalan láncot viseljen, hanem hogy ledobja a láncot, s az élő virágot szakítsa le"[124].

„Pravda" 14. sz.
1913 január 18.
Aláírás: I.

A VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEI

A IV. duma választási hadjárata igazolta a történelmi helyzetnek azt a megítélését, amelyet a marxisták 1911-ben megfogalmaztak. Ennek a megítélésnek az volt a lényege, hogy az orosz ellenforradalom történetének első szakasza befejeződött. Megkezdődött a második szakasz, amelyet a polgári demokrácia „könnyűlovassági osztagainak" felébredése (a diákmozgalom), az offenzív jellegű gazdasági és még inkább nem gazdasági munkásmozgalom stb. jellemez.

Gazdasági depresszió, az ellenforradalom elszánt támadása, a demokrácia erőinek visszavonulása és felbomlása, a renegát, „vehista", likvidátor eszmék virágzása a „progresszív táborban" — ez jellemzi az első szakaszt (1907—1911). A második szakaszt (1911—1912) viszont mind gazdasági, mind politikai, mind eszmei tekintetben ellentétes vonások jellemzik: az ipar fellendülése, az ellenforradalom képtelensége a támadásnak régi erővel vagy eréllyel stb. való folytatására, a demokrácia felébredése, amely *rejtőzésre* kényszerítette a vehista, renegát, likvidátor hangulatokat.

Ez a kép általános háttere, amelyet szem előtt kell tartanunk az 1912-es választási hadjárat helyes megítéléséhez.

I. A VÁLASZTÁSOK „CSINÁLÁSA"

A IV. duma választásainak leginkább szembetűnő jellemző vonása az, hogy a kormány rendszeresen meghamisította ezeket a választásokat. Itt nem célunk, hogy

összegezzük a „választások csinálásának“ eredményeit; erről épp eleget beszélt az *egész* liberális és demokratikus sajtó; ugyanerről beszél a kadetok részletes interpellációja a IV. dumában; ezzel a kérdéssel valószínűleg külön cikkben foglalkozhatunk majd, amikor összefoglaljuk a bőséges és egyre szaporodó okmányszerű adatokat.

Most ellenben a választások csinálásának csupán fő eredményeit és ennek a „csinálásnak“ legfőbb politikai jelentőségét említjük meg.

A papság mozgósítása a liberális és októbrista földbirtokosok ellen; — a terror megtízszerezése és szemérmetlen törvénysértés, amely a városi és a falusi polgári demokrácia ellen irányult; — kísérlet arra, hogy ugyanilyen eszközökkel elorozzák a munkáskúriát a szociáldemokráciától — ezek a választások csinálásának fő módszerei 1912-ben. Ennek a bonapartizmus politikájára emlékeztető egész politikának az volt a célja, hogy a dumában jobboldali nacionalista többséget alakítson ki, s mint ismeretes, ezt a célt nem érték el. De alább látni fogjuk, hogy „megvédeni“ a régi, harmadik dumabeli helyzetet — bocsánat a kifejezésért — parlamentünkben sikerült a kormánynak: a IV. dumában két többség maradt, jobboldali-októbrista és októbrista-kadet többség.

Az 1907 június 3-i választójogi törvény a kormányzás — és nemcsak a kormányzás — állami rendszerét a feudális földbirtokosok és a legfelső burzsoá rétegek blokkjára „építette“, s ezen a blokkon belül az előbbi szociális elem megőrizte óriási túlsúlyát, s *mindkét* elem fölött ott állt a gyakorlatilag csorbítatlan régi hatalom. Arról most nem kell beszélnünk, milyen volt és milyen marad e hatalom specifikus természete, amelyet a hűbériség évszázados története stb. alakított ki. Mindenesetre az 1905-ös változás, a régi összeomlása, a tömegek és az osztályok nyílt és hatalmas akciói folytán ez a hatalom kénytelen volt *szövetséget* keresni egyes szociális erőkkel.

Az „egyszerű parasztba“, a muzsikba vetett remények, amelyek 1905—1906-ban megvoltak (a Buligin- és Vitte-féle választójogi törvények), szertefoszlottak. A június harmadiki rendszer az „erősekre“, a földbirtokosokra és a burzsoá fináncmágnásokra „tette fel a tétet“. S a III.

duma tapasztalatai alig öt év alatt ezt a „tétet" is kikezdték! El sem tudunk képzelni nagyobb szolgálatkészséget, mint amilyet az októbristák 1907—1912 folyamán tanúsítottak, mégsem voltak elég „jó fiúk" az októbristák sem! Még velük sem férhetett össze a régi hatalom (az úgynevezett „bürokrácia"), amely pedig természeténél fogva mélységesen rokon velük. A falusi burzsoá politikát (november 9-i törvény) és a kapitalizmus messzemenő támogatását ugyanazok a Puriskevicsek irányították, s az eredmények siralmasak voltak. A puriskevicsi rendszer, amelyet renováltak, megfoltoztak, felfrissítettek az új agrárpolitikával, a képviseleti intézmények új rendszerével, továbbra is nyomasztó súllyal nehezedett mindenre és mindenkire, fékezve a fejlődést.

A június harmadiki rendszeren rés támadt. A választások „csinálása" elkerülhetetlenné vált, mint ahogy történelmileg elkerülhetetlenek a bonapartizmus módszerei, amikor nincs szilárd, stabil, kipróbált egységes szociális támasz, amikor különnemű elemek közt kell lavírozni. Ha a demokratikus osztályok tehetetlenek vagy különösen elgyengültek ideiglenes okok miatt, akkor az effajta módszerek évekig „sikerrel" járhatnak. De még Bismarcknak a múlt század hatvanas éveiből ismert „klasszikus" módszerei vagy III. Napóleon „klasszikus" módszerei is azt mutatják, hogy a legradikálisabb fordulatok nélkül (Poroszországban ilyen volt a „felülről végrehajtott forradalom" és néhány rendkívül sikeres háború) nem megy a dolog.

II. AZ ÚJ DUMA

Hogy meghatározhassuk a választások eredményeit, vegyük elő a IV. duma párt-összetételére vonatkozó hivatalos adatokat, s hasonlítsuk össze őket a III. duma adataival, mégpedig a III. duma fennállásának nemcsak a végén (1912), hanem a kezdetén (1908) is. A következő tanulságos képet kapjuk*:

* Az adatokat a duma következő kiadványaiból vettük: „Útmutató" az 1908. évre; „Kézikönyv" az 1912. évre; „A (IV.)

	Harmadik duma		Negyedik duma
	1908	1912	
Jobboldaliak	49	46	65
Nacionalisták és mérsékelt jobboldaliak	95	102	120
Októbristák	148	120	98
Progresszisták	25	36	48
Kadetok	53	52	59
Három nemzetiségi csoport	26	27	21
Trudovikok	14	14	10
Szociáldemokraták	19	13	14
Pártonkívüliek	—	27	7
Összesen	429	437	442

Az első következtetés ezekből az adatokból: a IV. dumában megmaradt a két korábbi többség — a jobboldali-októbrista többség 283 szavazattal (65 + 120+98) és az októbrista-kadet többség 226 szavazattal (98 + + 48 + 59 + 21).

Az önkényuralom kormányának gyakorlatilag „saját" dumabeli többsége a legfontosabb. Ebből a szempontból a III. duma és a IV. duma közt elenyésző a különbség. A III. dumában a jobboldali-októbrista többségnek 292 szavazata volt kezdetben, 268 szavazata volt a végén. A mostani többség szavazatainak száma e két szám közt középütt van: 283.

De a jobboldali többség a III. duma kezdetétől a végéig olyan jelentősen megcsappant, hogy a kormány — ha az önkényuralom kormánya akart maradni — kénytelen volt a választások csinálásának rendkívüli módszereihez folyamodni. Ez a csinálás nem véletlen és nem eltérés a rendszertől, ahogy Mejendorfék, Maklakovék és társaik szeretik feltüntetni a dolgot, hanem szükséges a „rendszer" fenntartásához.

Állami Duma Tájékoztató Lapja" 1912, 14. sz., 1912 december 2, javított adatok az 1912 december 1-i helyzet szerint. — A három nemzetiségi csoport: a lengyelek, a beloruszok és a muzulmánok.

Önök, liberális urak, Maklakovval az élükön, „a hatalomnak és az országnak“ (azaz a burzsoáziának) „a kibéküléséről“ beszélnek? De ha így van, akkor két eset lehetséges. Vagy az, hogy az önök *beszéde a kibékülésről* nem üres szólam — s akkor önöknek el kell fogadniuk a „választások csinálását“ is, mert ez a reális hatalommal való kibékülés reális feltétele. Elvégre önök annyira kedvelik a „reálpolitikát“! Vagy pedig az, hogy az *önök tiltakozása* a „választások csinálása“ ellen nem üres szólam — s akkor önöknek nem kibékülésről kell beszélniük, hanem olyasvalamiről, ami egyáltalán nem hasonlít a kibéküléshez...

A június harmadiki rendszer másik többségének, az októbrista-liberális többségnek 252 szavazata volt a III. duma kezdetén, 235 szavazata a végén, és 226-ra csökkent a IV. dumában. Lényegében tehát a kormány „választási hadjárata“ sikerrel járt; a kormány elérte célját, gyakorlatilag újra csak megerősítette önkényuralmát. Mert a jobboldali-nacionalista többség körül csapott lárma csak vásári trükk volt. Valójában a kormánynak szüksége van mindkét többségre, amelyek *mindketten* ellenforradalmi talajon állnak.

Nem hangsúlyozhatjuk eléggé ezt az utóbbi körülményt, amelyet a liberálisok azért palástolnak el, hogy a demokráciát orránál fogva vezessék, s amelyet a liberális munkáspolitikusok (a likvidátorok) ostobaságból palástolnak el. A kadetok és az októbristák blokkja, amely oly világosan megnyilvánult Rodzjanko megválasztásában (és talán még világosabban jelentkezett azokban az ízléstelen, szolgai alázattól csepegő frázisokban, amelyeket a „Recs“-ben Rodzjanko beszédével kapcsolatban olvashattunk) — ez a blokk korántsem csupán „technikai“ dolog. Ez a blokk általában az egész burzsoázia — Gucskovtól Miljukovig bezárólag az egész burzsoázia — ellenforradalmi hangulatának egységét fejezi ki; ezt a blokkot csakis ez a hangulat teszi lehetővé.

Másrészt viszont a kormánynak is szüksége van a liberális-októbrista többségre az egész június harmadiki rendszer szempontjából. Mert a III. (és a IV.) duma korántsem „papírmaséból“ készült intézmény, mint gyakran

a „baloldali“ narodnyikok fecsegik, akik menthetetlenül megfenekleltek a Ropsin-féle élmények és az „otzovista“ frázis mocsarában[125]. Nem. A III. és a IV. duma egy állomás az önkényuralom fejlődésében és a burzsoázia fejlődésében, az 1905-ös győzelmek és vereségek után szükséges kísérlet az önkényuralom és a burzsoázia tényleges közeledésére. És e kísérlet kudarca nemcsak Sztolipin és Makarov, nemcsak Markov II. és Puriskevics kudarca lesz, *hanem a „békítgető“ Maklakovnak és társainak a kudarca is!*

A kormánynak szüksége van a liberális-októbrista többségre, hogy megpróbálja előrevinni Oroszországot a Puriskevicsek mindenhatóságának fenntartásával. Arra pedig, hogy a rendkívül gyors, túlságosan buzgó liberális-októbrista „progresszizmust“ megfékezze, mérsékelje, a kormánynak annyi eszköze van, amennyit csak akar: az Államtanács is, meg sok minden egyéb is...

III. VÁLTOZÁSOK A JÚNIUS HARMADIKI RENDSZEREN BELÜL

A fentebb ismertetett adatok igen értékes anyagot szolgáltatnak annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogyan fejlődtek a földbirtokosok és a burzsoázia politikai pártjai, csoportosulásai és áramlatai az ellenforradalom korszakában. A III. és a IV. duma összetétele szinte semmit sem mond a demokráciáról, sem a polgári (paraszti) demokráciáról, sem a munkásdemokráciáról, egyszerűen azért, mert a június harmadiki rendszer már eleve azért jött létre, hogy kizárják belőle a demokráciát. Hasonlóképpen a „nemzetiségi“ pártokat, vagyis a „vezető“ nemzethez nem tartozó pártokat is különösen elnyomja és elfojtja június harmadika.

Ezért csak a jobboldaliakat, az októbristákat és az orosz liberálisokat vesszük szemügyre, vagyis azokat a pártokat, amelyek szilárdan berendezkedtek a június harmadiki rendszerben, és amelyeket a június harmadiki rendszer a demokráciával szemben véd, és az e pártokon belül végbement változásokat vizsgáljuk meg.

	Harmadik duma 1908	Harmadik duma 1912	Negyedik duma	A negyedik duma összehasonlítása a harmadik duma kezdetével
Jobboldaliak....	144	148	185	+41, azaz +28%
Októbristák	148	120	98	—50 « —34%
Liberálisok (progresszisták és kadetok)	78	88	107	+29 « +37%

Világosan láthatjuk ebből, hogyan olvadozik a kiváltságos rétegek úgynevezett „centruma“, és hogyan erősödik jobboldali és liberális szárnyuk. Figyelemre méltó, hogy a földbirtokosok és a burzsoázia körében a liberálisok *gyorsabban* erősödnek a jobboldaliaknál, jóllehet a kormány egészen rendkívüli intézkedéseket tett, hogy a választásokat a jobboldaliak javára meghamisítsa.

Vannak emberek, akik ezekre a tényekre célozva szívesen pufogtatnak fellengzős szólamokat a június harmadiki rendszer ellentmondásainak kiéleződéséről, a mérsékelt-burzsoá progresszizmus közelgő diadaláról stb. Ezek az emberek elfelejtik, először is, hogy ha a földbirtokosok és különösen a burzsoázia körében növekszik a liberálisok száma, leggyorsabban a liberálisok jobbszárnya növekszik, amely egész politikáját teljes egészében a jobboldaliakkal való „kibékülésre“ építi. Erről hamarosan részletesen fogunk beszélni. Másodszor, ezek az emberek elfelejtik, hogy a burzsoázia híres „balratolódása“ csupán tünete annak, hogy ténylegesen balra tolódik a demokrácia, amely *egyedül* képes hajtó erőket szállítani a rendszer számottevő megváltoztatásához. Harmadszor, ezek az emberek elfelejtik, hogy a június harmadiki rendszer külön arra épül, hogy igen nagy mértékben kihasználja a liberális burzsoázia és a reakciós földbirtokosok közti antagonizmust, bár sokkal mélyebb *közös* antagonizmus választja el őket az egész demokráciától és különösen a munkásosztálytól.

Továbbá. Liberálisaink szeretik úgy feltüntetni a dolgot, hogy az októbristák vereségét a „választások

csinálása" idézte elő, amely állítólag megfosztotta a támogatástól „a legutóbbi kormányrendeletnek ezt a pártját" stb. Maguk a liberálisok természetesen emellett úgy lépnek fel, mint becsületes ellenzék, mint független emberek, sőt „demokraták", holott a valóságban holmi Maklakov alig-alig különbözik az októbristáktól.

Vegyük szemügyre a III. és a IV. duma közt végbement változásokat, s hasonlítsuk össze őket a III. duma kezdete és vége közti változásokkal. Azt fogjuk látni, hogy a III. dumán belül az októbrista párt több tagját vesztette el (28), mint a IV. duma választásain (22). Ez persze nem jelenti azt, hogy a „választások csinálása" nem tény; kultiválták ezt a legszemérmetlenebb méretekben, különösen a demokrácia ellen. De ez azt jelenti, hogy a választások mindenféle csinálásától függetlenül, sőt kormánybefolyástól és általában a kormány „politikájától" függetlenül folyik a pártok elhatárolódása Oroszország vagyonos osztályai körében, folyik az ellenforradalom jobbszárnyának, feudális-reakciós szárnyának elhatárolódása *ugyanannak* az ellenforradalomnak liberálisburzsoá szárnyától.

A jobboldali-októbrista dumabeli többség egyes csoportjai és frakciói (jobboldaliak, nacionalisták, mérsékelt jobboldaliak, „centrum", jobboldali októbristák stb.) közti különbségek ugyanolyan labilisak, határozatlanok, esetlegesek, gyakran mesterségesen becsempészettek, mint az októbrista-liberális többségen belüli különbségek (baloldali októbristák, progresszisták, kadetok). A mai korszakra korántsem az jellemző, hogy a kormánytól függő októbristákat kiszorítja az állítólag független (Maklakov mint független!) alkotmánypárti-demokrata. Ez együgyű liberális dajkamese.

Jellemző az, hogy folyamatban van az igazi osztálypártok kialakulása, és különösen, hogy nagyhangú ellenzéki szólamok, valamint „a hatalom és az ország kibéküléséről" pufogtatott émelygős frázisok leple alatt folyik az ellenforradalmi liberalizmus pártjának tömörülése.

A liberális sajtó, amely Oroszországban a legelterjedtebb, minden erejével azon van, hogy elpalástolja ezt

a folyamatot. Ezért vegyük elő még egyszer a dumastatisztika pontos adatait. Emlékezzünk rá, hogy a pártokat, éppúgy, mint az egyes embereket, nem szavaik, hanem tetteik alapján kell megítélnünk. A *valóságban* a kadetok és a progresszisták együtt tartanak minden lényeges kérdésben, s mind ezek, mind azok együtt tartottak az októbristákkal mind a III. és a IV. dumában, mind a nemrég befejeződött választásokon (Jekatyerinoszlav kormányzóság: Rodzjanko blokkja a kadetokkal!) igen sok kérdésben.

Nézzük meg hát e három párt adatait:

	Harmadik duma		Negyedik duma	A negyedik duma összehasonlítása a harmadik duma kezdetével
	1908	1912		
Októbristák	148	120	98	—50, azaz —34%
Progresszisták ..	25	36	48	+23 « +92%
Kadetok	53	52	59	+ 6 « +11%

Látjuk az októbristák számának óriási és szakadatlan csökkenését; — a kadetok számának jelentéktelen csökkenését, majd némi növekedését; — *a progresszisták számának óriási és szakadatlan növekedését*; ez a szám *csaknem megkétszereződött* 5 év alatt.

Ha 1908-ra vonatkozólag azokat az adatokat vennénk, amelyeket Miljukov úr a „Recs" 1912-es „Évkönyvében" közöl a 77. oldalon, még sokkal plasztikusabb képet kapnánk. Miljukov úr azt számítja, hogy a III. dumában 1908-ban 154 októbrista, 23 progresszista és 56 kadet volt. Eszerint a IV. dumában egészen jelentéktelen a kadetok számának a növekedése és *több mint kétszeres* a progresszisták számának a növekedése.

A progresszisták 1908-ban fele olyan erősek sem voltak, mint a kadetok. Ma a progresszisták száma a kadetok számának több mint 80 százaléka.

Vitathatatlan tény tehát, hogy az orosz liberalizmu-

son belül az ellenforradalom ideje alatt (1908—1912) *a legjellemzőbb* a progresszizmus óriási erősödése.

De kik a progresszisták?

Mind összetételük, mind ideológiájuk tekintetében: *az októbristák és a kadetok keveréke.*

A progresszistákat a III. dumában még a békés megújulás pártja híveinek nevezték, és egyik vezérük, Lvov, az ellenforradalmi nemes, az I. dumában kadet volt. A III. dumában a progresszisták száma, mint láttuk, 25-ről 36-ra, 11 fővel növekedett; e 11 képviselő közül 9 más pártoktól állt át a progresszistákhoz, nevezetesen: 1 a kadetoktól, 2 a mérsékelt-jobboldaliaktól, 1 a nacionalistáktól és 5 az októbristáktól.

A progresszisták számának gyors növekedése az orosz liberalizmus politikai képviselői körében és a „Vehi" sikere a „társadalom" körében — ez egyazon éremnek két oldala. A progresszisták a gyakorlati politikában azt valósították meg, amit a „Vehi" elméletben hirdetett, meggyalázva a forradalmat, megtagadva a demokráciát, dicsőítve a burzsoázia szennyes gazdagodását, mint isten akaratának megvalósulását a földön stb. stb.

Amikor a kadet Maklakov a hatalom és az ország kibéküléséről szónokol, csak azt énekli meg, amit a progresszisták gyakorlatilag végre is hajtanak.

Minél jobban eltávolodunk 1905-től és 1906-tól, annál világosabbá válik, mennyire igazuk volt a bolsevikoknak akkor, amikor leleplezték a kadetokat a „győzelmeiktől" való megittasultságuk tetőfokán, s megmutatták pártjuk igazi lényegét*, amelyre most egyre világosabb fényt vet az események menete.

Az orosz demokrácia nem arathat egyetlen győzelmet sem, ha nem ingatja meg véglegesen a kadetok „tekintélyét" a tömegek körében. És viszont, a kadetok tényleges összeolvadása a vehistákkal és a progresszistákkal egyik feltétele és egyik szimptómája annak, hogy a demokrácia a proletariátus vezetésével tömörül és erősödik.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 10. köt. 1954. 197—282. old. — *Szerk.*

IV. MIÉRT FOLYT A HARC A VÁLASZTÁSOKON?

A választásokról szóló elmélkedések és cikkek legtöbbje ezt a kérdést szorítja leginkább háttérbe, sőt esetleg teljesen elhallgatja. Pedig ez a választási hadjárat eszmei-politikai tartalmának kérdése, a legfontosabb kérdés, amelynek a tisztázása nélkül teljesen értéktelenné válik valamennyi többi kérdés, az „ellenzék százalékaira" vonatkozó valamennyi szokásos adat stb.

Erre a kérdésre leggyakrabban azt szokták válaszolni, hogy a harc azért folyt, legyen-e vagy ne legyen alkotmány. Így vélekednek a jobboldaliak. Így vélekednek a liberálisok is. Az egész jobboldali és az egész liberális sajtót áthatja az a nézet, hogy lényegében két tábor harcolt, az egyik az alkotmányért, a másik az alkotmány ellen. Miljukov úr, a kadet párt vezére, és a „Recs", a kadet párt hivatalos lapja nyíltan hangoztatta a két tábor elméletét, mégpedig a kadet párt konferenciájának nevében.

Vegyük hát szemügyre ezt az „elméletet" a választások eredményei szempontjából. Hogyan állta ki az élet próbáját?

Az új duma első lépése az volt, hogy létrejött a kadetok blokkja az októbristákkal (sőt, a jobboldaliak egy részével is) Rodzjanko „alkotmányos" jelölésével kapcsolatban, s Rodzjanko állítólag alkotmányos programot tartalmazó beszédét a kadetok lelkesen üdvözölték*.

Rodzjanko, az októbristák vezére, akit, mint ismeretes, a jobboldali októbristák közé sorolnak, alkotmánypártinak tartja magát, akár csak Krupenszkij, a „centrum-frakció", vagyis a konzervatív alkotmánypártiak vezére.

Aki azt mondja, hogy a harc az alkotmány miatt folyt, az semmit sem mond, mert rögtön felvetődik a kérdés, hogy *milyen* alkotmányról van szó? Krupenszkij-féle

---

* A „Recs" akkori cikkein kívül lásd még Miljukov úrnak a dumában 1912 december 13-án tett kijelentését: „Az elnök (Rodzjanko) elmondta beszédét, ... előterjesztette nyilatkozatát, *amelyet mi sajátunknak ismertünk el*" („Recs", 343. sz. december 14)!! Ilyen a kadetok alkotmányos (nem tréfa!) *nyilatkozata!*

alkotmányról? vagy Rodzjanko-féle alkotmányról? vagy Jefremov—Lvov-féle alkotmányról? vagy Maklakov—Miljukov-féle alkotmányról? Azután meg felvetődik egy még fontosabb kérdés, vagyis nem a papíron maradó óhajok, nyilatkozatok és programok kérdése, hanem az óhajtott cél elérését szolgáló tényleges *eszközöknek* a kérdése.

Ezzel a legfontosabb (és egyetlen komoly) kérdéssel kapcsolatban megcáfolatlan és megcáfolhatatlanul helyes Gredeszkul úr nyilatkozata, amelyet a „Recs" 1912-ben közölt (117. sz.), s amely szerint nincs szükség új forradalomra, csak „alkotmányos munka kell". Ez a nyilatkozat *eszmeileg és politikailag* sokkal szilárdabban és sokkal jobban egyesíti a kadetokat az októbristákkal, mint amennyire állítólag elválasztja őket tőlük az, ha akár ezerszer is elmondják, hogy hívek az alkotmányhoz, sőt . . . a demokráciához.

Az Oroszországban olvasott összes lapoknak valószínűleg mintegy 90 százalékát teszik az októbrista és a liberális kiadványok. Ez a sajtó rendkívül züllesztő hatással van a tömegek politikai öntudatára, amikor olvasóinak egyre azt a gondolatot szuggerálja, hogy két tábor van, s ezek közül az egyik alkotmányt akar. Gondoljuk csak meg, hogy ez az egész kampány egy Rodzjanko-féle „alkotmányos" nyilatkozattal végződik, amelyet Miljukov elfogad!

E helyzet láttán nem ismételhetjük eleget a politikai tudomány régi — és sokak által elfeledett — igazságait. Mi az alkotmány? — ez az *égető* kérdés Oroszországban.

Az alkotmány kiegyezés a régi (nemesi, hűbéri, feudális, abszolutista) társadalom történelmi erői és a liberális burzsoázia között. Ennek a kiegyezésnek a reális feltételeit, a régi társadalom engedményeinek vagy a liberális burzsoázia győzelmeinek mértékét azok a győzelmek határozzák meg, amelyeket a demokrácia, a nagy néptömegek (és elsősorban a munkások) aratnak a réginek az erői felett.

Választási hadjáratunk csak azért végződhetett úgy, hogy Miljukov elfogadta Rodzjanko „nyilatkozatát", mert a liberalizmus a *valóságban* nem a régi *kiváltságainak*

(gazdasági, politikai stb. kiváltságainak) megszüntetésére törekszik, hanem arra, hogy ezeken a kiváltságokon *megosztozzék* (röviden szólva) a földbirtokosság és a burzsoázia. A demokrácia népi mozgalmától, tömegmozgalmától a liberalizmus jobban fél, mint a reakciótól: innen ered a liberalizmus meglepő — a tőke gazdasági ereje szempontjából meglepő — politikai *gyengesége*.

A június harmadiki rendszerben a liberalizmus a megtűrt, félig legális ellenzék monopóliumát élvezi, és az új politikai élénkülés kezdete (túlságosan gyenge és pontatlan szót használunk) az új, növekvő demokrácia széles rétegeit kiteszi e monopolisták hatásának. Ezért Oroszországban a politikai szabadság kérdésének *lényege* most éppen annak tisztázását követeli meg, hogy nem két, hanem három tábor harcol, mert csakis ennek az utóbbi, a liberálisok által agyonhallgatott tábornak van valóban *ereje* ahhoz, hogy valóra váltsa a politikai szabadságot.

Az 1912-es választásokon korántsem „az alkotmány miatt" folyt a harc, mert a kadet párt, a fő liberális párt, amely főleg az októbristákat támadta és verte meg, szolidaritást vállalt Rodzjanko nyilatkozatával. A harc — a június harmadiki rendszer rendőri harapófogójába szorítva — azért folyt, hogy felébredjen, megerősödjön és tömörüljön az *önálló*, a liberalizmus ingadozásától és „októbrista szimpátiájától" független *demokrácia*.

Ezért sarkalatos hibát követ el az, aki a választási hadjárat igazi eszmei-politikai tartalmát *csupán* „parlamenti" szempontból vizsgálja. Minden „alkotmányos" programnál és platformnál százszorta reálisabb az a kérdés, hogyan foglaltak állást a különböző pártok és csoportok az 1912-ben kibontakozott politikai sztrájkmozgalommal szemben.

Az egyik legjobb próba annak megállapítására, hogy bármely országban melyek a polgári pártok és melyek a proletár pártok: e pártoknak a gazdasági sztrájkokhoz való viszonya. Ha valamely párt sajtójában, szervezeteiben és parlamenti felszólalásaiban *nem* harcol együtt a munkásokkal a gazdasági sztrájkokban, akkor ez a párt polgári párt, bármennyire esküdözzön is, hogy „népi", „radikális szocialista" stb. Oroszországban, mutatis mutandis (a meg-

felelő változtatásokkal), ugyanezt kell mondanunk azokról a pártokról, amelyek demokratikusnak akarnak számítani: ne esküdözz, hogy ilyen meg ilyen papíron megírtál egy alkotmányt, megírtad az általános választójogot, az egyesülési szabadságot, a nemzetiségek egyenjogúságát stb., ezek a *szavak* egy *garast* sem érnek, hanem mutasd meg a *tetteidet*, mutasd meg, mit tettél 1912-ben a politikai sztrájkmozgalom érdekében! *Még* ez a kritérium *sem* teljes, de mégis gyakorlati kritérium, nem pedig üres ígéret.

V. HOGYAN ELLENŐRIZTE AZ ÉLET A VÁLASZTÁSI JELSZAVAKAT

A választási hadjárat azért rendkívül figyelemre méltó minden öntudatos politikus számára, mert *objektív* anyagot szolgáltat a különféle társadalmi *osztályok* nézeteinek, hangulatának s következésképp érdekeinek kérdéséhez. A képviseleti intézmény választásait ebből a szempontból népszámláláshoz hasonlíthatjuk: a választások politikai statisztikát szolgáltatnak. Magától értetődik, hogy ez a statisztika lehet jó (általános stb. választójog esetén), lehet rossz is (amilyen például a mi — bocsánat a kifejezésért — parlamentünk választása); magától értetődik, hogy ezt a statisztikát — mint általában minden statisztikát — meg kell tanulnunk bírálni és kritikával felhasználni. Magától értetődik, végül, hogy ezt a statisztikát általában az egész szociális statisztikával való összefüggésében kell vizsgálnunk, és például a sztrájkstatisztika azok számára, akiket nem fertőzött meg a parlamenti kretenizmus betegsége, gyakran százszor komolyabbnak és mélyrehatóbbnak bizonyul, mint a választási statisztika.

De mindeme fenntartások után is kétségtelen, hogy a választások *objektív* anyagot szolgáltatnak. Egy valamirevaló politikus számára mindig értékes a szubjektív óhajok, érzelmek és nézetek ellenőrzése a különböző osztályokhoz tartozó *néptömegek* szavazásának számbavétele révén. A pártok gyakorlati, a választók szeme láttára, a választások eredményeinek számbavételével folyó harca mindig olyan anyagot szolgáltat, amely *ellenőriz* bennünket, hogy

helyesen itéltük-e meg a társadalmi erőviszonyokat az országban, helyesen itéltük-e meg az egyes „jelszavak“ jelentőségét.

Ebből a szempontból próbáljuk most megvizsgálni a választások eredményeit.

A politikai statisztika kérdését illetőleg a legfontosabb, amit itt meg kell mondanunk, az, hogy nagy része teljesen használhatatlan azért, mert a kormány egészen szemérmetlenül alkalmazott mindenféle adminisztratív „rendszabályokat“: „magyarázatokat“, nyomást, letartóztatást, kitoloncolást stb. stb. vég nélkül. Cserevanyin úr például, aki a „Nasa Zarja“ 9—10. számában különböző kúriák néhány száz elektorának adatai alapján összesíti az eredményeket, kénytelen elismerni, hogy azt a körülményt, hogy a 2. városi kúriában és a paraszti kúriában csökkent az ellenzéki elektorok százaléka (a III. duma választásaihoz képest), „*nevetséges volna*“ a jobbratolódás bizonyítékának tekinteni. Az egyetlen kúria, amelyben Mimrecovék, Hvosztovék, Tolmacsevék, Muratovék és társaik *nem tudtak* csalni, az 1. városi kúria. S ebben a kúriában azt látjuk, hogy az „ellenzéki“ elektorok száma 56%-ról 67%-ra emelkedett, az októbristák száma viszont 20%-ról 12%-ra, a jobboldaliaké 24%-ról 21%-ra csökkent.

De ha a „magyarázatok“ semmivé is tették az elektorokra vonatkozó választási statisztika jelentőségét, ha a demokratikus osztályok, amelyek egyáltalában *ki vannak rekesztve* a kiváltságos júniusharmadikások sorából, saját bőrükön érezték is ezeknek a magyarázatoknak minden gyönyörűségét, a liberalizmusnak a demokráciához való *viszonya* mégis megmutatkozott a választásokon. Ehhez a kérdéshez mégis kaptunk olyan objektív anyagot, amelynek alapján az élet tapasztalataival ellenőrizhetjük azt, amit a különböző „áramlatok“ a választások *előtt* gondoltak és mondtak.

A liberalizmus és a demokrácia viszonyának kérdése korántsem „csak pártkérdés“, vagyis korántsem *csak* az egyik szigorú értelemben vett pártvonal szempontjából lényeges kérdés. Nem. Ez a kérdés a leglényegesebb *mindenki* számára, aki Oroszországban politikai szabadságra törekszik. S ez a kérdés az, *hogyan* lehet elérni azt a

célt, amelyre Oroszországban minden tisztességes és becsületes ember közös erővel törekszik.

Amikor a marxisták 1912-ben elkezdték a választási hadjáratot, éppen a *következetes* demokratizmus jelszavait állították a középpontba, ellentétben a liberális munkáspolitikával. Ezek a jelszavak kétféleképpen ellenőrizhetők: 1) más országok véleményeivel és tapasztalataival; 2) az 1912-es *hadjárat tapasztalataival*. Helyesek-e vagy nem helyesek a marxisták jelszavai, ezt most látnunk kell abból, milyen viszony alakult ki *ténylegesen* a liberálisok és a demokraták közt. A jelszavak eme ellenőrzésének objektivitása abban rejlik, hogy nem mi magunk ellenőriztük őket, hanem a *tömegek*, és nemcsak általában a tömegek, hanem kiváltképpen *ellenfeleink*.

Vajon a választásokon és a választások eredményeképpen úgy alakult-e a liberálisok és a demokrácia viszonya, ahogy a marxisták várták? vagy úgy, ahogy a liberálisok várták? vagy úgy, ahogy a likvidátorok várták?

Hogy ebben a kérdésben eligazodhassunk, először is felidézzük emlékezetünkben ezeket a „várakozásokat". 1912 legelején, amikor a választások kérdése még éppen csak felvetődött, amikor a kadetok (konferenciájukon) kitűzték az egységes ellenzéknek (vagyis a *két tábornak)* és a baloldali októbristákkal való blokkok megengedhetőségének zászlaját, a munkássajtó foglalkozott a jelszavak kérdésével, nevezetesen Martov és Dan cikkei a „Zsivoje Gyeló"-ban, F. L—ko[126] és mások cikkei a „Zvezdá"-ban (11. (47.) és 24. (60.) sz.; illetve „Zsivoje Gyelo", 2, 3. és 8. sz.).

Martov kiadja ezt a jelszót: „verjük ki a reakciót dumabeli hadállásaiból"; Dan: „tépjük ki a dumát a reakció kezei közül". Martov és Dan szemére hányta a „Zvezdá"-nak, hogy *fenyegeti* a liberálisokat, és igyekszik duma-mandátumokat *kicsikarni* a liberálisoktól.

A három álláspont világosan kirajzolódott:

1) A kadetok egységes ellenzék (vagyis két tábor) mellett és a baloldali októbristákkal való blokkok megengedése mellett.

2) A likvidátorok e jelszó mellett: „tépjük ki a dumát a reakció kezei közül", könnyítsük meg a kadetoknak és a

progresszistáknak a „hatalomra jutást" (Martov a „Zsivoje Gyelo" 2. számában). Ne *csikarjunk ki* mandátumokat a liberálisoktól a demokraták számára.

3) A marxisták ellenzik ezt a jelszót: „tépjük ki a dumát a reakció kezei közül", mert ez azt jelenti, hogy tépjük ki a *földbirtokost* a reakció kezei közül. „Gyakorlati feladatunk a választásokon korántsem az, hogy «kiverjük a reakciót dumabeli hadállásaiból», hanem az, hogy erősítsük a demokráciát, kivált a munkásdemokráciát" (F. L—ko a „Zvezda" 11. (47.) számában)*. A liberálisokat *fenyegetni* kell, *ki kell csikarni* tőlük a mandátumokat, harcba kell szállni velük, s nem szabad megijedni a feketeszázas veszély körül csapott lármájuktól (ugyanő a 24. (60.) számban**). A liberálisok *csak akkor* jutnak hatalomra, amikor a demokrácia a liberalizmus ingadozása *ellenére* győz.

A marxisták és a likvidátorok közti nézeteltérés rendkívül mély és kibékíthetetlen, bármennyire könnyűnek tűnik is fel némely jámborok szemében a kibékíthetetlen mondvacsinált kibékítése. „Tépjük ki a dumát a reakció kezei közül" — ez egész eszmekör, egész politikai rendszer, amely *objektíve* azt jelenti, hogy átengedjük a hegemóniát a liberálisoknak. „Tépjük ki a demokráciát a liberálisok kezéből" — ez a politika ellentétes rendszere, amely azon alapul, hogy csak a liberálisoktól való függésből megszabadult demokrácia *képes valóban* megingatni a reakció erejét.

Nézzük meg tehát, mi lett a gyakorlati eredménye annak az ütközetnek, amelyről így vélekedtek megkezdése *előtt*.

Idézzük meg tanúnak, aki meghatározza az ütközet eredményeit, V. Levickij urat, a „Nasa Zarja" munkatársát (9—10. sz.) — *ezt* a tanút bizonyára senki sem fogja azzal gyanúsítani, hogy elfogult a „Zvezda" és a „Pravda" irányvonala iránt.

Ez a tanú a következőkben állapítja meg, melyek voltak az ütközet eredményei a 2. városi kúriában, amely

* Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 439. old. (oroszul). — *Szerk.*

** Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 503. old. (oroszul). — *Szerk.*

tudvalevőleg az egyetlen kúria, ahol a választás legalább távolról hasonlított az „európai" választásokra, és ahol legalább némi lehetőség van arra, hogy összegezzük a liberalizmus és a demokrácia „mérkőzéseinek" eredményeit.

A tanú 63 szociáldemokrata indulást számolt össze, ebből 5 esetben a jelölt *kénytelen* volt visszalépni, 5 esetben megegyezés történt más pártokkal, és 53 önálló indulás volt. Ebből az 53 esetből 4 eset négy nagyvárosra esik, 49 pedig elektorok választásakor történt.

Ebből a 49 esetből 9-ről nem tudjuk, kivel harcoltak a szociáldemokraták; 3 esetben a jobboldaliakkal (mind a három a szociáldemokraták győzelmével végződött); 1 esetben a trudovikokkal (szociáldemokrata győzelem); *a többi 36 esetben liberálisokkal* (21 szociáldemokrata győzelem; 15 vereség).

Ha külön választjuk az *orosz* liberálisokat, a szociáldemokraták 21 esetben mérkőztek velük. Az eredmények a következők:

	Győztek: a szociáldemokraták	Győztek: a szociáldemokraták ellenfelei	Az esetek száma összesen
Szociáldemokraták a kadetok ellen	7	8	15
Szociáldemokraták más liberálisok ellen*	4	2	6
Összesen ...	11	10	21

Szóval a szociáldemokraták fő ellenfelei a *liberálisok* voltak (36 eset 3-mal szemben); a *fő* vereségeket a szociáldemokratákra a *kadetok* mérték.

Továbbá, a megegyezések 5 esete közül két esetben az ellenzék közösen megegyezett a jobboldaliak ellen; *három* esetben „szó lehet a kadetok ellen irányuló baloldali blokkról" (az én kiemelésem; „Nasa Zarja", 9—10. sz. 98. old.). Tehát a megegyezések száma az összes indulás

* Progresszisták és kadetok *együtt* progresszistákkal vagy trudovikokkal.

számának kevesebb, mint egytizede. A megegyezések 60 százaléka a kadetok ellen irányult.

Végül a 4 nagyvárosban a következők az eredmények:

	Leadott szavazatok száma (maximum)			
			Riga	
	Pétervár	Moszkva	1. választás	ismétlés
A kadetokra	19 376	20 310	3 754	5 517
A szociáldemokratákra	7 686	9 035	4 583	4 570
Az októbristákra	4 547	2 030	3 674	—
A jobboldaliakra	1 990	1 073	272	—
A trudovikokra	1 075	—	—	—

A szociáldemokraták tehát *mind* a négy nagyvárosban a kadetokkal mérkőznek, s 1 esetben a kadetok a szavazás megismétlésekor az *októbristák segítségével* győznek (ha ezek közé soroljuk a „balti alkotmány-párt" jelöltjét).

Magának a tanúnak a következtetései:

„A városi demokrácia képviseletében a kadet monopóliumnak bealkonyul. A szociáldemokratáknak ezen a téren az a legközelebbi feladatuk, hogy mind az öt önálló képviseletű városban elhódítsák a képviseletet a liberalizmustól. Ennek pszichológiai" (??) „és történelmi" (hát a gazdasági?) „előfeltételei: a demokratikus választó «balratolódása», a kadet politika gyengesége és a proletár öntevékenység újraéledése — már adva vannak" („Nasa Zarja", i. sz. 97. old.).

VI. A KADET PÁRTHOZ FŰZÖTT ILLÚZIÓK „ALKONYA"

1. A tények bebizonyították, hogy az „egységes ellenzék", illetve a „két tábor" kadet jelszavának tényleges célja az volt, hogy a liberálisok becsapják a demokráciát, csalárd úton kisajátítsák a demokratikus megélénkülés gyümölcseit, *korlátozzák, tompítsák és gyengítsék* annak az egyetlen erőnek ezt a felélénkülését, amely képes Oroszországot előre vinni.

2. A tények bebizonyították, hogy az egyetlen választási küzdelem, amely legalább valamennyire hasonlított a „nyílt", „európai" választási küzdelemre, *éppen* azért folyt, hogy kiszabadítsuk a demokráciát a liberálisok

befolyása alól. Ez a jelszó a *való élet* volt, ez a jelszó azt fejezte ki, hogy az új demokrácia valóban újra megmozdul. A likvidátorok jelszava pedig, a „tépjük ki a dumát a reakció kezei közül", egy liberális-értelmiségi kör rothadt agyszüleménye volt.

3. A tények bebizonyították, hogy az igazi tömeghadjárat tényleges szükségleteit csakis a kadetok elleni „ádáz" harc, csakis a „kadetfalás" fejezte ki, amelyért annyi szemrehányást tettek nekünk a liberálisok gerinctelen szolgái, a likvidátorok, mert a kadetok valójában *még rosszabbnak* bizonyultak, mint amilyennek mi rajzoltuk őket. A kadetok a feketék nyílt szövetségesei lettek a szociáldemokrata Predkalnnal szemben, a szociáldemokrata Pokrovszkijjal szemben![127]

Elvégre ez történelmi jelentőségű fordulat Oroszországban: a feketék, akik ádázul gyűlölték a kadetokat, akik a kadetokban látták a fő ellenséget, az események alakulásával oda jutottak, hogy kadetra szavaztak a szociáldemokratával szemben. Ebben a látszólag jelentéktelen tényben kifejeződik a pártok igen jelentős eltolódása, amely megmutatja, lényegében mennyire felszínesek voltak a feketéknek a kadetok elleni támadásai, és *viszont*, — lényegében milyen könnyen *egymásra találtt*, egységbe fonódott Puriskevics és Miljukov a szociáldemokratákkal szemben.

Az élet megmutatta, hogy mi, bolsevikok, nem hogy nem kisebbítettük a kadetokkal való esetleges blokkok számát (a második szakaszon stb.), hanem inkább még *túloztuk*, mert a kadetok a *valóságban* számos esetben az októbristákkal léptek blokkra ellenünk! Ez persze nem jelenti azt, hogy *nem voltunk hajlandók* felhasználni (ahogy a túlságosan buzgó tegnapi otzovisták és barátaik akarták) sok esetben, például a kormányzósági választógyűléseken a kadetokkal alkotott blokkjainkat a jobboldaliak ellen. Ez azt jelenti, hogy *általános irányvonalunkat* (3 tábor, a demokrácia a kadetok ellen) az élet igazolta és még jobban megszilárdította.

Itt kell megjegyeznünk, hogy Levickij, Cserevanyin urék és a „Nasa Zarja" más munkatársai minden dicséretet megérdemlő buzgalommal és igyekezettel gyűjtötték az értékes anyagot választási statisztikánkhoz. Kár, hogy

nem összegezték az anyagot — amely nyilvánvalóan rendelkezésükre áll — arra vonatkozóan, hogy a kadetok hány esetben léptek közvetlen és közvetett blokkra az októbristákkal és a jobboldaliakkal a szociáldemokraták *ellen*.

Predkaln és Pokrovszkij esete nem egyedülálló; a kormányzósági választógyűléseken még sok hasonló eset előfordult. Ezeket nem szabad elfelejtenünk. Nagyobb figyelmet kell rájuk fordítanunk.

Továbbá. „Tanúnk", aki kénytelen levonni a fentebb idézett következtetéseket a kadetokról, egyáltalán nem gondolkozott azon, hogy a kadet pártnak melyik értékelését *igazolták* ezek a következtetések. Ki nevezte a kadet pártot a városi demokrácia pártjának? És ki bizonyította be *már 1906 márciusában*, s hellyel-közzel már előbb is, hogy ez a liberális párt a demokratikus választó becsapásának köszönheti fennmaradását?

Most a likvidátorok Feledékeny Jánosokként rákezdtek: „a kadetok monopóliumának bealkonyul"... Tehát volt „monopólium"? Mit jelent ez? A monopólium a konkurrencia kiküszöbölését jelenti. Mármost 1906—1907-ben jobban ki volt küszöbölve a szociáldemokratáknak a kadetokkal való konkurrenciája, mint 1912-ben??

V. Levickij úr megismétli a vulgáris frázist, *anélkül*, hogy gondolkozna szavainak értelmén. A monopóliumot „egyszerűen" úgy értelmezi, hogy a kadetok túlsúlyban voltak, s most ennek vége. De ha önök igényt tartanak a marxista névre, uraim, akkor legalább egy kicsit gondolkozzanak a pártok osztályjellegének kérdésén, és ne vegyék ennyire semmibe tegnapi kijelentéseiket.

Ha a kadet párt a városi demokrácia pártja, akkor túlsúlya nem „monopólium", hanem a városi demokrácia *osztály*érdekeinek a következménye! Ha viszont néhány év múlva túlsúlyuk „monopóliumnak" bizonyult, vagyis olyasminek, ami a kapitalizmus általános és legfőbb törvényei, valamint a tőkés társadalom osztályviszonyai szempontjából véletlen és nem normális jelenség, akkor következésképpen azok, akik a kadet pártot a városi demokrácia pártjának tekintették, opportunisták voltak, elcsábíttatták magukat a pillanatnyi sikertől, a kadetizmus divatos csillogásának bűvkörébe kerültek, eltávolod-

tak a kadetok marxista bírálatától a kadetok előtt való liberális hajbókolás irányában.

V. Levickij úr következtetése *teljesen, szó szerint* igazolja a kadet párt osztálytermészetéről szóló 1907-es londoni bolsevik határozatot, amelyet a mensevikek hevesen vitattak. Ha a városi demokrácia *„hagyományból"* és azért követte a kadetokat, mert *„a liberálisok egyszerűen becsapták"*, mint ez a határozat mondja, akkor egészen érthető, hogy 1908—1911 keserves tanulságai szertefoszlatták az „alkotmány-illúziókat", megingatták a „hagyományt", leleplezték a „becsapást", és így arra vezettek, hogy a „monopóliumnak" bealkonyult.

Manapság túlságosan sokan vannak, akik akarva vagy nem akarva megfeledkeznek a múltról, s egyszerűen félvállról veszik a fontos politikai kérdésekre adott pontos, közvetlen, világos válaszokat, ügyet sem vetve arra, hogyan ellenőrizték ezeket a válaszokat 1905—1907 és 1908—1912 gazdag tapasztalatai. Az ébredező demokráciára nézve mi sem végzetesebb, mint ez a megfeledkezés és ez a magatartás.

VII. EGY „ÓRIÁSI VESZEDELEM A NEMESI FÖLDBIRTOKRA NÉZVE"

Cserevanyin úr a választási küzdelem eredményeit összegezve úgy számítja, hogy az ellenzéktől „tisztára mesterségesen, csakis egészen kivételes rendszabályokkal hódították el 49 mandátumot". Ha ezt a 49 mandátumot hozzáadjuk a valóban megszerzett mandátumokhoz, véleménye szerint 207 mandátum lesz az eredmény, vagyis mindössze 15-tel kevesebb, mint amennyi az abszolút többséghez szükséges. A szerző következtetése: „a nemesi-feudális reakció a június harmadiki rendszer talaján, ha nem alkalmaz kivételes, mesterséges rendszabályokat, teljes és döntő (??!) vereséget szenvedett volna a választásokon."

„A nemesi földbirtokot fenyegető eme óriási veszedelemhez képest" — folytatja a szerző — ... a papok és a földbir-

tokosok közti összeütközések teljesen eltörpülnek (id. mű, 85. old.).

Íme, ez a következménye annak a jelszónak, hogy tépjük ki a dumát a reakció kezei közül! Cserevanyin kegyetlenül megbüntette Martovot, hogy ad abszurdum vitte jelszavát, és hogy úgy mondjuk, „a választási küzdelem eredményeivel" együtt leszögezte a likvidátor illúziók eredményeit is.

Még hogy a IV. duma progresszista-kadet többsége volna *„óriási veszedelem a nemesi földbirtokra nézve"!* Ez valóságos gyöngyszem.

De ez nem nyelvbotlás, hanem elkerülhetetlen következménye annak az egész eszmei tartalomnak, amellyel a liberálisok és a likvidátorok a választási hadjáratot igyekeztek megtölteni.

A progresszisták szerepe roppant mértékben megnőtt a kadetokéhoz képest, — a progresszisták politikájukban megtestesítik a kadetok renegátságát (vehizmusát), — ténylegesen, csendben és titokban, maguk a kadetok is áttértek a progresszizmus álláspontjára, — mindezt *nem akarták* meglátni a likvidátorok, és ezért jutottak e „Cserevanyin-féle" gyöngyszemig. „Ne beszéljünk túlságosan sokat a kadetok ellenforradalmiságáról" — ezt, vagy körülbelül ezt írta egyszer a trudovik (narodnyik likvidátor) Vodovozov úr. Ugyanígy vélekedtek a mi likvidátoraink is.

Elfeledték még a III. duma tanulságait is, ahol pedig a kadet Berezovszkij hivatalos beszédben „magyarázta meg" a kadetok agrárprogramját, és bebizonyította, hogy ez a program *előnyös* a földbirtokos nemeseknek. És most, 1912-ben azt hiszik, hogy az „ellenzéki" földesúri duma, ezek a progresszisták, ezek a kissé átmázolt októbristák fenyegetik „óriási veszedelemmel a nemesi földbirtokot"...

Nézze, Cserevanyin úr... ám működtesse a fantáziáját, de azért mindennek van határa!

A választások eredményeihez van egy kitűnő illusztrációnk, amely egyben illusztráció a likvidátor taktika cserevanyini eredményéhez is. A IV. duma 132 szavazattal

78 ellenében elfogadta a progresszisták vitazáró javaslatát.

Nem más, mint az októbrista Antonov jelentette ki hivatalosan, hogy teljesen meg van elégedve ezzel a sekélyes, semmitmondó javaslattal, ezzel az októbrista javaslattal! Antonov úrnak természetesen igaza van. A progresszisták merőben októbrista javaslatot terjesztettek be. A progresszisták az októbristák és a kadetok kibékítőinek szerepét játszották.

Az októbrizmust levertük, éljen az októbrizmus! „Levertük" a gucskovi októbrizmust, éljen a Jefremov—Lvov-féle októbrizmus*.

VIII. A VERESÉG LEPLEZÉSE

Most még meg kell vizsgálnunk a választások eredményét a legfontosabb kúriában, a munkáskúriában.

Hogy ez a kúria a szociáldemokrácia oldalán van, az senki előtt sem kétséges. Itt már nem folyt harc a narodnyikok ellen: a narodnyikok körében *nem volt* ellenállás a narodnyik likvidátorsággal (a párizsi „L'Initiative"-vel[128] és a pétervári népi szocialistákkal), valamint a narodnyik otzovizmussal szemben, és mivel a dekadens áramlatokkal szemben nem fejtettek ki ellenállást, a baloldali narodnyikok *nullává* váltak.

A munkáskúriában a harc csak a marxisták és a liberális munkáspolitikusok, a likvidátorok között folyt. A marxisták egyenesen és világosan, nyíltan és hitvány köntörfalazás nélkül kijelentették 1912 januárjában, hogy a *munkás*kúriában (és csak abban) tilos a megegyezés a munkáspárt *rombolóival***.

Ez közismert tény. Az is köztudomású, hogy a lik-

---

* A „Recs" december 16-án azt állítja, hogy a szociáldemokraták is megszavazták a progresszisták aljas javaslatát. Ez valószínűtlen. A „Pravda" hallgat erről. Lehetséges, hogy az ülő (vagy a távozásra felálló?) szociáldemokratákat „beleszámolták" a *mellette* szavazók sorába.

** Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 17. köt. 420. old. (oroszul). — *Szerk.*

vidátorok augusztusi konferenciáját még a békítgető Plehanov is „szánalmas“, likvidátor konferenciának nevezte (a „Nasa Zarja“ esküdözése ellenére), s azt mondta, hogy a konferencia valamennyi határozata *„diplomácia“*, vagyis nevén nevezve a gyermeket, csalás.

Mit mutattak hát a választások eredményei?

Szolgáltattak-e *objektív* anyagot, vagy sem, ahhoz a kérdéshez, hogyan feleltek meg a valóságnak a januári és az augusztusi nyilatkozatok? Ki mellett foglaltak állást a munkásosztály választott képviselői?

Erről egészen pontos statisztikai anyagunk van, s ezt a likvidátorok igyekeznek (hasztalan!) üvöltéssel és szitkozódással eltussolni, elhomályosítani, túlharsogni.

A második dumától kezdve (az első dumát a szociáldemokraták többsége bojkottálta) pontos adataink vannak arra vonatkozóan, hogy a munkáskúria által választott duma-képviselők hogyan oszlanak meg a szociáldemokrata párt különböző „áramlatai“ között. Íme az adatok:

A munkáskúria által választott duma-képviselők:

		Mensevikek	Bolsevikok	Az utóbbiak százalékaránya
II. duma	(1907)	12	11	47
III. duma	(1908—1912)	4	4	50
IV. duma	(1912)	3	6	67

Ezek a számok önmagukért beszélnek!

1907-ben a bolsevikok hivatalos számítás szerint többségben voltak a pártban (105 bolsevik küldött és 97 mensevik küldött). Tehát a munkáskúriában kialakult 47 százalék (az egész frakciónak 18 bolsevik + 36 mensevik = 54 tagja volt) a munkáspártban mintegy 52 százaléknak felelt meg.

1912-ben először fordult elő, hogy *mind a hat kúriai* képviselő bolsevik lett. Ismeretes, hogy ez a hat kormányzóság — a fő ipari kormányzóságok. Ismeretes, hogy ezekben a kormányzóságokban a proletariátusnak hasonlíthatatlanul nagyobb része összpontosul, mint más kormányzóságokban. Világos tehát — és ezt az 1907. évvel való összehasonlítás teljesen bebizonyította —, hogy a

munkáskúria 67 százaléka a munkáspártnak több mint 70 százalékát jelenti.

A harmadik duma idején, amikor az értelmiség elmenekült a munkáspártból, a likvidátorok pedig igyekeztek erre mentséget találni, a munkások elmenekültek a likvidátoroktól. Amikor a likvidátor Belouszov elmenekült a III. duma szociáldemokrata frakciójából, és az egész frakció (amely háromnegyed részben mensevik volt) a mensevizmustól az antilikvidátorság felé fordult*, ez szimptómája és biztos mutatója volt annak, hogy a munkások körében *ugyanez* a folyamat megy végbe. És a IV. duma választásai bebizonyították ezt.

A „Nasa Zarjá"-ban Oszkarov, Martov, Cserevanyin, Levickij stb. hihetetlenül haragszanak ezért, s valósággal ontják a legpompásabb puriskevicsi „bókokat" az állítólag szektás, állítólag lenini állítólagos körre.

Szép kis kör és szép kis szektásság az, amely olyan eredményeket ér el, hogy 1908—1912 folyamán szakadatlanul erősödik a munkáskúriában, s a IV. duma idején a munkáskúria belőle választja meg képviselőinek 67 százalékát! Ügyetlen vitatkozók a likvidátorok. Le akarnak hordani bennünket** a sárga földig, de voltaképpen a legszebb bókokat mondják nekünk.

Éppen az értelmiségi körök szokása, hogy a vitás kér-

* A likvidátor Oszkarov mulatságos formában ismeri be ezt a vitathatatlan tényt: a bolsevikok *„elérték céljukat:* a legfelelősségteljesebb pillanatban ténylegesen, ha nem is hivatalosan, kettészakították a frakciót" („Nasa Zarja", id. sz. 3. old.), mármint a harmadik duma frakcióját. „Szakadásnak" itt vagy a likvidátor Belouszov elmenekülését nevezi, vagy azt, hogy a frakció tagjai közül *ketten* likvidátor lapban dolgoztak, nyolcan pedig antilikvidátor lapban, a többi semleges volt.

** A likvidátorok elhallgatják a munkáskúriai választások eredményeit, szívesebben csapnak lármát Pétervárral kapcsolatban, azt mondják: gyalázat! Persze, hogy gyalázat, uraim! Gyalázat azokra, akikkel szemben elfogadták az *utasítást*, amelyet előre *kinyomatott*, vagyis megszavazott a szervezet. Bizony szégyen, ha *valakit* az *utasítás* ellenére választatnak meg. De még nagyobb szégyen, hogy visszautasították a sorshúzást, amikor 3—3 volt az eredmény. P., a Péterváron ismert „pravdista" nyíltan felajánlotta a sorshúzást a likvidátor M.-nek, de az elvetette!! Gyalázat a likvidátorokra a pétervári választásokért!

déseket ordítozással, szidalmak özönével, egymás túlharsogásával döntik el. A munkások többre becsülik az *objektív* adatokat. Oroszországban pedig, a mostani politikai helyzetben, nincs és nem is lehet más *objektív* mérce annak megállapítására, hogy milyen ereje és befolyása van ennek vagy annak az áramlatnak a munkástömegek körében, mint a munkássajtó és a munkáskúria.

Ezért, likvidátor urak, minél többet fognak lármázni és szitkozódni a „Nasa Zarjá"-ban és a „Lucs"-ban, annál nyugodtabban tesszük fel a munkásoknak a kérdést: van-e más objektív kritériuma a tömegekkel való kapcsolatnak, mint a munkássajtó és a munkáskúria?

Az olvasók, akiket meg akarnak süketíteni a „Lenin szektás köre" stb. körül csapott üvöltözéssel, nyugodtan gondolkozzanak a munkássajtónak és a munkáskúriának ezeken az objektív adatain. Ezek az objektív adatok megmutatják, hogy a likvidátorok azért üvöltöznek, hogy leplezzék teljes vereségüket.

De különösen tanulságos összehasonlítanunk, hogyan jött létre a „Lucs" — amely *a választások napjaiban* jelent meg egy magánkezdeményezés révén —, és hogyan jött létre a „Pravda". A munkásmozgalom áprilisi hulláma az oroszországi munkásság tömegmozgalmának egyik legnagyobb, történelmi jelentőségű hulláma. Ebben a mozgalomban még a gyárosok számításai szerint is a munkások százezrei vettek részt. És *maga ez a mozgalom*, mint melléktermékét *létrehozta a „Pravdá"-t*, — oly módon, hogy előbb megerősítette a „Zvezdá"-t, amely így hetilapból kétnaponként megjelenő lappá vált, majd utóbb márciusban 76-ra és áprilisban 227-re növelte a „Pravda" javára rendezett munkásgyűjtések számát (csakis a csoportos munkásgyűjtéseket számítva).

Ez is egyik klasszikus példája annak, hogy az a mozgalom, amelytől teljesen távol áll a reformista jelleg, melléktermékként vagy reformokat, vagy engedményeket eredményez, vagy a keretek tágítására stb. vezet.

A reformisták árulást követnek el a munkásmozgalom ellen, amikor a munkásmozgalom nagy lendülete elé reformista jelszavakat tűznek ki (ahogy likvidátoraink teszik). A reformizmus ellenfelei pedig nemcsak hívek

maradnak a proletariátus csorbítatlan jelszavaihoz, hanem a legjobb „gyakorlati embereknek" is bizonyulnak: éppen a nagy lendület, éppen a csorbítatlan jelszavak biztosítják azt az erőt, amely melléktermékként vagy engedményt, vagy reformot eredményez, vagy arra vezet, hogy kitágulnak a keretek, vagy hogy a felső rétegek legalább ideig-óráig kénytelenek eltűrni az alsó rétegek kellemetlen mozgolódását.

Amíg a likvidátorok 1908—1912 folyamán szidalmazták az „illegalitást", igazolták az illegalitásból való „menekülést", „nyílt pártról" fecsegtek, elhagyta őket az *egész* munkáskúria, s a likvidátorok nem tudták kihasználni az április—májusi hullám első és nagy fellendülését!

Martov úr a „Nasa Zarjá"-ban elismeri ezt a ránézve szomorú körülményt, beismerését azonban különösen mulatságos formába burkolja. Szidja és nullának minősíti a plehanovisták és a vperjodisták csoportjait, amelyeket tegnap még *maguk a likvidátorok* tüntettek fel „központoknak" és áramlatoknak, jóllehet mi azt követeltük, hogy csak az orosz szervezetekkel számoljanak. S Martov keserűen, bosszúsan, rengeteg epés (burenyinien epés) megjegyzés kíséretében elismeri, hogy „a lenini" „szektás kör" „helytállt", „sőt támadásba lendül", „miután szilárdan megvetette a lábát olyan porondokon, amelyeknek semmi közük sincs az illegalitáshoz" („Nasa Zarja", id. sz. 74. old.).

De Martovnak ezen a beismerésén mosolyognunk kell. Az embernek olyan a természete, hogy amikor ellenfele hibát követ el, kárörömet érez, mikor pedig az ellenfél helyes lépéseket tesz, olykor gyermekes méreg önt el bennünket.

Köszönjük a bókot, amelyet *kénytelen* volt mondani nekünk, liberális likvidátor! 1908 vége óta állandóan hangoztatjuk, hogy ki kell használnunk a mozgalom nyílt formáit, 1909 tavaszán emiatt szakítottunk több barátunkkal[129]. És ha ezeken a „porondokon" erőnek bizonyultunk, ezt csak annak köszönhetjük, hogy nem áldoztuk fel a szellemet a forma kedvéért. Hogy idejében felhasználhassuk a formát, hogy felhasználhassuk az áprilisi fellendülést, hogy kivívjuk a munkáskúria rokonszenvét,

amely annyira becses a marxista számára, nem azt kellett tennünk, hogy lemondunk a régiről, renegáttá válunk vele szemben, hanem tántoríthatatlanul védelmeznünk kellett a régi eszméit, hagyományait, anyagi szubsztrátumait. Éppen *ezek* az eszmék hatották át az áprilisi fellendülést, éppen ezek domináltak az 1912-es munkáskúriában, és csak az tarthatott lépést mind e fellendüléssel, mind e kúriával, aki hű maradt ezekhez az eszmékhez minden porondon és minden formában.

A megírás ideje: 1913 január.
Megjelent: „Proszvescsenyije" 1. sz. 1913 január.
Aláírás: V. Iljin.

AZ ÉLET TANÍT

Akit őszintén érdekel a felszabadító mozgalom sorsa országunkban, annak elsősorban *munkásmozgalmunk* iránt kell érdeklődnie. A fellendülés évei, éppúgy, mint az ellenforradalom évei, a napnál is világosabban megmutatták, hogy a munkásosztály az *összes* szabadságért küzdő erők *élén* halad, és hogy ezért a munkásmozgalom sorsa a legszorosabban összefonódik általában az orosz társadalmi mozgalom sorsával.

Nézzük meg a munkások nyolc évi *sztrájkmozgalmának* görbéjét! És próbáljuk megrajzolni azt a görbét is, amely megmutatja, hogyan növekedett és hanyatlott általában az egész orosz felszabadító mozgalom ezekben az években. A két görbe tökéletesen fedi egymást. Egyfelől az egész felszabadító mozgalom, másfelől a munkásmozgalom közt a legszorosabb, megbonthatatlan kapcsolat áll fenn.

Vegyük szemügyre 1905-től kezdve az oroszországi sztrájkmozgalom adatait.

Évek	Sztrájkok száma	Sztrájkolók száma (ezrekben)
1905	13 995	2 863
1906	6 114	1 108
1907	3 573	740
1908	892	176
1909	340	64
1910	222	47
1911	466	105
1912	körülbelül másfélmillió (gazdasági és politikai sztrájkokban).	

Vajon ezek az adatok nem mutatják a legszemléletesebben, hogy az általános népi felszabadító mozgalom legjobb barométere Oroszországban az orosz munkások sztrájkmozgalma?

A legmagasabb fellendülés (1905) során a sztrájkolók száma mintegy 3 millióra emelkedik. 1906-ban és 1907-ben a mozgalom hanyatlik, de még mindig igen magas színvonalon marad, a sztrájkolók száma átlag 1 millió. Ezután a mozgalom gyorsan hanyatlik — hanyatlik 1910-ig bezárólag: 1911 a fordulat éve. A görbe — bár még félénken — emelkedni kezd. 1912 újabb nagyarányú fellendülés éve. A görbe biztosan és határozottan felemelkedik 1906 színvonalára, és szemmelláthatólag közeledik ahhoz az évhez, amikor a hárommilliós számmal *világrekordot* ért el.

Új korszak kezdődött. Ez most már egyáltalán nem lehet kétséges. 1913 eleje a legjobb biztosíték erre. A *munkásság* az egyes *részlet*kérdésektől az *általános* kérdés felvetéséhez közeledik. A nagy tömegek figyelme az orosz életnek már nem csupán egyes visszásságaira összpontosul. Felvetődik e visszásságok *összességének* a kérdése, nem reformokról, hanem a reformról van szó.

Az élet tanít. Az élő harc a legjobban oldja meg azokat a kérdéseket, amelyek még nemrég annyira vitásak voltak. Nézzük meg most, 1912 után, akár csak a „petíciós kampány“ és az „egyesülési szabadság“ jelszava körül lefolyt vitáinkat. Mit mutattak meg a tapasztalatok?

Lehetetlennek bizonyult, hogy akár csak néhány tízezer munkásaláírást gyűjtsenek egy fölöttébb mérsékelt petícióra. Az viszont tény, hogy csak a *politikai* sztrájkokban *egymillió* ember vett részt. Az a szóbeszéd, hogy nem szabad tovább mennünk az „egyesülési szabadság“ jelszavánál, mert a tömegek különben nem értenek meg bennünket, és nem állnak csatasorba, az élettől elszakadt emberek üres és hiábavaló fecsegésének bizonyult. Az eleven, reális milliós tömegek pedig éppen a legátfogóbb, régi, csorbítatlan jelszavak jegyében sorakoztak fel. Csakis ezek a jelszavak lobbantották fel a tömegek lelkesedését. Most már eléggé meggyőzően bebizonyosodott, hogy ki

tartott a tömegekkel, s ki haladt a tömegek nélkül és a tömegek ellenére.

A tömegek élénk, friss, hatalmas mozgalma mint ócska rongyot félrelöki a mesterséges, íróasztalok mellett kiagyalt recepteket, és tovább halad előre, egyre előre.

Ebben rejlik a szemünk láttára kibontakozó nagyszabású mozgalom történelmi jelentősége.

„Pravda" 15. sz.
1913 január 19.

AZ ÚJ DEMOKRÁCIA

A „Recs“ újévi számában, a „Tarka találkozások“-ban Tan úr fontos kérdést érintett, amelyre a munkásoknak komoly figyelmet kell fordítaniuk. Ez az új demokrácia növekedésének kérdése.

„Immár egy éve, vagy talán több mint egy éve — írja Tan úr — az élet medre ismét változni kezd, ismét olvad. A víz szintje nem süllyed, hanem emelkedik, isten tudja honnan, föld alatti rétegekből és távoli forrásokból táplálkozva. Három évig minden csendes és üres volt. Most ismét felbukkannak emberek, egymás után jönnek elő különböző odukból és medvebarlangokból...

...A legérdekesebbek a paraszti származásúak, akik alulról jöttek. Számuk légió. Megtöltötték az élet középső régióit, sőt, a felső régiók felé törnek, különösen a vidéken. Technikusok, könyvelők, agronómusok, tanítók, mindenféle zemsztvo-hivatalnokok. Mindannyian hasonlítanak egymásra. Szürke arcú, erős csontozatú, durva külsejű emberek; reflexekre nem hajlamosak, ellenkezőleg, szívósak, mint a macska... Az élet, úgy látszik, még egy fokkal feljebb lépett, mert mi vegyesrendűek, olyanok vagyunk hozzájuk képest, amilyenek a nemesek voltak hozzánk képest.“

Találóan és helyesen mondta, bár nem szabad elfelejtenünk, hogy mind a régi vegyesrendűek, mind az új, „paraszti származású“ demokratikus értelmiség és félértelmiség — burzsoázia, szemben a feudális nemesekkel.

De a burzsoáziának vannak különböző rétegei, amelyeknek különböző történelmi lehetőségeik vannak. A burzsoázia felső rétegeiben és a gazdag polgári értelmiségben, az ügyvédekben, a professzorokban, az újságírókban, a

képviselőkben stb. csaknem mindig megvan a hajlandóság a Puriskevicsékkel való szövetségre. *Ezt* a burzsoáziát ezer meg ezer gazdasági szál köti hozzájuk.

Ezzel szemben a paraszti burzsoáziát és az új, „paraszti származású" értelmiséget ezer meg ezer szál köti a jogfosztott, elgyötört, sötét, éhező parasztság *tömegeihez*, és ez a burzsoázia meg ez az értelmiség összes életkörülményeinél fogva ellensége *mindenféle* puriskevicsi rendszernek, a vele való minden szövetségnek.

Ez az új, nagyobb számú, a milliók életéhez közelebb álló demokrácia gyorsan tanul, erősödik, növekszik. Nagy részében tele van határozatlan ellenzéki hangulattal, liberális limlom a tápláléka. Az öntudatos munkásokra az a nagy és felelősségteljes feladat hárul, hogy segítsenek kiszabadítani ezt a demokráciát a liberális előítéletek befolyása alól. Az oroszországi új demokrácia csakis olyan mértékben tud valami komolyat tenni a szabadság ügyéért, amilyen mértékben leküzdi ezeket az előítéleteket, lerázza magáról a silány liberális illúziókat, szakít a liberálisokkal, és kezet nyújt a munkásoknak.

„Pravda" 15. sz.
1913 január 19.
Aláírás: T.

A NARODNYIKSÁGRÓL

A. V. P. úr[180] a „Russzkoje Bogatsztvo“ 12. számában „iránymutató“ cikket írt egy „időszerű“ témáról ezzel a címmel: „Népi szocializmus vagy proletár szocializmus?“

Ez a cikk önmagában véve fölöttébb komolytalan és tartalmatlan. Ilyen üres szócsépléssel, a kitérő, puszta frázis ilyen tobzódásával, a nézetek ilyen zagyva keverékével (eklekticizmussal) már régen nem találkoztunk a magát komolynak tartó narodnyik folyóirat „iránymutató“ cikkeiben.

De a cikk jellemző, mert a narodnyikság bomlásának igen komoly és igen időszerű kérdését érinti. A narodnyikság az oroszországi paraszti demokrácia ideológiája (nézeteinek rendszere). Ezért minden öntudatos munkásnak figyelemmel kell kísérnie, hogyan változik ez az ideológia.

I

A narodnyikság nagyon régi eredetű. Megalapítóinak Herzent és Csernisevszkijt tartják. Az aktív narodnyikság virágkora a hetvenes évekre esik, amikor a forradalmárok a „nép közé“ (a parasztság közé) „mentek“. A narodnyikság gazdasági elméletét a legkövetkezetesebben V. V. (Voroncov) és Nyikolaj—on[181] fejtette ki a múlt század nyolcvanas éveiben. A XX. század elején a szociálforradalmárok fejezték ki a legpontosabban a baloldali narodnyikok nézeteit.

Az 1905-ös forradalom, amely az osztályok nyílt, tömeges akciójában mutatta meg Oroszország *összes* társadalmi erőit, egyszersmind a narodnyikság főpróbája volt, s megszabta helyét is. A paraszti demokrácia — ez a narodnyikság egyetlen reális tartalma és társadalmi jelentősége.

Az orosz liberális burzsoázia gazdasági helyzeténél fogva arra kényszerül, hogy Puriskevics és társai kiváltságainak ne a *megsemmisítésére* törekedjék, hanem arra, hogy ezeken a kiváltságokon *megosztozzanak* a feudálisok és a kapitalisták. Ezzel szemben az oroszországi polgári demokrácia — a parasztság — kénytelen mindeme kiváltságok *megsemmisítésére* törekedni.

A narodnyikok frázispufogtatása a „szocializmusról", a „föld szocializálásáról", az egyenlősítésről stb. merő szócséplés, amely elpalástolja azt a reális tényt, hogy a parasztok teljes politikai egyenlőségre és a feudális földbirtok teljes megszüntetésére törekednek.

Az 1905-ös forradalom végérvényesen feltárta a narodnyikságnak ezt a szociális lényegét, ezt az osztálytermészetét. A tömegek mozgalma — mind az 1905-ös parasztszövetségek formájában, mind az 1905-ös és 1906-os években folytatott helyi jellegű paraszti harc formájában, mind pedig a két első duma választásainak formájában (a „trudovik" csoportok megalakulása) — mindezek a nagy szociális tények, amelyek *akcióban* mutatták meg a parasztok millióit, pehelyként elfújták a narodnyik, állítólag szocialista frázist, és fényt derítettek a magra: a paraszti (polgári) demokráciára, amelyben óriási, még ki nem merített erőtartalék duzzad.

Akit az új, mai Oroszország nagyszerű korszakának *tapasztalatai* nem tanítottak meg arra, hogy megkülönböztesse a narodnyikság reális tartalmát a szavak burkától, az menthetetlen, azt nem lehet komolyan venni, az lehet szavakkal játszadozó közíró (mint például A. V. P. a „Russzkoje Bogatsztvó"-ban), de nem lehet komoly politikus.

A következő cikkben majd közelebbről szemügyre vesszük a narodnyikság bomlását és az említett szerzőt.

II

1905 tapasztalatai éppen azért roppant fontosak, mert *rákényszerítettek* bennünket, hogy a tömegek *mozgalmával* ellenőrizzük a narodnyikok elméleteit. És ez az ellenőrzés rögtön előidézte a narodnyikság bomlását, elméleteik csődjét.

Már az első eszer kongresszuson, 1905 decemberében, kezdenek elszakadni az eszerektől a „népi szocialisták", akik 1906 őszére végérvényesen el is különültek.

Ezek a „népi szocialisták" a mi likvidátoraink előhírnökei voltak. Ugyanúgy zengedeztek a „nyílt pártról", ugyanúgy likvidálták a következetes demokrácia jelszavait, ugyanúgy renegát beszédeket tartottak (lásd például Pesehonov úr cikkeit a „Russzkoje Bogatsztvo" 1906. évi 8. számában). A népi szocialisták paraszti kadetok voltak, és a második duma (amelyet *nem* bojkottáltak a narodnyikok, még az eszerek sem) *bebizonyította*, hogy a parasztképviselők nagyobbik része a „Russzkoje Bogatsztvo" opportunistáit követte, kisebbik részük pedig az eszereket. A második duma végérvényesen igazolta azt, ami látható volt már a „szabadság napjainak" (1905 őszének és 1906 tavaszának) narodnyik lapjaiból, nevezetesen azt, hogy az eszerek nem lehetnek mások, mint az oroszországi paraszti demokrácia balszárnya, hogy ezen kívül az eszerek nullák.

A narodnyikság felbomlása egyre inkább igazolja ezt. Az ellenforradalom dühöngése idején ez a bomlás gyorsan folyt: a baloldali narodnyikok „visszahívták" önmagukat a dumabeli trudovikoktól. A régi pártot gyakorlatilag likvidálták, újat pedig nem alakítottak. A renegátság (egészen Ropsin szégyenletes műveiig, „A sápadt ló" és az „Ami még nem volt" című regényekig) széles utat talált még a „baloldali" narodnyikokhoz is. Egy részük (a „L'Initiative" hívei) abbahagyja a bojkottot. Másik részük a marxizmushoz közeledik (N. Szuhanov — bár még rengeteg zűrzavar van nála). A harmadik rész pedig az anarchizmushoz vonzódik. A bomlás általában hasonlíthatatlanul erősebb, mint a szociáldemokraták között, mert vannak hivatalos központok, de *nincs* világos, követ-

kezetes, elvi irányvonal, amely képes volna *harcolni* a dekadencia ellen.

És most A. V. P. úr elénk tárja ennek az eszmei dekadenciának az iskolapéldáját. A narodnyikoknak egykor saját elméletük volt. Most nem maradt más, mint egy csomó innen-onnan összeszedett „fenntartás" a marxizmussal szemben. Egy fürge burzsoá lapocska bármelyik elvtelen tárcaírója aláírhatja A. V. P. úrnak a „népi" szocializmus védelmében írt cikkét, anélkül, hogy bármit is kockáztatna, bármivel is megkötné magát, *bármit is nyíltan proklamálna*. Mert a „népi" szocializmus teljesen üres frázis, amely csak annak a kérdésnek a *megkerülésére* szolgál, hogy *melyik* osztály vagy melyik szociális réteg harcol a világon mindenütt a szocializmusért.

Elég két példát idéznünk A. V. P. úr fecsegéséből.

„... Kiderül — írja —, hogy az a párt, amely magáévá tette a proletár szocializmus doktrináját, a valóságban kész fejleszteni erejét más, «félproletár», sőt «polgári» rétegek erejével is."

Ez aztán csakugyan olyan ellenvetés, amely méltó egy negyedik gimnazistához! A világ minden szocialista pártjában vannak félproletárok és burzsoák is ... *tehát?* Tehát — erre következtet ebből A. V. P. úr — megkerülhetjük azt a tényt, hogy az egész világon 1) *csak* a proletariátus folytat rendszeres harcot a tőkésosztály ellen, és hogy 2) *csak* a proletariátus a szociáldemokrata pártok *tömeg*támasza.

A második példa:

„Vegyük akár a diákságot — írja a talpraesett A. V. P. úr —, ez elvégre a legigazibb burzsoázia, s a szocialisták mégis — ma ugyan nem tudom, mi a helyzet, de még a közelmúltban — csaknem többségben voltak körében."

Nos, hát ez nem példátlan? Hát nem méltó ez az érv egy naiv eszer gimnazista lányhoz? Hát lehet nem észrevenni 1905—1907 után, hogy az összes politikai megmozdulások porondján hogyan határolódtak el a parasztok tízmilliói és a munkások milliói, és lehet jelentőséget tulajdonítani annak a ténynek *(mint érvnek* a „proletár

szocializmus“ *ellen)*, hogy a liberális és a demokratikus tanulóifjúság Oroszországban rokonszenvez az eszerekkel és a szociáldemokratákkal!? Nézze, A. V. P. úr, ázért mindennek van határa...

Az öntudatos munkásoknak nyílt és világos politikát kell folytatniuk a narodnyikokkal szemben. Kíméletlenül gúnyolják ki állítólagos szocialista frázisaikat, és *ne engedjék meg, hogy e frázisokba rejtsék* az egyetlen komoly kérdést, a következetes *demokratizmus* kérdését.

„Népi“ szocializmus, egyenlősítés, a föld szocializálása, szövetkezet, munka-elv? Ezt még cáfolni sem érdemes. Ezt az élet és a forradalom már rég teljesen *kitörülte* a komoly politikai kérdések közül. Ezzel a fecsegéssel önök csak elrejtik a *komoly* kérdést: a *demokratizmus* kérdését. Mondják meg világosan és kertelés nélkül, hívek-e a *következetes* demokrácia jelszavaihoz? Akarják-e és tudják-e átváltoztatni ezeket a jelszavakat egy pontosan meghatározott szociális réteg *tömegei* körében végzett *rendszeres* munkává? Ha igen, akkor a munkásdemokrata az önök szövetségese és barátja a demokrácia minden ellenségével szemben. Ha nem, akkor álljanak félre, önök csak szájhősök.

„Pravda“ 16. és 17. sz.
1913 január 20. és 22.
Aláírás: V. I.

A SZOCIÁLDEMOKRATÁKHOZ[132]

Teljes terjedelmében közöljük a pétervári „Lucs" legutóbbi (1913 január 19-i, 15. (101.)) számának vezércikkét:

A MUNKÁSTÖMEGEK ÉS AZ ILLEGALITÁS

„A vasasoktól megint megtagadták szakszervezetük regisztrálását. Bár a munkások készek voltak sok engedményre, a hatóság mégis kivétel nélkül valamennyi paragrafusukat elfogadhatatlannak minősítette. Hogy benne volt-e ebben a gyárosok szövetségének a keze, amely, mint a lapok egy időben megírták, ragaszkodott hozzá, hogy a vasasoknak ne engedélyezzenek újabb szakszervezetet, vagy hogy a hatóság maga döntött úgy, hogy nem engedélyezi ilyen szakszervezet fennállását — az mit sem változtat a lényegen. A pétervári munkások legfejlettebb és legműveltebb részét még attól a nyomorúságos jogtól is megfosztják, amely a szakszervezetekről és a munkásegyletekről szóló ideiglenes szabályok alapján megilleti őket! Mennyi erő használódott el, mennyi élet pusztult el, amíg kivívtuk ezt a darabka jogot, amelyet most egy kézlegyintéssel semmivé tesznek!

És ami a legkülönösebb, az az, hogy a nagy munkástömegek egyáltalán nem reagálnak erre a jogfosztásra. Sőt, a legális szervezeteket sújtó legutóbbi üldözések hatására a munkáskörökben helyenként feléled és erősödik az «illegalitás» iránti vonzalom. Egyáltalán nem húnyunk szemet ezen a szerintünk elszomorító tényen. De mivel nem szoktunk meghajolni a spontaneitás előtt, igyekszünk megmagyarázni ennek a jelenségnek az értelmét.

Amikor ma az «illegalitásról» beszélnek, bizony eszünkbe jutnak a régi, most már alighanem alaposan elfeledett viták,

amelyek a terror körül folytak. A terror előtt is sokan «meghajoltak», hogy leplezzék tulajdon hitványságukat. Szép, hogy vannak hősök, úgymond, de mi már csak valahogy elballagunk utánuk. Így van ez most is. Lusták vagyunk gondolkozni, lusták vagyunk új utakat keresni, várjuk, hogy az illegalitás majd helyettünk mindent eldönt, és akkor majd más felelősségére fogunk cselekedni. Ha sikerül, jó, ha nem — van kire hárítanunk a felelősséget.

Ez a lelkiállapot, amely tagadhatatlanul a mai politikai helyzetben gyökerezik, és amelyet eléggé megmagyaráznak azok a súlyos áldozatok, amelyeket a munkásság a nyílt mozgalom oltárán már eddig is hozott, a felelőtlenségnek, a «kámforrá válás» öntudatlan kívánásának ez a lelkiállapota, amely kudarc esetén születik meg, okozza azt, hogy egyes munkásrétegekben ismét vonzalom ébred az illegalitás iránt. Az illegalitás iránti vonzalomról, nem pedig az illegalitásba való menekülésről beszélünk, mert valójában illegalitásban mindig csak egyesek voltak — a tömegnek nincs mit tennie az illegalitásban —, és ezek az egyesek, akik senkinek sem tartoztak felelősséggel, vezényelték a tömegmegmozdulásokat.

De, mondják, a «legális lehetőségek» mind kimerültek, s az eredmény az, hogy a legális szervezetek csaknem teljesen megszűntek. S éppen az nem igaz, hogy *minden* lehetőség kimerült. Valójában még igen kevéssé változtattuk valósággá azt a *fő* lehetőséget, amely nélkül a munkásosztály egyetlen győzelme sem képzelhető el. Beszéltünk arról, hogy a tömegek vegyenek tervszerűen részt szervezeteik védelmezésében. Mindazt, amit eddig tettünk, nem elég *tervszerűen* és a *tömegek* kellő mértékű részvétele nélkül tettük. Az egyesülési szabadságot követelő petícióra gyűjtött néhányezer aláírás semmi a gyári munkások százezreihez képest. A szakmai, népművelési és egyéb egyesületeink néhány tucat, olykor néhány száz tagja csak egy csepp az illető szakmában dolgozó, az illető negyedben lakó stb. munkások óriási tömegéhez képest. Pedig bizony azoknak a száma, akik valóban érdeklődnek az egyesületek iránt és dolgoznak is bennük, még kisebb.

A tömeg odaállítja a legális szervezetek legveszélyesebb posztjaira a munkásértelmiség legjobbjait, s könnyen ölbe teszi a kezét, és kész elhagyni magát az ügyet is, amikor ezeket az élenjáró harcosokat kiragadják sorai közül. Éppen ez a gyökere a mai munkásmozgalom gyengeségének, s itt aztán tág tere van a szívós és állhatatos szociáldemokrata munkának."

Bajosan képzelhetünk el ennél teljesebb, pontosabb és ékesszólóbb dokumentumot, amely jobban megvilágítaná szociáldemokrata pártunk fájó kérdéseit, mint ez a cikk. A „Lucs“ 101. számának vezércikke kitűnően és helyesen összegezte a „Lucs“ előző száz számának és a likvidátorok, P. B. Akszelrod, F. Dan, V. Jezsov, Levickij, Potreszov, Martov, Martinov és társaik öt évi propagandájának eredményeit.

Hogy alaposan kommentálhassuk ezt a vezércikket, egy egész kötetet kellene összeírnunk, megismételve mindazt, amit *valamennyi* áramlat marxistái 1909—1912 folyamán a sajtóban a likvidátorok ellen megírtak.

Csak néhány tényre hívjuk fel a figyelmet. A munkásságban feléled és erősödik a rokonszenv az illegalitás iránt, felébred az illegalitás iránti vonzalom. Aki ezt a tényt elszomorítónak tartja, az liberális, nem pedig szociáldemokrata, ellenforradalmár, nem pedig demokrata. Az illegalitásnak a terrorhoz való hasonlítása a tömegek közti forradalmi munka hallatlan kicsúfolása. Csakis az illegalitás veti fel és oldja meg az érlelődő forradalom kérdéseit, irányítja a forradalmi szociáldemokrata munkát, vonzza magához a munkástömegeket éppen ezzel a munkával.

Mindig a legöntudatosabb, legkiválóbb, a tömegek körében legnépszerűbb élenjáró munkások tartoztak és tartoznak az illegális szervezethez. Az illegalitásnak a tömegekkel való kapcsolata most talán még átfogóbb és szorosabb is, mint azelőtt, főleg azért, mert a tömegek tudatosabbak, részben pedig éppen a „legális lehetőségek“ révén. Ostobaság és hitványság a nyílt pártról szóló fecsegés, de szociáldemokrata pártsejtjeink számára, *e sejtek* tömegmunkája számára a „legális lehetőségek“ korántsem merültek ki, és *nem* „*merülhetnek ki*“.

Vajon a „Lucs“ 101. számának vezércikke nem fog felrázni *minden* szociáldemokratát? Vajon akad még akár csak egy „áramlat“ is a szociáldemokraták körében, amely megtűri ezt az agitációt?

Vajon a szociáldemokrata párt *egységének oly fájó* kérdését nem segít megoldani ez az összegező vezércikk?

A likvidátorság diplomatái végérvényesen lelepleződ-

tek a „Lucs“ 101. számában. Lehullott róluk az álarc. Most már csak képmutatók beszélhetnek arról, hogy lépjünk egységre a „Lucs“ és a „Nasa Zarja“ likvidátorainak csoportjával.

Ideje, hogy azok a szociáldemokraták, akik eddig különböző okokból ingadoztak, nem adtak határozott választ a kérdésre, kitérő formában megengedték az „egyezséget“ a „Lucs“-csal, az „egységről“ való szavalással leplezték a „Lucs“-csal való egyesülésüket, ideje, hogy ezek végre ne ingadozzanak többé, és foglaljanak nyíltan állást.

Lehetetlen az egység a „Lucs“-csal, teljesen lehetséges és égetően szükséges az egység a „Lucs“ *ellen*. Mert az „*illegalitás*“ egységéről, az illegális szociáldemokrata párt, az OSzDMP egységéről, pártunk forradalmi tömegmunkájának egységéről van szó.

A megírás ideje:
1913 január 22 (február 4).
Megjelent külön hektografált röpiratként.

AZ AZEFEK VILÁGÁBAN

A nacionalista sajtó borzasztó lármát csapott az Aljehin-„eset“ miatt. Szörnyűség! Az osztrákok megsértették Oroszországot, kémkedés gyanújával ártatlanul letartóztattak és meghurcoltak egy orosz mérnököt! Se vége, se hossza nem volt az Ausztria elleni „hazafias“ kirohanásoknak.

És most feltárult ennek az ügynek egész háttere, amely azonban eléggé egyszerű, régi, réges-rég ismert háttér. Aljehin úr Weissmannak lett az áldozata, az osztrák rendőrség „munkatársának“, aki havi 2000 koronáért (800 rubelért) figyelte az orosz kémeket Ausztriában.

Az orosz mérnök, aki nem tud németül — és ezenkívül nyilván még félig barbár is — naivul belecsöppent a provokátor kelepcéjébe, aki elvezette, hogy megmutatja neki a fegyverraktárakat.

A „Novoje Vremja“ a feketeszázasok és a kormány más lapjaival együtt szívvel-lélekkel kiáll az *orosz* Azefek védelmében. De amikor kiderült, hogy Azef Ausztria szolgálatában van, a jámbor oroszokat egyszeriben eltöltötte a „becsületes“ felháborodás.

De ezenkívül az is kiderült, hogy Weissman egykori *orosz* kém és provokátor. Ennek a Weissmannak a karrierje igen tanulságos történet.

Apja bordélyház-tulajdonos volt. A fiú ilyen előképzés után orosz kém lett Ausztriában, Bécsben, s mellékesen figyelte az orosz politikai emigránsokat is. 1901-től 1905-ig Weissman ilymódon az orosz rendőrség szolgálatában állt, s egyszerre volt katonai és politikai kém.

Azután Weissman az orosz rendőrséggel összeveszett, és átállt az osztrák rendőrség szolgálatába.

Nagyon egyszerű dolog ez.

A szegény Aljehin egy volt orosz kém áldozata lett. Nos, hát hogy ne háborodnának fel az orosz lakájlapok Ausztria „álnokságán“?

„Pravda“ 20. sz.
1913 január 25.
Aláírás: W.

A BURZSOÁZIA ÉS A REFORMIZMUS

A „Recs"-nek a sztrájkok fölöttébb időszerű kérdéséről közölt elmefuttatásai megérdemlik a munkások legnagyobb figyelmét.

A liberális lap közli a sztrájkmozgalom hivatalos adatait:

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkokban részt vett munkások száma (ezrekben)
1905	13 995	2 863
1906	6 114	1 108
1907	3 573	740
1908	892	176
1909	340	64
1910	222	47
1911	466	105
1912	1 918	683

Mellesleg megjegyezzük, hogy az 1912-es adatokat szemmelláthatólag kisebbitették: a politikai sztrájkok részvevőinek számát mindössze 511 000-ben állapították meg. Legalább kétszer annyian voltak. Emlékeztetünk arra is, hogy nem régebben, mint 1912 májusában a „Recs" tagadta munkásmozgalmunk politikai jellegét, és azt állította, hogy az egész mozgalom merőben gazdasági jellegű. De most a dolog másik oldalával szeretnénk foglalkozni.

Hogyan itéli meg ezt a jelenséget liberális burzsoáziánk?

„Nem elégítették ki az orosz állampolgárok politikai öntudatának" (miért csak *öntudatának*?) „legfőbb szükségleteit" — írja a „Recs".

„A munkásosztály mindenütt a városi demokrácia legmozgékonyabb és legfogékonyabb rétege... a nép legaktívabb rétege... Alkotmányos viszonyok között... normális politikai helyzetben... nem mentek volna veszendőbe (a Putyilov-gyári sztrájk miatt) a munkanapok tízezrei egy olyan iparágban, amely a külső bonyodalmak folytán most rendkívül fontossá válik" (19. sz.).

A burzsoázia álláspontja világos. „Mi" az imperializmus politikáját, a hódítás politikáját akarjuk. „Bennünket" akadályoznak a sztrájkok. „Mi" elveszítjük az értéktöbbletet a „veszendőbe ment" munkanapok miatt. „Mi" ugyanolyan „normális" munkáskizsákmányolást akarunk, mint Európában van.

Remek, liberális urak! Az önök óhaja jogos, az önök törekvését mi készek vagyunk támogatni... ha... *ha* ez a törekvés nem élettelen, nem üres!

A „Recs" folytatja: „a porosz államférfiak (azt kellett volna mondani: a porosz földbirtokosok) nem a szabadságjogok iránti rokonszenvből engedték meg *«a szociáldemokrata párt legalizálását»*. A reformoknak megvan a megfelelő gyümölcsük, ha idejében adják őket."

Íme burzsoáziánk kikristályosodott reformizmusa. Panaszkodásra szorítkozik, meg akarja győzni Puriskevicséket, de nem akarja megsérteni őket, ki akar békülni velük, de nem akarja félreállítani őket. Minden gondolkozó ember legyen tisztában vele, hogy „a szociáldemokrata párt legalizálásának" jelszava *objektív* jelentőségét tekintve (vagyis egyes csoportok jámbor óhajától függetlenül) szerves alkotórésze ennek a szánalmas és tehetetlen burzsoá reformizmusnak.

Csak egyet jegyzünk meg. Bismarcknak csak azért sikerültek a reformok, mert kilépett a reformizmus keretei közül: mint ismeretes, végrehajtott számos „forradalmat felülről", 5 milliárd frankot elrabolt a világ egyik leggazdagabb országától, az aranyesőtől és a hallatlan hadisikerektől megrészegült népnek meg *tudta* adni az általános választójogot és a tényleges törvényességet.

Nem gondolják-e, liberális urak, hogy valami hasonló

lehetséges Oroszországban is?? Mi az oka annak, hogy még az arhangelszki zemsztvo kérdésében is (pedig az ám aztán a „reform"!) reménytelennek nyilvánították a reformokat Oroszországban?

„Pravda" 23. sz.
1913 január 29.
Aláírás: T.

A NYÍLT PÁRTRÓL

A „Lucs“ című lap, amely ért hozzá, hogy az értelmiségi körökben annál többet „lármázzon“, minél kevesebbet olvassák a munkások, jobb ügyhöz méltó buzgalommal folytatja propagandáját *a nyílt munkáspárt mellett.*

A lap újévi vezércikkében azt a régi hazugságot olvassuk, hogy az 1912. év „Oroszország munkássága előtt soron levő jelszóként és harci lobogóként kitűzte azt a feladatot, hogy harcoljon az egyesülési szabadságért és a szociáldemokrata munkáspárt nyílt fennállásáért“.

Aki valóban kapcsolatban volt az 1912. évi munkás tömegmozgalommal, és megfigyelte e mozgalom politikai arculatát, az jól tudja, hogy a „Lucs“ likvidátorai itt valótlanságot állítanak. Soron levő jelszóként és harci lobogóként a munkások *mást* tűztek ki. Ez különösen jól látható volt például a májusi napokban, amikor *maguk* a különböző áramlatokhoz tartozó élenjáró munkások (ráadásul a szociáldemokrata többség között a narodnyikok kisebbsége is) *más* jelszót adtak ki, más „harci lobogót“ tűztek ki.

A „Lucs“-nál működő értelmiségiek jól tudják ezt, de *saját* kishitűségüket, *saját* szűk látókörüket, *saját* opportunizmusukat a munkások nyakába varrják. Ismerős és nem új kép! Oroszországban azonban az effajta hamisítás annál könnyebben sikerül szerzőinek, mert a „nyílt“ megnyilvánulás monopóliumát élvezi bizonyos területeken.

De a „Lucs“ hazugsága hazugság marad. És még súlyosbodik, amikor a „Lucs“ így folytatja:

„A munkástömegek politikai mozgósításának középpontjában 1913-ban éppen ez a jelszó fog állni ...“

Más szóval: *szemben* a munkástömegekkel, amelyek már *más* jelszót adtak ki, a „Lucs“ értelmiségi munkatársai körül fogják metélni és meg fogják csonkítani ezt a jelszót! Azt tesznek, amit akarnak —, de amit tesznek, uraim, az egyáltalán nem szociáldemokrata, hanem liberális dolog.

Emlékezzen az olvasó arra a vitára, amely a közelmúltban folyt le a „Lucs“ és a „Pravda“ közt a nyílt párt kérdésében. Miért nem sikerült még a kadetoknak sem a nyílt párt? — kérdezte a „Pravda“*. A „Lucs“-ban pedig F. D. így felelt:

„A kadetok elismerték, hogy céljuk utópia“, amikor nem hagyták jóvá alapszabályukat, a likvidátorok pedig „szívósan és tervszerűen dolgoztak, egyik hadállást a másik után hódították meg“ (lásd a „Lucs“ 73. számát).

Látják tehát: F. D. kitért a válasz elől! A kadetok is szívósan dolgoztak, ők is „vívtak ki hadállásokat“ a legális irodalomban és a legális szakszervezetekben. De nyílt *pártjuk* még a kadetoknak *sincs*.

Miért álmodoznak és beszélnek a kadetok továbbra is a nyílt pártról? Azért, mert a kadet párt az ellenforradalmi liberális burzsoázia pártja, amely hajlandó *kibékülni* Puriskevicsékkel, ha megadja azt az engedményt a liberálisoknak, hogy hozzájárul a „békés“, nyílt kadet párt fennállásához.

Ez az objektív, azaz a jámbor óhajoktól és szép szavaktól független jelentősége a nyílt pártról való szavalásnak a június harmadiki rendszer időszakában. Ez a szóbeszéd nem más, mint a következetes demokrácia *megtagadása*, a Puriskevicsékkel való *béke* hirdetése.

Nem az a fontos, mik a *céljaik* a likvidátoroknak a nyílt párt melletti agitációjukkal, mi a szándékuk és milyenek a terveik. Ez szubjektív kérdés; ismeretes, hogy a pokol „jó“ szándékokkal van kikövezve. A fontos az, hogy mi az objektív jelentése a nyílt munkáspárt melletti agitációnak a június harmadiki rendszer idején, a nem nyílt liberális párt fennállása idején stb.

* Lásd ebben a kötetben 436—437. old. — *Szerk.*

A nyílt párt kérdésével kapcsolatos likvidátor beszédek objektív jelentése pedig nem egyéb, mint a demokrácia össznépi és alapvető feltételeinek és követelményeinek megtagadása.

Ezért minden öntudatos munkás elutasítja a likvidátorok agitációját, mert a „nyílt párt" kérdése *sarkalatos* kérdés, a munkásosztály pártja *létének* a kérdése. A likvidátor agitáció a valóságos munkáspártnak éppen a létét támadja meg alapjaiban.

„Pravda" 24. sz.
1913 január 30.
Aláírás: T.

A PARASZTOK FÖLDJEINEK MOBILIZÁLÁSA

A földek mobilizálásának azt nevezzük, hogy a földtulajdon gazdát cserél. Parasztjainkat illetőleg mind ez ideig a törvényben is, a „közvéleményben" is (még a liberális közvéleményben, a kadetok körében is) fennmaradt az a *feudális* nézet, hogy a parasztok földjeinek mobilizálása káros, és hogy ezt meg kell tiltani vagy korlátozni kell.

A demokrácia álláspontja szerint a parasztság leggaládabb megcsúfolása már egymagában az a gondolat is, hogy a parasztoknak — akik felnőtt emberek és teljesjogú állampolgárok — meg lehet tiltani vagy meg lehet nehezíteni földjeik eladását. A mobilizálással kapcsolatban ilyen vélemény csakis olyan országban tarthatja magát, mint Oroszország, ahol valamennyi hivatalnokot és a liberálisok zömét még mindig áthatja az a régi, feudális felfogás, amely a „muzsikocskát" gyámolításra szoruló, önálló gondolkozásra képtelen, nem teljesjogú embernek tekinti.

A gazdálkodás szempontjából roppant káros a mobilizálás mindenfajta megtiltása vagy korlátozása. A paraszt, ha valamennyire is elviselhetők az életkörülményei, *sohasem* adja el a földjét. Ha ellenben a szükség vagy más körülmény (áttelepülés, valamelyik dolgozó családtag halála stb.) *kényszeríti* a föld eladására, *semmilyen törvény* sem tarthatja vissza. A törvényt *mindig* ki fogják játszani, és a tilalmak csak rosszabbitják a föld eladásának feltételeit.

A „Russzkaja Miszl"-nek — a legjobboldalibb kadetok, a liberális-feketeszázas keverék lapjának — januári számában egy bizonyos V. Obolenszkij herceg, aki nyilván-

valóan a szokásos feketeszázas-liberális nézetet vallja a mobilizálásról, kénytelen volt olyan *tényeket* felvonultatni, amelyek azt bizonyítják, hogy a mobilizálás korlátozása ostoba és káros intézkedés. Megtiltják, hogy nem parasztok osztásföldeket vásároljanak. A vásárló kiadja magát parasztnak! Megtiltják, hogy egy személy hatnál több osztásföld-egységet vásároljon. A vásárló fiktív, hamisított szerződéseket köt rokonai nevére stb.! Megtiltják az osztásföldek elzálogosítását. Ezzel éppen megkönnyítik a spekulánsok üzelmeit, megnehezítik a középparasztok földvásárlását!

Csakis feudális földbirtokosok és képmutatók várhatják a mobilizálás korlátozásától, hogy az majd „segít" a parasztokon. Az öntudatos parasztok korántsem itt keresik a kivezető utat.

„Pravda" 26. sz.
1913 február 1.
Aláírás: T.

EGY S MÁS A SZTRÁJKOKRÓL

A „Lucs" című újság számos cikkben fellépett a tömegsztrájkok ellen.

Itt persze nem felelhetünk meg a „Lucs"-nak úgy, ahogy megérdemelné.

Néhány merőben elméleti megjegyzésre szorítkozunk a „Lucs" propagandájának a *jellegét* illetően. A „Lucs" munkatársai buzgón idézik a példákat a nyugati országokból, ezer hangnemben szajkóznak olyan szavakat, mint például „anarcho-szindikalizmus" stb., s ezzel épp azt árulják el, hogy egyáltalán nem értik az 1912-es oroszországi sztrájkok történelmi sajátosságát.

A XX. században Európában a sztrájkoknak sehol sem volt, sehol sincs és nem is lehet olyan jelentőségük, mint Oroszországban a mai korszakban. Miért?

Azért, mert egész Európában már régen teljesen befejeződött a mélyreható demokratikus átalakítások időszaka, Oroszországban pedig éppen ilyen átalakítások vannak napirenden — e szó történelmi jelentésében.

Ebből ered az, hogy Oroszországban a gazdasági, s még inkább a nem gazdasági sztrájkok általános népi jellegűek. Effajta általános népi jellegük (az ország demokratikus átalakítása szempontjából) *nincs* az európai sztrájkoknak, amelyek egészen más átalakulások előhírnökei. Továbbá Oroszországban a sztrájkok egészen más viszonyban vannak a mezőgazdasági kistermelők (a parasztok) helyzetével is, mint a nyugati országokban.

Ha mindezt egybevetjük, meg fogjuk érteni, hogy a „Lucs" propagandája az 1912-es oroszországi gazdasági és nem gazdasági sztrájkoknak éppen az általános népi,

demokratikus jelentőségét hagyja homályban. A proletariátus mint hegemón (vezető) lép fel a liberálisok antidemokratikus érzelmei *ellenére* — ez sztrájkjaink legfontosabb és történelmileg sajátszerű jellegzetessége. És éppen ezt nem értik és nem is érthetik meg likvidátor álláspontjukról a „Lucs" munkatársai.

Természetesen korántsem egyik vagy másik különálló sztrájk célszerűségének megítéléséről van szó. Korántsem arról van szó, hogy szükség van a sztrájk legtervszerűbb előkészítésére, sőt olykor arra is, hogy a sztrájkot *hasonló jellegű* akcióval cseréljük fel. Arról van szó, hogy a likvidátorok *általában* nem értik a sztrájkoknak *azt* a jelentőségét, amelynek következtében helytelenné, a jelenlegi helyzetnek meg nem felelővé válik az „egyesülési szabadság" vagy a „nyílt párt" jelszava.

Nem egyes esetekkel, hanem a mozgalom egész jellegével kapcsolatban tesznek a likvidátorok mínuszt oda, ahová a marxisták és az öntudatos munkások pluszt tesznek. Ezért a munkásokat jogosan töltötte és tölti el a felháborodás a „Lucs" propagandája miatt.

„Pravda" 27. sz.
1913 február 2.
Aláírás: I.

OROSZOK ÉS NÉGEREK

Mi ez a furcsa összehasonlítás? — gondolja az olvasó. — Hogy lehet egymás mellé állítani egy fajt és egy nemzetet?

Az összehasonlítás lehetséges. A négerek szabadultak fel a legkésőbb a rabszolgaságból, s mindeddig a rabszolgaság legsúlyosabb nyomait viselik magukon még a fejlett országokban is, mert a kapitalizmus nem képes többre, mint jogi felszabadításra, és még ezt is minden módon megnyirbálja.

Az oroszokról azt mondja a történelem, hogy 1861-ben „majdnem" felszabadultak a *jobbágyi* rabszolgaság alól. Körülbelül ugyanakkor, az amerikai rabszolgatartók elleni polgárháború után szabadultak fel a rabszolgaság alól az észak-amerikai négerek.

Az amerikai rabszolgák felszabadítása kevésbé „reformátori" jellegű volt, mint az orosz rabszolgák felszabadítása.

Ezért most, fél évszázaddal később, az oroszokon *sokkal több* nyoma van a rabszolgaságnak, mint a négereken. Sőt, még pontosabb lenne, ha nem csupán nyomokról beszélnénk, hanem intézményekről is... De ebben a cikkben csak egy kis példával illusztráljuk a mondottakat: az írni-olvasni tudás kérdésével. Ismeretes, hogy az analfabétizmus a rabszolgaság egyik nyoma. Nem tudhat írni-olvasni a lakosság többsége olyan országban, amelyet elnyomnak a pasák, a Puriskevicsek stb.

— Oroszországban a lakosság *73 százaléka analfabéta*, nem számítva a kilenc éven aluli gyermekeket.

Az Észak-Amerikai Egyesült Államokban a négerek *44,5 százaléka* analfabéta (1900).

Szégyenfoltja egy civilizált, fejlett országnak, az észak-amerikai köztársaságnak, hogy ilyen botrányosan magas az analfabéták százaléka. S emellett köztudomású, hogy Amerikában a négerek *általános* helyzete is méltatlan egy civilizált országhoz: a kapitalizmus *nem tud teljes* felszabadítást biztosítani, de még csak teljes egyenjogúságot sem.

Tanulságos, hogy Amerikában a fehérek közt mindössze 6 százalék az analfabéta. De ha Amerikát felosztjuk aszerint, hogy melyek voltak azelőtt rabszolgatartó vidékek (amerikai „Oroszország") és melyek nem voltak (amerikai nem-Oroszország), akkor a *fehérek közt* az analfabéták aránya az előbbi vidékeken 11—12 százalék, az utóbbi vidékeken 4—6 százalék!

Az egykori rabszolgatartó vidékeken *kétszer akkora* a *fehérek* közt az analfabéták százaléka. A rabszolgaság nyomai nem csak a négereken láthatók!

Szégyen Amerikára a négerek helyzetéért!..

A megírás ideje: 1913 január vége.

Először megjelent:
„Krasznaja Nyiva" 3. sz. 1925.
Aláírás: W.

EGY FELFEDEZÉSRŐL

A polgári társadalom kizárólag a milliók bérmunkájából él, ebből tartja fenn magát. Enélkül nem volna lehetséges sem a földbirtokosok jövedelme, sem a tőkések profitja, sem a jómódú élet több más efféle „mellékforrása", mint például a különféle tiszteletdíjak, fizetések stb. Az az erő pedig, amely a milliókat a bérmunkások sorába hajtja, az éhség.

Ez régi, közismert, agyoncsépelt tény. A polgári társadalom megszokja, és „nem veszi észre". De időről időre megesik, hogy a szegénység, a nyomor és a fényűzés ellentéte annyira szembeszökővé válik, hogy kénytelenek — kivált ha a burzsoá urak egészségét és jólétét fenyegeti veszély! — „felfedezéseket" tenni. Minden nagy városban, bármely eldugott falusi zugban hébe-hóba „felfedezik" a borzalmas, undorító, emberhez nem méltó mocskot, nyomort, elhanyagolt állapotokat. „Felfedezik", tudtul adják az olvasóközönségnek a „nagy" lapok révén, beszélnek róla egy-két napig, aztán elfelejtik. A jóllakott az éheset nem érti meg...

Nemrég Pétervárott ismertette meg az olvasóközönséget egy ilyen „felfedezéssel" valami dr. Kozlovszkij, aki a Rozsgyesztvenszkij kerület 251 nyomortanyáját vizsgálta meg.

„Sötét, nyirkos szobák, fojtó levegő, szenny, földre terített szalmazsákok, szörnyű zsúfoltság (3578 személy lakik 251 lakásban), a falakon szétnyomott poloskák, borzalmas kép" („Novoje Vremja" 13236).

A népegészségügyi társaság, amely meghallgatta a beszámolót, elhatározta, hogy ki kell dolgozni a kérdést...

kérvényt kell beadni... kérni kell a kivizsgálást... vagyis minden tőle telhetőt elkövetett.

Néhány szám Szentpétervár 1911. évi statisztikájából. „A koldusok osztályozásával és felügyeletével megbízott külön hivatal“ 16 960 koldust vett gondozásba. Ezek közül 1761-et *átadtak a bíróságnak* — ne zaklasd a tiszta urakat! —, 1371-et szülőföldjére toloncoltak (a falu „megszokta“, hogy a nyomorral vesződjön), 1892-t felügyelet végett bent hagytak a hivatal intézményeiben, és 9694-et *szabadon engedtek.*

Mégiscsak dolgoztak hát a hivatalban, elvégezték az „osztályozást“, nem hiába kapják a fizetést.

Ugyancsak 1911-ben a városi munkaközvetítőt (a Moszkovszkaja Zasztaván túl) 43 156 alkalmi munkás kereste fel elhelyezkedés végett. 6076 ember kapott munkát.

A „szabadon engedettek“ (a koldusok a „felügyelettől“, az alkalmi munkások a munkától vannak „megszabadítva“) az utcákon, menedékhelyeken, nyomortanyákon töltik az éjszakát... Van mit felfedezni.

„Pravda“ 29. sz.
1913 február 5.
Aláírás: V. I.

AZ ANGOL MUNKÁSPÁRT KONGRESSZUSA

A brit Munkáspárt január 29-től 31-ig Londonban tartotta XIII. kongresszusát. A kongresszuson 500 küldött vett részt.

A kongresszus elfogadott egy háborúellenes határozatot, továbbá jelentős szótöbbséggel egy olyan határozatot, amely felhívja a párt parlamenti képviselőit, hogy szavazzanak a választójogi reform minden olyan tervezete ellen, amely a választójogot nem terjeszti ki a nőkre.

Az angol „Munkáspárt", amely az opportunista „Független Munkáspárt" és a szociáldemokrata „Brit Szocialista Párt" *mellett* áll fenn, afféle *széleskörű munkáspárt*. Kompromisszum a szocialista párt és a nem szocialista szakszervezetek közt.

Ez a kompromisszum az angol történelem sajátosságaiból ered, annak következménye, hogy a munkásosztály *arisztokráciája* elkülönült a nem szocialista, liberális szakszervezetekben. Ezek a szakszervezetek most a szocializmus felé kezdenek fordulni, s ez rengeteg felemás, kusza helyzetet idéz elő.

Például a pártfegyelem kérdésében olyan határozatot fogadtak el, amely szerint ki kell zárni a pártból azt, aki megsérti a párt és a *parlamenti frakció* határozatait.

Olyan vita támadt, amely minden más országban lehetetlen: ki ellen irányul ez a határozat, a liberálisok ellen-e vagy a szocialisták ellen?

A 40 parlamenti munkásképviselő közül ugyanis 27 *nem szocialista!!* A tizenhárom szocialistát — mondta a határozatot ellenezve Willy Thorne szocialista — *meg akarják kötni* azzal, hogy alárendelik őket a *nem szocialis-*

táknak. Még a határozat mellett felszólaló Bruce Glasier, a Független Munkáspárt tagja is elismerte, hogy van vagy egy *féltucat* olyan munkásképviselő, akiknek a konzervatívok közt a helyük.

A határozatot elfogadták.

Azt a határozati javaslatot, hogy a párthelyiségekben ne csak az opportunista „Daily Herald" című napilap plakátjait függesszék ki, 643 000 szavazattal 398 000 ellenében elvetették. A szavazások alkalmával itt a küldöttek által képviselt tagok számát adják össze.

A kongresszus többsége a nem szocialisták és a fölöttébb rossz szocialisták oldalán volt. De határozott hangok hallatszottak, hogy a munkásság elégedetlen ezzel a párttal, hogy a munkásság a parlamenti képviselőktől kevesebb törvényhozósdit és több szocialista propagandát követel.

„Pravda" 30. sz.
1913 február 6.
Aláírás: B.

AZ ALKOTMÁNY-ILLÚZIÓK ÖSSZEOMLÁSA

„Hála istennek, van alkotmányunk" — kiáltott fel 1907 június 3-a után Miljukov úr. Ilyen mulatságos bizonykodással vigasztalta magát a liberális burzsoázia vezére, így leplezve azt, hogy nem bízik a népben, hogy nem akar, nem mer letérni az „alkotmányos" útról.

Fölöttébb jellemző, hogy éppen most, amikor ugyanaz a Miljukov úr, illetve Miljukov úr merev, hivatalos liberális „Recs" című lapja elismeri „a társadalmi fellendülés kezdetét" (26. sz.), szemmelláthatóvá válik ezeknek az alkotmány-illúzióknak a csődje. Ezeknek az illúzióknak az az alapjuk, hogy egyesek el akarják hessegetni a kellemetlen valóságot (és azt a kellemetlen szükségszerűséget, hogy olyan útra térjenek, amely nem hasonlít az „alkotmányos" útra), s el akarják ringatni magukat és másokat az „alkotmányos" szólamokkal.

De nézzük meg, hogyan vélekednek a liberálisok a jelenlegi helyzetről!

„A duma unalmas, mert nincs harc" (25. sz.).

Kellett önöknek, uraim, kijelenteniük, hogy van alkotmányunk!

„Minden szó elhangzott. Most már tettekre van szükség, *de a tettekben nem hisz senki*. Ez az oka a fásultságnak" (u. o.).

Önök elringatták magukat a *szavakba* vetett hittel, de szavaikat is főleg az oktobristákhoz intézték. S most beismerik, hogy ezekkel a szavakkal azt leplezték, hogy *nem hisznek a tettekben*.

Önök maguk fölött mondták ki az ítéletet, liberális urak.

A demokrácia általában, s kivált a munkásság a szólamokban (az alkotmányról pufogtatott szólamokban) nem*

A megírás ideje:
1913 január vége.
Először e kötet orosz nyelvű
kiadásában jelent meg.

---

* A cikk kézirata csonka. — *Szerk.*

KÖSZÖNJÜK AZ ŐSZINTESÉGET

A „Novoje Vremja" című feketeszázas lapnak megköszönjük, hogy közölte Kobilinszkijnak, az Államtanács jobboldala vezérének őszinte szavait. Köszönjük magának a „vezérnek" is.

„Lépten nyomon tapasztaljuk — kiáltott fel Kobilinszkij úr —, hogy az Állami Duma tagjai nem ismerik a törvényhozást és nem is értenek hozzá... *Így csak szatócsok írnak törvényeket.*

Támadnak bennünket azért, mert elvetettük az Arhangelszk kormányzósági zemsztvo bevezetéséről szóló törvényjavaslatot... Az Állami Duma egyáltalán nem gondolt arra, hogy kulturált elemek hiányában és Arhangelszk kormányzóság ritka népessége folytán ott a zemsztvo-hivatalokba, mint itt szellemesen megjegyezték, meg lehetne választani *egy muzsikot*, egy rénszarvast és egy medvét.

...*Semmiképp sem fogjuk megengedni*, hogy *muzsik*-zemsztvót alakítsanak, ahogy azt a III. Állami Duma javasolta."

Nos, hogy is ne köszönnénk meg, hogy az Államtanács jobboldalának vezére, vagyis voltaképpen az Államtanács vezére ilyen őszinte?

Az Államtanács *ellen* irányuló elcsépelt, semmitmondó, liberális frázisok helyett szívből ajánljuk az olvasónak ezt az Államtanács *mellett* szóló világos, őszinte kérdésfeltevést.

Szatócsok az Állami Dumában... muzsikok, medvék a zemsztvóban... a szatócsokhoz és a muzsikokhoz nem fogunk hozzájárulni. Íme egy feudális földbirtokos őszinte beszéde.

És jegyezzék meg: ennek a feudális földbirtokosnak

igaza van abban, hogy az Állami Dumában *nincs* többség a „szatócsok" nélkül, vagyis az öntudatos munkás (nem pedig a barbár földbirtokos) nyelvén szólva — a *burzsoázia* nélkül. Ennek a feudális földbirtokosnak igaza van abban, hogy az önkormányzat gyakorlatilag *paraszti* önkormányzat lenne (ezt a szót az öntudatos munkások szívesebben használják, mint a „muzsikot", amely a barbár földbirtokosok körében közkeletű). A parasztok többségben vannak.

Az Államtanács korántsem valami véletlen jellegű politikai intézmény, hanem egy *osztály* szerve, ezt mondja Kobilinszkij őszinte beszéde. Ez az osztály a nagybirtokosság. Ők *nem fognak hozzájárulni* „a szatócshoz és a muzsikhoz".

Tanuljanak hát, oroszországi liberális „szatócs" urak, októbrista és kadet urak, tanulják meg Kobilinszkij úrtól, hogyan kell komolyan felvetni a politikai kérdéseket!

„Pravda" 35. sz.
1913 február 12.

AZ EGYSÉG KÉRDÉSE

Sagovnak, a kosztromai munkások képviselőjének a „Pravdá"-hoz írt levele (22—226. sz.) rendkívül világosan rámutatott arra, hogy a munkások milyen feltételekkel tartják megvalósíthatónak a szociáldemokrácia egységét. A munkáskúria számos más képviselőjének levelei („Pravda" 21—28. sz.) megerősítették ezt a véleményt. Maguknak a munkásoknak kell „alulról" megvalósítaniuk az egységet. A likvidátorok ne harcoljanak az illegalitás ellen, hanem maguk is csatlakozzanak hozzá.

Csodálkoznunk kell, hogy a kérdések ilyen világos és egyenes felvetése után a „Lucs" 27. (113.) számában Trockij régi, fellengzős, de teljesen tartalmatlan frázisait látjuk viszont. Egy szóval sem szól hozzá a kérdés *lényegéhez!* Még csak meg sem kísérli, hogy idézze a *pontos tényeket*, és alaposan elemezze őket! Még csak célzást sem tesz az egység *reális feltételeire!* Üres handabandázás, dagályos szólamok, fennhéjázó kifakadások a szerző által meg nem nevezett ellenfelek ellen, hatásvadászó, nagyképű fogadkozások — ez Trockij egész fegyvertára.

Nem járja ez, uraim. Önök úgy beszélnek a „munkásokkal", *mint gyerekekkel*, hol szörnyen rémes szavakkal ijesztgetik őket („a körösdi béklyói", „borzalmas polémia", „pártunk történetének feudális-jobbágyi időszaka"), hol pedig „rábeszélik" őket, ahogy meggyőzés és magyarázat nélkül kis gyerekeket szoktak rábeszélni.

A munkások nem hagyják magukat sem megijeszteni, sem rábeszélni. *Maguk* hasonlítják össze a „Lucs"-ot és a „Pravdá"-t, elolvassák például a „Lucs" 101. számának

vezércikkét („A munkástömegek és az illegalitás"), és egyszerűen legyintenek Trockij szavalására.

„Az illegalitás állítólagos elvi kérdését gyakorlatilag a szociáldemokrácia valamennyi része teljesen egyformán dönti el"... — írja Trockij dőlt betűkkel. A pétervári munkások tapasztalatból tudják, hogy nem így van. Oroszország bármely szegletének munkásai, ha elolvassák a „Lucs" említett vezércikkét, rögtön látni fogják, hogy Trockij kitér az igazság elől.

„Nevetséges dolog és ostobaság azt állítani — olvassuk Trockij cikkében —, hogy a «Lucs» és a «Pravda» politikai irányvonala közt kibékíthetetlen ellentmondás van." Higgye el, kedves szerző, hogy a munkások nem ijednek meg sem az „ostobaság", sem a „nevetséges" szavaktól, hanem megkérik önt, hogy beszéljen velük úgy, *mint felnőttekkel, érdemben:* fejtse ki ezeket az irányvonalakat! bizonyítsa be, hogy a „Lucs" 101. számának vezércikke „kibékíthető" a szociáldemokráciával!

Nem. Frázisokkal, még „békítgető", még a legédesebb „békítgető" frázisokkal sem lakatja jól a munkásokat.

„Történelmi frakcióink — a bolsevizmus és a mensevizmus — írja Trockij — eredetüket tekintve merőben értelmiségi képződmények."

Ez az ismert liberális dajkamese szajkózása. Ténylegesen viszont az egész orosz valóság felvetette a munkások előtt a liberálisokhoz és a parasztsághoz való viszony kérdését. Ha nem lett volna semmilyen értelmiség sem, a munkások *akkor sem kerülhették volna ki* ezt a kérdést: *kövessék-e* a liberálisokat, vagy pedig a liberálisok *ellen* vezessék a parasztokat.

A liberálisoknak *előnyös*, hogy a nézeteltéréseknek ezt az alapját úgy tüntessék fel, mint amelyet „értelmiségiek" találtak ki. De Trockij csak lejáratja magát, amikor megismétli a liberális dajkamesét.

„Pravda" 39. sz.
1913 február 16.

MI TÖRTÉNIK A NARODNYIKSÁGBAN ÉS MI TÖRTÉNIK A FALUN?

A „Russzkoje Bogatsztvo“ című folyóirat az orosz élet narodnyik vagy trudovik áramlatának vagy irányzatának éppen azokat az erecskéit mutatja meg nekünk, amelyeket a politikai ismeretek más, egyenesebb, közvetlenebb forrásai alapján is figyelemmel kisérhetünk.

Emlékezzünk például az I. és a II. duma vitáira. Sajnos, most mindkét duma vitáinak gyorsírói jegyzőkönyvét kivonták a forgalomból. De az a roppant gazdag politikai anyag, amelyet ezek a jegyzőkönyvek az orosz parasztság és az orosz trudovikság nézeteinek és törekvéseinek tanulmányozásához nyújtanak, így vagy úgy részben máris hozzáférhetővé vált minden művelt ember számára, részben pedig azzá fog válni a jövőben. A legfőbb következtetés, amelyet ebből az anyagból le kell vonnunk, az, hogy az *értelmiségi* trudovikok (ide sorolva az értelmiségi eszereket is) és a *paraszt* trudovikok lényegesen különböző politikai irányzatokat képviselnek.

Az értelmiségi narodnyikok a békülékeny, illetve „általános emberi“ frázishoz vonzódnak. Mindig kiütközik belőlük a liberális. Az osztályharc álláspontja lényegüknél fogva idegen tőlük. Okoskodók. *Visszafelé* húzzák a demokratikus parasztságot, az osztályellensége elleni eleven és közvetlen harctól a ködös, erőltetett, tehetetlen kváziszocialista frázishoz.

A paraszt narodnyikok a két első dumában — csupa tűz, csupa szenvedély. Minden porcikájukkal közvetlen és erélyes akcióra törekszenek. Tudatlanok, műveletlenek, naivak, de osztályellenségük ellen olyan nyíltan, olyan

engesztelhetetlenül, olyan gyűlölettel kelnek fel, hogy *megérezzük* az igen komoly társadalmi erőt.

Más szóval: az értelmiségi narodnyikok csapnivalóan rossz szocialisták és fegyelmezetlen demokraták. A paraszt trudovikok egyáltalán nem mímelik a szocializmust, amely teljesen idegen tőlük, de „ízig-vérig" őszinte, lelkes és erős demokraták. Hogy győz-e a paraszti demokrácia Oroszországban, ezt senki sem tudja megjósolni, mert ez túlságosan bonyolult objektív feltételektől függ. De teljesen kétségtelen, hogy a trudovik parasztság csakis azon törekvések *ellenére győzhet*, amelyeket a narodnyik értelmiség visz be mozgalmába. Az életképes, friss, őszinte demokrácia *képes* győzni kedvező történelmi helyzet esetén, de a „szocialista" *frázis*, a narodnyik okoskodás sohasem győzhet.

Ez a következtetés szerintem az orosz forradalom egyik legfontosabb tanulsága, és bizton remélem, hogy ezt egyszer még alátámaszthatom a két első dumában elhangzott narodnyik beszédek részletes elemzésével és az 1905—1907-es évek más politikai anyagával. Most ellenben szeretném megemlíteni, milyen pompásan igazolta ezt a következtetést a „Russzkoje Bogatsztvó"-nak — a vezető és legtekintélyesebb narodnyik lapnak — legutóbbi száma (1912., 12. sz.).

Ebben a számban két cikk kétségtelenül tipikus. A. V. P. úr cikke („Népi szocializmus vagy proletár szocializmus?") a „népi szocialisták" és az eszerek értelmiségi okoskodásainak iskolapéldája.

Ha elkerülhetetlen lenne, hogy az orosz parasztság tömegerejét úgy irányítsák, ahogy az A. V. P. úr és társai *okoskodásaiból* „következik", az orosz polgári forradalom ügye reménytelenül vesztett ügy lenne. Mert frázisokból és okoskodásból történelmi *cselekvés nem születhet*. Az *ilyen* narodnyikság tehetetlensége végleges.

Krjukov úr „Tűz nélkül" című cikkében egy érzelgős papocska beszél a parasztságról, a paraszti életről és a paraszti gondolkodásmódról, s éppen olyannak tünteti fel a parasztságot, amilyennek *maga* a parasztság mutatkozott és mutatkozik. Ha ez az ábrázolás helytálló, akkor az orosz polgári demokráciára — nevezetesen éppen a pa-

rasztságra — nagy történelmi akciók várnak, amelyeknek a kísérő jelenségek valamennyire is kedvező alakulása esetén minden esélyük megvan a győzelemre.

Hogy megvilágíthassuk ezt, röviden ismertetjük A. V. P. úr „eszméit“, és mutatóba közlünk néhány idézetet az érzelgős papocskának az orosz parasztságról írt jellemzéséből.

A. V. P. úr a narodnyikság alapelveit védelmezi a „Zaveti“ munkatársával, Szuhanovval szemben, aki a marxizmus kedvéért *feláldozza* a narodnyikság számos sarkalatos elméleti tételét, s emellett olyasvalamit hirdet, hogy a marxisták egyesüljenek a narodnyikokkal.

A. V. P. úr nem ellenzi az egyesülést, de a narodnyikság elveit nincs szándékában „feláldozni“. És ahogy A. V. P. úr, ez a kétségkívül hivatott és tekintélyes narodnyik a narodnyikság elvi tisztaságát és szilárdságát *védelmezi*, az a napnál világosabban mutatja álláspontjának teljes *reménytelenségét*, az *ilyen* narodnyikság *teljes élettelenségét*.

Szuhanov úr még azt sem átallotta kijelenteni, hogy természeténél fogva szocialista osztálynak csak a proletariátus tekinthető. Persze, ha valaki valamennyire is következetesen gondolkozik, ez azt jelenti, hogy elismeri a marxizmust, és fenntartás nélkül keresztet vet a narodnyik *szocializmusra*.

A. V. P. úr kikel Szuhanov úr ellen, de érvei hallatlanul szánalmasak. Érvelése csupa köntörfalazás, módosítgatás, kérdőjel, eklektikus megjegyzés arra vonatkozóan, hogy a revizionizmus „túlságosan bőven termi“ az életnek az elmélethez fűzött módosításait, az elmélet ortodox hívei pedig hiába vitatják ezeket a módosításokat. Az A. V. P. úr által feltalált kása úgy hasonlít azokhoz a minden európai országban szokásos ellenvetésekhez, amelyeket a „humanista“ burzsoák az osztályharc és az osztályszocializmus ellen felhoznak, mint az egyik tojás a másikhoz.

Azt a döntő és közismert tényt, hogy az egész világon csak a proletariátus folytat napról napra rendszeres harcot a tőke ellen, hogy éppen a proletariátus a szocialista pártok tömegtámasza, A. V. P. úr nem meri tagadni.

Hogy a parasztság *annál kevésbé* mutat legalább valami gyenge szocialista jelleget, *minél szabadabb* politikailag az illető ország — ezt A. V. P. úrnak okvetlenül tudnia kell. És egyszerűen csak *játszadozik* az európai polgári professzorok és opportunisták gondolatfoszlányaival, hogy *összekuszálja* a dolgot, meg sem próbálva szembe állítani a marxizmussal bármiféle kiforrott, félreérthetetlen, világos szociális elméletet.

Ezért A. V. P. úr cikke utolérhetetlenül unalmas. Ez a cikk a legszemléletesebb bizonyítéka annak, hogy Oroszországban a narodnyik *szocializmus* mint eszme valóban meghalt. Elhalálozott. A. V. P. úr „eszméit“ bármelyik nyugati polgári szociálreformátor kiadványban hiánytalanul megtaláljuk. Cáfolni sem érdemes őket.

De ha Oroszországban a narodnyik *szocializmus* meghalt, ha megölte az 1905-ös forradalom és eltemették A. V. P. úrék, ha nem maradt más belőle, mint a rothadt frázis, — az oroszországi paraszti demokrácia, amely korántsem szocialista, hanem ugyanolyan polgári, amilyen polgári volt Amerika demokráciája a múlt század hatvanas éveiben, mint Franciaországé a XVIII. században, Németországé a XIX. század első felében stb. stb., ez a demokrácia *él*.

Az érzelgős papocska beszámolója a faluról, amelyet Krjukov úr ismertet, teljesen igazolja ezt. Az pedig, amit Krjukov közöl — mellesleg megjegyezve — talán még plasztikusabban és pontosabban következik a demokrácia esküdt ellenségének, a vehista Bulgakovnak a „Russzkaja Miszl“-ben (1912., 11. sz.: „A választásokon“) közölt megfigyeléseiből.

„Meghunyászkodás és gyávaság“ — mondja Krjukov papja az orosz papságról — „mindig ez volt a helyzet!.. De az a különbség, hogy sohasem láttunk még ilyen *megdöbbentően nyugodt*, hallgatólagos elszakadást az egyháztól, mint napjainkban. Mintha az élet szelleme kihúnyt volna az egyházban. Ismétlem: nem csak az értelmiség tántorodott el — a nép tántorodott el . . . ezt fel kell ismernünk — elvégre két évig voltam falusi lelkész.“

Az érzelgős papocska felidézi *kilencszázötöt*. A parasztoknak magyarázta a kiáltványt akkor.

„Én megvilágosodást, szoros szövetséget, *szeretetet*, józanságot, egészséges belátást, felfrissülést, energiát vártam — siránkozik — ... A megvilágosodás, úgy látszik, be is következett, de egység és szövetség helyett harag és viszály lett az eredmény. És a falu legelőször éppen engem lendített meg, mégpedig alaposan. Állítom, hogy szívvel-lélekkel mellette voltam... Éppen a szabadságjogokat magyarázgattam meg miegymás. És hogy hallgatták! Akkor azt gondoltam, hogy amit én feltártam, azt annál világosabban nem is lehet feltárni, de nem... eljutottak a faluba másfajta beszédek is. És az új agitátorok sokkal sűrűbbre főzték a kását: a földről, az egyenlőségről és az urakról beszéltek. *Persze, a parasztok abban a pillanatban megértették és magukévá tették ezt.* S első dolguk az volt, hogy odaállítottak elém, és kijelentették, hogy nem kétszáz, hanem csak száz rubel egyházadót fizetnek nekem...

...De ami a legjobban *elkeserített*, az nem ez volt, a száz rubel, hanem mindaz, ami olyan hirtelen átalakította a falu arculatát. Mennyire igyekeztek mindenünnen felnyitni a szemét, megszabadítani a hályogtól, megvilágosítani ezt a sötétséget! És az igazat megvallva, nem eredménytelenül. A vak ember mégis megpillantott valami kis halvány fénysugárt, és ettől kezdve már nem vak többé... ha nem is vált látóvá. De ezzel a nem tökéletes látással csak a legszomorúbb felismerés és a fojtó gonoszság született meg benne... És némelykor talán vissza is sírja vakságát. Annyi harag gyülemlett fel a faluban, annyi harag, hogy most talán még a levegő is azzal van tele... Kés, bunkó, gyújtogatás. Szemmellátható a tehetetlenség, égő, megbosszulatlan sértések, testvérharc, válogatás nélküli gyűlölet, irigység mindenki iránt, aki jobb módban, nagyobb kényelemben él, nagyobb vagyonnal rendelkezik. Persze azelőtt is élt az irigység, a harag, a vétkesség, az átkos bűn, de az emberek hittek isten akaratában és a világi javak hiúságában, hittek, és *volt erejük tűrni* a túlvilági jutalom reményében. Ma már ez a hit nincs többé. Ma ilyen a hitük: mi elnyomók vagyunk, ők pedig elnyomottak. A szabadságról hangoztatott szólamokból a falusi talajon csak gaz és dudva termett... S most itt van ez az új földtörvény — s testvér testvér ellen, fiú az apa ellen, szomszéd a szomszéd ellen! A gonoszság és a lázadó szellem annyira elharapózott, hogy a falu belefullad, múlhatatlanul belefullad."

Az érzelgős papocskának (aki színtiszta narodnyik értelmiségi!) ebben a jellemző falusi életképében kiemeltünk néhány különösen jellemző szót,

A papocska a „szeretet“ híve, a „gyűlölet“ ellensége. Ebből a szempontból teljesen osztozik abban a tolsztoji (mondhatjuk így is: keresztényi) mélységesen reakciós álláspontban, amelyet kadetjaink és a velük hasonszőrűek állandóan kifejtenek. Az ilyen pap bizonyára szívesen álmodozik valamilyen „föld-szocializálásról“, szívesen fecseg a szövetkezet „szocialista“ jelentőségéről, a „földbirtok normáiról“, de amikor gyűlöletre került a sor „szeretet“ helyett, rögtön beadta a derekát, ellankadt, és megeredt a könnye.

Mondvacsinált, frázisokból álló „szocializmus“ („népi, nem pedig proletár szocializmus“) — amennyit akarnak, ezt Európában is bármelyik írni-olvasni tudó nyárspolgár aláírja. De ha egyszer „gyűlöletre“ kerül a sor „szeretet“ helyett, akkor vége. A humánus frázis szocializmusát helyeseljük; a forradalmi demokráciát ellenezzük.

Az, amit az érzelgős pap a falusi „garázdálkodás“ elcsépelt témájáról mond, a tények szempontjából semmi újat nem ad. De saját szavaiból világosan kitűnik, hogy a „garázdálkodás“ a *jobbágytartók* által meghonosított fogalom. „Égő, megbosszulatlan sértések“ — ezt állapítja meg az érzelgős pap. Ez pedig kétségtelenül igen-igen messze van a „garázdálkodástól“

A marxisták a narodnyikság elleni harcukban régóta feladatuknak tekintik, hogy szétzúzzák a manyilovizmust, az émelygős frázisokat, a szentimentális osztályfölötti álláspontot, a sekélyes „népi“ szocializmust, amely méltó az üzleti életben és ügyekben minden hájjal megkent francia „radikál-szocialistához“. De a marxisták régóta ugyanolyan kötelező feladatuknak tekintik azt is, hogy kihámozzák a narodnyik nézetek *demokratikus* magvát. A narodnyik szocializmus rothadt és bűzös hulla. A paraszti demokrácia Oroszországban, ha Krjukov érzelgős papja helyesen ábrázolja, eleven erő. De hisz eleven erőnek is kell lennie, amíg a Puriskevicsek garázdálkodnak, és harmincmilliók éheznek.

„Válogatás nélküli gyűlölet“ — mondják. Először is, ez nem a teljes igazság. A „válogatást“ nem látják a Puris-

kevicsek, nem látják a bürokraták, nem látják a széplelkű intellektuelek. Másodszor, elvégre már az oroszországi munkásmozgalom kezdetén megvolt „a válogatás nélküli" gyűlölet bizonyos eleme, például a múlt század hatvanas—nyolcvanas éveinek sztrájkjaiban a géprombolás formájában. Ez gyorsan elmúlt. Nem ez a lényeg. Sekélyesség volna „kesztyűs kezet" követelni azoktól, akik a mai helyzetben türelmüket vesztik.

A lényeges: a teljes szakítás a régi, menthetetlenül reakciós világnézettel, mély elsajátítása az „elnyomottakról" szóló azon tanításnak, amely nem az élettelen álom, hanem az eleven élet záloga.

A narodnyik szocializmus, beleértve a legszélső baloldali narodnyik szocializmust is, elrothadt. Élő és életrevaló az a feladat, hogy megtisztítsuk, felvilágosítsuk, felserkentsük, tömörítsük a demokráciát a „szeretet", a „türelem" stb. tanaival való tudatos szakítás talaján. Az érzelgős papocska szomorkodik. Nekünk ellenben minden okunk megvan rá, hogy örvendjünk a serény munka gazdag területének.

„Proszvescsenyije" 2. sz.
1913 február.
Aláírás: V. I.

FOKOZÓDÓ DISZHARMÓNIA

EGY ÚJSÁGÍRÓ JEGYZETEI

I

A kadet képviselők nemrég tartották rendes tanácskozásukat pártjuk helyi funkcionáriusaival.

Mint várható is volt, a jelenlegi politikai helyzet sajátosságait tárgyalták meg. A liberálisok a következőképpen ítélik meg a jelenlegi helyzetet:

„Felfigyeltünk arra, hogy az országnak az alaptörvényekkel kapcsolatos szükségletei egyre fokozódó diszharmóniában vannak ezek kielégíthetetlenségével a törvényhozó intézmények mai felépítése és a hatalomnak a népképviselethez való mostani viszonya mellett."

Olyan kusza ez a nyelv, mint egy cérnagombolyag, amellyel sokáig játszott a macska. Szegény liberálisaink, nincs hol kifejezniük világosan a gondolataikat!

De nézzük meg közelebbről: nem annyira az a baj, hogy *nincs hol*, mint inkább az, hogy *nincs mit* mondaniuk a liberálisoknak. Fokozódik a diszharmónia nemcsak az ország szükségletei és a „mai felépítés" reménytelensége stb. között, hanem az ország szükségletei és a liberalizmus *tehetetlensége* között is.

Miért nem lehet kielégíteni az ország szükségleteit, liberális politikus urak? A kadetok válasza: akadályozza a törvényhozó intézmények mai felépítése és a hatalomnak a népképviselethez való mostani viszonya.

A következtetés: más felépítésre és a hatalom más viszonyára van szükség. Hogy milyenre, azt akkor látjuk

meg, ha a következő cikkekben majd megvizsgáljuk a kadet tanácskozás „négy tételét".

De még előbb fel kell tennünk a fő kérdést: mi a magyarázata a „mai" „felépítésnek és viszonynak"? Honnan vehetünk *másmilyet?* A kadetok erre nem is gondoltak! Az, hogy elhallgatják ezt a *sarkalatos* kérdést, ósdi, ázsiai nyárspolgári szellemet takar, olyasmit, hogy voltak rossz tanácsadók, lehetnek jó tanácsadók...

Nincs-e összefüggés, kadet urak, a „mai" és valamelyik *osztály*, például a nagybirtokos osztály *érdekei* között? Vagy a leggazdagabb burzsoák érdekei között? Nincs-e teljes *harmónia* a „mai" és *bizonyos osztályok* érdekei között? Nem világos-e, hogy aki az összes osztályok közti viszonyok figyelembevétele nélkül kezd hozzá a politikai helyzet megtárgyalásához, az üres fecsegő?

Ó, jaj! A kadetoknak a fecsegésen kívül semmi egyebük sincs, amivel leplezhetnék a „fokozódó diszharmóniát" politikájuk és az ország szükségletei között.

II

Liberálisaink általában — és nyomukban a liberális munkáspolitikusok (a likvidátorok) is — szeretnek beszélni és mindegyre csak beszélni Oroszország „európaizálásáról". A pirinkó igazság itt a nagy hazugság takargatására szolgál.

Kétségtelen, hogy Oroszország általában szólva európaizálódik, vagyis átalakul Európa képére és hasonlatosságára (s e tekintetben most „Európához" kell sorolnunk a földrajzzal dacolva Japánt és Kínát is). De ez az európaizálás általában folyik II. Sándor, ha nem Nagy Péter óta, folyik a fellendülés idején (1905) is, a *reakció idején is* (1908—1911), folyik a rendőrségnél és a Markov-féle földbirtokosoknál is, akik „európaizálják" a demokrácia elleni harcuk módszereit.

Az „európaizálás" szó annyira általánosnak bizonyul, hogy a dolog összekuszálására, az égető politikai kérdések elkenésére szolgál.

A liberálisok európaizálni akarják Oroszországot. De

az 1906 november 9-i (1910 június 14-i) törvényével az Egyesült Nemesség Tanácsa is európaizálásra törekszik. A liberálisok európai alkotmányt akarnak. De azok az alkotmányok, amelyek az egyes európai országokban meghonosodtak, annak a huzamos és súlyos osztályharcnak voltak az eredményei, amely egyrészt a feudalizmus és az abszolutizmus, másrészt a burzsoázia, a parasztság és a munkásság között folyt. Azok az írott és íratlan alkotmányok, amelyekkel a liberálisok reakciósainkat „megszégyenítik", csak rögzítik a harc *eredményeit*, amelyekért az újnak sok nehezen kivívott győzelmet kellett aratnia a régi felett, és sok vereséget is el kellett szenvednie tőle.

A liberálisok azt akarják, hogy nálunk az eredmény a pluszoknak és a mínuszoknak azon összege *nélkül* jelenjen meg, amely az eredményt alkotja! A liberális program és a liberális taktika lényege ez: jöjjön létre nálunk az európai forma a nélkül a súlyos harc *nélkül*, amely ezt a formát Európában megteremtette!

Érthető, hogy Kobilinszkijeink a liberálisok óhajaira és érveire úgy válaszolnak, hogy megvető kirohanásokat intéznek a „szatócsok" és a „muzsikok" ellen. — Önök, liberális urak — mondják Kobilinszkijék —, azokat a győzelmeket akarják papíron rögzíteni, amelyeket a valóságban még le sem arattak.

III

A kadet tanácskozás a taktika kérdésében 4 tételt fogadott el. Az első tétel így szól:

„Az egész ellenzéki front együttes tevékenységének taktikája, amely elengedhetetlen feltétele annak, hogy megvalósuljon az Állami Duma soron következő gyakorlati tevékenysége, mindazonáltal nem biztosítja sem azt, hogy az ellenzék törvényjavaslatai számára kialakuljon az Állami Duma szilárd és állandó többsége, sem pedig azt, hogy valóban megvalósuljanak azok a törvényjavaslatok, amelyeket az ellenzék a dumabeli centrum segítségével az Állami Dumával elfogadtathatna."

Ez a zagyvaság normális emberi nyelvre lefordítva a következőket jelenti:

A liberálisok csak az októbristákkal alkothatnak többséget az Állami Dumában. Ez a többség nem állandó, határozatai pedig nem valósulnak meg.

Helyes. De ebből az következik, hogy amikor ezeket a határozatokat „elengedhetetlen", „soron következő" és „gyakorlati" (!??) tevékenységnek nevezik, ámítják önmagukat és becsapják a népet.

Együtt szavazunk az októbristákkal, hogy megbuktassuk a jobboldaliakat, de nem helyezkedünk a IV. dumában a törvényhozósdi álláspontjára, nem keltünk alkotmány-illúziókat — ezt kellett volna, hogy mondják a kadetok a népnek, ha nem csak a szájukkal akartak volna demokraták lenni.

A kadet tanácskozás első „tétele" elképesztően illogikus. „Gyakorlati" tevékenységnek nevezik, hogy a IV. duma nem állandó és nem szilárd többsége elfogad a valóságban megvalósíthatatlan törvényjavaslatokat!! Maguk a kadetok százszor is unalmas szócséplésnek nevezték ezt, mégpedig igen helyesen.

De a logika szempontjából hajmeresztően képtelen kadet taktika érthetővé válik az osztályérdekek szempontjából. Emlékeztetünk rá, mit mondtak a szociáldemokraták a III. és a IV. dumáról 1907 óta. — A dumában két többség van, mondták: jobboldali-októbrista és októbrista-kadet többség. Mindkettő ellenforradalmi talajon áll (v. ö. „Proszvescsenyije", 1913, 1. sz. 13. old.)*.

A kadetok 1913 februári tanácskozása igazolta azt, amit hivatalos határozatainkban 1907 óta hangoztatunk.

„Az egész ellenzéki front együttes tevékenységének taktikája ... a dumabeli centrum segítségével" éppen azért *szükséges* a kadetok számára, mert éppúgy, mint az októbristák, ők is ellenforradalmi talajon állnak. Belső rokonságuk folytán érthető, hogy vonzódnak a közös „gyakorlati" tevékenységhez, bármennyire reménytelen is az a mai helyzetben.

---

* Lásd ebben a kötetben 501—503. old. — *Szerk.*

Az októbristák örökké siránkoznak sajtójukban, pocskondiázzák a forradalmat, szidják a kormányt, a jobboldaliakat, az Államtanácsot, a dumában ellenben beérik annyival, hogy reformokat óhajtanak, és engedelmesen követik a kormányt.

A kadetok még jobban siránkoznak sajtójukban, pocskondiázzák a forradalmat, szidják a kormányt, a jobboldaliakat, az Államtanácsot és az októbristákat, a dumában pedig beérik annyival, hogy reformokat óhajtanak, és igyekeznek ellenzékiségüket az októbristákhoz idomítani.

IV

A kadet tanácskozás második tétele így szól:

„Az Állami Duma mint törvényhozó és politikai tényező lényegesen csak úgy erősíthető meg, ha megvalósul a következő három fő feltétel: a választójogi törvény demokratizálása (általános választójog), az Államtanács gyökeres reformja és a kormány felelőssége."

Az itt kifejtett taktika lényege kifejezhető egyetlen szóval: reformizmus.

A történelemtudomány azt tanítja, hogy a meglevő politikai rend reformista megváltoztatása általában abban különbözik a nem reformista megváltoztatástól, hogy az előbbi esetén a hatalom a régi uralkodó osztály kezében marad; az utóbbi esetben pedig a hatalom a régi uralkodó osztály kezéből új uralkodó osztály kezébe megy át. A kadetok nem értik a történelmi átalakulások osztályalapját. Az elmélet szempontjából ez a kadetok fő hibája.

A gyakorlat szempontjából az említett elméleti különbségnek az a lényege, hogy a rész változik-e, míg az általános és alapvető változatlan marad, vagy pedig az utóbbi változik meg.

A különböző országokban a különböző történelmi időszakokban volt reformista burzsoázia is, volt olyan is, amely nem szorítkozott reformizmusra. A munkásosztály pedig, bár sohasem ismeri el, hogy a reformok képesek lényeges változásokat előidézni, korántsem mond le arról,

hogy bizonyos körülmények között legközelebbi követeléseit reformok formájában fogalmazza meg.

A lényeg tehát az, hogy a kadetok szerint az uralomnak feltétlenül a mostani uralkodó osztály, vagyis a feudális típusú nagybirtokosok kezében kell maradnia. A kadetok továbbra is őfelsége ellenzékének álláspontján állnak, továbbra is azt a nézetet vallják, hogy „Oroszországban, hála istennek, van alkotmány".

Más szóval a kadetok „három fő feltétele" nem egyéb, mint a liberális burzsoázia által javasolt olyan feltételek, amelyek alapján a feudális földbirtok és a tőke *baráti alapon* megosztozhatna a gazdasági és politikai kiváltságokon.

Az októbristák ugyanezen az állásponton vannak („a hatalom és az ország kibékülése" — a félig-meddig októbrista, félig-meddig kadet Maklakov nyelvén), mindössze azzal a különbséggel, hogy az októbristák a földbirtok számára „*elfogadhatóbb*" osztozkodási feltételeket ajánlanak.

Az októbristák nagyfokú szolgálatkészsége csődöt mondott. Milyen más eredményt várhatunk a kadetok kisebb szolgálatkészségétől? A reformizmus szempontjából az októbristák sokkal következetesebbek, mert aki erre az álláspontra helyezkedik, annak számításba kell vennie a reformok *elfogadhatóságát*, s az októbrista „reformok" sokkal inkább „elfogadhatók".

Ebből egy következtetés vonható le: fokozódik a diszharmónia a liberális reformizmus és az ország szükségletei között.

V

A kadet tanácskozás harmadik tétele így szól:

„E feltételek előkészítését a kadet taktika fő feladatává kell tenni, emellett a soron következő törvényhozó tevékenységet más ellenzéki csoportokkal és a centrummal összefogva ki kell használni, amennyiben teljesíthetőnek bizonyul, de ez nem kerülhet ellentmondásba e fő feladatok megvalósításával" („Recs", 34. sz. február 4.).

Az előző „tétel“ engedmény volt a baloldali kadetoknak, vagy helyesebben csalétek volt a demokráciának: támogassatok bennünket, kadetokat, mert mi „demokraták“ vagyunk, mi általános választójogot akarunk!

Bókoltak egyet balra, aztán komoly fordulatot tettek jobbfelé: a harmadik tétel, kínaiból lefordítva így szól: mi, kadetok, helyeseljük *a progresszistákkal és az októbristákkal közös* soron következő törvényhozó tevékenységet!

De hiszen ez a „soron következő“ törvényhozás *megvalósíthatatlan* törvényjavaslatokat eredményez, mint az első tételben elismerték? A kadetok odabiggyesztenek egy fenntartást: „amennyiben teljesíthető“. Vagyis, csűréscsavarás nélkül szólva, foglalkozunk majd szalmacsépléssel, de a felelősség ezért háruljon az októbristákra! Igazán nagy kópék ezek a mi kadetjaink...

Továbbá. A progresszisták és az októbristák, akik következetesebben képviselik a *reformista* álláspontot, mint a kadetok, nem egyeznek bele olyan „túlzottan“ liberális követelésekbe, mint az általános választójog, az Államtanács gyökeres reformja stb. Hogyan hirdethetnek a magukat továbbra is demokratának feltüntető kadetok *közös* soron következő törvényhozó tevékenységet a demokrácia ilyen nyilvánvaló *ellenfeleivel?*

A kadetok ezzel kapcsolatban is fenntartással élnek: mi, kadetok, az általános választójog *előkészítésével* foglalkozunk, mégpedig az októbristákkal *közös* tevékenység útján, amely „nem kerülhet ellentmondásba“ az általános választójog „megvalósításával“!

Átlátszó kibúvó: „alkotmányosnak“ nyilvánítjuk Rodzjanko beszédét, megszavazzuk (nem tévedésből, mint a szociáldemokraták, hanem meggyőződésből) a kormánynyilatkozattal kapcsolatban beterjesztett októbrista vitazáró javaslatot, mert mindez *nem ellenkezik* az általános választójog „előkészítésével“!!

Itt már nem mondhatjuk, hogy a kadetok nagy kópék. Itt már *más* szót kellene használnunk...

Az ellenforradalmi, a demokráciától elfordult liberális burzsoázia valamennyi európai országban továbbra is azt hajtogatja, hogy az „alapvető“ demokratikus reformok *előkészítésével* van elfoglalva (Poroszországban a naciona-

lista-liberálisokkal közösen, Franciaországban az összes progresszistákkal közösen).

Az a burzsoázia, amely végleg rátért a reformista útra, az rothadt burzsoázia, tehetetlen a maga liberalizmusában, menthetetlen a demokratikus átalakítások terén, ellenséges a munkásokkal szemben, ez a burzsoázia a nép*től* a jobboldaliak*hoz* ment át.

VI

A kadet tanácskozás utolsó, 4. tétele így szól:

„A tanácskozás időszerűnek tartja, hogy az említett három jelszó kiadásán kívül felvesse a parlamenti harc aktívabb taktikai módszerei alkalmazásának kérdését is."

Csak a parlamenti harcét? és csak felvetni a kérdést?

Hogy mit jelent voltaképpen ez: „a parlamenti harc aktívabb taktikai módszerei", annak allah a megmondhatója. A kadet tanácskozás szinte szándékosan fogalmazta meg tételeit a lehető legérthetetlenebb nyelven.

A kadetok nyilván azt akarják megmutatni az aktívabb módszerek emlegetésével, hogy balra tolódnak. De ez éppen csak a *látszat*, mert ebből semmi határozott állásfoglalást nem lehet kiolvasni.

A parlamenti harc miféle „módszerei" nevezhetők egyáltalában aktívabb módszereknek?

Nem szavazzák meg az oktobrista és progresszista vitazáró javaslatokat.

Nem tartanak beszédeket „a hatalom és az ország kibéküléséről".

Nem hallgatnak sohasem, amikor a jobboldali-oktobrista többség antidemokratikus intézkedéseket fogad el.

Nem járulnak hozzá az általános elvi viták berekesztéséhez és korlátozásához.

Tanácsoljuk mindenkinek, akinek dolga van a kadetokkal, ne feledje megkérdezni tőlük: „felvetették-e" az aktívabb módszerek kérdését? hogyan oldották meg ezt a

kérdést, ha már rászánták magukat felvetésére? hogyan alkalmazzák gyakorlatilag „az aktívabb módszereket“?

Az ország balra tolódik. Az új demokrácia életre ébred. A kadetok jelentéktelen kirakati balratolódásának egészen határozott politikai célja van: az, hogy becsapják ezt az új demokráciát, magukkal vonják, és önmagukat tüntessék fel az új demokrácia képviselőjének.

A demokrácia halaszthatatlan feladata, hogy megakadályozza ezt a csalást. Aki nem vonta le a múlt súlyos tanulságaiból azt a következtetést, hogy ha a kadetok akár csak részben is vezetik a demokratikus elemeket, az elkerülhetetlenül ingadozást, árulást, harc nélküli dicstelen vereségeket idéz elő, az semmit sem tanult. Azt a demokrácia ellenségének kell tekintenünk.

VII

A kadet tanácskozás egészében véve „centrumunk“ politikai életének érdekes dokumentuma. Sajtónk az effajta dokumentumokra, a szervezett pártok szabatos és hivatalos határozataira rendszerint nem sok figyelmet fordít. Nem szeretik a „határozatokat“. Többre becsülik az interjúkat és a pletykákat.

De ha komolyan akarjuk venni a politikát, figyelmesen meg kell vizsgálnunk a pártok határozatait, és a marxisták meg is tesznek minden tőlük telhetőt e vizsgálat kedvéért.

A kadetokat „centrumnak“ neveztük. Általában az októbristákat *szokás* így nevezni, akik a jobboldaliak és az ellenzék közt foglalnak helyet.

De a pártok elemzése során — mind a politikai pártok osztályalapjai szempontjából, mind általában a *jelenlegi* politika lényege szempontjából — nem szorítkozhatunk a dumára, nem tekinthetjük csak az októbristákat „centrumnak“.

Vegyük szemügyre pártjaink osztályalapjait: a jobboldaliak és a nacionalisták — általában — feudális földbirtokosok. A mai rendszer fenntartása és „megszilárdítása“ *mellett* vannak.

Az oktobristák, a progresszisták és a kadetok sorában kétségtelenül polgáribb jellegű földbirtokosokat találunk, továbbá itt van a nagyburzsoák zöme. Mindezek a pártok *reformokat* akarnak. Ők alkotják az *igazi* centrumot a feudális földbirtokosok és a demokrácia (a paraszti demokrácia és a munkásdemokrácia) között.

A burzsoázia jobban fél a demokráciától, mint a reakciótól; ez egyaránt vonatkozik a progresszistákra és a kadetokra. A két utóbbi párt ellenzékiségét természetesen számításba kell vennünk a napi politika gyakorlati feladataiban, de ez az ellenzékiség nem takarhatja el előttünk azt a tényt, hogy ezek a pártok osztály-rokonságban vannak az oktobristákkal.

A feudális földbirtokosok uralkodnak egymagukban is, meg a burzsoázia felső rétegeivel blokkban is. A feudálisok ellenzik a reformokat. A burzsoázia általában a reformok mellett van, de beéri a reformista állásponttal, amit nem mondhatunk el a paraszti és különösen a munkásdemokráciáról.

A kadet tanácskozás világosan megmutatja a kadetok *reformizmusát* mint kizárólagos taktikájukat. A legfontosabb azt tisztáznunk, hogy ez a taktika *összefügg* a burzsoázia osztályérdekeivel, és hogy ez a taktika *nem elegendő*, egyre fokozódik a „diszharmónia" közte és az ország szükségletei között. A legfontosabb azt tisztáznunk, hogy a kadetok vérrokonságban vannak az oktobristákkal, és hogy a demokrácia a kadetok vezetésével semmiféle sikert nem érhet el.

VIII

Cikkemet már befejeztem, amikor megkaptam a „Golosz Moszkvi" 30. számát, amelynek „És mi lesz ezután?" című szerkesztőségi cikke a kadet tanácskozással foglalkozik.

Ez a cikk a február 6-i dumabeli szavazással kapcsolatban (a Kasszo válaszával kapcsolatos vitazáró javaslat elfogadása)[133] annyira fontos és olyan világos fényt vet a kadetok és az oktobristák közti viszony kérdésére, hogy feltétlenül beszélnünk kell róla.

A „Golosz Moszkvi“, az októbristák hivatalos lapja úgy tünteti fel a kadet tanácskozást (valamilyen oknál fogva konferenciának nevezi), mint a Miljukov vezette baloldali kadetok győzelmét a jobboldali kadetok felett.

„A törvényhozó tevékenység — így ismerteti a „Golosz Moszkvi“ a kadetok határozatát — csak annyiban használható fel, amennyiben nem ellenkezik ezekkel a fő feladatokkal“ (vagyis az általános választójoggal, az Államtanács reformjával és a kormány felelősségével).

„Egyszerűbb nyelven ennek a formulának az elfogadása azt jelenti, hogy a reális megvalósíthatóság keretein belül lemondanak mindenféle törvényhozó munkáról, és a kadet ellenzék ezentúl nyíltan felelősség nélküli ellenzékké válik.“

A „Golosz Moszkvi“ ebből azt a következtetést vonja le, hogy fel kell oszlatni a dumát, mert az októbristák sohasem fognak annyira „kibékíthetetlen (ne tréfáljanak!) álláspontra“ helyezkedni, mint a kadetok, a dumában nincs semmilyen többség, „teljesen reménytelen“ . . .

Így írnak történelmet!

Itt aztán pompásan feltárul a kadetok és az októbristák igen mélyen gyökerező rokonsága és „viszályuk“ igazi jellege: a házastársak civakodnak . . .

Február 6-án Moszkvában az októbristák hivatalos lapja, amint láttuk, bejelenti az októbrista-kadet blokk teljes összeomlását a kadet tanácskozás után, amely *február 4-e előtt* zajlott le (a „Recs“ február 4-én számolt be a tanácskozásról).

Ugyanazon a napon, vagyis február 6-án Szentpétervárott, a IV. Állami Dumában az októbristák és a kadetok *együtt* 173 szavazattal 153 ellenében elfogadják Kasszo válaszával kapcsolatban az *októbrista-kadet* vitazáró javaslatot, azt a javaslatot, amelyet aztán az ellenőrző szavazás során véletlenül elvetettek!!

Nemdebár, ez gyönyörű?

Igazán klasszikus példa ez arra, hogyan intézik politikai „üzleteiket“ az októbristák és a *kadetok*. Nincsenek semmiféle „blokkban“, isten őrizz! De felosztják maguk közt a szerepeket, hogy megtévesszék a nyilvánosságot, mégpedig olyan „ügyesen“, hogy semmiféle hivatalos

blokk sem biztosíthatna nekik ilyen „komfortot". A kadetok látják, hogy az ország balra tolódik, hogy születőben van az új demokrácia, és ezért mímelik a baloldaliságot, tanácskozásuk útján forgalomba hozva néhány egészen semmitmondó, teljesen tartalmatlan, de *baloldali színezetű* frázist. Az októbristák *ápolják* az emberekben azt a hangulatot vagy benyomást, hogy a kadetok balra tolódtak, ápolják azzal, hogy *hivatalosan*, a „Golosz Moszkvi" szerkesztőségi cikkében kibékíthetetlennek minősítik a kadetok álláspontját, kijelentik, hogy a dumában az októbristák és a kadetok egyesülése révén nem alakulhat ki többség, támadják a kadetokat baloldaliság címén, a duma feloszlatásáról harsognak stb. stb.

A valóságban pedig suttyomban alkudoznak a kadetokkal, és éppen akkor, amikor a legélesebb kirohanást intézik a kadetok baloldalisága ellen, *megegyeznek* velük egy közös vitazáró javaslatban!!

„A kecske is jóllakjon, a káposzta is megmaradjon." A demokráciát is rászedték, becsapták, becsalogatták a kadet csordába (elvégre a kadetok olyan baloldaliak . . . nézzék meg, mennyire szidják őket az októbristák baloldaliságuk miatt!), és a fekete dumában az októbrista-kadet blokk is fennmaradt, megszilárdult, tovább fejlődött.

Szeretnénk szinte felkiáltani: óh, egek! Mikor érti meg hát végre az oroszországi demokrácia a liberális kadet szélhámoskodásnak ezt az egyszerű mechanikáját? Hiszen a liberális burzsoá politikusok így vagy úgy valamennyi európai országban éppen ezt a játékot űzik: a nép előtt, választási célokból, hivatalos megnyilatkozásaikban égre-földre esküdöznek, hogy ők demokraták, radikálisok (a német „szabadgondolkodók", Lloyd-George és társai Angliában), sőt szocialisták (a radikálszocialisták Franciaországban). *Ténylegesen* pedig, *igazi* politikájukban *együtt* tartanak a kétségtelenül antidemokratikus kormányokkal és pártokkal, a különböző árnyalatú és nemzetiségű októbristákkal.

Milyen régi ez a história, és milyen végtelenül gyakran megismétlik ezt a kadetok!

IX

A „Golosz Moszkvi“ azt állítja, hogy a kadetok a választások előtt

„hevesen polemizáltak a baloldaliakkal, s azt bizonygatták, hogy a reális feltételek keretein belül szükség van törvényhozó munkára. Ez jogosított fel bennünket arra a reményre, hogy lehetséges a dumabeli centrum és az ellenzék megegyezése. De a választások után a kadet párt vezetőinek nézetei lényegesen megváltoztak. A dumabeli taktikára vonatkozólag Miljukov által javasolt és a konferencia által elfogadott határozat alapjában különbözik mindattól, amit a választások idején nyilván azért beszéltek, hogy megszerezzék maguknak a városi nagyburzsoázia szavazatait. A városi nagyburzsoázia aligha lett volna hajlandó támogatni a kadetokat olyan platformmal, amilyet most a konferencia elfogadott.“

Íme a példája az olyan ítéleteknek, amelyekben nem is tudja az ember, min csodálkozzon: a naiv huncutságon vagy a naiv tudatlanságon.

A kadetok nézetei *semmit sem* változtak. A kadet párt mindig liberális párt volt és az is marad, liberális párt, amely csalással maga után vonja a demokráciát. A kadetok az 1912-es választásokon a nagyburzsoáziának „igazi“ arculatukat, üzletemberi „szolidaritásukat“, a tőkés osztály szolgáinak „józanságát“ mutatták. A demokratikus választók előtt pedig ugyanazok a kadetok ugyanakkor megesküdtek, hogy ők demokraták, és hogy dumabeli taktikájuk nem különbözik lényegesen a szociáldemokrata taktikától.

A kadet politika e két oldala minden liberális párt elengedhetetlen „kelléke“ minden civilizált országban. Persze a párt egyes tagjai gyakran specializálódnak bizonyos irányban, egyesek arra vállalkoznak, hogy mímeljék a demokratizmust, mások arra, hogy kijózanítsák a „forrófejűeket“, és „komoly“ burzsoá politikát folytassanak. De hiszen ez így van minden országban. Például Lloyd-George, az ismert angol liberális szélhámos a nép előtt mondott beszédeiben valósággal forradalmárnak, kis híján szocialistának tünteti fel magát, a valóságban pedig

eme miniszter a politikában vezérét, Asquithot követi, aki semmivel sem különb egy konzervatívnál.

Ha a „Golosz Moszkvi" cikke Miljukov urat a baloldali kadetok képviselőjének tünteti fel, ezen csak mosolygunk. Miljukov úr valójában annak a hivatalos kadet diplomáciának a képviselője, amely a párt nem demokratikus lényegét próbálja kibékíteni a demokratikus frázissal.

A „Golosz Moszkvi" azt írja:

„Miljukov úrnak ezt az új «választás utáni» álláspontját a konferencia korántsem egyhangúlag hagyta jóvá. A konferencia tagjainak jelentős része síkraszállt amellett, hogy a kadet párt egyezzen meg a dumabeli centrummal egyes törvényjavaslatok és kulturális reformok elfogadtatása végett. Ennek az álláspontnak a hívei hangoztatták, hogy a frakciónak a különböző törvényjavaslatok tárgyalása során kompromisszumokra kell lépnie, igyekezve azon, hogy a törvényjavaslatokat liberális szellemben fogadják el, és semmi esetre se tegyék őket elfogadhatatlanná." Ezután egy kirohanás következik „a híres kadet fegyelem" ellen, valamint az ellen, hogy a kadetok „feltétlenül engedelmeskednek" Miljukov úr „abszolutista akaratának".

Nyilvánvaló a játék. Kilóg a lóláb. Az oktobristák „bosszantják" a jobboldali kadetokat, igyekeznek legyőzöttekként feltüntetni és erélyesebb harcra késztetni őket a baloldali kadetok ellen. De az oktobristáknak ez a játéka (amely lehetetlen volna, ha a kadetok és az oktobristák nem volnának egy családnak a tagjai) nem tünteti el azt a vitathatatlan tényt, hogy a baloldali és a jobboldali kadetok, liberalizmusunk Lloyd-George-ai és Asquithjai közt van árnyalati különbség.

Vegyük szemügyre a „Russzkaja Molvá"-t. Ez a progresszista lap, amely az oktobristák és a kadetok közti kompromisszumot propagálja, a kadet pártnak egyre több *hivatalos* tagját szívja magához. Nem rögtön, de fokozatosan, Sztruve, a „vehista" vezér után ott bukkant fel Manszirev is, Maklakov is, Obolenszkij is, Gredeszkul is, Alekszandrov is. Hogy ennek a publikumnak volt hajlandósága az oktobristákkal való szorosabb összefogásra, az kétségtelen. Nem is lehetett másképp. De az is kétségtelen,

hogy Miljukov ki fogja békíteni őket a „baloldali kadetokkal“ demokratikus cégérű és októbrista lényegű platform alapján.

X

Azok a vitazáró javaslatok, amelyeket a különböző pártok Kasszo válaszával kapcsolatban a dumában beterjesztettek, komoly figyelmet érdemelnek. Pontos, a különböző pártok képviselői által hivatalosan megerősített anyagot szolgáltatnak a politikai elemzéshez. Éppen az elemzés az, amit rendszerint leginkább nélkülöz ez az anyag. Ez az anyag elvész a napi sajtó kis cikkeiben, vagy a duma gyorsírói jegyzőkönyveinek garmadájában. Pedig ugyancsak érdemes foglalkozni vele, hogy tisztázzuk az egyes pártok igazi jellegét.

A „Recs“ szerkesztőségi cikke a bizalmatlanságot kifejező javaslat elfogadása utáni napon kijelenti: „Az orosz társadalom tehát megkapta az Állami Dumától azt, amire jogosan számíthatott“ (37. sz., február 7.). Mintha a „társadalomnak“ csupán annyit kellene tudnia: megbízik-e a duma Kasszo úrban vagy sem, semmi többet!

Ez nem igaz. A népnek és a demokráciának ismernie kell a bizalmatlanság *indokait*, hogy *megérthesse* a politikában egészségtelennek minősített jelenség okait, s hogy meg tudja találni a *kivezető utat* az egészséges politika felé. Ha a kadetok, az októbristák és a szociáldemokraták csupán a „nem szavazunk bizalmat“ szavak alapján egyesülnek, ez túlságosan keveset mond ezekről az igen komoly kérdésekről.

Nézzük az októbristák vitazáró javaslatát:

„Az Állami Duma ... úgy véli, hogy: 1) a középiskolai tanulóknak a politikai harcba való bármilyen bevonása romboló hatással van Oroszország ifjúságának szellemi fejlődésére és ártalmas a társadalmi élet normális menete szempontjából; 2) a hatóságoknak azokban az esetekben, amikor idejében tudomást szereznek a középiskolákban tapasztalt nem kívánatos jelenségekről, óvintézkedéseket kell tenniük, és nem szabad várniuk addig, amíg ezek a jelenségek egészségtelen jelleget

öltenek*; 3) az Állami Duma határozottan állást foglal az ellen, hogy a diáksággal szemben olyan rendőri intézkedéseket alkalmazzanak, amilyeneket 1912 december 10-én a tanügyi hatóság tudta nélkül, a természetes pedagógiai befolyásolás helyett alkalmaztak; 4) az Állami Duma pedagógiai szempontból helyteleníti azt a lassúságot, amellyel a tanintézetekből eltávolított diákok sorsáról döntenek, s ennek az esetnek a tanulók szempontjából jóindulatú haladéktalan elintézését várva — áttér a következő napirendi pontra."

Milyen politikai eszméket foglal magában ez a javaslat?

A politika az iskolában káros. A tanulók hibásak. De a pedagógusoknak kell megbüntetniük őket, nem pedig a rendőröknek. A kormánnyal elégedetlenek vagyunk a „jóindulat" hiánya és a lassúság miatt.

Ezek antidemokratikus eszmék. Ez liberális ellenzékieskedés: a régi hatalom rendszere maradjon meg, de a *hatalmat* gyakorolják enyhébben. Üsd, de csak mértékkel és feltűnés nélkül.

Nézzük meg a progresszisták vitazáró javaslatát:

„. . . a duma úgy véli, hogy: 1. a közoktatásügyi minisztérium, amelynek tudomása volt arról, ami az utóbbi időben a szentpétervári középiskolákban történt, nem teljesítette kötelességét, és nem akadályozta meg, hogy a rendőrség a középiskolába behatoljon; 2. a rendőrök által alkalmazott módszerek, amelyek ellen a közoktatásügyi minisztérium nem tiltakozott, s amelyek abban álltak, hogy a rendőrség házkutatást rendezett az iskolákban, gyermekeket fogott el és tartott őrizetben az őrszobán, és megengedhetetlen módszerekkel folytatta le a nyomozást, semmiképp sem menthetők, már csak azért sem, mert a szóban forgó esetben nem az állambiztonság megvédéséről, hanem a középiskolai rend helyreállításáról volt szó; 3. a közoktatásügyi minisztérium intézkedéseinek egész rendszere, amely az iskolának a családtól

---

* Ezt a szöveget a január 25-i ülésen terjesztették be. A február 1-i ülésen a 2. pontot a következőképpen változtatták meg: „A szóban forgó egyes eset kapcsán felhívjuk a figyelmet arra, hogy a középiskolában bürokrácia uralkodik, közömbösen kezelik a tanulókat, a tanári kar nem tart kapcsolatot a tanulók szüleivel, szükségesnek tartjuk tehát, hogy jóindulatot tanúsítsanak a serdülő nemzedék irányában."

való elidegenítésére irányul, a lélektelen formalizmus, amely nyomasztóan akadályozza az ifjú nemzedék erkölcsi és szellemi fejlődését, megteremti az iskolai életben egészségtelen jelenségek keletkezésének kedvező feltételeit. A duma nem tartja kielégítőnek a közoktatásügyi minisztérium válaszát, és áttér a következő napirendi pontra."

Ezt a javaslatot január 30-án nyújtották be, s a progresszisták nyomban kijelentették, hogy az októbristákra szavaznak, ha javaslatukat bizalmatlansági indítvánnyal egészítik ki. Ennek az alkunak az eredményét fentebb láttuk.

Milyen alapon *folyhatott* az alkudozás? A fő kérdésekben való egyetértés alapján.

A progresszisták is egészségtelennek tartják a politizálást az iskolában, ők is követelik a „rend" (a jobbágyi rend) „helyreállítását". Ők is őfelsége ellenzéke, ellenzék nem a régi hatalom rendszerével szemben, hanem a hatalom „részvétlen, lélektelen" stb. alkalmazásával szemben. Pirogov a hatvanas években egyetértett azzal, hogy verés kell, de azt követelte, hogy *ne* részvétlenül, *ne* lélektelenül verjenek. A progresszisták nem ellenzik, hogy a mostani társadalmi elemek „helyreállítsák a rendet", de azt tanácsolják nekik, hogy ezt „együttérzőbben" tegyék. Mekkora haladás egy fél század alatt!

A kadetok vitazáró javaslata:

„A duma a közoktatásügyi miniszter válaszát meghallgatva megállapítja: 1) hogy a válasz a pedagógiai szempontot teljesen összekeveri a rendőri szemponttal; 2) hogy a válasz teljesen tagadja azokat az egészséges elveket, amelyek alapján az iskola és a család között baráti együttműködés alakulhat ki; 3) hogy a minisztérium politikája, amely a tanulók körében nagy elégedetlenséget, a társadalomban pedig jogos felháborodást kelt, maga is hozzájárul annak a légkörnek a kialakításához, amely kedvez annak, hogy a tanulóifjúság korán bekapcsolódjék a politikai tevékenységbe, s így maga teremti meg azokat a feltételeket, amelyeknek a létrejöttét meg kellene akadályoznia; 4) hogy ha úgy bánnak a diákokkal, mint államellenes bűnösökkel, ezzel megkeserítik a serdülő nemzedék legtehetségesebb képviselőinek életét, nagyszámú áldozatot szednek soraikból, és Oroszország jövőjét veszélyez-

tetik — ezért a duma a miniszter válaszát nem tartja kielégítőnek, és áttér a következő napirendi pontra."

Ez a javaslat sokkal enyhébben és sokkal inkább frázisokba burkoltan *szintén* elítéli a politikába való „korai" bekapcsolódást. Ez antidemokratikus álláspont. Az oktobristák is, a kadetok is csak azért ítélik el a rendőri intézkedéseket, mert helyettük *megelőzést* követelnek. A rendszernek nem szétkergetnie kell a gyűléseket, hanem meg kell előznie őket. Világos, hogy magát a rendszert az ilyen reform csak átmázolja, de nem változtatja meg. Nem vagyunk megelégedve a minisztérium politikájával, mondják a kadetok, és teljesen oktobrista módon oda lyukadnak ki, hogy *lehet kívánni* ennek a politikának megváltoztatását sokkal mélyrehatóbb átalakítások nélkül.

A kadetok sokkal élesebben foglalnak állást a kormány ellen, mint az oktobristák, s a politikailag fejletlen elemek ezektől az éles szavaktól nem veszik észre, hogy a kadetok és az oktobristák *kérdésfelvetése* teljesen azonos, egyformán liberális, antidemokratikus.

A dumának komolyan kell tanítania a népet a politikára. Aki a kadetoktól tanul politikát, az zülleszti, nem pedig fejleszti öntudatát.

Az, hogy az oktobristák, a progresszisták és a kadetok alkudoztak és meg is állapodtak a közös vitazáró javaslat tekintetében, nem véletlen, hanem annak következménye, hogy alapjában eszmeileg és politikailag szolidárisak egymással. Nincs nyomorúságosabb valami a kadetok politikájánál: azért, hogy megállapíthassák, hogy a válasz nem kielégítő, beleegyeznek az iskolákban való politizálás nyílt elítélésébe. De a kadetok csak azért egyeztek bele ebbe, mert ők maguk is elítélik a politikába való „korai" bekapcsolódást.

A trudovik csoport vitazáró javaslata:

„Figyelembe véve: 1) hogy a középiskolai tanulóifjúság ellen 1912 december 9-én alkalmazott durva erőszakot, az ohrana-osztálynak a középiskolai tanulók feletti tanári felügyelet ügyébe való szégyenletes bevonását, amely meghökkentette a társadalmat, Kasszo közoktatásügyi miniszter úr válaszában teljes mértékben helyeselte, káröryendő hangon ki-

gúnyolva a közvéleményt; 2) hogy a házkutatás és az őrizetbevétel rendszere, amely az egész minisztérium, különösen pedig Kasszo közoktatásügyi miniszter politikájának eredménye, végleges felforduláshoz vezet, és ami a jövőt illeti, súlyos megrázkódtatásokkal fenyegeti a serdülő nemzedéket — az Állami Duma követeli: hogy a december 9-én kicsapott diákokat haladéktalanul vegyék vissza, s mivel nem tartja kielégítőnek Kasszo közoktatásügyi miniszter válaszát, követeli a miniszter haladéktalan lemondását, és áttér a következő napirendi pontra."

Ez a javaslat szigorú értelemben véve élesen liberális javaslat, és az, amit a demokratának a liberálissal *ellentétben* kell mondania, nincs meg benne. A liberális is szégyenletesnek tarthatja az ohrana bevonását a tanári felügyeletbe, de a demokratának meg kell mondania (és meg kell tanítania a népet), hogy *semmiféle* „felügyeletnek" sincs joga beavatkozni a körök alakításába és politikai beszélgetések rendezésébe. A liberális is elítélheti „az egész minisztérium" politikáját, de Oroszországban a demokratának meg kell magyaráznia, hogy van néhány általános feltétel, amelyek következtében bármely tetszés szerinti más minisztérium lényegileg ugyanennek a politikának a folytatására kényszerülne.

A trudovik csoport javaslatának demokratizmusa *csupán* a javaslat hangjában és szerzőinek hangulatában mutatkozik meg. Szó se róla, a hangulat politikai tünet. De a vitazáró javaslattól nem árt megalapozott gondolatot követelnünk, s nemcsak „lélekemelő" hangulatot.

A szociáldemokraták vitazáró javaslata:

„Miután meghallgatta a közoktatásügyi miniszter válaszát és megállapította, hogy 1) a miniszternek eltökélt szándéka harcolni a tanulóifjúságnak ama természetes és örvendetes törekvése ellen, hogy önképzés útján kiszélesítse szellemi látókörét és elvtársi kapcsolatokat tartson fenn; 2) a miniszter helyesli a bürokratikus formalizmus, a besúgás és a rendőri házkutatás rendszerét, amelyet a fő-, közép- és alsófokú iskolákban meghonosítottak, s amely szellemileg és erkölcsileg megnyomorítja az ifjúságot, könyörtelenül elnyomja az önálló gondolat, a jellemszilárdság mindennemű megnyilatkozását, és öngyilkossági járványt idéz elő a tanulók soraiban — az Állami Duma nem tartja kielégítőnek ezt a választ.

Minthogy azonban 1) a rendőri szempont uralma a közoktatásban elválaszthatatlanul összefügg az ohranának az egész orosz élet fölötti uralmával, az állampolgárok szervezett öntevékenysége minden formájának elfojtásával és az állampolgárok jogfosztottságával, s minthogy 2) csakis az államrend és a kormányzási rendszer gyökeres átalakítása szabadíthatja meg az állampolgárokat a rendőri béklyóktól, s szabadíthatja meg ezektől a béklyóktól az iskolát is — az Állami Duma áttér a következő napirendi pontra."

Ezt a javaslatot is aligha tekinthetjük kifogástalannak. Feltétlenül kívánatos, hogy népszerűbb és alaposabb legyen, s kétségtelenül kár, hogy nem mutat rá a politikával való foglalkozás jogosságára stb. stb.

De a mi bírálatunk *valamennyi javaslattal* kapcsolatban egyáltalán nem a szerkesztés részleteire, hanem kizárólag a szerzők *politikai alapeszméire* vonatkozik. A demokratának meg kellett mondania a fő dolgot, azt, hogy a körök és a megbeszélések *természetesek és örvendetesek*. Ez a lényeg. A politikába való bekapcsolódás mindennemű elítélése, mégha „korai" is a bekapcsolódás — képmutatás és maradiság. A demokratának az „egész minisztérium" szintj*éről* az államrend szintj*ére* kellett emelnie a kérdést. A demokratának fel kellett hívnia a figyelmet arra, hogy az eset „elválaszthatatlanul összefügg", először is „az ohrana uralmával", másodszor pedig a feudális típusú nagybirtokosok osztályának gazdasági uralmával.

A megírás ideje:
1913 február 6—9 (19—22).
Megjelent: „Proszvescsenyije"
3. és 4. sz. 1913 március és április.
Aláírás: V. I l j i n.

A „FÖLDRENDEZÉS" NÉHÁNY EREDMÉNYE

Melyek az új agrárpolitika eredményei? Ez a kérdés minden munkást érdekel, mégpedig egészen jogosan. A kormánystatisztika annyira rossz és annyira elfogult, hogy nem lehet megbízni benne. Kétségtelen, hogy az új agrárpolitika *burzsoá* politika, de teljes egészében Puriskevics, Markov urék és társaik, vagyis régi típusú feudálisok valósítják meg. Ettől a „megvalósítástól" bajosan várhatunk egyebet, mint csődöt.

Vegyük elő V. Obolenszkij úrnak a „Russzkaja Miszl" legutóbbi számában közölt következtetéseit (1913., 2. sz.). Ez feketeszázas-kadet folyóirat. A cikk szerzője szintén ellenforradalmár — szóval olyan tanú, aki inkább a földbirtokosok javára elfogult. Ez a szerző Szamára kormányzóságban talált olyan kerületet (a novouzenszkit), amelyben „óriási" sikerrel járt a „földrendezés": a gazdák nagyobbik felének egy tagban jelöltek ki földet.

És a szerzőnek mégis ezt a következtetést *kellett* levonnia:

„... Ami az új agrárreform közvetlen eredményeit illeti, ... ezeket aligha tekinthetjük valamennyire is örvendetesnek ... Az osztásföldek jelentős része potom áron került a paraszti félproletárok kezéből a jómódú parasztok és a spekuláns felvásárlók kezébe ... Emelkedett a bérlet ára ... A parcellás birtok és az egymásba ékelődő obscsina-birtokok közt művelhetőség szempontjából elenyésző a különbség ... Az új törvény ... kiélezte az ellentétet a gazdasági élet feltételei és belső tartalma között ... A paraszti gondolat most talán erélyesebben működik, mint akár az elmúlt forradalom tetőfokán."

Azt, hogy a parasztok gondolatai *hova* irányulnak, a „Russzkaja Miszl“ liberálisától nem is érdemes megkérdeznünk. Nem ok nélkül hagyta teljesen figyelmen kívül a földesúri földeken folyó feudális gazdálkodás kérdését.

De a liberális földbirtokos következtetésein érdemes elgondolkoznunk. Kiéleződött minden ellentmondás, fokozódott a kizsákmányolás, emelkedtek a bérlet árai, *teljesen elenyésző* a gazdaság haladása. A paraszt nem „talán“, hanem biztosan gondolkozik.

„Pravda“ 45. sz.
1913 február 23.
Aláírás: V. I.

MARX KÁROLY TANÍTÁSÁNAK TÖRTÉNELMI SORSA

Marx tanításának legfontosabb tétele az, hogy a proletariátusra mint a szocialista társadalom megteremtőjére világtörténelmi szerep hárul. Igazolta-e az egész világ eseményeinek menete ezt a tanítást azután, hogy Marx kifejtette?

Marx először 1844-ben fogalmazta meg ezt a tanítást. Marx és Engels „Kommunista Kiáltványa", amely 1848-ban jelent meg, e tannak már kiforrott, rendszeres, mindmáig legjobb kifejtését tartalmazza. Ettől az időtől számítva a világtörténelem nyilvánvalóan három fő szakaszra tagozódik: 1) az 1848-as forradalomtól a Párizsi Kommünig (1871); 2) a Párizsi Kommüntől az orosz forradalomig (1905); 3) az orosz forradalom óta eltelt idő.

Nézzük meg, hogyan alakult Marx tanításának sorsa e három szakasz mindegyikében.

I

Az első szakasz elején Marx tanítása korántsem uralkodó. Csak egyike a szocializmus rendkívül nagyszámú frakcióinak vagy áramlatainak. Uralkodók a szocializmusnak olyan formái, amelyek alapjában a mi narodnyikságunkkal rokonok: nem értik meg, hogy a történelmi fejlődésnek anyagi alapja van, képtelenek arra, hogy a kapitalista társadalom mindegyik osztályának szerepét és jelentőségét megállapítsák, a demokratikus átalakulások polgári lényegét pedig mindenféle, a „népről", az „igazságról", a „jogról" stb. pufogtatott álszocialista frázisokkal leplezik.

Az 1848-as forradalom halálos csapást mér a Marx *előtti* szocializmusnak mindezekre a lármás, tarka, rikító formáira. A forradalom minden országban *akcióban* mutatja be a társadalom különböző osztályait. Amikor a köztársasági burzsoázia az 1848 júniusi napokban Párizsban halomra löveti a munkásokat, ez végérvényesen megmutatja, hogy *egyedül* a proletariátus szocialista jellegű. A liberális burzsoázia ennek az osztálynak az önállóságától százszor jobban retteg, mint bármilyen reakciótól. A gyáva liberalizmus hason csúszik a reakció előtt. A parasztság beéri a feudalizmus maradványainak eltörlésével, s a rend pártjára áll, csak nagyritkán ingadozik *a munkásdemokrácia és a burzsoá liberalizmus* között. Minden tanítás, mely osztályok *fölötti* szocializmust és osztályok *fölötti* politikát hirdet, üres badarságnak bizonyul.

A Párizsi Kommün (1871) befejezi a polgári átalakulásoknak ezt a fejlődését; csakis a proletariátus hősiességének köszönheti megszilárdulását a köztársaság, vagyis az államrendszernek az a formája, amelyben az osztályviszonyok a legkevésbé burkolt formában jelennek meg.

A bonyolultabb és kevésbé befejezett fejlődés valamennyi többi európai országban is ugyanilyen kialakult polgári társadalomhoz vezet. Az első szakasznak (1848—1871), a viharok és a forradalmak időszakának végére a Marx előtti szocializmus *meghal*. Megszületnek az önálló *proletár* pártok: az első Internacionálé (1864—1872) és a német szociáldemokrácia.

II

A második szakasz (1872—1904) „békés" jellegében, a forradalmak hiányában különbözik az elsőtől. A Nyugat végzett a polgári forradalmakkal. A Kelet még nem érett meg rájuk.

A Nyugat a jövendő átalakulások korszakára való „békés" felkészülés szakaszába lép. Mindenütt alapjukban proletár szocialista pártok alakulnak, amelyek megtanulják, hogyan kell a polgári parlamentarizmust kihasználni, hogyan kell napi sajtójukat, művelődési szerveiket,

szakszervezeteiket, szövetkezeteiket megteremteni. Marx tanítása teljes győzelmet arat, és *terjed*. Lassan, de biztosan halad a proletariátus erőinek kiválasztása, összegyűjtése, a proletariátus előkészítése az eljövendő harcokra.

A történelem dialektikája olyan, hogy a marxizmus elméleti győzelme rákényszeríti a marxizmus ellenségeit, hogy marxista köntösbe *öltözzenek*. A velejéig megrothadt liberalizmus új életre próbál kelni a szocialista *opportunizmus* formájában. A nagy harcokra való erőgyűjtés időszakát úgy értelmezik, mint lemondást e harcokról. A rabszolgák helyzetének a bérrabszolgaság elleni harc érdekében való javítását oly értelemben magyarázzák, hogy ezzel a rabszolgák garasokért lemondanak szabadságra való jogukról. Gyáván „társadalmi békét" (vagyis a rabszolgasággal való megbékélést), az osztályharcról való lemondást stb. hirdetnek. A szocialista parlamenti képviselők, a munkásmozgalom mindenféle bürokratái és a „szimpatizáns" értelmiség körében nagyon sok hívük van.

III

Az opportunisták még teleszájjal magasztalták a „társadalmi békét", és mindegyre hirdették, hogy a viharok a „demokráciában" nem szükségszerűek, amikor a leghevesebb világviharok új forrása nyílt meg Ázsiában. Az orosz forradalmat nyomon követte a török, a perzsa, a kínai forradalom. Ma éppen e viharoknak és Európára való „visszahatásuknak" a korában élünk. Bármi lesz is a sorsa a nagy kínai köztársaságnak, amelyre most különféle „civilizált" hiénák fenik fogukat, — a világon semmilyen erő sem fogja Ázsiában a régi feudális rendszert visszaállítani, nem söpri el a föld színéről a néptömegek hősies demokratizmusát az ázsiai és félázsiai országokban.

Egyeseket, akik nem vették figyelembe a tömegharc előkészítésének és fejlődésének feltételeit, kétségbeesésbe és anarchizmusba kergetett az a körülmény, hogy Európában folytonosan kitolódott a kapitalizmus elleni döntő harc időpontja. Most látjuk, mennyire rövidlátó és kishitű az anarchista kétségbeesés.

Nem elkeseredni kell, hanem bátorítást kell meríteni abból a tényből, hogy a nyolcszázmilliós Ázsia bekapcsolódott a harcba, mely ugyanazokért az európai ideálokért folyik.

Az ázsiai forradalmak megmutatták nekünk, hogy a liberalizmus ott éppoly gerinctelen és aljas, hogy a demokratikus tömegek önállósága ott éppoly rendkívüli jelentőségű, megmutatták a proletariátus éppoly éles elhatárolódását mindenféle burzsoáziától. Aki az európai és ázsiai tapasztalatok után osztályok *fölötti* politikáról és osztályok *fölötti* szocializmusról beszél, azt egyszerűen ketrecbe kell zárni, és úgy kell mutogatni, mint valami ausztráliai kengurut.

Ázsia után — csak nem ázsiai módon — Európa is megmozdult. Az 1872—1904-es évek „békés" időszaka visszavonhatatlanul letűnt. A drágaság és a trösztök nyomása következtében hallatlanul kiéleződött a gazdasági harc, s ennek hatására megmozdultak még a liberalizmustól leginkább megfertőzött angol munkások is. Még Európa „legsziklaszilárdabb" burzsoá-junker országában, Németországban is szemünk láttára érik a politikai válság. Az eszeveszett fegyverkezés és az imperialista politika a modern Európában olyan „társadalmi békét" teremt, amely leginkább lőporos hordóhoz hasonlít. Viszont *valamennyi* polgári párt bomlása és a proletariátus érlelődése feltartóztathatatlanul halad előre.

Mióta a marxizmus a színtérre lépett, a világtörténelemnek mind a három nagy szakasza a marxizmus számára újabb bizonyítékokat, újabb diadalokat hozott. De a marxizmusnak mint a proletariátus tanításának még nagyobb diadalát hozza majd meg a következő történelmi korszak.

„Pravda" 50. sz.
1913 március 1.
Aláírás: V. I.

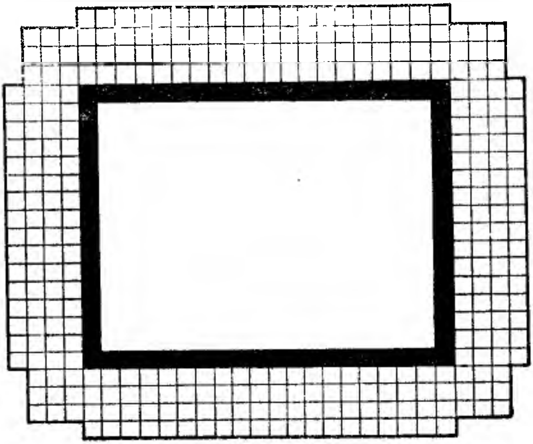
A FÖLDESÚRI NAGYBIRTOK ÉS A PARASZTI KISBIRTOK OROSZORSZÁGBAN

A napokban volt 1861 február 19-e évfordulója, s ez alkalommal nem árt emlékeztetnünk arra, hogyan oszlik meg a föld a mai Európai-Oroszországban.

Európai-Oroszország földbirtokmegoszlásának legutóbbi hivatalos statisztikája a belügyminisztérium kiadásában jelent meg, és 1905-re vonatkozik.

E statisztika adatai szerint azoknak a nagybirtokosoknak a száma, akiknek földbirtoka meghaladja az 500 gyeszjatyinát, (kikerekítve) körülbelül 30 000, s földjük körülbelül 70 000 000 gyeszjatyina.

Ugyanennyi földje van mintegy 10 000 000 szegényparaszti gazdaságnak.

Átlagban tehát egy nagybirtokosra mintegy 330 szegényparaszt család, s minden parasztcsaládra körülbelül 7 (*hét*) gyeszjatyina föld, ezzel szemben minden nagybirtokosra körülbelül 2300 (*kétezerháromszáz*) gyeszjatyina föld jut.

Ezt akarjuk szemléltetni a fenti ábrával.

Középen a fehér négyzet: a földesúr birtoka. A kis négyzetek körülötte: a kisparasztok parcellái.

Összesen 324 kis négyzet van, a fehér négyzet területe pedig 320 kis négyzettel egyenlő.

„Pravda" 51. sz.
1913 március 2.

HAMIS HANGOK

Miljukov úrnak az Állami Dumában az általános választójog kérdéséről mondott beszéde figyelemre méltó, mert a szónok számos olyan témát érintett, amelynek a demokrácia szempontjából elsőrendű jelentősége van.

Sajtónk általában, a liberális sajtót sem kivéve, mindinkább magáévá tesz egy undorító, gerinctelen szokást: a dumában elhangzó beszédeket elintézi dícsérő (Litovcev úr a „Recs"-ben) vagy ócsárló megjegyzésekkel, és *sohasem* elemzi a beszédek *eszmei* tartalmát!

A munkások nem hisznek a burzsoázia politikai suskusaiban. A munkások *tanulni* akarják a politikát. Ennek az óhajnak teszünk eleget, amikor megpróbáljuk elemezni Miljukov úr beszédét.

„... Önöket — mondta Miljukov úr *folyvást* az októbristákhoz intézve szavait — önöket nem kötik a hatalomhoz nemcsak hogy meghatározott kötelezettségek, de nem köti még csak a hála sem" —

mert hiszen a választásokat önök ellen irányuló célzattal hamisították meg.

Miljukov úr, egyike a legműveltebb kadetoknak, professzor, lapszerkesztő stb., a legkomolyabban kifejtette ezt az érvet, sőt még ezt is hozzátette:

„... nyilvánvaló, hogy Oroszországban nincs olyan társadalmi réteg, amely támogatná a mostani kormánypolitikát..." („Rosszija" 2236. sz.).

Ez az egész érvelés szemenszedett hazugság. Ugyanez a Miljukov úr a továbbiakban a francia Challe-t idézte,

aki helyesen mondja, hogy „*a feladat góca*" „*az agrárkérdés*".

„Hogy konzervatív III. duma alakulhasson ki — mondja Challe — paraszti többség helyett földesúri többséget kellett biztosítani... A földtulajdon és a pénzarisztokrácia olyan blokkot alakíthat, amely a szavazatok $^5/_8$-ával rendelkezik (az Állami Duma tagjainak választása során, a mi választási törvényünk szerint), a kisebbséget a szó szoros értelmében elnémították: a parasztokat, a középosztályt és a városi demokráciát felhívja a törvényhozó, hogy ne válasszon, hanem nézze a választásokat, ne részt vegyen, hanem jelen legyen a választásokon."

Okosan és helyesen érvel a reakciós Challe. Köszönjük Miljukov úrnak az érdekes idézeteket... amelyek *megdöntik* Miljukov úr frázispufogtatását! Nyilvánvaló, hogy Oroszországban *van* olyan társadalmi „réteg" (a feudális földbirtokosok vagy jobbágytartók osztálya), amely támogatja a kormány politikáját, és amelyet az osztályérdekek kötelékei kötnek a „*hatalomhoz*". Ami pedig a „kötelezettségek" és a „hála" kötelékeit illeti, az mindenképpen ostobaság — ezt jegyezze meg, tudós kadet úr!

A következő cikkben* meg fogjuk mutatni, hogy ez a tudós kadet hogyan kerülgette — mint macska a forró kását — „*a feladat gócát*" (vagyis az agrárkérdést), amelyre helyesen mutatott rá a reakciós Challe.

„Pravda" 55. sz.
1913 március 7.
Aláírás: V. I.

---

* Lásd ebben a kötetben 603—604. old. — *Szerk.*

„A FELADAT GÓCA"

Láttuk, hogy az Oroszországra háruló „feladat gócának" Challe, a francia reakciós, akit Miljukov úr idéz, helyesen az agrárkérdést tartja*.

Miljukov úr idézte az okos reakciós okos szavait, de az égvilágon semmit sem értett meg belőlük!

„...Azt a parasztot, akit önök (vagyis az októbristák és a kormány: Miljukov úr *velük* beszélget!) sajátkezűleg vezettek ide, lehet-e függővé tenni? Hiszen ez a paraszt a földről beszél ezen a szószéken, és ugyanazt mondja, amit az I. és a II. Állami Duma független parasztja mondott. Nem, uraim, nincs függetlenebb és keményebb elem az orosz életben, mint az orosz paraszt." (Taps a baloldalon, és „Úgy van!" kiáltások.)

Nyilvánvaló, hogy csak a képmutató kadetok tapsoltak, mert köztudomású, hogy először, a III. és a IV. dumában a parasztok *nem egészen* „ugyanazt" mondják, hanem valami gyengébbet mondanak, mint az I. és a II. dumában, másodszor pedig, hogy az orosz életben *van* olyan elem, amely függetlenebb és keményebb. Maga Miljukov úr is *kénytelen* volt elismerni beszédében, hogy Oroszország politikai szabadsága érdekében a *munkások* tették a „legtöbbet". Vagy talán a „függetlenséget" más mércével is lehet mérni?

De nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy kibékíthetők-e *most* a 130 000 földbirtokos és a paraszti tömeg érdekei? Miljukov úr „körülfecsegte" ezt a kérdést, hogy *kitérjen a válasz elől.*

---

* Lásd ebben a kötetben 601—602. old. — *Szerk.*

Sz. Litovcev úr pedig, akit a „Recs" külön P. Miljukov dicsőítésére fogadott fel, azt írta, hogy Miljukov beszéde

„eloszlatta a ködöt e körül az éles és vitás kérdés körül. Az általános választójog mind ez ideig sokak számára afféle madárijesztő, a forradalmiság netovábbja."

Íme, még egy példája a frázispufogtatásnak!

Tanuljanak a reakciós Challe-tól, liberális szájhős urak! A feladat góca az agrárkérdés. Kibékíthetők-e *most* ebben a kérdésben a 130 000 földbirtokos család és a 10 000 000 parasztcsalád érdekei? Igen vagy nem?

Itt van az általános választójog kérdésének „*góca*", Miljukov úr, és ön *megfertőzi* a nép politikai öntudatát, amikor frázisokkal *elkendőzi* ezt a lényeget, amely nyilvánvaló minden értelmes ember számára.

Ha ön így felel a kérdésre: *igen*, — én önt megcáfolom *saját* beismerésével, hogy a III. és a IV. Állami Dumában a parasztok „*ugyanazt*" mondják (ha gyengébben is), mint az I. és a II. dumában.

Ha ön így felel a kérdésre: *nem*, — akkor megdől *egész* fecsegése, amely szerint a mai Oroszországban az általános választójognak kibékítő, nem „*egyoldalú*" jellege van.

És a tudós hivatkozások Bismarckra — merő gyerekesség, mert Bismarck akkor „adta meg" az általános választójogot, amikor Németország polgári fejlődése folytán *már ki voltak békítve* a földbirtokosok és az összes jómódú parasztok, sőt részben a középparasztok érdekei is.

Az élesszemű olvasó esetleg megkérdezi: nem az következik-e ebből, hogy Oroszországban lehetetlen az általános választójog? — Nem, feleljük az élesszemű olvasónak, ebből csak az következik, hogy Oroszországban lehetetlen a reformista álláspont.

„Pravda" 56. sz.
1913 március 8.
Aláírás: V. I.

A HŰBÉRISÉG LIBERÁLIS SZÉPÍTGETÉSE

Miljukov úr, a liberális történész, a kadet párt vezére, nemrég ezt írta a „Recs“ vezércikkében:

„Oroszországban a szociális egyenlőtlenség (a hűbéri jog) törékenyebbnek és nagyobb mértékben véletlen szülte állapotnak bizonyult, mint bárhol a civilizált világban. Ellenállás nélkül (!!!) engedett az első tollvonásnak. Miljutyin és Szolovjev minden fáradság nélkül megvalósította azt, amit Sztroganov gróf már I. Sándor idejében megjósolt.“

Már megszoktuk, hogy valamennyi liberális történész, és a narodnyik történészek egy része is szépítgeti az oroszországi hűbériséget és hűbéri államhatalmat. De ilyen szégyenletes „gyöngyszemeket“, mint az imént idézett, nem mindenkitől hallhatunk.

A hűbéri jog és a hűbéri földesúri rend Oroszországban nem volt törékeny és nem véletlen szülte, hanem sokkal inkább „keménykötésű“, szilárd, erős, mindenható, „mint bárhol a civilizált világban“. Nem „ellenállás nélkül“, hanem a legnagyobb ellenállással engedte át kiváltságainak apró darabjait. Vagy talán a liberális úr mutat majd nekünk a „civilizált világban“ olyan példákat, amelyek hasonlítanak Csernisevszkij sorsához?

Miljutyin és Szolovjev *maguk* védelmezték a hűbérurak kiváltságait és azt a rendkívül magas „*megváltást*“, amelyet ezekért a kiváltságokért kértek. Miljukov úr elhallgatja ezt, s ezzel meghamisítja a történelmet, amely Miljutyin és társai után, az „*ő*“ hűbéri reformjuk után a feudális kiváltságok, a feudális mindenhatóság fél évszázados „szívós ellenállásáról“ tanúskodik.

Miért szépítgetik a liberális történészek a hűbériséget és a hűbéri reformokat? Azért, mert ezeknek a reformoknak a végrehajtóiban látják a számukra kellemes szolgai meghunyászkodást a hűbérurak előtt, a számukra örvendetes félelmet a demokráciától, a reakcióval való blokkra irányuló törekvést, amely annyira közel áll szívükhöz, az osztályharc szépítgetését, amelyet oly jól ismernek.

A távoli múltról van szó. S mégis, az osztályharccal kapcsolatos akkori és mostani álláspont a liberálisoknál (akik egyszersmind „galád lelkű csinovnyikok“[134]) — ugyanazon természetű jelenség.

Miljukov úr a hűbériség szépítgetésével kitűnően bemutatta önmagát, pártját és az egész orosz burzsoá liberalizmust, amely az együgyűek becsapása végett sorolja magát a demokráciához.

„Pravda“ 57. sz.
1913 március 9.
Aláírás: I.

A VEREJTÉKEZTETÉS „TUDOMÁNYOS“ RENDSZERE

Az amerikai kapitalizmus megelőzött minden más kapitalizmust. A legfejlettebb technika, a leggyorsabb haladás arra készteti a vén Európát, hogy a jenkik nyomába szegődjön. De az európai burzsoázia nem a demokratikus intézményeket, nem a politikai szabadságot, nem a köztársasági államrendet veszi át Amerikától, hanem a munkás kizsákmányolásának legújabb módszereit.

Európában, s részben Oroszországban is Frederic Taylor amerikai mérnök „rendszeréről“ beszélnek manapság a legtöbbet. Nemrég a pétervári kultúrmérnöki intézet aulájában Szemjonov úr előadást tartott erről a rendszerről. Taylor maga ismertette ezt a rendszert mint „tudományos“ rendszert, s könyvét most buzgón fordítják és népszerűsítik Európában.

Mi a célja ennek a „tudományos rendszernek“? Az, hogy ugyanazon munkanapon belül háromszor annyi munkát sajtoljon ki a munkásból. Dolgoztatják a legerősebb és legügyesebb munkást; a másodperceket és tizedmásodperceket mérő külön órákkal megállapítják, mennyi időbe telik minden egyes művelet, minden egyes mozdulat; kidolgozzák a leggazdaságosabb és legtermelékenyebb munkamódszereket; a legjobb munkás munkáját filmszalagra veszik stb.

S az eredmény: ugyanazon 9—10 órás munkaidő alatt háromszor annyi munkát sajtolnak ki a munkásból, kíméletlenül kipréselik minden erejét, háromszor olyan gyorsan szívják ki a bérrabszolga ideg- és izomenergiájának minden cseppjét. Meghal korábban? — Sok más vár a kapu előtt!..

A technika és a tudomány haladása a kapitalista világban a verejtékeztetés művészetének haladását jelenti.

Hadd idézzünk egy példát Taylor könyvéből.

Taylor összehasonlítja a rakodó munkát, megvizsgálja a további feldolgozásra küldött nyersvas csillékre rakását, s összehasonlítja a régi és az új, „tudományos" rendszert:

	A régi rendszer	Az új rendszer
A rakodó munkások száma	500	140
Egy munkás átlagteljesítménye tonnában (61 pud)	16	59
A munkás átlagkeresete	2 r. 30 k.	3 r. 75 k.
A gyáros költsége egy tonna berakására	14,4 k.	6,4 k.

A tőke *felére* és még annál is kisebbre csökkenti kiadásait. A profit növekszik. A burzsoázia örömmámorban úszik, és az egekig magasztalja a Taylorokat!

A munkás eleinte kap valami bérpótlékot. A munkások százait pedig elbocsátják. Aki megmaradt, négyszer intenzívebben dolgozik, megszakad a munkában. Kisajtolják a munkás minden erejét, és aztán elkergetik. Csak fiatalokat és erőseket vesznek fel.

Sajtolják a verítéket a tudomány szabályai szerint . . .

„Pravda" 60. sz.
1913 március 13.
Aláírás: W.

„SIKEREINK“

A pénzügyminiszter a költségvetéshez fűzött indokolásában, éppúgy, mint valamennyi kormánypárt, azzal hitegeti magát és olvasóit, hogy költségvetésünk stabil. Ennek alátámasztása végett egyebek közt az ipar „sikereire“ hivatkoznak, minthogy az ipar az utóbbi években kétségtelenül fellendült.

Iparunk, éppúgy, mint Oroszország egész nemzetgazdasága, kapitalista úton fejlődött és fejlődik. Ez nem vitás. Ez nem is szorul bizonyításra. De aki beéri a „fejlődés“ adataival és effajta önelégült, nagyképű megállapításokkal: „növekszik ennyi meg ennyi százalékkal“, az *nem vesz tudomást* Oroszország *hihetetlen* elmaradottságáról és nyomoráról, amelyet ezek az adatok elárulnak.

Egész gyáriparunk termelésének értéke 1908-ban 4307 millió rubel volt, 1911-ben pedig mintegy 4895 millió rubel — lelkendezik a pénzügyminiszter.

Nézzük meg, *mit jelentenek* ezek a számok. Amerikában minden tíz évben rendeznek összeírást. Hogy olyan számot találjunk, amely *hasonlít* a mienkhez, vissza kell mennünk 1860-ig, amikor Amerikában a négerek még *rabszolgák* voltak.

1860-ban Amerikában a feldolgozó ipar termelésének értéke 3771 millió rubel, 1870-ben pedig már 8464 millió rubel volt. 1910-ben ez az összeg már 41 344 millió rubelre emelkedik, vagyis az oroszországi termelésnek csaknem *kilencszeresére*. Oroszország lakossága 160 millió, Amerikáé 92 millió 1910-ben és 31 millió 1860-ban!

Az orosz gyári munkás átlagkeresete 1911-ben évi 251 rubel, 8,2 százalékkal nagyobb (az összes keresetek

összege szerint), mint 1910-ben — lelkendezik a pénzügyminiszter.

Amerikában 1910-ben az ipari munkás átlagos keresete *1036 rubel*, vagyis több mint négyszerese az oroszénak. 1860-ban ez a kereset *576 rubel volt*, vagyis kétszer annyi, mint *ma* az orosz munkásé.

A XX. század Oroszországa, a június harmadiki „alkotmány" Oroszországa *alacsonyabb színvonalon van, mint a rabszolgatartó Amerika.*

Egy orosz gyári munkás évi termelékenysége 1908-ban 1810 rubel, az amerikaié pedig 1860-ban 2860 rubel, 1910-ben 6264 rubel.

Elég ez a néhány szám is, hogy röviden megvilágítsuk, mi a *modern* kapitalizmus és mi a kapitalizmust fojtogató középkori feudális járom, amely a parasztság nagy tömegeinek súlyos helyzetét okozza.

A parasztok helyzete pedig elkerülhetetlenül siralmasan összezsugorítja a belső piacot, és lefelé húzza a munkást, aki 1911-ben fele annyit keres, mint az amerikai munkás a rabszolgaság korában. De mindentől eltekintve a világpiac feltételei is választás elé állítják Oroszországot: vagy eltiporják a versenytársak, akiknél a kapitalizmus más ütemben és valóban széles alapon fejlődik, vagy pedig megszabadul a feudalizmus minden maradványától.

„Pravda" 61. sz.
1913 március 14.
Aláírás: V.

MEGEGYEZÉS VAGY SZAKADÁS?

(A SZOCIÁLDEMOKRATA DUMA-FRAKCIÓ NÉZETELTÉRÉSEINEK KÉRDÉSÉHEZ)

A szociáldemokrácia közvéleményét nyugtalansággal töltötte el, hogy a hét képviselő levelében a frakció kettészakításával fenyegetőzik. A kérdés jogosan keltette fel a munkások nagy érdeklődését. Szükséges, hogy pontosan és határozottan tisztázzuk a helyzetet.

Az egyik oldalon — a munkáskúria mind a hat képviselője, vagyis mint mindenki tudja, az oroszországi munkásosztály óriási többségének képviselői. A másik oldalon — a többi hét képviselő, akiknek a frakción belül véletlenül egy szavazatnyi többségük van.

A vita látszólag akörül folyik, hogy a hét képviselő kényszeríteni akarja a másik hat képviselőt, hogy legyenek a „Lucs" munkatársai, és állást foglal a „Pravda" és a „Lucs" fúziója mellett. A hét képviselőnek ezeket a követeléseit — megmondjuk kereken — egyszerűen komolytalannak tartjuk. Hát lehet valakit „szótöbbséggel" kényszeríteni olyan lapban való közreműködésre, amelynek az irányával nem ért egyet? (Nem beszélve arról, hogy minden önérzetes szerkesztőség maga utasítaná vissza az ilyen erőszakkal betuszkolt, botcsinálta „munkatársakat".) Lehet-e komolyan beszélni a „Pravda" és a „Lucs" fúziójáról?

Világos, hogy *nem!* És nyíltan kijelentjük, hogy a proletár ügy *elárulásának* tekintenénk, ha a „Pravda" lemondana a likvidátorság elleni harcról, tehát azt is, ha a „Pravda" fúzióra lépne a „Lucs"-csal *még mielőtt a „Lucs" lemondott volna az „illegalitás" ellen, a politikai sztrájkok stb. ellen irányuló likvidátor propagandájáról.* Komoly szociáldemokrata pártember aligha hiszi el, hogy a „Pravda" és a 6 munkásképviselő hajlandó öngyilkosságot elkövetni

csak azért, mert a „Lucs“ ezt akarja. Erről szó sem lehet, és a 7 képviselő jól tenné, ha nem térne vissza többé teljesen elfogadhatatlan és teljesíthetetlen „tervéhez“.

A frakción belüli nézeteltérések kérdése azonban ezzel nem merült ki. Mindenki érzi, hogy a „Lucs“-ban való kényszerű közreműködés körüli vita látszata mögött valami más, komolyabb és fontosabb vita húzódik meg. Ennek a vitának az a magva, *hogy a frakció egyes részei hogyan foglalnak állást a likvidátorságot illetően.*

És úgy véljük, a munkásoknak itt elsősorban van joguk követelni a hét képviselőtől, *hogy mondják meg nyíltan, pontosan, világosan és határozottan, hogyan foglalnak állást a likvidátorságot illetően.* A hét képviselő köteles ugyanolyan nyíltan megtenni ezt, ahogy a hat munkásképviselő megtette. A III. Állami Duma frakciójában a képviselők túlnyomó többsége *mensevik* volt. De a likvidátorságot határozottan *elutasították.* Mi az álláspontja most e tekintetben a hét képviselőnek? Saját maguk vetették fel a „Lucs“, azaz a likvidátorság kérdését. Ezért kétszeresen is kötelesek nyíltan és félreérthetetlenül megmondani: mi az álláspontjuk azzal a propagandával kapcsolatban, amelyet a „Lucs“ az illegalitás ellen (lásd „Lucs“, 101. sz. és más számok), a politikai sztrájkok ellen, a munkásosztálynak a felszabadító mozgalomban játszott vezető szerepe ellen stb. folytat. Enélkül egy lépést sem tehetünk, hogy kikerüljünk a kialakult helyzetből.

Nyíltan megmondjuk: ha a szociáldemokrata frakcióban akadna akár csak egy olyan képviselő, aki a duma szószékén olyan beszédeket mondana, amelyek hasonlítanak a „Lucs“ 101. számában megjelent cikkhez (az „illegalitás“ iránti szimpátia fokozódása „elszomorító“ tény stb.) — *az ilyen képviselővel elkerülhetetlen volna a szakítás.* És az a szociáldemokrata képviselő, aki nem állna fel és nem mondaná meg, hogy ez a szónok nem a szociáldemokrácia véleményét fejezi ki, az nem teljesítené a munkásosztálylyal szemben vállalt kötelezettségét.

Igazunk van-e ebben vagy sem? Nyugodtan a munkások ítélőszéke elé tárjuk ezt a kérdést . . .

Minthogy a frakció két fele közt komoly nézeteltérések vannak, az egység csak abban az esetben őrizhető meg,

ha a két fél egyformán törekedni fog a megegyezésre. Ha a programba vágó kérdéseket egy szavazatnyi véletlen többséggel „döntik el“, ezzel igenis *előidézik a szakadást.* Ezt mindenki megérti. Az, aki komolyan akarja az egységet, sohasem lép a kérdések effajta „eldöntésének“ útjára.

Lehetséges-e ez a megegyezés a frakcióban, a frakció mai összetétele mellett? Eddig lehetséges *volt.* Példa: a frakció nyilatkozata, amelyet a IV. duma munkájának megkezdésekor olvastak fel. A likvidátor igényeket a frakció elvetette; ez lehetővé tette a két rész megegyezését. Ha megvan a jószándék, ha a hét képviselő nem készít elő szakadást, ez lehetséges *lesz* ezentúl is minden fontos politikai kérdésben.

A nyilatkozat példája azt mutatja meg, *mit kell tenni,* hogy elkerüljék a szakadást. A „kulturális-nemzeti autonómia“ példája viszont azt mutatja meg, *mit nem kell tenni,* hogy elkerüljék a szakadást. Ha kiadják ezt a követelést, mint Cshenkeli elvtárs tette, *elvetik* a szociáldemokrácia programját. Ha a likvidátorok mind ez ideig azt állították, hogy ez a követelés „nem ellenkezik“ a programmal, most leleplezték őket még maguk a bundisták is, akik éppen azért gratulálnak Cshenkelinek (lásd „Cájt“ 9. sz.), mert „letért arról az ósdi álláspontról, amelyet a nemzeti kérdésben a hivatalos elmélet elfoglal“. S ha hét szavazattal hat ellenében elvetik a programot, éppen *szakadást* készítenek elő. Ezt minden öntudatos munkás megérti.

Tehát — *megegyezés vagy szakadás!* Így áll a kérdés.

Mit javaslunk mi? — *Megegyezést!*

Lehetséges-e a megegyezés? — Igen!

Kívánatos-e a megegyezés? — Igen!

Mi szükséges ehhez a megegyezéshez? — Ne vessék el a programot, ne ócsárolják az „illegalitást“, maradjanak hívek a régi zászlóhoz! Követeléseink, mint az olvasó látja, szerények.

Egyezzen meg a hét képviselő a hat képviselővel, le a szakadással! Ezt kell követelnie minden öntudatos munkásnak.

„Pravda“ 62. sz.
1913 március 15.
Aláírás: B. B.

„SZABADON FELHASZNÁLHATÓ KÉSZPÉNZ"[136]

A kormánylapok, élükön a talpnyaló „Novoje Vremjá"-val dicshimnuszokat zengenek a kormányról az államgazdaság nagyszerű eredményeiért. Csak gondolják el: 450 millió rubel „szabadon felhasználható készpénz"! Nem pazarlunk, hanem gyarapodunk, — tetszik látni, így gazdálkodunk „mi".

És a „Novoje Vremja", a feketeszázas földbirtokosok és az oktobrista kereskedők lapja ebből arra a következtetésre jut, hogy 450 millió rubel tartalékkal nyugodtan hadat is viselhetünk.

De nézzük csak meg a pénzügyminiszternek az 1913-as költségvetéshez fűzött indokolását; — nem találhatunk-e benne az öndicséreten kívül (ebből aztán van az indokolásban több, mint kellene!) *pontos adatokat* arra vonatkozólag, honnan ered ez a hírhedt „szabadon felhasználható készpénz"?

Felnyitjuk a miniszter úr indokolását, és azt olvassuk benne (I. rész, 15. old.), hogy az 1908-tól 1912-ig terjedő öt év alatt *kölcsönök* révén 339½ millió rubel folyt be a kincstárba. Ugyanez alatt az idő alatt 252,1 millió rubelt fizettek vissza a kölcsönökből.

A kölcsönök tehát nagyjában és egészében *87,4 millió rubellel növekedtek*. Ez a „szabadon felhasználható készpénz" első „forrása". Eléggé egyszerű forrás, amint látják.

De menjünk tovább. Ismeretes, hogy *1908 október 1-től* a kincstári pálinka árát igen nagy mértékben emelték, vagyis 8 rubelről 8 rubel 40 kopekre vedrónként* (a közön-

* — „vedro" — orosz mértékegység, 12 liter. — *Ford.*

séges pálinkáét, de az asztali pálinka árát 11 rubelről 12 rubelre emelték).

E „pénzügyi rendszabály“ eredményeképpen a kincstári pálinka ára az 1908-tól 1912-ig terjedő öt év átlagában 8 rubel 48 kopek volt vedrónként, vagyis *42 kopekkel* volt drágább, mint az előző négy évben (1904—1907 — 8 rubel 6 kopek vedrónként).

A kincstár öt év alatt (1908—1912) összesen 440½ millió vedro negyvenfokos pálinkát adott el. Vedrónként 42 kopeket számítva ez *185 millió rubellel* növelte a nyereséget.

Íme a „szabadon felhasználható készpénz“ második forrása!

A harmadik forrás, az államvasút, 4 év alatt (1908—1911) *53 millió rubel* „tiszta nyereséget“ adott, *ha nem számítjuk* a kincstár által felhasznált mintegy 2¼ milliárd rubel tőke kamatait és törlesztéseit!! Vegyük 1912-re vonatkozólag ezt a „nyereséget“ az 1911-es összegnek, vagyis 105 millió rubelnek. Az egész ötéves időszakra *158 millió rubel* „nyereséget“ kapunk. Világos, hogy az olyan állam-„gazdaság“, amikor milliárdos kiadások után „nem számítják“ a kamatokat és a törlesztést, inkább állami bűvészmutatványhoz hasonlít. Megjegyezzük, hogy nem holmi „baloldali újságíró“ (isten őrizz!), hanem *maga az Állami Ellenőrzés* állapította meg, hogy a kincstár által felhasznált vasúti tőkék kamatai és törlesztései *4 évre* (1908—1911) *397,6 millió rubelt tesznek.* Az egész 5 évre számítva (1908—1912) ez *500 millió rubel!* Ez — a *rablógazdálkodás* iskolapéldája.

Adjuk össze a „szabadon felhasználható készpénz“ három forrását:

1) a kölcsönökből	87,4 millió rubel
2) a kincstári pálinka árának emeléséből ..	185 « «
3) az államvasutaktól *(nem számítva a kincstár által felhasznált tőkék 500 millió rubelt kitevő kamatait és törlesztéseit)*	158 « «
Összesen ...	430,4 millió rubel

Azt hisszük, ennyi elég. A kisebb „forrásokat“ már nem szükséges megjelölnünk.

Nem világos-e ezek után, hogy feudális földbirtokosaink nagy pénzügyi zsenik? Kölcsönt vesznek fel, felemelik a pálinka árát, „nem számítják“ a felhasznált (a „gazdaságra“ felhasznált) milliárdok kamatait és törlesztéseit — hát nem zseniális ez?

Hát nem költségvetésünk „stabilitásának“ bizonyítéka ez?

„Pravda“ 62. sz.
1913 március 15.
Aláírás: V.

JEGYZETEK

[1] *„Russzkoje Bogatsztvo"* („Orosz Gazdagság") — havi folyóirat; Pétervárott jelent meg 1876-tól 1918 közepéig. A kilencvenes évek elejétől a liberális narodnyikok lapja volt. 1906-tól gyakorlatilag a félkadet népi szocialista párt szócsöve lett. — *1*

[2] *„Szovremennyik"* („Kortárs") — irodalmi és politikai havi folyóirat; Pétervárott jelent meg az 1911—1915-ös években. A folyóirat körül a likvidátor mensevikek, az eszerek, a népi szocialisták és a baloldali liberálisok csoportosultak. A folyóiratnak semmilyen kapcsolata sem volt a munkástömegekkel. A folyóirat irányát Lenin 1914-ben úgy határozta meg, hogy az a narodnyikság és a marxizmus keveréke. — *1*

[3] *„Zaproszi Zsiznyi"* („Életünk Kérdései") — hetilap; Pétervárott jelent meg 1909-től 1912-ig. A folyóirat munkatársai kadetok, népi szocialisták és likvidátor mensevikek voltak. Lenin meghatározása szerint „likvidátor-trudovik-vehista" lap volt. — *2*

[4] Az Orosz Birodalom Büntetőtörvénykönyvének 129. cikkelyéről van szó, amely kényszermunkára való száműzetésig terjedhető szigorú büntetést írt elő a cári kormány ellen irányuló nyilvános fellépésekért és ilyen természetű művek terjesztéséért. — *3*

[5] *R—kov* — N. A. Rozskov, történész, szociáldemokrata, a likvidátor mensevikekhez tartozott. — *4*

[6] *„Zsivoje Gyelo"* („Eleven Ügy") — a likvidátor mensevikek legális hetilapja; Pétervárott adták ki 1912-ben, 16 száma jelent meg. — *4*

[7] *„A nyílt munkásmozgalom szociáldemokrata vezetőinek kezdeményező csoportjairól“* van szó, amelyeket 1910 végétől kezdődően alakítottak a likvidátor mensevikek az illegális pártszervezetekkel szemben. A likvidátorok megtagadták a forradalmi programot és taktikát, s igyekeztek megsemmisíteni a proletariátus forradalmi illegális pártját. A „kezdeményező csoportokat“ olyan új széleskörű legális párt sejtjeinek tekintették, amely alkalmazkodik a sztolipini rendszerhez. A likvidátoroknak Pétervárott, Moszkvában, Jekatyerinoszlávban és Konsztantyinovkában (Donyec-medence) sikerült „kezdeményező csoportokat“ alakítaniuk. Ezek csekély létszámú értelmiségi csoportok voltak, amelyeknek semmilyen kapcsolatuk sem volt a munkásosztállyal. Agitáltak a munkások sztrájkharca és forradalmi tüntetései ellen, harcoltak a bolsevikok ellen a IV. duma választásain. A „kezdeményező csoportok“ központjai a külföldön kiadott „Golosz Szocial-Demokrata“ és a likvidátorok oroszországi legális lapjai — a „Nasa Zarja“ és a „Gyelo Zsiznyi“ voltak. — *4*

[8] *„Nasa Zarja“* („Hajnalunk“) — a likvidátor mensevikek legális havi folyóirata; 1910—1914-ben jelent meg Pétervárott. Körülötte alakult ki a likvidátorok oroszországi központja. — *4*

[9] *Bulgarin, F. V.* — reakciós újságíró és kiadó a XIX. sz. első felében; feljelentéseket tett kora haladó folyóiratai és haladó írói ellen, és rágalmakat terjesztett róluk; ismeretes Puskin elleni följelentéseiről.

Burènyin, V. P. — újságíró, a reakciós „Novoje Vremja“ munkatársa; ádáz hadjáratot folytatott az összes haladó társadalmi és politikai irányzatok képviselői ellen.

Lenin ezeket a neveket közfőnévként használja azok jellemzésére, akik a vitában becstelen módszereket alkalmaznak. — *6*

[10] *„Vorwärts“* („Előre“) — a német szociáldemokrácia központi lapja. Az OSzDMP prágai konferenciája ellen a lapban megjelent rágalmazó cikkek szerzője Trockij volt. — *6*

[11] A szóban forgó *Szervező Bizottság* 1912 januárjában alakult meg azon a likvidátor értekezleten, amelyen a Bundnak, a Kaukázusi Területi Bizottságnak és a Lett Határterület Szociáldemokráciájának a képviselői vettek részt. A Szer-

vező Bizottság hivatalos szerv volt, s feladata a likvidátorok augusztusi konferenciájának összehívása volt. — *6*

[12] *„Pravda"* („Igazság") (bécsi) — likvidátor mensevik újság, Trockij frakciós lapja; Bécsben jelent meg az 1908—1912-es években. A lap a „frakciónkívüliség" álarca mögé rejtőzve minden lényeges kérdésben likvidátor álláspontot foglalt el, de az otzovistákat és az ultimatistákat is támogatta. A lapot segítették a békítgetők, valójában Trockij leplezett ügynökei, Zinovjev és Kamenyev, akik az OSzDMP Központi Bizottságának 1910 januári plénumán a Központi Bizottság lapjává próbálták megtenni a bécsi „Pravdá"-t. 1912-ben Trockij és lapja volt a pártellenes Augusztusi Blokk szervezője. — *7*

[13] *„Za Partyiju"* („A Pártért") — a mensevikek és a békítgetők párizsi csoportjainak lapja; Párizsban jelent meg rendszertelen időközökben 1912 áprilisától 1914 februárjáig. — *8*

[14] Lenin A. I. Herzen „Vég és kezdet" című művét idézi (lásd A. I. Herzen Válogatott művei. 1937. 349. old., oroszul). — *9*

[15] Lenin az „Egy régi társamhoz" című leveleket idézi (negyedik és második levél) (lásd A. I. Herzen Válogatott művei. 1937. 385. és 379. old., oroszul). — *11*

[16] *„Kolokol"* („Harang") — politikai folyóirat; jeligéje ez volt: „Vivos voco!" („Az élőket szólítom!"). Herzen és N. P. Ogarjov adta ki a Herzen által alapított Szabad Orosz Nyomdában 1857-től 1865-ig Londonban és 1865-től 1868 decemberig Genfben havonta, illetve havonta kétszer. 1868-ban a folyóirat francia nyelven jelent meg; egyidejűleg orosz nyelvű mellékletei voltak. — *12*

[17] *„Poljarnaja Zvezda"* („Sarkcsillag") — irodalmi és politikai gyűjtemény; első három kötetét Herzen adta ki, a későbbieket Herzen és Ogarjov közösen adta ki Londonban, a Szabad Orosz Nyomdában 1855—1862 években. A gyűjtemény utolsó kötete Genfben jelent meg 1868-ban. Összesen nyolc kötete jelent meg. — *12*

[18] *„Zvezda"* („Csillag") — bolsevik legális újság; Pétervárott jelent meg 1910 december 16-tól (29-től) 1912 április 22-ig (május 5-ig) (eleinte hetenként, 1912 januártól kétszer és

márciustól háromszor hetenként). A lap munkatársai voltak: V. M. Molotov, M. Sz. Olminszkij, N. N. Baturin, N. G. Poletajev, K. Sz. Jeremejev, valamint A. M. Gorkij. 1911 őszéig a „Zvezda" munkatársai voltak a pártigenlő mensevikek (plehanovisták) is. A lap eszmei irányítója (külföldről) Lenin volt. Leninnek mintegy 30 cikke jelent meg a „Zvezdá"-ban.

1912 tavaszán, a lénai napokban Sztálin szerkesztette a „Zvezdá"-t. Az alatt a rövid idő alatt, amíg „szabad" volt, Sztálin 8 cikket írt a lap 30, 31, 32. és 33. számában. Lenin és Sztálin vezetése alatt a legális „Zvezda" harcos bolsevik lap volt, amely az illegális párt programját és taktikáját védelmezte. A „Zvezdá"-nak tekintélyes munkáslevelező rovata volt, állandó, szoros kapcsolatot tartott a munkásokkal. Egyes számai 50 000—60 000 példányban is megjelentek. A lapot a kormány állandóan üldözte: 69 száma közül 30-at elkobzott, 8 számra pedig bírságot vetett ki.

A „Zvezda" készítette elő a „Pravda" című bolsevik napilap kiadását; a kormány a „Pravda" megjelenése napján betiltotta. — *21*

19 A *trudovikok konferenciája* Pétervárott ült össze 1912 márciusában; főleg a IV. Állami Duma választási hadjáratának kérdéseivel foglalkozott. A konferencia határozatainak értékelését megtaláljuk Lenin „A liberalizmus és a demokrácia" című cikkében (lásd Lenin Művei. 4. kiad. 17. köt. 510—518. old., oroszul). — *26*

20 „*Vehi*" („Határkövek") — kadet gyűjtemény; Moszkvában jelent meg 1909 tavaszán N. Bergyajev, Sz. Bulgakov, P. Sztruve, M. Gersenzon és más ellenforradalmi liberális burzsoák cikkeivel. Az orosz értelmiségről szóló cikkekben a „vehisták" megpróbálták befeketíteni az orosz nép legjobbjainak, köztük Belinszkijnek és Csernisevszkijnek forradalmi-demokratikus hagyományait; ócsárolták az 1905-ös forradalmi mozgalmat, és hálálkodtak a cári kormánynak azért, hogy „szuronyaival és börtöneivel" megmenti a burzsoáziát a „nép haragjától". A gyűjtemény az önkényuralom szolgálatára buzdította az értelmiséget. Lenin a „Vehi"-nek mind filozófiai, mind publicisztikai programját a feketeszázas „Moszkovszkije Vedomosztyi" programjához hasonlította, a gyűjteményt „*a liberális renegátság enciklopédiájának*", „a demokráciára zúdított reakciós rágalmak

szennyes áradatának" nevezte (lásd Lenin Művei. 4. kiad. 16. köt. 106—114. old., oroszul). — *27*

21 A „*Novoje Vremja*" című újságról lásd ebben a kötetben 268—269. old.

„*Szvet*" („Világosság") — burzsoá nacionalista napilap; Pétervárott jelent meg 1882-től 1917-ig.

„*Golosz Moszkvi*" („Moszkva Hangja") — napilap, az októbristáknak — az ipari nagyburzsoázia és a nagybirtokosok ellenforradalmi pártjának — lapja; Moszkvában jelent meg 1906-tól 1915-ig. — *32*

22 „*A nagytőke szervezeteinek összeírása*" c. cikk a „Proszvescsenyije" című folyóirat 5—7. számában jelent meg.

„*Proszvescsenyije*" („Felvilágosodás") — havonta megjelenő bolsevik társadalmi-politikai és irodalmi folyóirat; Pétervárott jelent meg legálisan 1911 decembertől 1914 júniusig. A folyóiratot Lenin utasítására alapították a cári kormány által betiltott „Miszl" c. moszkvai bolsevik folyóirat helyett. Lenin külföldről irányította a „Proszvescsenyijé"-t: cikkeket szerkesztett, rendszeresen levelezett a szerkesztő bizottság tagjaival. Ebben a folyóiratban jelentek meg Lenin „A marxizmus három forrása és három alkotórésze", „Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdéssel kapcsolatban", „A nemzetek önrendelkezési jogáról" című, és más cikkei.

1912-ben és 1913-ban pétervári tartózkodása idején Sztálin közvetlenül részt vett a folyóirat munkájában. A „Proszvescsenyije" közölte Sztálin „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" című cikkét, amely 1914-ben külön brosúrában is megjelent „Nemzeti kérdés és marxizmus" címmel (Sztálin. „Marxizmus és nemzeti kérdés". Lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 314—398. old.). A „Proszvescsenyijé"-nek állandó munkatársa volt V. M. Molotov. A szépirodalmi rovatot Gorkij szerkesztette. A szerkesztő bizottság tagjai voltak: M. A. Szaveljev, M. Sz. Olminszkij, A. I. Jelizarova és mások. A folyóirat példányszáma elérte az 5000-et.

Közvetlenül az első világháború kitörése előtt a kormány betiltotta a folyóiratot. 1917 őszén újra megindították, de csak egy (kettős) száma jelent meg, amely közölte Lenin „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat?" és „A pártprogram felülvizsgálásához" című cikkeit. — *42*

[23] *Guska, A. O.* és a lejjebb említett *A. Jermanszkij* — O. A. Kogan likvidátor mensevik írói neve. — *42*

[24] Az állami alaptörvények *87. cikkelye* feljogosította a minisztertanácsot, hogy az Állami Duma munkájának szünetelése idején közvetlenül a cár elé terjessze föl a törvényjavaslatokat jóváhagyás végett. — *49*

[25] *„Recs“* („A Szó“) — napilap, a kadet párt központi lapja; Pétervárott jelent meg 1906 februárjától; a Petrográdi Szovjet Forradalmi Katonai Bizottsága 1917 október 26-án (november 8-án) betiltotta. — *58*

[26] *„Nyevszkaja Zvezda“* („Névai Csillag“) — legális bolsevik újság, Pétervárott jelent meg 1912 február 26-tól (március 10-től) október 5-ig (18-ig). 27 száma jelent meg. A „Nyevszkaja Zvezda“ eleinte a „Zvezdá“-val egyidőben jelent meg, és az volt a rendeltetése, hogy a „Zvezdá“-t betiltása vagy elkobzása esetén helyettesítse; 1912 április 22 (május 5) után a betiltott „Zvezda“ helyett jelent meg. A lap Leninnek 20 cikkét közölte.

A lap szerkesztésében V. M. Molotov, M. Sz. Olminszkij, N. N. Baturin és mások vettek részt. — *61*

[27] *R. B.* — R. M. Blank, publicista, kadet. — *67*

[28] Lenin Miljukov beszédére céloz, amely 1909 júniusában hangzott el a londoni polgármester által adott villásreggelin, amikor a III. Állami Dumának és az Államtanácsnak a küldöttsége Angliában járt. Miljukov kijelentette, hogy a kadetok hívek maradnak a cári önkényuralomhoz, s hangsúlyozta, hogy amíg Oroszországban van duma, „az orosz ellenzék őfelsége ellenzéke marad, s nem válik őfelségével szemben álló ellenzékké“. — *68*

[29] *„Russzkije Vedomosztyi“* („Orosz Közlöny“) — napilap; Moszkvában adták ki 1863-tól a Moszkvai Egyetem liberális professzorai és zemsztvo-képviselők; a lap a liberális földbirtokosok és a burzsoázia érdekeit képviselte. 1905-től a jobboldali kadetok lapja lett; az 1917-es Októberi Forradalom után hamarosan betiltották. — *75*

[30] *„Nyevszkij Golosz“* („Névai Hang“) — a likvidátor mensevikek legális lapja; Pétervárott jelent meg 1912 májusától augusztusáig. — *75*

[31] Sztolipin 1906 november 9-i (22-i) törvénye a parasztoknak az obscsinából való kiválásáról.

A sztolipini földreform megítélését lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". (IV. fej. 1. pont) 8. kiad. 1954. 115–116. old. — *79*

[32] Az új forradalmi fellendülés jellemzését és a bolsevik pártnak az új körülmények között megoldandó feladatait Lenin „A forradalmi fellendülés" című cikk megjelenése előtt kifejtette április 26-án (május 9-én) az OSzDMP Külföldi Szervezete Párizsi Szekciójának ülésén az oroszországi eseményekről és a belőlük adódó párttaktikáról mondott beszámolójában, valamint május 31-én (június 13-án) „Az oroszországi proletariátus forradalmi fellendülése" című előadásában. Az OSzDMP Külföldi Szervezetének Párizsi Szekciója nyomtatott hirdetményben közölte az előadás vázlatát, amely megegyezik a szóban forgó cikk vázlatával. — *91*

[33] „*Szocial-Demokrat*" („A Szociáldemokrata") — illegális újság, az OSzDMP Központi Lapja; 1908 februárjától 1917 januárjáig összesen 58 száma jelent meg. Az első számot Oroszországban, a többit külföldön: előbb Párizsban, majd Genfben adták ki. A Központi Lap szerkesztősége az OSzDMP Központi Bizottságának határozata értelmében a bolsevikok, a mensevikek és a lengyel szociáldemokraták képviselőiből alakult meg.

A „Szocial-Demokrat"-ban Leninnek több mint nyolcvan kisebb-nagyobb cikke jelent meg. Lenin a „Szocial-Demokrat" szerkesztőségén belül a következetes bolsevik irányvonalért harcolt. A szerkesztőség egy része (Kamenyev és Zinovjev) békülékeny álláspontra helyezkedett a likvidátorokkal szemben, igyekezett meghiúsítani a lenini irányvonal érvényesítését. Martov és Dan, a szerkesztőség mensevik tagjai, szabotálták a munkát a Központi Lap szerkesztőségében, s ugyanakkor nyíltan védelmezték a likvidátorságot a „Golosz Szocial-Demokratá"-ban.

Leninnek a likvidátorok ellen folytatott engesztelhetetlen harca azt eredményezte, hogy Martov és Dan 1911 júniusában kilépett a szerkesztőségből. 1911 decemberétől a „Szocial-Demokrat" Lenin szerkesztésében jelent meg.

A „Szocial-Demokrat"-ban Sztálinnak is több cikke jelent meg: „Kaukázusi levelek", „A pétervári munkások

utasítása munkásképviselőjük számára", „A pétervári választások" stb. (lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 188—211, 269—271, 292—307. old.). — *93*

[34] „*Így volt, így lesz*" — Makarov belügyminiszter szavai, amelyek az Állami Duma 1912 április 11-i (24-i) ülésén hangzottak el válaszul a szociáldemokrata frakciónak a lénai vérfürdő ügyében beterjesztett interpellációjára. — *98*

[35] „*Buduscseje*", „*L'Avenir*" („A Jövő") — burzsoá liberális hetilap; Párizsban jelent meg 1911 októberétől 1914 januárjáig V. L. Burcev szerkesztésében orosz nyelven (egyes cikkeket francia nyelven közöltek). A lap munkatársai közt mensevikek és eszerek is voltak. — *103*

[36] A likvidátorok Szervező Bizottságának arról a határozatáról van szó, amely meghívta a Lengyel Szocialista Párt balszárnyát a likvidátorok augusztusi konferenciájára.

Lengyel Szocialista Párt — kispolgári nacionalista párt, 1893-ban alapították. Az LSzP programjának alapja a Lengyelország függetlenségéért vívott harc volt, s ezért szeparatista, nacionalista propagandát folytatott a lengyel munkások körében, igyekezett olyan irányban befolyásolni őket, hogy ne harcoljanak együtt az orosz munkásokkal az önkényuralom és a kapitalizmus ellen. Az első oroszországi forradalom hatására az LSzP 1906-ban két frakcióra szakadt: az LSzP balszárnyára és az LSzP jobbszárnyára („frak"-ok).

Az első világháború éveiben a balszárny egy része internacionalista álláspontra helyezkedett és közeledett a lengyel szociáldemokrata párthoz; 1918 decemberében együtt alakították meg Lengyelország Kommunista Munkáspártját.

A *jobbszárny*, amelynek Pilsudski állt az élén, folytatta a nacionálsoviniszta politikát; később ebből a jobbszárnyból született újjá az LSzP. 1918-ban a lengyel burzsoá állam megalakulásával az LSzP kormányzó párttá lett, szovjetellenes politikát folytatott, és támogatta a Lengyelországhoz csatolt nyugat-ukrajnai és nyugat-belorusszijai népek leigázását. A második világháború idején az LSzP két csoportra szakadt. Az LSzP reakciós, soviniszta része, amely „Wolność, równość i niepodległość" („Szabadság, egyenlőség és függetlenség") néven működött, a fasisztákkal

működött együtt. A másik rész, amely a „Lengyel Szocialista Munkáspárt" nevet vette fel, a Lengyel (kommunista) Munkáspárttal és a pártonkívüli lengyel hazafiakkal együtt azért harcolt, hogy Lengyelországot felszabadítsa a fasiszta járom alól és baráti kapcsolatokat teremtsen a Szovjetunióval. A második világháború után az LSzP tagja lett a demokratikus lengyel köztársaság kormánykoalíciójának. — *108*

37 Lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 232. old. — *108*

38 „*Dnyevnyik Szocial-Demokrata*" („A Szociáldemokrata Naplója") — rendszertelen időközökben megjelenő folyóirat volt. Plehanov adta ki Genfben nagy megszakításokkal 1905 márciusától 1912 áprilisáig; összesen 16 száma jelent meg. A „Dnyevnyik"-et 1916-ban Petrográdban újra megindították, egy száma jelent meg. — *110*

39 1912 februárjában a III. duma szociáldemokrata frakciójából kilépett T. O. Belouszov likvidátor mensevik, Irkutszk kormányzóság képviselője. Lásd Lenin „T. O. Belouszov képviselőnek a szociáldemokrata duma-frakcióból való kilépésével kapcsolatban" c. cikkét (lásd Lenin Művei. 4. kiad. 17. köt. 467—471. old., oroszul). — *110*

40 Lenin itt „*politikai csecsemőkön*" a békítgető bolsevikokat érti, akiknek csoportjaik voltak Oroszországban és a külföldön; „*tapasztalt diplomatákon*" pedig a trockista bécsi „Pravda" likvidátor csoportját és a Bund vezetőit érti. — *124*

41 Az Állami Duma választásáról szóló *1905 december 11-i (24-i) törvény.* Ez a törvény a választókat négy kúriára osztotta: földbirtokos, városi (burzsoá), paraszti és munkáskúriára. Szavazati joguk azoknak volt, akik 25. életévüket betöltötték. A földbirtokos és a városi kúria számára vagyoni cenzust állapítottak meg, a paraszti kúriában csak az önálló gazdáknak volt szavazati joguk, a munkáskúriában pedig csak azok szavazhattak, akik legalább 6 hónapja voltak abban az üzemben, ahol a választás napján dolgoztak. A választás nem volt egyenlő. A földbirtokos egy szavazata megfelelt a kapitalisták 3, a parasztok 15 és a munkások 45 szavazatának. Nem vehettek részt a válasz-

tásokon a nők, a mezőgazdasági munkások, a napszámosok, a kisiparosok, a tanulók és a katonai szolgálatot teljesítő személyek. A munkáskúriában csak azoknak a gyáraknak a munkásai vehettek részt a választáson, amelyekben legalább ötven férfimunkás dolgozott. Azok a gyárak, amelyek több mint ezer munkást foglalkoztattak, egy-egy meghatalmazottat választottak ezer munkás után. A választás több fokozatú volt: a földbirtokosok és a tőkések számára két fokozatú, a munkások számára három fokozatú, a parasztok számára négy fokozatú. — *132*

42 1907 június 3-án (16-án) a cári kormány feloszlatta a II. Állami Dumát, és új választási törvényt adott ki. Az új törvény sokszorosra növelte a földbirtokosok és a kereskedő-ipari burzsoázia duma-képviseletét, és jelentéktelen hányadra csökkentette a parasztok, a munkások és a nem orosz nemzetiségek képviselőinek a számát. A városi kúriát kettéosztották: a nagyburzsoáziából alakult meg az első városi kúria, a többi városi választóból pedig a második városi kúria. Az új törvény értelmében a földbirtokos kúriában 230 választóra, az első városi kúriában 1000 választóra, a második városi kúriában 15 000 választóra, a paraszti kúriában 60 000 választóra és a munkáskúriában 125 000 választóra jutott egy elektor. A hat ipari kormányzóságban — Pétervár, Moszkva, Vlagyimir, Jekatyerinoszláv, Kosztroma és Harkov kormányzóságban — kötelező volt, hogy a munkáskúriától egy-egy munkásképviselőt válasszanak. A június harmadiki választási törvény biztosította a földbirtokosok és a nagyburzsoázia feketeszázas blokkjának teljes uralmát a III. és a IV. Állami Dumában. — *132*

43 Marx. Theorien über den Mehrwert. 2. köt. 2. rész, Stuttgart, 1905, 5—7. old. Marx e tételeit Lenin „Az agrárkérdés Oroszországban a XIX. század végén“ című munkájában fejtette ki és magyarázta meg (lásd Lenin Művei. 15. köt. 1955. 135—136. old.). — *136*

44 *„Gazeta Robotnicza“* („Munkásújság“) — Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája Varsói Bizottságának illegális lapja; 1906 május—októberében jelent meg. 1912-ben újra meginditották a lapot. Miután 1912-ben a lengyel szociáldemokrácia kettészakadt, párhuzamos pártbizottságok jöttek létre. Két Varsói Bizottság volt és két lapot adtak ki „Gazeta Robotnicza“ címmel: az egyiket a Köz-

ponti Vezetőség hívei Varsóban, a másikat az ellenzéki Varsói Bizottság Krakkóban. Lenin „Az OSzDMP belső helyzete és a párt legközelebbi feladatai" c. cikke a krakkói „Gazeta Robotnicza" 15—16. számában jelent meg. Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciájának kettészakadását illetően lásd Lenin „Szakadás a lengyel szociáldemokráciában" című cikkét (ebben a kötetben 485—490. old.). — *141*

45 „*Golosz Szocial-Demokrata*" („A Szociáldemokrata Hangja") — a likvidátor mensevikek lapja; 1908 februártól 1911 decemberig jelent meg Genfben, majd Párizsban. A „Golosz Szocial-Demokrata" jellemzését lásd Lenin „A likvidátorok «Hangja» a párt ellen" című cikkét (lásd Lenin Művei. 4. kiad. 16. köt. 138—145. old., oroszul). — *143*

46 A szóban forgó likvidátor tanácskozást 1912 januárjában tartották Oroszországban. Ezen a tanácskozáson alakult meg a Szervező Bizottság az augusztusi likvidátor konferencia összehívására. — *147*

47 A „*Válasz a likvidátoroknak*" című cikket Lenin a „Pravda" számára írta; a szerkesztőség 1912 július 11-én (24-én) kapta meg. — *149*

48 „*Pravda*" („Igazság") — legális bolsevik napilap; Lenin útmutatásai szerint és Sztálin kezdeményezésére alapították. A „Pravda" első száma, amely Sztálin irányításával készült, Pétervárott jelent meg 1912 április 22-én (május 5-én). 1914 óta a „Pravda" első száma megjelenésének napja a munkássajtó ünnepévé vált.

A „Pravda" a munkásság tömeglapja volt, a munkások által gyűjtött pénzen adták ki. A lap körül a munkáslevelezők és a munkásírók széles köre alakult ki. A lap fennállásának mindjárt az első évében több mint 11 000 munkástudósítást közölt. A „Pravda" átlagos példányszáma 40 000 volt, egyes hónapokban viszont elérte a napi 60 000-es példányszámot is.

Lenin, aki akkor Krakkóban tartózkodott, irányította a „Pravdá"-t, csaknem minden nap írt az újságba, útmutatásokat adott a szerkesztőségnek. Sztálin pétervári tartózkodása idején, miután megszökött a narimi számüzetésből, 1912 szeptember 12-től (25-től) 1913 február 23-ig (március 8-ig), újabb letartóztatásáig vezető szerepet töltött be a „Pravda" szerkesztésében. 1913 január—

februárjában J. M. Szverdlov volt a lap szerkesztője. 1913 februárjában Sztálin Szverdlovval együtt Lenin útmutatásai szerint újjászervezte a „Pravda" szerkesztőségét. 1912 májusától 1913 decemberéig V. M. Molotov a „Pravda" szerkesztőségének titkára és egyik tagja volt. A szerkesztőségnek állandó munkatársa volt M. Sz. Olminszkij, N. N. Baturin, K. Sz. Jeremejev, N. G. Poletajev, K. N. Szamojlova, A. I. Jelizarova és mások. A „Pravdá"-ban tevékenyen közreműködtek a IV. duma bolsevik képviselői.

A „Pravdá"-t a rendőrség állandóan üldözte. Fennállása első esztendejében 41-szer kobozták el, szerkesztőit 36-szor fogták pörbe, szerkesztői összesen 47 és fél hónapot töltöttek börtönben. Két év és három hónap alatt a cári kormány nyolcszor tiltotta be a „Pravdá"-t, de más néven mindig újra megjelent: „Rabocsaja Pravda" („Munkásújság"), „Szevernaja Pravda" („Északi Igazság"), „Pravda Truda" („A Munka Igazsága"), „Za Pravdu" („Az Igazságért"), „Proletarszkaja Pravda" („Proletár Igazság"), „Puty Pravdi" („Az Igazság Útja"), „Rabocsij" („A Munkás"), „Trudovaja Pravda" („A Dolgozók Igazsága"). 1914 július 8-án (21-én) betiltották.

A „Pravda" csak a februári forradalom után indult meg újra. 1917 március 5-én (18-án) a „Pravda" mint az OSzDMP Központi Bizottságának és Pétervári Bizottságának lapja jelent meg. A lap szerkesztőségének tagja volt M. I. Kalinin, V. M. Molotov, K. Sz. Jeremejev, M. Sz. Olminszkij; a szerkesztőség titkára az első számtól kezdve M. I. Uljanova volt. Március 12-én (25-én) Sztálin megérkezett a száműzetésből, és március 15-én (28-án) tagja lett a „Pravda" szerkesztő bizottságának. Április 5-én (18-án), miután külföldről hazatért, Lenin is tagja lett a szerkesztőségnek és elsősorban ő irányította a „Pravdá"-t. 1917 július—októberében a „Pravda", amelyet az Ideiglenes Kormány üldözött, négyszer változtatta meg nevét, megjelent mint „Lisztok Pravdi" („Az Igazság Hirlapja"), „Proletarij" („A Proletár"), „Rabocsij" („A Munkás"), „Rabocsij Puty" („A Munkás Útja"). A júliusi napok után, minthogy Lenin illegalitásba vonult, Sztálin lett a lap felelős szerkesztője. Október 27-től (november 9-től) kezdve a bolsevik párt Központi Lapja régi nevén, „Pravda" címmel jelent meg. (A „Pravda" jelentőségéről lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". (V. fej. 2. pont) 8. kiad. 1954. 175—181. old.) — *149*

49 A szóban forgó helyek: 1) Marx. A filozófia nyomora. 1952. 151—162. old.; 2) Marx. A tőke. III. köt. 1951. 712—737. old.; 3) Marx. Theorien über den Mehrwert. 2. köt. 1. rész, Stuttgart 1905. 261—275. old. — *159*

50 A pétervári pékek szövetségének vezetősége határozatban követelte egy antilikvidátor munkás-napilap kiadását. A vezetőség örömét fejezte ki afölött, hogy a „Pravda" nemsokára megjelenik, és felhívta a szövetség valamennyi tagját, hogy szervezzenek gyűjtéseket a lap javára. A határozatról szóló hírt a „Zvezda" 1912 április 8-i (21-i) 27. száma közölte. — *166*

51 „*Zaveti*" („Intelmek") — eszer irányzatú legális irodalmi és politikai havi folyóirat; Pétervárott jelent meg az 1912—1914-es években. — *173*

52 1912 nyarán a portugál monarchisták lázadást próbáltak szervezni a monarchia helyreállítása céljából. A lázadást leverték. — *175*

53 A „*Félévi munka eredményei*" című cikket Lenin 1912 július első felében írta. Fennmaradt az a levélváltás, amely Lenin és a „Pravda" szerkesztősége között zajlott le e cikk közlésével kapcsolatban. Lenin a szerkesztőséghez intézett levelében kérte, hogy az „Egy félévi munka néhány eredménye" című cikkét a „Pravda" négy számában közöljék, külön tárcák formájában, és csak a cenzúra módosításaihoz akart hozzájárulni. A cikk úgy jelent meg a „Pravdá"-ban, ahogy Lenin kívánta. — *179*

54 A likvidátor mensevikek azzal fenyegetőztek, hogy a IV. duma választásain a munkáskúriában a bolsevik jelöltekkel szemben saját jelölteket léptetnek fel. — *190*

55 „*Appeal to Reason*" („Felhívás az Értelemhez") — az amerikai szocialisták lapja; 1895-ben alapították Kansas államban (Egyesült Államok); az első világháború alatt internacionalista álláspontot foglalt el. — *193*

56 „*Gazeta Kopejka*" („Filléres Újság") — burzsoá bulvárlap; Pétervárott jelent meg 1908-tól; 1918-ban betiltották. — *194*

[57] *„Az OSzDMP jelenlegi helyzetéhez"* című brosúrát Lenin Krakkóban írta, először Lipcsében jelent meg német nyelven 1912 szeptemberében. A brosúra voltaképpeni tartalma az OSzDMP Központi Bizottságának július 16—17-én (29—30-án) kelt levele. A levél válasz volt a Német Szociáldemokrata Párt Vezetőségének felszólítására, hogy hívják össze tanácskozásra az OSzDMP külföldi „központjait" és „csoportjait" annak a pénznek elosztása végett, amelyet a Német Szociáldemokrata Párt Vezetősége a IV. duma választásaival kapcsolatos választási hadjáratra kiutalt. Az OSzDMP Központi Bizottsága nem volt hajlandó részt venni a tanácskozáson: a tanácskozás nem jött létre. A Német Szociáldemokrata Párt Vezetősége a pénz egy részét a likvidátor Szervező Bizottság és a likvidátor Kaukázusi Területi Bizottság, a Bund, valamint a lett szociáldemokrata párt Likvidátor Központi Bizottsága rendelkezésére bocsátotta, vagyis a likvidátorokat támogatta a bolsevikokkal szemben. „Az OSzDMP jelenlegi helyzetéhez" című brosúrát a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége megküldte a német szociáldemokrata párt területi és körzeti központjainak, az 1912 szeptemberi chemnitzi pártkongresszus küldötteinek és a fontosabb német szociáldemokrata lapok szerkesztőségeinek. — *195*

[58] *„Szpilka"* („Szövetség") — ukrán szociáldemokrata szervezet; 1904 végén alakult meg; mint autonóm területi szervezet tagja volt az OSzDMP-nek. Az OSzDMP-ben folyó belső harcban a mensevikekhez csatlakozott. A reakció időszakában a „Szpilka" felbomlott. 1912-ben a „Szpilká"-nak csak kisebb töredék csoportjai álltak fenn. Tagjainak többsége ekkorra már burzsoá nacionalistává vált. Trockij likvidátor bécsi „Pravdá"-ja csak 1908-ban jelent meg a „Szpilka" lapjaként (két első száma). — *199*

[59] A II. Internacionálé rendes IX. Nemzetközi Szocialista Kongresszusát 1913 őszén Bécsben akarták összehívni. De az 1912-ben kitört balkáni háború miatt 1912 novemberében Bázelben rendkívüli kongresszust hívtak össze. — *208*

[60] *A likvidátorok augusztusi konferenciájáról* van szó, amely 1912 augusztusában Bécsben ült össze; ezen a konferencián alakult meg a pártellenes Augusztusi Blokk. A blokk szervezője Trockij volt. A konferencián képviseltette magát a

Bund, a Kaukázusi Területi Bizottság, a Lett Határterület Szociáldemokráciája, jelen voltak továbbá a konferencián a külföldi likvidátor csoportoknak — a „Golosz Szocial-Demokrata" szerkesztőségének, Trockij bécsi „Pravdá"-jának és a „Vperjod" csoportnak — képviselői. Oroszországból küldötteket delegált a konferenciára a likvidátorok pétervári és moszkvai „kezdeményező csoportja", a „Nasa Zarja" és a „Nyevszkij Golosz" című likvidátor kiadványok szerkesztősége; jelen volt rajtuk kívül a „Szpilka" Külföldi Bizottságának képviselője is. A küldöttek nagy többsége olyanokból került ki, akik külföldön éltek és el voltak szakadva Oroszország munkásosztályától.

A konferencia pártellenes likvidátor határozatokat fogadott el a szociáldemokrata taktika minden kérdésével kapcsolatban és állást foglalt az illegális párt fennállása ellen.

A heterogén elemekből alakított Augusztusi Blokk már magán a konferencián bomlásnak indult. A likvidátorok nem tudtak központi bizottságot választani, és beérték egy Szervező Bizottság megalakításával. A bolsevikok csapásainak hatására a pártellenes Augusztusi Blokk csakhamar végleg felbomlott (lásd „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". (IV. fej. 4. pont) 8. kiad. 1954. 160—163. old.). — *210*

61 A kéziratnak nincs címe. A címet a Marx—Engels—Lenin Intézet adta. — *214*

62 „*La Revue Scientifique*" („Tudományos Szemle") — folyóirat; Párizsban jelenik meg 1863 óta. — *217*

63 Lenin az OSzDMP V. kongresszusának „A polgári pártokhoz való viszonyról" hozott határozatát idézi (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 182. old.). — *222*

64 A „*Felkelések a hadseregben és a hajóhadban*" című cikk a „Rabocsaja Gazeta" 1912 július 30-i (augusztus 12-i) 9. számában jelent meg.

„*Rabocsaja Gazeta*" („Munkásújság") — a bolsevikok népszerű lapja; Párizsban adták ki 1910 október 30-tól (november 12-től) 1912 július 30-ig (augusztus 12-ig); 9 száma jelent meg. A lap munkatársainak sorában párt-

igenlő mensevikek is voltak. A „Rabocsaja Gazeta" alapítója és vezetője Lenin volt. Leninnek több mint tíz cikke jelent meg a lapban. Az OSzDMP prágai konferenciája (1912 január) megállapította, hogy a „Rabocsaja Gazeta" erélyesen és következetesen védelmezte a pártot és a pártszerűséget, és a bolsevik OSzDMP Központi Bizottságának hivatalos lapjává nyilvánította. — *226*

65 A „Rabocsaja Gazeta" 9. számában hibás megjelenési dátum van: augusztus 12 (30); a helyes dátum: július 30 (augusztus 12). — *229*

66 „*Az OSzDMP választási platformját*" Lenin Párizsban írta, hamarosan a prágai konferencia után. Oroszországban a választási platformot a párt központi bizottsága nevében külön röpiratként kiadták és együtt terjesztették „A pártért!" című röpirattal, amelyet Sztálin írt (lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 229—234. old.). A röpiratokat 18 helységbe, többek közt a legnagyobb proletár központokba juttatták el. „Az OSzDMP választási platformját" az orosz kiadás alapján a „Szocial-Demokrat" 26. száma külön mellékletként hozta. A platformot sok helyi bolsevik szervezet is újra kiadta. Tifliszben az OSzDMP Központi Bizottságának Orosz Irodája nyomatta ki a platformot. (A platform szövegét lásd Lenin Művei. 4. kiad. 17. köt. 453—458. old., oroszul.) — *230*

67 *Sz. V.* — Sztanyiszlav Volszkij — A. V. Szokolov álneve; otzovista, a „Vperjod" csoport egyik szervezője. — *233*

68 *L. M.* — L. Martov — a mensevizmus egyik vezetője. — *234*

69 A „*Levél a svájci munkásokhoz*" a következő eseményekkel kapcsolatban íródott: 1912 júliusában az OSzDMP zürichi egyesült szervezetének likvidátor mensevik irodája levelet küldött a „Die Eintracht" („Egyetértés") nevű szociáldemokrata szervezet vezetőségének és a svájci Munkásegyletnek. A levélben az iroda kijelentette, hogy Zürichben ő az OSzDMP külföldi csoportjainak egyetlen képviselője. Július 27-én (augusztus 9-én) Zürichben az OSzDMP külföldi szervezetének bolsevik svájci szekciója értekezletet tartott. Az értekezleten jelen voltak a zürichi, a davosi, a berni, a lausannei és a genfi bolsevik csoport képviselői. Az értekezlet határozatot fogadott el: 1) a párt helyzetéről; 2) a külföldi helyzetről és 3) külön határozatban tilta-

kozott a likvidátor iroda levele ellen. Az utóbbi határozat és Lenin levele, amely megerősíti a bolsevik zürichi szekció jogképességét, német nyelven íródott; mindkettő hektografált röpiratként jelent meg. — *238*

70 A pénzügyminisztérium ipari osztálya 1908-ban megvizsgálta Oroszország ipari üzemeit. A vizsgálat eredményeire vonatkozó előzetes adatokat V. J. Varzar közölte „A birodalom feldolgozó gyáripara 1909 elején" című cikkében, amely a „Vesztnyik Finanszov, Promislennosztyi i Torgovli" 1911 december 11-i (24-i) 50. számában jelent meg. Lenin e cikk összesítő táblázatának adatait használta fel. — *249*

71 Lásd „A gyárfelügyelők 1910. évi jelentéseinek összesítése", Szentpétervár, 1911. XXXVII. old. (oroszul). — *251*

72 A számadatokat Lenin „A gyárfelügyelők 1910. évi jelentéseinek összesítésé"-ből vette (Szentpétervár, 1911. XV. old., oroszul). — *266*

73 „*Rosszija*" („Oroszország") — feketeszázas rendőri napilap; Pétervárott jelent meg 1905-től 1914-ig. 1906-tól mint a belügyminisztérium hivatalos lapja jelent meg. — *283*

74 „*A likvidátorok és az «egység»*" című cikknek a „Pravdá"-ban volt m g egy külön fejezete is, amely bírálta azokat a vádakat, amelyeket a likvidátorok a „Pravda" ellen emeltek. Ezt a fejezetet M. Sz. Olminszkij írta. — *285*

75 „*Zemscsina*" („A Honpolgárság") — feketeszázas napilap; az Állami Duma szélsőjobboldali képviselőinek lapja; Pétervárott jelent meg 1909-től 1917-ig. — *293*

76 „*Russzkaja Miszl*" („Orosz Gondolat") — liberális burzsoá irányzatú havi folyóirat; Moszkvában jelent meg 1880-tól 1918 közepéig. Az 1905-ös forradalom után a kadet párt jobbszárnyának lapja lett. Lenin ebben az időszakban a „Russzkaja Miszl"-t „Csernoszotyennaja Miszl"-nek („Feketeszázas Gondolat"-nak) nevezte. — *308*

77 Idézet Nyekraszov „Ki boldog Oroszországban" című elbeszélő költeményéből (lásd Nyekraszov Válogatott költeményei. Franklin Könyvkiadó 1950. 148. old.).

Az alább idézett négysoros rész Nyekraszov „Egy ismeretlen barátomnak, aki elküldte nekem «Az nem lehet» című költeményét“ c. verséből való (lásd Nyekraszov Válogatott művei. 1947. 135—136. old., oroszul). — *309*

78 Az „*alkalmazkodás az aljassághoz*“ szavakat Lenin Szaltikov-Scsedrin „A liberális“ című szatirikus meséjéből idézi (lásd Szaltikov-Scsedrin. Mesék. Új Magyar Könyvkiadó 1951. 42—46. old.). — *311*

79 „*Russzkij Vesztnyik*“ („Orosz Híradó“) — politikai és irodalmi folyóirat, az 1856—1906-os években adták ki. 1856-tól 1887-ig Moszkvában jelent meg, szerkesztője és kiadója M. N. Katkov volt. A folyóirat iránya eleinte liberális volt, majd a XIX. század hatvanas éveitől kezdve a feudális reakció szócsöve lett. Katkov halála után a „Russzkij Vesztnyik“ az 1888—1896-os években Pétervárott, az 1896—1902-es években Moszkvában, végül az 1902—1906-os években újra Pétervárott jelent meg. — *313*

80 A következő eseményekről van szó: 1908 novemberében és decemberében Moszkvában a nagyiparosok (Guzson, Kresztovnyikov és mások) titkos megbeszéléseket tartottak a „folyó ügyekről“ kadet politikusokkal (Sztruvéval, Manujlovval, Kiesewetterrel és másokkal).

1910 októberében F. A. Golovin, a III. Állami Duma képviselője lemondott képviselői mandátumáról és kis idő múlva tevékenyen részt vett egy vasúti koncesszióban.

1912 márciusában V. A. Maklakov, a III. Állami Duma képviselője képviselői címe ellenére vállalta Tagijevnek, egy bakui olajipari nagyvállalkozónak a védelmét, akit egyik alkalmazottjának, Bebutov mérnöknek bántalmazásával vádoltak. — *317*

81 Marx—Engels. Die Revolution von 1848. Dietz, Berlin 1953. 59. és 176. old. — *329*

82 Marx. A gothai program kritikája. 1953. 25—26. old. — *342*

83 A. A. Vojlosnyikov, a III. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tagja a duma 1911 december 2-i (15-i) ülésén beszédet mondott a hadkötelezettségi szabályzatról. A duma elnöke javasolta, hogy ezért a beszédért a duma öt üléséről zárják ki. Miután Vojlosnyikov ugyanazon az

ülésen másodszor is felszólalt, kizárásának tartamát 15 ülésre emelték. A kadetok az elnök első javaslatát megszavazták. — *345*

84 Lásd Gribojedov. Az ész bajjal jár. Budapest Székesfővárosi Irodalmi és Művészeti Intézet. É. n. 14. old. — *348*

85 Miljukov 1912 szeptemberében megbeszélést folytatott Szazonov külügyminiszterrel, melynek során a cári kormány balkáni politikáját tárgyalták meg. — *350*

86 Utalás Marxnak L. Kugelmannhoz intézett 1871 április 12-i levelére, amely a Párizsi Kommünt értékeli (lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 309. old.). — *356*

87 Lásd Engels előszavát Marx „A filozófia nyomora" című könyvének első német kiadásához (Marx. A filozófia nyomora. 1952. 5. old.). — *358*

88 Lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 182. old. — *374*

89 „*Lucs*" („Fénysugár") — a likvidátor mensevikek legális napilapja; Pétervárott jelent meg 1912 szeptemberétől 1913 júliusáig; „*gazdag burzsoá barátainak* pénzéből" tartotta fenn magát (Lenin). — *412*

90 „*Osztrák" föderáción* Lenin Ausztria szociáldemokrata pártjának szervezeti felépítését érti, amely a nemzetiségi elven alapult. Az 1897-es bécsi pártkongresszuson az egységes pártot megszüntették, és helyette megalakították hat nemzeti „szociáldemokrata csoport" — a német, a cseh, a lengyel, a rutén, az olasz és a délszláv csoport — föderatív szövetségét. Mindezeket a csoportokat közös kongresszus és közös Központi Vezetőség fogta össze. Az 1899-es brünni kongresszuson a párt Központi Vezetősége föderatív szervvé alakult át, amely a nemzeti szociáldemokrata pártok végrehajtó bizottságaiból állt. A szervezeti föderalizmus következtében Ausztria egységes szociáldemokrata pártja széthullott. — *414*

91 „*A munkásképviselők egyes felszólalásainak kérdéséhez*" című téziseket a „Pravda" szerkesztősége 1912 november 7-én (20-án) kapta meg. E tézisek alapján dolgozták ki a IV.

duma szociáldemokrata frakciójának nyilatkozatát. A tézisek kézirata csonka. Mielőtt a frakció elfogadta volna a nyilatkozatot, a bolsevik képviselők elkeseredett harcot vívtak a frakció hét mensevik tagja ellen. A nyilatkozat kidolgozásában Sztálinnak vezető szerepe volt. A bolsevik képviselők kiharcolták, hogy a nyilatkozatba bevegyék a bolsevik platform fő követeléseit, de a mensevikeknek sikerült elfogadtatniuk egy pontot, amely a kulturális-nemzeti autonómia követelését tartalmazta. A nyilatkozatot a szociáldemokrata frakció nevében Malinovszkij képviselő olvasta fel (aki később lelepleződött mint provokátor) a duma 1912 december 7-i (12-i) ülésén. A nyilatkozat felolvasásakor Malinovszkij több pontot kihagyott, köztük az általános választójogról szóló pontot is. A „Pravda" közölte a duma ülésének gyorsírói jegyzőkönyvét a nyilatkozat szövegével együtt, s ezért a lap szerkesztősége ellen bírósági eljárást indítottak, a lap szóban forgó számát pedig elkobozták. — *415*

92 *A II. Internacionálé rendkívüli nemzetközi szocialista kongresszusát* 1912 november 24—25-én tartották Bázelben. A kongresszus megnyitásának napján nagy háborúellenes tüntetést és háborúellenes nemzetközi tiltakozógyűlést rendeztek, melyeken nagy tömegek vettek részt. A kongresszus november 25-i ülésén egyhangúlag elfogadták azt a kiáltványt, amely felhívta a munkásokat, hogy használják fel a proletariátus szervezetét és erejét a háborús veszély elleni forradalmi harcra. — *416*

93 Lenin a kutomari és algacsi börtönök politikai foglyainak lázadásaira gondol. A lázadásokat a bajkálontúli katonai kormányzónak az a rendelkezése idézte elő, amelyet 1912 nyarának végén adtak ki, s amelynek értelmében katonai elbánásban részesítették a nyercsini fegyház politikai foglyait. A kutomari börtön politikai foglyai erre tizenöt napos éhségsztrájkkal és öngyilkosságokkal válaszoltak. Hasonló esetek történtek az algacsi börtönben is. Ezekre az eseményekre a pétervári, moszkvai, varsói és rigai munkások tiltakozó sztrájkokkal reagáltak. A szociáldemokrata frakció és a trudovik csoport a IV. dumában interpellációt terjesztett be a politikai foglyokkal való kegyetlen bánásmód ügyében. Az interpelláció megtárgyalását szótöbbséggel elhalasztották, és később sem tűzték napirendre. — *419*

94 A szóban forgó tervezet a *parasztképviselők* (pártonkívüli és jobboldali parasztképviselők) *agrártervezete*, amelyet 1908 május 10-én (23-án) terjesztettek be a III. dumában. A tervezet előírta azoknak a földesúri földeknek átlagos piaci áron történő kényszerelidegenítését, amelyeket nem maguk a birtokosok műveltek meg. A földreform végrehajtása végett a tervezet általános szavazással választott helyi földbizottságok megalakítását javasolta. A tervezet értékelésével Lenin „A III. duma agrárvitái" című cikkében foglalkozott (lásd Lenin Művei. 15. köt. 1955. 307—322. old.). — *420*

95 „*A duma munkásképviselőinek és nyilatkozatuknak a kérdéséhez*" című dokumentum a szociáldemokrata frakció nyilatkozatának tervezete. A dokumentumot N. K. Krupszkaja másolta le és küldte meg a bolsevik dumaképviselőknek Krakkóból 1912 november 13-án (26-án). A nyilatkozat tervezetét a cári rendőrség elfogta; 1932-ben találták meg a rendőrségi főosztály levéltárában. — *423*

96 A tüntetést egyes pétervári kerületek és üzemek bolsevik képviselőinek kezdeményezésére rendezték. A bolsevikok néhány nappal a duma megnyitása előtt egy röpiratot terjesztettek az üzemekben, s ebben felhívták a munkásokat, hogy november 15-én (28-án) szervezzenek egynapos politikai sztrájkot és vonuljanak fel tüntetni a Tauriai Palota elé. A likvidátorok a „Lucs"-ban ellenezték a tüntetést. November 13-án (26-án) a IV. duma szociáldemokrata frakciója megbeszélésre ült össze a Pétervári Bizottságnak, a „Pravda" szerkesztőségének, a likvidátorok vezető központjának, a Szervező Bizottságnak, valamint a likvidátor „Lucs"-nak a képviselőivel. A megbeszélésen a bolsevikok támogatták a munkásoknak azt a javaslatát, hogy a feketeszázas duma megnyitásának napját sztrájkkal és tüntetéssel tegyék emlékezetessé; a likvidátorok ezt kategorikusan ellenezték. A megbeszélés után a szociáldemokrata frakció a sajtóban közzétett egy politikailag hibás nyilatkozatot, hogy a röpirat, amely a munkásokat sztrájkra hívta fel, nem az illetékes pétervári szociáldemokrata csoportoktól származik. A duma megnyitásának napján a likvidátorok gáncsoskodása és a szociáldemokrata frakció politikai hibája ellenére a munkások tízezrei sztrájkoltak. Sok üzemben röpgyűléseket tartottak, amelyeken a munkások elhatározták, hogy bojkottálják a „Lucs"-ot.

A tüntetés után a bolsevik duma-képviselők beszédeket mondtak a munkásgyűléseken, és beismerték hibájukat. — *427*

97 Rodzjanko, miután megválasztották a IV. duma elnökévé, beszédet mondott. Ebben a beszédében kijelentette, hogy „rendületlenül hű" a cárhoz, és mint a képviseleti alkotmányos rend híve mutatkozott be. — *427*

98 Lenin 1912 november 28-án (december 11-én) Krakkóból Pétervárra Sztálinnak küldte a levelet. A levelet N. K. Krupszkaja vegyi eljárással másolta le. Továbbításkor a rendőrség a levelet elfogta, megfejtette és írógépen lemásolta. A levél másolatát a rendőrségi főosztály irattárában találták meg. A megfejtéskor egyes szavakat nem tudtak megoldani, a levélben kihagyások vannak. — *430*

99 *Jagello, J. I.* — a Lengyel Szocialista Párt tagja, Varsó képviselőjévé választották a IV. dumába. A bolsevikok kategorikusan ellenezték, hogy Jagellót felvegyék a szociáldemokrata frakcióba, mivel Jagello a burzsoáziának, valamint az LSzP és a Bund blokkjának támogatásával került be a dumába. Az első szavazás alkalmával a szociáldemokrata frakció megoszlott: 6 képviselő (a mensevikek) Jagello felvétele mellett és 6 képviselő (a bolsevikok) ellene szavazott. Amikor Irkutszk képviselője, a jobboldali mensevik Manykov megérkezett, a mensevikek túlsúlyba kerültek, és Jagellót felvették a szociáldemokrata frakcióba. De a bolsevik képviselők nyomására a frakción belül korlátozták jogait: a párton belüli kérdésekkel kapcsolatban Jagello csak tanácskozási jogot kapott. — *430*

100 „*Gyeny*" („A Nap") — a „Pravda" fedőneve. — *430*

101 A dokumentum szövegében kihagyás van. *Kollégium* — a IV. duma szociáldemokrata frakciójának bolsevik része. — *430*

102 A levélben néhány szó kimaradt. „*P.*" — N. G. Poletajev, bolsevik, a III. Állami Duma tagja. A likvidátor „*M.*" — minden valószínűség szerint J. Majevszkij (V. A. Gutovszkij álneve), a likvidátor „Lucs" egyik munkatársa. — *432*

103 A IV. duma választása idején Pétervár kormányzóság munkáskúriájában Sztálin irányította a bolsevikok vá-

lasztási hadjáratát. 1912 október 5-én (18-án) összegyűlt a munkáskúriai meghatalmazottak kongresszusa; a kongresszuson 50 meghatalmazott vett részt; a kongresszus által megválasztott hat elektor közül négy bolsevik volt.

A cári kormány attól tartott, hogy a munkáskúriában a szociáldemokraták fognak győzni, s ezért Pétervár 21 üzemében érvénytelenítette a meghatalmazottak választását. Erre a bolsevikok Pétervári Bizottsága Sztálin javaslatára felhívta a munkásokat, hogy tartsanak egynapos politikai sztrájkot. A sztrájkban mintegy 100 000 munkás vett részt. A kormány kénytelen volt engedni, és pótválasztásokat rendelt el. Valamennyi üzemben, ahol pótválasztásokat tartottak, a munkások elfogadták a Sztálin által írt utasítást: „A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára". Október 17-én (30-án) az új kormányzósági gyűlés elfogadta az „Utasítást", de az elektorok másodszori választásakor a szavazás nem platformok szerint történt, s ennek következtében 3 bolsevikot és 3 likvidátort választottak meg elektornak. A bolsevikok javasolták a likvidátoroknak, hogy sorshúzással döntsék el, ki legyen a munkáskúria képviselőjelöltje. A likvidátorok nem fogadták el a javaslatot. Az elektorok kormányzósági gyűlésén Pétervár kormányzóság munkáskúriájának képviselőjévé a bolsevik A. J. Badajevet választották meg. — *432*

104 A levelet N. K. Krupszkaja másolta le vegyi eljárással egy másik levél sorai közé. A dokumentumot a rendőri főosztály irattárában találták meg az átvizsgált iratok között.

Vasziljev — I. V. Sztálin. — *434*

105 *A röpiratot 1913 január 9-re* e levél útmutatásai alapján írták meg, és a következő aláírásokkal adták ki: az OSzDMP Pétervári Bizottsága, a Szakszervezetek Központi Irodája és az OSzDMP Moszkva kerületi Bizottsága. — *434*

106 I. N. Manykov jobboldali mensevikről, a IV. duma képviselőjéről van szó. — *434*

107 Lenin itt az OSzDMP V. kongresszusa küldötteinek összetételére gondol. — *441*

108 Lenin itt a II. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának összetételére gondol. — *441*

109 *A „progresszisták" kongresszusát* 1912 november 11—13-án (24—26-án) Pétervárott tartották. A kongresszus a IV. duma progresszista frakciója taktikájának kérdését tárgyalta meg. A kongresszus határozatot fogadott el arról, hogy a „progresszisták" csoportjai szervezetileg párttá alakulnak. Az új párt programjának alapjaként az alkotmányos-monarchista rend követelését fogadták el.

A „progresszisták" lapja a „Russzkaja Molva" lett, amely Pétervárott jelent meg az 1912—1913-as években. — *445*

110 *„Szlovo"* („A Szó") — napilap; az 1904—1909-es években jelent meg Pétervárott. 1905 novembertől 1906 júliusig az októbrista párt lapja volt, utána pedig átvette az alkotmányos-monarchista „békés megújulás pártja", amelyet Lenin „a békés megrablás pártjának" nevezett. — *447*

111 *Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártmunkásokkal tartott tanácskozását*, amelyet konspirációs okokból „februári" tanácskozásnak neveztek, 1912 december 28-tól 1913 január 1-ig (1913 január 10-től 14-ig) Krakkóban tartották. A tanácskozáson tizennégyen vettek részt, köztük Lenin és Sztálin, a Központi Bizottság tagjai, és a IV. Állami Duma bolsevik képviselői.

A tanácskozás előkészítő munkáját közvetlenül Lenin és Sztálin végezte. A IV. duma választásainak befejeztével Sztálin felvetette a kérdést, hogy a Központi Bizottságnak külföldön tanácskozásra kellene összeülnie a duma bolsevik képviselőivel. Lenin a tanácskozás összehívására vonatkozólag útmutatásokat küldött Sztálinnak mint a Központi Bizottság tagjának. A levelekben Lenin hangsúlyozta, hogy feltétlenül szükségesnek tartja Sztálin személyes részvételét. A tanácskozáson Lenin elnökölt; Lenin számos kérdéshez hozzászólt, megírta a határozat-tervezeteket és a tanácskozásról kiadott közleményt.

A tanácskozás határozatokat hozott a munkásmozgalom legfontosabb kérdéseiről, megtárgyalta a helyi képviselőknek a pártszervezetek állapotáról előadott beszámolóit, megvitatta a „Pravda" és a „Proszvescsenyije" szerkesztősége munkájának kérdését.

A tanácskozás határozatait a Központi Bizottság jóváhagyta és hektografálva kiadta. Február első felében Párizsban külön brosúrában kiadták a határozatokat a „Közleménnyel" együtt. A brosúra kiadásának meg-

szervezésében Sztálin is részt vett. 1913 áprilisában a párt Központi Bizottságának Külföldi Irodája körlevélben javasolta a pártszervezeteknek, a Központi Bizottság meghatalmazottjainak és egyes pártmunkásoknak, hogy a bizottságokban, a pártsejtekben és a körökben vitassák meg a „februári" tanácskozás határozatait. Lenin Gorkijhoz intézett levelében azt írta, hogy „a tanácskozás igen jól sikerült, és jelentős szerepe lesz". — *451*

112 A. I. Cshenkeli mensevik képviselő beszéde a kormánynyilatkozatról a duma 1912 december 10-i (23-i) ülésén. — *465*

113 A szóban forgó megfogalmazás, amelyet az OSzDMP II. kongresszusa elvetett, a bundista Goldblattnak az a javaslata volt, hogy a pártprogram 8. pontját, amely kimondja „az államban élő valamennyi nemzet önrendelkezési jogát", egészítsék ki ily módon: „és olyan intézményeket kell létesíteni, amelyek biztosítják a nemzetek kulturális fejlődésének teljes szabadságát". — *465*

114 A IV. duma 1912 december 15-i (28-i) ülésén, a kormánynyilatkozattal kapcsolatos vita lezárása után, a kadetok, a „progresszisták", a trudovikok és a nacionalisták terjesztettek be vitazáró javaslatot. Szótöbbséggel elfogadták a „progresszisták" vitazáró javaslatát, amely kifejezte azt a reményt, hogy a kormány meg fogja valósítani az 1905 október 17-i kiáltványt. Ezt a javaslatot a szociáldemokraták is megszavazták. Később elismerték, hogy szavazásuk hiba volt. — *465*

115 A szociáldemokrata duma-frakció munkájáról szóló határozat nyilvánosságra nem hozott (7, 8. és 9.) pontjaiban a tanácskozás javasolta a bolsevik képviselőknek, hogy a frakcióban vívják ki maguknak az egyenlőséget a hét mensevik képviselővel, töröltessék nevüket a likvidátor „Lucs" munkatársainak névsorából, és fogjanak össze pártszerű munkára. A határozat e pontjainak szövege nem maradt fenn. — *465*

116 Idézet Georg Herwegh német költő munkásdalából, amelyet 1864-ben írt az Egyesült Német Munkásegylet számára. — *472*

[117] A „Szocial-Demokrat“ 1913 január 12-i (25-i) 30. száma rigai és moszkvai tudósításokat közölt. A tudósítások a munkások sztrájkjairól és tüntetéseiről számoltak be. 1912 október 29-én (november 11-én) a rigai munkások tiltakozó tüntetést rendeztek a szevasztopoli haditengerészeti bíróságnak az „Ioann Zlatouszt“ páncélos tíz matróza ügyében hozott halálos ítéletei ellen, a kutomari fegyház politikai foglyainak kínzása ellen és a megkezdődött balkáni háború ellen. Több mint 1500 munkás vonult fel Riga utcáin a lakosság rokonszenvétől kísérve. Október 30-án (november 12-én) Riga sok nagyüzemében politikai sztrájk kezdődött. Október 26-án (november 8-án) sok moszkvai gyár munkásai sztrájkoltak. Tüntetés szervezésével is próbálkoztak, de a rendőrség szétkergette az összegyűlt munkásokat. — *478*

[118] *V. A.* — V. M. Abroszimov, likvidátor mensevik, később lelepleződött mint provokátor.

F. D. — F. I. Dan, a likvidátor mensevikek vezetője. — *482*

[119] A kéziratnak nincs címe. A címet a Marx—Engels—Lenin Intézet adta. — *484*

[120] *Avgusztovszkij* — Sz. O. Cederbaum likvidátor mensevik álneve. — *489*

[121] „*A bolsevizmusról*“ című cikket Lenin N. A. Rubakin „Könyvek között“ című munkájának második kötetébe írta. Lenin ezt a cikket 1913 január 12-én (25-én) küldte el egy kísérő levéllel, amelyben kikötötte, hogy csak abban az esetben közöljék, ha „*semmit sem* változtatnak rajta“. A cikk teljes szövegével megjelent. — *491*

[122] Idézet D. V. Davidov „A vén huszár dala“ című költeményéből (lásd D. V. Davidov Összes költeményei. 1933. 106. old., oroszul). — *497*

[123] Lenin itt „A Kommunista Párt kiáltványá“-nak következő tételére utal: „A modern államhatalom nem más, mint az egész burzsoá osztály közös ügyeit intéző bizottság“ (lásd Marx—Engels. A Kommunista Párt kiáltványa. (I. fej.) 1953. 10. kiad. 32. old.). — *498*

124 Lenin saját fordításában idéz Marx „A hegeli jogbölcselet bírálatához. Bevezetés" című munkájából (lásd Marx—Engels. Gesamtausgabe. 1. rész, 1. köt. 1. félköt. 607—608. old.). — *498*

125 „*Ropsini élményeken*" Lenin azokat a reakciós eszméket és dekadens hangulatokat érti, amelyek a reakció éveiben igen divatosak lettek az eszer értelmiség körében és a legplasztikusabban Ropsin (B. Szavinkov) irodalmi műveiben fejeződtek ki. — *504*

126 *F. L—ko* — Lenin álneve. — *514*

127 A IV. Állami Duma választásán Rigában és Jekatyerinodarban a kadetok a feketeszázas jobboldali pártokkal együtt szavaztak a szociáldemokrata jelöltek ellen. — *518*

128 „*L'Initiative*" („Kezdeményezés") — likvidátor narodnyik irányzatú folyóirat; az eszerek csoportjának kiadványa. Csupán egy száma jelent meg 1912 júniusában Párizsban. — *522*

129 Lenin itt az OSzDMP 1908-as ötödik konferenciájának és a „Proletarij" kibővített szerkesztősége 1909 júniusi tanácskozásának határozataira utal (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai", I. rész, 1954. 233—235. és 249—265. old.) — *526*

130 *A. V. P.* — A. V. Pesehonovnak, a „népi szocialista" párt egyik vezetőjének álneve. — *533*

131 *Nyikolaj—on* — N. F. Danyielszon álneve; a liberális narodnyikság egyik ideológusa volt a XIX. század nyolcvanas—kilencvenes éveiben. — *533*

132 „*A szociáldemokratákhoz*" című cikket, amelyet csak a párttagoknak szántak, Krakkóban hektografált röpiratként adták ki. — *538*

133 Kasszo közoktatásügyi miniszter válaszát a duma 44 képviselője követelte az 1912 december 14-i (27-i) ülésen, amikor interpellációt terjesztettek be abban az ügyben, hogy 34 pétervári középiskolai tanulót letartóztattak egy

gyűlésen, amelyet a Vitmer-féle magángimnáziumban tartottak. A tanulókat a titkosrendőrség azzal gyanúsította, hogy egy illegális körnek tagjai. Az interpellációt a duma öt ülésén tárgyalták. 1913 február 6-án (19-én) szótöbbséggel olyan vitazáró javaslatot fogadtak el, amely a cári miniszter válaszát ki nem elégítőnek nyilvánította. — *582*

184 Lenin itt parafrazálja Nyekraszov „Bölcsődal" című költeményének alábbi két sorát:

„Nagy csinovnyik lesz belőled,
Fényes és galád ..."

(lásd Nyekraszov Válogatott költeményei. Franklin Könyvkiadó 1950. 2. old.). — *606*

185 Lenin Műveinek ebben a kiadásában a „«Szabadon felhasználható készpénz»" című cikkben az „állami bűvészmutatvány" szavak és „Ez a *rablógazdálkodás* iskolapéldája" mondat közé beiktattuk azt az 1941-ben megtalált részt, amely nem jelent meg sem a „Pravda" 1913 március 15-i 62. számában, sem Lenin Műveinek második és harmadik kiadásában. — *614*

V. I. LENIN

ÉLETÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK DÁTUMAI

(1912 április—1913 március)

1912

Április—kb. június 20-ig.	Lenin Párizsban él.
Április 22 (május 5).	Megjelenik a „Pravda“ című legális bolsevik napilap első száma.
Április 25 (május 8).	Lenin „A IV. duma választási hadjárata és a forradalmi szociáldemokrácia feladatai“, „A likvidátorok a párt ellen“ és „Herzen emlékére“ című cikkei megjelennek a „Szocial-Demokrat“ 26. számában.
Április 26 (május 9).	Lenin az OSzDMP Külföldi Szervezete Párizsi Szekciójának ülésén beszámol a lénai mészárlásról, az oroszországi sztrájkokról és az események megkövetelte párttaktikáról.
Május 6 (19).	Lenin „A földbirtokmegoszlás Európai-Oroszországban“ című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda“ 3. számában.
Május 8 és 9 (21 és 22).	Lenin „A trudovikok és a munkásdemokrácia“ című cikke megjelenik a „Pravda“ 13. és 14. számában.
Május 10 (23).	Lenin „Az oroszországi politikai pártok“ című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda“ 5. számában.
Május 22 (június 4).	Lenin „Az «oroszországi agrárkérdés» lényege“ és „A választás előtti mozgósítás néhány

eredménye" című cikkei megjelennek a „Nyevszkaja Zvezda" 6. számában.

Május 31 (június 13). Lenin a salle de l'Alcazar-ban az OSzDMP Külföldi Szervezetének Párizsi Szekciója által szervezett gyűlésen előadást tart „Az oroszországi proletariátus forradalmi fellendülése" címmel.

Lenin „Gazdasági és politikai sztrájk" című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 10. számában.

Június 3 (16). Lenin „Az áttelepítés kérdése" című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 11. számában.

Június 4 (17). Lenin „A forradalmi fellendülés", „Az OSzDMP 1912 januári összoroszországi konferenciájának jelszavai és a májusi mozgalom", „A likvidátorok a forradalmi tömegsztrájk ellen" és „«Egyesítők»" című cikkei megjelennek a „Szocial-Demokrat" 27. számában.

Lenin Lipcsében előadást tart „Az oroszországi forradalmi fellendülésről".

Június 20 és 30 között. Lenin Párizsból Krakkóba utazik, hogy szorosabb kapcsolatot teremtsen Oroszországgal, s közvetlenebbül irányíthassa a bolsevik duma-frakciót és a „Pravdá"-t.

Június 10 (23). Lenin „A liberálisokkal folytatott vitánk jellegéről és jelentőségéről" című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 12. számában.

Június 17 (30). Lenin „A kapitalizmus és a «parlament»" című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 13. számában.

Június 21 (július 4). Lenin Krakkóban megtelepszik a Zwezinec utca 218. számú házban.

Június 24 (július 7). Lenin „A választások és az ellenzék" című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 14. számában.

Június vége. Lenin „Az OSzDMP belső helyzete és a párt legközelebbi feladatai" című cikket írja. A cikk a „Gazeta Robotnicza" (Lengyelország és Litvánia szociáldemokráciája „rozlamista" ellenzékének lapja) 15—16. számában július 3-án (6-án) jelent meg.

Július 1 (14). Lenin „A pétervári választások jelentősége" és „A sztolipini és a narodnyik agrárprogram összehasonlítása" című cikkei megjelennek a „Nyevszkaja Zvezda" 15. számában.

Július 6 (19). Lenin levelet ír a „Pravda" szerkesztőségének, s leleplezi Trockijt mint aljas hazudozót és intrikust.

Legkésőbb július 8 (21). Lenin megjegyzést ír a „Pravda" szerkesztősége számára „Válasz a likvidátoroknak" címmel, s ebben hangoztatja, hogy a IV. duma választásain erélyesebb harcot kell folytatni a likvidátorok ellen.

Július 11 (24). Lenin levelet ír a „Nyevszkaja Zvezda" szerkesztőségének, s ebben élesen elítéli a szerkesztőséget azért, mert nem mer vitatkozni a likvidátorokkal.

Július 12 (25). Lenin „Svájcban" című cikke megjelenik a „Pravda" 63. számában.

Július 12—15 (25—28). Lenin megírja és elküldi a „Pravda" szerkesztőségének „Félévi munka eredményei" című cikkét, előírva a közlés sorrendjét. A cikk a „Pravda" július 29-i és 31-i (augusztus 11-i és 13-i), valamint augusztus 1-i és 2-i (14-i és 15-i) 78, 79, 80. és 81. számában jelent meg.

Július 15 (28). Lenin „Demokrácia és narodnyikság Kínában" című cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 17. számában.

Lenin „Az olasz szocialisták kongresszusa" és „«Szólásszabadság» Oroszországban" című cikkei megjelennek a „Pravda" 66. számában.

Július 17 (30). Lenin megírja az OSzDMP Központi Bizottsága levelét válaszul Németország Szociáldemokrata Pártja Vezetőségének arra a körkérdésére, amelyben felvetette azt a tervet, hogy hívják össze tanácskozásra az OSzDMP „központjait", szervezeteit és frakcióit, s így biztosítsák az egységet a IV. duma választásain. Voltaképpen ez a levél volt a tartalma „Az OSzDMP jelenlegi helyzetéhez" c. brosúrának.

Július 19 (augusztus 1). Lenin levelet ír a „Pravda" szerkesztőségének, s választ kér arra vonatkozóan, hogy a szerkesztőség likvidátorellenes szellemben kívánja-e szerkeszteni a lapnak a IV. duma választásaival foglalkozó rovatát.

Lenin levelet ír A. M. Gorkijnak, melyben tájékoztatja az oroszországi forradalmi fellendülésről és a „Pravda" c. munkás-napilap megindulásáról.

Július 20 (augusztus 2). Lenin levelet ír a „Pravda" szerkesztőségének, s hangoztatja, hogy „vitát kell indítani" a kadet sajtó ellen a IV. duma választásai előtt.

Lenin „A kapitalizmus és a népi fogyasztás" című cikke megjelenik a „Pravda" 70. számában.

Július 22 és 29 (augusztus 4 és 11). Lenin „Hogyan leplezi le P. B. Akszelrod a likvidátorokat" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 18. és 19. számában.

Július 25 (augusztus 7). Lenin „A liberálisok és a klerikálisok" c. cikke megjelenik a „Pravda" 74. számában.

Július 26 (augusztus 8). Lenin „A kadetok és a demokrácia" c. cikke megjelenik a „Pravda" 75. számában.

Július 28 (augusztus 10). Lenin „A liberálisok hadjárata" c. cikke megjelenik a „Pravda" 77. számában.

Július 30 (augusztus 12). Lenin „Felkelések a hadseregben és a hajóhadban", „A IV. duma választásainak küszöbén", „Lehet-e ma az «egyesülési szabadság» jelszava a munkásmozgalom alapja?" c. cikkei megjelennek a „Rabocsaja Gazeta" 9. számában.

Július 31 (augusztus 13). Lenin „Elvi kérdések" c. cikke megjelenik a „Pravda" 79. számában.

Július vége—augusztus eleje. A „Levél a svájci munkásokhoz" megjelenik Zürichben hektografált röpiratként német nyelven.

Augusztus 5 (18). Lenin „Az utolsó szelep" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 20. számában.

Augusztus 8 (21). Lenin „Egy kis tájékoztatás" és „A munkások keresete és a tőkések profitja Oroszországban" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 85. számában.

Augusztus 9 (22). Lenin „A sztrájkharc és a munkabér" c. cikke megjelenik a „Pravda" 86. számában.

Augusztus 11 és 12 (24 és 25). Lenin „A munkanap Moszkva kormányzóság gyáraiban", „Angliában", „A termelés koncentrációja Oroszországban" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 88. és 89. számában.

Augusztus 12 (25). Lenin „A munkanap és a munkaév Moszkva kormányzóságban" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 21. számában.

Augusztus 18 (31). Lenin „Egy karrier" c. cikke megjelenik a „Pravda" 94. számában.

Lenin levelet ír „A Nemzetközi Szocialista Iroda Titkárságának", tiltakozva Lengyelország és Litvánia Szociáldemokráciája Központi Vezetőségének levele ellen, amely az

	NSzI-t a lengyel szociáldemokraták szakadásáról értesítette.
Augusztus 19 (szeptember 1).	Lenin „A kadetok és az agrárkérdés" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 22. számában.
Augusztus 21 (szeptember 3).	Lenin „Rossz védelem" c. cikke megjelenik a „Pravda" 96. számában.
Augusztus 22 (szeptember 4).	Lenin Krakkóban átköltözik a Lubomirski utca 47. számú házba.
Augusztus 24 (szeptember 6).	Lenin „A likvidátorok és az «egység»" c. cikke megjelenik a „Pravda" 99. számában.
Augusztus 26 (szeptember 8).	Lenin „Beszélgetés a kadetfalásról" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 23. számában.
Augusztus 29 (szeptember 11).	Lenin „A munkások és a «Pravda»" c. cikke megjelenik a „Pravda" 103. számában.
Augusztus 30 (szeptember 12).	Lenin „Régen és most" és „A bírák nemzetközi kongresszusa" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 104. számában.
Augusztus 31 (szeptember 13).	Lenin „Svájcban" c. cikke megjelenik a „Pravda" 105. számában.
Augusztus vége.	Lenin bevezetést és utószót ír „Az OSzDMP jelenlegi helyzete" c. brosúrához.
Szeptember 2 és 9 (15 és 22).	Lenin „Újabb hadjárat a demokrácia ellen" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 24. és 25. számában.
Szeptember 5 (18).	Lenin „A kadetok és a novojevremjások egysége" c. cikke megjelenik a „Pravda" 109. számában.
Szeptember 15 (28).	Lenin „N. Sz. Poljanszkij leveléről" c. cikke megjelenik a „Pravda" 118. számában.

Szeptember 16 (29). Lenin „A politikai irányvonalról" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 26. számában.

Szeptember 18 (október 1). Lenin „Az amerikai munkások sikerei" c. cikke megjelenik a „Pravda" 120. számában.

Szeptember 28 (október 11). Lenin „Befejeződött az olasz—török háború" c. cikke megjelenik a „Pravda" 129. számában.

Szeptember második fele. Lenin levelet ír Gorkijnak a IV. duma választásainak menetéről, és kéri, hogy írjon a „Pravda" számára.

Lenin „Az OSzDMP jelenlegi helyzetéhez" c. brosúrája megjelenik Lipcsében német nyelven.

Október 4 (17). Lenin „Hazárdjáték" c. cikke megjelenik a „Pravda" 134. számában.

Lenin levelet ír Gorkijnak, s javasolja, hogy legyen a „Pravda" állandó munkatársa.

Október 5 (18). Lenin „A papság a választásokon és a papság részvételével lefolyt választások" c. cikke megjelenik a „Nyevszkaja Zvezda" 27. számában.

Október 6 (19). Lenin „Miljukov úr «álláspontja»" c. cikke megjelenik a „Pravda" 136. számában.

Október 13 (26). Lenin levelet ír a „Pravda" szerkesztőségének, és sürgeti, hogy a pétervári munkáskúria meghatalmazottainak kongresszusán erélyesebben fejtse ki a bolsevikok választási platformját, teljes egészében közölje a bolsevik elektorjelöltek névsorát, s a „Pravda" külön számában foglalkozzék a duma-választásokkal.

Október 16 (29). Lenin „A pétervári munkások képviselője" és „A balkáni népek és az európai diplomácia"

c. cikkei megjelennek a „Pravda" 144. számában.

Október 18 (31). Lenin „A róka és a tyúkól" és „Egy szégyenletes határozat" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 146. számában.

Október 19 (november 1). Lenin „Egy kadet professzor" c. cikke megjelenik a „Pravda" 147. számában.

Október 21 (november 3). Lenin „A világtörténelem új fejezete" c. cikke megjelenik a „Pravda" 149. számában.

Október 24 (november 6). Lenin „A kadetok és a nacionalisták" c. cikke megjelenik a „Pravda" 151. számában.

Október 28 (november 10). Lenin „A háború borzalmai" c. cikke megjelenik a „Pravda" 155. számában.

Október. Lenin az „Angol viták a liberális munkáspolitikáról" c. cikket írja; a cikk a „Proszvescsenyije" 1913. évi 4. számában jelent meg.

Lenin a „Két utópia" c. cikket írja.

Október második fele—november eleje. Lenin átküldi a „Szocial-Demokrat" c. lap nyomdájába „A pétervári munkások utasítását munkásképviselőjük számára", amelyet Sztálin írt; hangsúlyozza, hogy rendkívül fontos megőrizni a dokumentumot.

November eleje. Lenin „A munkásképviselők egyes felszólalásainak kérdéséhez" c. téziseket írja irányelvül a szociáldemokrata frakció nyilatkozatának kidolgozásához.

November 4 (17). Lenin „Tősgyökeresen orosz erkölcsök" c. cikke megjelenik a „Pravda" 160. számában.

November 5 (18). Lenin „A reformisták platformja és a forradalmi szociáldemokraták platformja" és „Illegális párt és legális munka" c. cikkei megjelennek a „Szocial-Demokrat" 28—29. számában.

November 7 (20). Lenin „A szerb-bolgár győzelmek szociális jelentősége“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 162. számában.

November 8 (21). Lenin „A megújhodott Kína“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 163. számában.

November 9 (22). Lenin „Az amerikai elnökválasztások eredménye és jelentősége“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 164. számában.

November 11 (24). Lenin átküldi a „Pravda“ szerkesztőségének „A pétervári munkások utasítását munkásképviselőjük számára“, amelyet Sztálin írt, s javasolja, hogy feltűnő helyen nagy betűkkel szedve közöljék a „Pravdá“-ban.

November 13 (26). Lenin elküldi a IV. duma bolsevik képviselőinek a szociáldemokrata frakció nyilatkozatának általa megírt tervezetét.

November 20 és 30 között. Lenin „A november 15-i eset kérdéséhez (El nem mondott beszéd)“ c. cikket írja.

November 23 (december 6). Lenin levelet ír Sztálinnak a január 9-e évfordulójával kapcsolatos egynapos sztrájk, gyűlések és tüntetések szervezéséről, és azokról a feladatokról, amelyeket a IV. duma bolsevik képviselőinek a likvidátorok elleni harcban végre kell hajtaniuk.

November 28 (december 11). Lenin elküldi Pétervárra a „Proszvescsenyije“ szerkesztőségének a bolsevik képviselők számára azt a kérdőívet, amelyen a munkáskúriai választások eredményeit kellett összesíteniük.

Lenin levelet ír Sztálinnak, s ebben a IV. duma bolsevik képviselői számára határozattervezeteket küld Jagello képviselőnek a szociáldemokrata frakcióba való felvételével kapcsolatban és a duma megnyitásának napjára kitűzött sztrájkról.

November 29 (december 12). Lenin „A reformizmus betegsége" c. cikke megjelenik a „Pravda" 180. számában.

November 30 (december 13). Lenin „Elnyomorodás a tőkés társadalomban" c. cikke megjelenik a „Pravda" 181. számában.

November. Lenin a Krakkóba érkezett Sztálinnal együtt vezeti a Központi Bizottság ülését, amely megtárgyalja a „Pravda" szerkesztősége pénzügyi válságának kérdését.

Lenin a „Pártunk «fájó kérdései». A «likvidátor» és a «nemzeti» kérdés" c. cikket írja. A cikk először 1913 augusztusában jelent meg a „Pismo Diskusyjne" 1. számában, amelyet Lengyelország és Litvánia Szociáldemokrata Pártjának Varsói és Lodzi Bizottsága adott ki.

December 12 (25). Lenin „A munkásosztály és «parlamenti» képviselete" c. cikke megjelenik a „Pravda" 191. számában.

December 15 (28). Lenin „A nacionalisták és a kadetok «kibékülése»" c. cikke megjelenik a „Pravda" 194. számában.

December 22 (1913 január 4). Lenin „A nacionalista liberálisok" c. cikke megjelenik a „Pravda" 200. számában.

December. Lenin „A likvidátorsághoz való viszonyról és az egységről" c. téziseket írja az OSzDMP Központi Bizottságának pártmunkásokkal tartott „februári" tanácskozására.

December 28—január 1 (1913 január 10—14). Lenin vezeti az OSzDMP Központi Bizottságának pártmunkásokkal tartott „februári" tanácskozását. A tanácskozáson Sztálin is részt vett. A tanácskozás elfogadta a következő, Lenin által írt határozatokat: a forradalmi fellendülésről, a sztrájkokról és a párt feladatairól; az illegális szervezet építéséről; a szociáldemokrata duma-frakcióról; az ille-

gális irodalomról; a biztosítási kampányról; a likvidátorsághoz való viszonyról és az egységről; a „nemzetiségi" szociáldemokrata szervezetekről.

A tanácskozáson Lenin és Sztálin számos intézkedést dolgoz ki a „Pravda" szerkesztősége munkájának megjavítására.

Lenin vezeti a Központi Bizottságnak a bolsevik képviselőkkel tartott együttes ülését, amelyen megtárgyalják a IV. duma bolsevik frakciója tevékenységének kérdéseit.

1913

Január eleje. Lenin az OSzDMP Központi Bizottsága pártmunkásokkal tartott „februári" tanácskozásának határozatait szerkeszti és megírja a tanácskozásról kiadott „Közlemény"-t.

Január 1 (14). Lenin „Az angol munkásmozgalom 1912-ben" c. cikke megjelenik a „Pravda" 1. számában.

Január 6 (19). Lenin a „Jobb későn, mint soha" c. cikket írja; a cikk a „Pravda" 1913 január 11-i (24-i) 8. számában jelent meg.

Január 12 (25). Lenin „A forradalmi sztrájk és az utcai tüntetések fejlődése" és „Szakadás a lengyel szociáldemokráciában" c. cikkei megjelennek a „Szocial-Demokrat" 30. számában.

Lenin levelet ír a „Pravda" szerkesztőségének, s követeli a szerkesztőség újjászervezését.

Lenin elküldi „A bolsevizmusról" c. cikket N. A. Rubakin „Könyvek között" c. könyve második kötete számára.

Január 15 (28). Lenin „Poincaré megválasztásának jelentősége" c. cikke megjelenik a „Pravda" 11. számában.

Január 17 (30).	Lenin „Őszintén“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 13. számában.
Január 18 (31).	Lenin „Briand kormánya“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 14. számában.
Január második fele.	Lenin és Sztálin megszervezi a „februári“ tanácskozásról kiadott „Közleménynek“ és az OSzDMP Központi Bizottságának pártmunkásokkal tartott „februári“ tanácskozásán hozott határozatoknak a kiadását.
Január 19 (február 1).	Lenin „Az élet tanít“ és „Az új demokrácia“ c. cikkei megjelennek a „Pravda“ 15. számában.
Január 20 és 22 (február 2 és 4).	Lenin „A narodnyikságról“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 16. és 17. számában.
Január 22 (február 4).	Lenin felhívást ír „A szociáldemokratákhoz“, mely a likvidátorok ellen irányul; hektografált röpiratként adták ki Krakkóban 1913 januárjában.
Január 25 (február 7).	Lenin „Az Azefek világában“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 20. számában.
Január 29 (február 11).	Lenin „A burzsoázia és a reformizmus“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 23. számában.
Január 30 (február 12).	Lenin „A nyílt pártról“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 24. számában.
Január.	Lenin levelet ír Gorkijnak egy moszkvai legális bolsevik lap kiadásának tervéről és a „Proszvescsenyije“ c. folyóirat kibővítéséről; elküldi Gorkijnak a „februári“ tanácskozás határozatait.
	Lenin anyagot küld a „Pravda“ szerkesztőségének, hogy a szociáldemokrata frakció képviselői annak alapján szóljanak hozzá a IV. dumában a kormány költségvetésének kérdéséhez.

	Lenin „A választások eredményei“ c. cikke megjelenik a „Proszvescsenyije“ 1. számában.
Január vége.	Lenin „Oroszok és négerek“ c. cikkét írja.
Február eleje.	Lenin „Az alkotmány-illúziók csődje“ c. cikket írja.
Legkésőbb február 1 (14).	Lenin A. J. Badajevnek küldött levelében élesen bírálja a „Pravda“ szerkesztőségét azért, mert a 24. számban közölte Bogdanov levelét.
Február 1 (14).	Lenin „A parasztok földjének mobilizálása“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 26. számában.
Február 2 (15).	Lenin „Egy s más a sztrájkokról“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 27. számában.
Február 5 (18).	Lenin „Egy felfedezésről“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 29. számában.
Február 6 (19).	Lenin „Az Angol Munkáspárt kongresszusa“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 30. számában.
Február 6—9 (19—22).	Lenin a „Fokozódó diszharmónia. Egy újságíró jegyzetei“ c. cikket írja; bírálja a kadetok tanácskozásának határozatait; a cikk megjelent a „Proszvescsenyije“ 3. és 4. számában.
Február 8 (21).	Lenin levelet ír a „Pravda“ szerkesztőségének, gratulál a lap megjavításához, és javasolja, hogy Marx halálának 30. évfordulója alkalmával adjanak ki külön számot.
Február 12 (25).	Lenin „Köszönjük az őszinteséget“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 35. számában.
Február 16 (március 1).	Lenin „Az egység kérdése“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 39. számában.
Február 23 (március 8).	Lenin „A «földrendezés» néhány eredménye“ c. cikke megjelenik a „Pravda“ 45. számában.

Február.	Lenin levelet ír Gorkijnak, s közli, hogy Sztálin „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" c. cikkén dolgozik.
	Lenin „Mi történik a narodnyikságban és mi történik a falun?" c. cikke megjelenik a „Proszvescsenyije" 2. számában.
Március 1 (14).	Lenin „Marx Károly tanításának történelmi sorsa" c. cikke megjelenik a „Pravda" 50. számában.
Március 2 (15).	Lenin „A nagybirtok és a paraszti kisbirtok Oroszországban" c. cikke megjelenik a „Pravda" 51. számában.
Március 7 (20).	Lenin „Hamis hangok" c. cikke megjelenik a „Pravda" 55. számában.
Március 8 (21).	Lenin „A feladat góca" c. cikke megjelenik a „Pravda" 56. számában.
Március 9 (22).	Lenin „A hűbériség liberális szépítgetése" c. cikke megjelenik a „Pravda" 57. számában.
Március 10—13 (23—26).	Lenin elnököl az OSzDMP Központi Bizottsága tagjainak krakkói tanácskozásán.
Március 13 (26).	Lenin „A verejtékeztetés «tudományos» rendszere" c. cikke megjelenik a „Pravda" 60. számában.
Március 14 (27).	Lenin „«Sikereink»" c. cikke megjelenik a „Pravda" 61. számában.
Március 15 (28).	Lenin „Megegyezés vagy szakadás? (A szociáldemokrata duma-frakció nézeteltéréseinek kérdéséhez)" és „«Szabadon felhasználható készpénz»" c. cikkei megjelennek a „Pravda" 62. számában.

TARTALOM

KÉPMELLÉKLETEK

7015. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc